# DIMITRIE BOLINTINEANU

## O P E R E

I

## P O E Z I I

*Ediție îngrijită, tabel cronologic,*
*note și comentarii de*
TEODOR VÂRGOLICI
*Studiu introductiv de*
PAUL CORNEA



SCRIITORI ROMÂNI

EDITURA MINERVA
*București — 1981*

# OPERA LUI DIMITRIE BOLINTINEANU

## Fluctuațiile receptării

Curba reputației lui Bolintineanu, ca și a altor pașoptiști, e foarte instabilă : după un debut care-l instalează pe poet în notorietate și după o perioadă de înflorire puțin contestată prin anii 1855—1865, urmează un declin manifest, de pe la 1870 înainte, însă mai puțin rapid și, în orice caz, mai puțin dramatic decît se crede ; deși primit în manualele școlare și ocupînd un loc în Pantheon, Bolintineanu încetează să mai intereseze după 1900 : contribuția lui creatoare e depreciată, redusă la o formulă de circulație curentă, iar memoria operei se eclipsează chiar și în conștiința specialiștilor ; de-abia la începutul deceniului al cincilea se schițează un reviriment prin G. Călinescu și Șerban Cioculescu, vizînd salvarea estetică parțială a poeziei ; explorarea de „minereuri cu sclipiri de diamant" o continuă I. Negoițescu (1957) și mulți alții, pînă la contribuția recentă a unei tinere și dotate cercetătoare, Gabriela Omăt (1976) ; concomitent, are loc apariția unei prime culegeri reprezentative a operei, în două volume (1961), iar exegeza istorico-literară e reînnoită, după o pauză de aproape patru decenii, prin cîteva studii temeinice.

Nu e, desigur, locul să insist, totuși cîteva referințe precise care să argumenteze, îndeosebi să introducă nuanțele cuvenite în acest itinerar fluctuant, nu vor fi deloc inutile. Iată, pentru început, memorabilul comentariu al lui Heliade Rădulescu, marele patron literar al anilor '40, la poezia de debut a lui Bolintineanu, *O fată tînără pe patul morții* : „Cîți cunosc frumusețile poeziei, acea legănată și lină cadențare, acel repaos regulat al semistihului, acele expresii și asemănări răpitoare ce întineresc inima, căci, pe lîngă acestea, după dreptate mai cer și o limbă de poet,

pot judica versurile d-lui Bolintineanul, acestui june necunoscut încă, ca floricela împresurată în mijlocul unei lese, a-i saluta talentul, şi a aştepta de la dînsul opere vrednice de un veac mai ferice" [1].

Nu mai puţin semnificative sînt cuvintele pe care Al. C. Golescu le adresa fratelui său, Ştefan, spre a-l convinge să participe la strîngerea unei sume de bani spre a-l trimite pe precocele tînăr (avea probabil doar 17 ani!) [2] să studieze la Paris: „Qui sait le bien, tout le bien qu'il pourra en résulter pour le pays par le seul envoi de ce jeune homme à Paris? Et s'il était de cette trempe, de cette substance qui forment et constituent ces apôtres harmonieux, ces âmes prophétiques et amoureuses dont le langage est si doux, si ardent et si aimant à la fois que leur apparition suffit pour éveiller et sauver tout un peuple" [3].

Despre renumele cîştigat de Bolintineanu în faza zenitului său, cităm două mărturii. Cea dintîi îi aparţine lui George Sion şi e consemnată după moartea scriitorului, pe care-l cunoscuse bine, în prefaţa ediţiei din 1877: „Măgulit, lăudat, respectat de toată lumea, necriticat niciodată şi de nimeni, îngîmfat poate de talentul său, ajunsese (prin anii 1855—1869 — *n.n.*) ca a se crede geniul necomparabil al României şi nu suferea nici o discuţiune asupra ideilor sale" [4]. Cea de a doua provine de la N. Petraşcu, istoric literar format înainte de 1900: „Versurile lui au stăpînit sufletele părinţilor noştri între anii 1840 şi 1856 provocîndu-le admiraţia şi entuziasmul mai mult decît oricare alt poet de pe vremea aceea. Ei cîntau şi recitau elegiile şi legendele lui ca pe nişte rugăciuni zilnice [5]".

Coborîrea de pe soclu, grăbită de ivirea meteorică a lui Eminescu, se produce, cum am menţionat, de pe la sfîrşitul deceniului al şaptelea înainte, paralel cu efortul junimist de a instaura spiritul critic în prerogativele sale; dar fenomenul nu e conştientizat în mod egal de toată lumea şi nici nu are proporţiile dramatice despre care vorbea la un curs, în 1910, G. Ibrăileanu: „În perioada optimistă, propagandistă, pînă pe la 1880, [Bolintineanu] a avut o glorie exagerată, nemeritată; de la 1880 încoace, [în] perioada Eminescu, cu caractere cu totul opuse celei precedente, a fost hulit, scoborît iarăşi mai jos decît merita" [6]. Contrariu acestei aserţiuni, se poate lesne constata că Bolintineanu îşi găseşte încă admiratori în ultimele două decenii. Şi nu e vorba doar de antijunimistul A. Densuşianu, care persevera să-l considere în 1887, cu o obstinaţie greu de justificat, „cel mai însemnat dintre poeţii noştri" [7], iar în altă lucrare „cel mai genial dintre toţi poeţii noştri" [*sic!*] [8], dar şi de un tînăr inteligent, cu lecturi moderne, ca Al. T. Djuvara. Acesta scria în 1877: „Poeziile lui Bolintineanu se disting printr-o melancolie dulce, mişcătoare, printr-o armonie de sunete extraordinare, cu totul naturală, iar nicidecum căutată... Liric fără seamăn în literatura noastră, profund ca durerea, limpede şi cu adevărat poetic ca şi marea Orientului pe care a privit-o şi a cîntat-o atîta timp..." [9]

Alţii, deşi mai rezervaţi, părînd să judece cu sînge rece şi să-şi dea seama de carenţele scriitorului, rămîneau încă, în pragul noului secol, sub influenţa vechilor aprecieri superlative. Astfel, Traian Demetrescu observa că „nimeni n-a glorificat mai genial trecutul nostru istoric" [10], iar V. D. Păun, un teoretician literar cu certe aptitudini, astăzi aproape uitat, remarca la rîndu-i că fără a avea „armonioasa amplitudine a lui Alecsandri, nici adîncimea lirică a lui Alexandrescu, nici strălucirea limbii lui Eminescu, [Bolintineanu] a fost prin inimă poet mai mult decît aceştia. Cel mai duios dintre toţi, cel mai sincer în expresiunea emoţiunilor sale, se poate zice că el e cel dintîi prin dulceaţa graiului poetic, iar cel de-al doilea prin înrîurirea sa culturală asupra generaţiei dintre 1850—1880" [11]. Forţa de inerţie cu care

---

[1] *Curierul de ambe sexe*, period IV, 1842—1844, nr. 10, p. 159.

[2] Admiţînd ca dată de naştere anul 1825, iar ca dată a apariţiei poeziei *O fată tînără pe patul morţii* anul 1842 — cum arată T. Vârgolici (*Dimitrie Bolintineanu şi epoca sa*, Ed. Minerva, 1971, p. 17—20 şi p. 29).

[3] George Fotino, *Din vremea renaşterii naţionale a Ţării Româneşti. Boierii Goleşti*, vol. II, Bucureşti, 1939, p. 124—125.

[4] D. Bolintineanu, *Poezii*. Culegere ordinată de chiar autorul, cu o prefaţă de G. Sion sub a căruia priveghere minuţioasă s-a tipărit această ediţiune, vol. I—II, Bucureşti, 1877.

[5] N. Petraşcu, *Dimitrie Bolintineanu*, Tip. „Bucovina", 1932, p. 9.

[6] G. Ibrăileanu, *Opere*, ed. critică de Rodica Rotaru şi Al. Piru, prefaţa de Al. Piru, vol. VIII, Ed. Minerva, 1979, p. 352.

[7] A. Densuşianu, *Cercetări literare*, Iaşi, 1887.

[8] A. Densuşianu, *Istoria limbei şi literaturei române*, Iaşi, 1885.

[9] Al. T. Djuvara, în *Revista literară*, iunie-iulie 1887, p. 607.

[10] Tr. Demetrescu, *Bolintineanu*, în *Revista olteană*, 1889, p. 331.

[11] V. D. Păun, *Cronica literară şi artistică. Bolintineanu*, în *Literatură şi artă română*, 25 sept. — 25 oct. 1901, p. 783.

opera lui Bolintineanu se menținea în palmaresul valorilor o constata, cu nedisimulată uimire, N. Iorga, în 1893, într-unul din cele mai destructive atacuri îndreptate împotriva poetului: „Judecățile oamenilor de la 1850 durează încă și orice om cu pretenții literare știe că, dacă locul întîi nu i se poate da decît paradoxal, el e unul din cei mai mari poeți pe care i-a produs poporul nostru. *Florile Bosforului* sînt privite pînă astăzi dacă nu cu entuziasmul pe care timpul nostru îl are pentru Eminescu, cu un respect deosebit măcar de toată această lume, care nu s-a gîndit niciodată să le cinstească — spre fericirea lor și spre fericirea poetului"[12]. Să adăugăm la aceste înregistrări de temperatură critică prestigiul dobîndit de Bolintineanu peste hotare, datorită volumului *Brises d'Orient* (1866), bine primit de presa franceză, salutat printre alții de Philarète Chasles, profesor la Collège de France, care-l și prefațase, și Theodor de Banville[13]. De notat, de asemenea, faptul, ignorat pînă acum de cercetători, că în 1898 un maghiar din Cluj, Francisc Gombos, îi consacra lui Bolintineanu o teză de doctorat[14], și că, în 1895 și 1898 — așa cum a relevat T. Vârgolici — Virgile Rossel, un cercetător de prestigiu în epocă, se ocupa elogios de lirica franceză a poetului în cartea sa *Histoire de la littérature française hors de France* (Paris, 1895) și, mai apoi, într-un articol din *Revue d'histoire littéraire de la France*[15].

Intrarea în conul de umbră, survenită în primele decenii ale secolului al XX-lea și în perioada interbelică, nu înseamnă, desigur, și dispariția oricăror manifestări de interes. Printre acestea

[12] N. Iorga, *Poezia lirică a lui Bolintineanu* (1893), în *Pagini de tinerețe*, ed. de Barbu Theodorescu, Ed. pentru literatură, vol. I, 1968, p. 98.

[13] Circumstanțele traducerii versurilor lui Bolintineanu în franțuzește le-am înfățișat pentru prima dată, pe baza corespondenței dintre scriitor și George Marian, în *Documente și manuscrise literare*, Ed. Academiei, vol. I, 1967, p. 103—134. V., de asemenea: Petre Costinescu, *Cum a apărut la Paris volumul „Brises d'Orient" de Dimitrie Bolintineanu*, în *Revista de istorie și teorie literară*, nr. 1, 1967. Ulterior, problema a fost reluată, cu completări, de T. Vârgolici, în *op. cit.*, p. 262—286, și D. Păcurariu, în *O carte și șapte personaje* (în colaborare cu Claude Pichois), Ed. Cartea românească, 1976.

[14] Dr. Ioan Rațiu recenzează lucrarea în *Studii și biografii*, Blaj, 1904.

[15] T. Vârgolici, *Dimitrie Bolintineanu...*, p. 283—286.



pot fi citate două ediții de uz didactic (romanele și călătoriile publicate de Petre V. Haneș, în 1915, și poeziile publicate de D. Popovici în 1940), chiar și o monografie (N. Petrașcu — 1932). Dar pînă și autorii acestor publicații de reinjectare în circuitul viu al lecturii luau distanță față de poet, introducînd distincția care va funcționa de-aci înainte ca un fel de leit-motiv al exegezei, mai mult ori mai puțin explicit formulat, între valoarea istorico-literară a operei, circumscrisă și circumstanțială, și capacitatea ei de a satisface pretențiile estetice ale cititorului modern. Astfel, Petre V. Haneș declara în prefața ediției sale: „Pe la 1870—1880, Bolintineanu era foarte citit și foarte popular. Multe din poeziile lui, între care *O fată tînără pe patul morții*, se repetau din gură în gură și unii bătrîni le-au adus pe cale orală pînă în zilele noastre. De pe la 1880 însă, poetul a pierdut din această considerațiune deosebită încetul cu încetul, pînă a fost redus la prea puțin"[16]. La rîndu-i, remarcînd că „supravalorificarea i-a fost fatală poetului, al cărui prestigiu avea să scadă la bursa valorilor cu atît mai jos, cu cît mai puțin meritate erau înălțimile la care îl ridicase fluxul admirației anterioare", D. Popovici afirma că „însemnătatea lui Bolintineanu nu trebuie căutată în valoarea artistică a operei sale, ci în semnificația pe care această operă o prezintă în cultura română"[17]. Cît privește opinia criticilor lipsiți de sentimentul constrîngător al tradiției, un citat din Paul Zarifopol va fi edificator: „Acesta-i Bolintineanu, din tinerețe pînă la bătrînețe. O egală și o senină insensibilitate pentru raportul între ritm și ideație, pentru vocabular, ca și pentru imagine. Peste tot: aceeași candidă și monotonă neglijență literară. Prea puține reușite, convenabile la limită, la întîmplare, apar în această masă literară ieșită din o ușoară și neobosită bunăvoință. Astăzi, Bolintineanu apare ca autor vesel fără voie"[18].

Reacția față de căderea lui Bolintineanu în desuetudine se materializează — am spus-o — prin G. Călinescu, și anume nu obturînd insuficiențele bătătoare la ochi ale poeziei, ci demon-

[16] D. Bolintineanu, *Proză. Manoil — Elena*, cu o prefață de Petre V. Haneș, București, Ed. Minerva, 1915, p. V.

[17] D. Bolintineanu, *Scrieri alese*, vol. I, ed. îngrijită de D. Popovici, Craiova, Ed. Scrisul românesc, 1940, p. 5.

[18] Paul Zarifopol, *Din istoria poeziei românești. Alexandrescu și Bolintineanu*, în *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 5, 1936.

strînd că ea cuprinde şi frumuseţi ignorate, că disimulează un potenţial artistic încă neexploatat. „Totuşi Bolintineanu e un poet fragmentar remarcabil — scrie G. Călinescu în *Istoria literaturii române* — şi o bună operă de izolare dă o colecţie surprinzătoare de instantanee poetice. El este întîiul versificator român cu intuiţia valorii acustice a cuvîntului, care caută cuvîntul pentru ceea ce sugerează dincolo de marginile lui noţionale şi face din vers o singură arie" [19]. Pe o linie similară se situează Şerban Cioculescu: protestînd împotriva „discretului nedrept ce s-a abătut asupra totalităţii operei lirice bolintinene", criticul selectează din abundenta producţie a autorului ceea ce e încă susceptibil să placă cititorului contemporan (poezia de „desfătări vizuale, acustice şi tactile", „simţul muzicalităţii" etc.) [20]. Continuînd pledoaria pentru o repunere în drepturi, I. Negoiţescu merge mai departe, supralicitînd generos pînă la limita credibilului şi uneori dincolo de ea, caratele poetice ale autorului *Legendelor istorice*: „Se întîmplă ca frumoase versuri, frînturi de poem ale lui Bolintineanu, să strălucească de o prospeţime şi de o candoare ce le îmbracă într-un smalţ mai pur decît al versurilor poeţilor rafinaţi dintre cele două războaie... Lirismul său, considerat în substanţa sa cea mai intimă, presupune un auz mai pur, care ascultă muzica ideilor, a simţămintelor nenumite. Există aici frăgezimi, candori, limpezimi misterioase ale Juvenţei, care fac din poezia lui Bolintineanu adolescenţa lirismului românesc" [21]. Noi lecturi, urmărind o împrospătare a contactului cu opera, soldate uneori cu incitante puneri în perspectivă, au mai dat Gabriela Omăt [22] şi, acum de curînd, Eugen Simion [23].

După 1960, paralel cu multiplicarea articolelor critice şi a retipăririi de texte alese, poate fi semnalată şi o sporire substanţială a studiilor de tip istorico-literar. Aportul lor la îmbogăţirea şi aprofundarea cunoştinţelor noastre despre personalitatea şi destinul scriitorului e considerabil. Mă mărginesc aci să consemnez biografia lui Ion Roman [24], lucrările lui D. Păcurariu [25], monografia lui T. Vârgolici [26], cea mai completă pe care o posedăm, cele cîteva culegeri de texte [27], precum şi grupajul de scrisori inedite publicat în *Documente şi manuscrise literare* [28].

În contextul acestor publicaţii diverse, fixînd temelia indisdensabilă oricărei exegeze, o carenţă esenţială continua să subziste în chip supărător: inexistenţa unei ediţii ample şi reprezentative. Spre a o evalua e suficient să arătăm că cea mai bună ediţie de pînă acum, cea din 1961, lasă în afară numeroase versuri, dă în extrase poema *Conrad* — capodopera scriitorului —, înlătură complet dramaturgia şi nuvelistica, restituie doar o mică parte a publicisticii politice şi istorico-filozofice, fragmentează la extrem activitatea jurnalistică şi nu reţine nimic din corespondenţă. Ediţia de faţă, proiectată a apare în 6 volume, operînd o selecţie împinsă pînă la marginile posibilului şi utilului, însoţită, pentru prima dată în cazul lui Bolintineanu, de un aparat critic corespunzător, împlineşte, aşadar, o mare lacună. Dacă ea va duce ori nu la o nouă „lectură" a operei e cu neputinţă de anticipat; în tot cazul, e sigur că va împuţina supoziţiile fără acoperire, favorizînd o imagine globală mai dreaptă, asupra unui scriitor reprezentativ pentru timpul său, a cărui poetică înfăţişează, ca sub o lupă măritoare, experimentele şi rutinele lirismului preeminescian.

---

[19] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Bucureşti, 1941, p. 226.

[20] Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, *Istoria literaturii române moderne*, Bucureşti, 1944, p. 119.

[21] I. Negoiţescu, *Bolintineanu şi sonurile poeziei moderne* (1957), în *Scriitori moderni*, Editura pentru literatură, 1966, p. 14 şi 53.

[22] În postfaţa la D. Bolintineanu, *Poezii*, Ed. Minerva, 1977.

[23] Eugen Simion, *Dimineaţa poeţilor*, Ed. Cartea Românească, 1980, p. 144—194.

[24] Ion Roman, *Dimitrie Bolintineanu*, Editura Tineretului, 1962.

[25] D. Păcurariu, *D. Bolintineanu*, Editura pentru literatură, 1962 (ed. a II-a — Ed. Tineretului, 1969); *Bolintineanu interpretat de...*, Editura Eminescu, 1974; *O carte şi şapte personaje*, în colaborare cu Claude Pichois, Ed. Cartea Românească, 1976.

[26] Teodor Vârgolici, *Dimitrie Bolintineanu şi epoca sa*, Editura Minerva, 1971; *Introducere în opera lui Dimitrie Bolintineanu*, Editura Minerva, 1972.

[27] *Opere alese*, I—II, ediţie şi studiu de Dan Costa, E.S.P.L.A., 1955; *Opere alese*, I—II, ediţie de Rodica Ocheşanu şi Gh. Poalelungi, studiu de D. Păcurariu, E.P.L., 1961; *Călătorii*, I—II, ediţie şi prefaţă de Ion Roman, E.P.L., 1968; *Poezii*, prefaţă de D. Păcurariu, Ed. Minerva, 1971; *Poezii*, antologie, postfaţă şi bibliografie de Gabriela Omăt, Ed. Minerva, 1977.

[28] Paul Cornea, Elena Piru, *Documente şi manuscrise literare*, vol. I, Editura Academiei, 1967, p. 95—137.

## Un romantic printre romantici

Suprimînd distanța dintre poet și poezie, spre a da artei cauțiunea vieții și a adevărului intim, romantismul a răsfrînt mirajul operei asupra autorului, transformîndu-l într-un erou, după chipul și asemănarea eroilor săi fictivi. Reciprocitatea aceasta dintre experiența trăită și cea așternută pe hîrtie era însă, în fapt, mai mult proclamată decît efectivă. Nu o dată ea s-a dovedit iluzorie : lacrimile și sentimentele funebre constituiau un joc de scenă, eul liric care-și asuma marile drame era o plăsmuire de cuvinte, iar accentele insinuant confesive travesteau o retorică. Și totuși, nu rămîne mai puțin adevărat că romantismul a consacrat cel dintîi iradierea literaturii spre viață și, invers, investiția existențială în literatură, oferind pilde admirabile de unitate a trăirii și creației.

Tocmai un asemenea exemplu privilegiat de autenticitate a discursului liric îl găsim la Bolintineanu. Mai puțin intelectual decît Alecsandrescu, poet al autoscopiei și dialecticii stărilor de conștiință, neatins de vanitățile și zbuciumul lui Heliade, Bolintineanu reține între comilitonii de baricadă lirică, prin desăvîrșita sinceritate, prin lipsa de poză și simulație. Firește, a trebuit să adopte și el, ca toată lumea, unele convenții la modă, dar n-a făcut-o niciodată într-un sens contrar naturii intime. Tema fundamentală a operei, atît de caracteristică romantismului, ruptura de prezent, sub dubla ipostază : a condamnării a ceea ce e și a idealizării a ceea ce a fost, coincide în cazul său cu linia directoare a destinului, așa cum i-o conturează biografia.

Orfan de timpuriu, sărac, fără o meserie, exceptînd-o pe cea de scriitor, pe-atunci neomologată în diviziunea socială a muncii, Bolintineanu parcurge drumurile vieții într-un soi de permanent exil. E visător, meditativ, idealist, interiorizat, sfios, fără spirit practic și simțul posesiunii. E și singuratic, dar nu ca acei confrați care-și clamau solitudinea cu mari gesturi emfatice, așteptînd compasiunea înduioșată și aplauzele vulgului, ci în înțelesul propriu al cuvîntului : el duce o existență de holtei, fără familie, fără cămin, pe care o traversează diverse femei, nu însă Femeia, cu puțini prieteni și mai puțini intimi, cu rare momente de plenitudine și un sfîrșit sinistru, prevestindu-l în mai rău pe cel al lui Eminescu. În plus, zbătîndu-se într-o stare cronică de indigență și insecuritate, e obligat să accepte liberalitățile prietenilor ori cunoscuților, ceea ce-i agravează de bună seamă



complexele : bursa oferită de Golești ca să studieze la Paris, ospitalitatea lui Ghica și Zanne în timpul exilului, ajutorul bănesc al lui Polihroniade ca să călătorească în Palestina, Egipt și Macedonia, îndeosebi sprijinul aceluiași devotat Zanne în ultimii ani, cînd o boală necruțătoare îl țintuiește la pat. Sortit, prin fire, înfrîngerii în bătăliile vieții, Bolintineanu are o singură dată șansa să avanseze din strapontina pe care o ocupa către locurile de prim-plan, cînd încrederea lui Al. I. Cuza îl cheamă în funcția de ministru al Cultelor și Învățămîntului. Dar și atunci ieșirea din rînd durează puțin ; oroarea de compromis și incapacitatea de a se acomoda manevrelor tactice îl vor arunca repede în anonimatul de unde plecase. Încît, una peste alta, o imagine se desprinde, și anume în sensul celei pe care Bolintineanu însuși o schița undeva, ca și cînd și-ar fi privit chipul interior într-o oglindă : „Poetul nu ține de nici o clasă, se hrănește cu aer, se adapă cu rouă ; răpit de vise, ca spiritele divine, el nu poate fi dintr-o clasă, nefiind din lumea aceasta..." [29]

Dacă spontaneitatea nu e totdeauna o dovadă a sincerității, în schimb sinceritatea e de obicei spontană, afirmîndu-se ca imediatitate, ca trecere directă de la impresie la expresie. Din acest punct de vedere, Bolintineanu creditează încă o dată un mit romantic, mitul inspirației, al poeziei născute din har, fără premeditare și cazne, fără încercări de aproximare a sensului ori formei. Dotat cu o mare facilitate, el croiește versul „cum cîntă pasărea", printr-un soi de automatism al cadenței și rimei, într-un flux generos, care însă subțiază ideea pe parcurs și abundă în elemente repetitive. Discursivitatea aceasta rămîne, din păcate, necenzurată : pe de o parte, scriitorul e convins că „cel dintîi merit al poeziei este să vie din inimă, iar nu din cap" [30], pe de alta, nu numai că detestă munca de atelier, dar e și prea comod ca să se supună rigorilor ei. Trimițîndu-i lui Alecsadri, în octombrie 1851, poema *Andrei*, de cca. 700 versuri, îi mărturisea că a compus-o „în trei nopți" și că „îi pare slabă". „O să mă întrebi — anticipa el replica de bun-simț a interlocutorului — de ce e slabă ? Sunt leneș, mai întîi de toate celelalte, leneș ca un derviș, apoi ce vrei ? nu este rău să lase cineva întîia inspirație astfel cum vine" [31]. Declarația nu e o butadă, nici o cochetărie

[29] Dimitrie Bolintineanu, *Călătorii, ed. cit.*, vol. II, p. 281.
[30] *Dîmbovița*, nr. 8, 11 noiembrie 1859.
[31] N. Petrașcu, *op. cit.*, p. 38.

ci un autodiagnostic onest, confirmat şi de alte izvoare. Astfel, cu ocazia unei reeditări postume a *Elenei*, Gr. H. Grandea, care-l cunoscuse bine pe poet, în calitate de apropiat discipol, observa în prefaţă că „Bolintineanu nu cam avea obiceiul să-şi pieptăne manuscrisele. În privinţa părţilor care-i scăpau în fuga condeiului, fără a se nimeri cu cadrul, se mulţumea a le însemna c-o linie în margine, lăsînd ca mai tîrziu să le şteargă de tot sau să le copieze pentru a le întrebuinţa deosebit" [32].

Prodigalitatea elanului liric conjugată cu lipsa autocontrolului au dus la o creaţie abundentă, dar foarte inegală. Într-un sfert de veac de carieră, Bolintineanu a dat cca. 50 broşuri şi volume, dintre care 15 de versuri, fără a mai pune la socoteală numeroasele poezii, proze, articole etc. publicate în periodice şi uitate acolo. În comparaţie cu proporţiile reduse ale operei altor contemporani, chiar şi în raport cu Heliade, alergător de cursă lungă, cu plămîni puternici, Bolintineanu pare un adevărat miracol de productivitate.

Abundenţa e însă plătită prin prolixitate şi neîmpliniri calitative. Neavînd timpul să fie scurt, Bolintineanu o lungeşte şi, neavînd scrupulul cuvîntului propriu, îşi tolerează orice neglijenţă: nici unul dintre poeţii noştri de renume nu asociază în acelaşi ciclu, pe aceeaşi pagină şi uneori în aceeaşi strofă, atîtea reuşite şi atîtea bagatele, atîtea sclipiri şi atîtea platitudini; nici unul nu-şi permite atîtea siluiri ale limbii, atîtea licenţe şi aberaţii lexicale. Nimic n-a contribuit să-l discrediteze mai sigur pe poet ca această discursivitate incontinentă, unită cu senina nepăsare faţă de detalii, deşi — după cum bine s-a spus — Dumnezeu se ascunde adesea printre detalii şi cu atît mai mult cînd e vorba de poezie. G. Călinescu avea cu siguranţă dreptate: spre a-l gusta pe Bolintineanu trebuie să procedăm selectiv, extrăgînd grăuntele de aur din aluviunile cărate de ape.

Deosebindu-se de Alecsandri, care dă senzaţia că evoluează cu veacul, înnoindu-şi ţelurile şi mijloacele, autorul *Legendelor istorice* e un poet monocord şi invariabil, manifestîndu-se încă de la debut sub o ipostază deplin cristalizată. Primul volum, apărut în 1847, pe socoteala Asociaţiei literare, ilustrează, ca într-un program, principalele aspecte ale personalităţii sale lirice: sentimentalismul elegiac, de nuanţă lamartiniană, mai puţin interiorizat decît la Alecsandrescu, dar mai locvace, înfăşurînd în valuri de vorbe orice suspin; baladescul simplificat şi hieratic al legendelor istorice, care-i investeşte pe eroii vechimii cu o funcţie simbolică, transgresînd istoria spre mit; apetenţa pentru fantasticul terifiant şi sepulcral, convocat nu atît cu mijloace picturale, cît auditive, prin sonorităţi hohotitoare şi onomatopee în cascadă; versul lunecător, melodios, cu măsura bine bătută şi prozodia impecabilă; vocabularul de mică întindere şi aparatul imagistic sărac, oferind transparenţa sensului mai degrabă decît sugestia, comparaţia în locul substituţiei, repetarea şi simetria mai mult decît invenţia şi culoarea. Primul volum aduce şi cîteva performanţe de certă valoare, unele nedepăşite ulterior: elegia *O fată tînără pe patul morţii*, legenda istorică *Cea de pe urmă noapte a lui Mihai cel Mare*, legenda fantastică *Mihnea şi baba*, chiar şi o meditaţie a exilului, *Proscrisul* (deşi, la 1847, poetul se afla la Paris în calitate de student, nu de refugiat politic). Încît, din primul ceas, Bolintineanu îşi defineşte „ne varietur" genul şi geniul. Ulterior, el îşi va relua cu o aplicaţie industrioasă repertoriul şi maniera, producînd o operă de o redundanţă puţin întîlnită în întreaga noastră literatură.

Totuşi, privită de la o distanţă convenabilă, această operă abundentă, sugerînd un soi de candidă auto-pastişare, prezintă de la un moment dat înainte o distorsiune evidentă. Schimbarea nu afectează procedeele, ci viziunea, ceea ce se numeşte acum „unghiul auctorial". Ea survine spre sfîrşitul domniei lui Cuza, fiind cauzată de un concurs nefericit de împrejurări: dezamăgirile politice suferite de scriitor, conştiinţa penumbrei în care intrase ca poet şi om de cultură, progresele tot mai alarmante ale bolii. Drept urmare, Bolintineanu începe să-şi piardă altitudinea faţă de oameni şi evenimente, acea siguranţă de sine a creatorului instalat în certitudinile creaţiei, care-i permite să contemple cu detaşare tribulaţiile meschine ale umanităţii comune: se apucă de satire, specie nepotrivită firii sale afabile, blînde, incapabile de maliţie şi vehemenţă pasională; note sumbre îi asaltează lirismul, care se încarcă de tristeţi ireparabile; simbolica morţii, a devastării şi ruinelor îşi face tot mai simţită prezenţa, ca un „analogon" al unei existenţe ce declină brutal, precipitîndu-se parcă spre neant. În ultimii ani, mistuiţi de boală şi angoase, scrisul devine pentru Bolintineanu o exorcizare a demonilor, un pariu dinainte pierdut şi totuşi ţinut pînă la mar-

---

[32] D. Bolintineanu, *Elena*, ed. îngrijită de Gr. H. Grandea, Bucureşti, 1887.

ginile posibilului, cu o admirabilă încăpăţînare. Alţii, în epocă, au făcut din literatură un angajament, o supapă, un joc graţios ; pentru Bolintineanu exerciţiul scrisului a fost şi a rămas o raţiune de a fi. Pentru că şi-a asumat poezia ca destin, el poate fi considerat, în pofida derizoriului şi a fatuităţii care-i umbresc adesea insipraţia, cel mai poet dintre poeţii paşoptişti.

### Chipul solemn al melancoliei

Sub impresia *Florilor Bosforului*, care deschide romantismului nostru orizonturile Sudului, ale unei plenitudini fictive într-un decor de moliciuni şi scînteieri marine, unii au neglijat latura elegiacă la Bolintineanu, nu numai constitutivă, ci şi predominantă în ecuaţia poeziei. Departe de a fi un autor al Juvenţei, captînd miracolul lumii cu ochii limpezi şi naivi ai copilăriei, Bolintineanu, care-şi încheie cariera la 44 ani (!), ne apare încă din primele versuri, ca şi din desenul lui Barbu Iscovescu de la 1849 (cînd avea 24 ani !), ca un tînăr îmbătrînit, un „puer senex". Viziunea lui trădează încă din primul ceas o infuzie amară de melancolie. E adevărat că lamentele se travestesc într-un limbaj de locuri comune, potrivit codului romantic la modă. Dar exiguitatea coeficientului personal, datorită presiunii convenţiilor, poate şi unei anumite pudori a confesării necazurilor intime, nu anulează autenticitatea simţirii.

Ca şi Alecsandrescu, Bolliac şi ceilalţi romantici contemporani, Bolintineanu îşi pune întrebările capitale : de unde ? încotro ? care e sensul vieţii ? Aerul mohorît e acelaşi, la fel şi conştiinţa însingurării într-o lume indiferentă, ori surîsul rece al spiritului vindecat de iluzii. Din păcate, totul e searbăd, frigid, declamatoriu, dînd o senzaţie puternică de „déjà vu" :

> La rău urmează răul, sub nouă poleire
> Acesta-i rezultatul atîtor stăruinţi !
> Şi ce ? atîta sînge vărsat şi nesuferire
> Au fost ca să ne-ntoarcem l-aceleaşi suferinţi ?
>
> *(Nu mai voi consolaţiune)*



> A regreta trecutul, a cere viitorul
> Şi a vedea în viaţă dorinţele pierind,
> Şi a lăsa prezentul să-şi ia în lacrimi zborul,
> A aspira la falā şi-a s-amări dorind.
>
> A geme-n sărăcie precum şi în avere,
> Pe piatra ţărănească, pe patul aurit,
> A geme-n întuneric, a geme la putere
> Acesta este-al lumii destin neîmblînzit.
>
> *(Fericirea)*

Ici şi colo, cînd transcrie o experienţă directă, lirismul se eliberează de tirania clişeelor, ca în *Elegie* ori în *La ziua aniversală*, cu tabloul casei părinteşti căzute în paragină :

> Maica mea iubită doarme în mormînt :
> Oaspeţii în juru-mi nu se mai adună
> Cupele, la masă-mi, vai !, nu mai răsună !
>
> Casa părintească la pămînt,
> Iarba verde creşte pe coperămînt !
> Pasărea de noapte geme fără seamă,
> Cîinele în lanţuri cînd şi cînd mă cheamă.
>
> Cînd se va întoarce tînăru-i stăpîn,
> Nu-l va mai cunoaşte, căci va fi bătrîn.

Motivul „stingerii", al injustiţiei morţii, vertebrează poezia de debut al lui Bolintineanu, *O fată tînără pe patul morţii*, care l-a instalat deodată în plutonul fruntaş al literaţilor vremii. Tînguirea eroinei, cu avalanşa de comparaţii meşteşugite („ca robul ce cîntă...", „ca rîul ce geme...", „ca plăpîndul crin răpus de furtună"), cu figurile repetitive (de tip anaforic), cu protestul mai mult duios decît vehement împotriva soartei necruţătoare, pare azi un fad exerciţiu declamator. La 1842 însă, muzica insinuantă a amfibrahului, cvasiinexperimentată în versul românesc, traducerea în forme simple şi accesibile a durerii unei morţi premature trebuiau să procure cititorului un fior nou de poezie. Că Bolintineanu a fost inspirat de *La jeune captive* a lui A. Chénier, cum a pretins N. I. Apostolescu, poate de *La chute des feuilles* a lui Millevoye, cum a susţinut Drouhet, e greu de precizat şi, dealtfel, e şi inutil ; compunerea ilustrează un motiv

de largă circulație, căruia i se pot găsi echivalențe în toate literaturile și nu numai fiindcă fiecare împrumută celeilalte, ci și fiindcă toate își trag substanța din viață, cel puțin tot atît cît și din cărți. Dacă la Bolintineanu e perceptibilă o influență, și nu numai asupra poeziei pe care o discutăm, ci, în genere, asupra liricii sale de început, atunci aceasta e, netăgăduit, a lui Lamartine, cu amestecul atît de specific de idealizare și melancolie, de gravitate și emoție, de armonie muzicală și fluiditate expozitivă. Ca și romanticul francez, Bolintineanu își retorizează discursul inimii, reflexul prozodic fiind la el, deopotrivă, obstacolul și stimulentul unei sensibilități în permanentă ebuliție.

Cea mai puternică expresie a sentimentului elegiac o aflăm după întoarcerea din exil, în condițiile crizei morale a anilor '60. Multe dintre poeziile acestui sfîrșit de parcurs, îndeosebi poemul *Conrad*, radicalizează melancolia, aducînd în prim plan temele acțiunii devastatoare a timpului, ale nimicniciei și vanitații existenței umane. Desfășurîndu-se pe spații vaste și exploatînd uneori admirabil sortilegiile versului lung de 14 și 16 silabe, adaptat marilor solemnități meditative, Bolintineanu reia în variante memorabile străvechiul motiv al lui „ubi sunt ?". Iată-l, de pildă, răsunînd în *Edessa,* poezie rătăcită în ciclul *Macedonelor :*

> Ce s-au făcut acele troiene de popoare ?
> Acele generații ce-n lume au trecut ?
> Și sclavii și-mpărații ? Trăiră un minut,
> Născînd spre a se face țărînă trecătoare !
> Ce s-au făcut acele divine frumusețe
> Ce-mpodobeau cu roze paharele-n ospețe ?
>
> . . . . . . . . . . .
>
> În darn locuitorii acestui loc frumos
> Cred să auză noaptea, în vîntul dureros,
> Pe piața unde fuse Edessa altădată,
> Sunări de muzici, zgomot de cupe ce închin,
> Și nichezări profunde, ce strigătele-ngîn,
> Strigări de oameni, zgomot ce face o armată.
> În darn ei cred să vază în nopți cum se formează
> Grădini, palate, teatruri, lumini că variază !
> Nu ! Moartea nu întoarce aceea ce răpește !



O variantă a poeziei, publicată în *Reforma* din 1863, — remarcată pe drept de D. Popovici — propune acest superb peisaj, în pur spirit eminescian :

> Ca un bulgăre de aur soarele pierise-n mare ;
> Umbra se vărsa pe dealuri și juca în depărtare ;
> Stelele pe urma zilei spațiul îl înfloreau,
> Douăzeci de guri de apă vuvuiau în sînul nopții
> Și șacalii cei sălbatici, fataliști amici ai sorții,
> Pe mormîntul Edessei soarta lumii prevesteau.

Același spectacol al rostogolirii în „negrele abime" ale neființei îl evocă poetul în fața piramidelor, martore mute ale prăbușirii imperiilor și marilor cuceritori, de la persanul Cambise la divinul Bonaparte :

> Acei ce vă-nălțară pieriră în uitare.
> De cincizeci evi pe dînșii s-a-nchis al lor mormînt.
> Țărîna lor pierit-a l-a vîntului suflare
> Pe-acest deșert pămînt.
>
> Popoare noi venit-au și au trecut din viață,
> Mai multe tronuri mîndre d-atunci s-au răsturnat
> Și lumea fugătoare schimbat-a a sa față
> În cursu-i minunat.
>
> Chiar mintea omenească luat-a o schimbare,
> De zeii săi poetici și cerul a scăpat ;
> Iar voi, o, monumente d-eternă admirare,
> Nestrămutate-ați stat !

Adevărat cîntec de lebădă înaintea căderii premature a nopții, poemul *Conrad* regrupează obsesiile și aprehensiunile autorului însă decantate, trecute prin filtrul unei lucidități amare, de om obosit, pentru care viața s-a despuiat de iluzii. Subiectul fixează cadrul unui scenariu simbolic : proscris din Țara Românească, eroul — al cărui nume trimite la Bălcescu, așa cum Bolintineanu îi scria lui Alecsandri — dar și la Byron *(Conrad)* și la Mickiewicz *(Conrad Wallenrod)* — întreprinde un periplu în lungul coastelor Mediteranei, apoi trece prin Franța și vizitează Londra ; de-aci, bolnav, revine în Italia, stingîndu-se în brațele iubitei, o ființă serafică, numită și ea, livresc. Iulia, în decorul de o neasemuită splendoare al insulei Capri. Destinul lui

Conrad stă sub semnul nenorocului : e un exilat fără speranță, un bolnav incurabil, un îndrăgostit răpus înainte de a-și împlini pasiunea, un poet lipsit de satisfacția operei („Iubea să facă versuri, deși prea rar le scrie, / A strînge arta-n reguli credea că-i o sclavie"). Itinerariul său solitar îl confruntă cu ruinele vechilor civilizații îngropate în pulbere, cu haosul, injustiția și contradicțiile prezentului, cu barbaria Răsăritului și mercantilismul egoist al Apusului, cu nebunia unei lumi care pretinde, trufașă, să domine istoria, cînd e, de fapt, strivită de ea. În felul acesta tema eșecului devine miezul poemei : Conrad e un învins în cursa vieții, dar dezastrul său se înscrie pe fundalul non-sensului lumii.

Deși în poem există prolixități și inerții ale condeiului, ca pretutindeni, totuși Bolintineanu reușește mai mult decît oriunde aiurea să se înalțe pe cerul pur al poeziei. Nenumăratele pasaje pe tema „calvarului vieții" ori a „fortunei labilis" îl prelimină pe Eminescu prin felul anxios al interogației și setea devoratoare a unui absolut intangibil, uneori și prin timbrul recitativului, de o amplă și gravă sonoritate. Mai puțin izbutite sînt părțile de filozofare propriu-zisă unde, în lipsa imaginilor, substanța discursului liric se dematerializează, reducîndu-se la o înșiruire seacă de abstracțiuni :

> Rezbelul între popoli urmează ca-n trecut ;
> A fi un Cain încă tot omul e născut,
> Și cauzele triste sînt tot acele care
> Produs-au aste lupte fatale și barbare.

sau :

> Ce este-această lume ? A fi e dar un bine ?
> Și cine profitează, cînd tot trece-n ruine ?
> Și sclavul, și tiranul, cel mare și cel mic,
> Ce deopotrivă-n urmă nu au lăsat nimic ?
> Aști popoli fără număr, vai, sufer rele chine
> Și-atîtea sacrifice spre a forma ruine ?
> Religiuni, doctrine, virtuți, speranțe sînt
> Ca la finit să facă din lume un mormînt ?

Desigur nici cugetarea, lipsită de originalitate, nici sistemul imagistic, puțin inventiv și sărăcăcios, nu conferă poemului vocea sa inconfundabilă, acel patos reverberînd sub bolți al marii



declamații romantice. Secretul performanței — cînd există — e în muzică, în figurile repetitive sau antitetice, ritmate de strania, inefabila, armonioasa melodie a versului, captînd parcă rezervele nespusului, conotațiile plasate dincolo de zarea explicitabilului. Iată versurile cu care începe *Conrad*, prime acorduri ale uverturii :

> Era cînd farul lumii, în mare apunînd,
> Poleie rochia nopții cu stelele de argint,
> Și-n calea sa umbroasă, sub negrele-i picioare,
> Așterne valuri albe, suflate de dulci boare,
> Munți, plaiuri, văi rîzînde și fragede grădini,
> Ce-noată în oceane de umbră și lumini.
> Cotind pe Cornul de-aur, ieșea în Propontide
> Un vas, spărgînd cu pieptul tărîmele lichide.

Impresia nu decurge din vocabularul de întindere redusă, nici din imaginile cu aer academizant (îndeosebi neoclasicul „farul lumii"), ci din reluarea antitezei lumină-întuneric în trei variante, mai ales, din jocul incantatoriu al sonorităților surde (gerunziile „apunînd", „rîzînd") și hohotitoare (întreg versul penultim scoțînd în vedetă vocala „o", cu exoticul denominativ, atît de încărcat de miraje : *Propontide)*.

Remarcabile în *Conrad* sînt peisajele marine. Bolintineanu simte marea ca nimeni altul dintre contemporani (cu excepția, în oarecare măsură, a lui Alecsandri) :

> Eu te iubesc ! o, mare, p-al cării sîn curat
> E liberă gîndirea ca valul tău spumat,
> De cîte ori suspinul și lacrimile mele
> S-au mestecat cu vîntul și valurile tele !
> De cîte ori pe sînu-ți, sau dup-un 'nalt granit,
> Privind cu voluptate coprinsu-ți aurit,
> Sorbind prefumu-ți dulce și legănîndu-mi dorul,
> N-am revărsat eu lacrimi ce-mi inspirase-amorul.

Poetul excelează în a evoca moalea legănare a corăbiei pe unde, sub cerul de azur al Sudului, zbaterea dramatică a valurilor în ceasul furtunii, frăgezimea aurorelor calme, îndeosebi jocul etern al umbrelor și al luminii, care echivalează în mitologia sa personală cu veșnica înfruntare dintre aspirația spre puritate și gravitatea telurică a ființei. Iată cu ce emoție contagioasă e sugerată splendoarea feerică a invaziei lunare :

Dar ziua se retrage în grotele umide
Acestor munți în care cel mai înalt o-nchide.
Răsări, bălaie lună, pe cerul tău cel pur,
Lumină calea noastră pe brazdele d-azur!
Te leagănă, tu, mare, delicios tezaur,
Sub boarea ce resfiră acest polei de aur.

În aceeași viziune panoramică, esențializînd conturele și culorile, cu o imagistică austeră, de o reducție — aș îndrăzni să spun — bacoviană, iată și un asfințit de soare:

Cer, aer, valul mării, c-o palidă culoare
Se-nveleau, și luna, pe cerul incolor,
Părea că meditează p-al lumii aspru dor,
Moderatorul vieții se cufundase-n mare
Ca o sprenceană neagră, pămîntu-n depărtare
În umbră și în raze se mai vedea mijind;
Și valuri după valuri veneau ca turme-albind.

Alteori, ca în versurile ce urmează, poetul scoate efecte dintr-o înșiruire de denumiri eufonice (ca și dintr-o tehnică suplă de deplasare și multiplicare a cezurii):

La nord, capul Micenii, la sud al Campanelei,
Păreau că se închină la răsfățarea stelei;
Iscia și Proceda, Capreea mai în fund,
Prin umbre și lumină apar și se ascund,
Departe, în oceanul de umbre ce domină
În spațiu, se revarsă o palidă lumină.
O flacără bizară se joacă-n negru-i văl...
Vezuvul...

### Trecutul ca mitologie eroică

Ca toți romanticii, Bolintineanu se întoarce spre trecut cu nostalgie și fervoare, nu însă fiindcă ar fi fost fascinat de misterul originilor, ci dintr-o irepresibilă nevoie de exemplaritate politică și morală. Motivația tematicii istorice nu pare a fi la el nici curiozitatea etnografică pentru lumile dispărute, nici voința de a elucida sensul învăluit al mișcării civilizațiilor, ci dorința de a opune unui prezent detestabil sub raportul conștiinței de



sine a națiunii și a drepturilor sale, imaginea unui trecut scăldat în lumină. Și anume, nu pentru izbînzile repurtate sau strălucirea unei glorii mai mult ori mai puțin născocite, ci datorită pildei de demnitate, bărbăție și eroism. De aceea, în substructura legendelor istorice, cele mai populare opere ale lui Bolintineanu, intră totdeauna un mobil edifiant. Dezvăluit brutal, prin aluzii la actualitate, el capătă uneori un aspect stînjenitor. Dar în cele mai bune piese ale ciclului, poetul intuiește exigențele registrului epic, tratîndu-l discret: intenția demonstrativă e integrată scenariului și plasată în intemporalitatea gestei eroice. În felul acesta, legendele devin componentele unei Mitologii și nu fragmentele dispersate ale unei Istorii.

Din punct de vedere compozițional, majoritatea legendelor e trasă pe un calapod, cuprinzînd patru părți: teatrul acțiunii (decorul), enunțul mizei (conflictul), discursul eroului și deznodămîntul. Fiecare parte poate fi contrasă pînă la dispariție sau, dimpotrivă, dilatată pînă la a căpăta o semnificație autonomă, dar, de obicei, discursul constituie locul geometric al poeziei, în jurul căruia se grupează celelalte elemente. O analiză a acestei structuri-tip pune în lumină o mecanică bine strunită.

Teatrul acțiunii e schițat succint, în aproximații globale, care situează, fără să localizeze, la modul clasic, generalizînd formele peisajului ori ale spațiului de desfășurare:

Noaptea se întinde și în geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vărsa.
*(Mihai scăpînd stindardul)*

Într-o sală-ntinsă, printre căpitani
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.
*(Mircea cel Mare și solii)*

Sub o rîpă stearpă, pe un rîu în spume
Unde un sihastru a fugit de lume.
*(Daniel Sihastru)*

Miza e totdeauna dramatică: ajunul unei bătălii hotărîtoare, ceasul de restriște al înfrîngerii, o solie de mazilire, sfidarea aruncată de un dușman redutabil etc. Asemenea autorilor tragici, care exploatau fazele explozive ale unui conflict spre a obține maximum de efect din ciocnirea contrarelor, Bolintineanu recurge la situații-limită fiindcă tocmai acestea permit eroilor să-și pro-

beze aptitudinile și virtutea. La dreptul vorbind, nici nu e vorba de „eroi“, deoarece sub numele unor voievozi ori căpitani de oaste — Mihai, Ștefan, Mircea, Radu de la Afumați etc. — acționează un personaj unic — Eroul — conducătorul cu voință inflexibilă, gata să se jertfească pentru mîntuirea patriei. El ne apare singuratic, absorbit în gînduri, izolat de companioni, cu atît mai mult de gloată, apăsat de răspunderea unei decizii cruciale, de care atîrnă totul. Masele rămîn în umbră : ele suportă pasiv desfășurarea istoriei. Acest cult romantic al destinului de excepție contravine poate democratismului pașoptist, dar servește magnificării eroului.

Discursul — am spus-o — ocupă centrul poeziei căci trecerea la acțiune se săvîrșește la Bolintineanu prin „logos“. Procedeul poate părea astăzi desuet, dar la jumătatea secolului trecut nu era, dovadă că pînă și un istoric de talia lui Bălcescu îl utilizase în *Românii supt Mihai Voevod Viteazul*, cum o făcuseră în antichitate Tucidide, Tit-Liviu și atîția alții de-atunci încoace, spre a sugera într-o imagine sintetică starea de spirit a eroului și obiectivele luptei. Convenția discursului îl slujește admirabil pe Bolintineanu : el posedă o rară dexteritate a rostirii sentențioase, a confecționării de aforisme memorabile, înlănțuite într-un monolog de indeniabilă gravitate epică.

Problema ridicată e a unei alternative hotărîtoare : libertate națională sau moarte :

> Capul ce se pleacă, paloșul nu-l taie ;
> Dar cu umilință lanțu-l înconvoaie !
> Ce e oare traiul, dacă e robit ?
> Sărbătoare-n care nimeni n-a zîmbit.
> Viața și robia nu pot sta-mpreună,
> Nu e totodată pace și furtună.
>
> *(Daniel Sihastru)*

> Viața în sclavie este o povară,
> Iarnă nesfîrșită fără primăvară.
> Însă țara noastră nu e scrisă-n cer
> Printre cele sclave ce prin veacuri pier.
> Căci românul încă știe a se bate
> Și urăște viața fără libertate.
>
> *(Căpitanul de vînători)*



> De deșarte vise să nu ne-nșelăm :
> Moarte și sclavie la străini aflăm.
> Viitor de aur țara noastră are
> Și prevăz prin secoli a ei înălțare
> Însă mai-nainte trebuie să știm,
> Pentru ea cu toții martiri să murim !
>
> *(Mircea cel Mare și solii)*

Patriotismul fierbinte și intransigent al acestor chemări la acțiune convertește ideologia pașoptistă la modul sublim. Propovăduind smulgerea din letargie, reasumarea demnității naționale, lupta plină de sacrificii pentru cucerirea neatîrnării, vocea mișcată a poetului capătă inflexiuni patetice și vizionare. E o retorică a panașului, sinceră, fiindcă implică un angajament existențial, și dramatică, fiindcă nu acceptă compromisuri. Ea se materializează într-un limbaj simplu dar eficace, cioplit parcă în marmură, adaptat unei dialectici a opțiunilor fundamentale, în care nuanțele n-au ce căuta.

Cea de-a patra parte a legendelor — deznodămîntul — condensează în cîteva rînduri, cu o dezinvoltură telegrafică, o întinsă suită de evenimente :

> Zice, pleacă, învinge, Hroiot se umilă,
> Purice aprodul s-a făcut Movilă.
>
> *(Aprodul Purice)*

> Regele își pierde marea lui armie,
> Și prin fugă, singur, scapă de robie.
> După luptă, Mircea și cu-a lui oștime
> Nalță monastire la Sfînta Treime.
>
> *(Cozia)*

Cîteva legende se abat de la stereotipul construcției quadripartite, cu centrul de greutate în discursul emfatic al eroului. În unele bucăți, ca *Doamna lui Negru și bardul* și *Puterea cîntecului*, scenariul e baladesc, inspirat de Goethe *(Der Sänger)* și, poate, de Uhland *(Sängers Fluch)*. În altele, ca, de pildă, în *Mihai scăpînd stindardul* îl vedem pe marele domnitor bătîndu-se solitar, printre leșurile ce-l înconjoară, în irealitatea clarului de lună. Strîngînd stindardul la piept, urmărit de dușmani, el galopează năprasnic spre o apă ce-i va înlesni scăparea. Două versuri antologice sugerează rapiditatea cavalcadei :

Și în umbra morții armăsaru-i zboară
Ca o-nchipuire albă și ușoară.[33]

Tot heterodoxă e și *Visul lui Ștefan cel Mare,* în care domnitorul înfrînt e surprins într-un moment de claustrare meditativă :

Seara răspîndește umbrele-i ușoare
Și melancolia trece gînditoare.

Răsfățat de succesul obținut cu legendele publicate în volumele din 1847, 1852 și 1855, Bolintineanu va fi tentat să-și exploateze industrial formula găsită. O va face amplu în ciclul *Bătăliile românilor* (1859), care rescrie fastele trecutului însă sub imperiul unei inflații verbale insuportabile. Epilogul atît de densificat pînă acum capătă o mare extensiune : lupta românilor cu invadatorii devine un capitol de sine-stătător, alcătuit din prezentarea manicheistă a celor două tabere, defilarea armiilor și, firește, descrierea detaliată a bătăliei. În plus, autorul nu-și mai disimulează prezența, ascunzîndu-se în spatele eroilor, ci intervine direct, apostrofîndu-și contemporanii ori lamentîndu-se pe ruinele gloriei pierdute. Prolixitatea necontrolată și automatismul rimei, de o monotonie exasperantă, menajează prea puține insule de poezie.

*Legende noi* (1862) revin la vechea schemă, cu singura deosebire că se conturează pe primul plan conflictul dintre domn și boieri, iar aluziile la luptele politice din vremea lui Cuza sînt evidente (în *Fiastrii* și *Întoarcerea lui Mihai* boierii uneltesc împotriva Unirii, în *Mînia lui Ștefan* miniștrii îl trădează pe domnitorul care-i cinstise cu încrederea sa). Ultimele legende date de poet (într-o anexă la piesa *Ștefan-Vodă cel Berbant* — 1867) apar sub denumirea *Tablouri* și renovează complet formula. *Radu de la Afumați* înlocuiește troheul solemn de 11 și 12 silabe, cu rima alăturată, printr-un vers sprinten de 7—8 silabe, cu rima îmbrățișată :

Stă în tronu-i Domnul mare,
Radu de la Afumați :

[33] Citām după ediția din 1855 în care poezia are 22 versuri, față de 56 în ediția din 1847. În aceasta din urmă sintagma „umbra morții" din primul vers e înlocuită prin „tăcerea nopții".



Lîngă dînsul Doamna pare
Dulce cu ochii plecați.

Deosebirile sînt și mai evidente în poeziile *Cetatea de la Curtea de Argeș, Cetatea Neamțului, Cetatea lui Țepeș* — toate meditații pe un trunchi de pastel, în felul lui Gr. Alecsandrescu imitat de aproape în *Cozia*). Cîteva peisaje sînt vrednice de reținut :

Lăsați privirea voastră pe muntele Albina,
Pe stîncile din față, colo, spre Răsărit !
Smarandul lor cel fraged l-a poleit lumina
Un nor de purpur doarme pe vîrful ascuțit.
Din ăști munți verzi, ca viața, nasc creste mari, rîpoase,
Cu felurite forme, ca niște mari țestoase
Ce scot din țeste capul pleșuv, îngrozitor,
În spațiul cel mare și parcă beau din nor !

Spre sfîrșitul carierei, cedînd ambiției atît de răspîndite printre romanticii noștri de a realiza epopeea, Bolintineanu abandonează tiparul rapsodic al legendei și se înhamă la munca anevoioasă a croirii unui mare poem al nașterii poporului român, intitulat *Traianida.* O primă versiune, împărțită în „doine", apare în *Albina Pindului* (15 noiembrie 1868—16/30 iunie 1869). Dedicată românilor transilvăneni pentru că „au simțămîntul originii lor, limbii lor, literaturii lor, datinilor lor ; pentru că sînt viteji și luptă cu putere pentru naționalitatea lor", conține și un mic prolog versificat :

Români, cînd voi afla-veți de unde ați plecat,
Veți merge-n calea vieții cu capul ridicat.
Primiți, români, această poemă ce vă spune
Că din eroi se trage a voastră națiune :
Din două ginte-antice, din două ginte mari
Deopotrivă brave, deopotrivă tari,
Un popol care naște din alți doi popoli bravi
Nu poate ca să fie un popol slab de sclavi.

Bolintineanu adăugă „doinelor" un număr de note despre Dacia și zeii dacilor, redijate cu aplombul și sfînta inocență a diletantului : „Sîntem de părere că romanii coloni au găsit, venind în Dacia, templuri ridicate Mitrei, Soarelui, așezate încă din secolul al 7-lea înainte de Crist, aduse de popolii traciani,

misiani, frigiani, bitiniani, din care sînt dacii şi care adorau acea divinitate supremă, sub nume de Savaos. Sav Sabesius, Ormuzd al perşilor, unitatea sau numărul unu al lui Pitagora".

A doua versiune a *Traianidei*, apărută în 1870, cu modificări substanţiale (şi nu totdeauna în beneficiul operei), dă impresia, ca şi cea dintîi, de elaborare incoerentă, zvîrlită pe hîrtie mai mult la întîmplare, cu episoade care se înşiră haotic (primul cînt ocupă o treime din întreaga epopee, iar cîntul al V-lea are doar 65 rînduri !). Subiectul e încîlcit, combinînd intrigi amoroase, de un gust îndoielnic, între zeiţe şi pămînteni, între fecioare dacice şi legionari romani, între Decebal şi Tilia, soţia regelui iazigilor, între bardul Orodel şi cele două amazoane : Pesimunt şi Memasa. Mai survine, după modelul lui Dante, şi o călătorie a lui Decebal prin cele 7 iaduri şi cele 7 ceruri, complet dezlipită de restul acţiunii. După peripeţii bizare, deznodămîntul se precipită prin hotărîrea lui Zamolxe, tatăl zeilor, de a-i înfrînge pe daci, ca să cîştige graţiile Eudochiei, protectoarea romanilor. Deşi cochetase spre a-i obţine consimţămîntul, zeiţa are un reflex de pudoare în faţa concupiscenţei teribilei căpetenii a Olimpului :

Ce zici tu, o, mare Zeu, soţ şi părinte,
Aici chiar vei să savuri amorul ceresc ?
În faţa naturei, dar adu-ţi aminte
Că zeii, cer şi stele, pămînt ne privesc !
Dar zeul în braţe soţia sa strînge,
O purpură arde obrazu-i de crin
Şi capu-i ca crinul pe sînu-i să frînge,
Pe arborul vieţii, pe pieptul divin.
Se splendidă cerul, pămîntul se-nfloră,
Se-nrouă, pluteşte, se scald, se scobor,
Tot pînă cînd pare suava auroră
Parfumă, murmură, se-mbată de-amor.

Poema se încheie cu moartea vitejească a lui Decebal, după ce o străpunge cu sabia pe Tilia, şi cu intrarea în Sarmisegetuza a lui Traian, care se închină la capiştea lui Isis. Şi din *Traianida* se pot recupera, ici şi colo, mici fragmente delectabile, dar întregul e de o indigenţă penibilă, motivînd parcă asaltul junimist, declanşat tocmai atunci, împotriva superficialităţii voioase, a lipsei de gust şi de spirit critic.



### De la platonism la senzualitate şi galanterie

Erotica ocupă un sector întins în opera lui Bolintineanu. Lăsînd deoparte *Traianida*, sufocată de şolticăriile zeeşti şi senzualităţile pămîntene, numeroase poezii, inclusiv mari poeme şi două cicluri din cele mai cunoscute, *Florile Bosforului* şi *Macedonele*, gravitează în jurul iubirii. E vorba de iubirea-pasiune a romanticilor, atît sub ipostaza platonică de vis eteric şi consonanţă ideală, aşa cum apare în *Conrad*, cît şi sub ipostaza de beţie a simţurilor, dar fără agresivitate şi trivialităţi, ca aptitudine a contemplării feminităţii în splendoarea ei virginală. Sub imperiul unei galanterii care traduce gingăşia în termeni de răsfăţ, poetul reia pe alocuri clişeele idilei neoclasice din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea (foarte frecvente în *Poezii din tinereţe nepublicate încă* — 1869), alunecînd în manierism anacreontic ; în esenţă, viziunea sa e însă suavă şi nu hulpavă, modelată de un petrarchism subiacent.

Ciclul *Florile Bosforului* a fost compus în timpul exilului, într-una din rarele perioade de seninătate şi exuberanţă ale vieţii poetului. Ansamblul, relativ unitar, vehiculează un exotic de carton pictat, foarte romanesc prin beatitudinea decorului şi zugrăvirea delicatelor frumuseţi ale seraiurilor, care tînjesc la dragoste, dar sfîrşesc tragic fiindcă-şi urmează chemarea iubirii, încălcînd tiranicele legi ce le guvernează existenţa. Sedus parcă de un miraj, Bolintineanu evocă Bosforul ca un spaţiu edenic, o oază de frumuseţi neverosimile în mijlocul lumii degradate. Bucuria privirii e contagioasă :

O streine, vino şi te desfătează
Pe aceste maluri pline de-ncîntări,
Unde tinereţea încă se păstrează,
Unde-amorul are încă dulci visări.

. . . . . . . . . . . . .

Unde o femeie are frumuseţea
Stelelor de aur ce în nopţi lucesc
Şi fecioara dulce are tinereţea
Rozelor sălbatici, care ne răpesc ;
Unde ziua-i albă, noaptea înstelată,
Şi-aerul bea dulce roua după crin,
O, eden al lumii, faţa ta curată
Cu-atît ne încîntă, cu cît te privim !

Sărăcia paletei descriptive, care uzează de epitete obosite („dulce"), diminutive dizgrațioase („peștișori", „caicele"), clișee de tip neoclasic („A lui Lial făclie", „Pe-al lor car de roze, fragedele zori") facilitează reluarea aceluiași cadru peisajistic în diverse variante. Spre pildă :

Suave aurele se leagănă voioase
Pe luciul Bosfor
Ce, treerat de delfini cu aripe lucioase,
Revarsă ici și colo torente de fosfor.

*(O noapte de vară)*

Pe unda poleită de miriade stele
Se leagănă, murmur,
În horă grațioasă suave aurele...

*(Almelaiur)*

Aurele line trec cu răsfățare
Înflorind surfața latului Bosfor
Și formînd o cale-n mozaici bizare
Care-ncîntă ochii cu lumina lor.
Pe această cale unde se îngînă
Ale lunei raze c-umbra desei seri,
Scîntei peștișorii, splendidă țărînă,
Cum în visul dulce zboară dulci plăceri.

*(Leili)*

Pînă la urmă, datorită insistenței și acumulării imaginilor din același registru expresiv, peisajul se impune cititorului ca o obsesie. În acest sens, dacă e adevărat — cum s-a pretins — că puterea de reverberație a unui exotism nu depinde de exactitatea imaginilor propuse, ci de amploarea viselor pe care le stimulează, putem conveni că Bolintineanu produce în poezia noastră un „topos" durabil al Bosforului, ca desfătare a simțurilor și „catharsis" existențial.

Cît privește Erosul, el ni se dezvăluie sub dublul semn al dorinței și al morții. Hanîmele, baiaderele și cadînele care populează *Florile Bosforului* sînt creaturi de seră, frustrate de adevărata iubire și, de aceea, căutînd-o, cu primejdia vieții. Gulfar



se duce în taină după un ienicer, Leili după un barcagiu, Mehrube după un ghiaur, Dilrubam piere fiindcă a trezit gelozia sultanului, iar Rabie fiindcă e pizmuită de vechea favorită. Obstacolele în calea îndrăgostiților nu decurg din contrarietățile propriei naturi ori din intermitențele inimii, ci provin din afară, fiind o consecință a împrejurărilor, a faptului că femeia e sclavă, închisă în harem, transformată în obiect de plăcere și instrument al procreației.

Voluptatea căutată și atît de scump plătită traduce o filozofie a gustării clipei :

Cînd am băut plăcerea, oh ! fie un minut !
Ursita-i împăcată, și viața împlinită,
Atuncea moartea vie ! mormîntul e plăcut :
Ce mai rămîne vieții la patimă ursită ?

*(Ziule)*

Oroarea de degradare și extincție („Grăbește-te de gustă, cît viața ta lucește"), care se află la originea acestui hedonism, comunică amanților o precipitare și o decizie inflexibilă. Ei acționează parcă somnambulic, iar poezia se scaldă într-un ireal vaporos. Cu sigur instinct, Bolintineanu nu analizează dantelăriile sentimentului, ci descrie ce se întîmplă în largi trăsături de penel, reținînd gesturile și mișcările tipice, cu detașarea lor grațioasă, de ritual extatic. Pînă la urmă lirismul se nutrește din exteriorități, din notațiile de atmosferă și decor.

De remarcat din acest unghi înseși numele eroinelor cu sonorități triumfale sau catifelate, trezind în tot cazul ecouri tulburi, anevoie de clarificat (Almelaiur, Dilrubam, Leili, Mehrube, Gulfar etc.). Apoi, culoarea dens orientală a unor portrete :

Cînd o vezi la preumblare,
Sub iașmac adus din Șam,
Ca o stea prin nori apare
Dulcea fiic-a lui Osman.

Feregeaua-i se-mlădie
Pe Kiahiul, bogat cerchez,
Cu dalga de selemie,
Cu șalvari largi de geanfez.

*(Esme)*

sau

Are-n meşi piciorul ei
Nud, alb, mic, ca o Diană,
Sub al piersicii tulei,
Sub şalvarii de sultană!
Anteriu de selemie
Cu dalgal de fir deschis!
De se vede, credeţi mie,
Sînu-i fraged ca prin vis!
Din frumosul ei fakiol
Cu bibiluri aurite
Cad cosiţe împletite
Cum se poartă-n Anadol.
*(Sclavele în vînzare)*

Obişnuit, poetul reuşeşte mai bine în miniaturi decît în marile tablouri şi pare mai în largul său folosind versul scurt, fluent, adaptat glumei şi ştrengăriei (ca în *Fata de la Candili* sau *Fata popii)*, decît pseudoalexandrinul declamatoriu şi, vrînd-nevrînd, emfatic. În *Se scaldă*, baia unei ghiaure, pîndită de pe mal de Amor, e o foarte reuşită scenă de gen, în spiritul micii poezii a secolului al XVIII-lea:

Unda bea cu voluptate
Corpul ei amăgitor;
Ea o sparge şi o bate;
Face spumă din picior.

Iar prin spumă, capu-i dulce
Coperit de păr bălai
Pare luna, vrînd să culce
După codrii ninşi de plai.

Apa face garofiţe
Peste corpu-i răpitor
Şi îi soarbe din cosiţe
Aurul strălucitor.

Cînd pe undă se zăreşte
Dreaptă, coama-i tresărind,
Cînd pe spate s-odihneşte
Ca o pavăză d-argint.



„Garofiţele" din strofa a treia deranjează, dar de-abia strofa pe care o vom cita acum dovedeşte cît de departe împingea Bolintineanu lipsa de răspundere faţă de cuvînt:

Graţiile o-nconjoară,
Dulcele dorinţi d-amor
O preurmă turmuşoară,
Peştii mici o înconjor.

Hora graţiilor dublată de o horă a peştilor nu e „o invenţie fericită", dar „turmuşoara" de „dulci dorinţi" reprezintă un adevărat dezastru estetic. Din păcate, şi alte exemple stau la îndemînă. Iată încă unul în care nişte conspiratori împotriva sultanului se dedau la curioase manifestări:

Şi pe vesele (?) covoare
Ei în horă se-nvîrtesc
Şi cu arii de teroare (?!)
Urlă, saltă, dănţuiesc.
*(Naide)*

În *Macedone* predomină tot tema iubirii, dar cadrul de viaţă e altul — mediul păstorilor aromâni —, ceea ce ar trebui să favorizeze o anumită apropiere de folclor. Contactul rămîne totuşi superficial, redus la unele vagi ecouri tematice *(Păstoriţa şi miaua)*, indeosebi la frecventa utilizare a octosilabului trohaic şi pastişarea rostirii populare, ca în *Fecioara din Milia*:

Spune, albă copiliţă,
Cum nu porţi tu pe cosiţă
Roza, rumena liliţă?
Plîngi o mumă? plîngi un tată?
Plîngi o soră-nmormîntată
Sau ursita ne-mpăcată?

În fapt — aşa cum s-a arătat încă de mult — modelul real al lui Bolintineanu e idila galantă, iar strămutarea în munţii Pindului e pur nominală. Dar, desigur, nu autenticitatea reprezentării importă, ci verosimilul ficţiunii. Din acest punct de vedere, ciclul *Macedonelor* e poate prea urgisit de comentatorii care-i reproşează atmosfera voluptoasă şi senzuală. De fapt, puţin preocupat de exactitatea culorii locale, Bolintineanu evocă o existenţă legată de natură, în care dragostea se anunţă eruptiv, iar

revelația feminității nu constituie un act reprobabil. Ca atare, pruderia devine indecentă, senzualitatea fiind, dimpotrivă, salubră, deoarece constituie un semn de robustețe fizică și morală. Supărătoare e doar dulcegăria introdusă de poet cu suverană nepăsare în descrierea frumoaselor muntence ori în cîntecul de înduplecare a flăcăilor. Dezbrăcarea Ciliei în mijlocul pădurii (*Cilia culcîndu-se*) se desfășoară ca o celebrație păgînă :

> Ea umblă sub lese și luna lumină,
> Depune vestmîntul pe ramuri de fag
> Precum un crin dulce de puf se dezbină,
> Cosița de vălu-i se scutură drag,
> O pasăre mîndră cu pene noroase,
> Rupînd legătura ce greu o strîngea,
> S-oprește, întinde aripe noptoase
> Pe valul de nea ;
> Așa și pe sînu-i tot păru-i se lasă,
> Pe-o piatră ridică frumosu-i picior,
> Descalță condurul ce greu o apasă...

Fata are farmecul ingenuu, iar nuditatea ei, ca în pictură, e un spectacol care înalță — vorba lui Maiorescu — în sfera ficțiunii ideale. Poetul nu se poate însă dezbăra de chițibușurile rococoului fanariotic : „grații", „Amor", „dorințe" — și atunci versurile alunecă în mievrerie. Pasajul anterior citat continuă astfel :

> Un hor de dorințe în jurul ei zbor,
> Se culcă pe maldăr (? !) și grațiile dalbe
> D-amor îndemnate, cu mîna de crin,
> Apucă cămașa de poalele-i albe
> Și-o face să crape spre albul ei sîn.

Dintre păstoreștile *Macedonelor* (căci ciclul conține și poezii ca *Edessa* — o meditație pe tema „ubi sunt ?" amintită mai sus, ori *Zioara* — un lung poem filozofic despre uciderea prin înec a 15 fecioare de către un pașă tiran) merită reținute mai ales două : *Românele din Cavaia* și *San-Marina*. Cea dintîi oferă o „specialitate" a casei : evocarea unei cavalcade, pe bază de armonie imitativă, folosind versuri dactilice, onomatopee și o alternare simetrică de măsuri lungi și scurte (11/12 ou 5 silabe) :



> Tropată, bubuie, plaiul Candavii
> Lîngă Cavaia
> Caii se spumegă, pui ai Moravii
> Răpind bătaia.
> Iată-i alunecă ! umbra pămîntului
> Nu îi sosește :
> Coama lor flutură p-aripa vîntului,
> Nara lor crește.

*San-Marina* fixează într-o ritmică alertă și într-un desen strofic de virtuozitate, tip Coșbuc, un tablou al transhumanței văzută ca mișcare rituală. De la ospățul pe o pajiște, pînă la procesiunea oamenilor și a turmelor, încheiată în faptul serii, totul nu face parcă decît să repete, cu o truculență homerică, un scenariu milenar :

> San-Marina astăzi are
> Sărbătoare de păstori,
> O serbare
> De plecare
> La Vardar ce cură-n mare
> Alergînd pe pat de flori.
> Se întinde masă dalbă
> Pe un plai lîngă Cătun
> Cu smîntînă
> De la stînă,
> Cu faguri de miere albă
> Și cu vin de la Zeitun.
>
> . . . . . . . . . .
>
> Popii binecuvîntează
> Și atunci toți s-au mișcat
> De plecare
> Către mare,
> Turmele înaintează
> Toți cu totul le-au urmat.

Tema iubirii articulează și cîteva poeme de mare respirație : *Andrei sau luarea Nicopolei de români*, *Sorin sau tăierea boierilor la Tîrgoviște*, *O noapte pe cal*, *Safira* (publicată în *Foileto-*

*nul Zimbrului*, din 17 iulie 1855), *Rebia și Atica* (*idem*, 21 august 1855) etc. Primele două, mai bine cunoscute, pun problema lipsei de reciprocitate în dragoste. Andrei, curajos căpitan din oastea lui Mihai Viteazul, o iubește pe Maria, care-i va fi infidelă, disprețuind, în schimb, dragostea devotată pînă la sacrificiul de sine al frumoasei Biulbuli, fata pașei din Nicopole. Sorin, tînăr boier la curtea lui Mircea Ciobanu, e iubit fără speranță de Smaralda și iubește tot fără speranță pe Fiorița; condamnat la moarte pentru o vină imaginară și putînd să scape prin folosirea unui inel cu pajură domnească, își jertfește viața, înlesnind fuga lui Filip, logodnicul Fioriței.

Ambele poeme, însăilate prolix, cu versuri înaintînd moale spre rima așteptată, aduc obișnuita recuzită a melodramei romantice: contraste stridente, lamentații, coincidențe bizare (cortegiul de nuntă al Mariei întîlnește convoiul mortuar al lui Andrei) etc. Încercarea poetului (în *Sorin*) de a se distanța de ceea ce narează, spre a instaura, ca la Byron sau Musset, pe lîngă planul patetic al povestirii, un plan ironic al discursului, e inconsecventă și ruinată de automatismul rimei, cum arată exemplul următor:

> Dar ca să descriu danțul, vai! muza mea nu are
> Nici grația cerută, nici bucuria lor.
> [a „damelor" prinse în horă — *n.n.*]
> În darn o chem la horă! ea stă în nemișcare
> Și gîndu-i în departe s-avîntă după dor.

Prologul la *Sorin* e o imitație după *Faust*: un doctor Herman dizertează despre zădărnicia științei și inanitatea vieții cu o hîrcă de mort în mînă. Monologul nu e lipsit de vervă speculativă:

> Nimic, nimic... Lumina mi se ascunde mie!...
> O, studiu fără roadă ce m-ai înveninat,
> Tu mi-ai răpit plăcere și viață, și junie,
> Și nu mi-ai dat nimica în loc ce mi-ai luat!
> A trebuit a trece cincizeci de ani de trudă
> Plecat pe cărți, să aflu că nu pot ști nimic...

Poemul *O noapte pe cal*, ignorat de cercetători, cu excepția lui G. Călinescu, probabil din cauza eliminării sale din ediția de la 1865, luată ca bază de toate publicațiile următoare, merită din plin atenția. E vorba de o iubire adulterină între un



erou donjuanesc, cinic și juisor, și o superbă tînără, căsătorită cu un bătrîn gelos. Pentru a-și împlini dragostea, cei doi protagoniști fug călare, într-un galop năprasnic, reușind, după suspans prelungit, să scape de urmăritori și să se salveze. Cavalcada e, ca de obicei, sugerată admirabil:

> Bubuie văile, calul s-avîntură,
> Fuge ca cugetul inimii-n dor,
> Zboară ca austrul sau ca eretele
> Către o pasăre singură-n nor.
> Dănțuie arborii, umbrele, stelele,
> Una cu muntele văile sînt,
> Murgul meu sforăie, leapădă spumele,
> N-ating picioarele lui pre pămînt.

Utilizarea persoanei I intensifică dramatismul scenei; unghiul subiectiv augmentează senzația de învălmășeală a fugii; elementele de peisaj par să-și piardă individualitatea, amestecîndu-se și suprapunîndu-se într-un fel de sarabandă nebună:

> Dulce e aerul! colo, mai dincolo
> Cînele satului latră cu dor;
> Buciumu-n măgură sfîșie inima
> Clopotul turmelor sună ușor;
> Brîul cîmpiilor de argint limpede
> Plînge — pe petrele-i necontenit;
> Grierul cîmpului, cîrsteiul crîngului
> Cînt călătorului cel rătăcit.
> Crucele, arborii, puțuri și măgure
> Trec ca fantasmele pe lîngă noi.
> Toate se clatină... abia-nainte-ne
> Pier și alunecă, pier înapoi...
> Undele spațiului, brune ca umbrele,
> Curg, se rostogolă, line ușor...

Spre a păstra cadența dactilică, Bolintineanu folosește inversiuni ori atribute genitivale care dau uneori versurilor o stranie muzicalitate:

> Inima inimi-mi! iată-te liberă,
> Lanțul bătrînului noi l-am zdrobit,
> Anii tăi curge-vor dulci ca murmurele
> Dragi sărutărilor, lîng-un iubit.

Aplicînd tehnica „povestirii în povestire", poetul introduce și un episod autonom, relatînd uciderea soției lui Țepeluș, bănuită pe nedrept de crudul ei soț. Scena omorului, în care domnul o obligă pe nevinovata femeie să soarbă paharul cu otravă, cu lenta gradație a preparativelor și contrastul dintre ferocitatea sa rece și convulsiunile nefericitei victime, e de un efect puternic. O veritabilă surpriză ne întîmpină în final, unde poetul, pe un ton dezamăgit, de badinerie mussetiană, demitizează romantica sentimentelor eterne, arătîndu-ne cum frumoasa eroină se desparte rîzînd de pătimașa iubire :

Dar mai tîrziu, ingrata îmi scrise una dată :
Mi se urîse foarte la țară unde-am stat.
Muream de neastîmpăr ca să mai fac o dată
Pe cal călătorie, cum tu m-ai învățat.
Și calul tău murise... Dar iată că îmi vine
Un cavaler și-mi zice : cel cal voinic am eu !
M-am dus cu el îndată, precum m-am dus cu tine ;
Dar fă și tu ca mine... Adio, dragul meu.

### Retorica fabulosului

Fantasticul nu se articulează la Bolintineanu pe o percepție alterată a realului sau pe o imaginație de tip halucinatoriu. Poetul e un visător, dar nu un oniric, un spirit dispus să transfigureze realul în ideal, nu să peregrineze prin bolgiile infernale în căutarea unui suprareal teratologic sau coșmardesc. Dovada e că fantasticul ocupă un loc relativ restrîns în vasta-i operă, iar speța cultivată îndeosebi e cea a miraculosului anecdotic, de tip incidental și subaltern, nu cea a miraculosului de atmosferă, care structurează întreaga materie a ficțiunii, transpunînd-o în zona ambiguităților enigmatice și a supranaturalului șocant.

Cele mai multe poezii fantastice — cum reiese din titlul volumului din 1858, *Legende sau basne naționale în versuri*, și din deslușirile editorului — sînt prelucrări folclorice axate pe o pildă morală, asemenea poveștilor „cu care bunele noastre ne-au legănat copilăria". Motivele aparțin unui fond arhaic, comun întregii arii indo-europene, dar simbolistica schemelor epice e uneori deviată din rosturile ei primitive. Maniera „gotică" a înscenării



e oricum manifestă : o vrăjitoare preface pe un frate și o soră, spre a le zădărnici dragostea incestuoasă, în două rîuri vecine, dar menite să nu se întîlnească *(Mureșul și Aluta)* ; o fată de crai prefăcută de un zmeu în căprioară e dezlegată de blestem de un tînăr fiu de împărat care o sărută pe buze *(Căprița de aur)* ; un flăcău e preschimbat în rouă pentru că a întîrziat în alcovul iubitei, fiind surprins de soare pe drum *(Domnul de rouă)* ; un domnitor e terorizat de fantasma fratelui pe care-l ucisese *(Umbra răzbunătoare)* etc. În aceste poezii, ca în toate basmele, răsturnarea ordinii cotidiene e consfințită de specificul genului ; de aceea, faimoasa ezitare între explicația naturală și cea supranaturală, de care vorbesc teoreticienii, nu are temei să se producă. Mai degrabă decît să realizeze fantasticul, în sensul propriu al cuvîntului, majoritatea legendelor lui Bolintineanu întruchipează fabulosul, restituindu-l cu mijloacele unei retorici bazate pe declamație și bizarerie.

Există și cîteva mostre de tenebros autentic, în care miraculesul tinde să devină atmosferă și viziune, pierzîndu-și rolul de element adjuvant. Un exemplu îl constituie *O noapte la morminte*, poezie din cele mai timpurii (1844). Începutul, îndeosebi, însumează ororile, preparînd pentru o scenă terifiantă :

Mergeam pe căi sălbatice,
Cătam adăpostire ;
Iar fantome lunatice
Rîdeau p-o mînăstire.
Lătra departe cîinele
La duhuri neguroase,
Scoteau din groapă mîinele
Scheletele hidoase.

Pe munți, regina nopților
Păruse gălbenindă,
Așa cum fruntea morților
Se vede suferindă.

Atunci trecură ielele
De mîini în horă prinse ;
Ș-un abur toate stelele
Îndată le cuprinse.

Țipau în sînul norilor
Vulturi cu grele pene
Și vuietul prigorilor
Se auzea alene.

Un fulger !... norul fumegă,
Iar tunetul răspunde,
Și ploaia cade, spumegă,
În turburoase unde...

În partea a doua, tensiunea coboară datorită imixtiunii unui mobil edifiant : mortul fără pace în mormînt a fost un tiran sanguinar, care a omorît mulți inocenți.

În *Capul avarilor* asistăm la o întîmplare stranie : într-un templu aflat undeva „prin văile Carpaților / misterici, neguroase" se află stanele de piatră ale foștilor guvernatori ai Daciei Traiane ; voind să profaneze templul, o ceată de barbari pătrunde înăuntru, însă statuile se prăbușesc peste ei, în vreme ce bolta e invadată de feeria lunară :

Iar luna suflet umbrelor
Pe-o neagră stîncă-apare
Și varsă foc pe fețele
Columnelor bizare.

Uneori, din păcate, inadecvarea limbajului ucide în față senzația misterului, ca în *Herol*. Revăzîndu-și cu stupoare iubita, reîntrupată din tenebrele morții, chiar pe pragul mormîntului, eroul i se adresează astfel :

Prea dulce fantasmă ! pe lumea de doruri
Sunt singur... d-acuma, vai !, nu mă lăsa !
Cînd ești în lăcașul cereștilor horuri,
O zi de plăcere mai pot eu gusta ?

Capodopera lui Bolintineanu în genul fantastic e, desigur, *Mihnea și baba*. Subiectul e dinadins cețos : culpabil de omorîrea unui tînăr curtean nevinovat, domnul Mihnea peregrinează într-o noapte sinistră prin singurătăți sălbatice. El pătrunde în hruba unei bătrîne zgripțuroaice, mama celui ucis. Baba îi dă să bea sînge într-o hîrcă a mortului, asmute asupră-i duhurile și proferă o imprecație teribilă. Îngrozit, Mihnea încearcă



să scape cu fuga, urmărit de demoni, într-o goană năprasnică. Pentru cititor rămîne incert dacă ceea ce se petrece rezultă din interpenetrarea a două ordini incompatibile : una naturală, cealaltă supranaturală, ori dacă e vorba de o nălucire a conștiinței apăsate de crimă, de amalgamarea haotică a unor proiecții abisale, ca într-un coșmar. Dar tocmai această ambiguitate, care măsoară în fapt distanța dintre redundanța alegoriei și incifrarea simbolului, potențează atmosfera de spaimă și mister. Dealtfel, registrul infernal e folosit pînă la supralicitare ; Bolintineanu convoacă toate mijloacele terifiantului : cadrul nocturn, izolat și sălbatic ; practicile oculte ale vrăjitoriei ; ingurgitarea sîngelui victimei ; multiplicarea prezențelor demonice : schelete ieșite din morminte, spaime, vîrcolaci și șoimane, diavoli cu cap de taur, nagode și strigoi ; teroarea de a fi ajuns de urmăritori etc.

De o mare varietate metrică, utilizînd ritmuri și figuri prozodice contrastante, poezia în întregul ei are trei piese de rezistență. Începutul evocă decorul tenebros într-un vers de o cadență obsedantă prin măsura de 3/4 (amfibrahul), foarte frecventă la Bolintineanu, și repetarea adverbului „cînd" (anafora) care dă senzația că fixează momentul, deși, în fapt, propune o temporalitate incertă :

Cînd lampa se stinge la negru mormînt
Atinsă de aripi, suflată de vînt,
Cînd buha se plînge prin triste suspine,
Cînd răii fac planuri cum au a reține
În barbare lanțuri poporul gemînd,
Cînd demoni și spaime pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună...

Cel de-al doilea punct nodal îl reprezintă blestemul babei, cap de serie al unui tip de discurs, cu o lungă și glorioasă posteritate în literatura română :

Oriunde vei merge să calci, o tirane !
Să calci p-un cadavru și-n visu-ți să-l vezi !
Să strîngi tu în mînă-ți tot mîini diafane
Și-orice ți-or spune tu toate să crezi.
Să-ți arză plămînii d-o sete adîncă,

Și apă, tirane, să nu poți să bei !
Să simți totdeauna asupră-ți o stîncă !
Să-nclini a ta frunte la cine nu vrei !
Să nu se cunoască ce bine vei face !
Să plîngi ! însă lacrimi să nu poți vărsa,
Și orice dorință, și orice-ți va place
Să nu poți, tirane, să nu poți gusta !

În fine, rămîne memorabilă cavalcada în dactili, de fapt prima compusă de poet (căci cele din *O noapte pe cal* ori *Românele din Cavaia*, de care am vorbit mai sus, ca și cea din *Peștera muștelor*, de care n-am amintit, sînt posterioare) :

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vîntul ;
Sună pădurile, fîșiie frunzele,
Geme pămîntul ;
Fug legioanele, zbor cu cavalele,
Luna dispare,
Cerul se-ntunecă, munții se clatină,
Mihnea tresare,
Fulgerul scînteie, tunetul bubuie,
Calul său cade etc.

Merită subliniat că *Mihnea și baba* a trecut prin 3 versiuni, practică rară la Bolintineanu. Cea dintîi, din 1847, se sfîrșește cu arderea bătrînei vrăjitoare într-o piață bucureșteană ; cea de-a doua, denumită în ediția din 1855 *Fermecătoarea*, integrează hibrid poezia într-un chenar de idilă : o fată, căreia un flăcău îi cerșește un sărutat, îi pune condiția să intre într-o peșteră ; urmează scenariul cunoscut, după care, în final, îi regăsim pe cei doi tineri dornici de hîrjoană. Versiunea din 1865, cea mai bună, elimină arderea babei ; înlăturarea elementului anecdotic facilitează astfel „evadarea din istorie în fabulă" (D. Popovici)[34], condiție propulsivă a elevării în spațiul lirismului veritabil.

[34] Introducere la Dimitrie Bolintineanu, *Scrieri alese*, ediție îngrijită de..., Craiova, 1941, p. 20.





Ca prozator de ficțiune, în primul rînd ca romancier, căci nuvelistica îl solicită arareori și cu rezultate puțin revelatorii, Bolintineanu e, cu siguranță, nedreptățit. Cele 3 romane pe care le-a scris : *Manoil* (încheiat, se pare, în 1851, dar apărut în 1855), *Elena* (1862), și *Doritorii nebuni* (neterminat, 1864) sînt, de regulă, menționate pentru întîietatea în evoluția genului, însă condiția de pionierat rămîne nonpertinentă sub raport artistic. Fără îndoială, nici unul dintre romane nu e o operă de vîrf, totuși, a le reduce importanța la o simplă anterioritate cronologică înseamnă a comite o injustiție.

Prin *Manoil*, Bolintineanu aclimatizează la noi formula romanului epistolar, foarte la modă după *Clarisse Harlove*, *Werther*, *La Nouvelle Héloïse*, *Les liaisons dangereuses*, dar în versiunea monofonică, apropiată de jurnalul intim, care implică un singur emitent și un sistem de notații inegale, cîteodată în mod evident nefinisate, spre a sugera autenticitatea. Și *Elena* constituie o premieră, însă de alt tip : e vorba de un roman sentimental, înglobînd un tablou de moravuri, deci de o combinație între studiul analitic al pasiunii, ca la Jean-Jacques Rousseau, și o cronică socială a actualității, ca la Balzac. Ambele opere depășesc mijlocia vremii, demonstrînd certe calități de fluență narativă, pătrundere psihologică și spirit de observație.

În *Manoil*, scriitorul vrea să arate — după cum declara nemijlocit — „că un om poate să se facă rău, precum și bun prin femeie". Eroul e un orfan timid, visător, „fără stare, fără nume, scos afară din legile societății", animat de simțăminte nobile. El condamnă cu tărie practicile nedemne, atitudinile retrograde, oprimarea celor mici de către cei mari. Aflînd de o călugărire forțată, exclamă : „Rămăsei zdrobit de amărăciune. Poate-se în secolul în care trăim să se tolereze astfel de tiranii ?" Poet el însuși, e indignat că „un poet la noi este privit ca un bufon", iar întreaga literatură e tratată în mediile suspuse cu dispreț cosmopolit. Extrem de sensibil Manoil traversează momente de scepticism și descurajare, întrebîndu-se dacă relele existente sînt trebuincioase armoniei universale și dacă n-ar fi fost mai bine să se fi născut „muncitor" (citește țăran), spre a scăpa astfel de pacostea întrebărilor fără răspuns, de chinuitoarele perplexități ale conștiinței de sine. Acest tînăr romanțios, posedînd toate

semnalmentele eroului pozitiv, suferă o dezamăgire în dragoste, după care întreprinde o călătorie de 2 ani peste hotare. În acest răstimp se produce o involuție dezastruoasă în mentalitatea și comportamentul său, pe cît de totală, pe atît de puțin motivată. La întoarcerea în țară, Manoil se aruncă în brațele tuturor dezmierdărilor, devine adeptul doctrinei că „voluptatea este principiul tuturor faptelor", se înhăitează cu femei dubioase, ajunge clientul tripourilor și localurilor unde mișună drojdia societății. În cele din urmă, după peripeții rocambolești, decupate parcă dintr-un ieftin foileton, Manoil ajunge la închisoare sub învinuirea mincinoasă de omucidere. În ceasul al doisprezecelea, pe pragul prăbușirii definitive, e salvat de apariția unei copile inocente, care continuase să-l iubească și să-i acorde încredere. Romanul se încheie astfel cu un happy-end : eroul se căsătorește cu angelica Zoe, stabilindu-se la țară, unde cunoaște tihna și fericirile simple ale rusticității.

Compus în timpul exilului, în numai o lună de zile, ca să-și umple un popas silit la Rusciuc, unde trebuia s-o întîlnească pe sora sa, Caterina, *Manoil* a fost citit de Alexandrina Ghica, soția memorialistului. Ea a găsit partea întîia „grațioasă", partea a doua „detestabilă", judecată cu care Bolintineanu se va declara de acord în 1870, cînd hotărăște să-și reediteze romanul în *Dîmbovița*, reapărută efemer. Dacă aprecierea avea în vedere criteriul estetic (ceea ce e improbabil), ea e în mare măsură justificată. În adevăr, partea a doua a cărții, înregistrînd uimitoarea renaștere a eroului întru cinism și abjecție și urmărindu-i vicisitudinile într-un București interlop, populat de o umanitate degradată și trivială, decepționează prin artificiu și naivitate. Întîmplările cele mai hazardate se acumulează în complicații de un senzațional aberant. Pe de altă parte, ritmul narativ se precipită atît de mult, încît comentariul autorului, care dădea preț primelor capitole, e pur și simplu sufocat, pierzîndu-și capacitatea explicativă și pertinența psihologică. În plus, alura tezistă a picturii mediului falsifică logica situațiilor și a personajelor, exagerînd căderea în prăpastie a eroului și, bineînțeles, făcînd neverosimilă conversiunea sa finală.

În pofida acestor cusururi, figura lui Manoil, în conturul ei inițial, rămîne memorabilă pentru caracterologia romanului românesc de început. Format din contraste, amestecînd mari aspirații cu apetențe vulgare, inocența cu cinismul, generozitatea cu inconstanța, trecînd rapid de la entuziasm la dezamăgire, Manoil pare a rezuma, în fragilitatea și vulnerabilitatea făpturii sale, mulțimea imaginilor disparate și difuze ale omului romantic, risipite prin literatura anilor 1830—1860. De o semnificație cel puțin egală, dar pe alt plan, este adoptarea formulei „epistolare" : perspectivei autorului atoateștiutor, care narează o istorie încheiată, i se substituie perspectiva mai îngustă, dar mai veridică, a unui personaj care povestește o istorie în curs de a se face, asumîndu-i oscilațiile și imprevizibilul. Modelul direct nu pare a fi *Le Lys dans la valée*, unde întreg romanul e compus din două scrisori, una, lungă, a contelui Felix de Vandenesse și alta, mai scurtă, a contesei Nathalie de Manerville, ci *Die Leiden des jüngsten Werthers*, unde e vorba doar de scrisorile eroului către un destinatar fictiv. Oricum, Bolintineanu cunoștea bine *Le Lys dans la valée*, cum o arată faptul că în *Elena* citează la un moment dat romanul lui Balzac, făcînd o analogie între personajul ce dă numele cărții și contesa de Manerville. Dar, indiferent cine l-a inspirat, e cert că adoptarea punctului de vedere al personajului și folosirea persoanei I ca instrument de analiză interioară constituiau achiziții prețioase în contextul anilor '50. Căutarea autenticității în chiar pragul nașterii romanului la noi, cu toate inconsecvențele în aplicarea formulei, era un semn bun, deși pentru multă vreme încă romanescul melodramatic și senzațional avea să domine creația de ficțiune.

*Elena*, cel de-al doilea roman al scriitorului, e mai solid închegat ; apar și aci o serie de complicații parazitare, puțin verosimile, dar intriga e unitară, gradată, relativ bine condusă ; tabloul social are amplitudine și pregnanță, iar sistemul de personaje, în pofida opoziției dintre pozitivi și negativi, dispune totuși de o anumită varietate tipologică. Cu adevărat remarcabilă e însă analiza subtilă a iubirii dintre Elena, soția postelnicului George, și Alexandru Elescu, iubire pătimașă, surprinsă în dialectica tulbure a certitudinilor și a îndoielii, a beatitudinii și a sfîșierilor interioare, a simulării și a sincerității. Deși aflat sub influența retoricii declamative, impuse de codul romantic la modă, și trebuind să răzbată peste diverse insuficiențe de ordin tehnic, Bolintineanu reușește o excelentă monografie a pasiunii, explorîndu-i cu acuitate mecanismele delicate și contradictorii.

Tema centrală a romanului e conflictul dintre chemările inimii și sacralitatea legăturii conjugale, dintre cerințele naturii umane, în înțelesul elevat al cuvîntului, și convențiile care gu-

vernează viața socială. Elena, femeie superioară, „din acele ființe rare, unice, poate, ce Dumnezeu, din timp în timp, face să se nască în unele societăți degradate, ca și cum ar voi ca oamenii să-și aducă aminte că el nu i-a părăsit", e căsătorită cu postelnicul George, un om grosolan, intrigant, vulgar, incapabil să se înalțe „din cercul strîmt al intereselor egoiste". Deși are toate motivele să-l execre, ea își respectă în chipul cel mai scrupulos îndatoririle de mamă, soție și stăpînă a casei. Cu ocazia unei sindrofii la moșie, îl cunoaște pe Alexandru Elescu, tînăr, bogat, independent, om de lume și om de gust, aflat, prin convingerile liberale și distincția purtării, în opoziție flagrantă cu restul musafirilor, boieri retrograzi, „dezbrăcați la 24 ianuarie (1859) de privilegiile regulamentare". Între Elena și Elescu se naște rapid o dragoste puternică, întemeiată pe o desăvîrșită consonanță sufletească, dar contrariată, de o parte și alta, de ezitări, scrupule și perplexități.

Deși nefericită în căsnicie și atrasă irezistibil de Elescu, Elena se împotrivește categoric vieții în minciună. Ea refuză infidelitatea, oricîte justificări ar avea s-o comită, nu din pruderie sau din teama de opinia publică, ci dintr-o sete de puritate, dintr-o exigență a absolutului moral cu totul străină lumii frivole și alunecoase ce o înconjura. În același timp însă, nu are nici curajul să se îndepărteze de Elescu. În cele din urmă, lupta dintre dorință și căință, dintre elanul inimii și reprobarea rațiunii se încheie cu inevitabilul : Elena cedează, pe deplin conștientă că în felul acesta se autocondamnă, că nu va putea supraviețui păcatului săvîrșit. Și-n adevăr, deși va deveni liberă, prin divorțul impus de postelnicul George, după o mîrșavă uneltire urzită de niște rivale, nu va apuca să-și guste fericirea alături de bărbatul iubit : ea se va stinge discret și gingaș, răpusă parcă de un rău metafizic, mai mult decît de o boală, ca și cum o fatalitate inexorabilă ar fi împins-o să-și ispășească vina.

Problemele lui Elescu sînt de alt ordin. Iubind-o cu sinceritate și fervoare pe Elena, dorește pragmatic să-și împlinească dragostea și să-și refacă viața alături de ea ; temperament aprins, dar bănuitor, sensibil la șoapta insidioasă a calomniei, el îi face adesea scene de gelozie, pe cît de nedrepte, pe atît de chinuitoare. Neputînd percepe delicatele resorturi psihologice ale femeii pe care o adoră, crede, sau preferă să creadă, cu un egoism masculin caracteristic, că repetatele ei avertismente macabre



(„Cînd voi fi a ta, trebuie să mor") sînt vorbe fără acoperire, rostite sub imperiul exaltării ; de aceea, tragicul deznodămînt îl ia prin surprindere, sfărîmîndu-i brutal toate iluziile pe care și le croise.

Narînd acest zbuciumat roman de dragoste, Bolintineanu întreprinde analiza fluctuațiilor sentimentului cu un surprinzător „savoir faire", de parcă l-ar fi meditat pe Stendhal. O mulțime de reflecții notate în treacăt, de tip aforistic, atestă subtilitatea observației morale : „Niciodată un amor nu devine mai pasionat decît atunci cînd întîmpină stavile", „Un amant ce se declară este ca un rege ce-și pierde tronul", „Nimic nu ne împinge mai cu repeziciune a admira pe cineva ca elogiurile ce lumea îi face". Figura Elenei, culpabilizată de ideea adulterului și totuși acordîndu-și, fie și pentru o clipă, dreptul la fericire, atît de castă și, în același timp, atît de flămîndă de dragoste, își păstrează pînă la capăt nimbul poetic, fără a-și pierde credibilitatea. Plauzibil este și Elescu, împărțit între bucurie și îndoială, grăbit să ajungă la țintă și incapabil să-și înțeleagă în fond enigmatica parteneră. E adevărat că declarațiile celor doi eroi sînt adesea înghițite de un lirism siropos, azi greu de suportat, dar ar fi profund eronat să nu distingem imperfecțiunile limbajului de relevanța analizei psihologice. Dealtfel, există și numeroase pasaje în care retorismul e temperat, iar „curentul" trece. Iată un exemplu :

„El o găsi șezînd lîngă o fîntînă înconjurată de arbori. Elena apăru în ochii lui Alexandru, privind visătoare jocurile apei capricioase, ca o nimfă din antichitate ce apărea călătorilor rătăciți.

— Ce faci acolo ? o întrebă el.

— Nu eram singură, răspunse ea. Eram amîndoi.

Alexandru șezu lîngă dînsa.

Elena trecu mîna sa mică și albă pe fruntea amantului ei.

— Această frunte a fost senină ca cerul de astăzi ; nici un nor nu a trecut pe dînsa... Cît sînt de ferice cînd văz că ești mulțumit !... Amorul el însuși are zilele sale de vijelie ; dar eu prefer pe cele senine, atunci sufletele noastre plutesc cu fericire pe o lume de vise plăcute !...

Seara se cobora în văi, răspîndind un farmec dulce și misterios. Luna surîdea în vîrful unei stînci, murmura apelor dimprejur invita orice suflet la reverii.

— Ce locuri bogate de poezie — zise Elena — nu simți ceea ce simț eu; nu sînt poeți numai poeții de profesiune. Cei ce scriu ca să fie citiți de multe ori se servă cu spiritul în locul inimei. Pe cînd aceia ce au poezia în inimă, ce o ascund ca un prezinte ceresc, pot mai lesne să găsească calea inimii...

Alexandru îi luase mîna și o strîngea pe sînul lui..."

Cronica socială nu e la înălțimea romanului de dragoste, dar merită atenție. Prin personaje interpuse și uneori intervenind de-a dreptul, fără să se ascundă înapoia ficțiunii, Bolintineanu critică sever stările de lucruri de după Unire, din perspectiva unui pașoptism intransigent, exasperat de distanța tot mai mare dintre principii și aplicarea lor. Observațiile sînt incisive, uneori amare, colorate în tot cazul de vitriolul satirei. Imaginea de ansamblu e sumbră: țărănimea e exploatată și disprețuită, guvernele sînt instabile și neputincioase, legea electorală are un caracter nedemocratic, corupția și dărăpărarea domnesc în administrație, o stare de moleșeală și scepticism a cuprins cugetele, încît Elescu exclamă la un moment dat: „Cînd aud pe unii români ridiculizînd ideea de-a apăra mormintele străbunilor, pare că aud niște oameni născuți în robie, care tremură cînd se gîndesc că ar putea să scuture lanțurile lor".

Cum se întrezărește și din pagina mai înainte citată (deși ea nu e cea mai concludentă sub raportul scriiturii), stilul romanului demonstrează o anumită dexteritate jurnalistică, dar rămîne neglijent: paupertatea vocabularului, abundența franțuzismelor (a dompta, a foileta, devotă, eschisă etc.), frecvența anumitor procedee emfatice (înlocuirea subjonctivului prin infinitiv), mulțimea clișeelor etc. — totul creează senzația, din păcate obișnuită la Bolintineanu, a unei prime versiuni pe care autorul s-a grăbit s-o publice, dar fără s-o plivească de buruieni. Pentru că însă legile romanului sînt cu totul diferite de legile poeziei, cusururile — să le spunem — de „formă" au o pondere limitată: ceea ce importă nu e eleganța stilului, ci puterea de viață a eroilor și adevărul posibil al dramei lor. Or, *Elena* posedă, în mod indiscutabil, aceste însușiri.

Cea de-a treia încercare de roman, *Doritorii nebuni*, a apărut în *Dîmbovița* din 1864 (nr. 11, 3 iunie — nr. 65, 15 noiembrie), nefiind dusă pînă la capăt. E vorba de o frescă a perioadei prerevoluționare, centrată în jurul societății secrete „Regenerațiunea", ai cărei conducători, Cheren și Vel, aspiră la libertate națională și înfrîngerea tiraniei, însă nu prin combaterea boierimii în genere, ci doar a boierimii străine. „Însemnează bine — spune Vel într-un efort de persuasiune — că nu-ți vorbesc de boierii români, însemnează bine că nu facem război de la clasă la clasă. Ceea ce voim a face este urmarea luptei naționale între români și greci." După anumite semne — ritualul francmasonic de inițiere, amestecul domnitorului Alexandru Ghica în treburile interne ale societății, prin intermediul lui Edem, un personaj dubios care profesa, ca Heliade, că urăște tirania și se teme de anarhie — modelul real al lui Bolintineanu pare a fi fost „Filarmonica". Dar, desigur, scriitorul a utilizat și elemente împrumutate societăților de după 1840, de un caracter mai radical. O ședință a „Regenerațiunii" ne înfățișează confruntarea de opinii dintre Vel, teoreticianul sacrificiului de sine, ca pîrghie a deșteptării conștiinței naționale, și Edem, partizanul temporizării și al conciliatorismului, care consideră că „lucrul cel mai bun este a amîna revoluțiunea politică și armată și a revoluționa datinile locuitorilor; a ne sili prin toate mijloacele a-i lumina, a-i moraliza..." Disputa nu e născocită, i-a divizat efectiv pe pașoptiști, regretabil e doar că Bolintineanu o tratează rapsodic, fără a-i da un destin.

Romanul conține și o intrigă sentimentală: tînărul Dem, fiul unui pandur care a luptat alături de Tudor Vladimirescu, slujbaș sărac, dar orgolios, cu un sentiment acut al demnității personale, se îndrăgostește de o frumoasă aristocrată. Respins din considerente de poziție socială, apoi izgonit dintr-o sală de bal, din același motiv, el intră în „Regenerațiunea", convertindu-și setea plebee de răzbunare în acțiune politică: „M-ai insultat, o, clasă aristocratică, clasă fără viață și fără viitor, dar va veni o zi cînd te voi goni cu biciul de la înălțimea ta, și saloanele tale, și moșiile tale, și fetele tale le voi da slugilor tale". Cea mai izbutită secvență a romanului ne transportă în timpul mișcării lui Tudor, relatînd rezistența eroică a lui Preda Protopopescu, retranșat cu 25 oameni în biserica Olteni, asaltată de o ceată numeroasă de turci. Incoerent, cu personaje zugrăvite în fugă și lungi discursuri, compus, probabil, de la foileton la foileton, fără o clară viziune a întregului, romanul *Doritorii nebuni* e inferior celorlalte două, interesînd îndeosebi prin ilustrarea modului în care pașoptiștii își scriau propria istorie.

Călătoriile lui Bolintineanu îl irită pe cititorul de azi datorită abundentei lor provizii de informaţie indigestă şi impersonală. E ca şi cum autorul ar voi să concureze un baedeker şi încă, în anume cazuri, să-l depăşească în erudiţie. Impresiile vii şi notaţiile nemijlocite sînt pur şi simplu înecate într-un ocean de fişe istorice, geografice, economice etc. adunate cam la întîmplare, din diverşi autori, căzuţi azi în desuetudine, din cauza rapidei evoluţii a cunoştinţelor. Nu trebuie însă uitat că „orizontul de aşteptare" al cititorului român în deceniul al şaptelea era orientat de o proză „cuminte", care accentua valorile civice şi educative, urmărind explorarea lumii din afară mai degrabă decît a celei dinlăuntru. Pentru o cultură deschizîndu-şi larg porţile spre exterior, exploatarea romanescă a unei călătorii trebuia să fie, aşadar, ca la Dinicu Golescu, doar alibiul sau cauţiunea unei relatări informative, în nici un caz s-o înlocuiască. Supunîndu-se acestui imperativ difuz al genului, Bolintineanu şi-a conceput memorialele în maniera „turismului instructiv". Azi, fireşte, punctul de vedere s-a schimbat; cine vrea să afle informaţii despre un teritoriu necunoscut se adresează unui ghid; interesul cărţii de călătorie rezidă în viziunea despre oameni, peisaje şi instituţii, în capacitatea de a folosi strămutarea ca o formă a autointerogării, ca un mijloc de a adînci, prin ricoşeul alterităţii, experienţa condiţiei umane.

În raport cu exigenţele modernilor, Bolintineanu satisface mai puţin decît, de pildă, scînteietorul I. Codru-Drăguşanu. Totuşi, relatările sale de voiaj [35] merită sigur interesul, oferind nu o dată surprize agreabile. Şi anume, tocmai pentru ceea ce în ele este literatură, pentru că alături de fapte propun episodic o lectură a lor, răsfrîngerea spectacolului lumii într-o conştiinţă. O conştiinţă de peregrin romantic, obligat să suporte restriştea exilului după înfrîngerea revoluţiei de la 1848, cu disponibilităţi de sensibilitate şi melancolie, dar şi cu o vie apetenţă pentru cerurile Sudului şi pitorescul oriental.

Romantismul acesta, adesea discret şi mascat de prozaismul întîmplărilor cotidiene, îşi dă recitalurile numai în anume clipe privilegiate. De pildă, devine manifest şi memorabil în emoţia, aş spune comoţia, resimţită în faţa peisajelor deşertice ori a ruinelor. Caracteristică în asemenea cazuri nu e starea de reverie, meditaţia posomorîtă, dar în esenţă resemnată, pe marginea vanităţii celor omeneşti. Călătorul nu e un turist în căutare de exotic, ci un pribeag îndepărtat silnic de ţara sa, care decodează simbolica degradării şi a coruptibilităţii materiei ca o corespondenţă tragică şi o prevestire. Iată-l lamentîndu-se pe ruinele Ierihonului: „Pretutindeni prada, dezolaţia ne aduc aminte de răutatea omului din toate locurile, din toate timpurile! Oare cartea trecutului, scrisă cu lacrime de sînge, nu vădeşte că viitorul nu va mai fi ferice?... Prezentul se amestecă încă şi mărturiseşte că nu este speranţă pentru visele cele dulci ale inimilor nobile şi generoase. Amar acelora ce în zborul imaginaţiei lor şi-au format o patrie, o societate ideală şi frumoasă ca sufletul lor. Vine o zi cînd tot ce este verde, tot ce este tînăr în inimă îmbătrîneşte şi se usucă." Acelaşi negru pesimism i-l trezeşte vederea Mării Moarte: „Natura aici se pare atîta de degradată, încît ţi se pare că distrugerea generală a lumii a început aici! Sufletul călătorului se despoaie de tinereţe, de iluzii şi într-un minut îmbătrîneşte. Un singur sentiment îl mai pune în mişcare; acela al distrugerii şi al morţii."

Şocul în faţa naturii decrepite funcţionează însă şi ca un reactiv demistifiant. Dezgustătoarea realitate dezvăluie uneori călătorului cît de falsă e imaginea idilică despre Orient pe care o întreţin şi o difuzează tot felul de autori uşuratici sau ipocriţi. Din acest punct de vedere, îndeosebi expediţia în Palestina şi şi Egipt sfîşie perdeaua de fum a iluziilor. Spre pildă, chiar şi Volney, „scriitor mare", atribuia beduinilor deşertului un caracter onest. Dar „cum poate să aibă caracter frumos — se întreabă Bolintineanu — un popor în a cărui ţară nu poţi merge fără să fii despuiat, bătut sau ucis, dacă te aperi?" Despre călugării din Ierusalim se spun vrute şi nevrute. Adevărul e că ei sînt ignoranţi, murdari, arghirofili, că exploatează fără remuşcări credulitatea pelerinilor. Într-un cuvînt, remarcă undeva concluziv,

[35] *Călătorii în Palestina şi Egipt* (1856), *Călătorii pe Dunăre şi în Bulgaria* (1858), *Călătorii în Moldova* (1859), *Călătorii la românii din Macedonia şi Muntele Athos sau Santa Agora* (1863), *Călătorii în Asia Mică* (f.a.). Acestor memoriale, Ion Roman le-a adăugat în ediţia sa de *Călătorii*, vol. I—II, Ed. Minerva, „B.P.T.", 1968, cea mai cuprinzătoare pînă în momentul de faţă, alte două lucrări: *Insula Tenedos şi Canaris* (în *Calendar istoric şi literar pe anul 1860*) şi *Călătoria domnitorului Principatelor Unite la Constantinopole* (1860).

scriitorul, „trebuie să aibă cineva credința adîncă și lăudabilă a vechilor creștini sau frumoasa nebunie a arheologilor ce caută ruine, ca să călătorească cu plăcere în aceste locuri, pe o căldură atît de tare, un soare atît de arzător și un tărîm atît de uscat. Toate locurile acestor țări sunt mai frumoase în cărțile călătorilor, dispuși totdauna să laude orice văd, ca să intereseze pe cititori; dar, în realitate, scad mult, căci cele mai multe lucruri care farmecă pe învățați nu sunt sigure. Natura ea însăși, în aceste părți, nu are nimica de pitoresc să despăgubească pe călătorul deziluzionat și seamănă ea însăși că a îmbrăcat vălul întristărei și al morței, de cînd mîntuitorul lumei a suferit pe cruce pentru oameni."

Romantic este Bolintineanu și în clipele de contemplare liniștită, cînd peisajul îl solicită euforic și nu elegiac. Atunci Conrad se retrage în umbră, iar autorul *Florilor Bosforului* îi ia locul, cu sensibilitatea lui panoramică și muzicală. Iată o marină, încărcată de plenitudinea solară a Sudului: „Un vînt dulce și ușor, pe ici, pe colo, încrețea sub linele lui sărutări surfasa de azur a undei. Ochii noștri, răpiți și osteniți de vie lumină, se înturnau cu voluptate asupra pulberii de insulițe ce păreau plutind ici, colo pe fața mării: unele mici, fără nume, fără locuitori și fără verdeață; unele mai mari, locuite; altele purtînd asupra lor niște munți, ale căror vîrfuri se înväleau în sînul unui nor rătăcit în această climă senină." Remarcabilă prin simetrie, cadența muzicală și efectul de transfocator e următoarea vedere asupra piramidelor: „O aură lină și plăcută răcorea aerul, malurile Nilului, ce de la un timp începuseră a pierde mai mult cununa lor de verdeață, înotau acum în valuri de umbră și de lumină, în tăcere și întristare, pale și albe, cu satele, cu arborii de curmali, mai rari pe-aici. Unele din sate, mai depărtate, apăreau și se pierdeau în fundul umbrei și al deșertului. Departe, printre raze, printre umbrele serii, printre valurile mării de nisip cu mulțime de fețe, văzurăm piramidele."

În fine, fizionomia romantică a călătorului ar rămîne incompletă fără a sublinia cît de puternic e ea marcată de obsesia patriei. Patria constituie o referință constantă, deseori manifestă, și atunci scăldată în nostalgie ori amărăciune, alteori subtextuală și atunci angajînd discret strategia discursului liric ori prozastic. Ilustrată în toate memorialele de călătorie, ea e tematizată în mod sistematic mai ales în relatarea expediției macedonene [36].



Înainte de a intra în detaliile veritabilei monografii pe care o dedică Macedoniei (cuprinzînd, pe lîngă bogate informații istorice, geografice, etnografice, o colecție de proverbe și un vocabular), Bolintineanu se lansează în largi digresiuni asupra problemei naționale. În spiritul celui mai autentic pașoptism, el combate cosmopolitismul, ca fiind nerealist și inaplicabil, și-și motivează convingerea că numai prin cultivarea specificului propriu un popor poate fi el însuși și fiind el însuși poate fi nemuritor. „Pentru mine — mărturisește scriitorul — înțeleg simțul naționalității dintr-un punct de vedere practic și poetic. Practic, căci credem că spre a îmbunătăți soarta lumii trebuie mai întîi a îmbunătăți soarta națiunii din care facem parte. Poetic?... Acesta este un simțămînt ce nu se explică. Sub aceste cugetări arunc ochii către un popor de un milion de români risipiți în Macedonia, Tesalia, Epir și alte locuri. Un milion de români este un popor; este o fărîmătură mărită din acele legiuni romane neînvinse de oameni, neînvinse însuși de secoli; este o idee, este geniul, este civilizațiunea lumii vechi, doborîtă, dar neînvinsă..." Antologică, traducînd o experiență comună pașoptiștilor, soldată adesea cu mari amărăciuni, e compararea patriei cu un tablou în ulei. „De aproape se vede lutul culorilor; de departe acel lut dispare. Ochiul nu mai vede decît ceea ce este frumos. Ceea ce iubeau exilații nu era țara astfel cum este; era portretul ei, ieșit de sub penelul lui Rafael, era fantasma sa."

Să urmărim acum felul în care sînt construite *Călătoriile*. Metoda e simplă, ea constă în joncțiunea impresiei și a informației: pe de o parte, itinerariul e punctat de rapide și concise notații reporterești, pe de alta, e elucidat printr-o profunziune de fișe, de caracter predominant istoric. Spre exemplu, drumul către Ierusalim începe de la Constantinopol, pe vaporul „Merse". Autorul fixează o dată în plus încîntătoarea panoramă a Bosforului nocturn: „Noaptea se întindea asupra saraiurilor misterioase, pierdute prin arborii grădinilor desfătătoare ale Bos-

[36] Părerea lui Th. Capidan, că Bolintineanu n-a vizitat decît parțial Macedonia (Th. Capidan, *Scrierile lui Dim. Bolintineanu despre Macedonia*, în *Omagiu lui I. Bianu*, București, 1927) a fost recent pusă la îndoială, pe bună dreptate, credem, de T. Vârgolici (*Introducere în opera lui Dimitrie Bolintineanu*, p. 188).

forului. Cotul unde fuse altădată palatul împăraților, astăzi saraiul sultanilor, părăsit, rămase la dreapta noastră. Scutari, Cadikioi pieriră unul după altul în umbră și în depărtare; insulele Principilor, semănate în fața mărei, păreau că înoată sub cununile lor de scînteі, în apă, în umbră și în tăcere." Apoi, unghiul subiectiv e abandonat, comunicîndu-ni-se material documentar despre Scutari, în vechime Chrisopole, fiind citați Denis din Bizanț și Xenofon, despre Cadikioi, în antichitate Calcedonia, fiind chemați în sprijin Tacit, Strabon și Polibiu. După încă o pagină de „fapte" (biografia împărătesei Teodora, caracteristicile geografice ale insulelor Principilor și ale Mării de Marmara), revenim la literatură, făcînd cunoștință cu pasagerii, în rîndul cărora strălucește o superbă fiică a Albionului, miss Lia — „Fiicele Albionului în genere nu sunt frumoase — remarcă scriitorul — grația, gentilețea, vioiciunea le lipsesc; nalte și reci, ca niște coloane de marmură; mari în mîni și în picioare; însă cînd printre ele se întîmplă unele frumoase, aceste excepții sunt frumoase ca niște mumii". Miss Lia era, evident, o excepție: „vioiciunea sufletului său se răsfrîngea pe fața ei, asemenea razelor de soare ce se varsă pe stele și pe care ochii noștri nu le pot vedea, aflîndu-le ascunse". În vreme ce pasagerii stau la masă și, fermecați de drăgălășenia tinerei englezoaice, ar voi ca cina să nu se sfîrșească niciodată, un zgomot teribil îi precipită pe toți afară. „Frumoasa miss Lia fu dată la o parte, călcată pe picioare de cei ce voiră să iasă!" Vexat de această manifestare animalică a instinctului de conservare, Bolintineanu supralicitează polemic: „Sunt sigur că dacă s-ar fi spart vasul, de am fi scăpat în bărci pe mare, de am fi rătăcit mai multe zile însetați și flămînzi, de am fi hotărît, în amețeala foamei, să mîncăm pe unul din noi și soarta ar fi căzut pe frumoasa fecioară, negreșit că acești adoratori ar fi mîncat-o, fără nici o mustrare de cuget, numai să nu moară ei". Panica stîrnită avea drept cauză o coliziune. Cele întîmplate sînt expuse în stil de proces-verbal: „Vasul nostru întîlnise un caic încărcat cu marfă și cu treisprezece oameni. Îndată ce îl lovi, îl rupse în două; îl văzurăm plutind un minut pe apă, apoi se cufundă. Cîțiva mateloți se dară jos din vapor cu o barcă să caute pe cei ce se înecau. Auzirăm încă strigătele lor dureroase, apoi o tăcere de moarte se întinse peste unde." Urmează, fără tranziție, cîteva pagini de date despre Dardanele, traversarea Helespontului (de către Leandru, lord Byron, un june evreu), despre fortificațiile ridicate de turci etc.



Întreaga „călătorie" e construită la fel, printr-o articulare sumativă, și nu interferentă a două registre: unul impresiv, celălalt digresiv. Cel dintîi e alcătuit, cum am văzut, din repezi instantanee: despre Smirna, cu femeile visătoare și melancolice în pervazul ferestrelor; despre peroți, locuitorii catolici ai unui cartier din Constantinopol, născuți „cu galoșii în picioare și cu un fanar în mînă, două antidote puternice în contra tinei și a întunericului"; despre călugărul Iona, originar din Moldova; despre întîlnirea cu o frumoasă alepiană, cîntată cîndva de Lamartine; despre homerica luptă la porțile cetății Iaffa între cei ce voiau să intre și să iasă etc., etc. Registrul digresiv ne ține la curent cu Enciclopedia, citînd copios din Volney, Chateaubriand, S. Munk, de Bourienne, comitele de Forbin, Vechiul Testament etc. și informîndu-ne despre istoria arabilor și a lui Mahomet, originile sărbătorilor Paștelui, detaliile arhitectonice ale monumentelor Palestinei, inclusiv biserica Sf. Mormînt, conjecturile asupra locului Golgotei etc., etc.

Dacă erudiția împovărează *Călătoriile* și devine balast, nu e fiindcă deslușirile date n-ar fi interesante, ci fiindcă ele nu sînt distribuite echilibrat și nici filtrate prin personalitatea scriitorului. La fel, dacă notațiile nu-și produc totdeauna efectul, în pofida frăgezimii percepției și a umorului, e fiindcă sînt înșiruite în galop, fără ca unele să fie privilegiate, în detrimentul altora, prin așezarea în prim plan. În plus, informațiile și impresiile se alătură hibrid, impunînd două tipuri de lectură, una utilitară, cealaltă participativă. Încît nu e poate exagerat să spunem că ceea ce lipsește înainte de toate memorialelor lui Bolintineanu e o mizanscenă convenabilă.

**Roluri și personaje**

Recitită fără prejudecăți, dramaturgia lui Bolintineanu nu impune, desigur, revizuirea opiniei depreciative, instaurată încă de mult, la care a subscris și Eminescu și pe care au confirmat-o în decursul vremii toți cercetătorii. Consensul negativ se cere însă nuanțat, și anume nu fiindcă piesele n-ar avea multe cusururi, ci fiindcă s-ar cuveni să le concedem și unele calități. În definitiv, ar fi absurd să redeschidem un proces clasat

numai spre a repeta că sentinţa a fost dată corect. De aceea, vom trece peste diversele carenţe, de la platitudinea versificaţiei şi retorismul vorbirii la încîlceala şi artificialitatea compoziţiei, de la totala neglijare a culorii locale la insuficienta motivare a acţiunilor, de la stîngăciile tehnicii (precipitarea timpului scenic, abuzul de monoloage interioare etc.) la amestecul neconvingător al registrelor şi stilurilor: pateticul cu burlescul, duiosul cu ridicolul etc. Piesele lui Bolintineanu poartă pecetea unei perioade nefaste a creaţiei — de agravare a bolii, descurajare şi criză morală, de cursă dezesperată împotriva neantului. Ele nu există esteticeşte, ca opere întregi, de sine stătătoare. Dar, ici şi colo, aduc dovada unei căutări, semnul unui elan retezat, conturul tremurat a ceea ce ar fi putut să fie şi n-a rămas decît o vagă promisiune.

Astfel, fiindcă majoritatea lor gravitează în jurul puterii, a ciocnirii domnilor cu boierii sau a pretendenţilor ce-şi dispută scaunul, nu e surprinzător să descoperim anumite crîmpeie relevabile în confruntările dintre reprezentanţii diverselor partide. Poate fi astfel citată scena din *Brîncovenii şi Cantacozinii* în care răzvrătiţii împotriva domnitorului îşi enunţă programele, încercînd să se înţeleagă asupra celei mai potrivite candidaturi la tron. Plin de interes, deşi stufos şi excesiv actualizat, este şi dialogul din *Alexandru Lăpuşneanu*, între domn şi domniţa Roxandra, care nu reprezintă doar două caractere opuse, ci şi două filozofii antagoniste asupra vieţii.

Principala aplicaţie a dramaturgului Bolintineanu nu e de ordinul scenarizării, nici al inventării de momente reuşite în relativa lor autonomie; ea rezidă în schiţarea unor destine, a căror anvergură o ghicim dincolo de partitura rolurilor, de obicei insuficient realizată. E vorba, se înţelege, de personaje excepţionale — mari ambiţioşi, scelerați ori principi — detaşîndu-se din mediocritatea ambianţei prin dimensiunea ţelurilor, uneori şi prin natura mijloacelor folosite. Cu pozitivii, eşecul e frecvent, deşi nu obligatoriu. Astfel, figura lui Mihai Viteazul, erou al unei trilogii (*Mihai Viteazul condamnat la moarte, După bătaia de la Călugăreni, Mărirea şi uciderea lui Mihai Viteazul*) rămîne schematică şi falsă, scriitorul neizbutind să găsească echilibrul între monumentalul baladesc, împrumutat legendelor istorice, şi o umanizare vulgară. În schimb, apare credibil Brîncoveanu (*Brîncovenii şi Cantacozinii*), deşi procedeele evocării sînt



mai mult ilustrative decît dramatice. Prevenit de devotaţi că împotriva lui uneltesc Cantacuzinii, domnul refuză să ia măsuri:

> Un domn e mare însă cînd lasă tutulor
> Să zică ce le place şi nu le pune frîul.

Cînd imbrohorul Porţii vine să-i pună pe umăr năframa de mătase neagră a mazilirii, el apelează la garda palatului, dar constată că a fost trădat:

> Sînt singur! unde sînteţi apărători ai ţării
> Şi-ai tronului! Trecut-aţi în tabăra trădării?
> Dar nimeni nu se vede! O tron, plin de dureri!
> Vezi tu cum te sprijină ai tăi măreţi boieri?
> Robi, cereţi libertatea schimbîndu-vă stăpînul!
> Amar de tine, ţară, ce dai să-ţi sugă sînul
> La pui de lupi! Vai ţie, tu floare care luce
> Şi-n sînu-i simte viermii născînd ca s-o usuce!

Brîncoveanu primeşte cu bărbăţie osînda la moarte şi-l înfruntă pe sultan, prevestindu-i pieirea imperiului. Scena supliciului din finalul actului IV, cu copiii ucişi de securea gîdelui, sub ochii nefericitului părinte, e una din cele mai puternice din întreaga operă dramatică a scriitorului.

Pînă la un punct e viabilă şi doamna Roxandra (*Alexandru Lăpuşneanu*), reprezentantă a continuităţii dinastice (era fiica lui Petru Rareş) şi a ideii de respectare neabătută a tradiţiei. Ea refuză căsătoria cu Joldea, proclamat domn de boieri, alegîndu-l drept soţ pe Lăpuşneanu, după ce încearcă să se asigure că e vrednic de dînsa. Dar Roxandra pierde din alură pe parcurs, fiind implicată într-o intrigă sentimentală vodevilescă.

Negativii sînt mai coloraţi şi mai dramatici. Un aspect inedit în dramaturgia istorică a vremii îl constituie faptul că printre malefici se află şi două femei: Doamna Maria (*Postelnicul Constantin Cantacuzino*) şi Grajina (*Despot-Vodă*). Ambele sînt roase de ambiţie, iar frumuseţea le serveşte drept instrument; ele participă la intrigile ce se ţes şi se deznoadă în jurul tronului, cu aceeaşi lipsă de scrupule pe care o dovedesc şi bărbaţii.

Din mulţimea cam indistinctă a personajelor masculine (căci cei mai mulţi seamănă între ei) şi din rîndul celor ce-şi păstrează o anumită coerenţă se desprind trei figuri semnificative. Observăm la ele o contradicţie între individualitatea prezumtivă,

intuită din conturul „rolului", și partitura pe care le-o pune la dispoziție scriitorul. Totuși, sugestia magnitudinii dramatice se păstrează. Primul personaj memorabil îmi pare a fi Mihnea al III-lea *(Mihnea-Vodă care-și taie boierii)*, omul unei vocații imperiale, ca mai tîrziu Despot al lui Alecsandri :

Voi să tai boierii și în locul lor
Să înalț pe alții, oameni din popor.
Voi să bat păgînii, să-i gonesc afară
Din Europa ! mîine, scap această țară ;
Lumea cere nouă să-i dăm un stăpîn
Orientul cere împărat român. [37]

Boierilor care se tem de puterea otomană („Sînt nenumărate oștile păgîne / Ei cu caii numai pot să ne fărîme") le aruncă-n față :

Ale voastre vorbe înțelepte par ;
Dar și-nțelepciunea are-al ei hotar ;
Cînd mergi prea departe în înțelepciune
Ai în al tău suflet moarte, slăbiciune.
Ascultați o vorbă, dragii mei boieri,
Nu se naște-un popol fără de dureri. [38]

Defectul lui Mihnea e că vînează fuste, nenorocul că e împresurat de adversari numeroși și puternici, care-l vor împinge pînă la urmă la pierzanie.

Un al doilea personaj vrednic de atenție e Alexandru Lăpușneanu, din piesa cu același nume. Ca la Negruzzi, e un tiran sangvinar, însă reflexul tactic consemnat de faimoasa replică : „Proști, dar mulți" devine în cazul său o filozofie a istoriei ; ea pledează dreptul forței, nihilismul și relativizarea oricărei idei morale. Vocea lui Lăpușneanu e a unui om care-și simte singurătatea metafizică în mijlocul creației și destramă provocator, cu un cinism rece, toate alibiurile bunei conștiințe : „Lumea este o curteană bătrînă, obosită de crime, spoită pe obraz, care vorbește de virtute ! Vorbele de dreptate, adevăr, neatîrnare sînt născute în slăbiciune. Aceiași oameni, cînd se fac tari, le prigonesc. Ele au ajuns niște mijloace spre a înșela lumea și a-și face

[37] *Drame historice. 6 drame historice noi.* București, 1868, p. 10.
[38] *Idem*, p. 8.



trebile. Și cel slab, și cel tare le pune înainte, unul ca să răpească, celalt ca să păstreze. Cel ce se ascunde sub masca libertății, dreptății, patriii este de două ori tiran, nedrept și înșelător ! Știți voi, copii ai viselor, că dreptul începe cînd începe tăria ? Viețuitoarea mănîncă pe viețuitoare. Natura se hrănește prin mîncarea ființelor de către ființe..."

Cel de-al treilea personaj asupra căruia mă opresc, Ștefan-Vodă cel Berbant, din piesa cu același nume, e un Don Juan cu apetit insațiabil, care necinstește toate femeile ce-i ies în cale și ucide fără căință, ca un nou Caligula, dintr-un soi de plăcere sadică de a-și exersa puterea. E un monstru în stare pură, o ființă nu numai imorală, ci amorală, fiindcă nu contrazice normele etice, ci se situează dincolo de ele. Nefiind de fapt un sceptic, ci un deziluzionat, Bolintineanu îi atribuie totuși un simulacru de motivație ; domnitorul ar fi fost cîndva călăuzit de un ideal ; pricini misterioase i-au împietrit sufletește : inima îi e acum „moartă" fiind încredințat că „este tot atîta... de faci ori rău, ori bine" :

...A lui Dumnezeu
Parodie este astă faptă mare
Ce se cheamă lumea ! la a sa fătare
Haosul acesta fu neapărat
Prins de friguri rele, lumea a păstrat
Aducere aminte. [39]

Obosit de domnie, oferindu-și voluptăți de care se satură repede și victime ce nu-i alungă plictiseala, neputîndu-se smulge din deliciile vinului nici cînd dușmanii îi cad în spate, Ștefan nu se căiește de fărădelegile săvîrșite și nici nu pare a regreta viața pe care o duce. El profesează o filozofie cinică și brutală, de stăpîn de sclavi :

Nu sînt eu tiranul cel întîi pe lume,
Nici cel după urmă ; libertatea-i nume
Cu care înșeală de veacuri de ani
Biata omenire niște șarlatani.

[39] *Ștefan-Vodă cel Berbant*, dramă în 4 acte, urmată de poezii nouă, București, 1867, p. 80.

Lumea e o turmă dată moştenire
La cîţiva, şi lupta pentru omenire
Nu e între popol şi între tirani,
Lupta de scăpare e-ntre şarlatani
Care să apuce locul la putere
Ca să smulgă turma ce-a născut-a pere.
Dreptul celui tare este tot aici.[40]

Un suflet delicat şi sensibil ca al lui Bolintineanu, gata să ardă pentru orice pricină de înaltă cuviinţă, trebuie să fi fost crîncen mutilat de viaţă pentru ca, în amurgul carierei, să imagineze asemenea personaje satanice, în care umanul de-abia mai pîlpîie în slabe licăriri.

### Poetul şi problemele cetăţii

Publicistica ocupă un sector vast şi eterogen al operei lui Bolintineanu. Ea cuprinde lucrările de propagandă în limba franceză, compuse în vremea exilului (*Les Principautés Roumaines* — 1854 şi *L'Autriche, la Turquie et les Moldo-Valaques* — 1856), monografiile de istorie contemporană, de tip semimemorialistic (*Viaţa lui Cuza-Vodă* — 1868, *Domnii regulamentari şi istoria celor 3 ani de la 11 februarie pînă astăzi* — 1869), eseurile politico-filozofice (*Cartea poporului român, Nepăsarea de religie, de patrie şi de dreptate la români, România roabă la austro-maghiari?* — toate din 1869), aşa-zisele biografii istorice (*Viaţa lui Mihai Viteazul făcută pentru înţelegerea poporului de un anonim, Viaţa lui Ştefan-Vodă cel Mare, Viaţa lui Vlad Ţepeş-Vodă şi Mircea-Vodă cel Bătrîn* — toate din 1863, *Viaţa lui Traian August, fondatorul neamului românesc* şi *Cleopatra, regina Egiptului* — ambele din 1869), precum şi o considerabilă producţie jurnalistică, desfăşurată la gazete proprii (*Poporul suveran* — 1848, *Dîmboviţa* — 1858—1860) ori în calitate de colaborator al unor foi periodice (*Trompeta Carpaţilor* unde, în 1867, îl înlocuieşte un timp pe Bolliac ca redactor-şef, *Albina Pindului* — 1868 etc.).

După cum sugerează această lungă enumerare, tipurile de lucrări citate diferă sensibil prin momentul elaborării, obiectivele urmărite, mijloacele puse în mişcare, ca să nu mai vorbim

[40] *Idem*, p. 95—96.



de inegalităţile calitative. Ca şi operele de creaţie propriu-zisă, ele se deosebesc însă şi printr-un anumit accent al concepţiei despre lume, altfel orientat de pe la 1864 înainte. În linii generale, fără a canoniza o diferenţă care nu se instaurează de la o zi la alta şi nici nu e lipsită de contrarietăţi, se poate afirma că perioada ministeriatului marchează, în itinerariul spiritual al lui Bolintineanu, trecerea de la o etapă de exultanţă paşoptistă, de încredere în posibilitatea de a reforma societatea românească şi a făuri în imediat o ordine mai dreaptă la o fază de scepticism anxios şi blazat, cotind treptat spre mizantropie şi un negativism sistematic. Explicaţia acestui proces de „închidere" şi criză acută a raporturilor cu lumea rezidă pînă la un punct în destrămarea frontului paşoptist, cu corolarul inevitabil: treptata conştientizare a divorţului dintre idealurile revendicate pe cîmpia Islazului şi realitatea dezamăgitoare a unei epoci de rapidă îmburghezire şi mercantilism agresiv. Dar dincolo de contextul politic general e incontestabil că evoluţia sau mai degrabă involuţia lui Bolintineanu îşi are originea în el însuşi, în boala necruţătoare ce-i măcina organismul şi-n sentimentul amar al declasării, al ieşirii din plutonul „liderilor" de opinie literară, în agravarea unei chinuitoare frustraţii.

Începem trecerea în revistă a publicisticii cu lucrările de propagandă scrise în anii exilului. *Les Principautés Roumaines* îşi propunea să informeze opinia publică străină asupra istoriei, economiei şi culturii Principatelor şi, îndeosebi, să justifice programul revoluţionar de la 1848. Tînărul autor se achită cu dezinvoltură de această sarcină, însă diletant în partea de erudiţie a cărţii, unde nu o dată lansează tiribombe (de ex.: Zamolxe a fost elevul lui Pitagora şi i-a învăţat pe daci metempsihoza), mai avizat în partea propriu-zis politică, unde, între altele, demonstrează cu brio concordanţa politicii anglo-franceze de prezervare a integrităţii Imperiului Otoman cu lupta paşoptiştilor pentru înlăturarea protectoratului ţarist şi redobîndirea autonomiei pe baza acordurilor cu Poarta. De mare interes e prezentarea literaturii române contemporane: fidel unei viziuni novatoare, Bolintineanu insistă asupra tezaurului folcloric, de curînd scos la lumină de Alecsandri; face caz de importanţa lui Anton Pann, pe-atunci deplin ignorat; atribuie locul cuvenit „şcolii romantice" (Alecsandrescu, Negruzzi, Bolliac şi Rosetti), influenţată de Byron, Lamartine şi Hugo; citează între bunii prozatori pe I. Voinescu II, N. Bălcescu („une de ces intelligences supé-

rieures destinées à créer une nationalité"), Kogălniceanu și Ghica. Curioasă și nu tocmai e epigrama împotriva confraților care „au lieu d'aller chercher leurs inspirations au sein de leur patrie, dans ses souffrances, dans ses espérances, vont s'inspirer sur les bords de la Seine ou de la Tamise ; aussi leurs poésies respirent elles les parfum funeste de la littérature du XIX-e siècle, le sensualisme, le doute et le découragement." Vorbind în numele esteticii militante a pașoptistului, Bolintineanu părea să uite că el însuși căzuse uneori în păcatele reproșate altora.

*L'Autriche, la Turquie et les Moldo-Valaques* pledează necesitatea Unirii, denunțînd intențiile anexioniste ale Austriei. Broșura conține și o galerie de portrete ale principalilor oameni politici din Principate, în scopul demonstrării că adevăratele capacități nu trebuie căutate în rîndurile boierimii regulamentare, ci printre foștii revoluționari de la 1848 (C. Negri, Kogălniceanu, Ralet, I. Ghica, N. Crețulescu etc.). Răzbunînd calomniile proferate de Heliade pe seama liberalilor, Bolintineanu îi croiește fostului său patron literar un portret incisiv, desigur minat de exagerări polemice. Dar ironia e redutabilă. Luînd de bune complimentele pe care i le adresau tinerii — ne încredințează autorul —, Heliade ar fi ajuns să se creadă efectiv un mare om. „Mais avec la révolution la comédie devait finir et l'instrument dut se briser n'etant plus nécessaire, d'autant plus qu'il n'avait été nullement utile. Heliade, avons-nous dit, n'a pas compris le rôle qu'on lui fit jouer et, à l'heure qu'il est, il se crois toujours un grand personnage, comme un acteur qui, jouant sur un théâtre le rôle d'un roi persisterait le lendemain de la représentation, à porter le costume de roi."

Cu *Viața lui Cuza-Vodă* accedem în plină actualitate politică, pe un teren prin execelență supus controverselor. Scriind numai la doi ani după abdicarea domnitorului, Bolintineanu își asuma o misiune anevoioasă. Și-a împlinit-o cu nepărtinire exemplară, străduindu-se și reușind în bună măsură să se ridice peste resentimente și pasiuni și să judece personalitatea lui Cuza în lumina sensului ei istoric. În pofida titlului, cartea nu ne propune o biografie a domnului, nici o istorie a domniei, ci un portret, un portret vioi și plin de culoare, realizat prin adausuri și retușări succesive, folosind procedeul circumlocuției. Inițiat in intrigile de culise și în secretele cabinetelor, dispunînd de numeroase informații inedite, făcînd uz de propriile-i impresii, căci se numărase printre colaboratorii apropiați ai lui Cuza și-i fusese ministru, Bolintineanu vede problema pe toate fețele. Meritele lui Cuza îi par a fi îndeosebi : patriotismul, caracterul nobil și generos, dorința sinceră de a îmbunătăți soarta celor oropsiți, răspunderea față de înalta sarcină primită. „El dezrobi poporul rural de clasă, el dete egalitatea drepturilor, el stărui a se face unirea țărilor, el decidă secularizarea monastirilor închinate, aceste principii vechi ale nației, cerute în toți timpii și în 1848". Erorile sînt, de asemenea, puse în evidență cu claritate : faptul că a apelat la oameni vechi pentru a-și aplica reformele, că s-a lăsat îmbrobodit de o camarilă alcătuită din elemente venale ori oportuniste, îndepărtîndu-se astfel de masa națiunii, că a agitat ideea domnului străin, descurajîndu-și amicii politici și dînd apă la moară dușmanilor. Cu toate defectele de construcție și stil, deși observația generalizatoare, de tip moralist, proliferează uneori în dauna faptelor propriu-zise, accentuînd o anumită filozofare sentențioasă, monografia lui Bolintineanu rămîne o sursă documentară de primul ordin și o primă reușită a genului în literatura noastră istoriografică.

Eseurile politico-filozofice din 1869 reiau catehismul politic liberal al autorului cu o dispoziție sarcastică și nihilistă mai acuzată decît oricînd înainte. *Cartea poporului român* — care, în pofida titlului, n-are mult a face cu *Le livre du peuple* a lui Lamennais — compilează, sub o formă oarecum sistematică, ideile aripei liberal-moderate a emigrației pașoptiste despre națiune, suveranitate, despotism și democrație, libertate, justiție, stat etc. Noutatea nu vine din program, cu neînsemnate nuanțe același ca în anii '50, ci din critica neajunsurilor regimului constituțional instaurat în 1866, rostită cu o extremă severitate : „Libertățile constituționale nu mai servă la noi decît ca o mască sub care ascundem despotismul și mizeriile unei educații sub regimele de robie și de degradare a omului în viață. Pe cine voim a înșela ? pe streini sau pe români ?"

Broșura *Nepăsarea de religie, de patrie și de dreptate la români* își enunță cuprinsul din titlu : este o diatribă împotriva pricipalelor cauze ale „decadenței națiunii române" : corupția și oportunismul clerului, carența totală a justiției, ruinarea simțămintelor patriotice datorită aplicării strîmbe a legilor, capriciilor puterii, guvernului care se crede proprietarul țării.

În ambele broşuri, dar îndeosebi în cea de-a doua, stilul e nervos, precipitat, cu respiraţia gîfîită, abundînd în repetiţii şi incoerenţe, cu fraze trunchiate, rămase uneori fără predicat. Cu toate astea, din cînd în cînd, cîte o imagine zbîrnîie, cîte o idee îşi află vestmîntul de paradă: „Numai cei de la putere iubesc patria, cum cafrii iubesc prizonierii, ca să-i mănînce" sau „Favorul a fost şi este o mare divinitate, ministrul este marele pontifice care îi oferă victimele".

Cea mai valoroasă şi, din păcate, cea mai puţin cunoscută parte a publicisticii lui Bolintineanu o constituie, după părerea noastră, jurnalistica. Din punctul de vedere al clarităţii programatice, al forţei persuasive, al consecvenţei de atitudine şi al eticii profesionale, Bolintineanu se impune printre cei mai de seamă gazetari ai vremii. Comparaţia cu Rosetti şi Bolliac nu-i e, în tot cazul, defavorabilă. Editorialistul sagace, ponderat şi spiritual de la *Poporul suveran* şi în special din prima serie a *Dîmboviţei* (1858—1860) a fost însă eclipsat de poet, iar lipsa unei ediţii, fie şi selective, a contribuit la ignorarea sa. Desigur, nu e posibil ca în spaţiul restrîns de care dispunem aici să întreprindem o analiză, mai ales că, dată fiind extrema diversitate a subiectelor, jurnalistica nu se rezumă, ci se exemplifică, uzînd de numeroase citate. Vom aminti doar că şi la *Poporul suveran* şi la *Dîmboviţa*, Bolintineanu militează ferm pentru cauza naţională, identificată cu revoluţia democratică în primul caz, cu lupta pentru înfăptuirea, apoi consolidarea Unirii, în cel de-al doilea. El demonstrează bun-simţ, moderaţie, o desăvîrşită independenţă de opinie, curajul de a spune adevărul chiar dacă prin aceasta riscă să-şi supere prietenii. La *Poporul suveran,* apără linia generală a guvernului provizoriu împotriva duşmanilor dinăuntru şi din afară, dar nu se sfieşte să-şi exprime rezervele de oricîte ori îi pare că se alunecă pe panta tergiversărilor ori a compromisurilor. La *Dîmboviţa* pledează împotriva spiritului de diviziune, agravat de sistemul electiv al domniei, apoi, după înscăunarea lui Cuza, căruia îi va fi de o absolută lealitate, desfăşoară cu stăruinţă o luptă hotărîtă contra abuzurilor, a tendinţelor politicianiste, a venalităţii şi birocraţiei, pentru urgentarea reformelor de importanţă naţională: îmbunătăţirea situaţiei ţărănimii, reorganizarea armatei, consolidarea democraţiei, libertatea presei, încurajarea Teatrului Naţional şi a literaturii dramatice etc.



Ca gazetar, Bolintineanu îşi găseşte o formulă stilistică proprie, nici solemnă, nici vulgar colocvială, accesibilă, debarasată de erupţiile retorice ale lui Rosetti sau Bolliac, dar eficace, uzînd de bun-simţ, umor şi o abilă gradaţie a argumentării. El reuşeşte să-l convingă pe cititor de moderaţia, onestitatea şi bunele sale intenţii. Iată, în acest sens, o profesiune de credinţă: „Eu nu sunt om politic şi nici nu am avut ambiţia de a aspira la un loc între deputaţii naţiei; m-am mulţumit totdauna a lăsa acel drum celor mai buni decît mine. Dar vor zice unii: «Dacă nu eşti om politic, pentru ce scrii despre politică?» La acestea voi răspunde ca Rousseau, că scriu politică tocmai pentru că nu sunt om politic: de aş fi fost om politic, nu aş fi scris, ci aş fi făcut. Crez însă că în împrejurările de astăzi, nevoind a lua nici o parte la elecţii, tot aş putea face ceva bun pentru ţară, dîndu-mi cu moderaţie şi modestie opinia asupra diferitelor cuestii într-un rol modest şi puţin pizmuit" (*Dîmboviţa*, nr. 8, 5 noiembrie 1858).

Uneori, avertizează, ridicînd vocea: „Ca istorian, ca jurnalist, ca om, ca român, cred că o luptă de o sută de ani cu armele în mînă nu ar fi putut să ne dea rezultatul ce ne dă Congresul european. Dar vai! tocmai pentru cuvîntul că am căpătat o poziţie atît de bună fără a fi făcut sacrifice, mă tem foarte că nu vom putea înţelege bine poziţia noastră şi ce ne rămîne a face încă! acest cuvînt este mai serios decît se pare la întîia dată. Sacrificele făcute de un popol sînt şcoala inimilor şi sigilează pentru totdauna rezultatul faptelor. Popolii sînt ca oamenii şi omul ţine totdauna mai mult la lucrurile ce, ca să le apere sau să le cîştige, l-au costat mai multe osteneli şi lacrimi" (nr. 5, 25 octombrie 1858).

Alteori, jurnalistul foloseşte metoda parabolei: „Sus Ali! Jos Selim! Iată ce strigă oamenii în provinciile sălbatece ale Persiei; şi satrapii se schimbă ca să mulţumească pe cei nemulţumiţi. Ali vine după Selim, Selim după Ali şi cu toate acestea nemulţumirile murmură neîncetat, căci schimbarea guvernurilor nu schimbă sistemul guvernului" (nr. 23, 27 decembrie 1858). Ori îşi bate joc, dezumflînd vorbele mari prin ridiculizare: „Este un cîntec vechi ce cîntă în Europa de mult timp partidele retrograde că sînt în pericol familia, religia şi proprietatea, deşi pînă acuma nu s-a periclitat în nimica. Acest cîntec îl cîntăm şi noi la noi căci avem spiritul imitativ şi cultivabil în lucrurile cele frumoase" (nr. 17, 6 decembrie 1858). Adesea nimereşte şi formula

de efect : „Patimile politice sînt ca paserile de noapte ce văd în întuneric și orbesc la lumină“ (nr. 28, 14 ianuarie 1859) ori : „Sînt în luptă două principe mai reprezentate, două partide : trecutul și viitorul ; trecutul ce tinde către întuneric și moarte, viitorul ce tinde către lumină și viață ; trecutul ce face dintr-o nație clase, viitorul ce face din clase o nație“ (nr. 26, 7 ianuarie 1859).

Vrednice de atenție sînt și contribuțiile gazetarului pe terenul artelor și literaturii. Fără a fi un critic în înțelesul propriu al cuvîntului, Bolintineanu s-a ocupat ocazional de problemele creației literare, salutînd apariția colecției de poezii populare a lui Alecsandri, debutul lui Grandea, îndeosebi dînd o suită de articole despre începuturile poeziei noastre moderne, cu caracterizări în genere judicioase (*Poezia română în diverse epoce, Albina Pindului*, nr. 1 din 15 iunie 1868 — nr. 6 din 1 sept. 1868). Baza estetică a aprecierilor, așa cum se străvede din afirmații incidentale, e însă foarte indigentă : „poetul e născut, iar nu făcut“, o poezie „perfectă“ trebuie să fie „cu putere cugetată, cu adîncime simțită, cu eleganță exprimată“, „nimic nu place mai mult decît comparările în poezie“.

Încă inexplorată e activitatea critică desfășurată de Bolintineanu în paginile *Dîmboviței*, sub nume propriu ori sub pseudonimul N. Strădescu (cronici dramatice, recenzii ; între altele despre *Suvenire și impresii* de Ralet). Iată o excelentă pagină a acestui Strădescu alias Bolintineanu : „Cînd ne aruncăm ochii asupra literaturii străine și de aici ne înturnăm la născînda noastră literatură, nu ne vine oare a striga cu neesperiența : ce contrast, ce mizerie !... negreșit. Dar nu trebuie oare să ținem socoteală de cauzele acestor efecte ? Cînd ne vom gîndi cu sînge rece că înainte de 30 ani, toți acești români civilizați ce astăzi gîndesc și vorbesc ca cei dintîi locuitori din straturi înaintate purtau istolice și ceacșiri cu meși, ca sălbaticii ; că nu aveau legi, nici școale, nici limbă, nici naționalitate (toate fiind stinse de regimuri barbare streine), nici o carte tipărită în limba română decît cîteva cărți bisericești ; cînd ne vom aduce aminte că însuș astăzi literatura nu are cititori și literații sînt priviți încă ca niște bufoni, născuți pentru dezmierdarea celor bogați. Ne vom plînge că nu avem literatură ca a națiilor civilizate și scriitori ca Homer, ca Rousseau, ca Dante, ca Schiller etc. ? E de mirare, cum, cu condițiile triste în care ne aflăm am putut să avem și ceea ce avem astăzi. Nu este îndoială că, de am fi avut un Voltaire, un Lamartine, un Shakespeare, un Goethe, sau ar fi



murit într-un exil, sau ar fi fost grefieri, vătășei de aprozi la vreun tribunal !“ [41]

Sfîrșitul activității jurnalistice a lui Bolintineanu coincide aproape cu retragerea sa din viața publică. O nouă ediție a *Dîmboviței* avea să reapară, la 22 martie 1870, dar ea era doar o umbră a gazetei de odinioară. Poetul, obosit și măcinat de boală, vitupera pe ariile mereu reluate în ultimii ani : „Se pierde această națiune care trăiește de la Traian împăratul ca provincie romană, care a trăit sub barbari, fără să piară, care s-a luptat în urmă cu armele în mînă pentru drepturile sale, care a rămas în picioare cînd alte națiuni puternice au pierit... Nu mai este Dumnezeu nici în societate, nici în familie, nici în individ... Este o nefericire a mai trăi un om onest în România“ etc., etc.

Preferăm să încheiem acest studiu pe o notă luminoasă. Transferîndu-și printr-o proiecție inconștientă umoarea neagră asupra lumii, dezolat de prezent, descoperind în juru-i doar depravație și dărăpănare, Bolintineanu n-a ipotecat totuși niciodată viitorul. Căci viitorul nu se încheia cu ziua de mîine. Dincolo de ea, în secolii ce aveau să vină, speranța putea să renască, viitorul să-și reia chipul de „aur“, conform teoriei luministe a progresului, atît de înrădăcinată în ideologia pașoptistă. Nu ne vom mira, de aceea, citind în *Cartea poporului român* : „Viitorul este în lumea fizică, în aburi și în mașini. El va schimba tot, va abate orice piedică pusă libertății. Prin mișcarea fizică va mișca ordinea morală. Omul îl va schimba, căci prin mașini se scade importanța brațelor și se ridică aceea a spiritului. Femeile chiar, ieșind din starea de lucruri la care sexul lor este condamnat de prejudecăți, vor lua datinile omului și vor deveni utile societății. Toată România se va cunoaște, se va iubi, căci prin căile de comunicațiune se vor restrînge și apropia între ele cu inimile, interesele tutulor românilor, locul cel mai depărtat va fi în vecinătatea noastră.“ Aceste cuvinte au fost scrise în 1869. Nu ne aflăm oare prea departe de vecinul nostru — Bolintineanu ?

PAUL CORNEA

---

[41] *Dîmbovița*, nr. 1, 11 oct. 1858.

## TABEL CRONOLOGIC

*1825*

Se naşte Dimitrie Bolintineanu. (Asupra controverselor privitoare la anul naşterii scriitorului vezi nota la poezia *La ziua aniversală.)* Tatăl său, Enache Cosmad (nume cu care va semna, uneori, şi poetul), era român macedonean, originar din Ohrid. Mama, Anica Bolintineanu, era fiica lui Sică Bolintineanu, din comuna Bolintinul din Vale, de lîngă Bucureşti.

*1837*

Potrivit „suvenirurilor contimpurane" ale lui G. Sion, D. Bolintineanu era, în acest an, elev în clasa a doua de „umanioare" la colegiul „Sf. Sava" din Bucureşti.

*1842*

Debutează cu poezia *O fată tînără pe patul morţii,* în *Curierul de ambe sexe,* nr. 10, 15 mai 1842, p. 159, cu o recomandare călduroasă din partea lui I. Heliade Rădulescu.

*1843*

Ocupă funcţia de „scriitor" la Secretariatul Statului, în secţia a II-a „a pricinilor sudiţeşti", adică a supuşilor străini, la „masa II a translaţiei româneşti" (cf. *Buletin. Gazetă oficială,* nr. 71, 6 august 1843, p. 282).

*1844*

Este avansat la rangul de pitar, prin decretul nr. 556, din 6 decembrie 1844, al domnitorului Gheorghe Bibescu (cf. *Buletin. Gazetă oficială,* nr. 149, 8 decembrie 1844, p. 595).

Devine membru al societăţii secrete „Frăţia" şi al „Societăţii literare", alături de N. Bălcescu, Ion Ghica, Christian Tell, Cezar

Boliac și alții, dedicîndu-se luptei pentru dreptatea socială și libertatea națională a poporului român.

Colaborează la revista *Propășirea.*

*1845*

*14 februarie :* Împreună cu N. Bălcescu, Ion Ghica, A. T. Laurian, I. Voinescu II, A. G. Golescu, D. Brătianu, C. A. Rosetti, I. E. Florescu, Cezar Boliac, Șt. Golescu, C. S. Filipescu, semnează procesul-verbal, aflat astăzi în Biblioteca Academiei R.S.R. (ms. rom. 4633, f. 20), de transformare a „Societății literare" în „Asociația literară a României", cunoscută în epocă și sub denumirea prescurtată „Asociația literară", al cărei scop principal era promovarea literaturii naționale pe întreg teritoriul locuit de români.

În vara acestui an, împreună cu Cezar Boliac și August Treboniu Laurian, întreprinde o călătorie pe malurile Dunării, în Oltenia și Muntenia, vizitînd locuri care evocau gloria strămoșească, acumulînd idei, sentimente și imagini ce vor fi transpuse în legendele sale istorice.

Colaborează la *Curierul de ambe sexe.*

*1846*

În primăvara acestui an pleacă la Paris, pentru completarea studiilor. (Asupra controverselor privitoare la data plecării poetului în capitala Franței vezi nota la poezia *Un tînăr român murind în străinătate.)* Versiunea de circumstanță lansată la plecarea lui D. Bolintineanu la Paris era aceea a unei burse de studii oferite de „Asociația literară". În realitate, trimiterea sa la studii se datora inițiativei lăudabile a lui A. C. Golescu-Albu și Ștefan Golescu, care s-au străduit să realizeze o subscripție colectivă, în acest scop, cu condiția ca tînărul poet să nu afle cine au fost generoșii săi protectori.

*August :* începînd din această lună apare ca membru cotizant al „Societății Studenților Români" din Paris (cf. *Anul 1848 în Principatele Române,* București, Carol Göbl, 1902, tom. I, p. 82).

Colaborează la *Curierul românesc* și *Foaie pentru minte, inimă și literatură.*

*1846—1847*

Audiază cursurile de la Collège de France din Paris.



*1847*

În timp ce se afla în capitala Franței, îi apare primul său volum, *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul,* la București, în tipografia lui C. A. Rosetti și Vinterhalder, „cu fondurile Asociației literare", cum se specifica pe copertă.

*1848*

*20 martie :* Nicolae Bălcescu convoacă în locuința sa din Paris, rue de l'Université, 94, pe D. Bolintineanu, Al. Golescu-Negru, C. Mavrodin, Iancu Alecsandri, V. Mălinescu, I. Leca, Toader Rășcanu, Ion T. Curius (Curie) și alții, hotărînd în unanimitate să se reîntoarcă de îndată în patrie, spre a pregăti declanșarea revoluției.

Reîntors la București, D. Bolintineanu participă activ la revoluția din 1848, primind misiunea de redactor responsabil al gazetei *Poporul suveran,* al cărei prim număr apare la 19 iunie.

*1 august :* Este ales în Comitetul central electoral, în vederea desemnării viitorilor deputați în Adunarea Constituantă.

*13 septembrie :* Cînd oștile turcești ajung la Cotroceni, ca să înăbușe revoluția, D. Bolintineanu face parte, alături de N. Bălcescu și alți fruntași revoluționari, din deputăția care protestează în fața lui Faud-efendi împotriva amestecului Porții Otomane în treburile interne ale Țării Românești.

Fruntașii revoluției, printre care și D. Bolintineanu, sînt arestați și transportați cu ghimia pe Dunăre. Izbutind să evadeze, poetul pornește pe drumul amar și îndelungat al exilului. După o scurtă ședere în Transilvania ajunge la Constantinopol.

*1849*

*30 octombrie :* Sosește la Paris, integrîndu-se în activitatea desfășurată de ceilalți exilați români, participanți la revoluția din 1848.

*28 noiembrie :* Exilații români din Paris, convocați într-o adunare generală, aleg pe D. Bolintineanu, I. Voinescu II și Gr. Marghiloman în comisia pentru cercetarea fondurilor cheltuite în timpul revoluției din 1848.

*2 decembrie :* Se constituie, la Paris, „Asociația română", cu scopul de a organiza emigrația, de a imprima activității ei o înaltă finalitate revoluționară și patriotică, statutele acestei asociații fiind semnate și de D. Bolintineanu.

*1850*

*Noiembrie :* Colaborează la revista *România viitoare*, apărută la Paris.

*1851*

*15 aprilie :* Editează, la Paris, primul număr din publicația *Albumul pelerinilor români*, pe care o scrie singur în întregime. Celelalte două numere au apărut la 30 mai și 30 iunie 1851.

*15 noiembrie :* Se află la Orșova, intenționînd să se întoarcă în țară. De aici ajunge la Rusciuc, unde, timp de aproape o lună de zile, o așteaptă zadarnic pe sora sa, Ecaterina, care nu primește viza necesară spre a-și revedea fratele. În acest răstimp, D. Bolintineanu redactează, într-o primă formă, romanul *Manoil*.

*1852*

La începutul anului sosește la Constantinopol, unde e găzduit de Ion Ghica.

*Februarie :* Vasile Alecsandri scoate, la Iași, primul număr din *România literară*, care este însă confiscat de cenzură deoarece în paginile lui apăruseră articolul *Răzvan-Vodă* de Nicolae Bălcescu, semnat cu pseudonimul Conrad Albrecht, și începutul romanului *Manoil* al lui D. Bolintineanu, sub semnătura D. Valentin.

La Constantinopol, începe să compună poeziile din ciclul *Florile Bosforului*.

Apare volumul de poezii *Cîntece și plîngeri. Edate sub îngrijirea d. G. Sion*, Iași, Tipografia „Buciumului român".

*1853*

Îl cunoaște, în insula Prinkipo, pe E.C. Grenville Murray, vice-consulul britanic la Mitylene, cu care stabilește relații apropiate, ajutîndu-l să traducă, în limba engleză, doinele populare din culegerea lui Vasile Alecsandri, incluse în volumul *Doine or the National Songs and Legends of Roumania*, apărut la Londra, în 1854.

*1854*

*9 martie :* Împrumutînd o mare sumă de bani de la bancherul Constantin Polihroniade, pornește într-o călătorie la Ierusalim și în Egipt.

*11 iunie :* Întreprinde o nouă călătorie, la românii din Macedonia. Începe să compună poeziile din ciclul *Macedonele*.



Publică, la Paris, lucrarea propagandistică *Les Principautés Roumaines*, în editura De Soye et Bouchet.

În această perioadă a exilului a locuit la Brussa, găzduit de Alexandru Zane.

*1855*

*31 ianuarie :* Prin circulara nr. 735, Ministerul de Interne al Munteniei înștiința Ministerul Ostășesc să ia măsuri severe pentru a împiedica intrarea în țară a revoluționarilor de la 1848, aflați în exil, în lista acestora figurînd și D. Bolintineanu.

În revista *România literară*, scoasă de Vasile Alecsandri, la Iași, publică o serie de poezii și, integral, romanul *Manoil*.

În vara acestui an apare, la București, în Tipografia bisericească din St. Mitropolie, volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion*.

La Iași, apare în volum *Manoil*, „roman național", în Tipografia româno-franceză.

*1856*

Se stabilește în insula Samos, unde Ion Ghica fusese numit bei, adică prinț, cu rang de domnitor. E găzduit iarăși de Alexandru Zane, care fusese adus aici de Ion Ghica în calitate de inginer, pentru construirea de poduri și șosele.

Împreună cu Ion Ghica, întreprinde o călătorie pe coastele Asiei Mici. După cîtva timp, D. Bolintineanu vizitează Smirna, insulele Tenedos și Canaris.

Publică lucrarea propagandistică *L'Autriche, la Turquie et les Moldo-Valaques*, Paris, Imprimerie Bailly, Drivy et C-ie.

Apare, la Iași, volumul său de *Călătorii în Palestina și Egipt*, în Tipografia „Buciumului român", sub îngrjirea lui G. Sion.

*1857*

*Aprilie :* Părăsește insula Samos și revine la Constantinopol, așteptînd momentul fericit al reîntoarcerii în patrie.

*Mai :* Din Constantinopol, trimite poezii patriotice în țară, care apar în ziarul *Concordia*.

*20 septembrie :* D. Bolintineanu părăsește Constantinopolul, pornind spre patrie, după nouă ani de exil.

Reintră în țară pe la Galați, de unde se îndreaptă mai întîi spre Iași.

*19 octombrie :* Asistă la memorabila ședință a Divanului ad-hoc din Moldova, în care s-a votat Unirea țărilor românești.

Vizitează mînăstirile din Moldova.

Colaborează la *Concordia* și *Naționalul.*

*1858*

La începutul anului se stabilește la București, dedicîndu-se unei febrile activități creatoare și publicistice.

Colaborează la ziarul *Românul.*

*11 octombrie :* Apare primul număr al gazetei *Dîmbovița*, subintitulată *Foaie politică și literară,* cu precizarea : „Redactor responsabil Dimitrie Bolintineanu".

Tipărește volumele :

*Călătorii pe Dunăre și în Bulgaria.* București, Tipografia națională a lui Iosif Romanov et Comp. ;

*Legende sau basne naționale în versuri,* București, Tipografia națională a lui Iosif Romanov et Comp. ;

*Melodii române,* București, Imprimeria C. A. Rosetti ;

*„Cîntarea României" de N. Bălcescu tradusă în versuri de...,* București, Librăria nouă Socec et Comp.

*1859*

Salută cu entuziasm și sprijină activ, prin gazeta *Dîmbovița,* alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Principatelor Române Unite și înfăptuirea reformelor sale.

În *Calendar istoric și literar* publică poezii și memorialul *Călătorii în Moldova.*

Tipărește volumul de poezii *Bătăliile românilor (Fapte istorice),* București, Tipografia națională a lui I. Romanov et Comp. și, în traducere, *Istoria lui Herodote,* Cartea I, București, Tipografia națională a lui I. Romanov et Comp.

*1860*

*21 aprilie :* Este numit efor la Eforia spitalelor civile.

*23 mai :* Primește funcția de comisar în Comisia Dunăreană.

*Septembrie :* În calitate de consilier intim, face parte din suita lui Alexandru Ioan Cuza în vizita protocolară pe care a întreprins-o la Constantinopol, descrisă de D. Bolintineanu în broșura *Vizita domnitorului Principatelor Unite la Constantinopole,* apărută spre sfîrșitul anului.

Colaborează la *Ilustrațiunea* și *Calendar istoric și literar.*



*1861*

*Februarie :* Om integru, intransigent, neadmițînd spiritul conciliant și compromisurile, D. Bolintineanu demisionează din funcția de comisar în Comisia Dunăreană.

*Martie :* Refuză candidatura sa de deputat în Adunarea Legislativă.

*12 mai :* Din guvernul nou format, sub președinția lui Ștefan Golescu, face parte și D. Bolintineanu, ca ministru secretar de stat la Departamentul Trebilor Străine și ad-interim la Departamentul Controlului.

*11 iulie :* Alexandru Ioan Cuza aprobă demisia cabinetului lui Ștefan Golescu.

*16 iulie :* D. Bolintineanu este reintegrat în funcția de comisar în Comisia Dunăreană.

*13/25 septembrie :* Cînd se deschide Conferința puterilor garante, la Constantinopol, cu scopul de a discuta problema Unirii depline a Principatelor Române, Alexandru Ioan Cuza îl trimite pe D. Bolintineanu ca reprezentant personal al său, pentru a-l ține la curent cu mersul lucrărilor. După participarea sa la Conferința puterilor garante, publică lucrarea *Cestiunea Unirii la Constantinopole,* în care pleda pentru ideea că Unirea deplină trebuia proclamată de însăși națiunea română, în numele dreptului ei de autonomie și independență.

Tipărește două „cartile" din *Nemesis. Satire politice,* București, Imprimeria națională.

Colaborează la *Calendar geografic, istoric și literar* și *Revista română.*

*1862*

Publică volumele :

*Legende noi cu note din cronicele românilor,* București, Tipografia lui Emanuel Poenescu ;

*Elena,* roman original de datine politic-filozofic, București, Tipografia națională St. Rassidescu.

*Mizerabilii* de Victor Hugo, traducere în colaborare cu A. Zane și M. Costiescu.

Colaborează la *Reforma* și *Țăranul român.*

*1863*

*12 octombrie :* Se formează un nou guvern, sub președinția lui Mihail Kogălniceanu, guvern care avea să înscrie cel mai

luminos moment din timpul Unirii, îndeplinind un rol hotărîtor, de însemnătate istorică, prin legile și reformele realizate. Din acest guvern face parte și D. Bolintineanu, ca ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice.

Publică volumele :

*Călătorii la românii din Macedonia și Muntele Athos sau Santa Agora*, București, Tipografia jurn. „Naționalul" ;

*Viața lui Mihai Viteazul făcută pentru înțelegerea poporului*, București, Imprimeria națională a lui Ștefan Rassidescu ;

*Viața lui Ștefan cel Mare*, București, Tipografia lui Ștefan Rassidescu ;

*Viața lui Vlad Țepeș-Vodă și Mircea cel Bătrîn*, București, Tipografia lui Ștefan Rassidescu.

Colaborează la *Buciumul, Reforma* și *Zimbrul.*

*1864*

*19 iulie :* Fără nici un motiv explicit, D. Bolintineanu demisionează din guvernul prezidat de Mihail Kogălniceanu. În aceeași zi, prin decretul nr. 859, Alexandru Ioan Cuza îl numește membru al Consiliului de Stat.

Publică în *Dîmbovița* romanul *Doritorii nebuni.*

*1865*

Apar două volume din *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, edițiunea întîia, București, Tipografia lucrătorilor asociați, urmată imediat de ediția a doua, absolut identică, însă cu aspect grafic diferit, ca ediție de lux.

Colaborează la *Familia.*

*1866*

Publică volumele :

*Florile Bosforului*, București, Tipografia lucrătorilor asociați ;

*Brises d'Orient*, poésies roumaines (traduites par l'auteur lui-même), précédées d'une préface de M. Philarète Chasles, Paris, E. Dentu ;

*Eumenidele sau satire politice*, București, Tipografia națională ;

*Ielele, grame și epigrame politice*, București.

Colaborează la *Trompeta Carpaților.*



*1867*

Publică volumele :

*Conrad*, poemă în patru cînturi și note explicative, București, Tipografia națională ;

*Călătorii la Ierusalim în sărbătorile Paștelui și în Egipt*, a doua edițiune, București, Tipografia lucrătorilor asociați ;

*Călătorii în Asia Mică*, București, Tipografia lucrătorilor asociați ;

*Mihai Viteazul condamnat la moarte*, dramă în trei acte, București, Tipografia națională ;

*Ștefan-Vodă cel Berbant*, dramă în patru acte în versuri, București, Tipografia națională.

Face parte din Comisiunea teatrelor române.

Colaborează la *Trompeta Carpaților.*

*1868*

Publică volumele :

*Alexandru Lăpușneanu*, dramă în trei acte în proză, și *După bătaia de la Călugăreni*, dramă în trei acte în versuri, București, Tipografia națională ;

*Ștefan Gheorghe-Vodă sau Voi face doamnei tale ce ai făcut tu jupînesei mele*, dramă historică în cinci acte, București, Tipografia națională ;

*Șase drame historice noi (Mărirea și uciderea lui Mihai Viteazul, Despot-Vodă, Mihnea-Vodă care-și taie boierii, Postelnicul Constantin Cantacozin, Brîncovenii și Cantacozinii, Sorin)*, București, Tipografia națională.

*Mai :* Trupa lui Mihai Pascaly reprezintă, la Brașov, drama *După bătaia de la Călugăreni.*

*15 octombrie :* Își dă demisia din Comisiunea teatrelor române.

Colaborează la *Albina Pindului, Familia* și *Trompeta Carpaților.*

*1869*

Tipărește volumele :

*Poezii din tinerețe nepublicate încă*, București, Tipografia națională ;

*Domnii regulamentari și historia celor trei ani de la 11 februarie pînă astăzi*, București, Tipografia națională ;

*Viața lui Cuza-Vodă*, a doua ediție revăzută și adăugită, București, Noua librărie George Ioanid et C-nie ;

*Cartea poporului român. Cugetări filozofice și politice în raport cu starea actuală a României*, București, Tipografia Ioan Weiss ;

*Nepăsarea de religie, de patrie și de dreptate la români*, București, Tipografia lucrătorilor asociați ;

*România roabă la austro-ungari*, București, Tipografia lucrătorilor asociați.

*Traianida*, poemă epică, București ;

*Viața lui Traian August, fondatorul neamului românesc*, București, Tipografia națională.

Colaborează la *Albina Pindului* și *Trompeta Carpaților*.

*1870*

*22 martie :* Scoate un unic număr din *Dîmbovița*, scriindu-l singur în întregime.

Publică, într-o nouă versiune, *Traianida*, poemă epică națională, București, Librari-editori Socec et Compania.

Tipărește volumele :

*Menadele*, satire politice, București, Librăria Löbel et Poper ;

*Plîngerile României*, București, Tipografia C. A. Rosetti ;

*Viața lui Vlad Țepeș și Mircea-Vodă cel Bătrîn*, edițiunea a II-a, București, Socec ;

*Viața și faptele lui Mihai Viteazul*, edițiunea a II-a, revăzută, schimbată și adăugită, București, Socec ;

*Viața și faptele lui Ștefan-Vodă cel Mare*, edițiunea a II-a, revăzută și corectată, București, Socec.

Colaborează la *Românul*.

*1871*

*25 iunie :* În ședința Camerei deputaților, Cezar Boliac propune să i se acorde o recompensă națională lui D. Bolintineanu, care se afla într-o stare gravă, bolnav și sărac, „lipsit chiar de pînea de toate zilele". Din păcate, propunerea nu este acceptată.

Este internat la Spitalul Pantelimon, în condica de înregistrare specificîndu-se : „Dimitrie Bolintineanu, fost ministru de Culte, intrat fără haine".



*1872*

*Martie :* Puținele obiecte ale lui D. Bolintineanu sînt vîndute printr-o loterie publică. Mobilierul e cîștigat de Ecaterina Balș, dulapul bibliotecii de Vasile Alecsandri și cărțile de Costache Negri. Făcînd dovada unei generoase atitudini umane și civice, vechii și devotații săi prieteni renunță la obiectele cîștigate, lăsîndu-le mai departe în posesia nefericitului poet.

*20 august :* Dimitrie Bolintineanu se stinge din viață.

T. V.

## NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Opera lui Dimitrie Bolintineanu nu s-a bucurat pînă acum de o ediție completă, realizată după criteriile edițiilor critice și însoțită de comentariile adecvate. Din lirica sa s-au retipărit cu insistență *Legendele istorice*, celelalte cicluri și volume de versuri fiind mai puțin reprezentate în edițiile de diverse tipuri apărute de-a lungul anilor. Unele nu au fost reeditate niciodată de la prima lor apariție. De pildă, volumul de poezii *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, tipărit în 1859, a rămas complet uitat, pe nedrept. Din romanele și însemnările sale de călătorie s-au publicat extrem de puține ediții, izolate, unele dintre ele la un nivel editorial nesatisfăcător. În privința scrierilor sale publicistice și propagandistice, situația a fost și mai precară, ele neintrînd decît sporadic și fragmentar în atenția unor editori.

Ediția de față, proiectată în șase volume, își propune să ofere o imagine cuprinzătoare asupra operei lui Dimitrie Bolintineanu, în multiplele ei aspecte, pe genuri literare, urmînd criteriul tematic și cronologic. Primele trei volume vor cuprinde opera poetică ; al patrulea va fi dedicat romanelor ; în cel de al cincilea volum vor fi incluse însemnările de călătorie ; volumul al șaselea va însuma scrierile propagandistice, o masivă parte a articolelor pe diverse teme, corespondența emisă de scriitor și bibliografia generală.

Primul volum al ediției noastre cuprinde opera poetică a lui Dimitrie Bolintineanu publicată în volume pînă în anul 1865, an în care se tipărește, sub directa sa supraveghere, ediția *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, în două volume, considerată, pe drept cuvînt, ca ediție de autor. În aceste două volume, apărute în două ediții absolut identice, în același an, a doua fiind ediție de lux, D. Bolintineanu a reluat și a revăzut o mare



parte din poeziile publicate în volumele sale anterioare, la care a adăugat un număr însemnat de poezii inedite, după cum precizează și în titlul ediției. Pe lîngă dorința de a-și alcătui o ediție reprezentativă și cuprinzătoare a operei sale poetice de pînă la 1865, D. Bolintineanu a simțit nevoia de a-și revedea atent poeziile apărute în volumele anterioare, operînd adesea modificări substanțiale, nu numai pentru a le da o formă definitivă, ci, mai ales, pentru a restabili textul autentic al poeziilor din primele trei volume, apărute fără supravegherea sa.

După cum vom arăta în capitolul final de *Note și comentarii*, primul volum, *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul*, a apărut în 1847, cînd poetul se afla la studii, în capitala Franței. Volumul al doilea, *Cîntece și plîngeri*, s-a tipărit în 1852, iar volumul al treilea, *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*, s-a publicat în 1855, ambele fiind alcătuite și îngrijite de G. Sion, în perioada în care scriitorul era exilat în urma participării sale la revoluția din 1848. Datele de istorie literară de care dispunem, și pe care le vom expune în *Note și comentarii*, dovedesc că D. Bolintineanu a fost nemulțumit de modul în care G. Sion i-a editat poeziile, permițîndu-și o serie de intervenții arbitrare în textul lor.

Deschidem ediția noastră cu *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, volumele I și II, ediția a II-a, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865, considerînd-o ediție de bază, alcătuită fiind de poet și apărută sub directa sa supraveghere.

Pentru a oferi posibilitatea cunoașterii complete a operei lui D. Bolintineanu, am reprodus în acest prim volum al ediției noastre și poeziile publicate în volume pînă la 1865, dar pe care poetul nu le-a mai reluat în ediția din acest an.

Astfel, după *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, din 1865, urmează poeziile preluate din volumele anterioare, respectînd succesiunea interioară a acestora și cronologia apariției lor. Poeziile sînt transcrise din volumele :

*Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul*, București ; În tipografia lui C. A. Rosetti & Vinterhalder, 1847.

*Cîntece și plîngeri*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, Iași, Tipografia „Buciumului român", 1852.

*Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*. Edate sub îngrijirea d. G. Sion, București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855.

*Melodii române,* București, Imprimeria C. A. Rosetti, 1858.

*Legende sau basne naționale în versuri,* București, Librar-editor Christ. Ioannin et Comp. Romanow, 1858.

*Bătăliile românilor (Fapte istorice),* București, Tipografia națională a lui I. Romanow et Comp., 1859.

*Nemesis. Satire politice,* București, Imprimeria națională, 1861.

*Legendele noi cu note din cronicele românilor,* București, Tipografia lui Emanuel Poenescu, 1862.

În *Addenda* am reprodus *„Cîntarea României" de N. Bălcescu, tradusă în versuri de D. Bolintineanu,* București, Librăria nouă Socec et Comp., 1858, pentru valoarea ei documentară, considerînd-o o piesă utilă în disputa literară, încă neîncheiată, asupra paternității acestei opere.

Unele poezii și poeme apărute în volumele menționate mai sus și nereluate de D. Bolintineanu în ediția din 1865, dar pe care le-a republicat, uneori cu modificări structurale, în perioada de după această ediție, nu au fost reproduse, ele urmînd să fie incluse, după data ultimei lor tipăriri, în volumele următoare ale ediției noastre. De pildă, poemul *Sorin sau Tăierea boierilor la Tîrgoviște,* apărut în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu,* din 1855, a fost revăzut și retipărit în 1868, în volumul *Șase drame historice noi.*

Volumele de versuri ale lui D. Bolintineanu apărute după 1865 vor fi reproduse în următoarele două volume ale ediției de față. La sfîrșitul acestora vom include, în ordine cronologică, poeziile rămase în periodice și cele publicate postum.

În transcrierea textelor am ținut seama în primul rînd de faptul că D. Bolintineanu a scris și a publicat într-o epocă în care limba română literară a cunoscut o continuă evoluție și transformare, a traversat un proces anevoios de cristalizare. Totodată, nu am putut ignora o serie de fluctuații ale limbii lui D. Bolintineanu determinate de incertitudinile și inconsecvențele aplicării alfabetului de tranziție în care a fost tipărită marea majoritate a volumelor sale. De aceea, am fost preocupați de a respecta particularitățile de limbă și stil ale scriitorului în funcție de realitățile lingvistice ale perioadelor în care au fost publicate scrierile sale. În acest sens, am conservat și toate alternanțele, formele duble și chiar triple ale unor cuvinte, întîlnite nu numai în scrieri diferite, ci adesea în textul unei singure scrieri, uneori în aceeași pagină. Ne-am concentrat atenția asupra interpre-



tării fonetice a textelor și, din această perspectivă, am păstrat ortografia originală a fiecărei scrieri în măsura în care ea notează realități lingvistice specifice unei anumite perioade din evoluția limbii române literare în secolul al XIX-lea și unei anumite regiuni. Am aplicat normele ortografiei actuale numai atunci cînd am întîlnit forme și mode grafice care nu corespund unei ortografii caracteristice.

Deși am respectat particularitățile de limbă ale fiecărei scrieri în parte, totuși anumite criterii de transcriere au fost aplicate în ansamblu, datorită faptului că unele fenomene lingvistice sînt comune și caracteristice întregii limbi literare din secolul al XIX-lea, ca și tuturor scriitorilor din această epocă.

În stabilirea textelor am adoptat următoarele interpretări:

*ă* a fost modificat în *î* în unele cuvinte: *cănd / cind, mănă / mînă,* nereprezentînd o realitate fonetică pentru secolul al XIX-lea, ci o simplă grafie.

*ă* a fost menținut în cuvintele regionale, populare sau arhaice: *lacrămi, rădica.*

*ă* s-a păstrat și în cazurile în care reflectă o pronunțare populară conservată din limba veche: *cătră, fărmecat, părete, răpede.*

*ă* cu valoare de desinență la substantive și verbe avînd radicalul în *-i* a fost transcris *e,* așa cum se și realizează în vorbire: *să fiă / să fie, istoriă / istorie.*

Cînd *e* nu corespunde unei realități fonetice, ci reprezintă o grafie etimologizantă, a fost înlocuit cu *ă*: *strelucitor / strălucitor, țerm / țărm.*

În variantele muntenești ale unor cuvinte, *e* nu a fost transcris *ă,* ci s-a conservat ca atare: *pasere.*

*e* a fost conservat și în formele perpetuate din limba veche în graiul popular: *strein.*

*e* a rămas nemodificat în rime: *tei (tăi) / zei, tele (tale) / stele.*

*e* la inițială absolută sau de silabă din cuvintele indigene a fost transcris *ie,* corespunzător pronunțării reale cu iodizare: *boer / boier, eri / ieri, ese / iese, tae / taie, vuet / vuiet.*

*e* după consoane labile a fost menținut ca atare, reflectînd o pronunțare regională. Așadar, s-au transcris întocmai forme ca: *merlă, pept, perde, perit.*

În același context fonetic a fost păstrat diftongul *ea* în loc de *ia*: *feară, peardă, peatră.*

*é* inițial a fost transcris *ia : étă / iată.*

*é* s-a diftongat în *ea : favoréză / favorează, feréstră / fereastră, séră / seară, unéltă / unealtă.*

*i* nu are valoare fonetică în unele cuvinte și, de aceea, a fost modificat conform pronunțării autentice, transcriindu-se *î : rîpă, rîs, sîn (nu ripă, ris, sin).*

Formele cu *i* au fost conservate numai în rime : *sin / divin, suris / promis.*

*ii* s-a transcris întocmai în *priimit*, reproducînd o realitate arhaică.

*î* din secvența inițială *în-* a fost menținut în cuvinte caracteristice graiului popular : *întrat.*

*î* a fost păstrat în *mine, pîne,* exprimînd o realitate a limbii vechi și a multor graiuri actuale.

*ó* a fost diftongat în *oa : flóre / floare, nópte / noapte, sóre / soare, tóte / toate.*

*u (ŭ)* final nu a fost transcris, reprezentînd o simplă grafie.

Grafia dublă, alternantă, cu *î* și *u*, la indicativul prezent al verbului *a fi*, nu a suferit nici o modificare, transcriind *sînt* și *sunt*, potrivit textului, uneori chiar în cuprinsul aceleiași pagini.

*ḑ* a fost redat prin *z : văḑ / văz.*

*s* intervocalic din cuvintele neologice a fost transformat în *z : miseră / mizeră, mosaic / mozaic, musă / muză, usurpator / uzurpator.*

*s* în neologisme ca *esală, esil* a fost modificat în *x : exală, exil.* Am preferat transcierea generalizată cu *x* a lui *s* pentru că, fiind vorba de cuvinte romanice cu etimologie multiplă, e aproape imposibil de precizat cazurile în care scrierea cu *s* corespundea unei pronunții reale.

*s* urmat de o ocluzivă sonoră, de o licvidă, de o nazală sau de *v* a fost transcris *z : asvîrli / azvîrli, isgonit / izgonit, sbor / zbor, sdrobit / zdrobit.*

În cuvinte cu hiat, a fost restabilit *u* (în unele cazuri în loc de *o*) *: doă / două, roă / rouă, steoa / steaua, zioa / ziua.*

Diftongul *ia* a fost transformat în *ea*, potrivit unei tradiții de transcriere, căci, în realitate, pronunția posibilă este cu *ia : auzia / auzea, ghiață / gheață, venia / venea.*

Forma *ceană*, întîlnită în ediția *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), a fost înlocuită cu *geană*, existentă în celelalte volume ale poetului. De pildă, versul inițial al poeziei *Mihai scăpînd stindardul :* „Noaptea se întinde și din *ceana*



sa“, din ediția din 1865, apare astfel în volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) : „Noaptea se întinde și din *geana* sa“.

*ci* urmat de *n* s-a menținut în : *obicinuit, vecinic,* potrivit unei tradiții ortografice arhaice.

*ci* a fost transcris *ți* în cuvinte ca : *gracios / grațios, gracii / grații, socie / soție, socilor / soților.*

Grupurile *dje* și *dji,* în cuvinte de origine turcă, au fost transcrise *ge* și *gi : handjer / hanger, feredjea / feregea, caidji / caigi.*

*ge* și *gi* s-au păstrat în cazurile în care exprimă realități fonetice caracteristice graiului din mai multe regiuni : *curagios, împregiur.*

*ph* a fost redat prin *f : zephir / zefir.*

Grupul *que* a fost modificat în *che : buquet / buchet, coquet / cochet.*

Grupurile *sce* și *sci* au fost reproduse prin *ște* și *ști : iubesce / iubește, privesce / privește, ceresci / cerești, pescișori / peștișori, scii / știi.*

Articolul nedefinit feminin *uă* a fost redat prin *o.*

Prefixul *în-* dinaintea labialelor *b, p* a fost transcris *îm- : înpartă / împartă.*

Prefixul *res-*, reprezentînd o grafie latinizantă, a fost modificat în *răs-* în cuvintele și derivatele vechi românești : *respîndi / răspîndi, resfăța / răsfăța, resplăti / răsplăti.* Tot astfel s-a procedat și în cazul prefixului *re-*, transcriindu-l *ră- : remîne / rămîne.*

*se* pentru conjuncția *să (se meargă)*, formă întîlnită alături de cea corectă, a fost înlăturată, transcriindu-se *să.*

Au fost transcrise întocmai formele populare și arhaice frecvente în limba literară din secolul al XIX-lea : *pintre* (pentru *printre), pre* (pentru *pe), preste* (pentru *peste), primble* (pentru *plimbe), provedință* (pentru *providență), rumpe* (pentru *rupe), vei* (pentru *vrei)* etc.

A fost păstrată întocmai varianta populară a pronumelui negativ : *nime.*

Au fost menținute formele marcate de afereză, caracteristice graiului popular : *nainte, oi* (pentru *voi).*

Dubletele de genitiv-dativ feminin, în *-ei* și *-ii,* au fost conservate : *țărei, zilii.*

A fost respectată forma cu *ea* a substantivului *vieaţa*, frecventă la mulţi scriitori din secolul al XIX-lea şi din prima jumătate a secolului nostru.

S-au menţinut formele duble: *astfel / asfel, care / cari* (pentru plural), *dacă / daca, după / dupe, farmec / fermec, pasăre-pasere, sfînt / sînt, şoaptă / şoptă, sub / subt, zori / ziori,* fiecare variantă fiind reală.

De asemenea, au fost păstrate cîteva forme triple, atestate în limba literară din secolul al XIX-lea: *popor / popol / popul, parfum, prefum, profum.*

Punctuaţia a fost modernizată în măsura în care nu a împietat asupra particularităţilor sintactice ale textelor.

Greşelile de tipar evidente au fost îndreptate tacit.

Cifrele din unele texte aparţin lui D. Bolintineanu şi trimit, pentru poeziile în cauză, la explicaţiile din capitolul final de *Note şi comentarii.* În acest capitol prezentăm principalele date istorico-literare referitoare la scrierile din cuprinsul ediţiei, expunînd geneza lor, indicînd locul şi data primei apariţii, retipăririle în periodice, volumele antume în care au fost incluse, reproducînd prefeţele acestora şi notele scriitorului, reconstituind, în aspectele esenţiale, modul în care poeziile şi volumele lui D. Bolintineanu au fost receptate de critica literară a vremii şi de istoria literară.

La *Cuprins*, cifrele dintre paranteze indică paginile din *Note şi comentarii.*

TEODOR VÂRGOLICI



# POEZII
# DE
# D. BOLINTINEANU
## atît cunoscute cît şi inedite

1865

# FLORILE BOSFORULUI

## ESME

Ca Esmé mai dulce floare
Cu dezmierdător parfum,
N-a mai strălucit sub soare
De la Tunis la Batum!

Sub privire-i s-aurește
Unda lină din Bosfor
Și, văzînd-o, Gul[1] roșește,
În grădină la Nihor[2].

Ca mărgăritarul albă
Și cu părul de ebin,
Ochi de foc și mînă dalbă,
Gura, grațios rubin;

Naltă, delicată, fină,
Dar cu brațul rotunzior,
Sînul ei, sîn de vergină
Unde dulci mistere zbor.

De un an e măritată.
De ghiauri[3], de musulmani,
Și de frenci[4] e lăudată;
Are optsprezece ani!

Cînd o vezi la preumblare
Sub iașmac[5] adus din Șam[6],

Ca o stea prin nori, apare
Dulcea fiică-a lui Osman. [7]

Feregeaua-i [8] se-mlădie
Pe kiahiul [9], bogat cerchez [10],
Cu dalga [11] de selemie [12],
Cu șalvari largi de geanfez [13].

Cînd ea lasă cu dulceață
Vălul ei a flutura,
S-ai trei zile-aici în viață,
S-o vezi asfel, tu le-ai da !

Cînd Esmé umblă prin casă,
Coamele-i de talpe trec
Și-ntr-o mie cozi se lasă
P-al ei sîrmali-elec [14].

La plimbare cînd ea iese,
'Noadă păru-i, elegant,
Peste cap, în valuri dese
Cu un ac de diamant.

Oh ! amar cui o privește
Un minut făr' de iașmac !
Mai amar cui o iubește !
Dorurile nu-i mai tac !

De la frunte la picioare
E un fermec grațios !
Sufletul ei e un soare,
Corpul ei un crin frumos !

A sa inimă se duce
În secret dup-un ghiaur,
Patimile, strînse dulce
În arzîndu-i sîn, murmur.



## GHIAURA

Sub verdea leasă
Unde se-ndeasă
Visele-n cor,
La umbra lină
Unde suspină
Linul Bosfor,
Cînd raza beată,
Ca o săgeată
Cade mereu,
Sub neagra stîncă
Aș vrea, da, încă,
Să m-aflu eu,
Pe flori molateci,
Verzi și sălbateci
Flori de păduri,
Cu frunte-arzîndă,
Pe bucla blîndă
Unei ghiauri !

## RABIÈ [1]

E oara cînd s-aprinde a lui Lial [2] făclie
Şi varsă valuri d-aur pe marea azurie,
Lăsînd ca să se vază mişcînd din aripiori,
O pulbere-argintoasă de mii de peştişori ;
Frumoase mozaice, divine, înfinite,
Ce schimbă ale lor forme bizare, strălucite !
Lucrare minunată, tablou desfătător,
Ce ne amintă încă p-al vieţii autor,
Făcînd ca să se uite durerea ce dărîmă !
O, fiu al periciunii ! om, mizeră ţărînă,
Ce într-o zi trăieşte şi un fatal minut
Coboară în morminte nestabilul tău lut !
Grăbeşte-te de gustă, cît viaţa ta luceşte,
Această frumuseţe ce dulce ne răpeşte,
Ast fermec fără moarte, aceste străluciri,
Ce, răsfăţîndu-ţi dulce arzîndele simţiri,
Îmbată al tău suflet şi-l face de tresare
Sub mîna provedinţii, d-amor şi desfătare !
Oh ! mîne-a ta ţărînă de vînt se va răpi !
Căci moartea stă ascunsă sub floarea ta d-o zi.
Alături cu lumina e umbra care zace ;
Alături cu o stîncă prăpastia se face !
Dar să te bucuri numai nu este de ajuns :
Căci robul ce trăieşte de lanţul său pătruns,
Tiranul stînd pe tronu-i au tot acea durere,
Unul să poarte lanţul, celalt a sa putere,
Şi toţi deopotrivă se bucură aci
De răul ce pot face nainte d-a peri.
De crimă-i ucigaşul, vai ! e ferice încă !



Şi orbii chiar se bucur în noaptea lor adîncă.
Tu, bucură-te însă d-aceste dulci vederi
Ce fac deopotrivă pe omul de dureri
Cu zeii ! Fii ferice, cînd ai putut în lume,
Prin fapte generoase, să-ţi laşi un dulce nume !

Sultana favorită, în chioschiu-i răpitor,
Cu ochii uzi de lacrămi, se uită pe Bosfor.
Nici şopta sărutării suavii aurele
Pe unda semănată de pulbere de stele,
Nici dulcile suspine ce-n pomi la Iscudar [3]
Exală-n sînul serii fiia lui Ilbahar [4],
Nici cîntul ce modulă pescarii-n depărtare,
Nici splendida lumină ce scînteie pe mare,
Nimic nu răspîndeşte din sufletu-i rănit
Ideea răzbunării ce-n doru-i a zîmbit.
Dar ea era frumoasă, şi jună, şi plăcută !
Cînd cu atîtea graţii de ceruri fu născută,
Ea fuse destinată să şteargă cu amor
P-a oamenilor frunte al patimilor zbor,
Aşa precum o floare cu bucurie vine
Şi-n lacrimile noastre s-amestecă cu bine.
Dar lumea îi schimbase destinele-i cereşti :
Căci omul e ca focul din care îţi urzeşti
Unealtă ce omoară sau care trebuieşte.
O, lume ! dacă suferi, chiar ţie mulţumeşte !
Dar valul ce se sparge pe-ntinsa Marmara [5]
În nopţi de vijelie nu are-albeţea sa,
Şi bolta înstelată nu e strălucitoare
Ca ochii favoritii, Rabia, dulce floare !

Un om stă în genuche, ascultă în tăcere.
— „Ali, tu nu ştii încă adînca mea durere ?"
Întreabă favorita pe vechiul ei hadîn [6].
— „Nu ştiu nimic !" răspunde făţarnicul bătrîn.
— „Toţi vor ca să mă peardă ! Allah ! toţi mă înşeală !
Cislar-aga [7] îmi dete în fine o rivală...

Știi tu ce-i o rivală ? E moartea mea, Ali !
Ambițiunea mică de a putea domni
Îl face să urască a mea înrîurire
Și prin mijloace crude să cheme-a mea peire.
Rivala ce-mi dă mie uzurpatorul meu
Se zice că-i frumoasă ! Nu cred nimica eu !...
Voi sîngele, voi viața acei ce mă doboară !
O crimă ! vezi, eu tremur ! dar trebuie să moară !
Sultanul de trei zile în chiosc la Candili [8]
Petrece cu cercheza... Tu o cunoști, Ali.
Almeia [9] ce în danțuri atît de rușinoase
Și-arată cu talentul și formele-i frumoase !
Bogazul [10] curge iute sub chioschiul ce-am numit,
Și care, despre mare, nu este îngrădit...
Cercheza dănțuiește c-un negru oarecare,
P-a cărui față scrie : *minciună* și *trădare !*
Cincizeci de pungi de aur... Pricepi ideea mea ?
O repede săltare ne va scăpa de ea.
Sultanul o' s-o crează-necată din tîmplare.
Tu, ca să faci să uite această înecare,
Vei pune foc îndată pe mal la Scutari !"
— „Întocmai se va face !" răspunde-atunci Ali.

În chioschiul său cel verde, la Candili, pe mare,
Sultanul se îmbată de dulce desfătare,
Privind cînd focul zilii pe dealuri strălucind,
Cînd luna ce se-nalță ca salbă de argint,
Cînd alba baiaderă ce-n danțuri grațioase
Arată ale-ei talente și forme voluptoase.
Măreţul chiosc își udă picioarele-n Bosfor,
Și-n unda fugătoare se miră cu amor.
Sub chiosc curentul trece cu vie repejune,
Iar murmura-i invită la dulce moliciune.
O sală octogonă formează acest local
În care strălucește tot luxu-oriental.
O grupă d-odalisce [11] apar aici în sală,
Ca visele juneții ce inima exală.
Colo, fumînd tăcută, o tînără hanîmă [12]
Se pleacă visătoare pe mica-i albă mînă ;



Iar rumena-i guriță ca fragul pîrguit,
Din narghelea exală un fum îmbălsămit.
Mai colo o cercheză se joacă c-un hanger
Și pare ca fantasma ce a venit din cer,
Cînd lupta încetează, la bravul adormit,
Și joacă cu armura și coifu-i aurit.

Dar iată baiadera ! Ca steaua în lumină,
Ea arde-n frumusețe lumească și divină !
Cosițele-i se scutur pe umerii de crin,
Muiate-n diamante, ca focul cel divin
Al stelelor de aur, ce-n umbră și tăcere
Cu umbra împreună tresare de plăcere.
Doi ochi focoși, dulci, negri, frumos se răcoreau
În umbra umor gene prelungi ce-o copereau,
Ca razele de soare ce printre nori văzute
Își perd vioiciunea, făcîndu-se plăcute.
Dar Mahomet o cheamă, alături o invită.
— „Vin' ! zice padișahul, copilă fericită !
Ești tu o muritoare d-aici din astă lume
Sau huruie ieșită din ale mării spume ?
Ori ești o dulce floare ce tinerile zori,
Jucîndu-se, perdură din sînul lor de flori ?"
La sunetul tamburii, copila răpitoare
S-avîntă înc-o dată pe scumpele covoare.
Hadînul o preurmă... Ea cade cîteodată
Pe brațele lui negre, în aer legănată,
Și seamănă, pe brațe-i, un fermec virginal,
Ca o steluță dalbă în fruntea unui val.
Dar muzica-ncetează. S-aude o strigare.
Frumoasa baiaderă alunecă în mare !

. . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Din lunga-i amorțire sultanul deșteptat,
Caicul să-i prezinte la robi a ordonat.
Cît pentru baiadera ce unda o răpise,
Sultanul cînd se duse, femeilor le zise :
„Era o floare dulce, ca tinerile zori,
Jucîndu-se, perdură din sînul lor de flori,
Și cu apusul zilii, se-ntoarce către soare
Așa precum venise, frumoasă, rîzătoare !"

## ALMELAIUR

Pe unda poleită de miriade stele
Se leagănă, murmur,
În horă grațioasă suave aurele,
Și joc cu răsfățare în bucla dulcii mele,
Frumoasii Almelaiur.

Colo suspină valul sub maluri cununate
De chioscuri de porfir ;
Colo delfinul saltă în jocuri răsfățate
Pe undele încinse de brîuri colorate
De raze dulci de fir.

Și cerul, și pămîntul, și marea fără punte,
Saraiuri, toate zbor,
Și luna cu chip d-aur se leagănă pe munte ;
Iar dulcea mea hanîmă ascunde alba frunte
În sînu-mi arzător.

Cu vorbe amoroase, cu tînără mustrare,
Îmi zice ea duios :
„Cu mult e mai plăcută a noastră răsfățare
Decît acele raze ce scînteie pe mare,
Amantul meu frumos !"

Ea zice și suspină, și două lacrimele
Se scură tremurînd



Pe ale feții albe garoafe dulci, junele,
Ce tremură sfioase ca razele din stele
Pe valul mării blînd.

Eu, ca s-adorm suspinul ce încă rătăcește
În sînu-i delicat,
Rădic atunce vălu-i ce fața-i umbrește,
P-o mandolină d-aur ce dulcea mea iubește
Eu astfel am cîntat :

„Vino, dulcea mea iubită,
Valul doarme, liniștit,
Vezi, caicul meu invită
Cu catartul aurit !

Coardele-i sunt de mătase ;
Velele-i sunt de atlăz,
Printre unde, de vînt trase,
Să plutim drag pe Bogaz !

Pentru muncă, floare dulce,
Eu alt aur nu primesc
Decît aurul ce luce
Printre părul tău ceresc !"

Așa cîntam pe mare și alba mea frumoasă
Pe brațu-mi adormea,
Șoptind cu răsfățare : „O, noapte grațioasă,
Oprește zborul dulce pe lumea mincinoasă,
Pe fericirea mea !"

## SĂRUTAREA

— „Sus pe stîncă luna luce,
Valul pare-adormitor,
Lasă-mă, hanîmă dulce,
Să-ţi dau un sărut d-amor !"

— „Nu voi vorbă ce ne minte !
Caigi, nu ! nu voi eu !
Cînd iubim, să fim cu minte !
Ce priveşti tu, dragul meu ?"

— „Văz un val de vijelie,
Altele în urmă-i vin !
Ce îmi pasă, însă, mie ?
Noi mai iute-o să plutim !"

— „Să ne-ntoarcem ! Mor de frică !
Vîntul vine... A sosit !
Simţ că valul ne rădică :
Oh ! sărută, crud iubit !"



## LEILI

O, streine, vino şi te desfătează
Pe aceste maluri pline de-ncîntări,
Unde tinereţea încă se păstrează,
Unde-amorul are încă dulci visări,
Unde hurioara [1] edenului dulce,
L-ale halaicii [2] cînţece de dor,
Vine şi răsfaţă pînă să se culce,
Florile rîzînde dup-acest Bosfor ;
Unde o femeie are frumuseţea
Stelelor de aur ce în nopţi lucesc,
Şi fecioara dulce are tinereţea
Rozelor sălbateci care ne răpesc ;
Unde ziua-i albă, noaptea înstelată,
Şi-aerul bea dulce roua dupe crin.
O, eden al lumii ! faţa ta curată
Cu atît ne-ncîntă cu cît te privim !
Cît de mult copiii lui Osman cel mare
Cată să blasfeme frumuseţea ta,
Cauză de lupte şi de turburare
Ce-a făcut şi face lacrimi a vărsa !
D-astă frumuseţe, dar fatal şi dulce,
Spiritele noastre le-am văzut slăbind !
În locaşul vieţii moartea se-ntroduce,
Ea le ţese viaţa cu aur şi argint.
Nu ! nimic nu schimbă cruda ursitoare !
Tot ce fu prea mare cată a slăbi !
Pretutindeni unde Dumnezeu, sub soare,
A creat o ţară demnă d-a răpi,
Popolii suspină sub a lor durere

Şi tîrăsc cu lanţul viaţa de amar!
Crimele, virtuţii urmă cu plăcere,
Peste tot în lume relele răsar!
Am putea să zicem, viaţă şi lumină
S-a făcut, viază de la început,
Numai ca s-ajute a se face-o crimă,
Şi cu toate astea soarele-i plăcut!
Totul favorează pe cei răi în lume!
Nu mai e speranţă pentru ast pămînt!
Libertatea fuse însuşi ea un nume?
Nici acea speranţă, fiică de mormînt,
D-a vedea odată, într-o crudă oară,
Aste triste rele fără de finit,
Nedreptăţi amare ce ne înconjoară
Dispărînd cu lumea care le-a hrănit?

Aurele line trec cu răsfăţare,
Înflorind surfaţa latului Bosfor
Şi formînd o cale-n mozaici bizare,
Care-ncîntă ochii cu lumina lor.
Pe această cale unde se îngînă
Ale lunii raze c-umbra desii seri,
Scîntei peştişorii, splendidă ţărînă,
Cum în visul dulce zboară dulci plăceri.
Albe odalisce se cobor pe mare
Pline de plăcere, din al lor serai,
Ca un cîrd de paseri ce cu răsfăţare
Zbor la focul dulce soarelui de mai.
Zgomotul lor însă umple de plăcere
Şi de gelozie dalba Bulbuli
Ce l-aceste şopte cîntă-a sa durere
Printre chiparişii de la Candili.

O sultană jună se uita pe mare
De la o fereastră din al ei serai,
Care miră-n unde formele bizare;
Mîna sa răsfaţă părul ei bălai.
Un caic soseşte în tăcere-adîncă
Şi pe sub ferestre la serai a stat.



Luna se ascunde dup-un vîrf de stîncă
Şi o voce dulce asfel a cîntat:

„Eu nu am sarai pe mare
Cu coloane de porfir;
Ca s-atrag a ta cătare,
Nu sunt paşă, nici vizir.

Dar ce este-un mare nume
Şi averi ce noi dorim?
Cine-a moştenit a lume
Ca şi noi s-o moştenim?

Ca o dulce sărutare,
Ca un val p-acest Bosfor,
Omul rădăcină n-are
Pe pămîntul cel de dor.

Gustă dulcea bucurie
Astăzi cînd ea ne-a suris!
Mîne dorul a să vie
Să-şi ia locul lui promis.

Cum o floare e ursită
A-nflori, a se usca,
Viaţa noastră e trăită
D-am iubit pe cineva.

Vin' şi dă-mi să beau eu dulce
Roua de cereşti plăceri,
După floarea ce străluce
P-ale tele primăveri!"

Cîntă. — Dar o umbră blîndă şi uşioară
Din saraiuri iese-naintînd spre mal,
Zice două vorbe, în caic coboară;
Iar caicul pleacă legănat p-un val.

Marea își încinge fața-i încrețită
Într-un brîu de aur dulce a privi
Și a serii boare, cu-aripa-nflorită,
Răsfăță cosița albii Leili.
Unde mergi, sultană, singură c-un june
Pe aceste valuri, sub un cer stelat,
Tu, ce garda neagră, noapte, zi supune
Privigherii sale ce i s-a-nsemnat ?
Oh ! cît de arzîndă trebuie să fie
Flacăra ce arde sufletu-ți d-amor,
Cînd zdrobești tu astfel viață și junie,
Și onori ce-ți dase tronul răpitor !
Ea iubește ! Iată ce explică toate.
Înțelepți ai lumii, fruntea înclinați !
A înțelepciunii carte, de se poate,
O rupeți îndată și o aruncați !
Dumnezeu pe fruntea omului ce moare
Scris-a aste vorbe prin trăsuri adînci :
„Dumnezeu-i amorul !"
În a lor amoare
Să urmăm amanții într-aceste stînci !
— „Ali-bei, ea zice cu nespusă-ardoare,
Lasă-mă a soarbe ochii-ți înfocați !
Tu ești vîntul serii și eu sunt o floare,
Vin' și șterge-mi ochii de amor rouați !
Caldă-ți e privirea ! Dulce-ți este fața !
Dragă-ți sunt, oh ! spune ?"
— „Te iubesc cu foc !
Și poci face altfel mai ales cînd viața
Și a ta junie tu le pui în joc ?
Tu, ce lași mărirea, ca să vii cu mine !..."
— „Oh ! de sacrifice nu voi să-mi vorbești !
Fericirea vieții-mi este lîngă tine.
Unde e mărirea, p-amor nu găsești.
Fericirea este o ființă dulce
Ce-și deschide poarta numai de amor,
Auzi tu, o, dragă, tu, ce fața-ți luce
Mai plăcut ca focul zilelor ce zbor !
Ești frumos, ești dulce printre dulci fecioare,
Brav ești prin vitejii ce te înconjor,
Cum prin stele dalbe a lucit un soare
Tu lucești în ochii-mi, visul meu d-amor !





Soarele meu dulce ! Roza se exprimă
Prin al ei ferice și plăcut miros,
Paserea prin cîntu-i, steaua prin lumină ;
Eu n-am vorbe-a spune doru-mi amoros !
Inima-ți dau ție, corpu-mi al tău este.
Eu sunt a ta roabă, poți să mă zdrobești !"
— „Spune, spune mie, ca cereasca veste,
Vorbe amoroase, zi-mi că mă iubești !
Tu nu ești, nu, roabă ! ci a mea amantă ;
Tu ești fericirea, Dumnezeul meu !"

Luna și cu noaptea, dulce, odorantă,
Inunda sultana și p-amantul său.
Chioscuri și saraiuri după două maluri
Ca fantastici umbre după dînșii zbor ;
Iar delfinii sprinteni trec ușori prin valuri
Urmărind caicul și al lor amor.
La Isar pe maluri ei s-opresc, coboară.
— „Am scăpat !" îi zice Ali-bei, răpit.
Însă totd-odată iată-i înconjoară
Garda ce-i urmase de cînd au fugit.

E-ora de amoruri cînd în horă lină
Viile dorințe ne-ncetat plutesc
Pe vergine sînuri, ce d-amor suspină,
În aceste țărmuri unde înfloresc.
Stelele de aur peste marea lină
Se prevăd cochete, dulce infinit !
Din azurul mării luna naște plină,
Ochiul vede dulce discul aurit
Și prin albe valuri pare și dispare
Ca surîs ferice p-un chip suferind ;
Ochiul se îmbată : vă uitați pe mare,
Valul alb de spumă trece clocotind.

Cinci hadîni, toți negri, în caicul mare
Merg pe Propontide unde se cobor ;
Printre dînșii însă o hanîmă-apare.
Este o sultană, floare de Bosfor !...

Un mister, o crimă ! Să fugim îndată !
Păru-i este d-aur, fruntea-i e de crin !...
Unde mergi, Leili ? Ochii tăi, vai ! cată
Printre umbra nopții visul tău divin !
Printre valuri, raze, umbre și tăcere
Caută să vază pe al ei iubit,
Ca un gînd ce zboară prin ani de durere
După fericirea ce ne-a părăsit.
— „Ai făcut namazul astă-dimineață ?
Strigă capul bandii c-un ton rece, sec,
Și cu mîna-i neagră paloșul răsfață —
Ordinul meu este ca să te înec."
— „Ale tele vorbe inima-mi sfăramă,
O, hadine ! nu știu ce vrei tu să zici.
Fruntea-ți e umbroasă !..."
— „Tînără sultană !
Vei muri îndată înecată-aici !"
— „O, hadine, moartea-i plină de durere !
Eu sunt jună încă, voi să viețuiesc !
Aerul e dulce, viața e plăcere...
Am puțini ani încă, lasă să-i trăiesc !
Eu murind acuma, plină de junie,
Soarele de mîne, cînd va răsări,
Crezi tu c-o să aibă raza sa mai vie ?
Că ale lumii rele se vor îndulci ?
Nu ai tu o mumă ? Soră nu ai, oare ?
Eu mă dau lor roabă, numai să nu mor !
Voi scălda cu lacrimi ale lor picioare.
Dacă n-ai pe nimeni, eu îți voi fi sor !
Cînd de bătrînețe viața ta s-o stinge,
Pe mormîntul negru voi depune flori !..."
Dar hadinul aspru brațul ei atinge.
— „A sosit furtuna... Trebuie să mori !"
— „O, hadine, ascultă, poți tu spune mie
Ali-bei ce face ?" — „Astăzi a murit."
— „L-a ucis ! murmură ea cu bucurie,
Mort, și după dînsul eu am mai trăit !
Iartă pe Leili, sufletul meu mare,
Dacă după tine am trăit o zi !...
O, hadine, vino și m-aruncă-n mare...
Cu amantu-mi dulce, eu voi a muri !"

## SUSPINUL BOSFORULUI

*Ai* [1] vărsa pe mare luminele-i în valuri,
Strălucitoare flori,
Formînd un pod de aur, unind îmbele maluri,
Ca cînd erau să treacă ai zeilor amori.

Acest frumos pod d-aur, văzut din depărtare
P-o parte de Bosfor,
Părea că ne-nsoțește, și sta tot într-o stare !
Era senină seara și plină de amor !

Pescarii în caice, ușure legănate,
Vegheau neîncetat
Pe valuri, în tăcere, cu frunțile plecate,
Cu inima aprinsă d-un pescuit bogat.

Pe țărmile-nflorite, cîntări melodioase
În aer se vărsau.
În umbra de saraiuri, suspine amoroase,
Profunde cîteodată, nășteau și se stingeau.

Acolo halaica, frumoasă, dulce floare
Ca crinul din Tabor,
Cu fruntea pe briliante, se veștejește, moare,
Sau Bosforul o soarbe cu dulcele-i amor.

La o fereastră pare o halaică dulce !
        Cafasul a deschis.
Privește peste mare pe care luna luce,
Sorbind profumul nopții, poetic, magic vis !

Suspină și se pleacă ; se lasă ca să cază,
        Ferice, în Bosfor,
Și marea soarbe viața-i precum ar soarbe-o rază.
Era senină seara și plină de amor !

## MEHRUBÉ

Âsta e Bosforul d-unde s-aripează,
P-al lor car de roze fragedele zori,
Din a cărui undă și-a făcut mirază
Bolta azurată, aurînd de flori.
Ale sale fiice sunt strălucitoare
Ca stelele d-aur rătăcind prin nori ;
Dulcea frumusețe este fugătoare,
Piere ca o rouă dupe dalbe flori.
Pe aici domnește blînda poezie
Ce din cupa-i d-aur varsă drăgălaș
Un prefum de roze și de ambrozie
Care-mbată dulce sufletul gingaș.

E-ora cînd tresare lina Propontide
Sub al aurelii tinerel sărut,
Scînteind la focul stelelor splendide
Semănate-n fundul cerului plăcut.
Colo se arată niște insolițe,
Strălucind la raza stelii lui Lial,
Asfel ca un negru cuib de alunițe
Care încunună sînul virginal.
Muntele Olimpul cu a lui cunună
De ninsori eterne se zărește-n fund ;
Albele-i cosițe strălucesc la lună,
Se răsfrîng pe sînul golfului profund.
Însă cadrul dulce, care ne răpește
Peste Propontide, se schimba-n Bosfor,
Arta cu natura acolo s-unește
Să formeze cadrul cel mai răpitor,

Căci Selim sultanul merge de primește
La giamia mare de la Top-hane
O fecioară jună ce îi dăruiește
Pe tot anul încă vechea valide.
Orișice lumină ce-n Bosfor se frînge
Își alungă forma ca un plop de foc;
Iar cînd vîntul serii marea o restrînge,
Acești plopi de flacări se zdrobesc, se joc.
Peste fața mării, dalbe caicele,
C-odalisci cu văluri, trec și se deșir,
Ca acele vise dulci și tinerele
Ce lucesc în fundul unui suvenir.
Aerul răsună de strigări voioase.
Augusta mireasă trece... Vă-nclinați!
Ochii să nu vază grațiile frumoase!
Și să nu profane fermecii curați!

Soarele apune peste Propontide;
Însă la suflarea valului cel lin,
Pare că se leagăn bolțile splendide,
Dulce poleite d-aur și rubin.
Unda, încrețită d-aurele line,
Scînteie sub brîul stelii purpurat,
Cu colori suave, magice, divine,
Ce încîntă ochii, inima îmbat.
Dar Selim se uită, din serai, pe mare
Unde-aruncă boabe de mărgăritar,
Ce, picînd, formează fără încetare
Mii de grațioase cercuri ce dispar.
Lîngă el se vede favorita nouă:
Capul ei pe mînă cade gînditor,
Ochii săi de flacări-noată-n dulce rouă;
Un surîs aură chipu-i răpitor.
— „Șterge aste lacrămi, răsfățată floare
Ce-am cules din munții vechilor Carpați!"
La aceste vorbe alba plîngătoare
Către el înturnă ochii lăcrămați.
— „Strălucite doamne, lacrimele mele
Curăă pentru țara d-unde m-ai răpit!..."
— „Daca pentru asta rîurează ele,



Șterge-le îndată, fermec înflorit!
Mehrubé! Aruncă dulcea ta privire
P-al acestor unde fraged legiver!
Numai focul tînăr din a ta privire
Poate fi mai magic pe pămînt și-n cer!
Uită țara voastră unde nu-nflorește
Sicomorul verde! Unde nu vedem
Alcovanul tînăr care răspîndește
În havuzu-mi d-aur apa care bem!"
— „Colo unde raza unui dulce soare
Peste stînci uscate nu s-a spulberat,
Unde ca fecioara într-o sărbătoare
Cu flori dulci de aur cîmpul s-a-mbrăcat;
Unde limba dragă, tînără-amoroasă,
Sună ca suspinul vîntului ușor,
Prin dumbrava verde, fragedă, umbroasă,
Printre flori rîzînde, eu aș vrea să zbor!"
— „Dar sub ceru-ți rece, omul nu iubește,
Inima îngheață de al iernii vînt.
Dalba-ți frumusețe, care ne răpește,
Trece ca o floare lîngă un mormînt.
Împărtește-amoru-mi! El e o comoară
Ce tot Răsăritul s-aibă ar voi!
Ai tu vro dorință? Cine vei să moară?
Cine să trăiască? spune, și va fi!"
— „Colo unde limba dulce și-amoroasă
Sună ca suspinul vîntului ușor,
Prin dumbrava verde, fragedă, umbroasă,
Inima mea zboară la un alt amor!"
— „Dacă numai astă perlă albioară
Face-atîtea cercuri pe acest Bosfor,
Cîte nu ar face tînăra fecioară,
Ce în altă țară are alt amor!"
Unda se despică, geme cu turbare;
Valurile albe cresc și se topesc;
Niște late cercuri se răsfrîng pe mare
Și la focul lunii grațios lucesc.

## O NOAPTE DE VARĂ

Suave aurele se leagănă voioase
        Pe luciul Bosfor
Ce, treherat de delfini cu aripe lucioase,
Revarsă ici şi colo torente de fosfor.

În umbra ce domneşte pe lumea adormită,
Steluţe rătăcite scîntilă ne-ncetat,
        Ca hora aurită
A viselor ce zboară p-un suflet întristat.

Atuncea, deodată răsună-n depărtare
        Pe Bosforul senin
O şoptă de lopată şi-o tînără cîntare
Pe vînturile nopţii lăsă acest suspin :

„Ah ! zboară de la mine, speranţă-amăgitoare,
Din cupa-ţi înflorită, eu nu mai voi să beau :
Din cupa desperanţii, a morţii precursoare,
        Eu hrana voi să-mi iau !

Te du şi amăgeşte o inimă iubită
Ce-adoarme legănată de tinere plăceri,
Şi scutură asupră-i aripa aurită !
Iar eu voi trece viaţa în lacrimi şi dureri !



Un şir de suferinţe a fost a mea junie,
O zi frumoasă-n viaţă nu poci să număr eu.
Singurătatea tristă chiar din copilărie
S-a aşezat în lacrimi la căpătiiul meu.

Şi nimeni nu cunoaşte durerea ce m-abate !
Suspinele-mi amare pe vînturi au zburat,
Şi lacrimile mele, în rîuri turburate,
        Cu sînge au picat !"

Dup-un cafaz, în umbră, ascultă o hanîmă
        Aceste dulci cîntări !
Deschide lin cafazul şi, cu o albă mînă,
Îi aruncă o floare umidă-n sărutări.

Iar vasul se ascunde prin marea adormită
        La umbra unui mal.
Şi cîntecul se stinse p-o lacrimă zdrobită.
Zefirul dulce-al nopţii se legăna p-un val.

## CAIGIUL

Caigi ! vezi, noaptea vine
Dupe dealuri fumegînd ;
Ca o salbă de rubine,
Luna trece luminînd !
Caigi ! vai ! să mîni bine !
Valul geme spumegînd ;
Este oara cînd suspine,
Omul varsă lăcrimînd !...
Mergi spre stînca neguroasă
Unde-i chioschiul răpitor,
Unde dulcea mea frumoasă
Plînge dulce de amor !



## ODALISCA

Sub o durere-adîncă sărmanu-mi suflet geme
Şi ochii-mi varsă lacrămi ! D-ar fi s-aleg din dor
Şi din mormîntul negru de care tot se teme,
Mai bine-aş vrea să mor !
În fundul astii inimi deşertul se-ntroduce,
Şi nimenea nu ştie ! Şi cui voi spune eu ?
Şi cine mă ascultă, o, Dumnezeul meu !
Ce suflet bun şi dulce !
Iluziuni de viaţă, d-amor ce ne îmbată
Pe sufletu-mi adesea se lasă şi plutesc
Ca focul dimineţii pe marea azurată ;
Dar, vai ! se risipesc !
Adînca întristare pe viaţa mea, vai ! zace !
Şi nici o mînă dragă nu şterge plînsul meu !
Şi cine poate stinge un dor atît de greu,
Ferice a mă face ?
Dar tu puteai a face să piară-această ceaţă,
Să-ntorci inimii mele iluziile dragi,
Să dai plăcere lumii, chiar morţii să dai viaţă,
Un zeu chiar să mă faci !
În darn eu voi a stinge, o, dulce neînvinsă,
Amorul tău ce-n sînu-mi mă arde ca un foc,
Nimic nu-l poate stinge ! Vai ! viaţa mea e stinsă !
El însă stă pe loc
Eu nu cunosc, o, dragă, nimic decît durere
Din patima frumoasă ce-mi dai, sufletul meu !
Unic dar ce-mi faci mie la cîte sufăr eu,
În noapte şi-n tăcere !

Tu, care cu plăcere mă legănai în lume
De graţiii infinite, de vise dulci d-amor,
Oh ! trebuit-a, oare, să faci, o, dulce nume,
Din viaţa mea un dor ?
Nu ! Nu mai e speranţă să gust eu cu plăcere
Odihna ce-mi lipseşte decît într-un mormînt ?
Şi numai moartea poate la cruda mea durere,
Să plîngă pe pămînt !"
Aşa cînta pe mare sub dalbele seraie,
În umbra nopţii dese, un june trecător
Şi luna varsă dulce lumina ei bălaie
Pe luciul Bosfor.
O voce din fereastră, suavă ca o miere,
Unindu-se ferice cu al tamburii sun,
Lasă să se auză ast cîntec de durere
Ce munţii drag îl spun :
„Dar inima mea are atîta trebuinţă
D-amor, de fericire ! Ca tine sufăr eu !
Dă-mi sufletu-ţi ce arde de foc şi de credinţă,
Să arză cu al meu !"
Ea cîntă şi natura păru că se îmbată.
A nopţii stea de aur în sînul unui nor
Şi marea azurie şi noaptea parfumată
Tresăr d-un sînt amor !

## KÎZ-CULESI [1]

„Ştiţi ceva mai dulce decît o zîmbire
Ce s-arată-n lacrimi, spuneţi, muritori !
Mai frumos ca arcul cel de strălucire
Dupe ploi, ce-şi lasă razele pe flori ?
Ce voi eu a zice, nu-i o rază dulce
P-aripele d-aur a lui Ilbahar.
E sultana jună, Suadé, ce luce
Şi-nfloreşte-n turnul de la Iscudar.
V-aduceţi aminte, fii voioşi ai vieţii,
Cruda profeţie unui învăţat,
Că la cincisprezece ani ai tinereţii
Va muri d-un şarpe crud şi veninat ?
Chiar d-atunci sultanul, vrînd ca s-o ferească,
O depuse-n turnul unde astăzi stăm.
Însă mîne soarta va să se-mplinească...
Pentru-aceea, dulce noi să ne-mbătăm !
În această noapte mulţi au ca să moară !...
Însă ce ne pasă cine va peri ?
Cu fatala moarte cine nu să-nsoară ?
Astăzi, mîne, moartea trebui a veni.
D-astăzi pînă mîne, vai ! e lungul vieţii !
Iată ce cu lacrimi plîngem mulţi aci !
Ah ! să soarbem încă roua dimineţii
Pînă miezul zilei n-o va risipi !
Care om în viaţa crudă cît şi dulce
Gustă fericirea, numai un minut,
O secundă numai, poate a se duce !
Nu se mai întoarce cele ce-au trecut !
Temerea de moarte meargă-n locuinţa
Fiilor robiii care-n viaţa lor
N-au sorbit din cupa ce dă biruinţa

Celor care-n lume pentru lege mor.
Pentru noi toţi frica e necunoscută,
Iar amorul vieţii este mult mai jos
Decît o voinţă lui Allah plăcută.
Asfel musulmanul moare bucuros !"
Asfel printre fumul cupii rîzătoare
Cuvîntau în noapte garzii ianiceri.
Tînără dorinţă cu dulci aripioare
Scutura pe dînşii vise de plăceri.

### UN VEGHETOR

„Cine-i îndrăzneţul care-n vijelie
În caic se luptă cu turbatul val ?
Vă uitaţi în umbră !... Mi se pare mie ?
Sau că-naintează colo către mal ?
Dar, p-Allah ! El cîntă !... Cîntul lui e dulce
Ca mirosul Ghiulii, fiia lui Omar ;
Amoros ca plînsul dragii bulbuluce
În grădina verde de la Iscudar !..."
Asfel veghetorul, c-un pahar în mînă,
La fereastră-n turnu-i, soţilor vorbea.
Ospeţii cu pace încă-o dată-nchină,
P-a lor geană somnul aripa-ntindea.

Dulce şi frumoasă ca lumina vieţii
Pentru cel ce vede viaţa-i declinînd,
Apărea sultana, visul frumuseţii !
Cincisprezece roze anii drag formînd.
Însă vijelia care dură încă
Turbură sultana de la Iscudar.
„Marea încă muge, noaptea e adîncă...
Iară n-o să vie dulcele Omar !"
Asfel îşi vorbeşte amoroasa fată.
Două lacrimi udă geana-i d-abanos.
Dar d-odată-o voce dulce, adorată



Îi goneşte grija din sînu-i frumos.
— „Nu veni ! îi strigă Suadé cu teamă,
Tremur să te vază venind servii mei !"
Vocea-i îl respinge, inima-i îl cheamă.
Aruncă o scară pe fereastra ei.
Cine poate spune dorul şi plăcerea
Ce simţea sultana cînd Omar sosi
Şi-i căzu-n genuche, şi-i sorbea vederea ?
Oh ! atunci furtuna chiar se linişti !
În această noapte ea e răpitoare,
Ochii ei au focul cel dumnezeiesc
Ce revarsă ochii dulcelor fecioare
Stînd în rugăciune, în extaz ceresc.
Brîul ei luceşte p-un mijloc supţire
Ca un cerc de raze p-aerul umbros ;
Părul lung pe sînu-i cade-n negre fire
Şi mai alb îi face sînu-i graţios.
— „Iată-mă, o, jună şi frumoasă floare !
Zice-amantul tînăr, naitînd spre ea ;
Dar de ce se scură aste lăcrimioare,
Pe frumoasa-ţi faţă, Suadica mea ?"
— „Pentru ce se scură lacrimile mele,
Viaţa vieţii mele ! Ce, tu nu ghiceşti ?
Mă întrebi tu încă ? Cum n-ar curge ele
Cînd de lîngă mine de cinci nopţi lipseşti !"
— „Asfel tu mă mustri, dulce Suadică ?
Îţi retrage vorba, melaicul meu !
N-am venit, ştii bine, o mai zic, de frică
D-a te compromite... Jur pe Dumnezeu !"
— „Moartea ? Şi ce-mi pasă ? Moartea este viaţa,
Viaţa fără tine ! Auzi tu, Omar ?
Vino totd-auna ! Toată dimineaţa !
A muri cu tine e un fermec rar !
Nu ! Tu nu ştii încă viaţa fără tine
Cît e dureroasă, suflet dulce-al meu !
Însă tu te afli tot atît de bine
Pretutindeni poate unde nu sunt eu.
Ce, nu sunt frumoasă ? spune, spune mie !"
— „O, transport ! o, fermec ! Ce stai de gîndeşti ?
E ceva mai dulce cît a ta junie ?
Cît aceste graţii, frumuseţi cereşti ?

Mult mai drăgălașă și mai delicată
Decît fluturelul ce, zborînd din flori,
La lumina zilii, vie și curată,
Scutură de rouă dalbele-aripiori ;
Încă mai curată ca o sărutare
Ce pe buzi fecioare pîrguiește lin,
Ca Gun-agarmasi ce rîzînd răsare
Și se sparge-n aur pe al nopții sîn ;
Asfel vii și scuturi roua grațioasă
Viselor de roze ce ai secerat...
Curgi în dulci torente, flacăr-amoroasă,
Și răpește-mi viața într-un sărutat !"
— „Vai ! aceste vorbe, nu ! nu le mai spune !
Ori de fericire trebuie să mor !"
Brațu-i alb ca crinul grațios ea pune
Dupe gîtul celui ce iubea cu dor,
Și cu mîini de roze dulcea voluptate
Îi răsfață valul părului noros.
Vorbele pe buza-i mor întretăiate
Și un rîu de lacrimi varsă amoros.
Răsfățări plăcute, plîngeri tinerele,
Fragede suspine dulce se urmau !
Iar în vijelie două cucuvele
În apropiere dureros cîntau.

În seraiul splendid, pe costișe maluri,
Padișahul șade între curtezani,
Ochii cu plăcere rătăceau pe valuri.
Părul lui scînteie înalbit de ani.
— „Mare și întinsă fie-a ta putere
În această lume ! zise-un om sosit.
Dulce și eternă fie-a ta ședere
În Eden, la dreapta celui fericit ;
Dar a ta copilă a-ncetat din viață.
Astă-noapte încă șarpele-a venit
Cînd Gun-agarmasi scutură de ceață
Și de roua nopții păru-i aurit."
— „Ați ucis pe șarpe ?" întrebă sultanul,
Pricepînd ce șarpe fiica i-a mușcat
Și cu mîna-i dalbă mîngîie-iataganul.
— „Sîngele lui negru turnul a scăldat."

## FATA DE LA CANDILI

Cunoști tu pe alba fată
Pentru care Biulbiuli
Toate nopțile se-mbată
De cîntări în Candili ?

Cu păr negru, față albă
Ca un crin dupe Burgaz
Și surîdea lumii dalbă
Ca lumina pe Bogaz.

Sub arzînda ei cătare
Mugurii îmbobocesc
Și pe cîmpuri, și pe mare
Stelele se amuțesc.

Astfel viața mea-ntristată,
Caigi, s-a amețit,
Oh ! de cînd frumoasa fată
Cu dulceață mi-a zîmbit.

Și-a mea inimă se duce
Unde cîntă Biulbiuli,
Pentru draga mea cea dulce
În grădini la Candili.

## FURTUNA

N-auzi tu acele valuri
Jos sub stîncă suspinînd ?
Către-aceste negre maluri
Mînă, caigi, curînd !
Iar tu, alba mea iubită,
Lasă pe gurița ta
Să citesc a ta ursită,
Daca ne vom îneca !



## INSOLA PRINKIPO

— „Știi tu, lopătare, o insulă verde,
Eden bălsămit,
Ce-n valuri de spumă și d-aur își perde
Picioru-nflorit ?
Acolo-nflorește frumoasa mea dulce,
Un vis răpitor !
Acolo în noapte eu voi a mă duce,
În vasu-ți ușor."
— „Sunt insule multe ce-n marea spumoasă,
Prin noapte, privești.
Dar spune-mi cum este această frumoasă
De care-mi vorbești ?"

— „Pentru dalba mea fetică,
Roua luce peste flori
Și un fluturel ridică
Grațioasele-aripiori.
Cerul a făcut mirază
Din albaștrii ochiori,
Dimineața cu-a sa rază
Unge dulcii periori !"

## SÎNTA SOFIA

Pe cîmpiile senine
Ce Bizanțul înconjor,
Pe un cal spumegător
Mahomet sultanul vine,
Către seară, gînditor.
El, oprindu-se, privește
Cadrul serii înzeit,
Sînul mării înflorit.
Sînta Sofia-l răpește
Cu-al ei creștet aurit.
P-acel creștet dulce plană
Raze rumpte în scîntei,
Ca un cîrd de fluturei
Cu aripă diafană
P-un buchet de brebenei.
Iată-o tînără fecioară
Pare înaintea sa,
Pe fugarul ce zbura
Ca o paseră ușoară
Ce pe vînt s-ar legăna.
Fața-i are frumusețea
Aurului de la zori
Ce se varsă printre nori ;
Iar divina-i tinerețe,
E ca roua dupe flori.
— „Ce vii tu și faci aice ?"
Zise fiia de-mpărat
Padișahului mirat.



— „Să te iau ! Sultanul zice.
Sunt de tine-namorat.
Umbră dulce, spune mie,
Spune, spune, mă iubești ?
Pentru ochii tăi cerești,
Dar-aș viață și junie,
Și tezauri omenești."
— „Fugi, tirane, și mă lasă.
Cum te voi iubi, vai ! eu ?
Martor este Dumnezeu !
Mîna ta de fier apasă
Țara și poporul meu !"
— „Umbră dulce ! Mîne poate
Eu Bizanțu voi prăda ;
Roabă mie te-oi lua ;
Voi călca-n picioare toate,
Însuși frumusețea ta !"
Zice, apoi el s-aruncă
Către dînsa transportat.
Umbra dulce a zborat
Și aleargă peste luncă
Cu fugaru-i ne-nfrînat.
Ale sale cosicioare
Drag în aer fluturau
Și în urmă aruncau
O lumină-amăgitoare,
Raze ce pe toți uimeau.
Ca bălaie stelioară
Ce declină scînteind
Și se sparge strălucind,
Pare tînăra fecioară
Printre noapte fîlfîind.

Mahomet nu s-odihnește.
L-Adrianopol, în palat,
Cheamă somnul ne-ncetat.
Însă somnul părăsește
Al său suflet întristat.
O dorință îl străbate.

Printre lacrimi a zărit
Visul lui cel fericit :
A cezarilor cetate
Ce fierbinte l-a răpit.
El se plimbă prin odaie.
Gîndul lui îi este-aprins ;
Fruntea-i arde-n foc nestins
Și o undă de văpaie
Peste ochii-i s-au destins.
— „O, Bizanțe răpitoare !
Dar-aș viața, sceptrul eu,
Un minut să fii al meu,
Cu-ale tale dulci fecioare,
Dulci ca foc de curcubeu !
Dar, o, soartă ne-mpăcată !
Nu poci scopu-mi să-l ating
Și ca visele să sting
Dulci dorințe ce mă-mbată
Și cu focul lor mă-ncing !
În a zorilor albețe
Ce prin umbre străbătu,
Umbra dulce-i repăru
Strălucind de frumusețe.
Mahomet o cunoscu.
Astă umbră grațioasă
Fața drag și-a dezvălit,
În lumină-a strălucit
Ca planeta radioasă
Sub umbrosul răsărit.
— „Vino, sîntă-nchipuire !
Strigă junele-mpărat
De suspine înecat,
Vino, dalbă fericire,
Ce-a mea viaț-ai turburat !"
— „O dorință răpitoare,
Mahomet, de s-a-mplinit,
Totd-odată a perit
Ca un fulgur de ninsoare
Ce pe apă s-a lovit."



— „Piară via mea dorință,
Numai ca să mi-o-mplinesc !
Tot ce-n viață mai doresc,
Piară chiar a mea ființă,
Lumea n-am să moștenesc !"
Dar fecioara grațioasă
Repede a dispărut
Ca un vis frumos, plăcut ;
Brazdă dulce, luminoasă
Dupe dînsa s-a văzut.

Peste marea ce spumează
Trece valul sîngerat
Și se sparge furiat.
Val pe val înștiințează
Că Bizanțu s-a predat.
Constantin c-o gardă mică
Se mai luptă p-un rempart.
Dupe coiful său cel spart,
Scuți de sînge încă pică
Și pe părul lui se-mpart.
Soarele se culcă-n mare
Sub un nor întunecos
Și răsfață grațios
C-o duioasă sărutare
Părul bravului frumos.
Turcii intră prin cetate,
Moarte, foc ei răspîndesc,
Sfarmă orice întîlnesc,
Și-n a lor crudelitate
Nimic ei nu prețuiesc.
Mahomet mergea-nainte
La palatu-mpărătesc.
Ianiciari îl însoțesc.
Peste strade de morminte
Pașii lui se rătăcesc.
Cînd d-odată el zărește
Chiar în poartă la palat
Pe fecioara ce-a visat.
Iașmac negru învelește

Chipu-i dulce și-ntristat.
Mînile-i sunt lănțuite,
Ochii săi lăcrimători,
Sînii ei sîngerători,
Cosicioarele-aurite
Umede de lăcrimiori.
— „Vino, sîntă-nchipuire!
Strigă junele-mpărat,
La vedere-i turburat.
Vino, vis de fericire,
Ce-a mea viață-ai fermecat!"
Dar fantasma plîngătoare
În iașmac s-a învelit
Și p-un abur aurit
A zburat strălucitoare
În eterul înflorit.

## SCLAVELE ÎN VÎNZARE

Oh! veniți, cumpărători,
Iată sclave delicate,
Ce au genele plecate
Cum sunt nopțile pe zori!

Iată cele vînzătoare:
O negresă, corp frumos,
Negru ca un abanos
Ce d-amor se-mbată, moare!

Iată copta din Misir, [1]
Albă sub fierbinte soare,
Frumusețe fugătoare
Ce încîntă pe șair. [2]

Iată una cu drag nume,
Dulce crin din Iemen [3];
Sînu-i alb ca un Eden,
Cuib al viselor din lume!

Alta de la Ispahan, [4]
Gene negre, mînă dalbă,
Tînără, suavă, albă
Ca o floare din Liban.

O cercheză cam nebună,
Ochi albaştri, păr de fir;
Ea combate pe beghir.[5]
Şi-i frumoasă, blîndă, bună.

Fiica de la Curdistan,
Tip de rară frumuseţe,
Roză cu arzînde feţe,
Din munţi de l-Aderbaidjan.

Guega[6] vie şi plăcută
Arde-n ură şi-n amor.
Oh! amar cui o sărută
Şi o lasă-n al ei dor!

Greaca dulce, spirit fin,
Cu perfidă frumuseţe,
Ride cu lacrimi pe feţe,
Ploaia verii din timp lin!

Sîrba şi bulgara blîndă
Viorele ce înflor.
Cumpăraţi cea mai rîzîndă,
Vă-mbătaţi d-al lor amor!

Dar n-atingeţi nicidecum
Pe frumoasa mea Ioană,
Pe româna macedoană,
Floare cu plăcut parfum.

Ea mă costă... scumpă foarte!
Vro treizeci mii de mageari[7];
Zece mii ascheri[8] la moarte
Şi treizeci de palicari[9]!



Are-n meşi piciorul ei,
Nud, alb, mic ca o Diană
Sub al persicii tulei,
Sub şalvarii de sultană!

Anteriu de selemie
Cu dalgal de fir deschis!
De se vede, credeţi mie,
Sînu-i fraged ca prin vis!

Din frumosul ei fachiol
Cu bibiluri aurite
Cad cosiţe împletite
Cum se poartă-n Anadol.

Poartă soare pe figură,
Graţia pe viaţa sa,
Gura-i mică picătură,
Sînge ce-a picat pe nea!

## GULFAR

P-o coastă rîzîndă ce-n mare își perde
Picioru-nflorit,
Apare prin arbori cu creștetu-i verde
Un chiosc aurit.
O mie de lampe revarsă lumină
În chioscul luxos,
Pe care maslinul și mirtul se-nclină
În noapte voios.
O grupă de sclave în chiosc se adună
Și toate lumin,
Bălaie și brune, ca raze de lună
Pe valul senin.
Dar cine precurmă a lor desfătare
Și cîntecul lor ?
D-odată răsună o dulce cîntare
Pe linul Bosfor.

„Prin iașmacul feții tele
Am văzut un foc ceresc.
Doi ochi dulci ca două stele
Ce p-albastrul val plutesc.
Două coame bălăioare
Peste sînu-ți rotunzior,
Aripi ce un dulce soare
Poleiește cu amor.
Ele chiar în nopți lumină !
De atuncea fața ta
Vine-n noaptea vieții-mi lină



De amor a mă-mbăta.
Blînda *Ai* se coboară
Peste valul poleit.
Dormi, frumoasă hurioară,
Dormi sub lanțul aurit !
Cela cărui ești iubită
Astă-noapte va sosi,
Din prinsoarea-ți înflorită
Te-o scăpa sau va muri !"

Cîntarea ce lasă aceste dulci șoapte
De tînăr amor,
Se stinge cu-ncetul departe în noapte
P-azur în Bosfor.
Prin grupa de sclave, ghirlandă suavă
Acestui harem,
Lucea prin mii grații o tînără sclavă,
Un vis din Eden.
Buchet drag și fraged format de delicii,
Bătrînul vizir
Iubea pe cercheza cu dalbe capricii,
Cu bucle de fir ;
Frumoasă ca valul ce-n noapte lumină
Sub focul divin !
„El este !" își zise gentila hanimă
Cu sînul de crin.
Și fruntea-i se pleacă ca frageda floare
Visînd amoros.
Ea este frumoasă și desfătătoare
Lăsînd ochii-n jos.
— „Vizirul !" strigară timidele sclave !
Pașa Baraictar,
Prin albele hurii cu gene suave
Văzu pe Gulfar.
Cercheza-i surîde ; se-nclină tăcută
La vechiul vizir.
El mîna-i întinde și apoi sărută
Cosița de fir.
În ochii lui însă o lacrimă luce.
— „Eu nu m-amăgesc...

Ai tu vro dorință, o, suflete dulce,
Ca eu să-mplinesc ?
Oh ! zi ! și să fie chiar sceptrul puterii
În mînă de șah,
Va fi împlinită, o, floare a plăcerii !
Îți jur pe Allah !"
— „Nu ! Nici o dorință acum nu mă-mbată,
Pașa Baraictar !"
Și alba sa mînă se joacă distrată
Pe albul hangear.
L-aceste cuvinte, umbroasa lui față
Reîntineri
Sub mîna cerchezii ce fruntea-i răsfață.
Ei șed a vorbi.
— „Frumoasă copilă, tu nu ai în știre
Cît eu te iubesc ?
Dar ești tu ferice d-această iubire,
O, fermec ceresc ?"
— „Ferice ! Se poate !..." Gulfar îi răspunde
Și-n mînele-i albe ea fața-și ascunde
Și tace gîndind.

Tambura răsună sub mîna noroasă
A unor eunuci ;
Iar danțul înfloară ghirlanda voioasă
A sclavelor dulci.
Văzut-ați voi oare pe faț-azurată
A splendidii mări
Cînd soarele varsă o ploaie-argintată
De dulci sărutări,
Cum scînteie dulce aceste suave
Torente de foc ?
Așa pe tapete frumoasele sclave
În danțuri se joc.
Șerbetul cel dulce în cupe-aurite
Se varsă spumat.
Din ambru s-exală sub buze-nflorite
Un fum odorat.



Iar noaptea purcede pe calea-nflorită
De stele cerești
Și pare străină la tot ce agită
Pe fii omenești,
Făclia de aur se leagănă încă
Pe linul Bosfor,
Pe urmă dispare sub umbra de stîncă
Perdută în nor.
Auzi tu departe o surdă strigare
În aer-umbros
Ca gemet de vînturi ce-nalță pe mare
Un val furios ?
Ascultă ! Nu este gemînda furtună
Pe mările-adînci ;
Nici ginii fantastici ce-n noapte s-adună
Sub negrile stînci ;
Ei sunt ianicerii !Pe negrele strade
Ei rînduri se-nșir
Și pleacă s-atace, să arză, să prade
La vechiul vizir.

În chiosc sărbătoarea îmbată, aprinde
Pe dănțuitori
Și moalea plăcere, pe viața lor tinde
Aripa de flori.
Dar garda albană, d-afară, vestește
Pe vechiul ostaș
Că oastea rebelă, armată-ocolește
Mărețul locaș.
— „Să tacă tambura ! Și roabele mele
Să urce-n harem !
Tu, dulce copilă, să nu ai griji rele !
O să ne vedem !"
El zice. S-armează, sărută-a ei frunte
Și sînu-i de flori.
Și iese cu garda în noapte să-nfrunte
Pe conjurători.
Acei ce pe pașa voiesc să-mpresoare
S-abat la pămînt,

Şi sub ale sale giganteci picioare
Găsesc un mormînt.
— „Plîngi, paşa bătrîne, cu lacrimi amare,
Căci trebui să mori !
Dă-mi alba ta sclavă cu dulce cătare,
Cu sînul de flori !
Ea-mi este amantă !“ Aşa îi vorbeşte
Un crud ianiciar.
Iar paşa aude insulta, păleşte
Şi geme amar.
Se-ntoarce în chioşcu-i la dulcea frumoasă,
O află plîngînd.
— „Hanimă ! îi zice cu vorbă feroasă,
Bătrînul gemînd,
Juri tu pe profetul al lumii părinte,
C-ast om a minţit ?“
Iar sclava răspunde : — „Bătrîn făr' de minte,
Poţi tu fi iubit ?“
El varsă un răcnet. Luînd o făclie,
Aprinde-acel loc.
Îndată dispare cu alba-i soţie
În valuri de foc.

## SANDALUL

Peste unda aurită
Ce adoarme cu murmur,
Peste brazdă înflorită
În cîmpia de azur ;
Caigi ! nu vezi tu oare
Printre umbre un caic ?
Pe cărarea plutitoare
Crini de aur se despic ?
Caigi ! de mă vei duce
Către visul meu cel dalb,
Biulbiuli, hanimă dulce,
Cu păr negru, cu sîn alb ;
Îţi voi da bacşiş sandalul
Ce-are vălul de atlaz
Ce întrece-n fugă valul
Cînd aleargă pe Bogaz !

## ZIULÉ

E timpul cînd pe valuri eterul înstelat
În toată-a sa podoabă se scaldă în tăcere,
Cu murmur dulce vîntul adoarme legănat,
Iar inima mi-e plină d-amor și de plăcere !

Și timpul urmă cursu-i de roze împletit.
Oh ! să sorbim din unda plăcerii ce se duce !
Vezi, noaptea e frumoasă, Bosforu-mbălsămit !
Să ne-mbătăm de viață, amanta mea cea dulce !

Amoru-ți mă răpește ! Iar ochii dulci ai tei,
Mă-mbată de plăcere, robesc a mea cătare.
Suflarea gurii tele e frageda suflare
Ce răspîndește gura amabililor zei.

Plăcerea se-nsoțește cu crude suferinți
Așa cum pe mormîntul frumoaselor fecioare,
Cu lacrimile calde ce vărs triștii părinți,
S-amestecă ghirlande de flori desfătătoare.

Dar florile se fănă ! Dureri ce ne deșir,
Și lacrimile calde rămîn cu-a lor tristețe...
O lacrimă lucește pe genele-ți de fir ;
Să soarbem dar plăcerea, o, dulce frumusețe !



Îmi place ca să turbur frumosul incarnat
Pe fața ta cea albă, prin vorbe tinerele ;
Să văz nălțîndu-ți sînul sub gîndurile mele,
Și părul tresărindu-ți, simțind un sărutat !

Ca mîne se va stinge amorul tău divin.
De astăzi pînă mîne, vai ! timpu-o să lipsească !
De astăzi pînă mîne nu are timp un crin
Să nască, să surîză și să se veștejească.

Atît el trece iute ! Un dulce sărutat
Mai lungă urmă lasă pe buza virginală
Decît nu lasă omul, ce zilele-l înșeală,
P-această vale tristă pe care-i exilat.

De este loc în lume, e numai pentru dor.
Să geamă, să suspine, să sufere într-una,
Să spargă doru-n lacrimi, e timpul totd-auna.
Oh ! vin,-a mea frumoasă, să ne-mbătăm d-amor !

Din sînul tău d-ivoriu de vise dulci plutit,
Permite mie-a trage complîngeri amoroase,
Să văz surîsul candid cu focu-i aurit
Jucînd cu răsfățare pe buzele-ți frumoase !

Cînd am băut plăcerea, oh ! fie un minut !
Ursita-i împăcată și viața împlinită,
Atuncea, moartea vie ! Mormîntul e plăcut.
Ce viață mai rămîne, la patimi e ursită.

Frumoșii tăi tezauri ce ai adus din cer
Peri-vor cu-a ta viață și tu vei fi uitată
Și soarele tot dulce va arde în eter,
Îmbată-mă d-amoru-ți, frumoasă adorată !

## FATMÉ [1]

Ca o copilă blondă, frumoasa dimineață
În undele-azurate se scaldă cu dulceață.
Într-un sarai ce-și perde piciorul în Bosfor,
Fatma abia născuse un prunc desfătător.
Pe patu-i de mătase din somnu-i să trezește ;
Știind că este mumă, ea fericit zîmbește
Și zice să-i arate copilul ei iubit
Ce-n leagăn, sub văl mîndru, e încă adormit.
În vise ea își face copilului său dulce
Un leagăn splendid d-aur c-un diamant ce luce
Ca soarele ; vesminte curate ca un crin
Și grațios cusute cu petre de rubin ;
O sută halaice, tot fete de mușiri,
Să-l legene prin cînturi de tinere iubiri,
Și ea, sărmana mumă ! să șează lîngă el,
Să vază și să soarbă surîsu-i tinerel ;
Să nu-i dea timp a plînge, nici să se înspăimînte,
Să cate o femeie ce știe să descînte
Dăochiul, ca să șează în casă lîngă el,
Și cînd s-o face pruncul ceva mai măricel,
Să-i facă-o cărucioară cu roate aurite,
Să-l tragă porumbițe cu pene poleite
Pe care să le mîie o fată de vizir
Cu buzele de roze, cu coamele de fir.
O palidă hanîmă încet îl dezvălește.
Sultana cu ardoare pe pruncul ei privește
Și brațele-i întinde ferice, surîzînd...
Dar, vai ! copilul doarme de somnul de mormînt !



Cînd muma adormise, o palidă bătrînă
Se strecură în casă, ținînd un ștreang în mînă.
Ea sugrumă copilul și, asfel, sugrumat
Cu ștreangul de mătase, îl lasă înnodat.
— „E mort !" strigă sultana. Durerea sa de mumă,
Frumoasa-i jună viață d-odată o consumă.
— „Sultană ! ai putere de-nfrînă al tău dor !
A curții voastre lege făcu acest omor :
Copiii din vița voastră, din parte bărbătească,
Avînd drept la domnie, n-au dreptul să trăiască".

Așa vorbește manca. Iar muma, suspinînd,
Pe pruncul mort răsfață, dulci lacrime vărsînd.
Răsfățurile sale sunt dulci și grațioase.
Acei ce le aude vărs lacrimi călduroase.
Ea cheamă pe sultanul ; el vine, și Fatma
Salută p-al său frate și îi vorbește-așa :
— „O, doamne strălucite și fratele meu mare,
Vezi fiul meu în leagăn ? E mort prin sugrumare.
O mînă protegeată de datine, gazi !
A stins această floare născută de o zi.
Această crudă moarte ucide-a mea viață.
Eu mor ! Pe anii-mi tineri se-ntinde trista ceață
Și nici un soare dulce n-o poate risipi !
Vream să te văz, o, doamne, nainte d-a muri.
Nu ca să-ți fac mustrare că ai lăsat să fie
O lege-atît de crudă sub blînda ta domnie ;
Dar ca să vărs în sînu-ți amarele-mi dureri
Ce-mi stinseră o viață frumoasă de plăceri,
Și să te rog cu lacrimi, murind în mare trudă,
Ca moartea mea să schimbe o lege-așa de crudă !..."
— „Îți jur ! strigă sultanul, nimic eu n-am știut !
Această crudă lege de astăzi a căzut,
Ca, cel puțin în urmă-ți, o, soră, al tău nume,
Prin moartea ta amară să viețuie în lume !"
El zice ; dar sultana, luîndu-i mîna blînd
Și sărutînd-o dulce, adoarme suspinînd.
Sultanul ține vorba și datina trufașă
Se stinse prin martirul Fatmeii drăgălașe.

## DORINȚA

Eu aș vrea să fiu sultană
În sarai la padișah !
Pe ghiaură, musulmană
Să le văz geloase, Allah !

Voi să am eu halaice
Cum au cei mai mari sultani,
Talici d-aur și caice
Cu caigii toți musulmani.

Să mă plimb, tot însoțită
De hadîni, la keat-hanea
Și pe marea poleită
Să plutesc cu curtea mea.

Să privesc de la saraie
În deniz, [1] pe cînd Lial
Varsă-a dragostii văpaie
Pînă-n sînul virginal.

Să ascult p-amanți, ferice,
Ce-ntîrzie pe Bogaz,
Geana unei halaice
Ca s-o vază prin cafaz.



Să depui pe flori vestmîntul,
Să-mi desfac coama de fir,
Și să-not, ușor ca vîntul,
În havuzul de porfir.

S-am cercei, rubine dalbe
Demne de al meu sultan ;
Să am gearuri, [2] negre, albe
Ce ne vin din Ispahan ;

Să fiu roabă fericită,
Odaliscă m-ați vedea ;
Chiar sultana favorită,
Mumă de un șah-zadea. [3]

Și-aș goni aceste turme
De femei de la sarai,
Flori ce mor fără de urme,
Fără d-a iubi încai !

E rușine să mai fie
Aste datine, e rău !
Numai eu cu bucurie
Voi servi sultanul meu !

Vai ! dar sunt o biată fată,
N-am ciflicuri, nici sarai.
Am o inimă-nfocată,
Am un păr lung și bălai !

## MORMÎNTUL EI

Colo unde se înclină
Sicomorul plîngător
Cînd a lui Lial lumină
Cinge marea cu amor ;

Unde-n serile curate
Valurile murmuiesc
Pe sub maluri întristate,
Ca suspinul omenesc ;

Caigi, acolo mînă,
Îndreptează vasul teu,
Căci pe dulcea ei ţărînă
Voi să vărs, vai ! lacrimi eu !



## NU MAI ESTE

Iată stînca cu furtuna
Unde barca mă ducea
Cînd în nori s-ascunde luna,
Ca să văz pe dulcea mea.

Stelele, ca d-altădată,
Scaldă coamele-n Bosfor,
P-al ei pat d-azur plecată
Luna rîde cu amor.

Însă dalba mea frumoasă
Nu mai vine sus pe mal
Cînd în raza luminoasă
Vasu-mi lunecă p-un val.

Căci pe anii vieţii sale
Moartea mîna şi-a întins
Şi d-atunci p-această cale
Fericirea mea s-a stins !

## APLEC OCHII

În caicul meu coboară
O frumoasă hurioară,
Hurioară din eden
Cu cosițe de eben.

— „Caigi ! poți a mă duce
Unde viața este dulce,
Cerul lin necontenit
Și amorul infinit ?"

— „Te voi duce cu plăcere
Dacă tu, l-a mea vedere,
Vei roși d-acum frumos
Și-i pleca dar ochii jos !"

Iar hanima se uimește,
Drăgălașă ea roșește
Ca un trandafir născînd
Și-ochii dulci ea pleacă blînd.



## SINGURĂTATEA

În nopți d-amărăciune, în zile de plăcere,
De cînd în umbra vieții, strein, mă rătăcesc,
Văzut-am pretutindeni o tînără părere,
Frumoasă, ideală, cu chipul feciorese.
Divina-i frumusețe pe privitori îmbată
Ca dulcile dorințe ce prin suspini trec.
Cosița-i e umbroasă și fruntea-i e curată ;
Dar palidă-i e fața și lacrimele-o-nec !
Cînd ea mi se arată prin seri de desfătare,
O văd plecîndu-și capul pe mîna sa visînd,
În locuri singuratici fantasma dulce-apare,
În sărbători voioase ea vine lăcrimînd.
Adesea pleacă fruntea pe fruntea-mi abătută,
În sînul ei vărs lacrimi și mă răpesc d-amor !
Atît e de frumoasă, poetică, plăcută
Cînd lacrimele mele pe față-i se strecor !
Voi, ce de fericire vă bate sînul foarte,
D-amorul ei cel tînăr, o, frații mei, fugiți !
În sufletele noastre amoru-i poartă moarte,
Cînd ați iubit pe dînsa, mai mult nu mai iubiți.
Eu am iubit această divină frumusețe
Și de atuncea lumea mereu o părăsesc.
Pe sînul ei se stinse frumoasa-mi tinerețe.
Singurătatea este fantasma ce iubesc.

## CERCHEZA

Ah ! daca fiecare din lacrimile-mi line,
Curgînd, răpeşte mie o zi din viaţa mea,
Atunci te sparge-n lacrimi, o, inimă, mai bine !
Căci altă răsfăţare eu nu mai poci avea.

Cînd rozele se-nclină de vijelii suflate,
Poeticile paseri se risipesc şi zbor.
Eu sunt c-aceste paseri, de ce iubesc, private,
Cu dînsele în lume eu voi acum să mor !

Amăgitoare vise ! Dorinţi dulci şi frumoase,
Plăceri cu aripi d-aur, angelici fericiri,
Plutiţi în calea vieţii, surîdeţi amoroase !
Încingeţi fruntea voastră cu magice răpiri !

Acea fiinţă dalbă, angelică şi dulce,
Ce vieţii dă ferice un fermec răpitor,
Perit-a pentru mine ; nimic nu mai produce
Acea voioasă floare ce vindecă-al meu dor !



Cînd zorile se-ngînă cu lacrimile mele
În nopţi d-amărăciune în sufletu-mi gemînd,
Imaginea-i cerească cu zilele-i junele,
Cu dulcea-i frumuseţe mi-apare lăcrimînd.

Văz coama sa umbroasă pe sînu-i alb ca crinul
Jucînd cu răsfăţare sub florile-i cereşti,
Aud suava-i voce ce plînge ca suspinul
Şi-mi zice cu durere : „De ce nu te grăbeşti ?"

## EU VIU

Luna doarme amoroasă
Peste roze, peste crini,
Iar tu, dulcea mea frumoasă,
Ești deșteaptă și suspini !
Cheamă somnul ce adie
Genele-ți a săruta ;
Iar de nu va el să vie,
Eu viu cum mă vei chema.



## LA LUIZA

Ah ! dac-a mea cîntare avea acea dulceață
A freamătului undii cînd boarea îi răsfață
Cosița de argint,
Și grația cerească de fluturei ce-n soare
Își scutură de rouă arzîndele-aripioare
În aer scînteind ;
Atunci aceste versuri, mai dulci, mai tinerele,
Ar fi putut să spuie buchetul vieții tele
Cît este răpitor,
Dar lira mea perdut-a cereasca poezie
Și inima-mi streină de orice bucurie
Se-nclină către dor.
Cînd voi să cînt un cîntec de dulce dezmierdare,
Vai ! umbra țării mele d-odată îmi apare
La căpătîiul meu.
Cu ochii plini de lacrimi și întristată foarte
Îmi cere mie cîntec de doliu și de moarte,
O, Dumnezeul meu !
Dar tu, suavă floare, care-ai păstrat ferice
Prefumul tău din ceruri, de unde vii aicea
Pe carul aurit,
Cu hora grațioasă a viselor divine,
Cu zorile, cu roua, cu aurile line
Ce viața-ți a dulcit ?

De ce, frumoasa-ţi frunte se-nclină întristată ?
Oh ! crinul nu gîndeşte la vîntul ce-a să bată
Să plece fruntea sa !
Pe rîul vieţii tele, ferice legănată,
De vise, de junețe, te lasă şi te îmbată,
Uitînd a suspina !

## HIAL

Ca o fericită, dragă suvenire
Din frumoase timpuri, în nefericire ;
Dulce ca un vis,
Ce în faptul zilii dînd din aripioare
Își repede zborul către ceruri, soare,
Către paradis ;
Dragă ca murmura ce sărutul dulce
De amor fierbinte şi curat produce
P-al fecioarii sîn ;
Pură ca lumina ce cu răsfăţare
Stelele în noapte scutură pe mare,
Peste valul lin ;
Asfel ni s-arată o femeie jună,
Ce o mie fermeci dulce încunună ;
Ce p-acest Bosfor,
Ce p-aceste maluri verzi şi rîzătoare
Au adus pe carul fragedelor oare
Visele d-amor.
Cum o floare smulsă din a ei grădină
A păstrat parfumul dup-a sa tulpină,
Ale ei colori,
Asfel al ei suflet încă răspîndeşte
Roua ce în ceruri face de-nfloreşte
Miriade flori.
Brîul ei e splendid, faţa-i este dulce,
Bucla sa în valuri bălăioare luce,
Rîură uşor ;

Ochii port azurul, şi a sa cătare
Varsă bucuria, varsă întristare
Şi ceresc amor.

Care-i a sa ţară ? Nu voi şti a spune.
Îngerii poetici au ei naţiune ?
Patima de foc,

Visele de aur ce ne încongioară,
Dulcea fericire ce pe vieaţă zboară,
Pot să aibă-un loc ?

Într-o seară lină ea veni cu mine
Pe Bosforu-albastru ce cu dulci lumine
Luna aurea.

Un caic despică undele gemînde,
Malul cu saraiuri şi grădini rîzînde
Dupe ei fugea.

În tăcerea nopţii dulcile-aurele
Răsfăţau ferice coama dragii mele.
Stelele zglobii

Revărsau pe mare valuri de lumine
Şi formau fantastici, splendide grădine
Cu-ale lor scîntei.

Valul geme dulce sub o coastă verde
Unde, printre dafini, un sarai se perde
Cu-ale lui lumini ;

Unde mii de paseri întonau concerte
Şi făceau mai mîndre aste dulci deşerte,
Magice grădini.

Vis de fericire ! Eu priveam pe mare
Raza şi cu umbra ce-şi dau sărutare,
Cadru ce răpea

Printre cari această dulce bălăioară,
Ca o floare d-aur, ca o stelioară
Dulce se perdea.

Ea, ca cînd ghicise gîndurile mele,
Că înclină dulce genele-aurele,
Rumenind uşor !

O iubeam ca viaţa cînd această viaţă
Ni s-arată încă plină de dulceaţă,
Plină de amor.



Eu visam ferice. Alba mea frumoasă
Scutura de raze coama sa undoasă
Ca un val spumos,

Ce, trecînd pe unde, tremură sub soare,
Sau ca crinul tînăr ce sub lăcrimioare
Palpită-amoros.

— „Cine eşti tu, oare, tu, ce-n zile rele
Îmi apari în umbra lacrimelor mele
Şi cu răsfăţări

Faci ca să surîză inima-mi zdrobită
Şi mă-mbeţi în vise, dulcea mea iubită,
De dulci sărutări !

Porţi în ochii-ţi focul ce îmi arde viaţa,
Porţi pe a ta frunte raza şi dulceaţa ;
Porţi pe sînior

Rozele şi crinii vieţii ce se duce ;
Porţi p-a ta cosiţă ce în umbră luce,
Visele d-amor !"

La aceste vorbe, pe frumoasa-i faţă
Purpura-n ivoriu-noată, se răsfaţă,
Rîură senin.

— „Eu sunt idealu-ţi. Ceru-i al meu mire.
Dalba-mi locuinţă este-ntr-o gîndire,
Ca o rază-n crin !"

— „Daca al tău suflet e gentil ca faţa,
Lasă-mă-a culege graţios dulceaţa,
Floare de o zi !

Vino şi mă-mbată cu a ta amoare,
Vis de tinereţe, flacără din soare,
Vin-a mă răpi !"

Dulcea mea frumoasă tace trei minute.
Pe-a sa faţă cură lacrime tăcute !
Ochii plîngători

Se-nălţau la ceruri plini de voluptate
Prin cereşti deşerturi splendid semănate
Cu-aurite flori.

Stelele se scaldă în a lor vulvoare.
Austrul ne suflă pletele uşoare
Cu dulci sărutări.

Murmura ne-ncîntă ; valul ne conduce ;
Și amorul magic ne îmbată dulce
Cu cerești visări.

Iar la raza d-aur a divinei stele,
Eu unesc cu plînsu-i lacrimele mele,
Doru-mi cu-al ei dor ;

Și p-a sa guriță, cu înflăcărare,
În tăcerea nopții pui o sărutare
Și mă-mbăt d-amor.

O, curați torente dulci și voluptoase !
Vă-mbătați, vă stingeți, stele auroase,
Pe albastrul cer !

Cînd se stinse visul ce mă fermecase,
Dulcea mea frumoasă zborul ei luase
În suav eter.

O văzui prin umbre și prin dalbe stele
Cu ochi plini de spaimă și de lăcrimele,
Din acel minut
Viața pentru mine este-ntristătoare.
Cerul n-are stele și Bosforu-mi pare
Un mormînt tăcut.

## LEGIVERA

Către Carsa depărtată
Unde șease luni e nea,
Ca o floare, exilată,
Piere Legivera mea !

Pe la tine cine merge
În deșertul înghețat ?
Lacrimile cine-ți șterge
Suflet dulce, delicat ?

Cine coama-ți aurată
O răsfață grațios ?
Gura ta pe cine-mbată
Cu nectaru-i amoros ?

Cine, micile-ți picioare
Le-ncălzește-n mîna sa ?
Pe ce buze arzătoare
Tremură gurița ta ?

Sufletu-ți cu bunătate
Îmi răspunde printre vînt :
„Palida singurătate
Mă răsfață pe pămînt !“

## SE SCALDĂ

Vedeți voi la umbra plină
Unor sălcii ce se-nclin
Pe această mare lină
Un corp dulce ca un crin ?

E-o ghiaură, albă, jună,
Ce se scaldă, o vedeți ?
Venerea ieșind din spumă
Cu cosiți de aur creți.

Unda bea cu voluptate
Corpul ei amăgitor ;
Ea o sparge și o bate ;
Face spumă din picior ;

Iar prin spumă, capu-i dulce,
Coperit de păr bălai,
Pare luna, vrînd să culce
Dupe codri ninși de plai.

Apa face garofițe
Peste corpu-i răpitor
Și îi soarbe din cosițe
Aurul strălucitor.



Cînd pe undă se zărește
Dreaptă, coama-i tresărind,
Cînd pe spate s-odihnește
Ca o pavăză d-argint.

Grațiele o-nconjoară ;
Dulcile dorinți d-amor
O preurmă, turm-ușoară ;
Peștii mici o înconjor.

Singurile ei vestminte
Este apa de cristal,
Iar amorul, cu-ochi fierbinte,
Stă sub flori ascuns pe mal.

# DILRUBAM

I

Cine-i tînăra hanimă
Ce pe finul mozaic,
Rezemată lin pe mînă,
Bate apa din fîntînă
Cu piciorul alb și mic ?
Ochii-i, dalbe bobioare
Adunate din Bosfor,
Aurite-n dulce soare,
Varsă raze arzătoare
Prin azurul dulce-al lor.
Ei îngîn cu voluptate
Genele-i de abanos
Și sprîncenele-i arcate,
Negri, lucii, velurate,
Fermec dulce și frumos.

Dilrubam învăluită
D-al ei păr, desfătător,
Ca o dulce stea sub nor,
Într-o lespede-nflorită,
Se prevede cu amor.
Lîngă dînsa o fecioară
Cu ochi dulci și amoroși,
O sărută, o devoară
Cînd pe lunga-i cosicioară,
Cînd pe sînii grațioși.



Dar frumoasa exilată
Scoate iute din canal
Apa rece și curată
Și stropește juna fată
Peste sînu-i vergural.
Una p-alta se stropește
Și-n rezbelul lor voios,
Printre aburul apos,
Numai aburu-nvelește
Corpul lor cel grațios.
Dilrubam, îndestulată,
Cere pace, se predă
Cu gurița-i parfumată
Ce învingătoarea fată
Cu căldură sărută.
Asfel juna favorită
A marelui șeic-islam,
Grațioasa Dilrubam,
Trece-n Brusa liniștită
Viața în exil d-un an.
Printr-o frumusețe rară
Dilrubam a fost născut
Gelozia cea amară
În sălbatica ghiulnară
A sultanului Mahmud.

II

L-ale Olimpului picioare
Se întinde-un verde plai,
Printre flori desfătătoare
Mii de păseri cîntătoare
Cîntă-n soarele de mai.
Cu-ale sale minarele
Ce se-nalță strălucind,
Brusa pare, predomnind
Dealuri verzi cu verzi vîlcele
Cinse-n rîuri de argint.
Pe torentul ce mugește
Printre chiparișí și brazi,

Pe cînd soarele sînțește,
O talică se oprește
Ocolită de cavazi.
Servi-aleargă cu covoare
Ce le-așterne lîngă rîu;
Iar o grupă rîzătoare
De hanime răpitoare
Vin să șază la pîrîu.
Una drag își împletește
Perii săi strălucitori,
Altele adună flori,
Alta-n apă își privește
Ochii negri, arzători.
Dar frumoasa exilată
Fumă dintr-o narghilea,
Și gurița-i purpurată
C-un parfum de flori ce-mbată,
Fumu-n aer răspîndea.
Grupa lor se risipește
Printre iarbă, printre flori;
Dilrubam le însoțește
Cu-a sa roabă ce iubește
Și cu negrii veghetori.
Dar frumoasa hanimică
Urmă-n flutur aurit,
Ce, în zboru-i amețit,
Îi luase-a sa gurică
Pentru fragul pîrguit.
Grațioasă și ușoară
Fuge-n cîmpul însmălțat.
Desfăcut de cosicioară,
Vălul ei se desfășoară,
D-aurele legănat.
Dintr-o leasă înflorită
Iese șeful veghetor
Ce urmează al ei zbor.
— „Fața-ți este dezvălită,
Te-a vedea vrun trecător!"
Dilrubam se învălește



În iașmacu-i supțirel,
Căci hadînul ce-i vorbește
Cu cavazii săi sosește
Și-i vorbește-ncetinel:

— „Cînd al vieții soare dulce
Dupe munte va sînți,
Viața ta va veșteji.
Iată soarele se duce,
Dilrubam, tu vei muri!"
Toți cavazii cu ardoare
Iataganul ridicau.
Dar hanima, plîngătoare,
Le aruncă la picioare
Vălii ce o copereau.
Frumusețea sa divină
Fermecă p-ucigători.
Din albaștri ochiori
Cade-o lacrimă senină
P-ale feței sale flori.
Ei lăsară să le cază
Fierul lucitor, încet,
Și jurară pe profet,
Fața lui să nu o vază
D-ar zdrobi acel alb pept.
Vai! dar șeful se repede,
Strînge gîtul ei de crin,
Cu-al ei lung păr de ebin.
Printre arbori se prevede
Încă soarele senin.
Seara vine parfumată:
Lîngă-un corp ne-nsuflețit
Și de flori acoperit,
Plînge-o roabă-ngenucheată
Sub un arbor înflorit.
La a stelelor lumină,
Vine crudu-ucigător.
— „Care fuse a sa vină,

Zice fata ce suspină,
S-o ucideţi fără dor ?"
— „Astă moarte, căzuliţă,
De la mine n-am făcut.
Dacă traiul ţi-e plăcut,
Fă ca mica ta guriţă
Să nu spuie ce-ai văzut !"

## TU DORMI

Seara-i dulce şi senină,
Aerul îmbălsămit ;
Luna poleită, plină ;
Umbrele s-au aurit.
Roza, drag simbol al vieţii,
Răspîndeşte-al ei parfum ;
Iar tu, fiica frumuseţii,
Dulcea mea, tu dormi acum ?
Tu lipseşti şi tot lipseşte !
În deşert a nopţii stea
Cu dulci raze străluceşte,
Tu lipseşti, o ! dulcea mea !
Vai ! tu dormi, cînd timpu-aduce
Un minut atît de rar,
Şi cînd gura ta cea dulce
Arde plină de nectar !
Şi cînd e cu întristare
Însoţesc un imn de dor
Cu plăcuta suspinare
Dulcelui privigător !
Uiţi că timpul trece iute ?
Uiţi că traiul e un vis
Ce pe florile născute
Orice dimineaţă-a scris ?
Mîne juna-ţi frumuseţe
Faţa ta va părăsi,
Rîsuri, graţii, tinereţe,

Orele le vor cosi.
Coama ta cu spicuri d-aur
Se va scutura sub nea
Şi al sînului tezaur
Va seca, frumoasa mea!
Fluturatica junime
De la tine va fugi,
Numai genele-ţi divine
Lacrimile vor stropi.
Alta poate să-ţi ia locul.
Alţii roza va zîmbi ;
Pentru tine siminocul
Singur va mai înflori.

## BLESTEMUL DERVIŞULUI

În toată viaţa voastră, p-a voastră tristă casă,
Să cînte baibuh!
O rudă să vă moară, cu orice an ce pasă
Şi voi să trăiţi încă, domniţi d-al morţii duh!
Durerile trecute să le-aduceţi aminte!
Uitarea dorul vostru să uite-a împăca!
Flămînzi, să roadeţi iarba ce naşte pe morminte!
Ghiaurul să refuze mormîntu-a vă săpa.
Să vă vedeţi voi viţa prin alţii rădicată!
Căzuţi la băuturi!
Să vă muşcaţi şi braţul, şi mîna deşirată!
Din lacrimile voastre să vă-adăpaţi, ghiauri!
Să vă tîrîţi pe strade cu braţele rănite
Pe hîrburi, ne-ncetat!
Ca să simţiţi ce chinuri, ce suferinţi cumplite
Această sementie în lume a-ncercat!
Să auziţi în noapte pe boarele sălbateci
O şoptă ca de lanţuri ce robii-n lume port!
Pe ce veţi pune fruntea în visele fantastici
Să vi se pară vouă că-i capul unui mort!
În casa unde puneţi piciorul vreodată
S-aflaţi vrun adăpost,
Să intre cruda moarte de boale conjurată,
Să nu mai fie pace, să nu mai afle rost!
Pe orice-ţi pune mîna, ţărînă să se facă!
Să veştejească floarea de care aţi atins!
Să se usuce vinul ce grijele vă-mpacă,
Sau să se schimbe-ndată în plîns de foc nestins!

## NAIDÉ

### I

„O, veniți la rugăciune,
Credincioșilor iubiți !
Căci mult rău e încă-n lume,
Mulți sunt încă rătăciți !"

Peste Brusa domnitoare
Astfel cînt-un muegin.
Paserile cobitoare
Îl îngînă c-un suspin.
Dar prin noapte și furtună
Niște umbre se strecor,
Și, tăcute, se adună
Într-un loc întristător.
Fulgerul c-o vie rază
Șerpuiește printre nori.
Tună, face să se vază
Preoți turci conspiratori.
Unii intră-ntr-o geamie ;
Alții pe la porți pîndesc ;
Alții printre vijelie,
Printre arbori rătăcesc.
Dar îndată ce s-adună
Un șeh mare le vorbi :
— „Mahomet ne împreună
Pentru lege a muri...
Astă-noapte printre vise
Îngerul lui Mahomet
Se arată și îmi zise :



«Fiu al marelui profet !
De-ți lăsa mai mult în lume
Și pre tron, pe Soliman,
Va peri al vostru nume
Din pămîntul lui Osman.»
Umbra dulce și frumoasă
Către mine se uita ;
Iar pe fața-i luminoasă
Dalbe lacrimi rîura.
Pe cereasca-i cingătoare
Mii de raze străluceau ;
Două splendide-aripioare
Dulce-n noapte scînteiau.
Lacrimile își ascunde,
Aripile-a desfăcut
Și-n eterul ce pătrunde
Prin flori de-aur s-a perdut."

Asfel șehul le vorbește.
Toți imamii au strigat :
— „Mahomet ne poruncește ;
Padișahu-i condamnat !"
Și pe vesele covoare
Ei în horă se-nvîrtesc
Și cu arii de teroare
Urlă, saltă, dănțuiesc.

### II

O femeie coperită
În geamie a intrat,
Porumbică rătăcită
Ce-ntre vulturi a picat.
Toți imamii cu teroare
Poartă mîna la hanger.
Iar hanîma, gînditoare,
Nalță ochii către cer.
— „N-aveți temere, le zice
Cu glas dulce fecioresc,

Căci eu n-am venit aice
Pacea voastră să răpesc !
Sunt o jună exilată.
Mă descopăr ...Vă uitați !
E o crimă ; dar iertată,
Către voi, divini bărbați.
Ce-așteptați și nu dați semnul
Perderii lui Soliman ?
Voi aveți a da îndemnul,
Voi, onoarea lui Osman.
Și cu dînsul voi să moară
Însuși crudul său vizir."
Zice ; vălul se coboară
De pe părul ei de fir.
— „O, splendidă tinerețe !
O, minune ! toți striga,
Căci o rară frumusețe
Înflorește fața sa.
Păru-n valuri rîzătoare
Rîura pe sînu-i alb,
Cum se varsă pe ninsoare
Focul soarelui cel dalb.
Ochii-i au acea dulceață
A fecioarelor cerești
Ce promit în ceea viață
Sufletelor vitejești.
Apoi, ca un vis de noapte
Ea în umbră dispărea,
Ale vijeliei șoapte
Încă-n noapte s-auzea.

III

„Caiccii, veniți la masă !
Viața-i dulce pentru noi !
Grijile ce pe-alți apasă
Nu au lacrimi pentru voi !
Dulce este-a trece-n lume
Liber și neatîrnat ;
Dar mulți port un mîndru nume ;



Știm mai mult de un bogat
Care-ar da chiar avuție,
Libertate chiar ar da,
Caiccii ca noi să fie
La viziru-Ahmet-pașa.
Dar, pe viața ce-a să fie !
Unde albul Abdulah ?
Nebuneasca lui mîndrie
Ne înfruntă, pe Allah !
Nu ia parte niciodată
L-ale noastre desfătări ;
Duce viață retirată,
Pradă crudei întristări.
Astă-noapte el se duce
Cu vizirul, prefăcut,
Către alba lui cea dulce
Cu caicul cel tăcut.
Satrazanului îi place ;
Asta este un favor,
Dar aceasta nu ne face
Să-l urîm, pre ziditor !"

Asfel la o masă mare
Caicciii cuvînta.
— „Abdulah ! Caicu-n mare !"
Oarecine îi striga.

IV

Umbrele misterioase
Se coboară pe Bosfor.
Raze dulci și argintoase
Luna varsă dintr-un nor.
Valurile spumegînde
Sub al stelei brîu de foc,
Scutur coamele rîzînde
Și pe fața mării joc.

Malurile colorate
De saraiuri și grădini
Miră-n undele spumate
Milioane de lumini.
Aurele frăgezele
Poartă încă din grădini
Un parfum de viorele,
Flori de roze și de crini.

Tot răpește și îmbată
Simțurile omenești ;
Crezi că viața-i transportată
În cîmpiile cerești.
Dar în umbra unor maluri,
Lîngă un măreț sălaș,
Aștepta, jucînd pe valuri,
Un caic și un vîslaș.
Iat-o umbră se strecoară
Și s-apropie de mal.
Intră-n vasul care zboară
Vesel legănat de-un val.
— „Abdulah ! De mă vei duce
Printre valuri sănătos,
Către alba mea cea dulce,
Da-ți-oi sufletu-mi voios !"

Luna palidă dispare
Dupe vîrful unui mal ;
Vîntul geme-n depărtare,
Vine-n fruntea unui val.
Stelele schinteietoare
Printre nori acum lucesc ;
Valurile plîngătoare
Se fac mari și se albesc.
Iar caicul e departe,
El aleargă grațios
Și se-nclină de o parte
Tras de vălu-i fluturos.



— „Caicciu ! Te uită bine :
Vîntul geme pe Bosfor !
Vijelia urlă, vine ;
Valul este-nșelător !
Mai puțin el ne-amăgește
Decît omul cărui dăm
Inima ce ne zdrobește,
Viața ce-i încredințăm !
Nu m-ai înșelat pe mine ?
N-ai zdrobit sufletul meu ?
O ! dar iată moartea-ți vine ;
Roagă-te lui Dumnezeu !"

Zice ; luna dupe munte
Luce încă un minut
Și revarsă pe-a lor frunte
Un torent de foc plăcut.
Abdulah atunci coboară
De pe cap turbanu-i greu
Și o coamă gălbioară
Rîură pe sînul său.
— „Naidé !... O, fii-mi bună !...
Cer iertare... Te iubesc !..."
— „Dupe crimă, și minciună ?...
Mori !... Eu nu te mai voiesc !"

Zice ; trage o supapă
Ce-n caic a fost făcut.
Vasu-noată plin de apă
Și sub unde-a dispărut.
Ea aruncă o cătare :
Vede pe vizir perind.
Apoi singură dispare
În torentul de argint.
Dar un vas sosește-ndată,
Poartă patru musulmani ;
Scapă alba înecată ;
Scăpătorii sunt imami.

## HALALIA

Cîntă biulbiuliță bună,
Prelungește somnul tău.
Tu, frumoasă, blondă lună,
Treci pe noriorul tău!

Căci pe marea azurie,
Într-un chiosc dalb de porfir,
Doarme dulcea Halalie
Cu cosițele de fir!



## UNDE MERGI?

În această dumbrăvioară
Ce în nori s-a învelit
Nu cunoașteți o căscioară
Cu coloane de granit?

Acolo eu mă voi duce,
Acolo eu voi să zbor,
Și pe sînul ei cel dulce,
Dulce legănat să mor!

# CHEAMĂ-MĂ

Luna doarme sus pe stîncă
Şi p-aceste verzi grădini,
Iar tu, dulcea mea, eşti încă
Deşteptată şi suspini.

Cheamă să-ţi sărute ţie
Somnul geana d-abanos ;
Iar de nu va el să vie,
Cheamă pe al tău frumos !



# FATA POPII

De-aş fi paşă sau vizir,
N-aş avea sileaf de fir,
Nici seraiul de granit
Cu pridvorul aurit ;
Nici bogate caicele,
Nici eunuci privighetori,
Nici harem cu cadinele,
Nici grădini cu scumpe flori ;
Dar mă jur pe prooroc,
Să mor fără de noroc !
Aş veni la voi aici,
Cu o ceată de voinici,
Şi-aş fura, făr' de păcat,
Fata popii din Galaţi,
Cu păr negru şi bogat,
Cu-ochii dulci şi lăcrimaţi !

## O NOAPTE DE AMOR

I

În fundu-acestui cadru ce ochii ne îmbată
Eterul şi cu marea unesc azurul lor,
Iar soarele ce-apune, pe marea azurată
Revarsă-un fluviu d-aur, măreţ, dezmierdător !
Pe luciu orizonte, acolo unde cerul
Cu marea se îmbină, apare luna blînd,
C-un pas uşor pătrunde din ce în ce eterul
Şi stînca se-nveleşte sub umbre, negurînd.
Îmbălsămitul aer ce cîmpul răspîndeşte,
Cu aerul de mare s-amestecă plăcut.
Sub malul singuratec un val abia mugeşte ;
Zefirii dulci aleargă şi undele sărut.
Eram pe faţa mării în barca mea uşoară,
Perdut sub raza d-aur cu ceea ce iubesc,
A cării dulce bază atunci, întîia oară,
Trăda cu fericire amorul ei ceresc.
Vai ! Ale noastre simţuri erau ca îmbătate !
O flacără-amoroasă în inime curgea.
Speranţa şi-ndoiala, cu patimă-ngînate,
Din sufletele noastre suspine-adînci scotea.

II

Cine eşti, sufletul meu ?
Soarele are o soră ?
Auror-altă-auroră ?
Dumnezeu alt Dumnezeu ?



Raza este-a ta zîmbire,
Crinul lacrima-ţi de dor.
Aurea a ta gîndire
Şi suflarea ta d-amor !
Iei surîsul de la zori,
Strălucire de la stele,
Şi în raza feţii tele
Nasc ale plăcerii flori.
Raza soarelui poleie
Buza-ţi mică de rubin,
Lacrimile, o, femeie,
Îţi dau fermecul divin !

III

Oh, te iubesc ! Şi-n focul ce sufletu-mi aprinde,
Cînd eu te văz cu dor,
Simţ voluptatea care p-o flacără coprinde
Cînd ea are să arză un crîng desfătător.
Cu cît voi să astîmpăr această sete-adîncă
Prin calde sărutări,
Cu-atît ea se-ntărîtă şi se măreşte încă,
Căci sufletu-ţi revarsă comori de răsfăţări !

IV

Ca un fluture ce zboară
Prin deşertul azuros
Legănat pe aripioară
În eterul luminos,
Sufletu-mi la tine zboară
Printre valuri de amor,
Ca o prefumată boară,
Beat ferice d-al său dor.
Eşti un fermec de-mbătare,
Spune blînd, sufletul meu ?
Eşti tu sînta răsfăţare,
A acestui Dumnezeu ?

Grațiile varsă dulce
Trandafiri sub al tău pas
Și pe fruntea ta ce luce
Visele din cer se las.

V

Cît de frumoasă și dulce ești !
Ochii-ți se umple d-un rîu de rouă,
De blînde raze, recheamă nouă
Visele vieții cele cerești !
Coamele tele, umbre curate
Parc-ar fi vălul grațiilor dulci !
Pe sînu-mi capul tînăr cînd culci,
Coama-ți tresare de voluptate !
Ca vița verde și mlădioasă
Ce-ncinge-un arbor cu brațul ei,
Pe viața-mi tristă, pe anii mei,
Te pleci tu blîndă și amoroasă !
Cînd al tău suflet arde d-amor,
Sînu-ți exală vorbe-adorate,
Cerești tezauri de voluptate,
Necunoscute de muritor !
Viața cu roze se încunună
Ca o fecioară în sărbători,
Aceste inimi, ca două flori,
Ca două flacări ard, se consumă.

VI

Vin,-iubita vieții mele,
Răspîndește ne-ncetat
Cupa tinereții tele
Cu nectarul parfumat !
Vin', te-mbată de plăcere
P-al meu sîn ce arde-n dor,
Unde, vai ! ca tot ce pere,
Va peri al meu amor !
Oh ! amoru-i vînt de noapte,
Inimile sunt un lac !
Vîntul cade fără șoapte,



Undele d-odată tac !
Vin' la cel ce te adoară !
Nu mai perde un minut !
Căci pe fiecare oară
Fuge fermecul plăcut !
Cînd din viață te vei duce
Sufletu-ți va fi-ntrebat
Ce-ai făcut parfumul dulce
Anilor ce au zburat ?
Caută a face știre
C-ast parfum desfătător
L-a sorbit cu fericire
Gura dulcelui amor !

VII

Vorba-ți desfătări mi-aduce !
O, amantul meu plăcut !
Voi să lupt ; dar fața-ți dulce
Cum o văz, eu m-am perdut !
Dulci sunt ochii-ți pentru mine !
Domnul meu ! Amantul meu !
Dulci ca zorile divine !
Dulce cată să-ți fiu eu !

VIII

Tu mă iubești ? Zi încă acest cuvînt frumos !
El dulce mă învinge !
Vai ! Pentru-ntîia oară cuvînt așa voios,
Așa plăcut, ferice auzul meu atinge.
La aste vorbe luna surîde voluptos
Și de amor tresare !
Și florile pe vînturi revarsă-al lor miros
Și sufletu-mi s-aprinde, suspină cu-ntristare.
Suspină ! Dragă suflet, te temi c-al ei amor,
Ca roua ce străluce
Cînd soarele răsare, peri-va-n viitor ?
Nu risipi, o, soartă, credința mea cea dulce !

## IX

Cînd văzui întîia dată
Chipu-ţi dulce şi plăcut,
O, frumoasă adorată,
Chipu-ţi mi-era cunoscut !
Printre vise ideale
Ce pe viaţa-mi a plutit
Prin imagini virginale
Totd-auna te-am zărit.
Ce mi-aduci, o, bucurie !
Din locaşul tău ceresc ?
Vino şi îmi spune mie !
Eşti frumoasă, te iubesc !
Adu-mi sînul tău ca crinul
Unde dulci dorinţe cresc,
P-a ta buză chiar suspinul
E un sun dumnezeiesc !
Oh ! dă-mi mie, dulce nume,
Aste daruri ce aduci,
Căci prin suferinţi în lume
Merit aste bunuri dulci !

## X

Tu mă iubeşti, o, dragă, şi temerile mele
N-au fost decît păreri ?
Tu n-ai avut pe altul în gîndurile tele
Şi nimeni n-a zis ţie cuvinte de plăceri ?
Te superi, mi se pare ? Vai ! Ochii lăcrimează !
Suspini, o, dulce dor !
Amorului meu iartă şi lasă ca p-o rază
Să mi te soarbă ochii-mi sau lasă-mă să mor !

## XI

Fruntea ta din negru-ţi păr
Iese ca o dimineaţă
Din a nopţii deasă ceaţă
Revărsînd lumini din cer.



Dar pe buzele-ţi arzînde
Sărutări divine cresc,
Unele se pîrguiesc
Şi-altele se nasc plăpînde.
Peste sînul tău de crin
E o vale ce pătrunde
Sub o umbră ce-o ascunde,
De mistere loc divin !
Nimenea nu dezvăleşte
Ast frumos, ceresc locaş !
Nici o umbră nu umbreşte
Raza-amorului gingaş !

## XII

Tot de amor se-mbată pe undele plăcerii
Şi zice : „Să iubim !"
Pe mare focul lunii, pe roze vîntul serii,
Şi buza mea pe buza-ţi, o, suflete sublim !

## XIII

Ceru-i semănat de stele,
Aerul îmbălsămit,
Noaptea, dulcea vieţii mele,
Cursu-i dulce şi-a oprit.
Raza serii-mbălsămită
Răspîndeşte-al ei parfum,
Vino, dulcea mea iubită,
Să beau sufletu-ţi acum !
Orele-ale tele sclave
Îţi deschid frumosul sîn
Şi cu degete suave
Varsă-amorul tău divin.
Ţie-amorul împleteşte
Verzi cununi de dezmierdări !
Fericit cel ce răpeşte

Tinerile-i răsfățări !
Vezi tu, noaptea e nebună
La suspinele d-amor,
Cer, pămînt, eter și lună
Aiurează, se-nfior !
Timpul veștejește toate.
Mîne nu te va cruța !
Dulce floare, mîne poate,
Tristă te vei scutura ?

## XIV

Vino, sînu-mi astă dată
Ți-e deschis, amantul meu !
Vino iute și te-mbată
De plăceri ce-ți dau drag eu !
Te grăbește, dulce soare !
Orele se schimbă-n zbor !
O femeie este-o floare,
Floare este-al ei amor !
Astăzi ne suride nouă,
Dar se-nturnă despre vînt.
Vin' pe sînul meu de rouă,
Apoi stinge-te-n mormînt !
Sînii mei sunt dragi grădine
Ce amorul, numai el,
Le deschide pentru tine,
Pentru tine singurel.
Timpul chinuri ne urzește,
O, amantul meu divin !
Ora trece, se topește
Și ne zice : să iubim !
O, cerească desfătare !
Ochii mei în foc se scald.
Mor ! Și corpul meu tresare
Ca un crin sub vîntul cald !



## XV

Vezi tu pe orizonte azurul mării line
Cu-azurul cel din spațiu unindu-se, perind ?
O rază cu o rază, lumină cu lumină,
Și umbrele cu umbre, ființa lor unind ?
Așa să se unească în astă-noapte-arzîndă
Amorurile noastre, ce-n flacări se consum !
Suflarea-mi cu suflarea-ți cerească, îmbătîndă,
Sărutu-mi cu sărutu-ți, și fumu-mi cu-al tău fum !
Dar pentru ce plîngi oare, o, dulce adorată ?
        De ce frumosu-ți sîn
Revarsă dulci suspine în noaptea parfumată ?
— „Oh ! sunt prea fericită, amantul meu divin !"
— Tu ești prea fericită ! O fericire lină
        Revarsă inima mea,
În inima-ți arzîndă ca flacăra divină
Și-a sărutării tele dulceață va să bea.
Mă lasă al tău suflet să-l beau cu fericire
        Într-un sărut de foc !
Mă lasă-a ta suflare s-o beau eu cu uimire
        Apoi să mor pe loc !

## LA O MICĂ FATĂ DE GREC

Îmi ceri a-ți face versuri, a poeziii floare
Născută-n vînturi calde, în țări de desfătări
Ce-alese aurora să-și mire rîzătoare
În ale vieții-ți roze cereștile-i colori.
Să cînt copilăria-ți ? Ah ! cată dar a-ți spune,
Ar trebui un cîntec mai dulce, mai curat,
Ca șopta sărutării ce zefirul depune
Pe sînul dalb al mării de stele sărutat.
Și lira mea perdut-a parfumul tinereții
Și dacă cîteodată am mai versificat,
Acele versuri seamăn, sub umbrele tristeții,
Ca niște flori ce-n iarnă au fost întîrziat.
Copilă, cînd buchetul ce anii juni formează,
Va străluci pe frunte-ți cu focul său cel sînt,
Peri-vor ale vieții-mi flori ce mă desfătează,
Și viața-mi, și cîntarea-mi se vor răpi de vînt.
Atunci, ferice perlă, dupe-aceste maluri,
De-i fi tu întrebată de bardul călător,
Zi că el suferise pe-ale vieții valuri,
Dar că iubea copila chemînd-o mică sor.



## VERMELIUL

Oh ! cît e de răpitoare
Roza împletită-n crin !
Cît sunt de strălucitoare
Razele p-al serii sîn !
Fluturul dormind p-o floare,
În frumoase dimineți ;
Lacrima udînd cu-amoare
Geana dulcii frumuseți !
Dar eu știu ceva mai dulce ;
Părul tău pe sînu-ți alb
Fermec rar, ceresc, ce luce !
E vermeliul cel dalb.

## SUSPINUL

Auzi tu pe lina mare
Cîntecul cel trist şi blînd ?
Cu arzîndă căutare
Vezi un om în vas trecînd ?
Ca o stea ce se priveşte
În Bosfor, pe anii mei !
Prin cafaz vezi ce luceşte ?
Este ochiu-unei femei.
Vîntul suflă cu plăcere,
Valul trece mut şi lin.
Prin cafaz şi în tăcere
N-auzi tu un lung suspin ?



## ÎNTOARCEREA

La umbra păduroasă, pe măgura bătută
De valurile mării, de zefiri trecători,
Cu fruntea visătoare, ea, dulce şi plăcută,
Venea de multe ori !

Acolo-n al meu suflet ea sufletul vărsase
Şi lacrimile sale cu plînsu-mi s-au încins.
Şi inimile noastre ce-amorul îmbătase
Au ars în foc nestins !

Acolo stînca pare de silve cununată ;
Acolo geme rîul pe patu-i spumegos ;
Şi razele şi umbra pe marea azurată
Se joc delicios !

Acolo dimineaţa văz marea cristalină
Posomorîndu-şi faţa sub cerul aurit,
Vestind că vine boarea, cu răsfăţare lină,
Din malu-mbălsămit.

Acolo ochiul vede cînd soarele dispare
Azurul cum se-nsmaltă d-un splendid văl de fir,
Ce tremură, scîntilă, la dulcea sărutare
A dulcelui zefir.

Îmi pare că sunt încă în timpul vieţii mele
Cînd eu veneam adesea în ast frumos locaş
S-aspir a ei suflare, avînd martori pe stele
Şi-amoru-i drăgălaş !

Ea singură lipseşte şi dorul mă-ncongioară !
În darn cat a sa umbră, prin umbre, prin lumini,
În darn o cer la graţii, la farmece ce zboară
P-aceste verzi grădini !

Nimica n-o întoarce dorinții și tendreții !
Vai ! unde pot să aflu acest tezaur sînt,
Pe care timpul aspru răpit-a tinereții
Pe durerosu-i vînt ?
Și cine-n al meu suflet va-nchide ran-adîncă ?
Și cine șterge urma durerii ce-a bătut !
Nici inima ta dulce nu poate, dragă, încă
Să-mi dea ce am perdut.
Căci suflul crud al lumii ast suflet veștezește !
Prin cîntecele-mi pline de vise, de amor,
Nu vezi tu ce-ndoială de moarte se zărește ?
Nu vezi adîncu-mi dor ?
Din flacăra credinții amorul s-aripează ;
Dar santa sa făclie s-a stins, sufletul meu !
Și cruda îndoială a stins ultima rază
Pe tot ce iubesc eu !
Nu ! Sufletu-mi nu poate cu lumea să se-mpece.
Prin oameni el se crede străin și sfiicios,
Cătat-am făr' să aflu în lumea asta rece
Ast bine mincinos !
Oriunde pasul trece, el cată să-ntîlnească
O urmă de lungi lacrimi ce popolii presar,
O crudă nedreptate, o crimă omenească
Și un destin amar.
Nemeritul de falǎ ferice se-ncunună,
Și vițiul asupra virtuții triumfînd,
Și răul peste bine domnind ca totd-auna ;
Ah ! iată-acest pămînt !
Nu ! Nu mai e scăpare în cugete frumoase !
Visări cerești în lume, amici, nu semănați !
În loc de flori divine, vai ! lacrimi dureroase,
Odată-o să-adunați !
Tu nu mai ești aice, o, umbră fericită ;
Dar pentru ce în zboru-ți, desfătătoare stea,
Nu ai luat cu tine și viața mea zdrobită,
Luînd inima mea !

## ȚI-ADUCI AMINTE

Ți-aduci aminte seara cînd noi pluteam pe mare,
O, suflet grațios ?
Torinte d-aur luna vărsa cu răsfățare
Și-n părul tău zefirul se legăna voios !
Iar valul s-alinase sub coasta-ntunecată,
Abia se auzea
Ca zgomotul de pasuri pe valea depărtată
Ce moare cu încetul în noapte, dulcea mea.
Se auzeau dulci cînturi trecînd p-acele unde
De spumă și d-azur.
Noi nu vedeam amanții ce noaptea îi ascunde,
Și se părea, sub valuri, că vocele murmur.
Cînd terminarăm cursul vorbirii amoroase,
Tăcuți, noi am visat.
O lacrimă lucise în genele-ți umbroase
Și sufletu-ți de doruri părea înconjurat.
Tu ridicaseși ochii arzînd de tinerețe
Spre cerul strălucit
Și cînd văzuși că-mi cură o lacrimă pe fețe,
Strigași cu întristare : „Oh ! de ce m-ai iubit !"
— Oh ! Dumnezeu voiește și singur, dragă, știe
De ce te-am iubit eu.
— Și ce, Dumnezeu, oare atît de crud să fie
Să vrea ca să zdrobească amar sufletul meu ?
— Acela ce cu suflu-i crează-o dulce floare
Ca să se stingă-n vînt,
Ca să parfume viața cu drăgălașa-i boare
Și-n urmă ca o roză să lase-acest pămînt.
Ce te-a făcut frumoasă ca să iubești în viață,
O, fericirea mea !

Ce învelește păru-ți cu aur și dulceață
Și degetele tele cu roze și cu nea.
În lacrimi amoroase i se-nvălea vederea,
Și vîntul bălsămit
Și umbra, și lumina ce răspîndesc plăcerea,
Te răsfățau pe frunte, o, fermec fericit !
Tu blestemai în gîndu-ți aceste eleminte,
Complici misterioși
Ca cînd simțeai asupră-ți tot fermecul fierbinte
Ce răspîndeau în sînu-ți și-n perii tăi undoși.

## ODĂ

Cerească frumusețe, o, tu, ce vener eu !
Ascultă cîntul dulce al celui ce te-adoară !
Moderă-a ta mînie ! Mîndria ta coboară !
Respectă dorul meu !
Alină-aceste-amare și crude suspinări !
Vezi, viața mea în lacrimi se schimbă și declină,
Aceste crude lacrimi, o, dulcea mea, le-alină,
Cu dalbe sărutări !
Tu, Doamne, ce pe păru-i pui aurul ceresc
Și verși în căutare-i angelică langoare,
Ce semeni pe gurița-i parfum și rozioare,
Ce dulce pîrguiesc ;
Zeu ce-mi însufli cîntul, tu singur ai aflat
Ce cauză produce durerile-mi sublime,
Deschide-mi la cîntare-mi și tinere suspine
Al ei sîn adorat.
Ascultă plînsu-mi dulce, preastrălucite zeu !
Suspinele s-exală prin cînturile mele,
Dă-mi inima-i curată ca niște floricele,
Sau curmă traiul meu !

## LASĂ-MĂ

Vîntul nopții răspîndește
Un prefum îmbălsămit,
Valul mării murmuiește
Și se stinge adormit.
Cerul semănat de stele
Cură-n aur peste val,
Lasă, dulcea vieții mele,
Să beau suflu-ți virginal.



## LA DOAMNA I.

O, tu, ce frumusețea divină, poetică,
Exală fermec dulce ca fumul dupe flori,
Ești tu iluziune dulce, melancolică,
Sau raza dimineții ce trece printre nori ?
Din hora înflorită a viselor de îngeri
Tu poate ai venit

Cu mîna ta suavă să ștergi amare plîngeri
Și să reverși lumină la cel ce-a rătăcit ?
Vin', răcorește dulce pe bardul ce suspină,
În față cu durerea ce lumea a coprins !
Fă să se uite răul, la dulcea ta lumină,
Ce-n viață s-a întins !

## LA VICTORIA Z.

O, tu, ce n-ai, copilă, alţi inimici în viaţă
Decît acele roze ce nu văd cu ochi bun
Pe nimeni ce le-ntrece prin fermec şi dulceaţă
Şi tînărul parfum ;
D-o zi femeie numai, bea, jună adorată,
Aceste fericiri
A căror dulci răsfrîngeri pe faţa ta s-arată
Ca zîmbetele rozei în dulcele-i iubiri.
Cînd se va-ntinde norul pe fruntea ta senină,
Nu ţine socoteală, el este trecător.
Mai dulce printre umbre e-a soarelui lumină.
Şi omul naşte-n lume, să sufere în dor.
Dar dorul e departe de inima ta jună.
Ghirlanda vieţii tale luceşte graţios
Sub roua şi lumina ce dulce-o încunună
O dulce dimineaţă cu sînul amoros.
Pe faţa ta frumoasă, amara întristare
Flori nu a secerat
Şi gura ta păstrează divina sărutare
Din raiul ce-ai lăsat.



# LEGENDE ISTORICE

## CEA DE PE URMĂ NOAPTE A LUI MIHAI CEL MARE

Ca un glob de aur luna strălucea
Şi pe-o vale verde oştile dormea ;
Dar pe-un vîrf de munte stă Mihai la masă
Şi pe dalba-i mînă fruntea lui se lasă.
Stă în capul mesei, între căpitani
Şi recheamă dulce tinerii săi ani.
Viaţa noastră trece ca suava rouă
Cînd speranţa dulce ne suride nouă.
Astfel astă dată viaţa lor cura ;
Cugetele triste nu-i mai turbura ;
Luna varsă raze dulci şi argintoase ;
Austrul le suflă coamele pletoase ;
Căpitanii toarnă prin pahare vin
Şi în sănătatea lui Mihai închin.
Dar Mihai se scoală şi le mulţumeşte
Şi luînd paharul astfel le vorbeşte :

— „Nu vă urez viaţă, căpitanii mei !
Dimpotrivă, moarte, iată ce vă cei !
Ce e viaţa noastră în sclavie oare ?
Noapte fără stele, ziuă fără soare.
Cei ce rabdă jugul ş-a trăi mai vor,
Merită să-l poarte spre ruşinea lor !
Sufletul lor nu e mai presus de fierul
Ce le-ncinge braţul, iau de martur cerul !

Dar românul nu va cîmpuri fără flori,
Zile lungi și triste fără sărbători.
Astfel e vulturul ce pe piscuri zboară :
Aripile taie-i, că ar vrea să moară !
Astfel e românul și român sunt eu
Și sub jugul barbar nu plec capul meu."

## PREDA BUZESCU

De trei zile lupta n-a mai încetat
Și tătarul pare c-a înaintat.
Dar Buzescu Preda vede cu durere
Floarea Romăniei ce pe vale pere.
Trece înainte pe un cal în joc
Ce varsă din ochii-i flacăre de foc.
Strigă cu tărie cetelor zdrobite
Ce la glasu-i mîndru se întorc uimite.
Iată că nepotul hanului tătar
Trece pe-un sălbatec, ager armăsar.
Unde se arată pe întinsa vale
Prin oștirea noastră își deschide cale.
Iar Buzescu Preda cum îl întîlni,
Îi ieși-nainte și-astfel îi vorbi :
— „Daca nu ți-e frică și-ai credință-n tine,
O, tătare ! vino să te bați cu mine !"

Ei descălecară atunci amîndoi
Și se iau la luptă ca doi juni eroi.
Ochii tuturora cată cu mirare
La Buzescu Preda și tătarul mare.
Ei se bat la raza stelei cei de foc,
Flacările-i albe pe-a lor zale joc.
Vîntul răcorește fruntea lor udată
Și mînia dulce sufletul le-mbată.
Ei se bat în spade — spadele se frîng ;
Și se iau la brațe— se smucesc, se strîng.

Cînd tătarul scoate o secure mică
Și lovind pe Preda, pavăza îi strică.
Dar el cu măciuca astfel îl lovi
Încît deodată căzu și muri.

Iar după aceasta, oastea românească
Pleacă și învinge horda tătărască.

## MUMA LUI ȘTEFAN CEL MARE

### I

Pe o stîncă neagră, într-un vechi castel,
Unde cură-n poale un rîu mititel,
Plînge și suspină tînăra domniță,
Dulce și suavă ca o garofiță ;
Căci în bătălie soțul ei dorit
A plecat cu oastea și n-a mai venit.
Ochii săi albaștri ard în lacrimele
Cum lucesc în rouă două viorele ;
Buclele-i de aur cad pe albu-i sîn,
Rozele și crinii pe față-i se-ngîn.
Însă doamna soacră lîngă ea veghează
Și cu dulci cuvinte o îmbărbătează.

### II

Un orologiu sună noaptea jumătate.
În castel în poartă oare cine bate ?
— „Eu sunt, bună maică, fiul tău dorit ;
Eu, și de la oaste mă întorc rănit.
Soarta noastră fuse crudă astă dată :
Mica mea oștire fuge sfărămată.
Dar deschideți poarta... Turcii mă-ncongior...
Vîntul suflă rece... Ranele mă dor !"

Tînăra domniță la fereastră sare.
— „Ce faci tu, copilă ?" zice doamna mare.
Apoi ea la poartă atunci a ieșit
Și-n tăcerea nopții astfel i-a vorbit :

— „Ce spui, tu, streine ? Ștefan e departe ;
Brațul său prin taberi mii de morți împarte.
Eu sunt a sa mumă ; el e fiul meu ;
De ești tu acela, nu-ți sunt mumă eu !
Însă daca cerul, vrînd să-ngreuieze
Anii vieței mele și să mă-ntristeze,
Nobilul tău suflet astfel l-a schimbat ;
Daca tu ești Ștefan cu adevărat,
Apoi tu aice fără biruință
Nu poți ca să intri cu a mea voință.
Du-te la oștire ! Pentru țară mori !
Și-ți va fi mormîntul coronat cu flori !"

III

Ștefan se întoarce și din cornu-i sună ;
Oastea lui zdrobită de prin văi adună.
Lupta iar începe... Dușmanii zdrobiți
Cad ca niște spice, de securi loviți.

## FERENTARUL

(FRAGMENT DINTR-UN MARȘ VECHI)

Nu e nici mîndria, nu e nici mulțimea
Care în batalii încunun oștimea ;
Nu e nici noroc.
Cela ce se bate pentru neatîrnare
Are zece brațe, zece inimi are,
Inime de foc.

Roșiorul mîndru și frumos ca crinul
Cînd pe mal s-arată tremură Vidinul
La vederea sa.
Face de se miră toată arăpimea,
Ieniceri, spahiii și arnăuțimea
Și-i strigă : ura !

Ferentarul ager și cu lungă chică
Intră în oștime fără nici o frică,
Tare ca un leu.
Iute ca săgeata tabăra străbate,
Bate zece singur, cincisprezece bate :
„Ferentar sunt eu !"

Asfel ferentarul știe ca să moară.
Pentru țara dragă, pentru soțioară
Cine n-ar muri ?

Unul ca acela blestemat să fie !
Nimeni să nu-l plîngă, nimeni să nu-l știe
Cînd el va peri !...

Junele fecioare, tineri luptători !
Pe mormîntul nostru vor culege flori !...

## FATA DE LA COZIA

Trîmbița răsună sus pe coasta verde ;
Armia lui Țepeș printre brazi se perde.
— „Iată ! strig vitejii, mîndrul căpitan
Ce-a ucis cu mîna-i pașa musulman !"

Domnul îl sărută și cu bucurie :
— „Spune-mi, vrei tu aur, ranguri sau soție ?
Dacă vrei avere, da-ți-voi cît vei vrea ;
Dacă vrei soție, da-ți-voi fata mea !"

— „Doamne ! nu voi aur, nici onori deșarte :
N-am venit în lupte să-mi trag așa parte ;
Plîngerile țărei brațul mi-a-narmat ;
Pentru-a ei scăpare astăzi m-am luptat.
Iar de este vorba să-mi dai soțioară,
Află că eu însumi sunt o fetișoară !"

La aceste vorbe junele frumos
Coiful își aruncă, păru-i cade-undos.
Toată adunarea vede cu răpire
O fetiță dulce ca o fericire.
Domnul se răpește de mîndrețea ei.
— „Care din boierii-mi vrei bărbat să iei ?"

—„ Doamne, zise fata, vrei să fiu soție
Unui din ostașii care-mi place mie ?
Toți sunt bravi la luptă, nu mă îndoiesc ;
Însă pe-al meu mire voi să îl iubesc."

Domnul fiu s-aruncă l-ale ei picioare
Şi cu o vorbire dulce rugătoare :
— „Fii a mea domniță și îți jur pe cer
Pentru tine-n lume să trăiesc, să per !"

La aceste vorbe tînăra fecioară
Rumenind la față ca o rozișoară :
— „Dacă vei iubirea-mi să o dobîndești,
Pentru țară, doamne, să mori, să trăiești !"

## UN OSTAŞ ROMÂN ÎNCHIS PESTE DUNĂRE

Porumbiță întristată !
Eu ca tine sunt strein,
Şi-ntr-o țară depărtată
Tu cînți tristă, eu suspin !

Însă tu ai aripioare,
Poți te-ntoarce cînd vei vrea ;
Iar eu plîng în închisoare
După dulcea țara mea !

Tu ai poate-o sorioară
Ce te cheamă ne-ncetat ;
Iar eu am o drăgușoară
Ce în lacrimi am lăsat.

Însă tu ai aripioare,
Poți te-ntoarce cînd vei vrea,
Iar eu gem în închisoare
După mîndrulița mea !

Zboară, pasăre curată !
Şi te-ntoarnă-n țara ta ;
Iar eu, floare aruncată
Pe alt țărm, mă voi usca !

## MIRCEA LA BĂTAIE

Armia maghiară țara a-nvălit;
Soarele văzînd-o, a îngălbenit.

Dar bătrînul Mircea nu se înspăimîntă :
Cu o mică ceată de voinici s-avîntă.

Nu că el voiește țara a scăpa,
Ci va să-mplinească datoria sa.

Unde este timpul cel de bărbăție
Cînd murea românul pentr-o datorie !

Pe un cal ce mușcă spuma în zăbale,
Printre zi și noapte el își face cale.

— „Frații mei ! vorbește falnicul bătrîn,
Dumnezeu voit-a ca să mor român.
Cel ce a sa viață țărei sale-nchină
Pere ca lumina într-a sa lumină.
Ce e-n viața țărei viața unui om ?
Ce e-n primăvară floarea unui pom ?
Ceea ce prin stele este-o stelioară
Și-n nemărginire un minut ce zboară.



Șoimul cînd se vede prins de vînători,
Spun că își sfărămă cuib și puișori.
Astfel decît lanțul brațul să le-ncingă,
Ce-i român, ce-i nobil astăzi să se stingă."

Unde este timpul cel de bărbăție
Cînd murea românul pentr-o datorie ?!

## MIHAI SCĂPÎND STINDARDUL

Noaptea se întinde și din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vărsa.
Dar setos de lupte, în văi depărtate,
Un erou în noapte încă se mai bate.
Singur el se luptă în acele văi
Unde mîna morței a culcat pe-ai săi.
Dar sub mii de brațe trebuie să cază :
Trece printre unguri fără ca să-l vază ;
Și stindardul țărei el înfășurînd
Către sîn îl strînge înapoi cătînd.
Și în umbra nopței armăsaru-i zboară
Ca o-nchipuire albă și ușoară.
Spre o apă lată calul s-a-ndreptat ;
De maghiari războinici fuge-nconjurat.
Luna după dealuri mergînd să se culce
Îi arată calea și-i surîde dulce.

Cei ce îl preurmă se opresc pe maluri :
Dar Mihai cu calul se aruncă-n valuri
Și de ceea parte singur ajungînd
El îmbrățișează calu-i spumegînd.

Apoi scoate frîul încă alb de spume
Și îi zice : „Liber mergi de-acum în lume !“



## MIRCEA CEL MARE ȘI SOLII

Într-o sală-ntinsă, printre căpitani,
Stă pe tronu-i Mircea încărcat de ani.

Astfel printre trestii tinere-nverzite
Un stejar întinde brațe veștejite.

Astfel dupe dealuri verzi și numai flori
Stă bătrînul munte albit de ninsori.

Curtea este plină, țara în mișcare ;
Soli trimiși de Poartă vin la adunare.

Toți stau jos mic, mare, tînăr și bătrîn...
Era nobil omul cînd era român.

Solii dau firmanul. Mircea îl citește,
Apoi, cu mărire, astfel le vorbește :

— „Padișahul vostru, nu mă îndoiesc,
Va să facă țara un pămînt turcesc.

Pacea ce-mi propune este o sclavie
Pînă ce românul să se bată știe !“

La aceste vorbe sala-a răsunat ;
Dar un sol îndată vorba a luat.

— „Tu, ce într-această nație creștină
Strălucești ca ziua într-a ta lumină,

Tu, o, doamne, cărui patru țări se-nchin,
Allah să te ție, dar ești un hain !"

În murmură surdă vorbele-i se-neacă.
Cavalerii trage spadele din teacă.

Mircea se-ndreptează iute către ei :
— „Respectați solia, căpitanii mei !"

Apoi către solii Porții el vorbește :
— „Voi, prin cari șahul astăzi mă cinstește !

Mircea se înclină de ani obosit ;
Însă al său suflet nu e-mbătrînit ;

Ochii săi sub gene albe și stufoase
Cu greu mai îndreaptă săgeți veninoase ;

Dar cu toate astea fieru-i va lovi,
Ș-albele lui gene încă n-or clipi.

Cela ce se bate pentru a lui țara,
Sufletu-i e focul soarelui de vară.

Mergeți la sultanul care v-a trimis,
Ș-orice drum de pace, spuneți că e-nchis !"



Apoi către curte domnul se îndreaptă.
— „Fericirea țării de la noi s-așteaptă.

De deșearte vise să nu ne-nșelăm :
Moarte și sclavie la străini aflăm.

Viitor de aur țara noastră are
Și prevăz prin secoli a ei înălțare.

Însă mai-nainte trebuie să știm
Pentru ea cu toții martiri să murim !

Căci fără aceasta lanțul ne va strînge
Și nu vom ști încă nici chiar a ne plînge !"

## CĂPITANUL DE VÎNĂTORI

Lăutarii cîntă, hora se-nvîrtește
Şi un cal în spume d-odată s-oprește.
— „Pace vouă, oaspeți cu genele albe,
Mume tinerele cu aure salbe!
Bună ziua, vouă, juni dănțuitori,
Vouă, copilițe, tineri criniori!
Oști nenumărate țara ne robește
Şi pe unde trece cîmpul înnegrește.
Soarele e galben, norii-l învelesc,
Rîurile albe în sînge roșesc.
Cum subt o secure cade-o dumbrăvioară,
Floarea țării noastre sub fier se doboară.
Daca e vreunul ce simte-ntre voi,
Vie a combate ș-a muri cu noi!"

Soarele în abur ca un foc roșește.
Lăutarii cîntă, hora se-nvîrtește:
— „Peste zece sute căpitan sunt eu
Şi ca zece sute bate peptul meu.
Ceata mea-i frumoasă, ageră, ușoară
Şi pe cai în spume ce ca vîntul zboară.
Iar voinicii noștri se chem vînători,
Au lănci veninoase, iar la suflet flori."

Lumea-l încongioară, ziua se sfîrșește.
Lăutarii cîntă, hora se-nvîrtește:
— „Viața în sclavie este o povară,
Iarna nesfîrșită fără primăvară.



Însă țara noastră nu e scrisă-n cer
Printre cele sclave ce prin veacuri per.
Căci românul încă știe a se bate
Şi urăște viața fără libertate.
Astfel o pădure cînd s-a veștejit,
Pasărea suspină, cheamă-al ei sfîrșit."

Nu știu căpitanul daca-a așteptat,
Dar cu două sute voinici a plecat.

## MARIOARA

— „Dragul dulce-al vieței mele
La oaste s-a dus,
Și de-atuncea, soare, stele,
Toate au apus!

Mîna mea l-a lui plecare
Calu-i a-nfrînat,
Și-ntr-o dulce sărutare
Inima mi-a dat."

Astfel cîntă Marioara
Dup-al ei iubit,
Și pe față-i lăcrimioara
Dulce a-nflorit.

Însă iată că sosește
Mîndrul ei amor
Și în noaptea ce domnește
Spune al său dor.

— „În cîmpia sîngeroasă
Frații mi-am lăsat
Și la tine-a mea frumoasă,
Iată c-am zburat.



Căci, vezi tu, o, dulce nume,
Înger ce iubesc!
Fără tine-n astă lume
Nu pot să trăiesc."

— „Ce zici tu, o, neferice,
Mîndrul meu iubit!
Așadar eu nu-ți voi zice:
Bine ai venit!

Dar de nu poți fără mine
În lume-a trăi,
La bătaie eu cu tine,
Haide, voi veni!"

Amîndoi pe cai s-aruncă
Și prin noapte zbor,
Și trecînd prin verdea luncă
Cîntă cu amor:

— „Dacă nu poți fără mine
În lume-a trăi,
Pentru țară, eu cu tine
Dulce voi muri."

## DOAMNA LUI NEAGU

Neagoe cel Mare în al său palat
Ce domnește p-Argeș zice întristat :
— „Monastirea noastră nu e săvîrșită
Și a mea avere este isprăvită !
Dragi ostași, ce ziceți, nu ar fi păcat
Ca să înceteze lucrul minunat ?"
— „Biruri noi pe țară pot ca să se puie !"
Au răspuns ostașii ca să îl mîngîie.
Zic și ei decide biruri pe români
De la cei mai tineri pîn' la cei bătrîni.
Doamna intră -n sală. Grațiile sclave
Împletesc cu roze zilele-i suave.
Ochii uzi de rouă spre pămînt se-nclin ;
Rumenind la față ea vorbește lin :
— „Voi vreți biruri nouă ! Neagoe, te teme !
Mîne toată țara o să te blesteme.
Astă monastire ce atît iubești,
Printre fum de lacrimi poate s-o privești !
Iată diamanturi ! Vinde-le și-urmează
Nobila lucrare ce te inimează.
Căci aceste scule nu le pot purta
Cînd femei pe față lacrimi vor păstra."
Zice și arată un paner de aur
Unde închisese gingașul tezaur.
Ea îl dă. Și fața ca un frag cocînd,
Rumenă surîde, drăgălaș și blînd.



Un bătrîn se scoală și-asfel le vorbește :
— „Inima străbună încă viețuiește.
Țara care naște asfel de femei,
Merită și viața și mărirea ei.
Căci să știți cu toții că un neam se face
Mare sau se perde cum femeii place.
Și acum voi zice : Doamne ! pot să mor,
Căci văzură ochii-mi mîntuirea lor !"

## CUPA LUI ȘTEFAN

Într-o monastire din trecut rămasă,
În domneasca sală se întinde masă.
Misail prezidă ast banchet voios
Și în timpul mesei zice dureros :

— „Ștefan după moarte lăsă moștenire
Arcul său și cupa l-astă monastire.
Cu Cantimireștii leșii au venit
Și prădînd locașul, arcul au răpit ;

Însă nu răpiră cupa minunată !
Ea trăiește încă, de mirare !... Iată !"
El arată cupa... Toți s-au minunat.
Ea era săpată dintr-un matostat.

Servii varsă-ntr-însa dulce tămîioasă.
Fiecine-nchină pentru o frumoasă.
Cînd la cel din urmă rîndul a venit,
Misail ia cupa și-astfel a vorbit :

— „Unde este timpul cel de vitejie ?
Timpul de mari fapte ?... Vai ! n-o să mai vie ?
A căzut Moldova, căci orice români
Se roșesc la gîndul a mai fi stăpîni.



Ei îmbracă manta de înțelepciune ;
Dar ca să-și ascunză trista slăbiciune.
Dar înțelepciunea fără-a cuteza,
E ca cutezarea fără-a cugeta.

Cînd vedem sfioasă patria română,
Ne-aducem aminte vorba cea bătrînă :
*Cel ce e mai aproape de mormîntul său*
*La ideea morții tremură mai rău !*

Ștefan nu mai este... Însă o să vie
Alți Ștefani cu viață și cu bărbăție :
Daca timpul d-astăzi ne apasă greu,
Viitorul este al lui Dumnezeu !

Însă pîn' să vie lanțul să ne rupă,
Nu va mai bea nimeni din această cupă ;
Cînd un suflet mare se va arăta,
Hîrburile cupei le va aduna."

Zice,-aruncă cupa și o sparge-n trei...
Nimeni n-a strîns încă hîrburile ei.

## SORA ANA

De cind a ucis prin ştire
P-acel bun Cantacuzin,
Doamna Ghica-n monastire
Se ascunde cu-al ei chin.

— „Sora Ana, Anioară !
Să nu-ţi vază faţa ta !
Gelozia ei omoară
Tot ce-o poate supăra.

Chipul tău e rupt din soare ;
Sînul tău din criniori,
Păru-ţi din a serii boare ;
Buzele-ţi din foc de zori.

Ochii i-ai răpit din mare,
Sufletu-ţi e smuls din vînt ;
De la flori a ta suflare ;
Gîndu-ţi de la duhul sînt !"

Sora nu dă ascultare
Vorbelor ce i s-a zis,
Înaintea doamnei pare
Ca un fraged, dulce vis.



— „Spuneţi, maici fermecătoare,
Fără frică de păcat,
Pruncul meu cu cosicioare,
Cine mi l-a deocheat ?

Sora Ana cea plăvie ?
Sora Ana negreşit !...
S-o zidească în chilie !..."
Şi chilia s-a zidit.

Sora Ana, Anioară,
Asfel roagă pe zidari :
— „Să-mi lăsaţi o ferestioară,
În ferestrile mai mari,

Ca să nu se veştejească
Faţa mea ca-ntr-un mormînt ;
Pînă să se dovedească
Că nevinovată sunt !

Eu sunt tînără, le spune,
Traiul mi-e atît de drag !
Loc puţin eu ţiu în lume,
Rău puţin eu pot să fac."

— „Nu se poate, copiliţă !
Doamna astfel a voit.
Tacă-ţi draga ta guriţă !
N-ai nimic de dobîndit !"

— „Spuneţi, dară, maicei mele
Că în lume nu mai sunt,
Ca să verse lăcrimele
Să înece-acest pămînt..."

## DANIEL SIHASTRU

Sub o rîpă stearpă, pe un rîu în spume,
Unde un sihastru a fugit de lume,
Cu vărsarea serii un strein sosi.
— *„Ștefan al Moldovei* vine a-ți vorbi !"
— *„Ștefan al Moldovei,* Daniel îi spune,
Să aștepte-afară ! Sunt în rugăciune."
— „Bunule părinte ! Sunt rănit și-nvins ;
Însuși a mea mumă astăzi m-a respins !
Viu să-ți cer povață daca nu-i mai bine
Turcilor Moldova d-astăzi să se-nchine ?"
Daniel Sihastru domnului a zis :
— „Mă înșeală-auzul ori eu am un vis ?
Capul ce se pleacă paloșul nu-l taie,
Dar cu umilință lanțu-l încovoaie !
Ce e oare traiul, daca e robit ?
Sărbătoare-n care nimeni n-a zîmbit ?
Viața și robia nu pot sta-mpreună,
Nu e totd-odată pace și furtună.
Doamne ! tu ai dreptul a schimba-n morminturi
Pentru neatîrnare, oameni și pămînturi ;
Dar nu ai p-acela ca să-i umilești !
Poți ca să îi sfarămi ; dar nu să-i robești !
Daca mîna-ți slabă sceptrul ți-o apasă,
Altuia mai harnic locul tău îl lasă !
Căci mai bine este supus lăudat,
Decît cu rușine domn și atîrnat !"
Dupe-aceste vorbe, Ștefan strînge-oștire
Și-nvingînd păgînii nalță-o monastire.



## FIASTRII

Subt Mihai Viteazul s-a făcut unire ;
Dar fiastrii umblă pentru despărțire.
La Pătrașcu domnul, al lui Mihai fiu
Într-o zi s-arată și-ast limbagi îi țiu :

— „Nu mai vrem unire noi cu țara voastră ;
Căci ea ne dărîmă neatîrnarea noastră !"
Dar răspunde unul din cei cinci boieri
Ce Mihai numise mari consilieri :

— „Turcii vă insuflă astă cugetare,
Căci unirea face neamul nostru tare ;
Și ei vor să vază pe acest popor
Slab, ca să-l supuie lanțurilor lor.

Sîntă Românie ! Oare nu suspini ?
Carnea ta se vinde la barbari străini ?
Sîngele și viața-ți sunt puse-n vînzare,
Și tu, dragă țară, stai în nepăsare !

A slăbit poporul cel nebiruit ?
Sîngele lui tînăr oare-a putrezit ?
Ca să vază astăzi, fără de simțire,
Pe cei răi ai țării dîndu-o perire ?

Şi ce poate dînsul cît de tare-ar sta,
Cînd cei mari lucrează la robia sa ?
Cînd cîrmaci molateci vasul duc spre stîncă,
Altui vas, tăria ce-i ajută încă ?

Voi nu vreţi unirea vechiului popor,
Căci stăpînii voştri încă nu o vor.
Daca cu robia ce vă umileşte
V-aţi dedat, cît viaţa, fără ea lipseşte ;

Cereţi neamul vostru a se despărţi !...
Mergeţi lipovenii a vă stăpîni !...
Ţările române ori vor fi unite,
Ori vor fi în parte la străini robite ;

Dar vor fi unite de nu astăzi, mîne :
Căci tiranul trece... patria rămîne !"
— „Piară toţi fiastrii !" oastea a strigat,
Ţara şi poporul încă-au repetat.

Dar fiastrii ţării fără de ruşine
Merg s-aducă-n ţară oştile străine.

## ÎNTOARCEREA LUI MIHAI

De la lungi războaie, Mihai cu mărire
Intră-n capitală cu a lui oştire.
El se urcă-n tronu-i mîndru ocolit.
Cei ce au puterea astfel i-au vorbit :
— „Doamne ! Focul arde în această ţară.
Încă ieri cu ură mulţi se răsculară.
Dar răzvrătitorii s-au întemniţat
Şi prin zelul nostru ţara a scăpat."
— „Voi zdrobi răscoala ce ţara urăşte ;
Dar voi sparge încă pricina ce-o naşte :
Daca astă ţară umblă-a se scula,
Este semn că n-aveţi simpatia sa.
Lui Rodolf voi scris-aţi că e răzvrătire,
Că ai noştri cată cu a lui *unire*.
Daca cel ce-o cere e răsculător,
Ţara mea, eu însumi sunt răzvrătitor...
Am învins păgînii, i-am gonit afară ;
Dar a lor sămînţă o găsesc în ţară.
Ea-ncongioară tronul pentru a-l răci
De inima ţării, apoi a-l lovi.
Neputînd acuma tronul să lovească,
Ea îi urcă scara ca să îl mînjească.
Tronului nu-i pasă de loviri străine
Ca d-acea trădare ce s-ascunde-n sine.
Planta nu se teme de cei ce-o jicnesc,
Ca de viermi ce-n sînu-i nasc ş-o veştejesc.

De aş şti că sceptrul se robeşte vouă
Şi oricui să fie, eu l-aş rupe-n două!
Jugul celor barbari oare l-am spart eu,
Ca sub jugul vostru să-mi plec capul meu?
Prinşii fie liberi! Au cuvîntu-mi dat.
Voi intraţi în noaptea d-unde v-am luat!"

## MIRON COSTIN

— „Mari dureri ai, sorioară.
De-mi rupi inima gemînd?..."
— „Mari dureri mă încongioară!..."
Zice Marioara blînd.

Şi al morţii văl se-ntinse
Peste faţa ei de crin.
Viaţa-i tînără se stinse
Într-un dureros suspin.

Miron plînge cu suspine
Şi mai zice dureros:
— „Cui mă laşi aici pe mine,
Suflet dulce şi frumos?"

Dar în sală se arată
De la curte un trimis,
Să ucigă astă dată
Cronicarul cel proscris.

Marioara blîndă moare,
Miron cade înjunghiat
Şi în ziua viitoare
Două cruci s-au rădicat.

Dar pe groapa lor cea sîntă,
Cum dă vînt de primăveri,
Două păsărele cîntă,
Cîntă ale lor dureri.

## MONASTIREA PUTNA

Sub un chip de înger, într-un vis ferice,
Domnului Vasile gîndul rău îi zice :
— „Monastirea Putna, ast locaş plăcut,
S-a zidit pe aur de un domn avut.
Mergi şi o dărîmă pînă-n temelie
Şi-ei găsi tu aur să faci alte-o mie".

Iar Vasile-domnul d-aur pătimaş,
Pune să dărîme ast frumos locaş.
Cînd ostaşii sapă pînă-n temelie,
Un bătrîn călugăr zice cu mînie :

— „Domnii mari nălţară sînte monastiri
Să aminte ţării zile de măriri.
Tu le surpi, o, doamne ! Tu nu le-nţelegi,
Căci tu nu ai fapte de urmaşi să legi.
Cînd un domn la aur inima-şi robeşte,
Tronul se degradă, ţara veştejeşte.
Însuşi ca magnetul tragi şi însuşeşti
Aurul oriunde poţi să îl găseşti.
Dar te teme, doamne, să nu tragi la tine
Cuile de aur ce de tronu-ţi ţine."

. . . . . . . . . . . . . . . . 
. . . . . . . . . . . . . . . .



Domnul nu ascultă în a lui orbie,
Sapele răstoarnă vechea temelie.
Domnul şi boierii între ei se cert...
Însă ce găsiră ? — Un mormînt deşert.
Pe mormînt sunt scrise litere străbune.
Un tălmaci citeşte şi la toţi le spune :
— „Din comori ce strîngem pe acest pămînt,
Iată ce-i al nostru : un tăcut mormînt !"
De atuncea domnul pierde-a lui domnie
Şi curînd în urmă moare-n sărăcie.

## GHINEA GRECUL

— „Doamne ! Focul crește ; dă porunci să piară
Astăzi toți boierii ce-au născut în țară !"
Astfel zice Ghinea lui Matei rănit,
Așteptînd la patu-i tristul lui finit.
Dar Matei răspunde : — „Înțelege bine.
Cînd la cîrma țării te-am chemat pe tine,
Nu luaseși țara cu paloșul tău.
Tu erai în lume un netrebnic rău.
Nu ți-am dat eu cîrma să aduci în țară
Ura care schimbă fiii săi în fiară.
Cel ce de la cîrmă bate-ntr-un popor,
Este-o răzbunare, nu cîrmuitor.
Căci puterea cîrmei cu cît e mai vie,
Cată să se plece spre mărinimie.
Unde tronul poartă uri și răzbunări,
Moartea se așează p-ale sale scări.
Vei să se-njosească tronul țării mele
Făcîndu-l unealta răzbunării tele ?
Asta nu se poate ! Domnul, îți zic eu,
Trebuie să fie drept ca Dumnezeu.
Ca să piarză-o țară cerul cînd voiește,
Unii către alții fiii învrăjbește."
Zice ; dar afară mii de voci blestem.
Dorobanții strigă : capul Ghinei vrem !



## ȘTEFĂNIȚĂ - DOMNUL

Ștefăniță domnul pe Milescu cheamă,
Cu aceste vorbe el îi cere seamă :
— „Tu erai de țară preste tot gonit :
Din uitarea lumii eu te-am dezvălit.
Eu ți-am dat avere, cinste și mărire
Și mai mult ca toate, chiar a mea iubire.
Dar cînd al meu suflet ți se deschidea,
Cugetai în sine-ți răsturnarea mea !
Tronul dar să fie țarină-arzătoare
Unde veștejește a credinței floare ?
Spre-a avea prieteni tronul e prea sus,
Și-ntre domni cu robii cerul ură-a pus.
Tu ai scris o carte leșilor să vie
Să coprinză țara și a mea domnie.
Fiecine poate tronul a dori
Daca simte dorul a o ferici ;
Dar lovește-n față, căci un tron ce naște
Printr-o mișelie, pere, veștejaște,
Însă tu, sărmane, n-ai făcut cum ești !
Apărai coroana-mi ca să o zdrobești !"
— „Doamne, n-am scris carte leșilor să vie ;
De va fi aceasta, să mă perzi c-urgie !"
Domnu-arată cartea. El s-a spăimîntat.
— „Vînzător, nu meriți spre a fi tăiat !"
Zice și se-ntoarce la călău ce-așteaptă !
— „Să-i răteze nasul despre partea dreaptă !
Însuși cu hangeru-mi pentru că-i boier !"
Nasul lui s-abate sub tăiosul fier.
Ștefăniță doamne ! d-ai veni tu iară
Cîte nasuri încă n-ar cădea în țară ?

## MIHAI LA PĂDURARUL

Mihai perduse lupta. El umblă rătăcit,
Şi omul, şi natura acum l-au părăsit.
E noapte, vijelie... Vestmintele-i sunt ude.
— „Bine-ai venit, streine !..." o voce se aude,
O voce virginală... „Urmează-mi... Ai scăpat !"
Şi-o mînă se întinde eroului mirat.

. . . . . . . . . . . . . . . . .

Într-o colibă mică la zece paşi îl duce.
El intră ; la lumină zăreşte-o fată dulce.
Copila îi surîde ca cele dintîi flori
Ce-anunţă primăvara la triştii călători.
Părintele ei vine şi amîndoi veghează
Să aibă mulţumire acel ce-l ospătează.

— „Tu eşti Mihai Viteazul !... Eu ungur, tu român.
Dar nu ai nici o teamă ! îi zice-acest bătrîn,
Căci ospitalitatea în ceruri e născută
Cînd ura între oameni era necunoscută.
Ea îşi deschide sînul la toţi cîţi o doresc ;
Altminterea, ar perde caracteru-i ceresc.
Sub simplele vestminte s-ascunde cîteodată
O inimă de ură şi de trădări curată.
Precum sub manta d-aur a omului bogat



S-ascunde cîte-un suflet de patimi degradat.
Aşadar, nu te teme ! Nu te-ndoi de mine !
Ca sufletu-ţi şi lutu-ţi în pace să s-aline !"

Iar tînăra copilă cu buze de rubin,
Eroului la masă turna în cupă vin.
Un plîns de tinereţe pe faţa lui străluce
Şi crede încă-o dată că viaţa este dulce.

## COZIA

I

Noaptea trece lină. Stelele voioase
Scutură în aer coamele-auroase.
Dar pe lungul apei, pe costiș întins,
Miriade focuri ungurii-au aprins.
Ei cu fericire somnul dulce cată
Și de line vise, sufletul îmbată.
Mai departe caii nechează duios ;
Codru după codru sună zgomotos.
Dar sub cortu-i mîndru, regele maghiar
Cheamă cavalerii și le zice-amar :
— „Mîne domnul Mircea la bătaie vine,
Cu-ale sale cete de tîlhari ca sine !
Este timp s-aducem la îndeplinire
Prin o nouă luptă planul de mărire,
Plan pe care regii marelui popor
A-ntărit cu viața, cu sîngele lor.
Pînă unde Istrul să aruncă-n mare
Totul să se plece armelor maghiare !"

II

Domnul cheamă capii și le zice-ndată
Cînd frumoasa-i coamă soarele ne-arată :
— „Azi tiranul țărei e creștin popor
Și d-aceea-mi pare mai spăimîntător !
Sub vorbiri creștine, pline d-omenie,
El ascunde nouă lanțuri de robie !



Nu cătați ce nume, ce credință are
Cela ce vă surpă sînta neatîrnare !
Cîți străini vă calcă pe acest pămînt,
Voitori de bine vouă nu vă sunt.
Orice-ar fi streinul ce vă calcă-n țară,
Sub urgia voastră trebuie să piară !
Oamenii se pleacă la apăsător,
Cînd le putrezește inimile lor.
Dar un nobil popol piere cu mîndrie
Și cît viețuiește, liber va să fie !
Tari au stat străbunii pentru-acest pămînt,
Să urmăm în faptă cei ce nu mai sunt !
Cum au fost părinții, fiii n-or fi oare ?
Pirul nu coboară dintr-o dulce floare.
Unde roza moare, rozele-nfloresc,
Pe eroici urme, eroi strălucesc !"

III

Aerul răsună... Muntele răspunde ;
Geme pretutindeni prin strîmtori profunde.
Arme, coifuri, zale varsă raze pline
Ce prin nori pulberici răspîndesc lumine ;
Astfel cînd dumbrava se încinge-n foc,
Printre fum, în aer, flacările-i joc.

IV

Regele își perde marea lui armie
Și prin fugă, singur, scapă de robie.
Dupe luptă, Mircea și cu-a lui oștime
Nalță monastire la Sînta Treime.

## OGOGENII

I

Domnul șeade-n sala cea de sărbătoare,
Iar alături pare doamna-i gînditoare.
Cum mai multe magici și suave flori
În buchet se-ngînă cu-ale lor colori,
Astfel sunt în față-i, dulcea tinerețe,
Maiestate, grații, rară frumusețe !
Peste păru-i poartă regala cunună.
Din cunună cade coama sa cea brună,
Rîură pe sînu-i ca două-aripiori
Ce un corb destinde iarna pe ninsori.

Soli trimiși de Poartă dau al lor firman...
Iată cum îi scrie marele sultan :
— „Pentru că e datul, cei ce-mi servă mie
Țările-mi supuse, trei ani să le ție.
Prin trimișii noștri te-am înștiințat
Să depui puterea care ți-am fost dat !"

Matei se îndreaptă către toți și spune :
— „Ne vom bate oare, sau ne vom supune ?"

— „Sabia străină, toți au cuvîntat,
Să nu taie-n țară nici un cap plecat !
Și d-a fi să cază țara în robie,
Încă să ne facem sînta datorie !
Căci mai dulce-e nouă liberi să perim,
Decît cu rușine robi să viețuim !"



Strigă și toți jură cu-armele să peară
Pe cîmpia luptei, pentru sînta țară.

II

Cîmpul Ogogenii luce despre zori.
Nu de turme grase, nici de dalbe flori,
Ci de multe corturi. Tabăra-i tăcută.
Vasile-al Moldovei pe străini ajută !
Ura care poartă domnului creștin,
Pune-n mînă-i arme lîngă cel străin,
Și îi zice : — „Du-te ! Sparge cu turbare
Orice simpatie sîngele tău are !
Numai să astîmperi al tronului dor,
Sclav al vanității, mizer muritor !"

Matei domnul vine cu cetele sale,
Sfărамă străinii răspîndiți pe vale...
Domnul de Moldova scapă rușinat
Și de conștiință dureros mușcat.

## BOGDAN ÎN POLONIA

### I

Regele cu sora şi cu muma ei,
Dintre toţi oaspeţii rămîn cîte-trei.
Lampele revarsă valuri lucitoare
P-ale-acestor oaspeţi feţe gînditoare.
Tînăra prinţesă stă răpită blînd.
Păru-i blond pe umeri cade rîurînd,
Ca un val de raze ce se vărs din soare
Pe o delicată, fragedă ninsoare.
Brîul ei albastru cu-aur semănat
Luce ca eterul dulce înstelat.
Gaz uşor, poetic sînu-i învăleşte,
Provocînd dorinţe, dulce le-mbrînceşte.

— „Sire ! îi vorbeşte muma sa regină,
De amărăciune inima mi-e plină.
Suferi-vei încă, ast barbar român,
Dupe ce înfruntă pe al său stăpîn,
Cerîndu-ne nouă, mîna fiicei mele,
S-arză şi să prade locurile tele ?"
Regele-i răspunde : — „Vai ! acest barbar
Pretutindeni oastea mi-a înfrînt amar !
Cererea făcută, să devie mire,
Pentru noi, o, maică, este fericire !
Dulce sorioară ! Pentru-al ţării-amor,
Oh ! primeşte mîna astui vingător !"
Dar Elisabeta pleacă-a sa cătare
Îneoată-n lacrimi şi în întristare



Şi cu vorbă dulce ca inima sa,
Fratelui său june îi răspunde-aşa :
— „Am jurat credinţă unui altui mire
Şi cu vorba, dat-am inima mea, sire !"
— „Sora mea cea jună ! Sufletele mari,
Nobile, frumoase, generoase, tari,
Prin mari sacrifice, cugete sublime
S-osebesc în viaţă din oarba mulţime...
Un erou dă viaţa plin de fericire
Pentru o frumoasă, nobilă gîndire,
Un martir, la umbra negrei închisori,
Vede cum se scutur ale vieţei flori
Şi-mbătat de gîndul că el face bine
Prin a lui durere, patriii în suspine,
Uită greutatea lungilor dureri,
Zilele-i ce curã fără de plăceri.
Ţara ta, prin mine, astăzi zice ţie :
Dă-mi a mea frumoasă pace, bucurie !"
Dar Elisabeta lacrime vărsa
Şi sub alba-i mînă faţa-şi ascundea.

### II

În aceeaşi noapte domnul trist s-abate,
Varsă în tăcere lacrimi înfocate.
Apoi cere calul. Cu o mie inşi,
Pasă către Liov, toţi de ură-aprinşi,
Poarta este-nchisă, dorul îl răpeşte.
Domnul, cu-a lui lance, porţile loveşte,
Poarta e închisă, lucru de mirat,
O femeie-n vălu-i i s-a arătat !
Iese ca din umbră, la Bogdan se duce,
Îşi ridică vălul ce în aur luce...
Luna dintre neguri iese un minut :
E Elisabeta. Chipul ei plăcut
Pare trist şi palid ca o frumuseţe
Dintr-o altă lume, plînsu-i arde-n feţe.
— „Inima ta, doamne, sub turbarea sa,
P-o fecioară slabă cată-a-şi răzbuna.

Ai dreptate, poate ; dar tu cazi pe țară,
Cu a ta turbare, crudă și barbară !
Dar ce e-ntre mine și acest pămînt,
Ca să faci dintr-însul un întins mormînt ?"
— „O, fecioară dulce ! Vino lîngă mine,
Vino și-mi alină tristele-mi suspine.
Pentru ce-ți voi spune cît te iubesc eu,
Ce furtună geme în sufletul meu ?
Limba omenească n-are astă dată
Vorbe să exprime patima-mi turbată.
Dar tu spune-mi mie, oare nu te-ating
Aste crude lacrimi ce-a mea viață sting ?"
— „Nu ! răspunde fata, plină de-ntristare...
Ca să scap eu țara d-a ta răzbunare
Și să nu calc vorba ce în viață-am dat,
Unui nobil june a-l lua bărbat,
Chiar în astă-noapte am băut veninul,
Vezi această față unde roza, crinul
Să-ngînau, ce tristă se arată ție ?"
Ea desface vălul, fața-i e plăvie.

— „Inimă, te rupe ! Brațe, vă-nălțați !
Iaduri : ură, sînge, moarte revărsați !"
Strigă el atuncea... Paloșu-i lucește ;
Ochii-i varsă sînge... Fața-i gălbenește.
Spre Elisabeta calul a lănțat,
Însă umbra dulce s-a evaporat.
Domnu-nturnă fața ce să-nnegura
Și prin umbra nopții p-al lui cal zbura.

Mai un secol leșii arătau cu jale
P-a cetății poartă urma lăncei sale.

## NĂVALA LUI ȚEPEȘ

Noaptea-i furtunoasă, și superbul domn
În deșert mai cheamă fugătorul somn :
O gîndire mare sufletu-i îmbată ;
Printr-o faptă rară să triumfe cată.
Printre noapte, ploaie, tunete de foc,
Cu cinci mii de roșii el își face loc :
Cum furtuna cade p-ape dormitoare
Și d-odată-nalță valuri mugitoare,
În ordia turcă roșii năvălesc...
Turcii se deșteaptă, strigă, s-amețesc.

Sunetele d-arme, strigăte turbate,
Printre vijelie zbor amestecate ;
Caii calcă rînduri de fărămături ;
Sîngele ca ploaia cură din săcuri.

Mohamed sub cortu-i dulcea pace cată ;
Vise grațioase sufletu-i îmbată.
Ușile, la cortu-i, iată, se smicesc
Și pe cal apare domnul românesc.
Mohamed p-o poartă repede dispare...
Printre umbra deasă caută scăpare.

Cînd pe fruntea nopții ziorile se joc,
Domnul cu românii las al luptei loc ;
Dar sultanul cearcă spaimă-atît de rară,
Cît, la miezul zilei, fuge spre hotară.

## APA BÎRSEI

Ca un fluviu d-aur, splendida lumină,
Peste patru taberi, varsă luna plină.
Turcii şi tătarii somnului se dau ;
Ungurii, la mese, grijele-nşelau.
Astfel prin furtună, printre nopţi, pe mare
Lopătarii varsă tînăra cîntare.

Dar Şerban nu doarme, căci dulcele somn
Rar răsfaţă geana unui mare domn.
Grijele, în horă, turbure se duce
Încotro lumina mai splendidă luce.

Către astea, cîntul pasărei prin flori
Spune că se varsă fragedele ziori.
Domnul către ceruri-nalţă rugăciune,
Apoi dă semnalul, trompeta răsună.

Lupta se începe, cetele tătare
Pasă înainte, strigă cu turbare.
Turcii le sprijină ; turcii şi tătari
Se îndes, s-amestec... Sprinteni armăsari
Nechează, spumează... Armele răsună ;
Tremură pămîntul... Muntele detună,
Soarele păleşte... Apele roşesc...
Pasările-n aer zborul lor opresc.



Omul se îmbată d-omenescul sînge...
Muma către sînu-i copilaşul strînge.
Ungurii rezistă furiei cei vii,
Dar cum în suflarea negrei vijelii
Arborii rezistă, cîteva minute,
Apoi îşi sfăramă crăcile bătute,
Astfel stau maghiarii cu-nfocatul dor,
Cu puterea dalbă sufletelor lor.
Dar-necaţi d-a noastră crîncenă putere,
Iată că se pleacă, bărbăţia piere.
Dar atunci începe crudă măcelare.
Furia scăpată, urlă cu turbare.
Caii calcă în sînge pînă la copiţi,
Calcă şi sfăramă morţii şi răniţi.
Strigăte, trufaşe, celui ce învinge,
Se confund cu plînsul celui ce se stinge,
Astfel cum bacanta, l-al plăcerii loc,
Vine despletită şi cu ochii-n foc,
Şi cu voluptate, şi nesăturată,
De plăceri sălbateci şi de vin se-mbată.
Secheli s-abate. Zilele-i se curmă,
Patru mii de nobili în mormînt îl urmă.

## GROZEA VORNICUL

Iar prin lungul apei, prin dumbrăvi, s-arată,
Pasă, pe tăcute, o măreață-armată :
Armia lui Rareș, domnul lăudat.
Luna p-a lor cale raze-a semănat.
Ungurii cu spaimă somnul dulce lasă
Și la datorie fiecare pasă...
La lumina stelei, cei armați s-opresc...
Din ambele taberi, bravii se privesc.

Lupta-ncepe crudă : buciumele sună,
Caii lor nechează, văile răsună.
Zorile se scaldă p-azurul ceresc,
Pe armele roșii de sînge-omenesc,
Dar lumina spune cetelor maghiare
Că numai prin fugă pot afla scăpare.

Zapoliu aude cu plăcere vie...
La moldavii noștri pasă-n bucurie.
Cheamă căpitanul care-a comandat ;
Tinde mîna dreaptă și l-a sărutat.
Apoi dă lui arme rari și prețioase,
Aur îi oferă și săgeți frumoase.
*Grozea, căpitanul*, armele-a primit :
— „Iau eu arcu-acela la luptași dorit,
Dar auru-ți, doamne, nu mi se cuvine.
Domnul Petru Rareș m-a trimis pe mine
Să sfăram vrăjmașii într-acest rezbel
Numai pentru stima care-ți poartă el."



## MIHAI REVENIND DE LA DUNĂRE

Domnul României către țară vine
Strălucit de-nvingeri de prin țări vecine.
Lasă să purceează corpu-i de soldați
Și rămîne-n urmă cu șease bărbați.
Dar le vine știre că-n dumbrava deasă
Îi pîndesc cinci sute turci, oștire-aleasă.

Printre-a serei umbră cu-ai săi scutieri
Domnu-atacă-ndată cinci sute-ieniceri.
Turcii în bătaie strigă cu putere,
Iar eroii noștri se luptă-n tăcere.
O minune mare ! Turcii sunt învinși !
Numai domnul taie patrusprece inși !
Apoi urmă calea-i. Iară luna plină
Le așterne drumul cu flori de lumină.

## DOMNUL MAVROGHENI

Domnul Mavrogheni pleacă cu oștire
Și, chemînd boierii, zice cu mărire :
— „Astăzi este timpul să vă războiți
Și prin dalbe lupte să vă nemuriți.
Cela ce roșește a trăi-n robie,
Către-o mîndră moarte să-mi urmeze mie !"
L-aste sînte vorbe, vai ! boierii-au rîs !
Și cu ironie domnului au zis :
— „Portul nu ne iartă, doamne, a ne bate !"
Nobilă mînie sufletu-i străbate,
Dar frîngîndu-și dorul iară le-a vorbit :
— „Ce ? în țara unde viața a domnit
Astăzi nu mai este nici un suflet mare
Ce să bată încă de neatîrnare,
Pe cîmpia unde numărau pe flori
În trecut vitejii ageri luptători ?
Nu mai e scăpare pentru ast pămînt !
Inimile voastre sunt un trist mormînt,
Unde nici o floare nu mai înflorește,
Unde nici o rază nu mai strălucește !
Să-mi aducă caii astor mari boieri,
Lor le dau eu ranguri pentru cavaleri !
Ei merg la bătaie, fără-mpotrivire,
Numai lor se cade cinste și mărire."
Astfel zice domnul trist și abătut.
Însă din mulțime iată au părut



Căpitani de frunte, plini de vitejie,
De amorul țării și mărinimie.
— „În aceste locuri, deși suferim,
Însă pentru țară mergem să murim !"
Ei plecară-ndată să se războiască ;
La Tismana bate armia nemțească

## HAN - TĂTAR

— „Unde-i tînăra domniță,
Floare de cerești visări,
Să mă-mbete din guriță
Cu drăguțe sărutări ?
Cine poate cu tărie
Pentru dînsa a lupta,
Către mine-acuma vie
Lancea lui a sfărîma !"
Astfel leapădă cuvîntul
Han-tătarul îngîmfat
Și pe cal fugar ca vîntul,
Intră-n curte la palat.
Domnul geme de durere,
Căci de cînd a-mbătrînit
A perdut a lui vedere
Și-astfel toți l-au părăsit.
Pe un cal cu coama plină
Iată vine-un cavaler,
Fața-i arde de lumină,
Ochii-i seamăn rupți din cer.
Ei se lupt cu agerime.
Valură fugarii lor
Și se mușcă cu cruzime.
Lăncile în țăndări zbor.
Spadele lucesc la soare,
Se-nvîrtesc necontenit,
Se lovesc fulgerătoare.



Dar o spadă a roșit.
Cavalerul cel mai june
Se doboară dupe cal.
Păru-i galben se depune
Cum sub soare luce-un val.
Este tînăra domniță.
Ochii dulci se-nchid în dor ;
Iar pe mica sa guriță
Rozele cu vorba mor.

## ROSSANDRA

I

Țara geme d-oști streine,
Sînu-i un mormînt.
Ștefan trece în festine
Viața pe pămînt.
La o masă strălucită
El se dezmierda
Cu frumoasa lui iubită
Și suita sa.
— „Nu mai voi, o, drăguliță,
Vinul de Cotnar,
Ci mă-mbată din guriță
Cu ceresc nectar !"
Fața ei se rumenește
Ca o roză-n flori
Și cu mîna învălește
Aste vii colori.
Pe cosița-i văluroasă
Negri fluturași
Cu-aripioară neguroasă
Tremur drăgălași.
Sînul ei îl învălește
Valuri dulci de crin
Cînd suspinul înflorește
Rotunzioru-i sîn.
Două flacări luminante
Ochii-i poleiesc.
Astfel negri diamante
La soare lucesc.



Cine-o vede, se răpește
De mîndrețea sa,
Din suflarea ei dorește
A se îmbăta.
Dănțuiește răpitoare.
Grațiile-o-nsoțesc
Cum p-o rază din drag soare
Fluturi ocolesc.
Și în danțul ce-o îmbată
Saltă grațios
Ca o stea lin legănată
Pe un rîu fugos.
Apoi cade leșinată
Pe un moale pat
Unde Ștefan o dezbată
Cu un sărutat.

II

Un poet cu plete albe
La masă ședea
Și sub degetele-i dalbe
Cupa strălucea.

Cînd murmura contenește
A cînta ceru
Și-n tăcerea ce domnește
Astfel începu :

— „Moldova mea cea dulce ! O, țară mult iubită !
De ce cu vălul morței ți-e fruntea coperită ?
Nu ești tu semănată cu sînge vitejesc ?
Pe luncile-ți rîzînde eroii înfloresc,
Fecioarele-ți sunt dalbe, plăcute, grațioase
Ca stelele de aur în seri primăvăroase.
Cosița ta bălaie cu dulci flori împletită,
De rîulețe limpezi nu-i oare răcorită ?

O, țară ! ce-ți lipsește de-atît te-ai întristat ?
Dar ce strigare crudă tăcerea-a turburat ?
Străinul intră-n țară și arma vitejească
Nu se rădică încă pre barbari să zdrobească ?
Ah ! umpleți pînă mîine paharul meu cu vin !
Să uit rușinea voastră, să-nec al meu suspin !
Mă îmbătați pe mine de dulce frumusețe
Ca să-mi aduc aminte de mîndra-mi tinerețe !
Atunci de zece brațe eu n-aveam nici o frică,
Zburam la lupta dreaptă ca fulgerul ce pică,
Iar sîngele din spadă cura ca un izvor !...
Azi anii mă apasă cu greutatea lor
Și mîna-mi tremurîndă abia mai cîrmuiește
Tambura ruginită ș-un cal ce-mbătrînește.
Mai slab ca mine este popolul românesc
Ce-a strălucit odată în cîmpul vitejesc !
Căci inima-mi tot bate la falā, vitejie ;
Iar el perdut-a toate ; credință, bărbăție
Amara moliciune, mireasa celor morți,
Intrat-a in locașul vechilor mei consorți !
Dar către cine oare durerea mea voi spune ?
Ah ! cine la mărire vrun preț aici mai pune ?"

— „Ah ! să fie blestemată
Suspinarea ta !
Strigă Ștefan deodată
Dorul îneca.

Țara încă viețuiește,
Bravii n-au perit.
Tu, ce dorul te orbește,
Bătrîne,-ai mințit !"

Dar poetul deodată
Barba și-aruncă
Și-ntr-o albă dulce fată
Fața își schimbă.



Peste umeri rîzătoare
Cade coama ei
Ce lucește-n flori din soare
Și în dulci scîntei.

Este dulcea soțioară
Domnului Ștefan.
E Rossandra-florioara,
Crinul moldovan.

Atunci Ștefan, domnul mare,
La oaste plecă
Și de oștile barbare
Țara curăță.

## BÎRLAD

Turcii intră-n ţară, trec, se grămădesc,
Alţii totd-odată la hotar murgesc.
Dar Ştefan cel Mare cu oştile sale
Spre Bîrlad se duce şi-i aşteaptă-n cale.
Un boier îi zice : — „Doamne ! Mulţi mai sunt,
Mulţi se varsă turcii pe acest pămînt !"
Ştefan îi răspunde : — „Şi mai bine-mi pare.
Nu vom sta noi nimeni fără de lucrare."
Zice. Late valuri cetele-i pornesc.
Pulberea se-nalţă, armele lucesc.
Domnul pune oastea sub trei capi de ţară.
Avangarda pleacă... Lupta-ncepe-amară.

Numărul lor mare pe moldavi îi strînge.
Soarele s-ascunde sub un nor de sînge,
Noaptea împrumută zilei văl de dor,
Negură şi pîclă pe pămînt cobor.
Cum din munţi coboară două repezi unde,
Se-ntîlnesc pe cale, scot mugiri profunde,
Apoi preunate, pe un singur pat,
Spumegă şi-aleargă, şi-alergînd se bat.
Astfel se-ntîlniră ambele armate
Şi d-a lor lovire par împovărate.
Oameni puşi să sune, prin adînci păduri,
Sună din cimpoaie, buciume, tamburi.
Turcii stau şi-ascultă larma depărtată !
Cu trei alte armii cred că-au să combată.



Rîul îi constrînge. Umbra ce s-a-ntins
Îndoieşte spaima. Focul lor s-a stins.
Cei mai mari s-adună... Ce vor face oare ?
Buciumele sună, răspîndesc teroare.
Unul ia d-a fuga... Toţi îl urmăresc,
Ca pulberea în vînturi toţi se risipesc.
Ştefan îi preurmă, fuga lor nu-i scapă.
Mulţi, coprinşi de spaimă, săr şi per în apă.
Alţii, între dînşii singuri se ucig,
Alţii-n spada noastră, năvălind, să-nfig.
Astfel multe paseri, prin furtuni turbate,
Zboară răsipite, par înspăimîntate !
Unele s-aruncă peste rîpi şi mor,
Altele pe sînul celor ce le-omor.
Rîul spumă sînge. Turburile-i valuri,
Strînse de cadaveri, se revărs pe maluri.
Ştefan, pretutindeni îi doboară-amar,
Dîndu-le gonire pînă la hotar,
Cum pe calea coasei, pe întinse crînguri,
Maldărul cel verde zace rînduri, rînduri !
Astfel pretutindeni zac şi morţii lor.
Corbii, cete late, peste dînşii zbor.

Dar Ştefan cel Mare capii oştii-uneşte
La voioase mese şi-astfel le vorbeşte :
— „Raz-acestii lupte petrecută-n nori,
Luce ca lumina soarelui la zori,
Dar a sa lumină foarte lucitoare,
Să nu ne răpească prin a sa vulvoare.
Fala e un soare mîndru, strălucit,
Ce orbeşte ochiul care l-a privit."
Astfel zice domnul. Cupele-aurite
Cheamă, prin toaste, zile strălucite.
Tinere fecioare cununau cu flori,
Cu-a lor dulce mînă, bravii vingători.
Altele, pe harpe, cîntă dulce, lin,
Gloria română şi-al Moldovei chin.
Iar Ştefan ascunde faţa-i strălucită
În regala-i mantă cu aur mîndrită.

# BAIA

I

Trage-ți încă-o dată spada fulgeroasă,
Țară de mari fapte, țara mea frumoasă.
Un minut în viață tu te-ai odihnit
Și pe păru-ți mîndru florile-au pălit !
Dulcile surideri pe buze fecioare
Stinsu-s-au la umbra grijei gînditoare.
Peste tot răsună cîntece de dor
Cu suspine triste îngînate-ușor !

II

Cetele maghiare pe cîmpii s-adun,
La cetatea Baia tabăra lor pun,
Mateiaș solește marelui Ștefan
Ca să-l recunoască drept un suzeran.
Dar eroul nostru încă-i dă de știre :
— „Pînă ce românii, mîndri de mărire,
Pentru țară moartea vor desprețui,
Mînele de lanțuri nu-și vor umili !"

III

În cetatea veche ungurii-au rămas
Și-n plăceri molateci inimile las.
Într-o noapte tristă, într-o sărbătoare,
Ei înșeală dulce grija gînditoare.



Viața, dezbrăcată d-ale ei dureri,
Cură pentru dînșii plină de plăceri.
Dar p-atunci românii cu cel călcător
Nu beau dintr-o cupă viața țărei lor.
P-a fecioarei frunte, aste sărbători
Nu puneau plăpînde și suave flori.

IV

Noaptea toate seamăn mai spăimîntătoare,
Moartea le-mprumută valul de teroare.
Conjurați d-odată, în orgia lor,
Ei se dau ca mieii la cei ce-i omor.
Ștefan pune focul. Flacăra s-unește
Cu teroarea morții și pe toți uimește.
Ziorile se varsă. Pe cetatea lată
Către cer se-nalță flacără turbată.
Junele bacante, bete, despletite,
Mai cătînd cu gura sărutări dorite,
Cu amanții tineri, spectacol amar !
Într-un rîu de flacări, repede dispar.

Iar Corvin cel mare, revărsînd suspine,
Cu trei răni și singur fuge cu rușine.

## CODRU COSMINULUI

I

Vînturile negre, într-a lor turbare,
Nu bat fața mărei fără încetare ;
Iar tu, dragă țară, pace nu mai ai !
Nu se șterse bine sîngele pe plai
Și alt rîu de sînge mîne o să-l ude !
Mîne, alte lupte ! Alte doruri crude !
Fiii tăi trec viața sub armele lor ;
Pruncii lor îi uită, părăsiți în dor !
Iată, vîntul luptei geme cu turbare !
Un minut, o, țară, cată dezmierdare !
Crude au să fie luptele ce vin !
Dar neperitoare fi-vor cel puțin ;
Ale tele lupte, splendide, sublime,
Te-or scăpa de moarte pe viitorime !

II

— „Nu a geme numai și-a vărsa suspine
E lăsat la inimi nobile, sublime !
Plîngerea purcede din suflet robit
Unei vieți trîndave ce l-a umilit !
Cel brav nu s-abate cînd cel rău îl frînge,
Ci cu arma-n mînă se îmbată-n sînge."
Astfel strigă Ștefan și cu bravii săi
Pleacă cu urgie la Cosmin în văi.
Au intrat polonii pe văi la Cosmin ;
Între două măguri ei coboară lin.



Soarele răsare ; focul splendid luce,
P-armele lor mîndre cade și străluce.
Liberă de grijă, moarte sau robie,
Inima lor zboară către bucurie.
Gîndul lor întrece pasurile lor,
Către dulcea țară alergînd cu dor.

Dar mai sus de măguri cei din țară vin,
Herăstrez stejarii cîți pe rîpi se-nclin ;
P-ale lor tulpine aninați îi lasă ;
Iar mai jos de dînșii armiile pasă.
Un semnal, și-aceste cete vor peri.
Soarele dispare... Ceru-ngălbeni !
Munții-nalți, vechi, scutur coama lor virgină,
Arburii se mișcă, se-nvîrtesc, se-nclină.
Umbra se mărește... Aerul tăiat,
Strîns, s-aruncă-n valuri, vîjie turbat.
Muntele tresare ! Trăsnete, mugiri,
Șuierări bizare, vaiete, răcniri
Să rădic în aer, cresc, se variază,
Și, din munte-n munte, trec, se repetează,
Brazii vechi ca lumea peste tot s-abat,
Cad din rîpă-n rîpă ; orișiunde bat,
Stîncile, pe cale, gem, trăsnesc și saltă,
Se sfărâmă, pleacă, bubuiesc, tresaltă...
Cerul și pămîntul parcă se lovesc,
Parcă se confundă și se nimicesc.
Și-unde se revarsă pe văile-adînci,
Alți munți se formează din copaci și stînci.
Muntele rămîne negru dezvălit ;
Rîul schimbă cursu-i, geme năbușit ;
Caii, cavalerii, cetele făloase,
Armele iau forme crude și hidoase,
Rîuri largi de sînge din pămînt țîșnesc,
Codri-n fum și-n umbră saltă, clocotesc !...

Ștefan însă vine cu a lui armie.
Ce mai e cu viață, sfărâmă c-urgie.

## ȘTEFAN LA MOARTE

Ștefan, domnul țărei, pe cei mai mari unește
La Suceava veche și-astfel le vorbește :
— „Fiul meu cel june ! Voi, români doriți !
Moartea mă culege dintr-ai mei iubiți.
Dorul pentru viață nu m-atristă foarte ;
Omul chiar cînd naște face-un pas spre moarte.
Viața-i ca fantasma cu chipul plăpînd
Ce prin nopți s-arată și se stinge blînd.
Omu-i ca un vierme ce-n țărînă pare
Un minut vederei și, lucind, dispare.
Dar mă-ntristă foarte norul furtunos
Ce pe cerul țării trece neguros ;
Soliman ce mîine poate se prepară
A lovi cu moarte draga noastră țară.
Ungurul cel falnic se supune lui.
În poloni credință nu mai poți să pui.
Un pilot cu minte prin furtuna tare
Nu desface toate pînzile ce are.
Astfel pîn' ce fieru-i noi să-l încercăm,
Cu temeiuri bune țara să-nchinăm.
Iar de-ar vrea să surpe legi și dalbe date,
Să muriți cu toții pentru libertate !
Nimeni nu e în lume mai disprețuit
Ca cel rob ce poartă jugul mulțumit,
Nimic nu ne-nsuflă hulă ca poporul
Ce dorește viața cu robia, dorul !
E mai demn, mai nobil, oameni și pămînt
Fața lor să-și schimbe sub un dalb mormînt,
Decît în robie neamul să trăiască
Și de-a lui rușine lumea să roșească !"



## DUMBRAVA ROȘIE

I

Albert face știre lui Ștefan cel Mare :
— „Să depui puterea și-armele barbare !"
Pentru-aceste zise, domnul îi scria
Aste vorbe dalbe : — „Vino de le ia !"
Iar la-ai săi le zice : — „În această lume
Cît cerescul soare va purta un nume,
Nimeni nu va spune, cît am viețuit,
Că a călcat streinul ast pămînt iubit
Și-a găsit în țară cugete-njosite,
Inimi degradate, brațe putrezite !
Nu cătați mulțimea celor ce sosesc
Și ascund în umbră soarele ceresc.
Inima la doruri e mai călduroasă,
Steaua-n noapte luce, e mai luminoasă !"
Zice ; cere calu-i ...Brava lui armie
Spre cîmpia luptei pasă cu mîndrie.

II

Ce-ai făcut vitejii plini de bărbăție,
O, trufașe rege ! Ieri, tu, cu mîndrie,
Le-mpărțeai al țărei lăudat pămînt,
Astăzi n-au nici locul unui strimt mormînt.
Plîngi, trufașe rege, căci a ta mîndrie
A lovit cu moarte splendida Lehie !

III

Mii de pluguri ară. La fiece plug,
Zece cîte zece robii leşi se-njug.
Astfel ară cîmpul ; iar prin arături,
Tot cu dînşii Ştefan seamănă păduri.

IV

Doi trimişi de unguri la Ştefan sosesc.
— „Doamne ! Toţi creştinii azi te fericesc.
Dar, ilustre Ştefan, toţi se roagă ţie,
Pentru robii voştri prinşi în bătălie..."
Astfel zic trimişii. Dar Ştefan cel Mare
Iată cum răspunde plin de turburare :

— „La vecinii noştri prăzi noi nu cătăm,
Însă cînd ne calcă, ştim să ne-apărăm.
Nu-i în datul nostru cruda tiranie,
Dar un aspru-exemplu am voit să fie.
Din această faptă naşte-vor dumbrave
Ce-ar vorbi prin veacuri d-armele moldave...
Noi scrim istoria, nu pe cărţi ce per,
Ci pe frunţi de popoli cu paloş de fier !"

## MARIA PUTOIANCA

Maria cade roabă. E dusă la Divan.
Acolo se prezintă superbului sultan.
E jună şi frumoasă sub ostăşeşti vestminte !
Frumoasele-amazoane, ea mîndru ne aminte.
E-naltă şi subţire, ca bradul copilaş ;
Pe albu-i sîn, păr negru se varsă drăgălaş.
Cum plană întristarea pe cugete senine !
Iar gura-i e o roză cu sînge şi cu vine.
— „De ce-ai luat vestminte şi arme de bărbat
Ca să te lupţi cu turcii ? sultanul a-ntrebat.
Urmat-ai tu în luptă vreun ostaş ce-ţi place ?"
Şi a Mariei faţă mai rumenă se face.
— „Nu am urmat pe nimeni, şi, dacă arme port,
Voi să-mi răzbun prin sînge părintele meu mort."
— „Mulţi turci ucis-ai oare ? Eu pot a-ţi da iertare
De n-ai ucis nici unul !" La astă întrebare,
Maria îi răspunde : — Îţi jur pe Dumnezeu,
Ucis-am numai nouă, şi mult îmi pare rău !
Îmi trebuia o mie ca să răzbun un tată
A cărui scurtă viaţă fu de virtuţi bogată."
Sultanul cu mirare pe fată auzi :
— „Fii liberă, trăieşte ! Eşti demnă a trăi !"

## DRAGOMIR SAU CETATEA LUI RADU NEGRU

Pe un pisc sălbatic și vijălios,
Unde urlă-n poale Argeșul spumos,
Este o cetate. Armia maghiară
Va să o supuie printr-o luptă rară.
Acolo românii s-apăra cît pot.
*Dragomir* comandă oastea lui Laiot.
Dup-o zi de luptă se așează mese
Cu plăcute vinuri și bucate-alese.
La aceste mese toți românii vin,
Varsă vin în cupe și voioși închin.
Soarele în aburi îmblă să se culce.
Grijile, învinse, las banchetul dulce.
Orele se scură împletite-n flori
Și ostașii uită că sunt muritori.
Dragomir vorbește către adunare :
— „Iată, frați de arme, ultima mîncare !
Nu mai sunt merinde, tot s-a mîntuit.
Ce-a rămas, de rîpă eu am azvîrlit.
Starea noastră tristă cere mîntuință,
Ori prin moartea noastră sau prin biruință.
Moartea nu spăimîntă decît pe mîrșavi.
Moartea-i logodită cu acei mai bravi.
Cela ce nu moare pentru-al țărei bine,
N-are drept la viață, este mort de sine !
Să ieșim cu arme din cetate-afară,
Să murim cu fală pentru sînta țară !"
Zice și ostașii strigă și închin.
Ale lunei raze îi sărută lin.
Dragomir coboară cu oștile sale,
Spulberă maghiarii tăbărîți pe vale.



## MUMA LUI MIHAI

Lîngă Olt la monastire
Vine un ostaș din plai
Și întreabă cu grăbire :
„Unde-e muma lui Mihai ?"
Teodora se închină ;
Roagă pentru fiul său.
„— Maică schimnică, suspină,
Nu mai este fiul tău !
Ce nu au putut răpune
Patruzeci de lupte mari,
Au răpus, vai ! îți voi spune,
Două săbii de tîlhari !"
— „Sub a morții grea lovire,
El, căzînd, s-a apărat ?"
— „Prins în lance, cu mărire,
Scump el viața lui a dat."
— „Adevăr tu spui... El este
Fiul meu cel prea iubit...
Dar poți tu a-mi face veste
Pe români de i-au unit ?"
— „N-a putut el să-i unească,
Singuri nefiind uniți.
Toți voiesc ca să domnească
Și-așteptînd, toți sunt robiți !"
— „Știrea ta e tristă foarte,
Nu că fiu-meu a murit,
Dar că chiar prin a lui moarte
Pe români n-au dezrobit."
Astfel zice doamna mare
Și-n chilie s-a închis,
Pînă ce de întristare
Ochii-n lacrimi i s-a-nchis.

# BASME

## FATA DIN DAFIN

### I

— „Deschide-te, dafin ! Eu voi a mă duce
Spre rîul senin,
Căci stelele d-aur să leagănă dulce
Pe valul cel lin !"

Aşa se complînge fecioara frumoasă
Ca viaţa din rai,
Închisă-ntr-un dafin p-o vale pletoasă,
Cu plete de mai.

Iar fata coboară voioasă din laur,
Aleargă prin flori,
Şi luna ce pare ca bulgăre d-aur,
Luceşte prin nori.

Aleargă prin valuri de flori virginale
Cu vîntul uşor ;
Şi boarea o-mbată ; privirile sale
Se turbur d-amor.

### II

— „Cosiţele tele, ce cad bălăioare,
Îi zise-un drumaş,
Lumină pe sînu-ţi ca focul de soare
P-un crin drăgălaş !



Dar fie rău zisă cereasca-ţi mîndreţe,
O, vis fericit !
Căci inimă, viaţă şi dulce juneţe
Acum mi-a răpit !"

Atunci rumeneala plăcutei fecioare
Pe faţă-i luci
Cu sîngele mierlei, ce p-alba ninsoare
Voios ar stropi.

El zice şi-aleargă spre fata sfioasă
Cu chip purpurat ;
Dar dalba copilă se duce voioasă
Pe plaiul cel lat.

Aleargă prin iarbă şi cînd e departe
De domnul frumos,
Îşi ostie pasul şi şeade-ntr-o parte
Cătînd amoros.

### III

— „Regina bălaie cu dulcele stele
Adoarme pe nor !
Adormi, o, mireasă, pe braţele mele,
Uitînd al tău dor !"

Iar vergura doarme pe braţele sale
Şoptind amoros :
— „O, doamne din ceruri ! fă să nu mă-nşeale
Streinul frumos !"

Adoarme fecioara ; dar cînd se trezeşte
În darn l-a chemat !
Buchet de flori dalbe sub capu-şi găseşte ;
Dar el a plecat.

IV

— „Deschide-te, dafin, acum pentru mine,
Să m-adăpostesc,
Căci noaptea purcede și soarele vine
Și-o să mă topesc !“

— „Te du, copiliță cu coam-aurită,
Cu chipul plăcut,
Căci dup-a ta frunte cununa-nflorită
Acum a căzut !“

# MIHNEA ȘI BABA

(DUPE O TRADIȚIE)

I

Cînd lampa se stinge la negrul mormînt
Atinsă de aripi, suflată de vînt ;
Cînd buha se plînge prin triste suspine ;
Cînd răii fac planuri cum au a reține
În barbare lanțuri popolul gemînd ;
Cînd demoni și spaime pe munți se adună
De urlă la stele, la nori și la lună,
Într-una din peșteri, în munte rîpos,
Un om oarecare intră curagios.

II

În peșterea Carpaților
O oară și mai bine
Vezi templu pacinaților
Ce cade în ruine.

Aci se fac misterele
De babe blestemate,
Ce scot la morți arterele
Și hîrcele uscate.

Aci se fierb și oasele
În vase aurite,
Aci s-adun frumoasele
Cînd nu mai sunt dorite.

O flacără misterică
Dă palidă lumină ;
Iar stîlpii în biserică
Păreau că să înclină.

Și liliecii nopților
Ce au aicea locul,
Ascunși în hîrca morților,
Umblau să stingă focul.

O babă, ce oroarele
Uscaseră în lume,
Tot răscolea vulvoarele,
Șoptind încet un nume.

III

S-aude un zgomot de pași pe aproape,
Cum calcă strigoiul cînd va să dezgroape
O tînără fată... Colo... Ascultați !
Să fie satana cu ochii de focuri ?
— „Hei ! Cine să calce în negrele-mi locuri,
Se-ntreabă bătrîna... aici nechemați !..."
Ea zice, și-n umbră un om se arată
Cu ochii de sînge, cu fruntea uscată,
Teribil ca locul în care intra.
— „Bătrînă, el zise, îți fă datoria !"
Și vorba-i, cum geme în zid vijelia,
Din colțuri în colțuri grozav răsuna.

BĂTRÎNA

Ascultă-mă, doamne, aveam în oștime
Un fiu oarecare vestit în mulțime
Prin luptele sale ; era fiul meu ;
Plăcut ca seninul, frumos ca o floare



Și pentru aceasta mai stam eu subt soare.
Era pentru mine al meu Dumnezeu,
Și pentru aceasta m-am dat în perzare.
Să-l fac între oameni ferice și mare,
Am dat al meu suflet la negrul tartar.
Tu știi mai departe. Ce ? gemi de turbare !
Vei sîngele mumei, tu vei răzbunare,
Lovește ! Na sînul, tirane barbar !
Căci viața îmi este acum blestemată.
O ! cum nu pot oare să sorb astă dată
Și zilele tele, și sîngele tău !
Dar nu pot, căci fiu-meu în ultima-i stare
Opri orice mînă a da răzbunare.
Tirane ! Vezi prada-ți, vezi cugetul său.
Pe urmă, c-o mînă uscată și arsă,
Într-una din hîrce un sînge ea varsă,
Și, dîndu-l lui Mihnea, îi zise : Să bei !
E sîngele fiu-meu, na ! soarbe-l mai tare,
E cald și e tînăr, cum vei tu, barbare ;
Na, soarbe, sau eu sorb p-al tău, de nu vei.

IV

Toți morții din morminturi,
Cu ghearăle-ncleștate,
Ca frunzele uscate
Ce zbor cînd suflă vînturi,
Spre Mihnea alerga ;

Iar vîrcolacii serii,
Ce chiar din lună pișcă
Cînd frunzele se mișcă
În timpul primăverii,
Țipînd, acum zbura.

Șoimanele ce umblă
Ca vijelii turbate,
Coloase deșirate

Cu forma ca o turlă,
Din munți în văi călca.

V

Un glas în mulțime teribil gemu
Și ceata infernă îndată tăcu.

VI

BLESTEMUL

Oriunde vei merge să calci, o, tirane,
Să calci p-un cadaver și-n visu-ți să-l vezi,
Să strîngi tu în mînă-ți tot mîini diafane
Și orice ți-o spune tu toate să crezi.
Să-ți arză plămînii d-o sete adîncă
Și apă, tirane, să nu poți să bei,
Să simți totd-auna asupră-ți o stîncă,
Să-nclini a ta frunte la cine nu vrei.
Să nu se cunoască ce bine vei face!
Să plîngi! însă lacrimi să nu poți vărsa,
Și orice dorință, și orice-ți va place
Să nu poți, tirane, să nu poți gusta!
Să crezi că ești geniu, să ai zile multe
Și toți ai tăi moară; iar tu să trăiești!
Și vorba ta nimeni să nu o asculte,
Nimic să-ți mai placă, nimic să dorești!

VII

Așa vorbi bătrîna
Și Mihnea tremură.
Iar naiba, ce fîntîna
O soarbe într-o clipă
Și tot de sete țipă,
La dreapta lui zboară.



El are cap de taur
Și gheară de strigoi,
Și coada-i de balaur,
Și geme cu turbare
Cînd baba tristă pare;
Iar coada-i stă vulvoi.

Iar nagodele-urîte
Ca un mistreț la cap,
Cu lungi și strîmbe rîte
Cu care de pe stîncă
Rîm marea cea adîncă
Și lumea nu le-ncap:

Și șease legioane
De diavoli blestemați
Treceau ca turbilioane
De flacări infernale,
Călări toți pe cavale
Cu perii vulvoiați.

Și mii de mii de spaime
Veneau din iad rîzînd
Pe Mihnea să defaime,
Căci astfel baba are
Mijloc de răzbunare
Pe mort nesupărînd.

VIII

Mihnea încalecă, calul său tropotă,
Fuge ca vîntul;
Sună pădurile, fîșie frunzele,
Geme pămîntul;

Fug legioanele, zbor cu cavalele,
Luna dispare ;
Cerul se-ntunecă, munții se cleatenă,
Mihnea tresare.
Fulgerul scînteie, tunetul bubuie,
Calul său cade ;
Demonii rîseră ; o, ce de hohote !
Mihnea jos sare.
Însă el repede iară încalecă,
Fuge mai tare ;
Fuge ca crivățul ; sabia-i sfîrîie
În apărare.
Aripi fantastice simte pe umere,
Însă el fuge ;
Pare că-l sfîșie guri însetabile,
Hainele-i suge ;
Baba p-o cavală iute ca fulgerul
Trece-nainte,
Slabă și palidă, pletele-i fîlfîie
Pe osăminte ;
Barba îi tremură, dinții se cleatină,
Muge ca taur ;
Geme ca tunetul, bate cavalele
Cu un balaur.

## IX

O, ce de hohote ! Rîseră demonii,
Iadul tot rîse !
Însă pe creștetul munților, zorile
Zilei venise.

# DOAMNA ȘI SCUTIERUL

— „O, scutiere frumos și june,
De ce verși lacrimi neîncetat ?
Vai ! a ta viață s-a întristat
Ca zi senină ce-n nor apune !

Care e vîntul ce suflă rece
În aste ziduri dragele flori ?
Ca o ghirlandă de sărbători
A ta junie apune, trece.

Stinsu-s-a floarea ce coronase
Cu tinerețe acest palat.
De cînd tu capul ai înclinat
E tristă viața în aste case !

Cupa-mi de aur și de rubine
Nu se mai imple de pagiul meu.
Fața lui dulce n-o mai văz eu
Surîzînd vesel pe lîngă mine.

Seara cînd vine luna-auroasă
Pe bucla-mi lină a se juca,
Nu mai răsună guitara ta
Pe stînca naltă și neguroasă.

Dar spune mie a ta durere,
Ah ! spune doamnei de ce suspini,
De ce de lacrimi ochii-ți sunt plini
Și-n plîns se-nchide, o, scutiere ?"

Tînăru-ascunse a sa-ntristare.
Dar spre fereastra doamnii,-ntr-o zi,
Cătînd el încă, curtea-l găsi
Rece ca peatra, fără suflare.

## O NOAPTE LA MORMINTE

Mergeam pe căi sălbatice,
Cătam adăpostire ;
Iar fantasme lunatice
Rîdeau p-o monastire.

Lătra departe cîinele
La duhuri neguroase,
Scoteau din groapă mîinele
Scheletele hidoase.

Pe munți, regina nopților
Păruse gălbenindă,
Așa cum fruntea morților
Se vede suferindă.

Atunci trecură ielele
De mîini în horă prinse ;
Ș-un abur toate stelele
Îndată le coprinse.

Țipa în sînul norilor
Vulturi cu grele pene.
Și vuietul prigorilor
Se auzea alene.

Un fulger !... Norul fumegă ;
Iar tunetul răspunde,
Și ploaia cade, spumegă
În turburoase unde.

Apoi s-aud răsunete
De vaiete, suspine ;
Înspăimîntat de tunete,
Un mort veni spre mine.

În prejmul monastirelor,
Umblînd, mă rătăcisem ;
La locul cimitirelor
Văzui că mă oprisem.

### MORTUL

„Deschideți, schelete, aceste morminturi,
Căci ploaia se varsă pîraie din nor,
Căci vîntul mă bate, și cîini mă-nconjor,
Și ielele albe duc hora pe vînturi.

Aseară, cînd umbra cădea pe pămînt,
Ieșii să văz luna jucînd pe ruine,
Căci două schelete gemeau lîngă mine
Și-un verde balaur zbura prin mormînt.

Dar luna s-ascunde d-odată-n furtună
Și astfel ca spicul de vînturi uscat,
Vîrtejul pe mine în văi m-a zburat
Pe unde infernul sabatul adună.

Schelete tăcute, am fost împărat ;
Cum soarele trece din lume în lume,
Din poluri în poluri zbura al meu nume,
Din poluri în poluri eram lăudat.



Precum un luceafăr străluce prin stele,
Luceam printre prinții din epoca mea ;
Dar, vai ! amăgire ! Virtutea-mi lipsea
Și sceptrul se sparse în mîinele mele !

Toți îmi spunea mie că lumea e-a mea,
Că pot p-un capriciu s-o calc în picioare ;
Că orice dorință, de răuvoitoare,
Un semn, și-mplinită să-mi fie putea.

Dar ochii satanii în noapte lumină,
Ca două steluțe ce-n nori strălucesc,
Ca doi cărbuni roșii ce-n umbră roșesc,
Și negrile-i aripi pe capu-mi se-nclină !

Credeam eu acestea, și-așa am urmat !
Pîraie de sînge vărsam cu cruzime,
Și-aceast-omenire ce geme în crime
Un cap vream să aibă ca eu să-l abat.

Dar cîinii mă latră și corbii crocnesc !
Colo pe morminte joc albele iele,
Ce rîde cu hohot de oasele mele,
Iar ochii satanii în noapte lucesc !"

În cele din urmă furtuna trecuse
Și toată natura cu-ncetul tăcuse.

Scheletul acela ce morții rugase
La locul său umed intrarea să-i lase,
În groapă intră,
Iar echo departe apoi repetă :

„Dar ochii satanii în umbră lumină,
Ca doi cărbuni roșii în noapte roșesc,
Ca două steluțe ce-n ori strălucesc,
Și negrele-i aripi pe capu-mi se-nclină !"

## MOARTEA

Iată, măre, iată !
Moartea se arată
Cu perii zburliţi,
De lacrimi stropiţi,
De şerpi împletiţi ;
Naltă şi uscată,
De boale urmată,
Boale furioase,
Boale gălbegioase,
Din aripi plesnind
Ca iesme rînjind.



## RADU-DOMNUL ŞI FATA DIN CASĂ

— „Vin' de mă sărută, dulce copiliţă,
Şi-ţi voi face ţie salbă şi rochiţă !"

— „Salbă şi rochiţă, pentr-un sărutat,
Niciodată, doamne, eu nu am purtat."

— „Dă-mi o sărutare, mîndră fetişoară,
Sau te leg de coada unui cal ce zboară !"

— „Printre cai sălbateci tu mă vei lega,
Dar pe tine, doamne, nu te-oi săruta."

Calul să aduce ; suflă, bate, sare...
— „Dragă copiliţă, dă-mi o sărutare !"

— „Pe-acest cal ce zboară tu mă vei lega,
Dar pe tine, doamne, nu te-oi săruta !"

Radu-domnu însă curtea sa adună
Şi cu mîndra fată vesel se cunună.

## ZINA-DOAMNA

Zina-doamna se coboară
Pe-ale serei dese scări,
Scuturînd din aripioară
Ale lunei sărutări.

Printre valuri fugătoare
De lumină ce treceau
Şi sub albele-i picioare
Crini de aur se spărgeau.
Pe cosiţele-i rîzînde
Mii de raze s-aninau
Şi în aurele blînde
Graţios se legănau.

Mii de paseri poleite
Cîntă-n arbori înfloriţi,
Unii-n roade aurite,
Alţii încă-abia-nverziţi.
Iar pe unde ea se duce,
Unde paşii-i rătăcesc,
Pasările cînt mai dulce,
Florile îmbobocesc.

Alba, juna zinuliţă
Şeade sub un plop de-argint
Şi ascultă în cosiţă
Vîntul nopţii murmuind.



Dar mai colo-n depărtare
Auziţi un dulce cînt,
Răsunînd cu desfătare
Printre pomi şi printre vînt ?

— „Stele dulci şi drăguliţe !
Unde este zina mea,
Ce vă poartă în cosiţe
Şi vă are tot cu ea ?
Spuneţi mie, viorele
Care-n ochii-i străluciţi !
Spuneţi, mărgăritărele
Ce sub buze-i înfloriţi !

Cosicioara-i străluceşte
Ca-arcul ploaiei printre nor
Şi pe faţă-i pîrguieşte
Floricica de bujor.
Este mîndră şi uşoară
Ca un flutur aeros
Scuturînd din aripioară
Roua plaiului voios.

Spuneţi mie, florioare !
Aţi văzut un păstorel
Ce-are-n plete flori din soare
Şi la brîu un fluierel ?
El e viaţa vieţii mele.
Pentru dînsul am venit
Printre flori şi printre stele
Din eternul înflorit."

La lumina călătoare,
Iată, trece-un păstorel
Ce-are-n plete flori din soare
Şi la brîu un fluierel.
— „Vino, dulcea mea iubită !
Şi pe anii-mi rîzători,

Din cosița-ți înflorită
Scutură-ale vieței flori."
Zina-doamna se uimește ;
Turnă chipu-i rumenel ;
Alba-i mînă rătăcește
Printre păru-i aurel.

— „Du-te ! Du-te de la mine !
Du-te ! Eu nu te iubesc !"
Și se-neacă în suspine.
Lacrimile-i rîuresc.
Și c-o vorbă înfocată :
— „Vino ! vino ! zise ea,
Și din viața mea te-mbată,
Tu ești fericirea mea !"

Zice și cu răsfățare
Îi dă scumpele-i comori,
Sînul ei de desfătare
Și gurița ei de flori.

Printre umbrele tăcute
Mii de raze se strecor,
Zbor ca visele plăcute
Într-un negru viitor.
Stelele scînteietoare
Legănate strălucesc
Și-n cereasca lor vulvoare
Se topesc și înfloresc.
Iar în vînturi profumate
Fluturei auriți
Peste florile rouate
Se balanță adormiți.
Printre flori și printre rouă
Zinele voioase zbor
Și din genele lor plouă
Un torent scînteietor.

## DOMNUL DE ROUĂ

### I

Luna, ca o sferă, dupe-o stîncă verde
Varsă dulci lumini.
O copilă jună trece și se perde
Printre verzi grădini.
Fața ei e dulce ca lumina nouă
Lunii pe un nor ;
Ea-mpletește-n raze și își scaldă-n rouă
Părul bălăior.
Poartă o cămașă splendidă ca focul
Soarelui pe rîu ;
Ca un arc în ceruri îi strîngea mijlocul
Străluciosu-i brîu.

### II

— „Oh ! ferice fie calul ce aduce
Pe amantul meu !
Căci de șeapte zile fața lui cea dulce
Nu-o văzusem eu."
— „De n-ai fost tu bine, zise cu mustrare,
Mult îmi pare rău ;
De-a fost ne-ngrijire, și mai rău îmi pare,
Sufletelul meu !"
Apoi pleacă fruntea ca să o sărute
Domnul cel frumos ;
Fața ei cea albă cu trăsuri plăcute
Luce grațios.
Iar la focul lunei sclava cu plăcere
Plimbă calul alb,

Ce, sub mîna-i mică, merge în tăcere
Peste plaiul dalb.

III

— „Lasă-mă-a purcede ! Nu vezi tu, fetiță,
Razele de zori ?"
— „Nu e raza zilei ; ci a mea guriță
De vermelii flori."
— „Nu... Aceasta-e ziua !... Trebuie-a mă duce,
O, amanta mea !"
— „Nu ! Vei sta cu mine, viața este dulce !"
Fata îi zicea.
— „Printre vise rele, trista mea ursită
Una dată-a zis :
«Lero-împărate ! tu iubești o scită
Dulce ca un vis ;
Cum se face noapte de la Istrul mare
Către Olt te duci,
Ca să ștergi de lacrimi cu o sărutare
Ochii ei cei dulci...
Află că odată soarele pe cale
De te va găsi,
Într-o rouă dulce cu zilele tale
Te va răsipi.»"
— „Este încă timpul, mirele meu dulce !
Ziua n-a sosit..."
— „Să aducă calul !..." Calul se aduce ;
Stelele-au albit :
Pe un drum de peatră domnul își repede
Sprintenu-i fugar ;
Dupe-un vîrf de stîncă draga lui îl vede
Lăcrimînd amar.
— „Noapte,-oprește-ți zborul ! Stele mîndrioare,
Mai stați în eter !"
Astfel roagă încă juna plîngătoare
Căutînd la cer.
Iară printre umbră o cetate-albește.
El s-a bucurat.
Însă, o, durere ! soarele lucește...
Domnul s-a-nrouat !

## DOAMNA LUI NEGRU ȘI BARDUL

E splendidă masa și vinuri străine
Se varsă spumînd
Prin cupe de aur ; iar domnul rîzînd
Voiește să-nchine.
Aici cavalerii vestiți în bătaie
Prin luptele lor,
Cu tinere dame, brunete, bălaie,
Vorbeau de amor.
Iar doamna frumoasă și jună soție,
Cu ochii în jos,
Lasă să se vază a sa bucurie
Rîzînd grațios.
— „Să vie străinul ce cîntă afară,
Să cînte aci !"
Așa vorbi domnul și toți așteptară.
Străinul sosi.
— „Cu voi bucuria și dulcea plăcere,
Oaspeți străluciți,
Iar viața-vă cure ca rîul de miere,
Să fiți fericiți !"
— „Dar ce ai tu, doamnă ? Ce iute schimbare !
Ce-ai tu de suspini ?
Ca spicul cel galben tu fruntea înclini,
O, dulce suflare !
De ce tăceți, oaspeți ? O, doamne frumoase,
De ce stați tăcînd ?
Ia harpa, străine, cu bucle-auroase,
Ia harpa curînd !

Și pentru aceasta să dați lui îndată
Tot ce am mai scump eu,
Să-i dați lui chiar cupa-mi în aur lucrată
Și chiar calul meu !"
— „La alții dă cupa, la alții dă calul !
O doamne, eu cînt
Cum fișie plopul, cum vîjie valul,
Cum vuvuie-un vînt !"
Străinul începe o tristă cîntare.
Oaspeții, uimiți,
Se-ncînt d-armonie, deșeartă pahare,
Se cred fericiți.

— „Mie credință tu mi-ai jurat
Pîn'la morminte unde tot moare.
Oh ! frumuseții putem noi oare
A nu îi crede cuvîntul dat ?
Pentru mărire mi-ai făcut rău,
Jerfind iubire și răsfățare
Viața ta trece în întristare,
Cerul răzbună pe bardul său.
Vai ! pentru tine eu pătimesc !
Viața-mi se scurse fără junețe,
Plină de lacrimi și de tristețe.
Cu toate astea eu te iubesc !
Amorul arde în sînul meu
Bătut de doruri apăsătoare
Ca roua dulce p-o tristă floare
Ce se înclină sub doru-i greu.
Adesea chipu-ți desfătător
Ca o lumină printre morminte,
Vine, surîde, mi-aduce-aminte
D-acele timpuri de sînt amor !
Astfel aruncă ochii pe flori
Pasărea blîndă pînă ce moare.
Murind, ea încă ar vrea să zboare
Pe o ghirlandă de sărbători.



O rugăciune voi să-ți fac eu
Și a mea frunte să se încline !
Revarsă două lacrime line
Căci azi mă lasă sufletul meu !"

Străinul precurmă cîntarea-i îndată.
El nu mai putea
Să cînte de lacrimi. Iar doamna zîmbea
Prin plîns astă dată.
A doua zi însă pescarii găsiră
În Argeș pescînd,
Un june cadaver și-apoi o liră
Aflară cătînd.

## N-AUDE, N-A VEDE, N-A GREUL PĂMÎNTULUI

I

— „Unde rătăciți voi oare,
Spuneți mie, copilași ?
De ce sunt în lăcrimioare
Ochii voștri drăgălași ?

Nă vă temeți : spuneți nouă,
Spuneți, tinerilor flori !"
Astfel florile în rouă
Întrebau pre călători.

Copilița, mai isteață,
Vorba repede-a găsit
Și cu viersuri de dulceață
Aste vorbe a vorbit :

— „Flori cu veselă cunună !
Suntem fii de împărat ;
Dar o vitregă de mumă
De acasă ne-a lungat."

— „Vezi tu, soră mîndruliță,
Păsărelele ce zbor ?
Taie-o viță din cosiță
Să fac arc ucigător !"



Iar copila albioară
Smulge vițe din cosiți,
Și fac arcul ce omoară
Porumbele și mierliți.

II

Dimineața aurită
Se arată printr-un nor.
Pe o vale înflorită
Doarme micul vînător.

Sorioara-i se trezește ;
Spală fața-i la izvor ;
Și de roze despletește
Părul ei strălucitor.

Cosicioarele-i pe undă
Joacă-n aurite flori,
Și voioase, se cufundă
Cu luminele de zori.

Ea își vede alba-i față
În torentul argintos,
Ca un vis ce se răsfață
Într-un suvenir frumos.

Iar privindu-și fața dalbă,
Frăguitu-i sînișor,
„Mult sunt mîndră, mult sunt albă !"
Zice suspinînd cu dor.

III

Iată colo pe potică
Un domn tînăr că trecea.
Ea-nvălește în cosică
Fața ei ce strălucea.

— „Mult ți-e fața rumeoară !
Mult ți-e ochiul înfocat !
Ești tu, tînără fecioară,
O dorință ce-am visat ?“

— „Du-te !...“ zise mînioasă
Și roșind plăcut, ușor.
— „Tu ești bună și frumoasă
Pentru ce voiești să mor ?“

IV

— „Sorioara mea frumoasă !
Cine oare te-a răpit ?
Urs, Lup, Vulpe credincioasă !
Ce, și voi m-ați părăsit ?“

Astfel plînge vînătorul,
Ce se vede singurel.
— „Nu te turbura cu dorul ! —
Îi răspunde-un voinicel. —

Sora ta desfătătoare
Dupe mine a venit...
Hiarele-ți sunt în prinsoare ;
Să-ți iau viața am sosit.“

— „Sunt copil și n-am putere
Pept la pept a ne lupta ;
Dar, o, doamne, pot a-ți cere
O cîntare a-ți cînta ?

O, N-aude ! O, N-a-vede,
N-a greul pămîntului !...“
Hiarele prin crînguri verde
Vin cu zborul vîntului.



V

— „Mîndrulică sorioară,
Am ucis pe-al tău iubit.
Astfel aș dori să moară
Toți cei ce m-au amăgit.

Însă iată-ți dau iertare,
Ca să plîngi să te căiești ;
De-ai perdut a vieței floare
Sufletul să-ți curățești !“

## FĂT-FRUMOS

Intr-o zi cu dulce soare,
Drăgălaşul Făt-Frumos,
Prin troiene de ninsoare,
Trece mîndru şi voios.
Pentru dalbe păsărele
Poartă arc săgetător,
Pentru fete tinerele
Poartă-n faţă flori ce-omor.
El zăreşte-o porumbiţă
Cu cap mic şi poleit ;
Şi, subt aripa-i liliţă,
Cu săgeţi o a rănit.
Pe troiene de ninsoare
Sîngele s-a-mprăştiat
Şi la razele de soare
În flori dulci a înviat.

— „De-aş avea o fetişoară
Cu cosiţe gălbiori,
Rumenă şi albioară
Ca cel sînge scurs în flori,
Şi s-o fac să mă iubească
Măcar numai într-o zi ;
Apoi moartea să sosească,
Că ferice aş muri !“



— „De te-i ţine de cuvinte,
Eu pe fată ţi-o voi da !“
Zice-ieşind ca din morminte
Un om negru în manta.

— „Dă-mi copila ce-mi lipseşte,
Într-o zi, apoi să mor !“
— „Ai cu mine ş-o găseşte,
Şi te-mbată de amor !“

Omul negru îl conduce
Sub o stîncă-ntr-un palat,
Către-o fată albă, dulce,
Precum el a fost visat :
Rumenă şi albuliţă
Şi cu perii bălăiori,
Cu grumazi de porumbiţă
Şi cu flori pe sîniori.

— „Vin', cerească-nchipuire !
Strigă albul vînător,
Să mă-mbeţi cu-a ta iubire,
Apoi fericit să mor !“
Copiliţa ruşinoasă
Pleacă ochii suspinînd
Şi pe fruntea ei frumoasă
Trece mîna-i cugetînd.

*

La palat e nuntă mare :
Preoţi, oaspeţi sunt chemaţi,
Junii miri de desfătare
Şi de-amor sunt îmbătaţi.

Dar, minune negîndită !
Omul negru a sosit.
— „Iată pofta-ți împlinită !
Zise mirelui iubit.
Știi tu vorba de-altădată ?
Iată fata ; ești iubit.
Eu sunt moartea ne-mpăcată,
După vorbă, am sosit !“

— „Moarte !-nceată de-a mă cere !
Alții-n lume te-au chemat ;
Mergi de curm-a lor durere,
Al lor plîns neîmpăcat !
Eu sunt june, sunt ferice ;
Nu voi încă ca să mor !
Bucuria încă-aice
Înflorește cu amor !“
L-ale candelelor flacări
Totu-n negru se îmbrăca ;
Florile se schimbă-n lacrimi ;
Cîntecele înceta.

## DOMNUL TIGHINEI

Domnul Tighinei șeade la masă
Cu dame june și cavaleri.
Viața lor fuge pe dulci plăceri.
Domnul, durerii sufletul lasă.

Ochii în lacrimi pururea sunt ;
Inima-n gînduri tristă se duce
Către-o fecioară jună și dulce
Stinsă sub vălul cel de mormînt.

Astăzi e ziua de sărbătoare
A junei fete ce-a fost perit.
Altă femeie n-a mai iubit
În cursul vieții cei fugătoare.

Fruntea-i pe mînă-i cade, răpită,
Ochii de line lacrimi lucesc,
Dar el ascunde plînsu-i ceresc
În alba-i mantă cu-aur mîndrită.

În sală-apare nou cavaler !
Vorbe, vestminte se par străine.
— „Doamne ! Scăpare cer de la tine,
Cer de la ceea ce-astăzi e-n cer !“

— „Oricare fapta-ţi poate să fie,
Oricare fie cei ce te vor,
Tu chemi un nume desfătător.
Astfel scăpare plină dau ţie !“

Doi soli veniră de la tătari,
Cer dezertorul cu menințare.
Oaste străină stă la hotare
Să prade-ndată ţările-amar.

Domnul răspunde : „Ţara căzută,
Cu timpul încă vom dezrobi.
Numai onoarea de va peri,
Pe totd-auna va fi perdută.

Românul încă n-a fost trădat
Străinul care scăpare-i cere.
Nu va fi-n lume, bunuri, durere,
Care să-mi schimbe vorba ce-am dat !“

Zice, se-narmă, pasă, combate,
Pune pe fugă străinii răi.
Dar în bătaie mulţi per d-ai săi
Şi domnul însuşi, rănit, se-abate.

De cruda moarte crud el coprins,
Scoate din sînu-i floare trecută,
O scaldă-n lacrimi, dulce-o sărută.
Şi-n sărutare-i viaţa-i s-a stins.

## SENESLAS

Consolul Seneslas strigă prin orgie :
— „Lumea-i fericită numai sub robie,
Lumea se coprinde de proşti şi-ipocriţi,
Cei dintîi sunt prada, ceilalţi folosiţi.
Cine crede-n altfel, vie-aici pe dată,
Vie să-mi răspunză, vie să combată !“

Iată, pare-un june d-arme coperit :
— „Doamne, fie-ţi bine ; dar eu am venit !“

— „Vom lupta pe dată ! consolul răspunde,
Dar alină dorul care te pătrunde,
Bea din astă cupă d-aur şi rubin !“

— „Setea ce mă-ncinge, nu-i sete de vin.
Dar onoarea sîntă mîndruliţei mele,
Cere să se spele cu zilele tele !“

Ei se-apuc la luptă. Spadele răsun.
Domnul cade-n sînge, zilele-i apun.

## PEŞTERA MUŞTELOR

I

În dumbrăvi poetici, în bazin săpat
În granit cu feţe,
Se scălda frumoasa fie de-mpărat
Cu-ale sale sclave rari în frumuseţe.
Soarele se culcă în aburi de rubin
Şi se varsă dulce
Pe-ale lor cosiţe ce nundează lin ;
Apa-n hobişoare, p-al lor fraged sin,
Ca roua-n crini luce.
Peste-ai lor albi umeri, care strălucesc
Sub a lor ninsoare,
Graţioase roze repede-nfloresc
Şi lucesc la soare.
Sclavele domniţei par în acest loc
Asfel cum pe mare,
Printr-al lunei pline brîu voios de foc,
Miriade raze scînteie, se joc
Fără de-ncetare.
Dar un zmeu soseşte p-un fugar spumos,
Întră prin grădină ;
Caută din dosul unui pom stufos
Sclavele frumoase ce se joc voios
Cu-alba lor regină.
Ochii lui se lasă pe regina lor
Şi-ai săi ochi se-ncîntă ;
Dupe cal coboară şi păşeşte-uşor.

Stă, priveşte,-ascultă şi, c-un iute zbor,
Pe bazin s-avîntă.



II

Zmeul încalecă, fuge cu vergura,
Fuge pe vale ;
Calul se turbură ; zboară, se spumegă,
Muşcă-n zabale.

Zmeu-îi ia frînele, repede-i sîngeră
Coasta spumoasă ;
Calu-i se-naripă, fuge ca negura
Vijelioasă,

Cerul se scutură, munţii se leagănă...
Brazii săltară,
Cerul cu stelele, brazii cu stîncele
Se confundară.

Văile murmură, frunzele freamătă,
Aerul sună :
Pletele verginei, sparte, sub aure
Scîntei la lună.

Însă la peştera stîncilor alpice
Calul atinge ;
Sforăie, nichează. Zmeul cu vergura
'N umbră se stinge.

III

Regele preurmă, cu călări d-ai săi,
Calul lor ce zboară.
Dar din peşteri zmeul varsă pe flăcăi
Muşte veninoase ce-n acele văi
Caii lor omoară.

Dupe-atunci cînd pasă turmele pe plai,
Lîngă grota lată,
Zmeul socotește că-s ostași pe cai
Și răvarsă musca care-ucide, vai !
Orice vită-ndată !

## HEROL

Herol la morminte se duce și plînge
Promisa lui moartă cu fruntea sub flori
Din fruntea lui cură sudoare de sînge ;
Iar stelele d-aur se-ngînă cu nori.

O, rară minune ! Mormîntul tresare
Și-ndată deschide și sînu-i de lut,
Frumoasa promisă de marmură pare,
Iar luna lumină din spațiul tăcut.

Pe mantia-i albă, cosițile-umbroase
Ca noaptea cu ziua se-ngînă, apărînd,
Și brîul ei d-aur, cu raze lucioase,
Încinge ferice mijlocu-i plăpînd.

Dar fața-i străluce d-acea frumusețe
Ce nu-i cunoscută la neam omenesc,
Și rozele-s stinse pe dulcele-i fețe,
Cătarea-i perdut-a cel foc fecioresc.

— „Părinții-mi nu vrură să fiu eu soție
Acelui ce-n viață-mi atît am iubit,
D-atunci în durere, plăpînda-mi junie
Se stinse cu viața, cu tot ce-am dorit.

Dar relele tele mă turbură foarte
În lumea de pace din care sunt eu,
Şi viu să te mustru de ce laşi spre moarte
Să cază-al tău suflet, o, sufletul meu !

Acela ce moare se perde-n uitare ;
E lege-a naturei ce tot a coprins ;
Un om nu se perde, căci alt om dispare ;
Un crin nu se fană, căci alt crin s-a stins !"

— „Prea dulce fantasmă ! Pe lumea de doruri
Sunt singur... d-acuma, vai ! nu mă lăsa !
Cînd eşti în locaşul cereştelor horuri,
O zi de plăcere mai pot eu gusta ?

Oh ! fără de tine tot este durere ;
Pămîntul şi cerul în doliu îmi par ;
Şi sufletu-n viaţă nimica nu cere,
Oricare plăcere se schimbă-n amar."

Într-asfel amantul fantasmei vorbeşte ;
Fecioara-l ascultă pătrunsă de dor ;
Rădică la ceruri, ce-n aur luceşte,
Cătarea sa plină de plîns şi de-amor.

— „Vai ! dacă crezi însuţi, mai zise răpită,
Că nu poţi în viaţă să fii fericit,
Dorinţa ta dulce să fie-împlinită !
Pe braţele mele dormi, suflet dorit !"

Pe sînul fecioarei el capul înclină,
Se-mbată de vise şi dulci răsfăţări
Şi-n noapte s-aude şoptire divină
De blînde complîngeri, cereşti sărutări.



Dar cînd aurora prin noapte se-arată
Şi varsă flori d-aur pe tristul pămînt,
Drumaşii găsiră cu faţa-ntristată
Un june cadaver zăcînd p-un mormînt.

## PAGIUL BĂTRÎN

Cînd aurora rîură-n țări
Valuri largi de-aur și de purpură,
În depărtare toate-mi părură
Pline de viață și de plăceri.

Văzui eroii cei străluciți ;
Armii de lauri încununate ;
Cetăți și sate nenumărate ;
Popoli, de dulce pace răpiți ;

Văzui palatul împărătesc ;
Domni, cavalerii plini de mărire,
Văzui regina lîngă-al ei mire,
Pletind cu roze traiu-i ceresc.

Sîngele tînăr pe fața sa
Gura-n dulci valuri pe lină albețe,
Tineri surîderi p-a sale fețe,
Voia cea bună le semăna.

Dar către seară tot se stingea ;
Palatul mîndru se părăsise ;
În sala dalbă tronul perise,
Regina dulce nu mai era.



Timpuri ce-abateți tot pe pămînt,
Cu-acele visuri îmbătătoare,
Răpiți și viața-mi apăsătoare,
Căci azi sunt singur p-acest pămînt !

## CERBUL

ÎMPĂRATUL

— „Cerbulețe, mai privește
Soarele ce pere-n nori
Căci cu ziua ce-asînțește
În lungi doruri ai să mori !

Ai să mori căci porți un nume
De divin sau prooroc...
N-ai știut că-aici în lume
Prin tăcere-ți faci un loc ?"

CERBUL

— „Doamne ! Lasă-mă cu viață
Pîn' ce crinii vor păli,
Pîn' ce merla cu dulceață
Printre flori va ciripi !

Doamne ! Sunt atît de june,
Sunt atîta de frumos !
Pentru ce mă vei depune
În mormîntul dureros ?

Viața trece-așa de lină !
Soarele-i strălucitor !...
Doamne ! N-am eu nici o vină,
Nici o vină ca să mor !"



ÎMPĂRATUL

— „Cerul cu-umbre dulci se-ncinge...
Dragă, nu mai suspina...
Plînsu-ți inima-mi atinge...
Și nu pot a te scăpa !

Moartea-ți, doamnei mele place...
Șterge-acele lăcrimiori...
Mori, ca să rămîn în pace !
Pentru mine, dragă, mori !"

CERBUL

— „Voia ta-mplinită fie,
De te face fericit !
Dar ascultă-o profeție
De la cerbul tău iubit :

Pîn' ce soarele v-apune
Două petre rădicați,
Una pentru cerbu-ți june,
Alta, peatră de-mpărați !

La lumina de la stele
Împreună vom peri,
Tu de mîna doamnei tele
Ce cu-amantu-i va domni.

Din mormîntu-mi o să crească
Brădior cu vîrful lin,
Cu-a lui ramuri să umbrească
Doamne, groapa-ți de străin."

Anul încă nu trecuse
Şi pe cîmpul uscăcios,
Peste un mormînt crescuse
Brădior de munţi frumos.

Bradul se pleca-n durere
Peste-un alt tăcut mormînt
Ca sinceră mîngîiere
Pentru cei ce nu mai sunt.

## UMBRA RĂZBUNĂTOARE

„Frate-meu spre tronu-mi cată,
Oamenii m-au credinţat...
Capul său dar să se-abată
Astă-noapte la palat !"

Asfel domnul îşi zicea
Şi pe cer o stea pălea.

Iată fratele cel june :
— „Dulce frate, de te chem,
Sunt coprins de-amărăciune...
Umpleţi cupele să bem !

Viaţa-i plină de-ntristare.
Fericirea pe pămînt
Trece ca şi-o sărutare,
Ca şi-o floare pe mormînt !"

Fratele mai mic zicea :
— „Doamne ! ţine cupa mea !"

Fratele cel mic murise
De venin omorîtor ;

Dar din ora ce perise
Domnul sufere greu dor.

Somnul ochii nu-i atinge,
Visele plăceri nu-i port,
De cum soarele se stinge
Vede fratele lui mort.

Mîna fantasmei ce plînge
Îi arată cînd şi cînd
Hîrca plină cu-al lui sînge,
Cu-al său sînge fumegînd,

Şi-i vorbeşte : „Doamne, bea
Sîngele şi viaţa mea !"

Domnul caută scăpare
În ospăţuri şi-n orgii,
În noi crime şi turbare,
În turbate bătălii.

Dar în lupte-omorîtoare,
Bravii-alături toţi se-abat ;
Numai el stă pe picioare,
În cadavere-ngropat.

Şi-n orgiile turbate,
Cînd mesenii varsă vin,
Umbra junelui său frate
Pare printre cei ce-nchin,

Şi-i mai zice : „Doamne, bea
Sîngele şi viaţa mea !"



Iar pe patu-i de zăcere,
Unde capul şi-a turnat,
Vede-a fratelui părere
Ce-ocoleşte tristul pat,

Şi-i vorbeşte : „Doamne, bea
Sîngele şi viaţa mea !"

## CAPUL AVARILOR

Prin văile Carpaţilor
Misterici, neguroase,
Trecea capul cazacilor
Cu garde numeroase.

Zăreşte lîngă-o peşteră
Dărămături romane,
Un templu de-albă marmură
Al junei daciane.

Iar luna, suflet umbrelor,
Pe-o neagră stîncă-apare
Şi varsă foc pe feţele
Columnilor bizare.

În vestibulul templului
Se văd mai multe stane,
Cu chipul guvernorilor
Ai Daciei Traiane.

Dar turma călătorilor
Văzîndu-le, huleşte,
Şi capul lor, cu furie,
Descalecă, vorbeşte :



— „Cît mi-or lovi vederile
Aceste chipuri mute,
Nu pot să-mpac eu inima-mi
Cu visele-mi plăcute !"

El zice, trage paloşul
Spre chipuri, apoi trece,
Loveşte-o stană repede
Pe sînul ei cel rece.

Atunci în aer stelele
Cu nori aposi se-ngînă,
Iar stana-naltă repede
Pe dînsul recea-i mînă.

Se mişcă toate stanele,
Păşesc spăimîntătoare,
Şi-n noapte, calcă, sfarămă,
Barbarii sub picioare.

## MUREŞUL ŞI ALUTA (OLTUL)

I

— „Dă-mi o floricică din a ta cosiţă,
Să mă lecuiască de-al meu aspru dor,
Căci aşa se zice, dulce copiliţă,
Şi-ar fi rău, rău foarte să mă laşi să mor !"

— „Mureşe ! dă-mi pace, nu-s vindecătoare,
Din a mea cunună nu dau nici o floare",
Zice. Noaptea deasă cade peste vale.
Ei se perd sub măguri, dupe brazi stufoşi.
Iar Aluta plînge : lacrimile sale
Cură-n caldă rouă din doi ochi frumoşi.

Sub un ulm Aluta cată să se culce,
Şi cu flori de munte face fraget pat.
Mureşul îi zice : — „Dalbă mi-eşti şi dulce.
Oh ! fii bunicică, dă-mi un sărutat !"
— „De-i dormi cu pace şi te-i deştepta,
Mîne mai în urmă, poate că-ţi voi da."

Amîndoi se culcă ; fata-n florioare,
El mai pe departe sub un plop umbros,
Amîndoi se-ascultă cine doarme oare
Pînă ce-i răpeşte somnul mîngîios ;
Dar Aluta dulce se deşteaptă lin,
Pleacă şi pe cale-i zorile lumin.



II

Soarele sărută Mureşul pe gene,
Mureş se deşteaptă, cheamă mîndra sa ;
Nimeni nu-i răspunde, numai codru geme,
Numai al său suflet dulce suspina.

El aleargă plaiul fără s-o-ntîlnească,
Via lui durere creşte ne-ncetat.
Ursitoarea vieţei, ca să-i îndulcească
Dorul ce pătrunde sufletu-i curat,
P-amîndoi îi schimbă-n două rîuri late,
Mureşul şi-Aluta puţin depărtate.

Aste două rîuri de atunci ţintesc
Ca să se ajungă şi nu se-ntîlnesc.

# DOCHIA

Candela licurătoare
Străluceşte-ncetior,
Ascultaţi ?... Un pas uşor !...
Luna mai dînd o vulvoare
Se ascunde într-un nor.

Umbra Dochiei uşoară,
Pătrunzînd închise porţi,
Vine, -apare, se strecoară
În camera-acestor soţi.

E frumoasă, biata fată !
Însă chipu-i e pălit,
Într-un giulgiu e înfăşată,
Ca un om ce a murit ;

Umbra, candela aprinse,
La oglindă se-aşeză,
Şi din suflet suspină ;
Apoi feţele ei stinse
Ea cu lacrimi le spălă.

Domnul se deşteaptă-ndată
Şi deodată-a tresărit
Ca tot omul fericit
Ce al morţei glas deodată
Împregiur a auzit.



— „Fugi, o, umbră întristată !
Fugi ! Eu nu te mai iubesc.
Ah ! mă lasă să trăiesc.
Iată, ziua se arată,
Umbrele se risipesc !"

— „Dar eu sunt a ta Dochie ;
Lîngă tine-i locul meu...
Scoală, dragă ; eu sunt, eu...
Pe-a ta viaţă şi junie
Mi-ai jurat, sufletul meu !"

— „Fugi, o, umbră ! şi mă lasă ;
Să nu scoli mireasa mea.
Ţi-oi da aur cît vei vrea ;
Dar te du din astă casă
Să nu se sperie ea."

— „Morţii nu au trebuinţă
De-avuţie pre pămînt.
Viu din tristul meu mormînt
Ca să-ţi cer a ta credinţă,
Al tău dulce jurămînt."

— „Fugi ! şi peste piatra-ţi rece
Candele voi atîrna ;
Mîndre flori voi semăna,
Încît cela ce va trece
S-a opri şi-a lăcrima !"

— „Oh ! nu ! Eu voi, drăguliţă,
Lîngă tine să trăiesc ;
Mi-este frig, ş-acum voiesc
Îngheţata mea guriţă
La-al tău foc s-o dezmorţesc !"

Zise și cu-o mînușiță
Ea vestmintele-și strîngea,
Să se culce se gătea ;
Și din mîndra ei cosiță
Floricelele scotea.

— „Fugi, o, umbră fericită !
Nu e-aici locul tău,
Du-te în mormîntul rău !
Pe-a mea inimă răpită
Alta-nclină capul său."

— „Nu-ți mai sunt eu dragă ție,
Viața sufletului meu ?
Ah ! dar ce ți-am făcut eu ?
Doamne, doamne, spune-mi mie
Care fu păcatul meu ?

Dar tu plîngi, o, mîndrioare ?
Ah ! tu plîngi ? mai zise ea.
Pentru ce, inima mea,
Curg aceste lăcrimioare
Ce-ard ca focul mîna mea ?...

Te mîhnește-a mea mustrare ?
Nume dulce ce iubesc !
Spune, să nu-ți mai grăiesc
Vorbe aspre și amare,
Lucruri care te mîhnesc ?

Vino, vin' ; să ne cunune,
Drăgușorul meu bărbat !
Ah ! tu nu știi ce-am răbdat,
Al meu mire drag și june,
Să te văd tot depărtat !



Cînd gîndesc că o femeie
Capul ei și-a odihnit
Pe-al tău sîn, al meu iubit,
Soare, stele-aș vrea să peie
Într-un ceas nefericit !

Marturi sunt în nopți senine
Stelele la al meu dor ;
Morții care mă-ncongior
Și la tristele-mi suspine
Se deștept din somnul lor.

Moartea cea fără-ndurare,
Văzînd cît am suferit,
Însuși ea s-a îmblînzit ;
Ca să curme-a mea-ntristare
Către tine a venit.

A venit... Ea ne cunună...
Vino, scumpul meu bărbat !
Vin', căci ora a sunat,
Să trăim d-aci-mpreună
În al mormintelor pat.

Vin', căci umbrele se-ndează...
Vezi ? ce bine m-am gătit !
Cum mi-e părul împletit !
Vezi ce tînără mireasă
Ai tu, mîndrul meu iubit !"

Ea vorbește cu căldură
Și pe sînu-i se pleca,
Calde lacrimi revărsa.
Iar micuța-i rece gură
A lui frunte săruta.

Dar cocoşii-n luncă cîntă...
Umbra-atunci a tresărit...
— „Ah, te las, al meu iubit!
Căci se-arată ziua sîntă
Şi-n cer zori au rumenit!"

# MACEDONELE

## ROMÂNELE DIN CAVAIA

Tropotă, bubuie plaiul Candavii,
Lîngă Cavaia,
Caii se spumegă, pui ai Moravii
Răpind bătaia,
Iată-i alunecă! Umbra pămîntului
Nu îi soseşte:
Coama lor flutură p-aripa vîntului,
Nara lor creşte.
Nu vezi mişcările ce fac picioarele
Iuţi şi uşoare,
Şi cum miroasele le poartă boarele
Pe aripioare!
Ei port femeile, dalbe ca ziorile
Cele de vară.
Brîul cu armele luce ca florile
De primăvară.
Nu sunt avlonele, nici tiranesele
Cele plăpînde,
Nici elbasanele, nici belardesele,
Fragede, blînde;
Nu sunt nici gueguele aspre, sălbatice,
Nu sunt albane;
Sunt flori de măgură, flori păduratice,
Mîndre române.
Fugi, trecătorule! Pleacă-ţi cătările
A nu le strînge
Flacăra ochilor! Căci înfruntările
Se spăl cu sînge!

Boarea le scutură aurul pletelor
Ce rîurează
Drag sub fachioalele, fermecul fetelor
Ce le visează !
Iată-le ! Armele și frumusețele
Le împovară ;
Crinii și rozele mîngîie fețele.
Ochii ard în pară.
Trec și în urmă-le umbra ce scînteie
Se mai umbrește !
Tropotul cailor scade, se mîntuie,
Se risipește.

## PĂSTORIȚA ȘI MIAUA

— „Miorică, Miorea,
De ce-ți faci inimă rea ?
Tu ești tristă, lîncezioară !
Eu te port pe sînul meu.
Spune ce vei să-ți dau eu
Să fii veselă, Mioară ?
Vei să-ți dau eu flori de fîn
Ce-am uscat în al meu sîn,
Spune, draga mea frumoasă,
Cere mie ce vei vrea,
Și îți dau, pre viața mea,
Numai fă-te sănătoasă !..."
— „Nu-mi da mie flori de fîn
Ce usuci pe albu-ți sîn.
Nu mai este vindecare
Pentru viața mea în dor...
Nu vezi, dragă, că eu mor ?
Dă-mi mai bine-o sărutare !
Oi să mor. Stăpîna mea,
Să nu-ți faci inimă rea !
Și să nu spui maicii mele !
Spune-i numai că m-ai dat
La o fată de-mpărat
Și mi-a pus la gît mărgele."
— „Ce zici, tu, mușata mea,
Ce vorbești de maica tea ?
Inima mi se sfîșie !
Ce cuvinte ai rostit ?
Vai ! măicuța-ți a murit

Într-o noapte de urgie !"
— „Smulge florile de fîn
Ce usuci pe albu-ți sîn !
Nu mai sunt trebuincioase,
Nu mai voi ca să trăiesc...
Nu mai am ce să iubesc !
Zile nu mai sunt frumoase !
Mă îngroapă sub un fag
Unde vîntul bate drag.
Primăvara viitoare
Cînd la Pind te-i înturna
Și-amintind oița ta,
Să verși dalbe lăcrimioare."



## LUPTA ÎN PĂDURE

— „Ascultă plînsul dulce a celui ce-i ești dragă,
O, floare din Clissura, o, vis desfătător !
Fă ca a ta zîmbire, zîmbirea mea să-atragă !
Copilă, vezi, eu mor !"
— „Voi îndrăgi păstorul ce va lupta cu mine,
Ce mă va-nvinge-n luptă prin cînturi, dragul meu,
Ce va putea să cînte mai dulce și mai bine
Decît știu să cînt eu."
— „Oh ! să ieșim în luptă, vis drag de tinerețe !
Eu voi cînta mai dulce, încins de-al tău amor,
Și Dumnezeu să verse cereasca frumusețe
În cîntecu-mi de dor !"
— „Prea bine, zise fata, aidem colo în vie,
Ca să alegem martori ; dar iată că sosesc !
De-oi perde eu, bădiță, voi fi a ta soție.
Dar daca izbîndesc ?"
— „Voi fi eu soțu-ți, dragă ! — vezi ce ciudată glumă !
Atunci să-mi dai tărîmul ce-ai tăi ne-au fost călcat !"
Așa zicea păstorul. Și martorii s-adună.
Ei astfel au cîntat :

### ZIOARA

(ROZA)

Dintre flori eu sunt frumoasă,
Dragă dulcelui poet,
Și Cybela grațioasă
M-a născut într-un banchet.

Sunt frumoasă pe cununa
Mirilor dezmierdători
Cînd în cupe cură spuma
Vinului în sărbători ;
Degetele aurorii
Eu ferice le-nvălesc ;
La apus cu mine norii
Drăgălaș se poleiesc.
Dau domneștilor mantile
Roșul cel strălucitor
Și pe buze de copile
Îngrădesc zîmbirea lor.

## CRINUL

Fără crin ce-ai face oare ?
Orișiunde te-ai afla,
Crinul cu a lui ninsoare
'Nalță rumenețea ta.
Daca degetu-aurii
Tu ferice învălești
Și l-apus cînd pasă norii
Drăgălaș îl îngrădești,
Nu știi tu că lîngă tine
Pretutindeni eu lucesc ?
Cu frumoasele-mi lumine
Oamenilor te vestesc ?
Gura junelor fecioare
Nu-i încongiurată-n crin ?
Drăgălașa mea ninsoare
Nu plutește p-al lor sin ?

## ROZA

Daca tu ești lîngă mine
Ori pe unde mă-aflu eu,
La-amîndoi dar se cuvine
Sceptrul ce a fost al meu !



## PĂSTORUL

Roză, odor de tinerețe,
Eu în toate te zăresc
Strălucind de frumusețe
Și de fermecu-ți ceresc !
Tu, drăguță, și rivală
A molatecului crin,
Frumusețea-ți vergurală
Ochii mei adapă lin.
Cu cosița dulcii mele
Drăgălaș te împletești
Și pe buzele-i junele
De surîsu-i te-aurești.
Cînd te văz pe sînul dulce
Celei ce e umbră ei,
Soarele ce-n cer străluce,
Se îmbată ochii mei !
Tu dai frumusețea vie
Dragii mele, sînt amor ?
Sau ea împrumută ție
Farmecul desfătător ?
Tu îmi pari și mai frumoasă
Între buclele-i ce joc ;
Cum și ea mult mai voioasă
Sub al tău ferice foc.
Dar tu-i iei cînd din guriță
Farmecile rumeori,
Cînd din sînu-i de liliță
Drăgălașele ninsori.
Tu ai viața sufletească !
Tu născuși, ceresc odor,
Pe o buză femeiască
Dintr-un sărutat d-amor !
Popolul care se teme
Să fărame lanțul său,
Toate aste frunți nedemne,
Nu au, dragă, focul tău !

Nu ești tu, frumoasă floare,
Umbra vieții omenești ?
Tu ca omul naști la soare
Și ca dînsul veștezești !
Pe o frunte de mireasă
Faci locașu-ți rîzător
Și te împletești voioasă
Cu privirele-i d-amor.
Coperi fața ce lucește
A nevestii fără văl
Cînd imenul dezvălește
Frumuseți ce ne înșel.
Cînd ziceam frumoasei mele
Lucruri ce atît iubea,
Oh ! de roze tinerele
Fața ei se coperea !
Cînd te văz eu, totd-odată
Simț un dor adînc și sînt :
Tu vei coperi, odată,
Al Ziorii trist mormînt !

## ZIOARA

Fericit e călătorul
Ce-n deșerturi rătăcit,
Abătîndu-se cu dorul,
Află-un arbor înflorit !
Astfel în această viață,
Dulcea mea, tu ai părut
Și în umbra-ți de dulceață
Mă așez eu un minut.
Un minut ! vai ! tot ne spune !
Este viața pe pămînt.
Ieri eram un mîndru june,
Astăzi abătut eu sunt.
Viață, nuri și fericire,
Tot ce fermecă plăcut,
Amicie și iubire,
Tot șoptește : „*Un minut !*"



## PĂSTORUL

Oh ! femeia e ca vîntul
Și nici un cîrmaci mintos
Nu dă nimănui cuvîntul,
Socotind p-un timp frumos.
Voi, copii, vă perdeți viața
De voiți să o schimbați !
Rozii nu luați roșeața,
Cît de mult să o spălați.
Cine știe ce mai este !
Dacă chiar schimbarea ei,
Nu e bine, la neveste,
Nu-e un fermec, dragii mei ?
Apoi ce puteți a zice ?
Suntem noi mai credincioși ?
Suntem noi mai fără price
Decît acești draci frumoși ?
Oh ! lăsați să se dezmierde
Roza, ce născînd la zori,
Pînă seara totul perde,
Viață și parfum, colori !

## ZIOARA

Fete, tinere lilițe,
Ruga mea îmi ascultați.
Rozele dupe gurițe
Toate astăzi le-adunați
Și-mi faceți cunună mie !
Mîne moartea va veni,
Astăzi poate chiar să vie,
Poate lîngă mine-a fi !

## PĂSTORUL

Mă gîndeam gîndiri frumoase
Și beam apă din pahar
Cînd ceva frumos miroase :
Un miros ca de nectar !

Cînd în amintire-mi luce
Ceea ce-i adevărat,
A drăguţii gură dulce
Mai-nainte-am sărutat.

### ZIOARA

Soarele dulce şi luminos
Întotd-auna o să lucească,
Şi cîmpul verde o să-nflorească
Şi a să fie cerul frumos ;
Dar eu ca frunza ce-ngălbeneşte
Din zi într-alta fruntea înclin
Şi al meu suflet rece, străin,
Vai ! nu mai simte, nu mai iubeşte !

### PĂSTORUL

Dragii mei, vedeţi voi oare
Ce-am ajuns p-acest pămînt ?
Nici o faţă rîzătoare !
Pe toţi duce-al urii vînt !
Nu vezi doi să-şi strîngă mîna,
Să-şi vorbească blîndior.
Oare a învins ţărîna
Focul sufletului lor ?
Ei visează falâ-naltă !
D-al ei fermec îmbătaţi,
Uită că din oră-n altă
Moartea le va zice : Staţi !
Ştiu ei cîte griji amare
Pe mărire se abat ?
Peste stînca cea mai mare
Vînturile mai mult bat !
Eu plecasem p-astă cale,
Dar o mînă m-a poprit ;
„Fugi d-această tristă vale
Unde moartea a sosit !



Căci puţini ajung la ţintă ;
Cei mai mulţi cad pe pămînt.
Stai cu mine şi-mi amintă
Arii dulci ce ne încînt
Şi-ţi voi da, să te inspire,
O fecioară cu chip drag,
Dulce ca o fericire
Cu guriţa ca un frag."
Astfel zîna mea îmi zice.
Ea de vorbă s-a ţinut.
Cu Zioara mea ferice
Cînt plăceri ce ne încînt.

### ZIOARA

Nu te plînge, o, junică,
Căci nu ai pe sînu-ţi crin !
Vioreaoa-i ocheşică ;
Însă ştii cît o iubim ?
Nu ştii, dragă, că amorul
Locuieşte-al nopţii sîn ?
Fulgerul îl naşte norul,
Ziorile din nopţi lumin.

### PĂSTORUL

Aerul bea foc de soare,
Soarele bea negrii nori,
Roua cea tremurătoare
O beau tinerile flori.
Dar a rozei sărutare
O bea însuşi draga mea ;
Şi eu beau a sa suflare,
Şi cît beau, voi a mai bea.
Aer, soare ce străluce,
Rouă, flori ce beau mereu,
Tot nu beau atît de dulce
Şi de drag precum beau eu !

## ZIOARA

Cînd să fiu eu soarele,
Aş lăsa pîrîu şi mare,
Aş bea lăcrimioarele
Ce tu verşi cu întristare.
Cînd să fiu un fluturaş,
Aş lăsa zambilele
Şi pe sînu-ţi drăgălaş
Eu mi-aş trece zilele.
D-aş fi vîntul plaiului,
Aş răpi a ta cîntare
Şi aş duce-o raiului
De-unde rătăcită-mi pare.

## PĂSTORUL

Stele frumoase, aure flori,
Cu care noaptea lină, curată,
Încinge coama-i întunecată,
Mai staţi în cale, dalbe surori!
Seara împrumută cu tinereţe
Muzei parfumul desfătător.
Nu voi s-auză nici un păstor
Cîntu-mi ce arde plin de juneţe!
Hora de graţii să însoţească
Cu fericire imnu-mi divin
Şi dulci mistere vie, plutească
Peste-al ei sunet de doruri plin!
Sînul meu fierea soarbe mereu!
Zilele-mi cură fără plăcere.
Nimeni nu ştie cruda durere
Ce împovară sufletul meu.
Somnul pe toată fruntea se-ntinde.
Numai pe frunte-mi el n-află loc!
Şi cum să afle cînd ea s-aprinde
Şi ochii-mi varsă rîuri de foc?
Timpul, nici lipsa nu au răcit
Inima-mi caldă de-a mea iubită,
Şi-a mea iubire neadormită



Prin suferinţă s-a mai mărit.
Dar jos în lume unde tot moare
Şi fericirea şi crudul dor,
Vedea-voi faţa-i cea zîmbitoare
Prin ale mele lacrimi de-amor.
Vedea-voi coama-i văl aurit
Jucînd ca raza, cu răsfăţare
Pe sînu-i dulce ce-o sărutare
Făcu odată de-a răsărit.
Eu auzi-voi pe buza arzîndă
Murind suspinul îmbălsămit,
Bea-voi suflarea dulce şi blîndă
Ieşind din sînul ei fericit.
Oh! dă-mi aceste cereşti comori
Ce al tău suflet mie ascunde
Şi beat de focul ce mă pătrunde
Lăsa-voi lume şi muritori!
Dar dimineaţa, iată, se-ntinde
În valuri d-aur p-al nopţii nor.
Stelele nopţii lumin murinde,
Noaptea iuţeşte pasu-i uşor.

Ei cînt; ascultătorii nu ştiu ce au a face,
Cînd tînăra Zioară le zice dulce lor:
„Vai! eu sunt cea învinsă! Acest păstor ce-mi place
M-a-ncins c-un dulce dor."

## COPĂCIARUL

— „Fată albă din Beliță
Unde mierea dupe fagi
  Strălucește,
  Răspîndește
Ca frumoasa ta guriță
Dulcele miros de fragi,
Ești tu fată sau muiere ?
Spune-mi mie mai curînd !
  O vulvoare
  De la soare ?
Ești un dulce fag de miere ?
Ești tu nurul unui gînd ?
Spune mie, ești tu fată,
Să te fac nevasta mea ?
  Și-n ospățuri
  Și-n răsfățuri
Și în cînturi legănată
Să se-mbete viața ta ?
Să sărut cu înfocare
Fir cu fir acel perior
  Și pe sînul
  Alb ca crinul
Sub oricare sărutare,
Să răsară-un nou amor !
La Sestița răpitoare
Am palate și grădini
  Cu băi dalbe
  'N marmur albe



Să-ți scalzi albele picioare
Și-acei peri de aur plini !"
— „În Sestița răpitoare,
Nu voi case, nici grădini,
  Nici băi dalbe
  'N marmur albe
Să-mi scald micile picioare,
Să-mi scald fragezii mei sîni.
Nu voi să-ți dau a mea mînă,
Nu voi șerbă să-ți fiu chiar,
  Căci nu-i fire
  De iubire.
Eu sunt fată de română
Și tu ești un copăciar !"

## FECIOARA DIN MILIA (AMERUL)

— „Spune, albă copiliţă,
Cum nu porţi tu pe cosiţă
Roza, rumenă liliţă ?
Plîngi o mumă ? Plîngi un tată ?
Plîngi o soră-nmormîntată ?
Sau ursita ne-mpăcată ?
Soarta ta fu părtinoasă :
În Milia muntenoasă
Nu e fată mai frumoasă !
Coama ta-i o rază plină,
Faţa ta e o lumină,
Sînul tău e o grădină !
Cîte flacări trec pe lume,
Pe Ohrida albe spume,
Şi pe Pind români cu nume ;
Cîte raze sunt în soare,
Sunt pe sînu-ţi, dulce floare,
Vise dragi, dezmierdătoare."
— „Nu plîng mumă, nu plîng tată,
Nici o soră-nmormîntată,
Nici ursita ne-mpăcată ;
Orice Pindul naşte-n ceaţă
Are fermec, are viaţă,
Fiicele lui au dulceaţă ;



Flacăra le e periorul,
Ziorele le sunt chipşorul,
Crinul le-este sîniorul,
Şi a rozelor suflare
Este a lor sărutare ;
Gura lor foc, miere are.
Dar în Milia cea bună,
În biserica străbună
Limbi străine-acum răsună."

# LUPTA PĂSTORILOR

„Aici primăvara desface al ei sîn.
Pe maluri de riuri
Oleandru roșește. Pădurea cu brîuri
De viță se-ncinge, și plopii îngîn
Sub boarea cea caldă, amanta verdeței !...
Cîntați, păstori tineri, dulcețile vieții !
Acel ce în luptă va fi-nvingător
Prin dulce cîntare
Pe sînu-unei mîndre va da sărutare !"
Așa le vorbește bătrînul păstor.
Doi inși se arată, doi tineri feciori
Cu fața plăvie,
Cu buzi rumeoare, cu păr de gazie,
Din cei mai de frunte vestiți cîntători.
Un cerc se formează pe niște verzi lese
De mii de viorele suave și dese :

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Oh ! de cînd ea împletește
Pentru altul coama sa,
Coama sa ce strălucește
Ca un soare p-alba nea,
Umbra s-a întins pe viață.
Cu nimic nu mă împac.
Soarele se schimbă-n ceață,



Toate lacrime se fac.
Moartea crudă, fioroasă,
Numai ea p-acest pămînt
S-a făcut acum frumoasă
Și mă cheamă în mormînt.

AL DOILEA PĂSTOR

Cît un flutur locuiește
Sînul unui dulce crin,
Vai, amorul viețuiește
Pe al frumuseții sîn !
Fericit acel ce știe
P-o guriță de răsuri
Să se-mbete de-ambrozie
Și să cate alte guri !
Dintr-o cupă toată viața
Cine oare a băut ?
Cine rozii dimineața
Viață lungă i-a cerut ?

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Ea lucea aici în viață
Sub cosița sa de fir
Cum sub soare dimineața
Strălucește-un trandafir...
Trecătorul cu răpire
Se uita la ea privind,
Lîngă junele ei mire
Sub mesteacăni de argint.
Fuse părul aurorii
Ce pe flori se zugrăvea ?
Fuse umbra zînii Florii ?
Seara, vai ! nu mai era !

AL DOILEA PĂSTOR

Numai grațiile line
Să-ncunune cîntul meu !
În cîntări, nu voi suspine,
Întristare nu voi eu !
O femeie ce iubește,
Ce iubim, pre viața mea !
E o cupă ce lucește
Și se umple spre a bea.
N-o să moștenim noi viața
Ca plăcerea s-amînăm !
Să arată dimineața ?
Dimineața să o bem !

ÎNTÎIUL PĂSTOR

La Ohrida, la fîntînă,
Sta p-o stană de porfir
Și plecase pe-alba-i mînă
Capul ei cu păr de fir.
Ea visa... O, dulce seară,
Pentru ce nu am murit !
Ochii săi se rădicară,
Sufletul mi-a-ntinerit.
Palid, tremurînd ca firul,
Vream să-i zic ceva frumos.
Am roșit, am perdut șirul,
Și ea lasă ochii-n jos.

AL DOILEA PĂSTOR

Alba Dora din Castrița,
Demon cu cosiți de fir,
Ce rădică sus rochița
P-ale-ei pulpi de trandafir,



Cînd ea trece rîurașul,
Rîu de șese luni uscat
Unde nici chiar fluturașul
Aripa nu și-a udat,
Mă numi, și în livadă
Piere-n lesi de trandafir,
Dar lăsînd să i se vază
Capul ei cu păr de fir.

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Ce vei, dragă, să-ți dau ție ?
Am trei oi și un berbec.
Valurile-n vijelie
Prin albețe nu le-ntrec.
Am un cal sirep, sălbatec,
Să te poarte printre nor,
Am un suflet de jeratec
Să te ardă cu amor.
Daca pașa pentru ele
Șeapte roabe îmi va da,
Nu le dau, pre cer, pre stele !
Numai ție le voi da.

AL DOILEA PĂSTOR

Vai ! ce e mai greu din toate
Este simplu a vorbi.
Fiecare om nu poate,
Nu e dat la cine-a fi.
Fetii de la Soagora
Drăgălașă ca un vis
Ce urmează aurora,
Într-o zi așa i-am zis :
„Tu ai două porumbițe
Colo-n sînul tău cel drag.
În micile lor gurițe
Fiecare ține-un frag."

ÎNTÎIUL PĂSTOR

O, voi, ce prin floricele
Fragi sălbateci căutați.
Buzele drăguții mele
Nu cumva să sărutați !
Ca să știți : la umbra genii
Ochii varsă-un dulce foc,
Printre salba sînții-Elenii
Poți petrece-al ei mijloc.
De la cap pîn' la picioare
Se coboară păru-i drag ;
Rîde ca o sărbătoare,
Fragedă cum este-un frag.

AL DOILEA PĂSTOR

Mirta amăgi păstorul
Și păstorul s-abătu.
Nimănui nu spuse dorul !
Nimeni nu îl pricepu !
Dorul mare nu se spune.
În pădure, într-o zi,
În adîncă rugăciune,
Din păstori îl întîlni,
Adormind, el, trist la față,
Și răpit ca într-un vis,
Ochii către cer înalță,
Și plecîndu-i, i-a închis.

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Oaspeții voioși la masă
Beau vin dulce de Cojani,
Uită grijea ce-i apasă,
Uită jug și cruzi tirani.
Greaca jună toarnă vinul



În pahare pentru ei,
Mîna-i albă cum e crinul
Te invită să mai bei.
Dar amar acelui care
Bea din cupa grecii vin
Și depune sărutare
Peste sînul ei de crin !

AL DOILEA PĂSTOR

Printre vise, o vergină
Îmi întinse mîna sa,
Între umbră și lumină
Ea era așa ceva :
Zorile cînd se arată !
Căci avea păru-aurit.
Printre noapte deodată
Sînu-i alb eu am zărit.
El era ca trandafirul
Cînd în noapte s-a deschis.
Nu pot a mai duce șirul.
Căci se stinse al meu vis.

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Toți se-mbată în natură.
Paserea de ciripiri,
Arborile de căldură,
Rîurile de mugiri.
Florile de roua lină,
Aerul d-al lor miros,
Și de valuri de lumină
Fluturile cel frumos.
Eu, o, dulcea vieții mele !
P-al tău sîn desfătător,
Plin de vise tinerele
Voi să mă îmbăt d-amor.

AL DOILEA PĂSTOR

Toţi murim, nimeni nu scapă.
Mai tîrziu sau mai curînd
Malul de sub noi se sapă.
Cînd va fi al nostru rînd ?
Regii tronul lor îl lasă,
Robii lasă lanţul lor,
Regi şi robi, murind, le pasă !
D-opotrivă toţi simt dor !
Fericit cel ce se duce
Şi se stinge în mormînt
Dupe ce se-mbată dulce
D-un amor curat şi sînt !

ÎNTÎIUL PĂSTOR

E o luptă astă viaţă
Între buni şi între răi,
Noaptea-ntinde a sa ceaţă
Peste luptătorii săi.
Perdere, cîştig sunt una,
Zis-am eu la cei ce lupt,
Intră-n luptă totd-auna,
Chiar furnica d-un minut.
Eu mă lupt cu o frumoasă,
Are ochii drept săgeţi,
Paveză, geana-i noroasă
Ce se lasă-n valuri creţi.

AL DOILEA PĂSTOR

Cîntă visul meu cel drag,
Dulcea mea cerească zînă,
Cu cosiţe de lumină
Cu guriţa, rumen frag !
Cum la masă rîde ea,
Cum mă-ncinge ca o viţă,
Cum micuţa ei guriţă
Pare-un flutur ce-n rozi bea !



Şi de poţi a o descri,
Astfel precum ea s-arată,
Sparge lira ta îndată,
Nu mai ai la ce trăi.

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Nu ! Nimic nu pere-n lume.
Suntem ? Încă vom mai fi,
Cu-altă formă, cu alt nume,
Poate chiar o rază-a fi.
Eu aş vrea să fii schimbată
Într-o rouă, dulcea mea,
Eu în rază-nflăcărată,
Ca să pot de a te bea !

AL DOILEA PĂSTOR

Lupul urmă o căpriţă,
Capra iarba de păduri.
Eu urmez o păstoriţă
Cu-ochii dulci ca două muri.
Lupul s-o mănînce cată,
Capra iarbă de păscut,
Eu urmez pe alba fată
Ca să-i dau un drag sărut.

ÎNTÎIUL PĂSTOR

Dulcea mea, ştii ce se zice
Că tot omul peritor
Bînd nectarul cel ferice,
Se făcea nemuritor ?
Dragă, gura-ţi rumeoară
Este plină de nectar,
Las' să beau, o, surioară,
Gura ta, ceresc pahar !

AL DOILEA PĂSTOR

Voi să fiu martir şi eu.
Unul ars în flacări moare,
Altul piere în prinsoare,
Sub un lanţ amar şi greu.
Eu vă spui adevărat :
Voi să mor acum aice,
P-al Lilii braţ ferice,
De crini, roze, sugrumat !

Dar soarele apune, dînd luptii-ncetare.
Păstorii amîndoi
Merită izbîndă. Dar care din doi
Pe fruntea fecioarei va da sărutare ?
Şi unul şi altul aceasta cătară,
Şi pentru aceea ei nu sărutară.

## FECIOARA MARIA

Vă uitaţi cît de frumoasă
Se înalţă în azur
Într-o ceaţă argintoasă
Cu flori d-aur împregiur !

Sînul nopţii se despică ;
Norii fug să lase loc ;
Cheruvimii o rădică
Pe aripa lor de foc.

Coama-i d-aur rîurează
Peste umăru-i de crin ;
Graţiele o urmează,
Stelele la dînsa vin.

De o rochie de purpură
Corpul ei e coperit ;
O cunună de vergură
Cu lumină s-a-mpletit.

Prin azur şi printre stele
Intră, îngerii-o admir.
Astfel între viorele
Se înalţă-un trandafir.

Oarele s-opresc în cale,
Vînturile se îmbun,
Şi sub pasurile sale
Naşte un ceresc prefum.

Cine poate ca să fie
Şi să meargă atît de sus ?
E fecioara, e Marie,
Muma dulcelui Isus.

## CÎNTECUL NUNŢII ÎN CASTARIA

Danţurile să-nceteze !
Pîn' l-ai zilei trandafiri,
Orele să se păstreze
Numai pentru junii miri !
Zilele sunt ale noastre,
Nopţile sunt ale lor.
Plecaţi dar frunţile voastre
Celui mai curat amor !
Să se verse dulci prefume
În cămara de misteri !
Crinul, roza să-ncunune
Patul dulcilor plăceri !
Căci o roză mult mai dulce,
Căci un crin mult mai cochet
Graţiile vor aduce
Să-mpletească un buchet.
Luptă dragă o să fie,
Mirele învingător
Va fi-nvins cu bucurie...
Luna se ascunde-n nor.
Vino, rumenă mireasă,
Pîn' ce zorile nu vin !
Arde faţa ei frumoasă !
Tremură frumosu-i sîn !
Muma ei o dezvăleşte.
Faţa ei a rumenit,
Şi de ciudă că roşeşte,

Şi mai mult ea a roşit.
Cum o roză de iubire,
Sub al serii vînt iubit
Tremură de fericire,
Astfel ea a răsărit.
Cu rotunda-i albă mînă
Învăleşte faţa sa
Unde trandafirii-ngînă
Cea mai drăgălaşă nea.
Însă iată se arată
Al ei mire sfiicios ;
Amîndoi roşesc d-odată,
Tac şi lasă ochii-n jos.

## SAN-MARINA

San-Marina astăzi are
Sărbătoare de păstori,
O serbare
De plecare
La Vardar ce cură-n mare,
Alergînd pe pat de flori.

Se întinde masă dalbă
Pe un plai lîngă Cătun,
Cu smîntînă
De la stînă
Şi cu fagi de miere albă
Şi cu vin de la Zeitun.

Dintr-o mînă-n altă mînă
Cupa pregiurată-n flori
Trece plină ;
Beau, închină
Pentru ţara lor română,
Pentru turme şi păstori.

Cei bătrîni cu albe plete
Cei dintîi la masă-nchin ;
Hora pasă
Lîngă masă,
De flăcăi şi june fete
Cu păr negru, cu alb sîn.

Fluierile și cavale
Sună vesele cîntări.
Lîngă mese,
Cete dese
De copii se joc pe vale
Ca-ntr-un vis de desfătări.

Popii binecuvintează
Și atunci toți s-au mișcat
De plecare
Către mare,
Turmele înaintează,
Toți cu totul le-au urmat.

Caii poartă în spinare
Corturi, paturi, așternut,
Toată casa,
Toată masa
Și vestminte de-mbrăcare,
Tot ce au, tot ce-au avut.

Mumele, în glugi pe spate,
Poartă prunci cu păr bălai
Sau mioare
Lîncezioare.
Clopotele, legănate,
Sună depărtat pe plai.

Turma beagă, cînii latră,
Caii nichează ușor;
Mai departe,
La o parte,
Sub o măgură de piatră,
Cîntă-n fluier un păstor.



Și pe cale mic și mare
Stă, mai cată către sat
Cu plăcere
Și durere,
Îi trimite fiecare
Cîte-un dulce sărutat.

Seara vine și păstorii
La pîrîu toți se opresc.
Și fac focuri,
Și fac jocuri
Pîn' ce visele-aurorii
Peste geana lor plutesc.

Astfel trece scurta viață
De străini neatîrnați,
Ca cocorii
Și ca norii
Cînd pe cîmpuri de verdeață,
Cînd pe munții cei înalți.

Oamenii au arme dalbe
Și femeile dulci nuri,
Cu gurițe
De lilițe,
Coame d-aur, fețe albe,
Ochii lai ca niște muri.

Dar durerea, vai ! nu lasă
Nicăiri pe muritor.
Ce dor mare !
Ce-ntristare
Inima lor le apasă
Cînd oițele le mor !

## DORA

Ați fost voi la Călăreți
Unde sunt români semeți,
Rîpe negre, case albe
Ce se-nalță prin păduri
Ca locașuri de vulturi
Agățate de stînci dalbe ?
Acolo, ascunse-n nori,
Nasc fetițe, mîndre flori.
Soarele nu le pălește
Fermecul desfătător.
Dar prin ele strălucește
Dora, ce e doamna lor.
— „Dora, Dorioara mea,
Coama-ți lucea ca o stea
Peste marmura cea albă
Semănată de porfir,
Și gurița ta cea dalbă
E un dulce trandafir !
Spune mie unde duci
Frumuseți atît de dulci ?
Ele nu sunt date ție
Să le duci la un mormînt,
Ci să le dai pe pămînt,
Poate chiar să le dai mie ?
Ia aminte, draga mea,
Cînd la rai tu vei intra,
Îți va cere socoteală,



Omul căruia le-ai dat
Le-a-nțeles, le-a meritat ?
Dă-le mie, n-ai sfială !
Pune masa, viața mea,
Să serbăm logodna ta.
Nu voi cupe aurite,
Căci eu am gurița ta,
Nu voi vinuri bălsămite,
Căci am sufletu-ți a bea !“

## IOANA

Știți voi crinul ce strălucе
În Vescopolis frumos ?
Păru-i ca o rază dulce
Cinge corpu-i pînă jos.
Este tînăra Ioană,
Nimfa albă din Vardar,
E româna macedoană,
Dulce ca ceresc nectar.
Patru neamuri o reclamă,
Șeapte sate mîna-i cer.
Toți cu toții o aclamă,
Rază ce-a venit din cer !
Acvila lăsîndu-și zborul,
Boabe ia din mîna sa,
Turcul părăsind Bosforul,
Vine a o vizita.
Grațiile-i sunt surate,
Poartă jocu-n jocul ei
Și plăcerile-adorate
Zbor pe anii-i tinerei.
Geniul pe frunte-i zboară ;
Peste umbre și vulvori
Umbra-i dulce și ușoară
E o noapte peste zori !
Buza ca mărgăritarul
Are-un fermec foarte rar,
Crez că a băut nectarul
Din al zeilor pahar.



Ochii-i sunt dulci viorele
Ce la soare strălucesc,
Genele lungi, aurele,
Răsfrîng umbre și lucesc.
Sînu-i e o dulce floare ;
Două roze pe doi crini,
Sub al amorului soare
Tremură pe dulcii sîni.
Eu mă duc, vis de dulceață !
Tu n-o să mă mai zărești.
Tu mă lași să plec cu viață
Și, vai ! inima-mi oprești !

## LA OSPĂȚ

Pentru ce frămînți tu gîndul
Pe cei răi să îmbunești ?
Știi tu daca mai bun ești ?
Mîne o să-ți vie rîndul
Toate să le părăsești !
Faci ca cel ce rătăcește
Prin deșertul arzător
Și sădește doritor,
Unde tot se veștezește,
Unde tot e peritor !
Bea din cupa-mi aurită
Vinul meu fără prepus,
El aruncă spuma-n sus,
Ca amantă el te-nvită !
Din Morea este-adus.
Arapoiască, fă să vie
Chiar oglinda astui vin.
Știi hanima mea plăvie
Cu cosița aurie
Și cu brațele de crin ?
Fața-i dulce dă lumină !
Cînd se scutură de șal,
Umerele ei oval
Luce ca o lună plină
Peste rîul de cristal.
Coama-i d-aur s-o răsfire
În colanul ei de fir
Și pe mijlocu-i subțire
S-aibă brîul de safir
Ce se varsă-n dalbe fire.



S-aibă portul dimineții
Cu cămașea de rățea,
Să se vază drag prin ea
Trandafirii tinereții
Printre crini, pre viața mea !
Cu picioare descălțate
În papuc de la Seris,
S-aibă sînul cam deschis,
S-aibă genele plecate
Ca un fermec într-un vis.

## PĂSTORUL MURIND

— „Toţi păstorii se cobor ;
Toţi răsuflă desfătare ;
Numai tu, frumos păstor,
Te înclini în întristare ?
Spune nouă ce gîndeşti ?
Spune nouă ce voieşti ?"
— „Daţi-mi pace, dragi oiţe !
Daţi-mi pace, dragi fetiţe,
Că eu doru-mi nu vă zic
Pînă-n ziua de tunsoare ;
Iar atunci, în sărbătoare,
N-am să vă ascunz nimic."
— „Azi e ziua de tunsoare.
Cînd ne zici să ne vesteşti
La această sărbătoare,
Pentru ce tu pătimeşti ?"
— „Ici la murmura fîntînii
Ascultaţi, dar, dorul meu.
Dar chemaţi să vie cînii.
Cîntec trist am să cînt eu :
«Aţi văzut o dulce stea,
Aţi văzut liliţa mea,
Cu cămaşă d-albă lînă
Fluturată de lumină ?
Roza e a sa guriţă,
Flacăra a sa cosiţă,
Ochii ei în lacrimele
Sunt ca două viorele.



Sufletu-i miros de floare,
Inima-i chiar foc de soare.
Vorba ei mă desfăta,
Cîntecu-i mă îmbăta,
Nu l-aţi auzit voi oare
Printre nopţi, desfătătoare,
Cît scotea de multe ori
Lacrimi de la călători ?
Dar acum acele şoapte
Nu mai sună printre noapte.
Sufletu-i s-a dus pe vînt,
Lutul într-un trist mormînt.
De cînd ea nu mai trăieşte,
Viaţa-mi jună veştezeşte.»"

## TESTAMENTUL UNUI PĂSTOR

Mor, copile, dragi oițe,
Ale Pindului lilițe !
Însă voi cînd veți avea
Stăpîni greci cu fire rea,
Fără dor și căutare,
Suferiți, aveți răbdare !
Numai pe mormîntul meu
Să vă spuneți dorul greu !
Cînii groapa mea să-mi sape
De Zioara mea aproape.
Să-mi dați armele, o, cîni,
Nu la greci, ci la români !
Să dați pila mea cea largă,
Lanțurile lui să-și spargă,
La românul ardelean !
Paloșul la un muntean !
Moldoveanului să-i lase
Arcul meu cel de mătase.
Calul meu la albaneaz
Că e drept, că e viteaz.



## AMANTELE CILII

Dup-o lipsă delungată,
Mă întorc de la Vardar.
Gura mea e însetată
De cerescul tău nectar.
Ochii mei nu te priviră,
Brațul meu nu te-a simțit,
Vorbele-ți nu se-auziră
Și eu încă am trăit ?
Am trăit ; dar crudă viață !
Cerul fața-și învălea !
Soarele era o gheață,
Umbra nopții mă ardea,
Dar mă-ntorc și tot dispare
Ca un vis ce a trecut,
Viața mult mai dulce-mi pare,
Chipul tău mult mai plăcut.

Viersul meu pe vînt se duce,
Al ei viers nu mi-a răspuns !
Numai rîul geme dulce
În tufișul cel ascuns !
Iată dragile oițe,
Iată cînii pe vîlcea !
Spuneți, spuneți, voi, lilițe,
Unde e Cilia mea ?

## OILE

O, stăpîne, ai răbdare !
Într-o noapte de amar
A venit o doamnă mare
Şi a luat-o p-al ei car.
Ea nu vrea s-o însoţească.
Doamna mare îi zicea :
„Lasă viaţa omenească,
Vin' cu mine, draga mea !
Vin' cu mine, albă floare,
Către cerul înstelat,
Unde viaţa nu mai moare,
Unde-amoru-i necurmat !
Unde visul tînăr duce,
Unde roua trece-n fum
Şi dorinţele zbor dulce
Cu al crinilor prefum."
Ochii ei de lăcrimioare
Ca de rouă se umplea,
Şi cu vorbe-ntristătoare
Nouă astfel ne zicea :
„Voi, oiţe, voi, mioare,
Cînd păstorul va veni
Ochii lui în lăcrimioare
Lipsa mea îi va topi.
Spuneţi lui cu-ndemânare
Că-ntr-o noapte de amar
A venit o doamnă mare
Şi m-a luat pe-al ei car.
Că în roche de mireasă
Ea pe mine m-a-mbrăcat,
Şi mi-a pus pe frunte leasă
De liliţe de grenat."

## PĂSTORUL

Ce îmi ziceţi voi, oiţe,
Nu pricepeţi că-a murit ?
Şi prin vorbe drăguliţe,
Dulcea mea v-a amăgit ?



## PĂSTORUL CÎNTĂ

Ea veni aici în viaţă
Cu al viselor lin hor
Ce pluteşte cu dulceaţă
Pe acest pămînt de dor !
Dar aceste vise line
Se-nturnară către cer
Şi pe valuri de lumine
O răpiră în eter.
Vai ! În urma sa în lume
Cîte lacrimi nu lucesc ?
Cîte flori cu dragu-i nume
În trecut nu se-mpletesc ?
Buzele ei prefumate
Cu dulci aure ce zbor
Îşi schimba cu voluptate
Dulcele miros d-amor.
O gazie se-ofileşte
Şi se-nclină la pămînt,
Dar mirosu-i ce răpeşte
Zboară către cer pe vînt.
Astfel dulcea sa juneţe
Către soare s-a-nturnat,
Al său sîn în frumuseţe
A căzut, s-a scuturat !
Dar în viaţa trecătoare
Zilele ce s-au grăbit,
Cu plăceri desfătătoare
Cursul lor şi-au împletit.
În morminte în tăcere,
Dormi acuma, suflet blînd !
Vîntul nopţii cu durere
Ne va zice cînd şi cînd :
„O, junie, te grăbeşte !
Viaţa trece, să iubim !
Omul un minut trăieşte...
Timpul nu îl mai găsim !..."

## LA MORMÎNTUL CILII

Aice se stinse a ta frumusețe
Și anii tăi tineri ce avuși pe pămînt,
Acea drăgășie, acea tinerețe,
        Aici în mormînt !
Cununa de dafin nu e veștezită
        P-acest mosoleu.
Ieri încă în lume visai fericită
Roșind ca răsura, l-al tău imeneu,
Și moartea răpește junica ta viață
        Pe vîntul geros,
Și lumea se-umbrește, și soarele-nghează,
Deșertul se-ntinde pe tot ce-i frumos,
În păru-ți de aur a ta mînușiță
        Nu trece d-acum.
Răsurile stinse pe mica-ți guriță
Perdut-au coloare și dulce prefum.
Răcit-a, vai ! sînu-ți-nainte să-apuce,
        O, visul meu lin,
Amorul și tînăr, și rumen, și dulce
Să-i sfîșie vălul cu mîna de crin !
Tu ești ca răsura ce n-a văzut soare
        Bînd mustu-i dorit,
Ce sub răsfățarea sălbaticii boare
Ce-i soarbe mirosul, vai ! n-a tresărit !
Și care îndată ce naște în lume,
        Se-nclină sub dor
Cînd vîntu-i zîmbește, cînd roua îi spune
Că viața-i plăpîndă, dar plină d-amor,
Cînd cupa în mînă-ți era abia plină
        Cu al vieții nectar,
Vai ! moartea amară, în ziua senină,
Varsă deodată acest drag pahar !



## LA BĂLȚAT

În serile de iarnă, la Mezzova frumoasă,
Păstorii se adună cu toții la un loc.
A tinerimii floare acolo e voioasă.
Lucrează, cîntă, joacă în casă lîngă foc.
Dar pînă să nu joace, cîntări de dor ei cîntă.
Deci iată cum odată Bălțatu-a început.
Un lăutar jucase, cînd Lina ce încîntă
Prin viersu-i drag și dulce să cînte a cerut :

        „O, cîntare de iubire !
        Tu, ce sufletul răpești
        Și îl scalzi cu fericire
        Printre visele cerești ;
        Ca un fluture ce zboară
        Către cerul înflorit
        Legănat pe aripioară
        De un foc ceresc răpit,
        Sufletul meu se avîntă
        În al tău locaș ceresc
        Unde dorul chiar încîntă,
        Lacrimile chiar răpesc."

Un june se ridică și cere ca să cînte.
        Inima-i e un foc
Ce se-aprinsese atuncea în simțăminte sînte
Și iată cum revarsă cîntare în ast loc :

„O, lilică a plăcerii,
Ce ca fluturul pe plai
Rîzi în sînul primăverii
Cu dorințele ce dai,
Lasă inima-ți să-adie
Un prefum d-amor voios,
Ca un crin ce prin cîmpie
Cîmpu-mbată de miros.
Pe-al meu suflet ce s-abate
Scutură din dragu-ți sîn
Fermecile lăudate
Ce cu crinii se îngîn!
Fă să uit că timpul zboară,
Fă să uit că sunt pămînt,
Fă să uit că orice oară
Poate ascunde-al meu mormînt!"

PĂSTORIȚA

Rîul în vale cu drag îngînă,
Paserea cîntă lîngă izvor;
Floarea răsare beată d-amor
Sub boarea dulce lîngă fîntînă
Și călătorul cîntă voios
În umbra serii în depărtare,
O nouă viață la toți apare;
Grijele triste zbor rușinos.
La tot dai viață și tinerețe
Venind pe carul viselor dulci.
Dar țării mele ce îi aduci?
Viață, mărire, ani de blîndețe?
Vai! pentru dînsa nu te-ai gîndit!
Pentru ea toamna e neschimbată,
Pentru ea frunza cade uscată
Chiar cînd mormîntul a înverzit!



PĂSTORUL

Brațu-i e de flori frumoase!
Este încă poleit
De tuleie auroase
Ca o persică d-Ismit.
Coama-i întunecătoare
Și-aurită ușurel
Ca d-o rază de la soare,
Demnă d-un măreț penel!
A Olimpului lumină
Arde-n ochiul ei focos
Cu-o dulceață mult străină,
Gîtu-i neaua din Sigos.
Unde fruntea ei se curmă
Două arcuri fac hotar,
Nasc și mor și las în urmă
Dulci dorințe ce răsar.
Sufletul ei este-o boare
Și suflara-i un prefum,
Inima-i un dulce soare.
De puteți, ghiciți acum!

PĂSTORIȚA

Rîndurelile plăpînde,
Cînd trec marea, ostenesc.
Pe cocori se lasă blînde,
Berzele nu le gonesc.
Numai oamenii pe cale
Ce ursita le-a-nsemnat,
Pe cel slab în astă vale
Îl resping neîncetat.

PĂSTORUL

Rouă, semn de tinerețe,
Tu aminți p-acest pămînt
Vise, nuri și frumusețe
Ce plutesc pe-al lumii vînt!

Tu ești dulcea ambrozie
Ce-auritele surori
Deșteptate, pe cîmpie,
Beau din cupa lor de flori.
Viața ta e-o dimineață.
Florilor te-aș semăna
Dacă, vai ! a noastră viață
Mai mult nu ți-ar semăna !
Roua scaldă roza blîndă
Fără a-i răpi nicicum,
Nici roșeața ei arzîndă,
Nici plăcutul ei prefum.
Vai ! Ca roua e plăpîndă
Păstorița ce-am iubit !
Dar sub buza ei arzîndă
Sufletul meu mi-a răpit !

PĂSTORIȚA

O, păstori, goniți din cînturi
Umbra negrelor dureri !
Și chemați prin nori, prin vînturi,
Raza dragilor plăceri !
Fluierul ce încă sună
Sub dragi flori e mai frumos
Decît cele ce răsună
Sub foi verzi de chiparos.

PĂSTORUL

Voi, tuleie aurite
Ale soarelui ceresc !
Ziori ! Cît sunteți de iubite
Cînd în umbră vă zăresc !
Cînd în noaptea ce se duce
Spargeți umbre ce se-ngîn,
Arătînd ninsoarea dulce
Pe-al fecioarei tînăr sîn !



Cînd aripele de flutur
Voi de rouă le zvîntați,
Și la focu-vă se scutur
De-al lor lanț ce fărămați,
Cînd prin vise ușurele
Voi luciți și eu vă iau
Drept cosița dulcii mele,
Și din nou la somn mă dau.
Cîte ori, o, raze blînde,
Voi la rugă m-ați găsit,
Lacrimi revărsînd arzînde
Pentru cruda ce-am iubit !

Dar păstorița curmă cîntarea ei cea lină.
Ea simte sînu-i tînăr d-amor curat arzînd.
La dragul ei privește și drăgălaș suspină.
Feriți-vă de versuri, femei cu chipul blînd !

## LA O PĂSTORIȚĂ

Lasă, dulcea mea frumoasă,
Cortul tău perdut în nori,
Dupe stînca furtunoasă,
Vin' la mine-n sărbători !
Vin' ! Te-așteaptă bucuria,
Jocuri, rîsuri, desfătări,
Și amorul, ambrozia
Să ți-o dea prin sărutări !
Vino, neîmpodobită
Sub ilecul alb de fir,
Sub o cingă împletită
Cu boboci de trandafir.
Coama-ți d-aur, înnodată
Pe la spate drăgălaș,
Să se verse și să bată
Ast picior de copilaș.
Grațiile, jumătate
Nude, spun că dănțuiau
Cînd în timpuri depărtate
Zeii la ospăţuri beau.



## FLUTURUL ȘI FLOAREA

Pe un verde delușel,
Fluturel
Vede drăgălașă floare.
— „Viorea,
Draga mea,
Mă primești în foioare ?"
— „Fugi d-aice, mic limbut,
Cunoscut,
Tu ce porți p-a ta guriță
Lăcrimiori
De dragi flori ;
Du-te-aiurea, măi bădiță !
Mi-este frică ! Tu și eu,
Dragul meu,
Suntem tineri fără minte !
Ne-i putea
A nu bea
Sărutarea mea fierbinte,
Inimioara unei flori
Trecători
E aproape de guriță,
Fluturaș
Drăgălaș
Cu-aripioara ta pestriță !"
— „Junioară Viorea,
Nu fi rea,
Vezi, de umbre mi-este frică !
Aspru vînt
Pe pămînt

Suflă tare, mă ridică !
Vezi cît sunt eu de frumos,
Sunt fricos !
Şi a-ţi da o sărutare
Ar fi, zău,
Foarte rău,
Ar fi, dragă, o trădare.
Voi dormi dar lin şi blînd,
Şi visînd
Că sărut a ta guriţă.
Iar de-i vrea,
Draga mea,
Îţi voi spune, drăguliţă,
De trei zile dragi amori
Dintre flori.
În această luncă mică,
E frumos,
Graţios,
Mă primeşti, o, Viorică ?"
— „Ah ! tu ştii dar dragi amori
Dintre flori
Din această luncă, bine !
Unde-ai fost,
Şi-adăpost
Îmi mai ceri ? Nu ţi-e ruşine !"
— „Nu sunt, dragă, vinovat
De păcat.
Roza nu îmi place mie.
Are nuri
În păduri,
Dar e mîndră nebunie !"
— „Vin-atunci în al meu sîn,
Spune lin,
Ale lor amoruri nouă,
O, amant,
Intrigant,
Dar te scutură de rouă !"

## CÎNTECELE GRAMOŞTENILOR

### MOARTEA

Nu-i întreagă fericire
Pe acest pămînt de chin !
Orice tînără zîmbire
Are-n umbră un suspin.
În deşert tu strîngi avere,
Viaţa n-ai s-o moşteneşti,
Moartea vine şi te cere
Şi cu aur n-o opreşti.
De te urci pe tron, ea vine
Lîngă tine a şedea.
De te-mbarci spre ţări străine,
Dupe tine vine ea.
În ospeţe răpitoare
Cînd închini ca să trăieşti,
Ea s-arată rîzătoare :
Cupa morţii tu loveşti.
Cînd pe sînul frumuseţii
Tu pleci capul fericit,
Moartea-ţi taie firul vieţii
Şi îţi zice : „Ai iubit !"
Dorul nostru se precurmă,
Viaţa cînd o părăsim :
Moartea-i vorba cea din urmă,
Şi cu ea nu socotim !
Cu oricine e grăbită.
Cu bogat, cu cerşător.
Moartea este mai cinstită
Decît omul muritor.

## PĂRUL ALB

Anii tineri, vai ! mă lasă !
Perii mei se căruntez,
Grațiile mele pasă
Și cu ei se depărtez.
De junia cea din urmă
Mai avar eu voi să fiu.
Dragostele, dulce turmă,
Rîd și strigă : „— *i prea tîrziu !*“
Prea tîrziu ? E vorbă mare !
Cînd auz așa zicînd
Anii mei, atunci îmi pare
Că-i aud pe toți fugind.
Dar ce-mi pasă oare mie
Daca lutul a slăbit
Și-a perdut a lui junie ?
Sufletul n-a-mbătrînit !
El iubește, el visează
Și îi place a visa.
E bătrîn cel ce-ncetează
De-a mai crede în ceva !
Am văzut în tinerețe
Juni bătrîni ce nu mai port
Nici o urmă de junețe,
Fără timp întorși la port ;
Abătuți de-amărăciune
Și învinși cum au venit,
Și am zis : „Eu sunt mai june,
Deși părul mi-a albit !“
Nu rîdeți, fetițe crunte,
Că pe părul meu port crini.
Eu îi port pe a mea frunte,
Iar voi îi purtați pe sîni !



## VISUL

Coama rumenilor ziori
Vălura pe negri nori,
Cînd d-odată somnul dulce
Vise și mai dulci mi-aduce.
Deodată, într-un vis,
O femeie mi-a surîs,
Părul ei, făcut cosițe,
Cade pe-albu-i sîn în vițe,
P-a ei față, p-al ei sîn,
Rozele pe crini îngîn.
Ai fi zis o fată dulce
Ce la patul nunței duce
Și roșește ca un frag
La un gînd ce-i este drag.
Ochii ei, vii viorele,
Înotau în lacrimele.
Două arcuri de mătase
Fruntea ei îi însemnase,
Unde ele începeau
Nesimțit, treptat mureau.
Pe mijlocu-i roche albă,
Cingă d-aur, scumpă, dalbă,
Sînul ei cel tinerel
Părea pept de porumbel.
Mînă mică și piciorul
E făcut să calce norul,
Cum trec boarele pe nori,
Cum trec razele pe flori.

Eu, sătul de vise d-aur
Ce se scutură ca laur,
Ochii bine i-am închis
Şi cu suspinări am zis :
„O, fugiţi, figuri iubite,
Printre vise rătăcite !
Toată viaţa mă încînt
Pe al vostru sîn de vînt !"
La aceste vorbe, ea,
Rumenind, aşa zicea :
„Nu sunt rază ideală
Ce pe muritori înşeală.
Păru-mi d-aur poţi să tinzi,
Mijlocu în mîni să-mi prinzi,
Peste sînu-mi, nea ce luce,
Poţi să pleci tu fruntea dulce,
Gura-mi să săruţi de vrei
Şi suflarea mea să bei.
Unde merg, plăcerea vine,
Relele se schimb în bine,
Lacrimile se fac flori,
Nopţile se schimb în ziori.
Port pe faţă strălucirea
Şi în suflet fericirea,
Pe cosiţă foc de zori,
Pe guriţă fum de flori.
Am în ochii-mi lăcrimioare,
Am pe buze roşioare.
Unde port uşoru-mi pas,
Un prefum de ceruri las.
Toate astea-s pentru tine.
Bea acum, căci rîndul vine !
Însă mîne să nu ceri
Să mai guşti tu noi plăceri,
Bea acum şi fii ferice !
Mîne moartea îţi va zice,
C-un suspin amar şi greu :
Astăzi este rîndul meu !"



## LA OSPĂŢ

Destul muncirăm vara prin munţi şi pe pîraie,
Să ne-odihnim acum,
La masă, între fete cu geana lor cea laie
Şi fragede liliţe cu drăgălaş prefum !
Vă puneţi toţi la masă sub ulmii de cîmpie
Pe ast pîrîu spumat.
Să cure vinu-n cupe ! Să cînte cine ştie !
Tu, albă păstoriţă, să-mi dai un sărutat !
Ospăţul este rodul ce pacea ne aduce,
Deci să ne folosim
De zilele de pace a trece viaţă dulce,
Căci mîne griji amare noi poate să-ntîlnim !
O, dragă, spune mie, aceşti crini împrumută
Cu-albeţe al tău sîn
Sau sînul ia lor raza ? Din cupa ta plăcută
Pe braţu-ţi de ninsoare se varsă-un pic de vin !
Te şterge ! O batistă... Nu te sfii de oaspeţi !
Ia gura mea de foc !
Ce ? Soarele nu şterge pe trandafirii proaspeţi
Bobiţele de rouă ce-n foaia lor se joc ?
Buni oaspeţi, ea acuma pe viaţa mea domină.
O, dragă, te rog eu,
Desfă a ta cosiţă ce-n valuri de lumină
Din creştet pîn' la talpe aură corpul teu !
Arată-le lor pulpa ce-n jos se supţiază,
Cu talpele se cert !

Arată-le piciorul să vază și să crează
Că zînele din basme n-au fost un vis deșert !
Dar, vai ! ascunde bine acele două mere
Atît de dulci, de dragi,
Ce Venerea c-o mînă le-ar prinde cu plăcere
Și care dau mirosul sălbatecelor fragi.
Junețea e nebună și poate să îmbete
Prefumul dulce-al lor,
Și slaba bătrînețe, sub albele ei plete,
Nu este mai cu minte, o, drăgălaș amor !



## CILIA CULCÎNDU-SE

Revarsă-te, roua cîntărilor mele,
Și fii învălită de-un dulce mister
Ca prime săruturi, și dragi, și junele,
Ce caută umbra și liniște cer !
Eu cînt păstorița cu sălbi albioare
Și chipul ei fac,
Cînd dulcile grații cobor jucătoare
Și vălul pe sînu-i de nea îl desfac.
Ea umblă sub lese și luna lumină
Depune vestmîntul pe ramuri de fag
Precum un crin dulce de puf se dezbină,
Cosița de vălu-i se scutură drag.
O pasăre mîndră cu pene noroase,
Rupînd legătura ce greu o strîngea,
Se-oprește, întinde aripe noptoase
Pe valul de nea ;
Așa și pe sînu-i tot păru-i se lasă.
Pe-o peatră ridică frumosu-i picior,
Descalță condurul, ce greu o apasă,
Un hor de dorințe în giurul ei zbor.
Se culcă pe maldăr și grațiile dalbe,
D-amor îndemnate, cu mîna de crin,
Apucă cămașa de poalele-i albe
Și-o face să crape spre albul ei sîn.
Ca floarea de rodii atunci ea roșește.
Și brațu-i gol trage un țol albior,
Dorințe plăcute pe brațu-i ce-albește,
Ca fluturi pe-o roză plutesc cu amor.

## ZI DE SĂRBĂTOARE

Azi e zi de sărbătoare,
Cîntecele vin cu ea.
Bucuria să coboare
Astăzi peste casa mea !
Moșii noștri înainte
Își rîdeau în sărbători
De necazuri, de morminte,
Cupa cununînd cu flori.
Noi, în gînduri turburate,
Sărbătorile uităm,
Umbre triste, negurate,
Viața grijelor o dăm !
Cel bătrîn pe gînduri pare
Capul cletenînd sfiit,
Matorii cu întristare
Văd cum părul le-au albit.
Iar flăcăii cu durere
Pleacă fruntea, se gîndește,
Tinerețea lor le piere.
Frunțile lor le pălesc.
Pruncii jocul încetează.
E bătrîn oricare prunc.
Fetele ce se-ntristează
Florile din păr arunc !
Nu mai ascultăm cuvîntul !
Oare ne închipuim
Ca să moștenim pămîntul,
Cînd cu zilele murim ?



Nume, fală și putere
Merită atîta dor ?
Tot, cu noi se stinge, piere,
Satură pe muritor.
Toți avem tot o menire.
Trageți oasele-omenești,
Huma lor, domni, robi să fie,
Deopotrivă o găsești.
Astfel vie bucuria !
Mesele împodobiți !
Danțul cheme-aici junia !
Bine fie toți veniți !
Pîn' la anul ce-a să vie
Mulți din noi nu vor mai fi.
Cine-i ăla ? Cine știe ?
Poate însumi voi peri ?
Ce folos am de la soare
Cînd sub raza-i sufăr eu,
Cînd pe tot minutul moare
Inima în sînul meu ?
Pare că o văz cum rîde
Printre dalbe lăcrimiori !
Garofina ce arîde
Printre roua despre ziori !
Timpuri, voi, ce stingeți toate,
Ce-ați făcut al ei amor ?
Spuneți mie, nu se poate
Să-nturnați al vostru zbor ?

## LA O UMBRĂ

Unde ești, o, umbră dulce,
Ori te-ai dus tu către cer,
Cum un fluture se duce
Cu zefirii din eter ?
Stea frumoasă cu lungi vele
Ești pe-acest pămînt de dor ?
Ești tu pusă printre stele,
Cu al razelor drag hor ?
Daca nu mai ești în viață,
Spune suflet ce iubesc
Să las lumea cu-a sa ceață
Și să viu să te-ntîlnesc !



## LA O PĂSTORIȚĂ NECREDULĂ

Iasomia în cădere
Perde tînăru-i prefum,
Se usucă, tristă, pere,
Vîntul fură al ei fum.
Astfel ca plăpînda floare
Ai perdut al tău amor ;
Însă tu, nepăsătoare,
Nu te veștezești sub dor !
Ci mai jună, mai voioasă,
Tu ceri nouă desfătări,
Și-a ta buză amoroasă
Cată alte sărutări !

Oh ! ce depărtare-ntinsă !
Cîte rîuri, cîte mări
Mă despart d-acea ne-nvinsă
Cu arzînde răsfățări !
Însă gîndul meu se duce
Către tine ne-ncetat
Și pe sînul tău cel dulce
Se dezmiardă legănat.
Pare că te văd frumoasă
C-ochii plini de foc divin,
Cu cosița neguroasă
Peste umăru-ți de crin !
Și în mîna ta gingașă
Ascunzîndu-ți fața lin

Ca o roză drăgălașă
Ce s-ascunde dupe-un crin.
Vai ! dar cine îmi va spune
Daca timpul n-a cosit
Drăgălașele cunune
Ce amorul ți-a-mpletit ?
Jos oricare tiranie
Ori de turci, ori de ghiauri,
Ori de unde ea să vie,
Din sarai ori din păduri !
Fruntea mea cu umilință
La tirani nu voi pleca,
De mi-ar face-orice voință,
Sau chiar moarte de mi-ar da !
În tot locul, o, Cilie,
Eu voi sparge jugul greu,
Contra-a orice tiranie,
Mă voi face hain eu !
Toți sunt d-opotrivă-n lume,
Toți făcuți dintr-un pămînt,
Toți ne stingem fără nume
Într-un neguros mormînt.
Numai brațu-ți de ninsoare
O, Cilie, pot purta,
Sub ast jug de rozioare,
Și de crini, eu voi a sta !



## LA AGNESA

Draga mea, să ai tu parte
De-al tău perior frumos,
Mîna-ți albă a-l desparte
Pînă pe călcîie jos !
Și de dulcea rotunzire
Ce-are brațul tău cel alb,
Și de frageda zimbire
Pe obrazul tău mult dalb !
Iar gurița să-ți rămîie
Ca al rozelor boboc,
Sînu-ți tot rotund să-ți fie,
Pîn' la moarte, o, te rog !
Nu lăsa cînd sunt de față,
Ochii tăi pe ochii lui,
Plini d-amor și de dulceață !
Vai ! și cată să-ți mai spui...
O, Agnesa grațioasă,
Că i-ai rîs și i-ai vorbit,
Și numindu-te frumoasă,
Ai tăcut și ai roșit !
Căci de-mi vei minți vrodată,
Păru-ți lung se va rări,
Pe gurița-ți prefumată
Trandafirii vor păli !

## ARMELE NOASTRE

Cu cît dorul e mai tare,
Cu atît mai tari să fim!
Prin a noastră nepăsare
Grijile să lănţuim!
Arma noastră să ne fie
Cînturile ce răpesc,
Muzică şi poezie
Cu prefumul lor ceresc!
Cum şi-amorul ce pe lume
Ţine vălul lui de flori,
Cum şi-al dragii mele nume,
Aurul din periori!
Fie florile curate
Ce pe chipu-i rătăcesc!
Sărutările-amorate
Ce pe buza ei mijesc!
Dorul ce-o să ne lovească
Nouă nu ne va strica.
Moartea însuşi să sosească,
Nici nu mă voi turbura!



## AMORUL

Ce-i amorul? O beţie.
Dar frumoasă-n al ei zbor!
Dulce-i a lui bucurie!
Dulce este al lui dor!
Vai! În viaţa fugătoare
Nu mai ştiu ce să doresc!
Zilele strălucitoare?
Nopţile ce răcoresc?
Bătrîneţe, te înclină!
Cărturari, tăceţi acum!
Voi vreţi foc făr' de lumină?
Trandafiri făr' de prefum!
Inima făr' de iubire
Încă-n viaţă nu a stat.
Inima-n a sa simţire,
Cu cuvîntul s-a certat.
Daca legături ce place
M-a oprit să iubesc eu,
Legătura omu-o face,
Dar p-amor, chiar Dumnezeu!
Să-nceteze să iubească
Muritorul obosit
Ce pe calea omenească
Inima i-a veştezit!
Eu voi tămîia amorul
Şi-n prefumul lui ceresc,
Beat, uitînd ferice dorul,
Zilele voi să-mi răpesc!

Chiar robia-i place nouă,
Lanțurile-i sunt de flori ;
Lacrima-i o dulce rouă,
Doliul lui, sărbători.
Dar departe o iubire
Și plăceri ce obosesc,
Ce degrad a lui mărire
Și prefumul lui ceresc !

## LA O VIORICĂ

Viorică dupe cale,
Drag odor venit din zori,
Înaintea serii tale
Tu pleci capul printre flori !
Eu ca tine jos în lume
Am a trece pe sub vînt,
Și ca tine, fără nume,
Mă voi duce în mormînt ;
Însă tu, în frumusețe,
Strălucit-ai un minut ;
Eu, în scurta mea junețe,
Zi ferice n-am avut !

## CINE SUNT

Cole sub o neagră stîncă
Geme rîul spumător ;
Pacea nopţii e adîncă.
Luna doarme pe un nor.
Şi-al meu suflet în tăcere,
De-al său lut dezlănţuit,
Se întreabă cu durere
Viaţa ce i-a trebuit ?
Cine eşti ? Ce-ţi pasă ţie ?
Unde mergi ? Ce-ţi faci tu dor ?
Frunzile în vijelie
Ştiu ce sunt şi unde zbor ?
Crede, crede şi iubeşte !
Iată, frate-al tău ursit.
Şi cînd moartea te loveşte,
Să poţi zice : „am trăit !“



## LA O FEMEIE SÎNTĂ

Timpu-adună cu cruzime
Nurii după sînul tău.
Întristarea peste tine
Îşi întinde vălul său.
Orice floare dupe viaţă
Astăzi lacrimi s-a făcut ;
Orice gînduri de dulceaţă
În dureri s-au prefăcut.
Eşti ca valea înflorită
Cînd al toamnii rece vînt
Suflă faţa-i aurită
Şi o schimbă în mormînt.
Vai ! Şi nu poţi încă zice :
„Pot să mor, căci am trăit !“
Nu, o, dulce neferice,
Tu în viaţă n-ai iubit !

# FEMEIA

O femeie ca o floare,
Are un prefum ceresc,
Și întocmai ca un soare
Razele ei strălucesc.
Cum pe gura lui păstrează
Fluturile puf din crin,
A rămas și mă urmează
Dulcele-ți prefum din sîn !



# SĂ NE BUCURĂM

Timpul fuge, ne împinge
Ca un val de vînt purtat ;
Viața omului se stinge
În trecutu-ntunecat,
Să uităm dar dorul vieții
Și cu flori să împletim
Lanțul anilor juneții
Ce-ale morții mîni îl țin !
Nu voi dezmierdări nebune
Ce nebunii juni răpesc !
Ce-ncetînd să ne cunune,
Urme de dezgust opresc !
Cum o fată în junime
Cu blîndețe s-a-nvălit,
Traiul nostru cu rușine
Cată-a fi acoperit !
În iubire ce se stimă
Într-un suflet mîndru, lin,
Limpede ca o lumină,
Dulce ca un fum de crin ;
În simțiri mari, inimoase,
Ce din oameni zei ne fac,
Fapte bune, generoase,
Ce cu viața ne împac ;
Iată rîul de plăcere
Unde voi a fi răpit,
Apoi vîntul de durere,
Sufle, căci am viețuit.

## GRIJA

Grija este umbra vieței.
Ea ne urmă pe pămînt,
Din ajunul tinereții
Pin' ce mergem în mormînt.
Peste viață ea se-nclină
Ca un nour ce-ar pluti,
A măririlor lumină
Nu o poate risipi.
Nici coroana-mpărătească,
Nici comorile lumești
Nu pot ca să risipească
Grijile pe cît trăiești.
Grija mai curînd se duce
Unde toți plăcerea cred ;
Unde roza mai viu luce,
Umbrele mai mult se văd.

Nu-mi vorbiți d-această lume,
Nici de domnii ce domnesc !
Osebirea este-n nume :
Deopotrivă prețuiesc.
Că tirani să se mai vază,
Trebuie să fie sclavi.
Un tiran e chiar mirază
Unui popol de mîrșavi.
Cînd tiranul se precurmă,
Toți se fac tirani măreți !
Lumea este-o tristă turmă



Dată celor mai șireți.
Varsă, dulcea mea frumoasă,
În paharu-mi vin de plai,
Și pe buza mea setoasă
Sărutări născute-n rai !
Între sărutări, o, dulce,
Și paharele cu vin,
Nu e loc a se-ntroduce
Umbra celui mai mic chin !

## LA ZIUȚA

M-ai iubit ; plăceri și chinuri
Inima-ți au îngînat.
Multe visuri și suspinuri
Sînu-ți drag au legănat.
Multe ori, cînd să se culce,
Printr-un văl întredeschis
Ea zărindu-și sînul dulce
Ca plăcerea într-un vis,
Nu a zis cu bucurie :
„Pentru dînsul le păstrez !“
O, durere ! O, mînie !
Ce doar trebuie să crez ?
Astăzi p-al tău pat aice
Altul pune capul său,
Și cu mîna sa ferice
Dezvelește vălul tău !
Timpul care trebuiește,
De-a trăi, de-a se usca,
Rozii, este cît trăiește,
Draga mea, iubirea ta !
Vino, dac-amorul dulce
Arde buza-ți de porfir !
Mîne poate se va duce
Cu al zilii trandafir !
Voi, păstori, umpleți paharul
Și priviți ce am perdut !
Zeii ar fi dat nectarul
Pe prefumul ei plăcut !



Varsă vinul în pahare !
Azi eu însumi voi a bea !
Cea din urmă închinare
Fie pentru țara mea !
Știți ce este ast drag nume ?
E mormîntul fericit
Unde merge tot ce-n lume,
Tot ce-n viață am iubit.
O, păstori ! jurați-mi mie,
Pe-acest vin desfătător,
Să muriți cu bărbăție
Pentru-al țării viitor !

# TILIA

— „Tilia, ce mi-ai făcut,
Dupe buza-ți de vergură,
Boboceii de răsură ?
Care vînturi i-a bătut ?
Soarele i-a-ngălbenit ?
Toamna le-a răpit junețea ?
Lacrimile, frumusețea ?
Sau durerea i-a pălit ?"
— „Vîntul nu i-a scuturat,
Nici nu au pălit la soare,
Nici s-au stins de lăcrimioare ;
Toamna încă i-au crutat ;
Iar imenul fericit
I-a răpit în noapte-arzîndă
Floarea sînului plăpîndă,
Trandafirul a pălit."



# ÎNȚELEPȚII NEBUNI

Obosită cărunteţe,
De mărire tu vorbești
Și pe-amor, pe frumusețe
Pari că le desprețuiești !
Dar mărire, nume, stare
Se cîștig mai puțin greu
Ca o dulce sărutare
Peste sînul dulce-al său !
O cetate congiurată
Totd-auna a căzut ;
Ea rămîne nemișcată,
Orice salturi am făcut.
P-ale gloriii cunune
Capul meu am odihnit ;
Dar pe sînu-i alb și june
Pîn-acum n-am adormit.
Ce mărire pentru mine
Toată lumea s-o supui,
Cînd eu însumi, voi știți bine,
Ca un rob ei mă supui ?

## LA O GRAMUŞTEANĂ

Eu te rog, gramuştenică,
Învăleşte braţul tău
Pîn' la mîna-ţi mititică.
Ce faci tu e foarte rău!
Tigrului ce flămînzeşte
Îi arăţi tu prada sa?
Nu te temi că se gîndeşte
Într-o zi a te mînca?
Braţu-ţi, tînără femeie,
E un lucru foarte rar!
Alba zînă Dionee
E pizmaşă d-acel dar.
Roza, crinul îl congioară,
Vise dulci îmi dă el, zeu!
Vai! ascunde-l, surioară,
Sau îl dă pe gîtul meu!



## LA PRIMĂVARĂ

Tu vii încă, primăvară!
Paseri, fluturi, flori aduci
Pe aripa ta de ceară.
P-ale tele coame dulci.
Vino, viaţa-ntinereşte
Cu arzinde răsfăţări!
Dă acelui ce iubeşte,
Drăgălaşele visări!
Pune roze pe cosiţa
Fetelor ce te salut
Şi profumă-le guriţa
Cu un drăgălaş sărut!
Eu voi toamna să s-arate,
Să văz frunzele în crîng
Coborîndu-se uscate,
Una, una... Voi să plîng!

## INSECTA

O insectă trecătoare
Naşte ziua, seara moare.
Traiul ei e foarte mic,
Ea trăieşte cît o floare.
Timpul nu face nimic !
Omul mai statornic este
Şi nu pere fără veste
Într-o zi p-acest pămînt !
Lutu-i nu se risipeşte
Ca un fum gonit de vînt !
Noi nu ştim din doi, vai ! care
Drept mai mult în viaţă are.
Omul crud, al ei călău,
Ori insecta ce dispare
Făr-a face nici un rău ?
Dupe moarte se vădeşte
Care e mai bun din doi ?
Cine se chezăşuieşte ?
Vîntul nu îi risipeşte
Deopotrivă p-amîndoi ?



## DAC-AVEAM PUTERE

— „Daca eu aveam putere
A săruta,
Astfel pe cît am plăcere,
Guriţa ta ;
Gură, sînu-ţi de ninsoare,
Nu aş cruţa.
Ca un crin arzînd sub soare,
Ai tremura !"
— „Corpul meu cel de ninsoare
Să nu săruţi !
Neaua se topeşte-n soare,
Vai ! să nu uiţi !"

## LA TILIA

Roza înflorește cind amorul suflă.
Paserea ce-n frunze cîntă al ei dor
Lîngă o fîntînă oare nu se-nsuflă
De un sînt amor ?
Tilia ! Amorul face de tresare
Crinul, la suflarea dulcelui zefir.
Cînd p-a ta guriță un surîs apare
Și o rouă udă geana ta de fir ;
Cînd o sărutare gura ta dogoară
Și tu ceri o buză să o răcorești,
Află că pe frunte-ți a trecut o boară
De amori cerești !
Rara frumusețe și a ta dulceață,
Fermecile-ți mîndre ce te încongior,
Ele-ar fi, copilă, reci cum este-o gheață,
Fără-al tău amor.
El face frumoasă aspra urîciune,
Părului alb încă dă el fermec rar,
El învinge însuși pe înțelepciune
Prin cerescu-i dar.
Tot ce viețuiește, tot ce-i rău sau bine
Este dară fapta astui foc ceresc.
Pentru ce, Tilia, mă oprești pe mine
Ca să te iubesc ?



## LA ACEEAȘI

Îmi ziceai, o, ce idee !
Să culeg, ca un buchet,
De la orișice femeie
Și să fac un rar portret !
Am răspuns, ți-aduci aminte ?
„Brațul tău de trandafir
Eu îl iau mai înainte !
Apoi... părul tău de fir.
Apoi gura-ți d-amarante
Mică cît un sărutat ;
Ochii tăi vii, diamante
Ce-n azur s-au înecat...
Să mai iau, a mea Tilie,
Mijlocu-ți de zînă strîns,
Și profumu-ți d-ambrozie,
Rîsu-ți mestecat în plîns ;
Genele-ți ce se coboară
Cînd roșește fruntea ta,
Ca bălaia aripioară...
Apoi cată-a mai lua...
Zîmbetu-ți dupe guriță
Flutur d-aur pe buchet !
A ta albă mînușiță...
Eu aș face un portret."

Tu păstrai tăcere mare,
Mă lăsai d-am terminat,
Iar atunci cu o strigare
La cuvînt tu m-ai chemat.
De atunci de cîte oare
De portrete îți vorbesc,
Tu schimbi vorba, gînditoare,
Fețele îți rumenesc !



## CÎT VA VIEȚUI

Cît va viețui amorul,
Dragul meu, nu pot a ști.
Care zi lua-va zborul,
Nu pot încă a ghici.
Dar va ține, o, bădiță,
Pînă ce vei termina
Fir cu fir a mea cosiță
Aurită-a săruta !

## TILIA, DULCE NUME

Tilia, o, dulce nume !
Eu în toate te privesc.
Toate parc-aici în lume
Cîte-un fermec îţi răpesc !
Eu văz ochii tăi în soare
Şi în noapte păru-ţi brun,
Sufletu-ţi îl simţ în boare,
Răspîndind al tău prefum.
Văd juneţea gurii tele
P-ale primăverii flori ;
Văz surîsele-ţi junele
Printre aurile zori.
Dar cînd văz p-o roză dulce
Umbra dupe buza ta
Şi văz roza ce străluce
Într-o zi a se usca,
Mă gîndesc la tine-ndată
Şi încep a suferi
Căci ca roza purpurată
Tu vei trece într-o zi !
Depărtaţi curînd d-aice
Aste roze ce-mi amînt
Că Tilia mea ferice
O să piară în mormînt.
Iar tu, jună, albă faţă,
Pîn-a nu te veştezi,
Cu prefumul tău mă-mbată.
Astfel beat eu voi muri !



## FATA DIN TURN

I

Umbra serii-acum se lasă
Pe Bitolia prelin,
Episcopul grec la masă
Şi alţi oaspeţi beau la vin.
Dar în sală a venit
O copilă, o română.
Episcopul, necăjit,
Zice : — „Ce-ai făcut, păgînă !
Vei să te măriţi, ştiu bine...
Cu o rudă, c-un Ţinţar !
Lumea plînge pentru tine !
Eu te scap d-acest amar.
Fugi de dînsul ca de dor !
Sau te pui în închisoare !"
— „Sînte ! pune-mă-n prinsoare,
Mai voioasă sunt să mor !"
— „Aruncaţi-o-n închisoare,
Strigă către doi ascheri,
Ca să moară în dureri
Fără aer, fără soare !"
Fata varsă lăcrimiori.
Ea e jună şi frumoasă.
Pe cosiţa-i auroasă
Poartă dragi cununi de flori.

II

Două primăveri trecură.
Fața sa s-a veștezit ;
Ochii-n lacrimi s-au topit.
Rozele s-au stins pe gură.
— „De vrei tu să-mi fii iubită,
Lanțurile-ți voi zdrobi ;
Iar de nu, tu vei muri
În durere părăsită."
— „O, prea sînte ! voi muri
În durere părăsită ;
Însă nu-ți voi fi dorită,
Nici chiar servă nu-ți voi fi !"

III

Alte două veri trecură.
Moartea crudă i-a sosit ;
Moartea crudă i-a răcit
Sînul dulce de vergură.
— „Lanțurile-ți voi zdrobi
De vrei tu să-mi fii iubită."
— „Sînte ! moartea ne-mblînzită
Vine-acum a mă răpi.
Nu-ți fac nici o grea mustrare
Pentru cîte sufăr eu.
Dar te du la mîndrul meu
Ce se-abate de-ntristare.
Spune-i, spune-i c-am perit ;
Dar nu-i zice că-n durere
Pentru dînsul viața pere,
Să nu-i spui c-am suferit.
Ci să-i spui că-s vinovată,
Că de mult l-am fost uitat,
Să nu sufere-ntristat...
Ci pe loc să fiu uitată !"



## BLESTEMUL PĂSTORULUI

Draga mea cu gene crețe
Pentru altul tu mă lași !
La nebuna tinerețe
Tu-ntorci ochii drăgălași ?
Te blestem dar cu căldură :
Părul tău cel bălăior
Scutură-se ca răsură
În al tomnii vînt de dor !
Gura-ți de mărgăritare,
Îngrădită cu rubin,
Mică cît o sărutare,
Să pălească de suspin !
Brațul cînd gros, cînd subțire,
Alb și rumen, și grăscior
Să se schimbe c-o clipire
Într-un fus sau răschitor !
Mijlocu-ți ce brîul strînge
Cu sfială, binișor,
Tremurînd a nu îl frînge,
Să se-ngrașe ca un nor !

## SFIICIUNEA

Pentru-ntîia oară-n viaţă
Eu i-am zis cuvinte dragi.
Ea întoarce alba-i faţă
Unde pîrguiau dulci fragi.
Dar atunci îndată-aice,
Ştire bună i-a sosit.
Ea se-ntoarce şi îmi zice :
„Ce-am dorit, tot s-a-mplinit !"
Mai demult, mi-aduc aminte,
Îi ziceam drăguţ, încet :
„În cinci ani de-aici-nainte,
Îţi voi spune un secret."
Rumenind, ea îmi mai zise :
„Pentru ce nu-mi spui acum ?
Zilele noastre sunt scrise
Pe al crinilor prefum !"
Ieri i-am zis că altădată
O iubeam atîta eu ;
Dar iubirea înfocată
Am ascuns-o-n sînul meu.
Ea atuncea îmi răspunse :
„Bine este c-ai tăcut.
Dragostele cele-ascunse
Sunt tot ce e mai plăcut."
Am răspuns atuncea, încă :
„Crezi că cine a iubit
Cu o patimă adîncă
Vreodată s-a răcit ?"



— „Ca o soră mă iubeşte !"
Îmi zicea necontenit.
Vai ! Dar inima goneşte
Tot ce gura a vorbit.
Mîna-i mică, albioară,
De la sînu-mi retrăgea
Şi-a sa frunte rumeoară
Se pleca sub gura mea
Şi zicea cu dulci suspine :
„Oh ! te jur, de mă iubeşti,
Apără-mă chiar de mine !
Du-te ! ca să nu slăbeşti !"
Eu m-am dus, o, nebunie !
Astăzi văz că am greşit
Şi că numai cel ce ştie
Să cuteze fu iubit.

## MARINA

Ați văzut voi păstorița
Ce-al meu suflet a răpit
Și a turburat Castrița
De trei zile ce-a venit ?
Îi cîntam d-acele multe
Cîntece. Ea îmi zicea :
„Ce femei pot să te-asculte
Și-al lor suflet să nu-ți dea ?"
Apoi mă-ntreba pe mine
Pentru cine le-am făcut.
Răspunzînd că pentru sine,
Îmi zicea : „Eu am știut !"
De atunci mi-a dat prefumul
Sufletului înfocat.
Sufletul fiind dar fumul
Florii, floarea ea mi-a dat.
Cînd amorul îi aduce
Cupa cu nectar și bea,
Și cînd grațiele, dulce
Vin de să îmbăt cu ea,
E nebună și tresare
Ca un crin în vîntul cald.
Într-o dulce sărutare
Buzele-i de foc se scald.
Uită moarte, uită viață,
Aiurează, n-are loc,
Plînge, rîde, se răsfață,
Tremură și arde-n foc.



Cine poate ca să vază
În acest minut de-amor
Păru-i ca o dulce rază
Peste sînu-i albior ;
Brațul ei formînd cunună
De crini, roze, un minut,
Gura ei cerînd nebună
Ca să spargă un sărut,
Și al rozelor tezaur
Într-o clipă dispărînd,
Sub o pulbere de aur
Pe tot chipul ei arzînd ;
Cine poate să privească
Toate aste frumuseți
Și să nu se amețească
De plăcere dulce beți ?
Cînd pe fruntea-mi gînditoare
Tresărind simț bucla sa,
Ast minut, p-acestui soare
Sceptru d-aur n-aș schimba !
Cîntecele-mi amoroase
Se prefum în al ei sîn,
De aceea și miroase
Cînd a roze, cînd a crin.

# EDESSA

Eu vă salut, o, noapte și voi, o, stele albe,
Ce disputați domnia acestui loc mereu !
A voastră luptă-i demnă s-o vază Dumnezeu !
Vai ! Omul trece iute cu faptele lui dalbe
Ce perd pe calea vieții nestătătorul pas !
Tu, singură, natură, tot jună ai rămas !
Ce s-au făcut acele troiene de popoare ?
Acele generații ce-n lume au trecut ?
Și sclavii și-mpărații ? Trăiră un minut,
Născînd spre a se face țărînă trecătoare !
Ce s-au făcut acele divine frumuseți
Ce-mpodobeau cu roze paharele-n ospeți ?
Acei luți cu sun dulce ca mierea Adonii
Ce rechemau nectarul și zeii drăgălași !
Epiriana floare ai cării sîni gingași
Produs-a pe eroul Europii și Asii ?
Junia, frumusețea pe anii-i se certau
Și visele din secoli ideea ei ne dau.
Vai ! Tot s-a stins ! Putere și viață, și mărire
Urmat-au în uitare pe generațiuni !
Tot ce lăsară-n lume aceste națiuni
Sunt negrele morminte ce n-au nici amintire.
A numelui lor șoptă, dintr-un trecut de dor,
Ca zgomotul ce moare, ajunge-n viitor.

Chiar daca amintirea ne-ar fi păstrat mărirea
În secoli ce-au să vie, morți, ce-ați fi știut voi ?



Și cugetele voastre trăiesc ori printre noi ?
În negrele locașuri aveți voi mulțumirea ?
Vai ! Moartea despărțit-a prin ziduri pîn' la nori
Pe morți de vii, în lume, sărmani, slabi muritori !
Tot cade în uitare ! Popoare-mpovărate,
Popoare fără țintă și fără obiect,
Să rătăcesc în noapte : durerea le deștept.
Dar grecul, rob el însuși, aspiră libertate
Și cată să supuie pe popolul român !
El singur va să fie și liber și stăpîn !

În aste locuri viața atîta de frumoasă,
Dar și atît de tristă, e toată în mormînt
Mai mult decît în oameni, p-acest căzut pămînt !
Omoară crud p-un popol sclavia rușinoasă !
Un popol sub robie să-nclină abătut,
Atunci cînd energie, virtute a perdut.
Colo din vîrful stîncii cascada gemătoare
Se varsă-n valuri albe și geme printre nopți.
În lac d-azur ea fuge, vărsînd duioase șopți
Îndată ce s-aruncă din coasta-ngrozitoare.
Colo revarsă luna torinte dulci de foc
Și stelele ca vise bălaie vin, să joc ;
Zîmbesc cu fericire acestor triste locuri
Ca cugete plăcute ce plană un minut
În suflete zdrobite d-un chin neabătut.
Lumina lor pe unde să varsă-n dalbe focuri.
Mai colo în pădure șacalul de mormînt
Amestecă urlatul cu murmura de vînt.
Pe orizonte ochiul zărește cum se-ntinde
O mare azurie sub focul cel ceresc,
Plăceri neexprimate ne-mbată, ne robesc ;
Căci marea totd-auna vederea drag aprinde.
Cu cît suntem aproape d-al vieții creator,
P-atîta fericirea alină-al nostru dor !
Să cercetăm țărîna scăpată insultării
De timpuri care seamăn și secer totul jos,
Tot pîn' la suvenirea d-un nume mincinos
Ce moare d-opotrivă în nopțile uitării !

Să turburăm mărirea mormintelor în dor
Și să vedem în urmă-i ce lasă-un muritor !
Edessa nu ne lasă decît țărîna oarbă
Ce omul și cu timpul în fine au stricat :
Umana lăcomie chiar moarte-a despoiat
În restele lăsate mormintelor să soarbă.
Așa se vor abate ce noi am ridicat,
Așa lua-va vîntul cenușa ce-am lăsat !
Așa peri-va încă a glorii lucire,
Țărîna răsipită de crivățul gemînd
Nu va putea să știe de am lăsat trecînd,
Pe viitorul lumii, a noastră amintire.
În darn locuitorii acestui loc frumos
Cred să-auză noaptea, în vîntul dureros,
Pe piața unde fuse Edessa altădată,
Sunări de muzici, zgomot de cupe ce închin,
Și nichezări profunde, ce strigătele-ngîn,
Strigări de oameni, zgomot ce face o armată.
În darn ei cred să vază în nopți cum se formează
Grădini, palate, teatruri, lumini că variază !
Nu ! Moartea nu întoarce aceea ce răpește !
Trufia ce încinge pe popolii cei mari,
Pe regi, cată să cază sub timpii cei amari,
Căci Dumnezeu răzbună pe cel ce s-asuprește.
Cascada varsă-n noapte desfătătoare șopți
Și luna d-aur trece pe sînul negrii nopți.

*

## ZIOARA

Mult bine ție, țară, locaș desfătător
Și unde vîntul poartă prefum îmbătător !
Mulți secoli de durere pe fața-ți să-nsemnează.
Străinul, spada, focul trăsura lor păstrează.
Dar răul ce-ți făcură sălbatecii tirani
Se șterge sub suflarea celor din urmă ani.
Orice popor ce geme sub oarba tiranie
Și cheamă c-ochii-n lacrimi ursita în mînie
Să liberă odată de al robiii semn,
Cînd Dumnezeu îl află de libertate demn,
Prin fapte meritorii și prin virtuți plăcute.
Durerile-unui popol din viciu sunt născute.
Tiran și rob aicea sunt deopotrivă răi.
Tiranul piere, robul urmează pașii săi.
Căci nu mai e barbară, Turcia se-mlădie ;
Avea ceva virtute această barbarie.
Azi ea se civilează, credințele-i antici
Se scutură de vîntul ce suflă-acum aici.
Civilizațiunea pe jumătate, încă
Ucide. Ochiul vede mai bine-n noapte-adîncă,
Decît între lumină și umbre ce mijesc.
Tiran și rob d-aceleași nevoi se bîntuiesc.
Au dreptul deopotrivă toți la acea iubire,
Le trebui deopotrivă și viață și gîndire.
Ce-mi pasă daca astăzi domnește-un musulman ?
Sau un creștin ? Și unul și altu-ar fi tiran.
Și am vedea alți popoli sub altă tiranie
Plîngînd ale lor drepturi perdute în robie.
Colo se plînge grecul sub jugul otoman.

Dar plînge libertatea, visînd a fi tiran.
Albanul şi românul, bulgarul ce-ntîrzie,
El îi priveşte astăzi născuţi a fi-n robie,
Popoarele adesea prin nedreptatea lor,
Dau viaţă şi tărie ursitei lor de dor.

*

Ioanina adoarme pe linul lac al său,
În noapte, tremurîndă, sub gheara unui leu
Ce-ascultă şi veghează în somnu-i de durere,
Ali-paşa satrapul ! Tot este în tăcere,
Abia în depărtare un cîne, cînd şi cînd,
Neodihnit de-o umbră, a răsărit lătrînd.
Ici, colo o lumină pe a cetăţii frunte
Trăsurile-i de moarte le face şi mai crunte.
Eu nu cunosc nimica mai trist, mai suferind,
Decît surîsul dulce pe-o faţă d-om murind !
Saraiul străluceşte în valuri de lumină
Şi se prevede astfel în lacul ce suspină
Sub poalele-i bătute de valul spumegos.
Un gemet se aude adînc, misterios.
E răsuflarea apii, e plînsul ce vesteşte
Durerile cetăţii sub jugul ce-o striveşte ?
Pe vîrful unui munte văzut de la sarai
Se-nalţă printre umbre al lunii disc bălai,
Ca un turban de aur, vărsînd a sa lumină
Pe unda încreţită d-a serii boare lină.
De la sarai, în noapte, cîţi ochi, arzînd d-amor,
Pe unda azurată să rătăcesc cu dor !
Ici, colo la ferestre, perfida, blondă lună
Ne lasă să se vază mai mult d-o faţă jună,
Mai mult d-o buclă d-aur, mai mult de doi ochi vii,
Murind de voluptate şi crude gelozii.

*

Pe o sofa luxoasă stă palida Almee,
A lui Ali nororă, a lui Muhtar femeie.
Almea e frumoasă, dar ca-acele flori
Ce-n ţările geroase nasc iarna sub ninsori,
E marmura şi arta. E marmura cea rece
Ce ia o formă dulce sub foarfecele grece.



Ca doi smaranzi în aur, verzuii ochi lucesc
Sub genele-i bălaie ce graţii le-mpletesc.
Pe coama-i de beteală se vede-o velă albă,
E neaua şi cu soare ! Amestecare dalbă !
Guriţa-i ca rubinul în marmur încrustat.
Ea semăna c-un arbor ce-n flori s-a dezvoltat.
Amorul e în sînu-i. Cum viermile fărâmă
Un crin, aşa amorul în inima-i dărâmă.
Ea îşi iubeşte soţul ; dar gelozia ei,
Ast monstru ce devoră şi anii tinerei
Şi dulcile amoruri, făcea să simţă dorul,
Şi ochii săi să verse un rîu de plîns ca norul.
Muhtar era zburdalnic. Pe altele iubea.
Curaţi arzînde lacrimi ! Almea îşi zicea :
„Deşarta-mi frumuseţe făceţi să veştezească !
De ce folos ea-mi este în viaţa omenească ?
Sunt oare eu frumoasă doar ca să desfătez
Aceste ziduri triste, ce viaţa mi-atristez ?
Am inima mea plină d-amor, ca să se spargă ?
Născut-a frumuseţea-mi ca în mormînt să meargă ?
De n-aş fi fost frumoasă şi nu aş fi iubit,
I-aş fi iertat eu poate că el m-a părăsit ?
Ştiu p-ale lui amante, ghiauri fără ruşine
Ce îşi arată faţa la cel dintîi ce vine,
Ce fără martori încă cu oamenii vorbesc.
Neam necurat şi negru ce blestem şi urăsc !
Ar trebui să scape acest pămînt de ele !
Am să le-nchid eu ochii cu flacări tinerele !
Ca soţul meu cel june, neavînd ce mai iubi,
La dulcea lui Almee să poată reveni."
Ea zise şi o rază de-adîncă răzbunare
În ochii săi scînteie cu vie-nflăcărare.

Ali atunci s-arată. — „Ce vei, frumoasă floare,
Tu, ce p-a mea tulpină te pleci surîzătoare ?
Vei oare să-ţi dau ştire de soţul tău Muhtar ?
Acest iubit al nostru, făcut cu Ilbahar ?
Tu plîngi, Almee dragă ? Ştiu ce-i a ta durere.
Dar să şedem ! Vin', spune ce inima ta cere."

Ali-pașa fusese tiran : Să cercetăm !
Era-nzestrat cu patimi ce noi le condamnăm.
Amorul despre aur, din sufletu-i făcuse
Un apostat fantastic, ce în tiran trecuse.
Al său scop fu averea, puterea un mijloc,
Minciuna, provedința-i, și crima al său joc.
Silit ca să se scuze de ale sale crime,
Se face protectorul principiilor sublime,
Și ascunzîndu-și gîndul de falsitate plin,
Chemă la libertate al său popor creștin.
Reformator fu încă cum hoții pot să fie,
Prădînd și vărsînd sînge în oarba-i tiranie,
Și reformînd tot lucru și neînțelegînd
Că cela ce dărîmă clădește l-al său rînd.
El, însuflat de rele, pornit d-al său capriciu,
Va să regenereze popoarele prin viciu.

— „Dar să vedem ce face să cure plînsu-ți lin ?
Urmă bătrînul pașă. Eu cam ghicesc puțin.
Muhtar nu-ți scrie încă, crezi că te ne-ngrijește ?
E la război ; războiul la grijă îl robește."
— „Dar astăzi chiar, știu sigur, că soțul meu a scris
Frosinii, astă greacă, printr-un tătar trimis."
A geloziii umbră pe fața ei s-arată,
O face mai frumoasă. Ali răspunde-ndată.
— „Și ce pot eu a face ?" — „Pe greacă să omori !"
Răspunse juna turcă și dalbe lăcrimiori
Din genele-i bălaie picară pe-a ei față.
Vai ! Lacrima menită de a ruga de viață,
Roagă acum de moarte ! — „Almea, fata mea,
Această cugetare nedreaptă e și rea.
Vorbește-mi de amendă, eu înțeleg mai bine,
Căci soțu-i are aur mai mult și decît mine.
Să fim cu sînge rece și drept a judeca !
Frusina nu se cade s-o crezi rivala ta.
Tu n-ai în ea rivală ; nu merită ast nume.
Ea este o femeie cum sunt atîtea-n lume :
O floare ce surîde pe un buchet de-o zi,
Ce trece și se uită, menită a peri.



Ea este-a tutulora și nimeni poate zice :
«E-a mea !» Ea nu iubește pe nimene aice.
Muhtar nu o iubește." Almea, suspinînd,
Cu vorbe prefăcute și viers plăcut și blînd
Răspunde : „ — O, stăpîne, el poate să iubească,
Aceasta nu m-atinge ; nu poate să privească
O soață musulmană supusă la bărbat.
Dar trebuie a-ți spune ? Muhtar e ruinat !
Averea sa se schimbă în pietre prețioase
Și trece la aceste ghiauri nesățioase.
Sunt ele cincisprezece !... Curînd și casa ta
Va rămînea săracă !" Almea triumfa.
Ea atinsese coarda ce răsuna mai tare.
Ali-pașa visează o crudă răzbunare.
— „Vai ! Sunt perdut cu totul ! strigă acest avar.
Căzut în sărăcie !... O, trai crud și-amar !
Ce trebuie a face ca să trăiesc, îmi spune ?
Pe bunele raiale impozite voi pune.
Voi sărăcii bărbații, ucide pe muieri,
Căci ei produc, iar ele risipă în plăceri."

*

Ați cunoscut voi floarea acestui lac dormind,
Născută la suflarea zefirilor din Pind ?
Ea vine rîzătoare ca visul dimineții !
A soarelui lumină e umbra frumuseții.
Zioara se numește ; părinții-i sunt români.
Ioanina formase frumoșii-i, tineri ani.
A lacului murmură junia-i legănase
Și vîntul lui cel fraged cosița-i răsfățase.
De opt luni măritată, ea trece viața lin
Și-i pare o comoară de fermec, drag, divin.
Durerea ce în lume tot omul însoțește
Cum fumul totd-auna pe flacără unește,
Părea că o lăsase a se-mbăta puțin
De vise mincinoase, dorințe ce declin.
În casa lor întinsă, pe lacul azuratic,
Ea lasă să se joace privirea ei, molatic.
Era frumoasă seara și cerul înflorit.
Iar lacul cel albastru părea însuflețit,

Sub lina sărutare de zefiri și de stele
Ce se scăldau în sînu-i ca fete tinerele.
Și umbra, focul, vîntul, și cer, și lac d-azur
Formînd un tot ferice, vărsînd un lin murmur,
Unite, mișcătoare, cu viață și junie
Trădînd o taină adîncă, străină armonie,
Păreau a se-nțelege, păreau a-și zice lin
Misterioase lucruri într-un limbagi divin.
Atunci, întîia oară, Zioara cea frumoasă
Simți gîndirea tristă în inima-i voioasă.
I se păru că traiul e prea desfătător
Ca să nu aibă-n urmă și zilele de dor...
Gîndind la a sa țară, d-o frumusețe rară,
Și-atît de apăsată sub sabia barbară,
Simți o lăcrimioară în ochii săi curgînd,
Cu degete de roze o șterse, suspinînd.
Atuncea soțu-i june se înturnă acasă
Scăpat de ale zilii griji care îl apasă.
— „Ce-ai tu, o, dulce suflet ! Te văz cam îngrijit !
Cu umbra grijii fruntea-ți de ce s-a-mpodobit ?
Ce nor de întristare, trecînd pe lîngă tine,
Lăsat-a a lui umbră pe zilele-ți senine ?
Oh ! pentru-ntîia oară, acuma, dragul meu,
Te văz răpit de gînduri și simț că-mi face rău.
Făcut-am eu vrun lucru ce ție nu îți place ?
Îmi spune ; altă dată mai mult nu voi mai face.
Eu voi să-ți plac în totul, căci voi să mă iubești,
Auzi, o, soț ferice ! Tu, ce-abia zîmbești,
Vin' ! Dă-mi o sărutare sau lasă să-ți dau ție,
Și grijea s-o preface în dulce bucurie."
Ea îi luase mîna și o strîngea pe sîn.
O lacrimă cerească luci în ochii-i lin.
— „Ascultă-mă, Zioara, să-ți spui o cugetare...
Tu n-ai făcut nimica să meriți o mustrare.
Eu te iubesc. Virtutea, înțelepciunea ta
Egală frumusețea-ți, deci nu te turbura.
Dar ce mă preocupă, o, soața mea iubită,
Și face ca să tremur în viața mea-ngrijită,
Și-n mijlocul plăcerii m-oprește a zîmbi,
E umbra astui tigru, acest tiran Ali.



Sunt fiii lui sălbateci, e cruda tiranie
Ce casa lor exersă și nu-mi convine mie.
Știi tu, Zioară dragă, ce este un tiran ?
Deluviu, trăsnet, lavă și negru uragan,
Nenorocirea, moartea ce cade, ce răpune,
Au încă a lor lege și-adîncă rațiune ;
Tiranul ce lovește nu poate-avea cuvînt.
E mai absurd ca moartea ce naște un mormînt.
Mă tem dar că tiranul ce ne-ncetat veghează,
Să nu te smulgă, dragă ! Aceasta mă-ntristează.
Am, din păcate, nume de om cu mari averi,
Și tu ești drăgălașă ca stelele din ceri.
Aceasta ne ajunge să tragem a lui ură
Pe viața fericită ce-n casa noastră cură.
Zioara mea, îmi spune, vei tu ca să plecăm,
Cu dulcea libertate o țară să cătăm ?"
— „Orice tu vei, voi însumi ! Zioara îi răspunde.
Ordonă ! Eu voi face, nu-mi pasă cînd, nici unde.
Cînd sunt cu tine, dragă, eu sunt cu țara mea !"
Ea zice, fericirea în ochii săi ardea.
— „Eu voi să fii ferice ! De astăzi într-o lună,
Aice sau acolo, tu știi, eu voi fi mumă ?
Auzi ? Eu voi fi mumă ? Știi tu acest cuvînt ?
Atunci voi fi mai mîndră de mine pe pămînt.
Știi tu ce este o mumă ? E mult !... Sunt încîntată !
Ceva ce face-a rîde și-a plînge totd-odată !
Eu bine nu știu lucrul, dar simț că-i un mister,
Că este-un mare bine, este dat de cer.
Va fi ferice ziua cînd pruncul cu plăcere
Printr-o zîmbire dragă al meu sîn drag va cere.
Cum o să mă dezmierde ! Și cum va fi frumos !
Dar tu, nu este astfel ? Tu nu vei fi gelos ?..."
Așa vorbi femeia, el fericit se simte
De dragile ei vorbe, de inima fierbinte,
De fermecele-i rare, de grații, de amor.
Și zilele lui bete, se uită-n al lor zbor.
Dar ea era frumoasă cu coama-i cea norată
Ce-n sînu-i de ninsoare d-amor parcă se-mbată.
Cu ochii vii sub gene noroase, ce se înclin,
Cu brațele rotunde, de nea și de rubin.

Pe soțu-i înclinată, cu gura-i răsărindă,
Sub un surîs ferice ca roza pîrguindă !
Dorințe, grații, vise d-amor, în ast locaș,
Din horile divine coboară drăgălaș,
Îl schimbă-n rai de viață, frumoasă, poetică,
Vărsînd prefum din ceruri și rază serafică,
Și îmbătînd tot simțul și inimile lor,
Iar orele din aer îi cununau cu-amor.
Fericea e ca visul ce-n nopți se risipește,
Ce nimeni nu atinge și nu se împlinește.
Dar fericire poate aici în lume-a fi,
Acolo unde viața e numai de o zi ?
Și-adesea ziua însuși de timpuriu declină !
Nu ! Fericirea dulce în lume nu domină !
Ah ! daca omu-ncepe în lume traiul său,
El cată să-l termine prin moarte !... Viața-i rău !...
Atunci ce-ar fi cuvîntul ce l-a produs aice ?
Ce-ar fi dar încă scopul acestui neferice ?
Nici unul ! ne veți zice. Dar mîndrul univers,
Planeții cei de flacări neschimbători în mers,
Și spațiul, și timpul, și-această armonie,
Ca omul, tristă umbră, tot fără scop să fie ?
Om muritor, știi însuți ce este-un infinit ?
Îl știi tu mai-nainte, spre-a știi la ce-ai venit ?
Să nu punem pe lume speranță și credință,
Căci ea va fi eternul locaș de suferință !
Durerea-i e nestinsă și binele-i ușor.
Și răul o să fie stăpîn în viitor.
Da, lumea este dată acelui rău, avere,
Și răul, în domnie-i, un drept mereu va cere.
Și cel ce vreodată ast drept crud îl lovește
Va perde al său suflet ce crede și iubește.
Pe ast pămînt de doruri, să nu întîrziem !
Și ce lăsăm în urmă, să nu mai regretăm !
Cu cît apropii capul acestii căi a vieții,
P-atît ajungi la scopul iubirii, tinereții.
Căci dincolo de noapte e ziua ce dorim,
Și dincolo de moarte, e viața ce iubim.
Iar moartea e un bine. Spre a trăi, se cere
Ca să murim-nainte : fericea e-n durere.



Ce este, o să fie, nimica n-a perit,
Nu este transformarea al omului finit.
Atuncea, și d-odată, o voce tunătoare
S-aude. E satrapul ! Urgie și teroare !
O ușă se deschide. Ali-pașa intra
Cu garda dupe sine și ochiu-i sîngera.
D-odată către gardă el zice cu teroare :
— „S-o ducă la Perama, s-o puie în prinsoare !“

*

Acolo unde lacul termină lungul său,
Sub o rîpoasă stîncă, se-nalță un sat rău.
Aproape e Perama. O casă și o baie
Și schitul ce-are nume de sîntul Nicolae,
Capelă ce se surpă. Aici să ne oprim,
O dramă sîngeroasă prin noapte să privim.
Trei nopți se împliniră : era a treia noapte
De cînd se arestase Zioara. Triste șoapte
Avea atuncea lacul și palide vulvori
Varsă bălaia lună sub vălu-i rupt de nori.
Gemea sub maluri lacul. Nu auziți voi oare
În schitul ce se surpă, în neagra închisoare,
Suspine dulci și triste ? Vai ! În acest mormînt
Zac cincisprezece mume ! Și toate june sunt !

O, popol neferice sau popol mizerabil !
Ce mori cu tot minutul sub rău-ți incurabil
Și nu ai bărbăția odată ca să mori,
Sau să îți sfărami jugul și-ai tăi asupritori !
Te temi să mori, sărmane, cînd moartea îți răpește
Neîncetat tot lucrul ce inima-ți iubește ?
Cînd viața și averea, și onoarea ne-ncetat
Sunt sparte, veștezite ! În sufletu-ți stricat
Atîta lașetate domnește, îl îngheață,
Că-n loc de-o moarte dulce, să vei o tristă viață ?
Orice popol de moarte cu spaimă va fugi,
Sub brațul tiraniii curînd se va zdrobi.

*

Pe valurile-albastre, locaș de frumusețe,
De boare prefumate, p-aceste unde crețe,
Spumate, aurite, d-odată a părut
O barcă. Printre trestii lopețile-au gemut.
La luciu barca iese, acolo se oprește.
Din aburi, luna plină apare și lucește.
Ai fi crezut că este momentul cel de dor
A unor cataclisme-nainte mergător,
Ce sufletul ne-apasă și-l sparge, și-l topește
În lacrimi de-ntristare. Momentul cînd lovește,
Din cer pe muritorii plăpînzi, nedrepți trufași,
Pe robul și tiranul tot pe-atît culpași.
Dar unda mi se pare să fie amețită
Și bolta neguroasă cu fulgeri e-mpletită,
Și stelele în aer parcă de tot se sting,
Și cat s-ascunză fruntea în nori ce le resping.
Și vîntul între trestii dă sunete sălbateci
Ce se unesc cu vocea de vijelii fantastici,
Cu urletu-unui cîne făcînd concert amar
Și-adap-al nostru suflet din crudul lor pahar.
Am zis că-n luciul apii caicul se îndreaptă.
Acum sosește, iată, ceva pare că-așteaptă.
Acolo geme lacul de cincisprezece ori ;
D-atîtea ori se crapă, se-nchide cu bolbori,
Spumînd, și spuma piere, mari cercuri se formează,
Se-ntind, se perd departe, și altele urmează,
Și se lățesc și iară dispar la rîndul lor ;
Și apa se alină, și luna dintre nor
Arată la fereastra castelului Peramii
Un cap cu plete albe : pe autorul drămii.

## REVERII

### O FATĂ TÎNĂRĂ PE PATUL MORȚII

Ca robul ce cîntă amar în robie,
Cu lanțul de brațe, un aer duios,
Ca rîul ce geme de rea vijelie,
Pe patu-mi de moarte eu cînt dureros.

Un crin se usucă și-n laturi s-abate
Cînd ziua e rece și cerul în nori,
Cînd soarele-l arde, cînd vîntul îl bate,
Cînd grindina cade torente pe flori ;

Așa făr' de veste pe zilele mele
O soartă amară amar a bătut,
Și astfel ca crinul de viscole rele,
Pe patu-mi de moarte deodat-am căzut.

Abia-n primăvară cu zilele mele
Plăpîndă ca roua abia am ajuns,
Atuncea cînd cîntă prin flori filomele,
O crudă durere adînc m-a pătruns.

Amară e moartea cînd omul e june,
Și ziua-i frumoasă, și traiul e lin,
Cînd paserea cîntă, cînd florile spune
Că viața e dulce și n-are suspin !

Să moară bătrînul ce fruntea înclină,
Ce plînge trecutul de ani obosit ;
Să moară și robul ce-n lanțuri suspină,
Să moară tot omul cu suflet zdrobit !

Iar eu ca o floare ce naște cînd plouă
Creșteam, pe cunună să am dezmierdări,
Și mie amorul cu buze de rouă
Cu inimă dulce îmi da sărutări.

Ca frunza ce cade pe toamnă cînd ninge
Suflată de vînturi aici pe pămînt,
Ah ! juna mea viață acuma se stinge
Și anii mei tineri apun în mormînt !

## VIZIUNILE

Precum se varsă norul în unde gemătoare
Cînd este foarte greu,
Asemenea în cînturi amari și plîngătoare,
Și inima zdrobită revarsă dorul său.
De ce p-această lume lucește încă soare ?
De ce pămîntul are atîtea dalbe flori,
Cînd sub a ei durere, vai ! inima mea moare,
Și varsă lungi plînsori ?
Din toate aste zile d-amor și de plăcere
Ce peste lume zbor,
Nici una pentru mine s-aline-a mea durere ?
Ce ? Sub amărăciune eu trebuie să mor ?
O, zile de plăcere, d-amor, de fericire,
Ce mă-mbătați d-un farmec ceresc, necunoscut,
Ce atrăgeați din sînu-i dulci valuri de iubire,
Ce oare v-ați făcut ?
Îmi pare că-i acolo, ca dulcea dimineață
Frumoasă surîzînd,
Că văz suava-i coamă ca o cerească ceață
Schimbînd cerești săruturi cu umăru-i albind.
C-auz cîteodată în vîntul ce se duce,
A sa frumoasă voce ce dulci dorinți congior
Și vorbe amoroase ce dau un farmec dulce
Plăcerilor d-amor.
O, sînte mesagere, voi, viziuni ce-amorul
Revarsă drăgălaș,
Nu mai veniți la mine ! De cum luați voi zborul
Și mă lăsați, mai negru îmi pare ast locaș !

## CĂLĂTORUL ȘI SUFLETUL

Călătorul nopței în a ei tăcere
Trece și revarsă cînturi de durere.
Printre stînci îndreaptă pasu-i tremurînd
Și din aburi luna îi surîde blînd.
Dar cînd steaua nopței dupe munți s-ascunde,
O-ntristare-adîncă sufletu-i pătrunde
Și cătînd în urmă stă cugetător...
Vai ! Prin întunerec ce va face or ?...
Drumul nu se vede. Noaptea e adîncă.
Colo este rîul, dincolo o stîncă.
Însă totd-odată aurele zori
Par surîzătoare dincolo de nori.
Ziua răspîndește umbrele ușoare,
Fluturii se joacă p-o rază de soare.
Florile suave cu prefumul lor
Face de surîde tristul călător.
Paserile cîntă, aurea adie
Și speranța vine ca o bucurie.
Astfel, al meu suflet, nu te întrista
Cînd această viață se va precurma !
Dincolo de noapte, ziua aurită ;
Dincolo de groapă, viața infinită.



## CÎNTECE DIN EXIL

Insecta chiar se-mbată de soarele cel dulce
Sub care provedința un loc i-a însemnat
Și paserea, în toamnă, în alte țări se duce,
Dar iară se întoarce cînd timpul s-a schimbat.
Dar pentru noi, al țării plăcut și dulce soare
A încetat în viață d-acum a lumina.
Oh ! plîngeți țara voastră cu lacrimi arzătoare !
Oh ! plîngeți România ce-nclină fruntea sa !
Da, inima bătut-a l-a țării înviere,
Deci inimile voastre să se fărame-n chin !
Da, ochii-au vărsat lacrimi la marea sa durere,
Deci ochii să se stingă pe un pămînt strein !
De ne luau ei viața, o, patrie iubită !
Nu ar fi fost mai aspri cu fiii exilați,
Am fi voit cununa martirilor iubită
Decît pe alte țărmuri de tine depărtați.
Ei ne-au respins, o, țară ! în țările străine
Ca astfel să răcească amorul ce-ți păstrăm,
Și inimile noastre să fugă de la tine,
Și amărîți de doruri, noi să te blasfemăm !
Mă bucur d-aer liber, de viață, de lumină,
La neamuri ce virtutea a nobilat măreț.
Aicea nici o frunte sub sabia străină
Nu vine să se plece în hulă și despreț.
Dar este fericire cînd nu sunt lîngă tine,
Cînd știu ce suferințe vin a te întrista ?
Pot fi ferice, oare, și pot gusta vrun bine
Cînd sabia străină înclină fruntea ta ?

Acela care vede plăpînda fericire
Perind ca visul d-aur sub ochiu-i întristat,
Acela care vede sărutul de iubire
Pe a miresii buză sub moarte înghețat ;
Acela ce-mpletește ghirlanda cea de nuntă
Și-n loc d-o dulce frunte, o pune p-un mormînt,
Acela singur știe ce suferință cruntă
Simțit-a al meu suflet la dorul țării sînt !
O, țară, Românie, o, drăgălașă floare !
Tu pleci pe moarte fruntea în dimineața ta
Ca o fecioară dulce ce jună încă moare
Și lacrimile noastre nu pot a o scăpa.
Ah, daca aste plîngeri ca un prefum de noapte,
Spărgînd acele valuri albastre din eter,
Ajunge-vor la tine în dureroase șoapte,
Divină provedință, fă-ndată ca să per !
Cea rău făcut-am ție, o, țară de durere !
Ca să atragem ura-ți ? Într-un extaz d-amor
Am vrut să fii ferice, s-ai viață și putere,
Și, pentru-a ta mărire, voios am vrut să mor !
Cu toate-acestea, țară, tu ești nefericită,
Și te iubim mai tînăr în suferința ta.
Imaginea ta dulce ca fantasma iubită
În nopți d-amărăciune vine-a mă-mbăta.
Eu te iubesc, o, țară, precum iubim o floare
Pe care vîntul morții înclină pe pămînt,
Mi-ești dragă ca lumina ce-n sînul nopții moare,
Ca o amantă dulce ce cade în mormînt.
Ferice este-eroul cu fruntea podobită
De lauri glorioase, și-nceată d-a trăi !
Ferice este-amantul ce vede-a lui iubită
Ca floarea dimineții pe sînu-i a zîmbi,
Și savurînd nectarul în prima sărutare,
Depune a sa viață și zice : am trăit !
Cînd ochii te văzură, o, țară de-ntristare,
Săltînd de fericire, de ce nu am murit ?
O, timp ce schimbi în lume tot lucrul, rău și bine,
Și țară și plăcere tu nouă ne-ai luat,
Lăsîndu-ne abateri, dureri, amare chine
Și-o inimă în care credința s-a uscat.



Nu-ți cer eu fericire, nici zile dulci și line,
Nimic din cîte-n viață eu încă n-am gustat,
Nu voi, nu pot a-ți cere nimica pentru mine :
Îți las cu trista-mi viață tot ce tu nu mi-ai dat ;
Dar cer o zi frumoasă, o zi de bucurie,
De glorie, de viață, acestui drag pămînt.
O, timp, dă-i libertatea, dă-i vechea vitezie !
Și d-astăzi sufle vîntul pe tristul meu mormînt !

## SCOPUL OMULUI

Spre țărmul ce se perde în noapte și în ceață
Curînd o să atingă al vieți-mi vas fragil.
Și mă întreb pe mine aici, în astă viață,
De cînd trăiesc în doruri, la ce am fost util ?

Și sunt mai mult în lume ca umbra trecătoare
Ce-o lacrimă aruncă în cursu-i d-un minut,
Ce nici nu învălește, nici dă acestui soare
Mai multă strălucire, nici fermec mai plăcut ?

Mă-ntreb ce este oare a noastră misiune,
Noi, care-aici în viață n-avem decît o zi ?
Noi, ale căror fapte, țărînă, fală, nume
Se spulberă în vînturi-nainte d-a luci ?

Cărarea mea în lume se șterge de sub soare :
Amara calomnie pălește-al său color.
Tot omul lasă-n urmă-i ce lasă-o dulce floare :
Prefumul d-o secundă pe vîntul trecător.

A unei soarte astfel, vai ! prețuia durerea
Ce inimele noastre adapă cu venin ?
Necazul unei mume ce și-a zdrobit plăcerea
Veghind cum se formează al ei prunc pentru chin ?



Acest argil molatec ce vîntu-o să răpească,
Ori merita onoarea să poarte-n al său sîn
O flacără de spirit, răsfrîngere cerească,
Ce ca un rob ascultă de lut ast crud stăpîn ?

Așa mă-ntreb și Domnul răspunde blînd dorinții :
„Tot ce trăiește-n lume are cuvînt profund,
O floare să profume în capistea ființii,
O rază să-aurească abimul fără fund ;

O lacrimă s-aline un suflet în durere,
Și roua să fragide arșițele de zi,
Și tu, s-aduni p-o frunte sărutul de plăcere.
O, muritor ! iubește, că mîine vei peri !“

## LA LAMPA MEA

Tu te consumi, o, lampă ! dînd raze luminoase,
La lucrul meu ca tine eu însumi mă consum,
Voind a da lumină acestii țări frumoase
Ce relele supun.
Avem aceeași țintă, aceeași misiune,
Dar tu de cînd servi mie, o lampă-ai ruginit,
Și eu de cînd serv țării, vai ! trebuie a spune ?
Cu inima-am slăbit !
Și n-am produs nimica ! Acum ca altădată
Copiii săi cei vitregi în taberi se dezbin.
Acum ca mai-nainte ea este-ngenuncheată
Sub jugul cel străin !
Nu simte nici durerea ce suferă de heară,
Nu simte nici rușine de umilința sa,
Nu simte că mai bine într-un mormînt să piară
Decît a se pleca !
Tu știi, o, dragă lampă ! acele nopți amare,
Trecute în veghere, ca să-i aflăm cîntări,
Prin care să-i aprindem, în sufletul ei mare,
Frumoasele-aspirări !
Dar vîntul de la dînsa au dus aceste cînturi ;
Ea nu le-a ascultat.
Tot astfel și suspinu-i s-a mestecat pe vînturi
Și lacrima-i cu sînge în rîuri a picat !
Cîntarea libertății acum e înecată
De strigătul acelor ce cheamă arzător,
Să-i urce la putere și să devie-ndată
Tirani, la rîndul lor !



Și sufletele slabe și fără de mărire,
L-a patimilor voce, mai repede alerg,
Tirani și robi în noaptea de moarte rătăcire,
Deopotrivă merg.
Lumină încă lampă o odă, o cîntare,
Și daca și d-acuma noi nu vom izbîndi,
Atunci, avînd dovadă că nu mai e scăpare,
Chiar eu te voi zdrobi.

# ÎNGERII LA RUGĂCIUNE

### ÎNTÎIUL ÎNGER

Tu, ce viață dai la toate,
De la sorii ce plutesc
Pîn'la magicile șopte
Ce pe aer rătăcesc ;
Ca o delicată rouă
Ce se lasă peste flori,
Varsă-o bunătate nouă
Pe plăpînzii muritori !

### AL DOILEA ÎNGER

Sune coarda lirii mele
Cum o boare lină-n nopți
Scoate dupe viorele
Dulci și delicate șopți.
Tu, ce vise lași să zboare
Lîngă pruncii care crești
Și gurița lor cu soare
Și cu purpură-mpletești ;
Delicata lor junețe
O formează de acum
Cu cereasca frumusețe,
Cu al grațiilor prefum !



### AL TREILEA ÎNGER

Cum suspină vînt de seară
Pe ai frumuseții peri,
Lirele răsune iară
În tăcere-acestii seri !
Pentru tînăra fecioară,
Viața are dezmierdări.
Mii dorinți în sînu-i zboară
Și revarsă răsfățări.
Unda vieții-i schimbătoare
Și amoru-amăgitor.
Inima-i debilă floare,
Se înclină dupe dor ;
Fă ca frageda-i junie
Să se scure-n viață lin
Și-al ei suflet să nu știe
Al regresului suspin !

### AL PATRULEA ÎNGER

Cum un plop în vijelie
Varsă plîngere de dor
Nalțe-se o melodie
P-aure ce-n noapte zbor !
Vin' ! protege, o, părinte !
Orfelinul delăsat
Cărui nimeni ia aminte
De-i voios ori întristat !
Varsă o speranță dulce
P-a lui chinuri, lăcrimiori,
Cum drumașul vrînd să culce
Află-n nopți un pat de flori.

### AL CINCILEA ÎNGER

Cîntul meu acum răsune
Ca un rîu în vijelii !
Astfel plîng d-amărăciune
Popolii sub tiranii !

Cei răi încă sunt în lume
Bici de foc apăsător,
Popolii la al lor nume
Pleacă încă fruntea lor.
Varsă pe a lumii față
Adevărul cel sublim
Și-n lumina ta-i înalță
Către-amorul cel divin !

AL ȘEASELEA ÎNGER

Ca suflarea prefumată
Flutureilor în zbor,
Ca murmura delicată
Primei sărutări d-amor,
Cîntecele-mi să ia zborul
Spre eterul fără nori !
Tu, ce-n inimi pui amorul
Și prefumul dulce-n flori :
Doamne,-n sînul tău primește
Rugăciunile-omenești !
Dorul încă veștezește...
Tu poți face ce voiești !...

CORUL

Glorie ! onoare, ție,
Tu, al vieții creator,
Orele p-a ta junie
Nu înseamnă urma lor.

## UMBREI SORU-MEI CATERINA

Dragă surioară, te duci și niciodată
Nu te vom mai vedea !
Nici plîns, nici rugăciune, pe moartea ne-mpăcată
Nu poate s-o îmblînzească, o, surioara mea.
Copiii tăi să miră de palidele-ți fețe.
Te rog să te deștepți,
Și mîna ta e rece, nu poate să răsfețe
Cosița lor bălaie, o, drăgălași băieți !
De cînd aceeași moarte, cu-aceeași nepăsare,
Pe soțul tău lovi,
Pe viața ta se-ntinse o noapte de-ntristare.
Crezuși o datorie a nu mai viețui !
Aceasta e durerea sub care viața plină
De griji s-a abătut,
Durere fără nume ! și rară, și sublimă !
Și demnă d-alte timpuri ce-n lume au trecut !
Ah ! tînără în lume, tu n-ai avut junie !
Bogată, n-ai cules
Pe sînul vieții tele o zi de bucurie !
Voiai să mori și nimeni, vai ! nu te-a înțeles !
Tu vrei să mori ? Dar locul ce lași deșert în casă,
Cu ce-ai înlocuit ?
Tristețea c-ochii-n lacrimi s-așează l-a ta masă
Și pentru totd-auna ea pare că-a venit !
Simț viața jumătate de umbră coperită !
Ea poate-a mai zîmbi,
Uitarea să-nvălească ființa ta iubită ;
Dar plină fericire eu nu mai pot simți.

11 iunie 1863

## PALATUL DOMNILOR

Junele fecioare, delicate flori,
Cununau cu roze junii vingitori
Sau cîntau eroii abătuți în dor
Pe cîmpia luptei pentru țara lor.

Dar ajunse timpul unde tot se stinse
Ca prefumul dulce risipit de vînt,
În domnească sală doliul întinse
Cu a morții mînă vălul de mormînt.

La benchete bravii nu se mai adună ;
Aurita cupă d-astăzi nu mai sună ;
Mîna virginală s-a topit pe flori,
Nu mai încunună pe cei vingitori.

Umbra și tăcerea, fiicele de moarte,
Predomnesc în sala cea de sărbători.
Paserea nopturnă varsă, tristă foarte,
Cîntecele sale pline de fiori.



## EXILATUL

— „Rîzînda bucurie lumină juna față ;
Cu vise dulci speranța tot sufletul răsfață ;
Dar tu stai în tăcere, străin necunoscut !
În sărbătoarea noastră tu singur ești tăcut !
Îmbată-te de viața ce ne surîde nouă !
Căci viața omenească se duce ca o rouă !"
— „Nu voi plăceri molateci născute-n sărbători !
Nici tinere fecioare, fragile, blînde flori ;
Dar dați-mi mie țara ce sufletului place,
Și grijile-mi amare în flori se vor preface !"

## LA PATRIE

I

Revarsă, dulce patrie,
În cînturile mele
Şi tinereţea dorului,
Şi lacrimele tele !

Aici afla-vor sinceră
Şi caldă răsfăţare ;
Aici oricare lacrimă
Se va preface floare.

Iar cîntecile-mi tinere,
În doru-ţi nobilate,
De graţii dulci, angelice
Vor trece cununate.

În noaptea fiitorului
Durerea ta vor spune,
Făcînd să cure lacrime
Din inimile june !

II

Nu mai este ţară mai desfătătoare !
Cei străini se mir !



Acolo străluce, ca june fecioare,
Luncile la soare
Cu brîuri lucioase, cu plete de fir !

Dar, o, crudă soartă ! cetele străine
Smuls-au din cosiţe florile divine ;
Sub a lor picioare sînu-i a călcat,
Oh, şi nici un suflet dorul n-a mişcat !

III

Albele fecioare cu cosiţi frumoase
Colo dănţuiesc :
Ca fluturi ce scutur aripi auroase
Pe crinii ce cresc ;
Dar vai ! ochiul nostru, daca le priveşte,
Într-un rîu de lacrimi dulce se topeşte,
Cugetînd c-aceste fiice sunt ursite
Să dezmierde numai inimi înjosite !

IV

Multe harpe cîntă cînturi tinerele,
Blînde ca murmura dulcei aurele
Printre viorele ;
Dar aceste harpe nu mai îndulcesc
Chinurile tele, ţară ce doresc !

V

Fiii tăi sunt mîndri de mîndreţea lor !
Dar ce foloseşte
Patriei române chiar al lor amor ?
Umbra-i înväleşte !

Viaţa lor se scură fără de mărire ;
La benchetul vieţii n-au nici o numire !
Cei mai răi acoper pe cei buni ai tăi
Cum coprinde pirul rozele pe văi !

## NU MAI VOI CONSOLAȚIUNE

Colo se-nalță luna prin umbrele seroase.
Așa o cugetare lucește-n sînul meu
Și ca această rază în undele umbroase,
Ea vine, mă mîngîie în dorul lung și greu.

Un gînd de mîngîiere ? Iluziuni ! Minciună !
E o durere-adîncă ce nu pot vindeca !
Dar mîngîierea este ca vise ce s-adună,
Dorințele umane cu dor a legăna.

Noi coperim mormîntul cu flori desfătătoare !
Dar cine se înșeală ? Suntem noi toți copii ?
Suntem mai mult în lume ca orice trăitoare ?
O mînă de țărînă expusă-n vijelii ?

Suntem mai bine oare, căci vise surîzînde
Ne-au legănat ferice-nainte d-a peri ?
Am rezolvat problema acestor lumi plăpînde
Ce o ursită crudă le naște spre-a muri ?

Aceste rele crude ce datorim chiar nouă
Le-am vindecat noi oare, o, visători născuți ?
Tot secolul ne-aduce sub altă formă nouă
Aceleași suferințe ca secolii trecuți !



La rău urmează răul, sub nouă poleire,
Acesta-i rezultatul atîtor stăruinți !
Și ce ? Atîta sînge vărsat și suferire
Au fost ca să ne întoarcem l-aceleași suferinți ?

Dreptatea nu fu oare aici decît un nume
Cu care speculează cel rău pe crezător ?
Și cerul părăsit-a pe om aici în lume,
În voia unei soarte de lacrimi și de dor ?

Tot moare, tot se perde, și spirit și țărînă ?
Și omul este jocul acestii crude sorți ?
A sufletului nostru mărire se dărîmă ?
Fu numai ca s-ascunză ființa asprii morți ?

Știu că-n mormînt tot omul o zi o să se culce ;
Dar eu nu am nevoie deloc de mîngîieri.
Sunt abur, sufle vîntul ! Suflarea lui e dulce,
El are să răpească și lungile-mi dureri !

Sub dor un suflet crește sau se sfăramă, piere.
Al meu a prins putere sorbind veninul său.
Uleiul lampii mele e valul de durere,
La raza lui deșertul în tot văzut-am eu.

## PLÎNGERILE POETULUI ROMÂN

— „O, pentru ce, poete, în cînturile tale
Tu plîngi această țară în care te-ai format ?
Și florilor ce crește în astă verde vale
Le spui cu ochii-n lacrimi că iarna-a-naintat ?

Dar ce lipsește oare acestor țări frumoase ?
Nu vezi locuitorii cît sunt de mulțumiți ?
Că nimeni nu se plînge de zile dureroase
Ș-aceasta dovedește că ei sunt fericiți.

Cînd plîngi această țară tu ești în amăgire ;
Legi, arte, instituții în sînu-i înfloresc ;
Tot ce chezășuiește o dulce fericire,
O dulce-ndestulare, nimica nu lipsesc."

— „Nimica nu lipsește din cîte zici tu mie,
Aici pămîntul nostru e binecuvîntat,
El varsă rîuri d-aur ; dar îți voi spune ție :
Lipsește libertatea, și tot e întristat."



## FERICIREA

În fundul unei rîpe, mugind adînc, albește
Un rîu ce umbra serii ascunde de acum.
Pe munte luna blondă se-nalță și privește
Din norul ei cum focul s-acopere sub fum.

Și stelele, flori d-aur, în spațiu drag se scaldă.
Azurul le aspiră cu sete de amor.
Răcoarea se revarsă ; și-n inima mea caldă
S-aprinde deodată un simțimînt de dor.

O, inimă, te-mbată de vise, de plăcere,
Ce-ți dă natura ție în sînu-i fericit !
Întoarce lumii cupa unde-ai băut durere
Crezînd că bei delicii din visul aurit !

Vai ! Fericirea n-are în lume rădăcină !
În darn dorește omul aice pe pămînt,
Uitînd că timpul schimbă pe oameni în țărînă
Și tot se risipește pe al durerii vînt !

O, fermec drag al vieții ! O, magică natură !
Tu îmi îmbeți simțirea și gîndul meu mărești !
Dar poți lungi tu viața ce către moarte cură ?
Poți spune ce-i ursita ființii omenești ?

A regreta trecutul, a cere viitorul,
Şi a vedea în viaţă dorinţele perind,
Şi a lăsa prezintul să-şi ia în lacrimi zborul,
A aspira la falǎ, şi-a se-amări dorind,

A geme-n sărăcie precum şi în avere,
Pe piatra ţărînoasă, pe patul aurit,
A geme-n întunerec, a geme la putere,
Această este-al lumii destin neîmblînzit.

Şi ce îmi pasă mie de visul ce ne-mbată,
De imortalitatea ce-atît ne-a legănat ?
Voi face bine-n viaţă să merit o răsplată ?
În sufletul meu arde un foc mult mai curat !

## MOARTEA

Ştiu unde am a merge, ştiu ce m-aşteaptă încă,
Că viaţa e făclie expusă-n aspru vînt
Pe care o să treacă curînd o noapte-adîncă...
Dar ce e bună viaţa în faţă c-un mormînt ?

În darn al nostru suflet vom îmbăta în viaţă,
Cu razele puterii în darn ne-am coperi,
În darn dorim a soarbe a gloriii dulceaţă
Cînd tot ne strigă nouă : „Tot este pentru-o zi !"

Acel ce trece viaţa de lacrimi învălită
Va zice celui mare : „Eşti tu mai fericit ?
Ce ? Moartea doar nu varsă şi-n cupa-ţi aurită
Veninul în plăcerea ce ţie a zîmbit ?"

Cel tare îi răspunde cu recea sa zîmbire :
„E adevăr că moartea ne seceră pe toţi.
Eu mor culcat pe aur şi petre de profire,
Tu mori pe lutul rece : tu nici să mori nu poţi !"

Ferice cel ce spune cînd cată să coboare
În negrele morminte, l-ai săi buni cunoscuţi,
Aceste vorbe sînte : „Ferice cel ce moare
Cu fruntea cununată de stimă şi virtuţi !"

## UN TÎNĂR ROMÂN MURIND ÎN STRĂINĂTATE *

Cum paserea ce pleacă în locuri depărtate
Se-ntoarce iar în țara de unde a plecat,
D-o suvenire dulce, vai ! inima mea bate
Și zboară spre pămîntul în care s-a format.

Căci am văzut adesea pe muma doritoare
Copilului său dulce, o lacrimă ștergînd.
Eu nu aveam o mumă să-mi șteargă-a mea plînsoare,
Eu nu aveam pe nimeni, și am trecut plîngînd.

Dar hora grațioasă a zilelor junele
Acum se întrerupe, eu trebuie să mor !
Frumoasă rondurelă, pe aripile tele
În țara mea iubită, de ce nu pot să zbor !

O ! moarte, mai așteaptă, căci eu sunt tînăr încă.
Pe douăzeci de roze îmi număr anii mei !
O ! moarte, crudă moarte, abia-am ajuns subt stîncă,
Și tu, din vîrfu-i numai, ai dreptul să mă cei !

Cînd toamna vieții vine, o frunte se-ntristează,
Amorul rupe arcul și zboară rîzător.
Ghirlanda aurită de vise încetează
Și inima ce-ngheață nu simte nici un dor.

* Goga, mort la Paris (n. a.).



Așa acel ce trece pe-o vale-ncîntătoare
Și-adună toată floarea ce el a întîlnit,
Mai caută să vază d-a mai rămas vro floare,
Și daca nu mai vede, se duce mulțumit.

Iar eu a cărui viață fu numai poezie,
Ghirlandă împletită de grații și d-amor,
Voiam să gust suava-i și dulce ambrozie
Și-n aurora zilei eu nu voiam să mor !

Așteaptă, dragă moarte, ca să mai văz o dată
Acele văi frumoase în care am născut,
Să simț, murind, pe sînu-mi o lacrimă-nfocată,
Să-mbrățișez părinții și frații ce-am avut !

Dar, vai ! deșeartă rugă, căci viața-mi se va stinge
Cu soarele de astăzi pe-acest străin pămînt,
Și fruntea mea cu roze, ah ! nimeni nu va-ncinge,
Și nimeni nu va plînge pe tristul meu mormînt.

## PROSCRISUL

O, văi încîntătoare, dumbravă înverzită,
Ce-ați desfătat adesea copilăria mea,
Cascade murmuroase, și tu, a mea iubită,
O, dulcea mea frumoasă, nu te voi mai vedea !

Proscris, în a mea țară eu nu mă voi re-ntoarce ;
Și ochii mei în lacrimi va-nchide un străin ;
Dar către voi adesea gîndirea voi întoarce
Șoptind al vostru nume în ultimu-mi suspin.

O frunză dezlipită de ramura sa verde
Îngălbenește-ndată, nu poate exista :
Asemenea proscrisul ce patria își perde,
Pe aripile morții înclină fruntea sa.

Și-aicea stînca neagră ascunde fruntea-n ceață,
Și-aici doi ochi albaștri în lacrimi strălucesc,
Și-aicea valea are cascade și verdeață ;
Dar țara e străină, nu pot să le privesc.

Ah ! tînăra ghirlandă ce fruntea mea încinge
Usuce-se acuma, eu nu simț nici un dor,
Căci inima-mi zdrobită nimic n-o mai atinge ;
Departe d-a mea țară, eu voi acum să mor !



Căci am văzut pe frate dînd dulce sărutare,
Pe frate cu căldură la sînul său strîngînd ;
Eu nu aveam un frate să-i spui a mea-ntristare,
Eu nu aveam pe nimeni și am trecut plîngînd.

Așa o păsărică pe calea sa perdută
Tot zboară înainte neîncetat cîntînd,
Căci pentru dînsa nu e dumbravă cunoscută,
Nici floare ce-i e dragă să-și puie capul blînd.

Proscris, în a mea țară eu nu mă voi re-ntoarce,
Și ochii mei în lacrimi va-nchide un străin ;
Dar către ea adesea gîndirea voi întoarce
Șoptind al său scump nume în ultimu-mi suspin.

## ELEGIE

De lacrimi înfocate, vai ! genele-mi sunt pline
Şi mîna-mi acum rece pe harpă a-nghețat ;
Străină mi-este lumea d-acuma pentru mine,
Căci ce-am iubit în viață ca visul a-ncetat.

Aveam un frate tînăr a căruia junie
Ca rîuşor de lapte luase cursul lin,
Ce în a sa ferice, plăcere, bucurie,
Zicea cu vorbă dulce : „Eu nu voi să suspin !"

Aveam şi-un tată încă, amic cum şi părinte,
A cărui gene albe în plîns au fost albit.
Dar vai ! ei dorm acuma în tristele morminte,
Copilul lîngă tată, precum au vieţuit.

Iubeam o copiliță, o tînără suflare,
O floare matinală ce creşte surîzînd,
Ce fără să adune în viață-o sărutare
În dimineața vieții a încetat cîntînd.

Tot ce-am iubit în lume a încetat din viață,
Şi iarba primăverii subt paşii-mi s-a uscat ;
Al vieții mele soare s-a stins colo în ceață
Şi anii mei de tineri în dor s-au întristat.

Eu am trecut ca floarea aici în astă lume,
Dar inima-mi zdrobită atît a pătimit !
Ah ! d-aş fi fost o floare purtînd un dulce nume,
Aş fi trecut prin viață şi n-aş fi suferit.



## ELEGIE LA O TÎNĂRĂ FATĂ

Eu trec pe frunza ce-ngălbeneşte
Şi cade tristă subt arbore jos ;
Eu trec pe valul ce murmuieşte ;
Eu trec pe cîntul melodios.

Aşa străinul cîntînd se duce
Şi varsă lacrimi pe calea sa,
Eho al văii cu şoptă dulce,
Trecînd, ne spune că el ofta.

Eu sunt ca iarba primăvăroasă
Ce vîntul toamnei o va usca.
O, tu, fetiță dulce, frumoasă,
Atunci pe mine nu mă uita !

Dar, vai ! se uită acel ce moare,
Astfel în gîndu-ți voi fi uitat.
Fecioara pune la sîn o floare,
Dar o aruncă cînd s-a uscat.

## DEŞERTUL

Primeşte-mă în sînu-ţi, natură, bună mumă,
Auzi cum al meu suflet suspină-n doru-i greu !
Eu ţie îţi voi zice ce dor adînc consumă
Acum sufletul meu.

Ast suflet înflorise în vise de juneţe.
Aşa în primăvară un cîmp a înflorat.
Dar visele căzură sub vîntul de tristeţe,
Sub plînsu-mi înfocat.

Aşa un arbor pare în toamna ce soseşte :
El poate să-nfrunzească în timpul de plăceri ;
Dar inima-mi zdrobită ce viaţa părăseşte,
Nu are primăveri.

Ea nu mai are viaţă, nu are nici iubire.
S-a stins a sa lumină d-al chinurilor vînt.
Din valul întristării se-mbată cu răpire
Ca şi un trist mormînt.

Nu ! Focul nu aprinde cenuşa ce se stinge
Pe care el a ars-o c-un suflu furios.
Tot astfel p-acest suflet d-acum nu-l mai atinge
Elanul generos.



A inimii juneţe s-adapă de credinţă :
Dar inima-mi nu crede d-acum în viitor.
Din dimineaţa lumii trăim noi cu dorinţă
Şi tot gemem în dor !

Frumoase zile, nouă, de soartă n-au fost date !
O singură dorinţă măcar nu s-a-mplinit !
Nici să vedem în lume o oară de dreptate ?
Vai ! Răul crud domneşte oriunde ai privit.

Neamicul cel mai mare al omului e omul.
Voi, stînci pe care iarna îşi face-al ei locaş,
Colnice, unghiuri sterpe din care creşte pomul,
Tu, vulture trufaş,

În sînul vostru aspru primiţi a mea fiinţă
Ce-a fărîmat-o lumea în tot ce are sînt,
Voi nu-mi puteţi întoarce juneţe şi credinţă ;
Dar daţi-mi un mormînt !

## MORȚII

N-o să mai vie ziua cînd am să las ast soare
Ce nu îmi dete viața decît să pătimesc ?
Sub o durere crudă, vai ! inima mea moare !
Și eu tot mai trăiesc !

Nu ești sătulă, soartă, acum d-atîta fiere,
D-atîta apăsare sub care m-ai zdrobit ?
D-atîta suferință, tu, palidă durere,
Ce, nu ai obosit ?

Durerea vrea o pradă și prada-i muritorul !
Dar e născut el oare aici a suferi ?
Aceasta-i este viața ce-o risipește dorul ?
Cuvîntul lui d-a fi ?

Plăcerile plăpînde și-atîta de dorite
Ce într-a vieții umbră pe suflete se-nclin,
Au fost dar ca să facă mai vii și mai simțite
Durerile ce vin ?

Așa cînd cerul nopții în negură dispare,
Prin umbra vijeliii s-arată dragi lumini ;
Dar ele fac mai aspre, mai negre, mai amare
Acele-ntunecimi.



Căci ce sunteți voi, oare, o, fericiri frumoase,
Mai mult ca niște flacări în nopți de mare dor ?
Voi ați lucit pe viață-mi ca raze mîngîioase,
P-abisuri ce-nfior,

Și cînd lăsarăți ochii să vază-aici în viață
Tot ce ne înspăimîntă, tot ce e dureros,
Luarăți iute zborul, vă stinserăți în ceață,
Cîntînd melodios.

Văzui-naintea serii perind de lîngă mine
Ființele plăpînde ce-n viață mă iubeau !
O, Doamne ! daca astfel căta ca să decline,
De ce să mai nășteau ?

Ferice cel ce poate ferice să-mplinească
Deșertul trist ce moartea alături i-a făcut,
Prin vise că în ceruri odată-o să-ntîlnească
Pe cei ce a perdut !

Această mîngîiere nu este dată mie !
Pe cei perduți odată, noi n-o să-i mai vedem !
Sunt morți să nu mai nască, sunt duși să nu mai vie,
Să nu-i mai revedem !

## FECIOARA

Plîngeam pe sînu-i fraged un plîns d-amărăciune
Şi lacrimi înfocate pe frunte-mi se scura,
Căci tînăra vergină şoptea o rugăciune
Suavă ca amorul ce-n sînu-i palpita.

Era un înger dulce ce-n visurile mele
D-atunci întotd-auna plîngînd am întîlnit ;
Aşa ca o fantasmă ce-n noapte fără stele
Trecînd printre morminte, şopteşte : am trăit !

Odată, dimineaţa cînd vesel se răsfrînge
Purpura matinală ce omu-i zice zori,
Cînd muritorul palid, subt lanţul ce îl strînge,
Salută aurora în cerul fără nori ;

Mergeam atunci la dînsa cătînd la alba lună
Ce-n unda aurorii cu-ncetul se-neca.
Frumoasa copiliţă lucra la o cunună
De rozi ce-n răsfăţare pe sînu-i se juca.

Cu flori încongiurată ca cerul cu lumină,
La candela murindă ea tristă căuta ;
Iar aurele-i bucle ca spice ce se-nclină
Şi strălucesc subt rouă, în lacrime unda.



„O, vin, iubite, vino, căci iată vîntul bate
Şi floarea dimineţii curînd va veştezi.
Veni-va călătorul din locuri depărtate
Şi ochii săi în lacrimi nu o va mai găsi.

Dar vino lîngă mine şi moartea-mi va fi dulce
Pe ale tale braţe cînd capul voi pleca.
Aşa drumaşul serii în cîmp voind să culce,
Ferice-i cînd p-o floare îşi pune fruntea sa !

Acel ce-mi dete viaţa la moarte mi-o expune,
Unui străin cu aur va mîna s-o dau eu
Şi n-am spre apărare decît a mă supune,
Şi n-am a le răspunde decît suspinul meu."

Acolo unde luna din cale se opreşte
Şi lasă o cătare mai dulce pe pămînt,
Acolo unde mirtul mai vesel înfloreşte
Acum eu merg adesea şi plîng p-al ei mormînt.

## O CUGETARE

Vedeți acele măgure
Înalte, furtunoase ?
Acolo cugetările
Sunt libere, frumoase.

De-acolo căutările
Coprind vechea Dacie,
Colonia romanilor
Ce pere sub robie.

Acolo-n vîrful stîncilor
O cugetare dulce
Ca fața junei vergine
În umbră îmi străluce :

— „Aceste țări eroice
Pot să se dezrobească
Și numele românilor
De falã să lucească !"

Dar coborînd din măgură
Să merg în valea mare,
Fecioara dulce, candidă,
Stă, rîde și dispare.

Revin' bălaie vergină
Cu coame plăvioare
Și-arată calea-n negură
Acestor dragi popoare.



## O PATIMĂ

Vai ! Un foc mă arde ! Ard și tremur eu !
Ca un crin în vînturi saltă peptul meu.
Ochii-mi varsă lacrimi și totdeodată
Razele-aurorii în față-mi se-arată.
Cugetele mele sunt ca niște nori
Și totdeodată ca dulcele zori.
Blestem muritorii ș-ale lor suspine
Și totdeodată aflu toate bine,
Cînd pe carul morții eu voiesc să zbor,
Cînd găsesc că viața e numai amor.
Și cu toate astea dorul meu cel mare,
Dulcea mea l-ar stinge cu o sărutare.

## CÎNTEC

Valuri de aur, mărgăritare,
Purpură, roze și diamant
Din carul zilei de amarant
Revarsă Febus fără-ncetare.

Soarele dulce și luminos
Întotd-auna o să-ncălzească,
Și cîmpul verde o să-nflorească,
Și o să fie cerul frumos.

Iar eu ca frunza ce-ngălbenește,
Din zi într-alta fruntea înclin,
Și al meu suflet rece, străin,
Vai ! nu mai simte, nu mai iubește !



## MUMA TÎNĂRĂ

I

Lăutarii cîntă hore grațioase ;
Tinerii feciori
Cată dupe părul fetelor frumoase
Să răpească flori.
Ca dulci fragi de cîmpuri albele fetițe
Dulce rumenesc,
Apărînd cu mîna mîndrele cosițe,
Sărutări pe gură las de le răpesc.

II

— „Dar tu, femeie tînără,
De ce stai gînditoare ?
În gene-ți văz o lacrimă
Ca roua pe o floare.
Vezi ! pruncul tău ne farmecă
Cu chipul său cel dulce ;
Ca fluturul sub auru-i,
El sub cosiță luce.
Da' tu-l privești și lacrima
În gene-ți strălucește...
O, spune, mumă tînără !
Ce cuget te răpește ?"
— „Cînd ochii mei îl caută,
Eu cerc durere-amară,
Gîndind că-n cursul anilor
Va fi rob el în țară !"

## INVOCAȚIE

O, Doamne-al bunătății, putere creatoare,
De care niciodată eu nu m-am îndoit,
Tu, ce ai pus amorul în inimi simțitoare
Și floarea aurorei cu rouă-ai învelit ;

Tu, ce-ai sădit în inimi speranța și credința,
Căci una fără alta nu poate exista,
Ce-aduci după durere surîsul și dorința
Și după vijelie un soare-a lumina ;

Ce fără încetare dai zilelor lumine,
Și cîmpului verdeață, și paserei cîntări,
Și frunzelor șoptire, și undelor suspine,
Și pe vergine buze suave sărutări ;

Aruncă o cătare asupra țării mele ;
Ea este ca o barcă pe un ocean plutind
Cînd geme uraganul în noapte fără stele,
Ce încă o suflare ș-o vom vedea perind.

Trimite-ne, o, Doamne, lumina ta cerească,
Căci lungă fuse noaptea în care suspinăm ;
Ca să vedem furtuna ce va să ne răpească
Și sub un mal ferice un port să căutăm !



## CÎNTICE ȘI SĂRUTĂRI

— „Ia harpa de aur, poetule june,
Și cîntă, căci ochii-mi de lacrimi sunt plini.
Iar pentru aceasta, pe frunte-ți voi pune
Ghirlande de crini."
— „În darn tu vei pune, suflare curată,
Pe frunte-mi ghirlande, eu tot voi muri,
Vai ! Roua nu poate p-o floare uscată
A re-ntineri."
— „Ia harpa de aur și fă să răsune
Palatul acesta, d-aure cîntări,
Iar pentru răsplată pe frunte-ți voi pune
Eu dulci sărutări."
Apoi copilița cu cît săruta,
Cu atît poetul mai dulce cînta.

## LA O RONDURELĂ

Păsărică trecătoare
Ce eterul străbătînd,
Legănată pe-aripioare,
Vii din patrie cîntînd,

Te salut cu bucurie
Pe acest pămînt străin,
Unde nimene nu ştie
De-s voios sau de suspin !

Numai ţie, drăguoară !
Îţi voi spune dorul eu :
Depărtat de ţărioară,
Nu mai tace plînsul meu !

D-aurele legănată
În eterul înflorit,
Du-te, du-te, încă-o dată
În pămîntul fericit.

Iară noi prin ţări străine
Plîngem ţara ta cu dor,
Trişti de ale ei suspine,
Însetaţi d-al ei amor.



Cînd în ţara-nstrăinată
Încă te vei înturna,
Vino, dragă, înc-o dată
Pe ai tăi a cerceta.

Însă la a ta privire
De-ar fi unul mai puţin,
Nu-ntreba de-a lui lipsire
Din pămîntul cel străin.

Pe mormîntu-i de tăcere
Părăsit de trecători,
Mergi şi cînt-a lui durere,
Mergi şi sparge lăcrimiori !

## ZIUA BUNĂ LA ȚARĂ

Țară dulce și frumoasă,
Tu, ce-ai fost gloria mea,
Eu mă duc, fii sănătoasă !
Nu știu de te-oi revedea.
Dar ce-mi pasă oare mie
Daca pe pămînt străin,
Daca în călătorie
Moartea îmi va zice : vin' !
Vai ! În sînu-ți dulce, oare
Sunt eu mai puțin străin
Cînd pe toată ziua moare
Visul sufletului lin ?
Iară să ridică norul.
Vasul tău nu este-n port,
Vînturi rele ca și dorul
Către negre stînci te port.
Mîne va veni străinul
Să te prade, țara mea !
Mîne îți vor smulge sînul,
Mîne te-or îngenuchea.
Și tu n-ai nici mîngîierea
Apărîndu-te, să mori.
Ei ți-au degradat durerea !
Și mormîntu-ți n-are flori !
Ți-au făcut cununi de spine
Ca iudeii lui Isus,
Și rîzînd amar de tine,
„Ai unirea !" ei ți-au spus !



Dar ei ți-au luat din mînă
Armele ce ai avut.
Dragă patrie română,
Ce rău oare le-ai făcut ?
La străini te-or da-n prădare,
Vai ! și pe cămașa ta
Fiii vitregi cu turbare
Sorții lor vor arunca.
Te-au lăsat în slăbiciune,
Fără legi, să putrezești
Și prin dulce moliciune
Te-au lăsat să te slăbești !
Cînd chiar fiii-ți te ucide,
Ce blestemi pe cel străin ?
Țara mea se sinucide !
Moartea este-n al ei sîn !
Fiii tăi nu vor dreptatea,
S-a văzut atîția ani !
Ei invoacă libertatea
Ca să fie ei tirani !
Către-acestea, dragă țară,
Tu poți încă a trăi,
Numai cei ce te-ncărcară,
Numai ei vor veștezi.
Astfel toamna cînd sosește
Frunzele în pomi pălesc,
Vîntul aspru le răpește,
Putrede se risipesc.
Dar cînd primăvara vine
Pomul a reînverzit,
Paseri cu cîntări sublime
Nouă viață i-a vestit.

1862

## TIMPUL

Pe malul cel verde ce rîul stropește,
Un om dupe cale puțin s-odihnește,
Visînd fericit !
Iar razele zilei cu umbrele serii
Sub ochii-i se luptă în sînul tăcerii
Pe val adormit.
Pe măgură luna se-nalță-atunci plină
Și varsă pe fluviu un val de lumină,
Un brîu lucitor ;
Eterul albastru cu stele aurite
Se scaldă prin valuri ușor încrețite
De vîntul ușor.
Pe fluviul luciu o barcă s-arată
Cu pup-aurită, cu flori cununată,
Cu văl de satin,
Cu june fecioare ca visuri frumoase
Ce-n viața fugindă se-nclin amoroase
P-al nostru trist sin ;
Un om cu cosițe și gene albite,
Cu brațe secate, cu fețe pălite,
Cu coasa de fier,
Apare în barca cu dalbe fecioare :
E timpul ; iar ele sunt blîndele oare
Ce vin și iar per.
Și barca se duce prin valuri purtată ;
Iar grupa de fete de visuri se-mbată,
De viață se-ncînt ;



Cosița lor saltă sub aurea dulce
Și flacăra lunii pe brîul lor luce,
Și iată cum cînt :

„Vin' cu noi, străine june,
Să te-mbeți de răsfățări,
Vin' pe tinere cunune
De adună desfătări !
Vin' cu roze de-mpletește
Anii tăi ce fugători,
Pîn' ce timpul nu cosește
Ale vieții tele flori !
Să n-amîi plăcerea dulce !
Timpul este-amăgitor :
Ce răpește nu mai duce
Fragedului muritor.
Astăzi toate pentru tine
Jos în lume strălucesc,
Și plăcerile divine
Cu-a ta viață se-mpletesc.
Mîne se vor stinge toate
Ca prefumul serii-n vînt,
Al tău suflet mîne poate
S-o preface în mormînt.
Timpul trece, vin' mai tare !
Toate cîte-n viață plac
Trec cum trece-o sărutare ;
Toate lacrime se fac.
Vin-acum la fericire !
Mîne fi-va prea tîrziu,
Vino pînă ai simțire,
Pînă sufletul ți-e viu !"

Spre barca ce fuge pe fluviu la vale
Străinul îndreaptă cătările sale,
Ce rîură dor ;

Întinde-a sa mînă și sufletu-i bate,
Răpit de dorințe ce viu îl străbate
De vise d-amor ;
Dar vasul se duce și-n umbră dispare.
Se stinge cu-ncetul cereasca cîntare
Pe rîul tăcut.
În darn călătorul s-o urme se-ncearcă
Și rîuri de lacrimi ai săi ochi îneacă,
Căci timpu-a trecut.

## LA ȘTEFAN GOLESCU

S-a găsit și pentru tine
Hulitori, cu un cuvînt !
Pentru ei nimica bine
Nu mai este pe pămînt !
Fruntea ta cea fără pată
Turbură pe hulitori.
Cobea nopții-i mai turbată
Cînd e cerul fără nori !
Tu surîzi cu bunătate
Calomniilor ce zbor ;
Nici o ură nu străbate
Sufletul tău iertător !

## LA CONSTANTIN NEGRI

O, Negri ! inamicii a tot ce dă mărire
Şi viaţă Româniii nu-ţi vor putea ierta
Că ai luat o parte de lauri la Unire
Prin insistinţa ta !
A face-un singur popol, o singură domnie
Din două ; a restrînge atîţia postulani,
Crezi tu că o să facă vrodată bucurie
Acestor sclavi tirani ?

Cuvîntul datorie spre ţară e un nume !
Şi patria o umbră, mărirea, un eres !
A face să rămîie dispreţuită-n lume,
Şi-n umbră mai ales ;
A pune interesul persoanelor-nainte
De interesul ţării ; a nu simţi vrun dor
Cînd jugul rău apasă aceste locuri sînte,
Aceasta-i legea lor !

Ei nu ştiu că ruşinea, că viaţa degradată
A ţării lor pe dînşii d-odată îi lovesc,
Că arborul cînd cade, şi frunzele-i d-odată
Cu el să ofilesc.
Întrebe pe un vierme ce naşte într-o floare
De-i pasă daca planta, plăpînd locaş al său,
E verde şi frumoasă, sau veştezeşte, moare
Sub dintele lui rău ?

Întrebe-l daca ştie că floarea ce-el devoară
Odată vestezită, surpată pe pămînt,
El însuşi se abate şi trebuie să moară ?
Să intre în mormînt ?



Nu face însă astfel vîslaşul cel cu minte :
El îngrijeşte vasul a nu cădea pe stînci,
Căci vasul spart, el însuşi coboară în morminte,
În undele adînci !

Unirea are încă mulţi inamici puternici,
Căci noaptea şi cu ziua se-ngînă depărtat
Şi paserile nopţii, simţindu-se netrebnici,
S-agită ne-ncetat !

Nu ! Noaptea nu îşi lasă umbra ce ea apucă
Decît cînd e respinsă de soarele ceresc.
Ne trebuie lumină ca noaptea să se ducă
Cu cei ce o doresc !

## MIREASA MORMÎNTULUI

Fost-a cînd în noapte aurora luce,
Cînd se luptă omul cu adîncu-i chin,
Pe atunci cînd somnul, mincinos și dulce,
Curmă-al său suspin.

Ea era tăcută, tristă florioară !
Fruntea-i visătoare dulce se-nclina,
'N aurul cosiței mîna-i albioară
Distractă juca.

Vino mai aproape ! dulcea mea,-mi vorbește,
Ascunzîndu-și ochii plini d-amor ceresc,
Tînăra mea viață cursul își oprește,
Pentru totd-auna eu te părăsesc.

Și uitarea tristă mine o să vie
Cu-ochii plini de lacrimi pe al meu mormînt
Dorul ce m-apasă nimenea nu-l știe
Pe acest pămînt.

Rara-i frumusețe arde de splendoare.
Să rugăm ! îmi zise, în genuchi căzînd.
Ochii plini de moarte și de lăcrimioare
Se-nălțau la ceruri amoros și blînd.

Cînd se curmă ruga, dulcea ei cătare
Se-nturna spre mine plină de amor.
Peste ochii-i geana cade cu-ntristare
Consumată-n dor.



## LA UN ORB

Tu n-ai văzut prin ochii-ți lumina niciodată.
O noapte fără fund
Vederea ta absoarbe și viața ți s-arată
Un rîu ce geme-n umbră și umbrele-l ascund.

Da, tu ghicești lumina prin ochii minții tele,
Printr-înșii, tot despici.
Prin ei tu mergi la bine și te ferești de rele,
Prin ei d-amorul țării atît de drag ne zici !

Sunt însă orbi în lume de inimă, de minte.
Acestii, c-un cuvînt,
Merită ca să-i plîngem de tine înainte,
Trăiesc orbi în lumină și morți în viață sunt !

Orb este cel ce cată lumina să oprească
În cursu-i regulat,
Ce crede-această viață ironie cerească,
Că lumea moștenire la cei vicleni s-a dat !

Insecte mici de noapte ce luptă cu vulvoarea
Și arse-n sînu-i, per.
Dar tu nu ești ca dînșii ! Speranța și amoarea
Revarsă p-a ta față lumini ce vin din cer.

## LA UN AMIC SĂRAC

Bogații în mijlocul plăcerilor nebune
Tresar de multe ori,
Crezînd că umbra morții pe fruntea lor se pune,
Și că se schimbă-n lacrimi ale ursitei flori !

Tu știi că tot ce are o formă se zdrobește,
Tu știi, amicul meu,
Că dupe om în viață nimic nu mai trăiește,
Decît virtutea dalbă a sufletului său.

De îți lipsește ție o casă strălucită
Cu marmor răpitor,
Și dacă locuința de toți e părăsită,
Tu știi ce preț a pune pe vizitele lor ;

Tu știi că interesul conduce astă lume,
Și-acești trăitori morți
Speculă simțimîntul, virtute, fală, nume,
Și pe a țării viață aruncă ai lor sorți.

La poarta sărăciei, nu, cînii nu s-adună !
Și tu, ce-ai deșirat
Dupe a lumii frunte rîzînda ei cunună,
Ce trebuie să cugeți-nainte ai aflat !

Ferice cel ce poate, de orice lanț-nainte,
Să spargă jugul său,
Acela singur poate să meargă în morminte
De orice lanțuri liber, cum tu faci, dragul meu !



## LA UN MARTIR

Tu, ce mori cu fericire,
Pentru ceialți muritori,
Cine ești tu, o, martire ?
Cine te trimite ori ?
Ești om ? Zi un zeu mai bine,
Căci adesea ai căzut
Pe cînd nu lași dupe tine
Nici un nume cunoscut !
Norul oare se gîndește
Cînd se sparge, ca să dea
Văii ce îngălbenește,
Viața, frăgezimea sa,
Daca lasă dupe sine
Nume bun p-acest pămînt ?
O, martire, porți în tine
Voia unui nume sînt !
N-ai în viață nici o oară,
Tu nu ai nimic al tău.
În martiri ce ei omoară
Ei ucid pe Dumnezeu !
Mergi, fărâmă, risipește
Al tău suflet și-al tău lut !
Pentru țară te jertfește !
Cerului va fi plăcut.
Cei răi au să calomnie
Numele și-al tău mormînt.
Un tîlhar are să fie

Lingă tine, un om sînt!
Căci pe viața mai curată
Calomniile-omenești
Lasă mai adîncă pată,
Trebuie să te gîndești.
Oameni fără de onoare
Vor huli onoarea ta,
Sufletele tîrîtoare
Gloria îți vor lua.
A eroilor țărînă,
Pe acest pămînt de orbi,
Este ca întotd-auna
Prada turmelor de corbi.

LA UN SCHELET

Ce-ai fost tu aici în lume?
Rege sau un sclav nedemn?
Căci pe frunte-ți nici un nume
Nu ne spune nici un semn.
Regi sau sclavi, tot se abate.
Oasele ce le-a rămas
Au aceeași greutate,
Pentru cela ce le-a tras.
Sceptrul, lanțul nu lăsară
Peste brațe urma lor,
Pe nici unul nu crutară
Oarele în zborul lor.
Regi și sclavi ce au să facă?
Nu sunt tot un trist pămînt?
D-opotrivă nu-i atacă
Viermele cel de mormînt?
Unul beat d-a lui trufie,
Altul de al său lung dor,
Se deșteaptă cu urgie
Cînd se curmă viața lor.
Vai! Amar acelui care
Zi ferice n-a avut!
Și cu-a vieții chiar perzare
N-a trăit nici un minut!
Tu, schelet, ne-aduci aminte

Că e scurt al vieţei pas,
Şi-orice cugetă, ce simte,
Vai ! ca tine a rămas !
Poate că ai fost ferice.
Tristă urmă, noi nu ştim !
Gura ta parcă ne-ar zice :
„Timpul trece, să iubim !“

## LA FLORI

Flori frumoase ! Sunteţi oare
Dulci surîsuri de la zori ?
Căci p-a lor încingătoare
Voi luciţi, o, scumpe flori !

Sunteţi sufletele blînde
Fetelor ce nu mai sunt ?
Ah ! ca ele de plăpînde,
Treceţi viaţa pe pămînt !

Sunteţi vise aurite
Ce din cer se risipesc ?
Căci ca ele-mbălsămite
Foile vă strălucesc.

Sunteţi raze fugătoare
Ce plutesc prin sărbători ?
Ca lumini de sărbătoare,
Voi luciţi, suave flori.

Sunteţi lacrime divine
Dup-al frumuseţii sîn ?
Căci cu voi în zile line
Graţiile se îngîn !

Vai ! Ca voi strălucitoare
Sufletu-mi avea plăceri
Şi ca voi nestătătoare
Au perit în lungi dureri.

Voi pe sînul primăverii
Către viață ați venit.
Numai eu nu iau durerii
Anii care mi-a răpit.

## LA UITARE

Tu ești o ferice floare
Ce în cîmpul morții crești ;
Pururea surîzătoare,
Dorurile lecuiești.

Între cei rămași în viață
Și-ntre cei ce nu mai sunt,
Tu reverși o dulce ceață,
Tu ascunzi al lor mormînt.

Ca o mînă înflorită
Lacrimile ștergi plăcut
Și durerea infinită
O gonești către trecut.

Dar cu tine, orice rele,
Orice bunuri se topesc
Și pe urma fugii tele,
Noi dorințe înfloresc.

În durerea lui amorul
Te consultă multe ori ;
Tu îi vindeci dulce dorul
Cu-ale tele triste flori.

Și cînd vinul se revarsă,
Cînd ospeții dănțuiesc,
Sînul tău pe lume varsă
Un prefum dumnezeiesc.

## LA ROMÂNI

Români ! Ce faceţi oare mormintele străbune ?
Orice popor ar fi
Ce n-are monumente, aceste mari cunune
De secoli de mărire, nu are drept a spune
Că este el un popol ! Nici are drept a fi !

Mormintele se află ; dar, turme rătăcite,
Români ! de robi tirani,
Ce au trecut pe ţară cu inimi înjosite,
Lăsară să se surpe ; erau prea strălucite ;
Şi ei, prea orbi, să rabde lumina-acelor ani !

Vai ! Secolii din urmă deschiseră intrare
Străinilor perduţi,
În paturi nopţiale, aceste sanctuare
De unde altădată, spre fală şi mirare,
Năşteau eroii ţărei şi dalbele virtuţi.

Străinii risipiră ţărîna strămoşească,
Şi ce n-au risipit,
Românii dărămară !... O, ţară românească !
Fii demnă prin virtute de fala strămoşească,
Sau leapădă un nume ce tu ai umilit !



## LA PIRAMIDE

I

Acei ce vă-nălţară periră în uitare.
De cincizeci evi, pe dînşii s-a-nchis al lor mormînt,
Ţărîna lor perit-a l-a vîntului suflare,
P-acest deşert pămînt.
Popoare noi venit-au şi au trecut din viaţă.
Mai multe tronuri mîndre d-atunci s-au răsturnat,
Şi lumea fugătoare schimbat-a a sa faţă
În cursu-i minunat.
Chiar mintea omenească luat-a o schimbare ;
De zeii săi poetici şi cerul a scăpat ;
Iar voi, o monumente d-eternă admirare,
Nestrămutate-aţi stat !

II

Colo se arată valea dalbă, verde,
Unde Nilul vesel, şerpuind, se perde
Printre sicomori.
Cairul înalţă albele-i palate,
Vesele moschee, graţios săpate
'N marmură cu flori.

III

Dar mai colo se zăreşte
Cel deşert spăimîntător,
Unde viaţa îşi opreşte
Pasu-i verde, rîzător.

Amblemă de tăcere a tristelor morminturi
În care tot adoarme, plăcere, lungul chin ;
În care numai pasul fantasticilor vînturi
Deşteaptă un suspin.
Unde vîntul ce omoară
Naltă munţii de nisip,
Ce pe fiecare oară,
Schimbă forma, se risip.
Dar luncile deşearte atît sunt de mărețe,
Atît de melancolici, cît ochiul privitor,
Ce cată tinereţe,
Se-nturnă să ascunză o lacrimă de dor !

IV

Dar ziua se abate. — Pe undele pălite
A mărei de nisip,
Se luptă umbra tristă cu razele ei mute
Ce-n noapte se risip.
Iar formele lor albe se schimbă cu durere
Pe fiece minut,
Şi tremurînde-noată în umbră şi-n tăcere
Sub vălul lor tăcut.

V

Dar colo pe hotarul deşertelor tăcute
Era odineoară acel vestit Memfis.
Luminile, ştiinţa şi artele plăcute
Făcuseră acolo al lumii paradis.
Aici era cetatea cu magice palate,
Aici locuitorii trăiau ca-n sărbători :
Dar una dată moartea aice se abate
Şi mîna lor îngheaţă pe cupe şi pe flori.
D-atuncea, în tăcerea anticelor deşerte,
Şacalul cel sălbatec se plînge întristat
Şi vînturile-ntoană lugubrele concerte
În vechile ruine ce timpul a-nfruntat.



VI

Voi, umbre nevăzute, o, fii de-nchipuire !
Sculaţi-vă odată din ast tăcut mormînt !
Iar tu, lumina vieţii, învie c-o zîmbire
Al lor trufaş pămînt !
Tăcere ! Iată noaptea !... O umbră se arată,
Răsare din pămînt !
Ea face semn cu mîna-i plăpîndă şi uscată
Şi mii de alte umbre se-naltă din mormînt.
Trei regi ce rădicară aceste piramide,
Trei umbre, în tăcere s-aşează la benchet.
Trei cupe aurite, la stelele splendide
Rădică deodată o mînă de schelet.
O tînără prinţesă s-aşează în tăcere
Şi cheamă lîngă sine fantastici trecători,
Şi intonînd armonii d-amor şi de plăcere,
Deschide vălu-i d-aur pe sînul ei de flori.
Dar iată se aude o surdă nechezare
De ageri cursieri ;
Cambis păşeşte-n capul popoarelor barbare,
Mii ţipete se-naltă în sînul desei seri.
O luptă cruntă-ncepe şi armele în vînturi
Răsună cu tărie pe braţele de os ;
Iar cetele-egiptene reîntră în morminturi
Şi aerul răsună d-un zgomot fioros.
Eroul macedonic în urma lor apare.
El trage dupe caru-i popolii cei coprinşi.
Aceste turme sclave se luptă cu turbare
Să-nvingă în robie alţi popoli neînvinşi !
Oh ! nu mai e speranţă d-această omenire !
Tu, dulce libertate ce lumea-ai amăgit,
Ori nu ai fost tu oare decît închipuire ?...
O, popol, încetează d-a cere-o fericire
Pe care nu ştii însuţi s-o laşi la cel robit !

Dar cine sparge încă nisipurile dalbe ?
Soldaţii lui preurmă al său car aurit.
Ei sunt fieroşi şi falnici şi pletele lor albe
Sub arme au albit.

O mantă de purpură pe umerii-i s-abate,
Iar brîul lui lucește ca cerul înstelat.
Alături stă amanta-i ; divina-i voluptate
Pe toți a fermecat.

El trece ; dar s-arată ordiile păgîne.
Sub pașii lor pămîntul în doliu s-a-nvălit.
Dar ei chiar se strecoară și-n urmă nu rămîne
Decît o suvenire de dor ce a perit.
Dar cine e eroul a cărui strălucire
Pe toți a întrecut ?
Soldații lui sunt palizi de lungă nedormire.
Ei n-au nimic în față și-n vorbe neplăcut.
Eroul îi conduce în valea glorioasă,
În purpură, în aur el nu-i învestmîntat.
Un redingot albastru, o șlapă colțuroasă
Acoperă scheletu-i, de vînturi legănat.
Dar ochiul lui strălucе de-o flacără străină
La ceilalți muritori !
Tăcere ! Mamelucii s-adună, se dezbină
Prin umbra nopții deasă pe caii lor ușori.
El face semn din mînă... Ostașii lui s-adună.
Scadroanele s-avîntă prin cîmpul nisipos.
O luptă crudă-ncepe și armele răsună
Pe albele schelete ce strălucesc la lună,
Pe hîrcele de os.

Dar mamelucii zboară prin cîmpii cei sălbateci
Ca pulberea în vînt,
Și umbrele lor mute, cu caii lor fantastici,
Reintră în mormînt.

O, tu, sublimă umbră a unui zeu mărit !
Tu ai trecut în lume și globu-a tresărit,
Și tronurile mîndre săltară spăimîntate,
Și regii coborîră cu frunțile plecate,
Pe noul domn al lumii, smeriți întîmpinînd,
Și dreptul vechi cu frică la poale-i aruncînd.



Orice putere, suflet, și viață, și tărie,
Voință, libertate, adîncă energie,
O zi într-un om singur, unic s-au concentrat.
Și jugul lumii veche măreț a sfărămat.
El este, Bonaparte, sau flacăra divină
De care Creatorul formă a lui țărînă
Așa cum form-un fulger și-un vînt vijelios
Și îl aruncă-n aer și urlă furios,
Și cînd se-mplină aste proiecte-adînci, sublime,
Al vieții Domn le cheamă în negrele abime.

## LA ȚARĂ

Pilotul are ochii prin nopți de vijelie
Pe al busolii ac,
Și regii ce plecară să afle pe mesie,
O stea strălucitoare priveau pe cer cu drag.
Tu, țara mea frumoasă, în ținta de mărire
La care tu pășești,
Ce stea împodobită de sîntă strălucire
Ți-arată a ta cale cu razele-i cerești ?
Ești jună, ești frumoasă, ai munți și stînci rîpoase,
Ai rîuri argintii,
Ai văi cu plete d-aur, păduri verzi și umbroase
Și pulbere de turme, femei cu ochii vii.
Prosperitate, pace, amorul și plăcerea
În sînu-ți locuiesc.
Și călătorii care nu îți cunosc durerea,
Răpiți de-atîtea daruri, stau și te fericesc.
Dar astă soartă dulce ce oare-ți folosește,
O, țară de amor !
A spiritului pîne, lumina îți lipsește,
Și toate-aceste bunuri perd fermecele lor !
Dă toate-aceste daruri p-o zi de luminare,
O, dulce țara mea !
Tu ai născut în lume și liberă și tare,
Și astăzi ignorința înclină fruntea ta,
Străinul ce te știe, plîngînd l-a ta durere,
La numele tău bun,



Își zice : această țară în întunerec piere !
Cu-oțetul te adapă, cu spini te încunun !
Acele certe surde ce-n sînul tău răsună,
O, țară, te slăbesc !
Și cauza lor fie în fundu-i cît de bună,
Tot pe străini servesc.
Fii, țara mea, unită, de vei să fii tu mare !
În cap cu al tău domn,
Așteaptă ! Ziua vine și fericit e care
La dulcea ei sosire n-o fi surprins de somn !

## LA ROMÂNIA

Astfel cum se-nclină crinul
Fără viață și color,
Cînd un vierme-i roade sînul
Fraged și desfătător ;
Astfel, dulce Românie,
Tu începi a te fana,
Și nimic n-aduce ție
Viața și mărirea ta !
Dragă, moartea locuiește
Chiar în sînul tău frumos.
Unde mergi ea te-nsoțește ;
Orice faci e de prisos.
Cînd în dorul ce te-abate
Tu încaleci să combați,
Un fiastru urcă-n spate
Și îți zice să abați !
Cînd pe rîul organizării
Vasul tău vei a-l purta,
Un fiastru, al perzării,
Pune mîna-n cîrma sa.
Unde mîna ta plăcută
Scrie fericire,-amor !
Altă mînă nevăzută
Scrie-ndată : *ură, dor !*



Cînd tu faci o faptă bună
Fiii tăi o veștezesc,
Rozele p-a ta cunună
Cum le pui se ofilesc !
Și speranța ta se curmă !
Cu nimica nu te-mpaci !
Toți s-arată pentru cîrmă ;
Dar eu nu mai văz cîrmaci !

## LA PIZMĂ

Pizmă, tu ești răsplătirea
Faptelor celor mai mari !
Tu stingi pacea și iubirea
Și faci zilele amari.

Tu faci ca să nască calomnia rea ;
Ast cărbun ce arde fruntea ce atinge,
Dar care mînjește, dupe ce se stinge,
Însuși pe acela care îl ținea.

Tu-mpletești cununa morții
La martirii renumiți,
Tu tragi jos în lume sorții
Regilor neodihniți.

Pizmă, orișiunde naște o virtute,
Un talent, un merit, un prezint ceresc,
Ale tele umbre palide și mute
Nasc deopotrivă și le învălesc !

În colibă tu născută,
Fugi de dînsa ne-ncetat,
Și cu forma ta plăcută
În palaturi ai intrat.



Tu faci de pălește viață, tinerețe,
Dulce bucurie între muritori,
Fragedă junie schimbi în bătrînețe
Și prefaci în lacrimi ale vieții flori !

Nimănui nu dai cruțare !
Cînd se varsă-al tău fior,
Regii sunt a ta suflare
Și pălesc pe tronul lor.

Cei ce-i încongioară cearcă-a ta putere,
Inima se umple cu al tău venin,
Care o îmbată și o schimbă-n fiere,
Ura-nlocuiește amorul divin.

Eu te văz pe orice față,
De la domni pînă la sclavi.
Fumul tău pe toți răsfață,
Pe cei slabi și pe cei bravi.

Tu inspiri adesea pana care scrie,
Vorba roditoare unui orator,
Ce combate crîncen oarba tiranie,
Și reverși mînia pînă în amor.

Lauzi cu nerușinare
Pe acei ce slabi gîndești,
Și pe cel ce merit are
Îl ascunzi, cînd nu-l lovești.

Cum în bătălie vulturul de pradă
Urmă o armată, șeade priveghind,
Și cînd se doboară corpuri în grămadă,
Se aruncă-asupra-i însetat crocnind,

Astfel tu aştepţi în noapte
Laurii a se-mpleti
Şi cu ne-mpăcate şoapte
Te repezi a le zdrobi.

## LA UN AVUT

Da, dintre toţi avuţii din astă ţară mică,
Acela care ştie mai bine-a risipi
Comorile de aur cu arta cea antică,
Eşti tu, nu te-ndoi!
Porfirul şi ivorul, şi aurul îngînă
Locaşul tău ferice în gustul cel mai fin,
În luxul cel mai slendid la care-a artii mînă
Dă sufletu-i divin.
La masa ta de oaspeţi cu inime voioase
Cristalul rivaliză cu porţelanul dalb,
Şi rozele, şi crinii, cu june graţioase,
Cu gîtul lor cel alb.
În cupe rîde vinul în spume-mbălsămite
Şi face să recheme pe zeii cei uitaţi,
Şi roabele antice să văd înlocuite
De servi muiaţi în aur ca fiii de-mpăraţi!
Dar poţi a-mi spune mie cum în apropiere
D-a trece astă vale pe care ai albit,
Tu mai înalţi palaturi la viaţă şi plăcere,
Cînd viaţa s-a finit?
Ştii daca de la tine şi pînă la morminte
Mai este loc d-o noapte, sărmane peritor?
Te-ascunzi fricos, de moarte, bătrîn fără de minte,
Cînd tu eşti muritor?

În darn vei da tu aur arhangelului morții,
El nu primește mită, și-atuncea, vai ! în plîns,
Vei înțelege oare că, împotriva sorții,
În darn averi ai strîns.
Vei părăsi palatul, femeile frumoase
Și oaspii tăi, și servii, și toți te vor lăsa.
Moștenitorii însă la mesele-ți luxoase
Bînd, vai ! te vor uita !

## LA UNIRE

„Așadar nici Unirea, a Românii soartă
Nu poate să o schimbe aicea pe pămînt ?
În cărțile ursitei ea este scrisă, moartă,
Cu celealte neamuri ce astăzi nu mai sunt ?"
Așa răsună tristă cîntarea desperării
A celor ce văd umbra plăpîndii lor ființi
Mai mare decît umbra nemărginită-a țării
Și a viitorimii ! Bărbați cu mici credinți !
Nu ! nu ! Unire dragă ! tu nu faci ce zic ei !
Un rîu, ieșind din sînul sorgintii ce îl varsă,
E mic, dar cît se scură, cît trece printre văi,
Se umflă, se lățește și mare se revarsă.
Așa și tu vei crește, cu timpul o, Unire !
Peri-vor și tiranii și robii demni de ei,
Ursita îți păstrează, în viitor, mărire,
Și viață, și putere să dai la frații mei.
Atunci aceste patimi ce nu cunosc cuvînt,
Ce nu cunosc nimica a fi mai sus de ele,
Unire ! se vor stinge ca niște nori la vînt
Ce-ncongiură de umbră lumina unei stele.
Al lebedei pui este, cînd a venit la viață,
Urît ; nimic nu spune că va veni o zi
În care o să fie o pasăre măreață.
Așa, Unire sîntă, tu ești ursită-a fi.

## LA UN POET

O, poete, muza ta
A perdut a sa junie,
Și suava poezie
Ce pe toți îi îmbăta
Cu torente d-armonie ?
Unde rozele-au zîmbit,
Spinii le luară locul ;
Floarea morții, siminocul,
Peste crini a răsărit.
Gheața-nlocuiește focul !
Nu știm noi că-aice jos
E o vale de suspine ?
Cată să o știm prin tine,
O, poetul meu frumos,
Cu cîntări dulci și divine !
Cerul roza-a născocit.
Prin prefum să ne răpească,
Boarea să ne răcorească,
Și poetul fericit
Inima să-ntinerească.
Iară tu, poetul meu,
Poți să verși veninul tău
În cîntările senine,
Dar atît cît să faci bine
Și să nu îneci în rău
Zilele cele puține.
Pasările negrii seri
Sunt destule să cobească
Vijelii, să veștejească



Florile de primăveri,
Și tirani ca să lovească.
Tu încinge lira ta
Cu a zeilor cunună,
Și cum varsă dulcea lună
Pentru toți lumina sa,
Varsă inima ta jună !

## LA AVERE

Fericire-adevărată
Este a se mulțumi
Cu ursita ne-mpăcată
Orișicare ea ar fi.
Fericit e cel ce știe
Pentru țară a muri !
Mai curînd mort vrînd să fie
Decît rob a viețui.
Fericit e cel ce-n lume,
Fără de a fi roșit,
Poate încă a ne spune
Cu mîndrie : sunt cinstit !
Muritori, gîndiți la moarte !
Strigă orele ce zbor
Și nu uită să ne poarte
Viața pe aripa lor !
În mormînt ce-ți folosește
Aurul ce-ai aduna ?
Și în lume cît trăiește
Cine-i singur a-l păstra,
Daca însuși el se-nturnă
Către muma lui pămînt,
Daca toate au la urmă
Rezultatul un mormînt ?
Falā,-onoare și virtute
Singure mai dăinuiesc.
Faptele mari și plăcute
Urma noastră o vestesc.



## LA CILIA

Cum palida roză se-ntoarce de ploaie,
Roșește, surîde la viață voios,
Sub roua ce-o scaldă, sub vîntul ce-o-ndoaie,
Sub soarele zilii, o, suflet frumos !
O, dulce Cilia, din lînceda stare
Te-nturni către viață ca roza la ploi.
Din zi-n zi pe față fericea repare,
Purpură, surîsuri și farmece noi !
A ta mînușiță se-mplină, s-albește,
Și brațul se umflă sub dragi aluniți,
Și sînul tău, dragă, iar se rotunjește,
Bărbia se-ntinde și face gropiți.
În ochii-ți un soare mai viu acum luce,
Zăresc sănătatea pe tot corpul tău
Vărsînd crini și roze cu mîna ei dulce,
Și hora de grații urmînd pasul tău.
Amorul în umbră așteaptă, veghează,
Aruncă asupră-ți un hor de visări,
Dorința în sînu-ți roșind, s-aripează,
Și buza-ți s-aprinde de dulci sărutări.
În timpul acesta, amara ta soarte,
Rugai ca să scape al tău așternut,
D-această bătrînă ce-i zice toți *moarte ;*
Oprește-mi dar mie întîiul sărut.

## CLAVECINUL

Cum sub vise d-aur frageda junețe
Pare la vederea minței omenești,
A părut în sală, dulcea frumusețe,
Sub grații cerești.
Adunarea toată repede-ntorcea
Ochii, cu plăcere, către dulcea mea.
Între păru-i negru strîns în cosițele
Albele camelii se perdeau plăcut
Cum prin geana nopții, depărtate stele
Scînteі un minut.
Fiecare sunet ce-orologiul vărsa,
Sufletu-mi, lovindu-l, crud îl fărăma,
Astfel sună-n inimi orice lovitură
De ciocan pe cuiul tristului sicriu
Unde se întinde dulcea creatură
Care noi iubim.
Ea-nțelese dorul ce mă-mpovăra
Și de rozioare fața-și scutura.
M-adora pe mine dulcea mea frumoasă ?
Cine poate spune misteru-i divin !
Se-ntrista tăcută, se punea sfioasă
Lîng-un clavecin.
Mînele-i p-octavuri se jucau ușor
Deșteptînd lugubre sunete de dor.
Ochi aprinși de flacări ce-i îndivinau,
În născînde lacrimi dulce se scăldau.



Ca plăpînda rouă peste-o rozioară
Ce la zori deschide grațiosu-i sin,
Rătăcea surîsul p-a sa buzioară
Cu purpur divin.
Sub orce mișcare, formele-i lumești
Răspîndeau tezauri de grații cerești.
Dantul urmă cursu-i... Muzicele sună ;
L-a plăcerii undă sufletele zbor ;
Numai eu cu rîderi, vorbe de minciună,
Ascundeam crud dor.
Căci la faptul zilei fost-am preursit,
Ca să las pămîntul inimei dorit.
Vocea-i adorată, dulce,-amăgitoare,
Dar învăluită de profundu-i chin,
Se-ntruni cu-aceste vorbe-ntristătoare,
Dureros suspin :
„Daca și cerul încă-a voit
Ochii-mi d-acuma să nu mai vază
Chipul tău dulce ce mă-nviază,
Decretul soartei fie-mplinit !
Uită-mă-ndată ! La ce vei duce
Cu tine dorul unei simțiri
Din care nu știi decît trudiri
Și niciodată fermecu-i dulce !
Vai ! Pentr-un suflet ce s-a zdrobit,
Uitarea-i floarea vindecătoare
Floare ce crește surîzătoare
În cîmpul morței cel veștezit.
Eu mă voi stinge p-acest pămînt
Ca crinul dulce ce-n lacrimi pere
Și nimeni știe cruda-i durere
Ce-i pleacă fruntea către mormînt.
Cînd te-i întoarce din întîmplare,
Afla-vei toate la locul lor,
Pline de viață, junețe,-amor
Precum fusese l-a ta plecare.
Ochii tăi poate m-or căuta...
Eu voi fi lipsă, vai ! dintru toate.
Atunci la mine gîndi-vei poate
Și ochii-ți de lacrimi s-or îneca !"

Astfel răspîndește tînăra-i cîntare.
Dalbe lăcrimioare-nrouă fața sa.
Sufletul ei fraged, într-o căutare,
Se părea că-mi da.
Au trecut pe viața-mi zile de durere,
Chipul ei cel dulce de cînd n-am zărit.
Dar nimic nu stinge din a mea vedere
Îngeru-mi dorit.
Iar cînd văz femeie lîngă-un clavecin,
Inima-mi exală un adînc suspin.

## LA BĂILE CLEOPATREI

I

Să stăm p-această stîncă ce se prevede-n valuri!
Aceste scări tăiate în lespezi de granit
Recheamă o regină ce-n umbr-acestor maluri
Venea să răcorească al ei sîn înflorit.

Vedeți această scară de dalbe mozaice
Ce duce către băi?
Picioarele-i plăpînde călcat-au pe aice
Cînd trupa grațioasă de vergine finice,
Ierihoene roze puneau sub pașii săi.

II

Dar soarele se culcă... Tăcere!... O femeie
Apare-n acest loc!
Cosița-i voluptoasă, în aure, scînteie
Și brîu-i scump răspîndă torente dulci de foc.

Ca soarele în raze-i ea arde în voluptate.
O mantă de regină pe umeri rîura.
Iar albele ei sclave, de vise îmbătate,
Tapete prețioase aștern în calea sa.

Pe lespede de marmur cu aur poleite
Mantila-i purpuroasă se mișcă... A căzut,
Și sclavele-i suave, ca vise înflorite,
Formează împregiuru-i un cerc nestrăbătut.

Dar iată steaua dulce din umbră se rădică
Pe umedele-i scări
Și razele-i tăcute răsfață-a lor cosică
Și albele lor sînuri cu dalbe sărutări.

Căci grupa cestor vergini, folatre, tinerele,
Prin valurile limpezi, prin raze se juca,
Lucind ca vise dalbe ce-n nopți amari și grele
Vin a ne înșela.

Pe albele tunice în flori d-argint cusute,
Se sparge-al stelei foc,
Cînd vesele, uitînde, în undele tăcute,
Fecioarele se joc.

Dar alba lor regină cu genele umbroase,
P-o lespede-aurită, răpită șeade-n dor.
„O, dulce tinerețe ! O, zile mult frumoase !
Nu-i oare cu putință s-opriți al vostru zbor ?"

Așa vorbi regina. Din harpa-i aurită
Atrage cîntec dulce, curmat de dulci oftări.
Iar vocea-i întristată, cu cîntecu-i unită,
Lăsă să se auză aceste suspinări :

„În darn cerem să-nturne frumoasa tinerețe,
Fatalei noastre sorți !
Căci zilele umane sunt flori de frumusețe
Născute în grădina neîmpăcatei morți !

Oh ! cursul vieții trece cum trece-o sărutare
Aicea pe pămînt !
Putere, fericire și nume mîndru, mare,
Nu vor putea să-mpuie la viermii din mormînt.



O floare se usucă de crivețe bătută ;
Dar soarele cel dulce o poate-ntineri.
Iar tu, o, vană umbră ! odată abătută,
Nu vei mai înflori !

Dar unde-i frumusețea a cării dulce rază
Atîta fermeca,
Cît August niciodată n-a vrut ca să mă vază,
De frică să nu pice în fermecarea sa !
Și unde-mi e puterea, averile-mi pompoase
Și populii-umiliți ?
Și voi, gentile turme de inimi grațioase,
Frumoșii mei iubiți ?
Ah ! toate-acele bunuri luciră-n dimineață
D-un fermec strălucit ;
Dar la apusul zilei, a morții tristă ceață,
Tot a învăluit !"
Așa cîntă regina și mîna-i diafană
Pe marmuru-nflorit
C-un ac de aur mîndru a scris : o lume vană !...
Și-ndată a perit.

## ODĂ

O, Doamne, cu tron d-aur, cu fulgerul în mînă,
Ce locuieşti în cer,
Aruncă o privire pe patria română,
P-aceste dulci popoare ce în durere per !
Şi tu, Marie dulce cu coama aurită,
Cu ochii lăcrimaţi !
Oh ! faceţi o minune popoarelor iubită !
Din trista lor cădere românii înălţaţi !
La voi e cu putinţă tot ce la oameni pare
Neputincios şi greu.
Căci niciodată omul prin slaba-i cugetare
Nu va ghici natura-ţi, putere, Dumnezeu !
Dar tu, ce-nalţi un munte cînd trebuinţa cere,
Al zilii imperator !
Înalţă şi gîndirea românului ce piere,
Lumină al lor suflet în noaptea cea de dor !



## O UMBRĂ

Stinsu-s-a timpul desfătător
Cînd printre horul de dulci fecioare,
Cu frumuseţea strălucitoare
Treceai în lume, umbră ce-ador !
D-acum-nainte, vai ! niciodată
Nici o fiinţă nu va putea,
Aici în lume, o, dulcea, mea,
Să-ţi vază faţa ta adorată !
Ca din dormire azi mă deştept,
Mi-aduc aminte vorbele tele,
Cu ochii umezi de lacrimele,
Mi-ai zis : „În ceruri eu te aştept !
În ceruri poate să se unească
Umbrele noastre, o, dragul meu !"
D-atunci în lume, drag aştept eu
Aceste vorbe să se-mplinească.
O, timp, repede caru-ţi fugos,
Răpeşte-mi viaţa fără plăcere.
Sufletu-mi geme plin de durere,
Ia-mă pe caru-ţi alunecos !

## UN REGRES

Viața trece în durere,
Dorurile nu mai tac.
Orice vise de plăcere
Toate lacrime se fac.
Zile, seri desfătătoare
Trec p-al lumii dulce sîn,
Nasc și sting orice suspin
Cu suavele lor oare :
Pentru mine noapte-amară,
Noapte ce nu are ziori,
S-a întins cu întristare
Peste anii-mi trecători.



## LA...

Ce distanță infinită !
Cîte rîuri, cîte mări,
Te despart, a mea iubită,
D-ale mele sărutări !
Însă sufletu-mi se duce
Către tine ne-ncetat
Și pe sînul tău cel dulce
Doarme dulce legănat.
Eu prin vis te văz tot jună,
Cu-ochii plini d-amor divin,
Cu cosița lată, brună,
Rîurînd pe albul sîn.
Buzele dulci, prefumate,
Sufletu-ți ceresc trădînd
Prin cuvinte înecate
D-un suspin adînc și blînd,
Și răpită de plăcere,
Murmurîndu-mi : „Te iubesc !"
Apoi iară în tăcere,
Recăzînd, amor ceresc !
Și în alba-ți mînioară
Ascunzîndu-ți fața lin
Ca o rază rumeoară
Ce s-ascunde dup-un crin.

Astăzi cine îmi va spune
O, suav și dulce dor !
Daca-n sînul tău cel june
Nu s-a stins al tău amor ?
Căci se zice c-o iubire
În al femeilor sîn,
Trece ca o fericire,
Ca un zefir pe un crin !

## LA...

Cînd o floare în durere
Perde dulcele-i miros,
Veștezită, cade, piere !
Suflet dulce, amoros !
Ca această dulce floare,
Tu perduși al tău amor,
Dar nu pari suferitoare,
Nu pleci capul tău sub dor,
Ci mai jună, mai voioasă,
Tu surîzi la desfătări,
A ta buză voluptoasă
Cată alte sărutări !

## FECIOARA DIMINEȚII

Văzui fecioara, vis răpitor !
De dimineață lîngă-al ei mire ;
Plină de viață, de fericire
Dorințe d-aur, extaz, amor.

Pe alba-i frunte purta cunune
Și p-a sa față roze și crini
De tinerețe, de viață plini,
Îngînau dulce inima-i jună.

Purpura dulce și poleită
De dulci surîderi se legăna
Pe mica-i gură precum ar sta
P-o roză o rază, dulce-aurită.

Și fiecine zicea răpit :
Iată mireasa lîngă-al ei mire !
Oh ! bucurie ! O, fericire !
Natura toată dulce-a zîmbit.

Dar seara vine, și pe pămînt
Văzui fecioara, cine va spune ?
Făr-alte roze și-alte cunune
Decît acelea dupe mormînt.

Văzui mormîntul făcîndu-i cale
Și cum se-nchise pe sînu-i blînd,
Văzui uitarea vesel ștergînd
Din calea vieții urmele sale.



## LA O NĂLUCIRE IUBITĂ

Dulce fantasmă, unde ești oare ?
Luat-ai zborul lin către cer,
Ca fluturelul, ce în eter,
Legănat zboară pe aripioare ?
O, înger dulce al vieții mele !
Al tinereții vis fugător !
Ești pe pămîntul acest de dor,
Sau arzi ferice sus între stele ?
Dacă pămîntul ai părăsit,
Spune-mi, ferice și dulce nume,
Să las îndată viață și lume,
Să zbor la tine, ce am iubit !

## LA ZIUA ANIVERSALĂ

Zi aniversală ! Zi de bucurie,
Ce aşteptam atîta într-a mea junie !
Ce-mi aduci tu oare pe acest pămînt ?
Dulce fericire sau al meu mormînt ?
Cînd veneai odată, zi de bucurie,
Cîte dulci dorinţe n-aduceai tu mie !
Cîte mîini iubite mîna-mi nu strîngea !
Cupa unui frate cupa mea lovea.
Ochii unei mume, plini de lăcrimioare,
Mă cătau ca floarea pe un dulce soare !
Astăzi eu sunt singur, în străin pămînt !
Maica mea iubită doarme în mormînt.
Oaspeţii în giuru-mi nu se mai adună ;
Cupele, la masă-mi, vai ! nu mai răsună !
Casa părintească cade la pămînt ;
Iarba verde creşte pe coperămînt.
Paserea de noapte geme fără seamă ;
Cînele în lanţuri cînd şi cînd mă cheamă.
Cînd se va întoarce tînăru-i stăpîn,
Nu-l va mai cunoaşte, căci va fi bătrîn,
Inimii îi place să se amăgească...
Tot sperînd că viaţa poate să-i zîmbească,
Dar p-această faţă roze de mai sunt,
Ele-s flori d-acele triste de mormînt.

1846





## PORTRETUL EI

Ştiţi cum este-a mea frumoasă ?
Să încep cu părul său.
Coama-i creaţă, undoioasă,
Cade mai pe jos de brîu,
Gura mică, surîzîndă !
Este darul cel mai rar,
Crezi că a băut arzîndă
Din al zeilor nectar.
Ochii, raze-nflăcărate
Ce plutesc p-un lac d-azur ;
Gene creţe, lungi, plecate
Graţios îi încongiur.
Două arcuri sau sprîncene
De la frunte nasc uşor
Şi sub valuri aurele
Către tîmple dulce mor.
Nasu-i este-n armonie
Cu frumoasa faţă-a sa,
Mai puţin, mai mult să fie
Cu o linie,-ar strica.
Sînu-i, cuib de vise blînde,
Seamănă un plai divin
Unde două roze-arzînde
Se înalţă peste crin.
Talia-i, suavă floare,
Cu o mînă pot s-o ţiu ;
Braţele-albe, rotunzioare,
Către mînă se supţiu.

Gîtu-i fragedă ninsoare,
Perii ei îi învălesc,
Astfel razele de soare
Pe ninsoare strălucesc.
Apoi daca vei, iubite,
Într-o baie s-o privești,
Prin cosițele-aurite
Dulci mistere-ai să zărești.

## SINGUR

Stelele misterioase
Scutură discul lor tăcut ;
Aurele grațioase
Florile voios sărut ;
Pasările cîntătoare
Se îmbată de amor ;
Orele neașteptătoare
Iau plăcerile în zbor.
Eu pe patul meu de chine
Singur în tăcere sunt ;
Ale candelei lumine
Strălucesc ca p-un mormînt.

## LA DUMNEZEU

Tu, putere creatoare,
Ce dai viață și mișcări
Și la legi neschimbătoare
Pui sublimele-ți lucrări ;
Nu știm ce-i a ta natură,
Însă știm că tu trăiești
Și a lumelor făptură
Cauza sublimă ești.
Tu ai cununat eterul
Cu-ntunerec și lumini ;
Ai încins ferice cerul
Cu planeții tăi divini.
Zorilor în dimineață
Dai frumoasele culori ;
Văilor le dai verdeață,
Roua o reverși pe flori.
Zilelor le dai splendoare ;
Florilor prefum divin ;
Serilor le dai răcoare ;
Aerului zborul lin.
Cu divina ta suflare
Tu țărîna înviezi
Și la prima ei mișcare
Cu cuvîntul o veghezi.
Nu-i amoare mai curată,
Mai sublimă pe pămînt.
Fericit cel ce se-mbată
În extazul tău cel sînt !



Ideala ta iubire
Orele n-o mărginesc,
Nu aduce obosire,
Florile-i nu veștezesc.
Daca viața are chine
Lîngă-atîtea mulțumiri,
Relele fac mai senine
Fragedele fericiri.
*Dar* e viața dată nouă !
Cela care ne-a creat
Nu era dator el nouă
Zilele ce ni le-a dat.

## MIHAI ŞI CĂLĂUL

Cu Mihai se vede tînăra domniţă
Tremurînd de spaimă ca o porumbiţă ;
Printre geana-i lungă ai ei ochiori
Ard ca două stele ce lucesc la nori.

„De ce plîngi ? întreabă bravul cu mirare,
Eu mor pentru ţară şi neatîrnare.
De aceea, dragă, să te voioşeşti
Şi cu flori cosiţa să ţi-o împleteşti.
Cel ce pentru lege, pentru ţară moare
Vede a sa moarte ca o sărbătoare !"

— „Pleacă capul !" strigă palidul călău.
Iar Mihai întoarce spre el capul său.
Fierul se ridică... Popolul şopteşte ;
Vă uitaţi !... Călăul se împleticeşte ;
Fierul său aruncă... Cade fermecat
Sub căutătura mîndrului bărbat.

Fetele-ncunună părul lor cu flori,
Tot românul strigă de mai multe ori :
„Cel ce pentru lege, pentru ţară moare
Vede a sa moarte ca o sărbătoare !"



## HOŢII

Am cîntat destul onorul,
Ţara, şi am fulgerat
Pe tîlhari ! Dar unde-i sporul
Grijelor ce eu mi-am dat ?
Tot ce e tîlhar în lume
S-a sculat asupra mea,
Să negrească al meu nume.
Să răspundem prin a bea !
Cînd cel ce ocupă cerul
Universul a creat
Şi a cununat eterul
Cu lumină minunat,
El a deşteptat în noapte
Pe insecte ce-au dormit ;
Dar nebunele lor şoapte
Lucrul lui nu l-au oprit.
Varsă vin, a mea frumoasă,
El mă va îmbărbăta :
Vinul vechi de tămîioasă
Mai bătrîn ca viaţa ta !
Şi în lupte ce-au să fie,
De s-o perde al tău sclav,
Să ai fală şi mîndrie
C-ai iubit un june brav !
Oaspeţi, închinaţi cu mine !
Pentru moarte, un pahar !
Pentru moarte-nchin mai bine !
Moară dar orice tîlhar !

## ZIUA ONOMASTICĂ

Tilia, te fă frumoasă !
Astăzi este ziua ta,
Fă-ți cosițe
Negre vițe
Peste fața-ți grațioasă
Ca un nor a se crăpa.
Peste păru-ți nici o floare
Și la gît nici un briliant !
Ai pe gură
O răsură
Și în ochi un dulce soare
Ce-nec orice diamant.
Pune rochia ta de moare,
O camelie pe sîn,
Cingătoare
Rîzătoare
De o stofă de purpură
Și cu funda de rubin.
Lasă brațul, lasă sînul
Să se vază grațios
Prin dantele
De Bruselele
Unde roza și cu crinul
Se îngîn misterios.
Și picioru-ți să străluce
Alb și rumen prin călțuni
Rar în fire
Și supțire



În condur sub pulpa-ți dulce
Unde dulci dorinți s-adun.
Și pe urmă, o, Tilia,
Cheamă grațiile cerești
A aduce
Fermec dulce
În mișcarea ta cea vie
Și-n zîmbiri ce răspîndești !
Fii frumoasă și răpește !
Pîn' la anul, ce știu eu ?
Cîte plante
Odorante,
Cîte roze nu cosește
Coasa timpului cel greu ?
Două locuri sunt la masă,
Ale noastre neapărat,
Știm noi care
Dragă oare,
Sub ursita ce ne-apasă
O să fie deșertat ?
Poate locul tău să fie,
Poate încă, ce zic eu ?
Să-l apuce
Altă dulce ?
Și uitarea să prescrie
Pînă și numele tău ?
Să intrăm în sărbătoare
Dîndu-mi mie-un sărutat.
El ne spune
Că în lume
Viața noastră fugătoare
P-al său curs s-a măsurat.

## VIAȚA

Sunt în viață astă dată ;
Deci pot încă a mai fi,
Daca am venit odată,
Pentru ce n-oi mai veni ?
Viața este-un rîu ce cură,
Suflet dulce de iubit !
Omul este-o picătură,
Ce din sînu-i a ieșit.
Astfel viața parțiară
Despărțită ne-ncetat,
Ne-ncetat să-nturnă iară
Către matca ce-a lăsat.
Mîne tu aici sub soare
Altă formă vei avea.
Mîne-i fi o dulce floare,
Poate, o, frumoasa mea.

## LA DREPTUL CELUI MAI TARE

Drept, născut cu existența,
Mulți de mult mort te-au crezut.
Alții ți-au negat ființa,
Alții să te surpe-au vrut.
Însă tu ca înainte
Stai tot tînăr pe pămînt
Și desfizi bătrîna minte
Și putericul cuvînt !
Regii, ca să te susție,
Cu dreptatea te-au mascat,
Și mai mult ți-au dat tărie,
Și mai mult te-au ridicat !
O, justiție din lume !
Adevăr de toți gonit,
Invocînd al vostru nume,
Cel mai *tare* v-au lovit !

## LA ISUS PE CRUCE

O, Criste cu păr d-aur și cu cuvîntul dulce,
Din care se revarsă al mîngîierii dar,
Tu însuși ai zis, Criste, cînd te-a urcat pe cruce :
„Nu vrei să faci, părinte, să treacă-acest pahar ?"
Ce te gîndeai tu oare vorbind așa, Isuse ?
Gîndeai că o să peară ce tu ai semănat ?
Gîndeai că fariseii au să întoarcă mîne
Poporul din credința ce azi ai însuflat ?
Nu sunt acei puterici ce-mpiedică-o doctrină
Cu toată stăruirea și influința lor !
Ea însuși, cînd nu are principul de lumină,
Dă viață și dreptate, ucide al ei zbor.
Doctrina ta e sîntă și are viață-n sine,
D-aceea pretutindini lăstari adînci a prins.
Cu cît aflat-a piedici și suferinți sublime,
Cu-atîta, peste lume, în noapte s-a întins.
D-atunci de tiranie noi nu ne temem foarte
Cînd se arată încă aice pe pămînt !
O tiranie-n sînu-i aduce a ei moarte
Și se arată-n viață cum naște-un nou mormînt.



## PANDURUL BĂTRÎN

Tinerică rumeoară
Cu cosiță gălbeoară,
Cu albaștri ochiori,
Floricică trecătoare
Ce-ai venit surîzătoare
Să culegi în lume flori.

Paseră primăvăroasă
Cu-aripioară auroasă
Și cu tinere cîntări ;
Dalbă dulce copiliță
Pe a căreia guriță
Ceru-adună sărutări ;

Sui-te sus pe măgurică
Unde luna se ridică
Ceața norilor spărgînd
Și te uită peste lume,
De-i vedea pe cai în spume
Cete de panduri trecînd.

Căci mi-e viața turburată
Și mi-e inima-ntristată

De cînd țara s-a robit,
Ș-a trecut destulă vreme
Vai ! de cînd românul geme
În robie obosit.

Noaptea cade-ntunecată
Pe cîmpie și pe munte !
Aduceți-mi calu-ndată,
Calul meu cu stema-n frunte,

Să zbor unde Jiul plînge,
Să m-arunc prin cele cete,
Și din lacrimi și din sînge
Să astîmpăr a mea sete.

Căci e mult de cînd românul
Varsă plîngeri înfocate
Și e mult de cînd păgînul
Taie capete plecate.

## IELELE

### I

„Veți spune voi mie, o, dulci aurele !
În ce loc se află frumoasele iele,
Ca să le sărut
Pe sînul plăcut ?
Căci cine'le sărută îi dau cu plăcere
Ce ochiul dorește și inima cere :
Și am să le cer
Ai maichii-ochiori
Ce-i țin în ulcer
Smălțat tot cu flori !"
Întreabă pe auri ce umblă perdute
Prin flori și prin umbre, pe căi nebătute,
Păstorul cel dulce
Cu păr aurit.
O aură-l duce
Pe plaiu-nflorit.

### II

În dumbravă la răcoare
Ielele cobor din cer,
Scuturînd din aripioare
Raze dalbe din eter.
Pe cămășile lor albe
Și cusute-n flori d-argint,
Brîne lungi de roze dalbe
Cing mijlocul lor lucind.
Iar din coamele lor plouă
Raze d-aur și de foc

Și bobițe dulci de rouă
Peste sînul lor se joc.
Hora lor se învîrtește
Peste albul păstoraș,
Ce se face c-aromește
Printre iarbă drăgălaș.
— „Cîntă, june păstorele,
Cu-al tău fluier înflorit,
Printre flori și printre stele
Să jucăm necontenit!"
— „Voi cînta, o, dulci fecioare;
Dacă voi mă veți ierta
Florile din fețioare
Cîte un-a săruta!"
— „Nu se poate, păstorele,
Căci ești om de pe pămînt!"
Au mai zis albele iele
Legănîndu-se pe vînt:
— „Iar de vrei, cîntă-ne nouă
Și ți-om da un cal c-un frîu
Splendid ca lumina nouă
Ce se scaldă peste-un rîu."
— „Nu se poate, albe zine!
Căci eu fluieru-am perdut.
Iar de vreți, veniți cu mine
Lîngă plopul cel căzut,
Ca să-l spargem împreună
Și să facem fluieraș."
Vesel ielele s-adună
Lîngă mîndrul păstoraș.
Colo plopul se despică
Fără a se dezlipi.
— „Pune mîna, zinulică!
Toți cu toții!... Iat-aci!..."
Dar abia prin tăietură
Ele mînele-au întins,
Că el trage-a sa secură
Și copaciul s-a închis.



Hora ielelor se plînge
Și se roagă de păstor,
Căci sunt sclave și le strînge
Plopul verde mîna lor.

Dar pe mica lor guriță,
Pe-al lor sîn de desfătări
Și pe lata lor costiță
El adună sărutări.

## COPILUL

Într-o seară colo-n vale
Singurel eu mă jucam
Și cu foi de portocale
După fluturi alergam.
Sub o salcie pletoasă
Unde lin izvor curgea,
Clora, floare grațioasă,
Flori în poală culegea.
P-albu-i sîn cădea ușoare
Bucle lungi de abanos,
Astfel corbul pe ninsoare
Lasă aripile-n jos.
Și frumoasa copiliță
Flori din poala ei mi-a dat
Și cu dulcea ei guriță
Dulce ea m-a sărutat.
De atunci pe floricele
Fluturii se joacă, zbor,
Căci mai mult cu rămurele
Nu mai turbur pacea lor.
Însă pacea pentru mine
De atunci s-a turburat.
Peptu-mi saltă în suspine,
Lacrimi vărs neîncetat.



## CÎNTEC NAȚIONAL

— „Tu, ce-ai salbă gălbeoară,
Tu, ce ești o garofiță,
Frumușică, bălăioară,
Cu inele pe cosiță :
Cum adun pe floricică
Flutureii miere nouă,
Lasă, dulce frumușică,
Pe guriță-ți s-adun rouă !"
— „De am salbă gălbeoară,
Nu sunt floare garofiță,
Iar de sunt eu bălăioară,
Dar n-am rouă pe guriță.
Iar de vei să-ți fiu soție
Și de vei să-ți fiu iubită,
Mergi atunci la bătălie
Căci e țara, vai ! robită !"

## CÎNTEC

Noaptea cade-ntunecoasă,
Oastea trece la bătaie,
Iar pe stînca aburoasă
Arde luna cea bălaie.
Ai, băieţi, p-acele maluri
Unde armia s-adună,
Unde Oltul geme-n valuri,
Să ne batem împreună.
Mîndra mea cu faţă albă
Şi cu buze rumenite
Dete spre această salbă
Şi paftale aurite,
Dete salbă la domnie
Şi paftale şi rochiţă.
Însă mie, însă mie
Mi-a dat dulcea ei guriţă.

## PLOPUL

Eu aveam un plop de vale
Verde ca un smărăndel.
Trecătorii stînd în cale
Înnopta cătînd la el.

Însă toamna a venit,
Plopul meu s-a veştezit.

Daca prinţul ce domneşte
Ar fi vrut a mi-l schimba
Pe coroana ce luceşte
Ca un soare-n fruntea sa,

Încă nu aş fi schimbat
Plopul meu ce s-a uscat.

Vîrfu-i peste stînci pletoase
De departe îl vedeam,
Şi-nnoptînd prin văi rîpoase
După el mă îndreptam.

Însă toamna a venit,
Plopul meu s-a veştezit.

Daca tînăra domniță
Plopul meu mi-ar fi cerut,
Dîndu-mi dulcea ei guriță
Şeapte ani ca s-o sărut,

Nici atunci eu n-aş fi dat
Plopul meu ce s-a uscat.

## LĂUTARUL

Într-o noapte furtunoasă
Prințul cu-ai săi cavaleri
Într-o sală luminoasă
Se-mbătau de dulci plăceri.

Cupele de aur sună,
Candelele strălucesc ;
A plăcerilor cunună
Damele drag o-mpletesc.

Noaptea este foarte rece ;
Iar afară-un călător
Prin furtuna nopții trece,
Intonînd cîntări de dor.

— „Aduceți îndată-aice
Pe drumaşul lăutar !"
Scutierilor le zice
Domnul casei cel barbar.

Lăutarul se aduce,
Coamele-i voios se joc ;
Fața-i palidă şi dulce ;
Ochii-i varsă dulce foc.

— „Cîntă nouă, lăutare,
Tu, ce-n lume ai născut
Pentru-a noastră desfătare,
Pentru-al nostru trai plăcut !"

Lăutarul, cu mîndrie,
Sparge harpa de pămînt.
— „Pentru inimi de robie,
Nu voi, doamne, eu să cînt !

Dacă cînturile mele
June suflete răpesc,
Ale voastre inimi rele,
Inimi moarte, nu-nfloresc.

Astfel vîntul dezvăleşte
Cu-al său fraged sărutat
Crinul care-mboboceşte,
Dar nu crinul cel uscat !"

Zice şi pe loc dispare ;
Dar prin vînturi care gem,
Oaspeţii, cu-nfiorare,
Auziră ast blestem :

„Voi, ce tartarul v-a revărsat
În nopţi fatale de voluptate
Cu nori de crime şi de păcate
Pe faţa lumei ce-aţi insultat ;

Voi, ce daţi moartea chiar în amor
Ca şerpi ce-n ora lor de-nrodire,



De voluptate şi fericire,
Turbaţi omoară complicii lor ;

Voi, ce cu hulă la cei mai tari
Tîrîţi josita voastră cerbice,
Şi pentru omul cel neferice
Aveţi dispreţuri crude barbari ;

Fără de cuget, nici Dumnezeu,
Fii de minciună şi înjosire,
Astăzi cu cruda-mi despreţuire,
Pe voi să cază blestemul meu !

S-aveţi repaos într-un mormînt
Numai cînd corpul ars de durere
Răci-va-n lume orice plăcere
Prin desecatul său osămînt !

S-aveţi vedere ; rău să zăriţi !
Auz, ş-auzul să vă înşeale,
Gură şi vorbe fără de cale ;
Inimi, şi numai chin să simţiţi.

Pe cît trăi-veţi p-acest pămînt,
Fapta cea bună ce-ţi face-n lume
Să se topească fără de nume
Cum pere-n spaţiu urma de vînt !"

Astfel cîntă cu durere
Lăutarul rătăcit,
Iar în sala de plăcere
Candelile au pălit.

Mîna-nghează pe pahare,
Florile se sting pe loc ;
Iar în sala lată pare
O columnă grea de foc.

Pe columna-nflăcărată
Aste litere ziceau :
„Viața voastră-i blestemată !..."
Oaspeții amar plîngeau.

## LA O DAMĂ ROMÂNĂ

„Tu vrei să-ți spun, acuma, de ce nu te iubesc ?
Ei bine ! mă ascultă și află ce gîndesc :
Ești jună și frumoasă ca roza de cîmpie
Și ochiul tău durerea o schimbă-n bucurie.
Iar fruntea ta se pleacă sub gîndu-ți amoros
Ca crinul primăverei în vîntul călduros.
Pe buza-ți rumeoară, trecînd a ta suflare,
Într-un prefum de roze își ia a sa schimbare ;
Dar cînd tot spui cît neamul îți e strălucitor,
Amoru-ntoarce capul și fuge rîzător.

Să te iubesc, pe tine ? Dar inima ta-i veche,
Și generozitatea nu-ncîntă-a ta ureche.
Văz sufletul tău, dragă, sub vălu-i grațios,
S-ascunde ca un vierme prin crinul cel frumos.
Patriotism, virtute, frumoasă cugetare
Sunt niște simțiminte ce inima-ți nu are.
O formă analogă ea, dragă, de-ar avea
Ar fi cu plete albe și dinții i-ar cădea.
Așa te vede însă al meu tînăr amor,
Și de aceea, dragă, el zboară rîzător.

Arunc-a ta privire pe-o inimă uscată
Ce egoismu-nchide și micșorarea-mbată,
Pe-o inimă ce-i mută ca un mormînt fioros
La tot ce este nobil, plăcut și generos ;

Aceea va-nțelege cînd tu vorbești în lume
De aur, de cordele, de titluri și de nume.
Eu voi o vale verde ca tinerețea mea,
Ș-o floare grațioasă să plec capul pe ea :
Ș-acolo l-a mea țară, visînd eu în tăcere,
S-adorm pe sînu-i dulce, cu fragedă plăcere.

Dar tu vrei aur, titluri ; și tînăru-mi amor
La sunetul monetei s-avîntă rîzător.

De vrei să-mi fii iubită, vin' către țărmul vieței,
În care tot e dulce ca visul tinereței.
Acolo, dragă dulce, atît te voi iubi,
Cît rîul de plăcere în calea-i s-ar opri
Și stelele în spațiu s-ar sparge voluptoase
La ale gurei mele șoptiri armonioase.

Dar vai ! a ta gîndire, pe cînd eu îți vorbesc,
S-avîntă după titluri ce visele-ți răpesc,
Ș-amorul meu, o, dragă, tu vezi, s-avîntă, zboară,
Rîzînd de bătrînețea ce inima-ți congioară."

# Din alte volume

# COLECŢIE
# DIN POEZIILE
# DOMNULUI
# D. BOLINTINEANUL

1847

# CÎNTEC

Colo-n valea înflorită
Subt un verde chiparos
Doarme dulcea mea dorită
Cu cosițe d-abanos.

Cîntă, cîntă, filomiță,
Prelungește somnul său ;
Iar tu aură luniță
Treci pe norișorul tău !

Căci în valea înflorită
Subt un verde chiparos
Doarme dulcea mea dorită
Cu cosițe d-abanos.

## PUTEREA CÎNTECULUI
(BALADĂ)

Domnul stă pe tronu-i de mărgăritare ;
Dar pe fruntea-i zboară galbena-ntristare.

Într-o mantă neagră el e coperit
Şi e trist ca plopul ce s-a desfrunzit.

Împrejuru-i tineri cavaleri veghează ;
O semighirlandă damele formează.

Însă doamna nu e în mijlocul lor ;
Într-un turn închisă plînge ea cu dor.

Domnul lasă ochii peste adunare.
— „Unde-i cîntăreţul ? zise cu mirare.

Cum de roua serii cîmpul întristat
Are trebuinţă de a fi udat,

Astfel al meu suflet plin de întristare
Are trebuinţă d-o dulce cîntare."

Cîntăreţul iese dintre căpitani :
Are plete albe şi optzeci de ani.



— „O cîntare, doamne, poate stinge dorul
Numai într-un suflet unde e amorul.

Pentru tine însă în darn voi cînta :
Ca mărgeanul tare e inima ta."

—„ Tu vorbeşti de doamna... Nu-mi aduci aminte,
Lasă, lasă morţii ş-ale lor morminte !

O altă soţie voi alege eu
Printre trandafirii palatului meu."

Cîntăreţul tace ; dar harpa întună
Şi de dulci armonii palatul răsună.

„Un domn odată avea soţie
Jună, frumoasă, cu suflet blînd,
Ce de ferice şi bucurie
Din zi într-alta trecea cîntînd.

La curte însă atunci gemea
Un june nobil, pentr-o fetiţă
P-a cării mică, dulce guriţă
Sărutări calde el culegea.

Însă de faţă vrea s-o iubească.
Nobilu-i suflet nu îl ierta
Această floare s-o veştejească
În ochii lumii ce-l conjura.

Dar e în lume o lege grea
Care la unii zice : aveţi toate !...
La alţii însă, nimic să poate !...
Amor şi lacrimi, el alt n-avea.

Astfel la doamna merge odată.
O roagă, lacrimi de foc vărsînd,
Să-i dea soție tînăra fată,
Și în genuche cade rugînd.

Atunci în casă domnu-a intrat
Și în genuche un om el vede.
Își șterge ochii, nu poate crede...
Apoi, trădare ! el a strigat.

În darn ei însă se îndreptează,
Nu pot să fie nici ascultați ;
Nimini la curte nu vru să-i crează
Și-n închisoare fură-aruncați."

Cîntărețul tace ; domnul îl privește
Și cu nerăbdare astfel îi vorbește :

— „Tu, ce niciodată nu m-ai amăgit,
Cu ce-ncredințare astfel ai vorbit ?"

— „După-a mea voință cavalerul june
A-ndreptat domniței a lui rugăciune."

La aceste vorbe domnul s-a schimbat.
Palida sa frunte s-a rebucurat.

Cu un semn ce face, iată, doamna vine ;
Genele-i aurie cad în lacrimi pline.

Apoi lîngă dînsul loc pe tron i-a dat
Și pe alba-i frunte dulce o a sărutat.

Apoi cavalerul și fetița jună
Fără-ntîrziere domnul îi cunună.



## CÎNTEC

Zboară, zboară porumbiță
Cu-aripioară aurită
Și p-o rază de luniță
Mergi în țara mea dorită !

Pe o coastă-ntunecoasă
Unde Oltul geme-n spume
Șade dulcea mea frumoasă
Și șoptește-ncet un nume.

Șterge geana-i aurită
D-umede mărgăritare,
Iar pe gura-i înflorită
Pune-o dulce sărutare.

# CÎNTECE ŞI PLÎNGERI

1852

# O NOAPTE PE CAL

## I

La anul una mie opt sute și mai bine,
Cam patruzeci și patru, eram înamorat
De orice frumusețe ; brunete și blondine,
Tot feliul de cosițe subt buze-am deznodat.

Fetițe, măritate, din mici și-nalte clase,
Pe dulcea lor guriță eu miere-am adunat ;
Eram, precum se zice, un spărgător de case,
Un Don Juan de modă... Dar ce-i adevărat...

Aveam (să mi se treacă o mică slăbiciune),
Pe lîngă tinerețe, un chip fermecător,
Un caracter amabil și plin de vioiciune,
Ș-un nume care place atît femeilor.

Dar văz niște persoane cu inima senină
Roșind să mă auză vorbindu-le așa !
Aveți cuvînt, fetițe ; dar ce vreți ? nu-s de vină.
Certați societatea ; eu sînt făptura sa !

Ș-a ta mai cu-osebire, o, sexe grațioase !
Căci omul e ca fierul din care poți să faci
Unelte ce-ar aduce mulțime de foloase,
Precum și un stilete ce-un sîn poți să desfaci.

Aceasta spre-a răspunde la inimi mai vergine
Ce-adoarme inocența pe sînu-i visător ;
Cît pentru ceilalți care sînt mai buni decît mine,
Să vie să-mi arunce asupră-mi peatra lor.

O tînără brunetă, vlăstar de viță mare,
Luasă-n al meu suflet al unei blonde loc :
Era o frumuseță, în București cam rare,
Formată să iubească... o inimă de foc.

Și Dumnezeu, și dracul (precum văzui în urmă)
Formaser-al ei suflet ; nu-mi pasă, ea era
La ochii mei un înger... O, vis cu tristă urmă !
Zburînd, de ce pe-aripă-ți n-ai smuls și viața mea ?

La cea dintăi vedere ea-mi fuse dragă mie,
Nu însă ca atîte plăpînde frumuseți,
Ghirlandă grațioasă de flori, ce cu mîndrie
Încununasă fruntea nebuni-mi tinereți.

Nu, nu, căci pîn' la dînsa nu cunoscusem încă
Iubire serioasă... La vorba de amor
Ziceam cu orice sceptic : *nu-i patimă adîncă ;*
Pîn' ce-ntr-o zi... zisesem : un înger răpitor.

Ochi mari, focoși și negri, umbriți de niște gene
Stufoase ; o guriță, răsură de pe plai ;
Zîmbire răpitoare ; cătare cald-alene,
Ce-anunță voluptatea, dulceața zilei-n mai ;

Un gît alb ca ninsoarea ; un sîn făcut a bate
Și a-ngheța-n suflarea de sărutări de-amor ;
Cosițe negre, mîndre, d-inele sămănate ;
O talie-elegantă ; un spirit răpitor.



Cine-o vedea pe cale-i atît de grațioasă,
Trecînd împodobită de tinerețea sa,
Lăsînd a ei cătare arzîndă și-amoroasă,
Suflarea voluptății în părul lui simțea.

Bărbată-său trecusă optzeci de ani în lume ;
Dar vîrsta nu-i nimica nainte-unei femei
Ce cată-n măritare apărătoriul nume
Sub care să umbrească capriciurile ei.

Apoi era ministru, bogat ca și o mină,
O mare-nrîurire la curte exertînd,
Dînd ranguri pe parale la cîți nebuni se-nchină
La templul vanității, miniștrii chiar făcînd.

Aceste încîntasă (precum aflai la vale)
Copila grațioasă, și cînd el o ceru
Ea puse la picioare-i a frumuseței sale
Comoară, c-o pripire ce-arată că-i plăcu.

Dar nume și avere nu sînt destulătoare
Amorului ; el cere pe lîngă mari comori
Și glorie ; zic cere, de nu vrei ca să zboare
Suava frumuseță cu anii-i rîzători.

El n-avea decît nume și stare sănătoasă,
Și pitării, și funcții ; era și nătărău.
Și știți c-amoriul are o gură grațioasă
Și rîde de nobleță neștiind pe tată-său.

Eu o văzui o dată și nu fără mirare
Cetii în ochiu-i dulce dorința ce avea
De-a-și răzbuna de cîte un soț bătrîn e-n stare
A face să se plîngă în darn soția sa.

Un om galant nu poate nimic să refuzeză
Femeilor frumoase ; cu-atîta mai vîrtos
Cînd un refuz nimică nu poate să-l scuzeză.
Dădui dar corp și suflet l-ast înger grațios.

Întăi amoriul nostru păru o giucărie ;
Dar mai tîrziu, ei bine ! să vă mărturisesc,
Eu, ce aflam în viață unică bucurie
Pe mii de guri deodată s-aduc parfum ceresc ;

Eu, ce aflam fericea în tînăra durere
A unei mîndrulițe ce-ici, colo mi-o plîntam,
Și pe-ale ei suspine, beat dulce de plăcere,
Visînd victimă nouă adesea adormeam.

Ei bine ! perdui capul. Tot despăru din lume ;
Ea singură rămase cu frumuseța sa.
Natură, oameni, totul șoptea dulcele-i nume ;
Tot ce vedeam, la dînsa părea că se gîndea.

O clipă fără dînsa, eu nu puteam petrece ;
Cînd întîlneam în cale pe recii trecători
Mă întrebam în sine-mi cum ceia care trece
N-iubind a mea iubită, pot să trăiască ori ?

Așadar, într-o seară zburăi la dînsa-ndată.
Bărbatul se dusesă ; ea singură era.
Ea sta cu moliciune pe o sofa culcată
Ca cînd gîcisă gîndu-mi ș-acolo m-aștepta.

O toaletă simplă ; dar nu o poci descrie,
Căci la așa vedere m-aflam de tot răpit !
Acolo voluptatea giuca cu bucurie
Cu sînu-i alb ca spuma, cu păru-i încrețit.



Iar grațiile-antice, de gioc astîmpărate,
Pe fată-i plecînd fruntea, cu drag se odihneau ;
Pe mica ei guriță suavă, parfumată,
Abia murea o roză, și două-mboboceau.

Cu mîna ei cea mică, rătundă, albișoară,
În coama ei bogată distractă se giuca ;
Cu degetele-i mîndre, ea după genișoară
Gonea somnul ușure ce ochii-i săruta.

Ea îmi întinsă mîna, zîmbindă, somnoroasă,
Și p-ale ei picioare îmi dete mie loc ;
Mi-ar fi părut visare de noapte mincinoasă
De n-auzeam mișcarea a inimii-mi în foc.

Acolo, ei iubire giurai cu înfocare,
Dar la aceste toate ea mîna mi-a jărtvit,
Pe care-am sărutat-o cu-atîta-nflăcărare
Cît de-ar fi fost un mugur îndat-ar fi-nflorit.

A doua și a treia, și-a patra întîlnire.
Dar nici a patra oară n-am fost mai naintat.
O, zile de iluzii, o, vis de fericire !
De ce-n acele timpuri eu viața nu mi-am dat !

Cu toată inocența unei iubire vie
Bărbatul înțălese seau bănui ceva.
Plecă-ntr-o dimineață luînd pe-a lui soție
La țară, unde-nchise la lume poarta sa.

Trei zile se scurară... Credeam că, supărată,
Maria hotărîse să fug-acest amor.
Cuprins, turbat de gînduri, pornii la țară-ndată,
Decis să mă iubească seau-n ochii ei să mor.

În murgul melancolic al unei seri văroasă,
Lîng-un castel pe-o vale eu calul mi-am oprit.
Aici era închisă a mea mîndră frumoasă,
Plîngînd, seau cine știe, fugind de-al ei iubit.

Aici, la o fereastră lăsînd a mea cătare
Un chip frumos și dulce deodată zării eu,
Puind la gură mîna în semn de sărutare ;
Apoi să stau acolo... Era îngerul meu.

Ea despăru ca focul ce-n seri întunecoase
La călători s-arată... și apoi a perit.
Ea despăru ; dar iată, ca năluciri frumoase,
În vale lîngă mine că-ndată a sosit.

Puțin lipsea, văzînd-o, să mor de bucurie.
Era-ntr-o rochie albă de tul suav-ușor ;
O talie supțire ce vîntul înmlădie ;
Pe capu-i o coroană de păr răsfățător

Nodat cu ne-ngrijire... Dar geana-i grațioasă
Se îneca de lacrimi și peptu-i palpita.
— „De ce aceste lacrimi, o, dulcea mea frumoasă ?
Ce vînt usucă roza pe fețișoara ta ?"

— „De-ai ști, răspunse mîndra ștergînd o lăcrămioară
Cu bucla ei noroasă, de-ai ști ce sufăr eu !
Bărbatul e un tigru și lipsa-ți mă omoară.
Aș vrea să mor, o, fermec al sufletului meu !

Tiranul înțelese amorul nostru-ndată
Și sub minciuni, o, dragă, aice m-a adus.
El o să mă ucíză..." Ea zise, dar deodată,
În razele de soare, zîmbind l-al său apus,



Văzurăm pe bătrînul venind pe furișate
Armat c-o lungă flintă... Maria gălbeni.
— „Nu mă lăsa, îmi zise, în cruda-i răutate.
El o să mă ucíză... Cu tine voi veni !..."

Pericolul e mare. — „Vin', dulce mîndrulică !"
O clipă, și Maria pe calul meu fugea.
O clipă, și mușchiciul zbura ca păsărică...
Pe la urechea noastră o bală fluiera !...

— „Pe cai ! pe cai !" răcnește bătrînul cu turbare
La cei ce îl încungiur ; și valea repetă
În noapte,-n urma noastră, aceast-amenințare.
Apoi tăcerea serii iar se astîmpără !

II

Bubuie văile, calul s-avîntură,
Fuge cu cugetul inimii-n dor ;
Zboară ca austrul seau ca eretele
Cătră o pasere singură-n nor.

Dănțuie arborii, umbrele, stelele,
Una cu muntele văile sînt ;
Murgul meu sforăie, leapădă spumele,
N-ating picioarele lui pre pămînt.

Mîndra înmlădie brațu-i cu grație
Dup-a mea talie ; în sînul meu
Capul ei caută razămul florilor
Cînd vijăliile vijîie greu.

Sînu-i subt brațele-mi arde și palpită ;
Tot corpu-i tremură subt al meu braț.
Astfel ca paserea jună și timidă,
Ce prinsă de-aripe, tremură-n laț.

Luna pe fețele-i albe și rumene
Varsă torentele de-aur ș-argint ;
Vîntul cu grație scutură buclele-i
Ce pe-al meu umere cad fîlfîind.

Ochii ei scînteie ; lacrăma tînără
Luce în genele-i negre și lungi,
Care o leagănă cu sărutările-i
Vîntul ce scutură iarba în lunci.

Tînăra sarcină, viță sălbatecă
Ce pe-al meu umere se mlădia,
Strînge la sînul ei, sînu-mi ce palpită,
Mîna ei fețele-mi îmi mîngîia.

Dulce e aerul ! Colo, mai dincolo
Cînele satului latră cu dor ;
Buciumu-n măgură sfîșie inima ;
Clopotul turmelor sună ușor.

Brîul cîmpiilor de argint limpede
Plînge pe petrele-i necontenit ;
Greierul cîmpului, cîrsteiul crîngului
Cînt călătoriului cel rătăcit.

Crucele, arborii, puțuri și măgure
Trec ca fantasmele pe lîngă noi.
Toate se clatină... abia-nainte-ne
Per și alunecă, per înapoi.

Umbre și flacăre, vînturi ce pe-aripe
Prăștie freamătul dulcelor seri,
Paserea tînără, apele, plîntele,
Tot pare ochilor dus în plăceri.



Undele spațiului, brune ca umbrele,
Curg, se rostogolă, line, ușor ;
Razele lunei dulci gioacă pe dînsele,
Stelele scînteie, bete d-amor.

Ochii săi caută fața mea palidă
Ce mînușițele-i mi-o mîngîia ;
Gura mea caută buzele-i fragede
Unde răsurile îmbobocea.

Sînu-i pe sînu-mi saltă, comunică
Flacăra tînără în sînul meu ;
Gura-i pe buzele-mi arde ca soarele
Și sărutările se sparg mereu.

Balsămul gurei ei, dulceața buzelor
Mă-mbată ! Tot peri într-un suspin ;
Mîna plăcerilor mi-a închis genele
Cu-ale lor degete de rozmarin.

Și la armonia dulci-sărutărilor,
Vîntul ce leagănă uit-al său zbor ;
Rîul se turbură, oprește undele-i.
Își restrîng oarele aripa lor.

Iară minutele ca rîndurelile
Pe-aripa berzelor plană trecînd.
Stau ; iară stelele, flori de-aur, fîlfîie
În voluptatea lor, drag leșinînd.

Beat de dulcețele și de parfumele
Buzelor fragede ce sărutam,
De-amorul ceriului ce-mi-neca inima ;
De voluptate beat, rîdeam, plîngeam.

Ura !... a ! facătă-i ! repetau oamenii
Ce călări după noi iute-au sosit.
Vorba lor ne trezi... Calul meu s-aripă ;
El în beție-ne s-au fost mleit.

Ura ! stați !... Văile sună ici, dincolo.
Mîndra mea, galbenă tremur-ușor.
— „Nu avea temere, farmecul zilelor !
Vulturii ca-al meu cal încă nu zbor."

Și-ntinzînd armele-mi, volvoră flacără ;
Tună. Iar văile s-aud gemînd.
Apoi dînd pintene, calul se-nfurie.
Zbor, l-a mea inimă mîndra-mi strîngînd.

Armele-astîmpără fuga gonacilor.
Stau, iar noi repede ne depărtăm,
Și-n dumbrăvi tinere calul alunecă,
Unde de sărutări iar ne-mbătăm.

— „Inima inimi-mi ! iată-te liberă,
Lanțul bătrînului noi l-am zdrobit.
Anii tăi curge-vor dulci ca murmurele
Dragi sărutărilor, lîng-un iubit.

Zilele-mi tinere sub sărutările-ți
Mîndre și candide vor înflori ;
Pe gura-ți rumenă carte cu litere
De roze tinere, eu voi ceti.

Zilele, serile, taina plăcerilor
Ș-a fericirilor, din vieața mea,
Pe-una din rozele ce-arde pe buzele-ți
Rumene, candide, se va stingea !"



— „Zi, zi ! o, mîndrule ! pentru că vorbele-ți,
Dulci ca o muzică, mă fericesc !
Ele, ca freamătul florilor cîmpului,
La a mea inimă vin și șoptesc...

Ah ! dar adaogă mîndra, vezi, suflete,
Colo în măgură ceva albind ?
Este o biserică ?... — „Dar, o biserică
Unde, spun cei bătrîni istorisind,

Că un domn Țepeluș și-a-ngropat soața lui
După ce zilele i-a rădicat.
Și în memorie-i astă biserică
Pe-această măgură a înălțat."

— „Spune-mi istoria doamnei aceștia,
De cumva, dragul meu, ai auzit !"
— „Bucuros : dar precum începe cîntecul..."
Și sărutîndu-mi-o, eu am grăit.

Culegeți, culegeți florile anilor
Pînă ce mînile nu amorțesc !
Sărutați, sărutați pîn' ce răsurile
Pe buze tinere încă-nfloresc !...

Umbrele copere fața pămîntului.
Stelele palide intră-ntre nori.
Austrul leagănă pletele cîmpului.
Paserea tînără cîntă în flori.

Însă în razele stelelor galbene,
Colo subt arborii verzi înfloriți,
Ochii drumețului văd legănîndu-se
Umbrele tinere a doi iubiți.

— „Era o tînără fiic-a Albaniei,
Dulce ca soarele lunei lui mai,
Albă ca spumele mărei în furie ;
Ochii au fețele ierbei de plai.

Dar ale tinerei, ascultați vorbele
Ce-aura serilor pe-aripi fura !...
— «Nu !... a zis tînăra, mîne eu trebuie
A muri, seau, de nu, eu voi pleca !»

Zice și repede scuturînd pletele
Ce-exal parfumele dulcelor flori,
Șterge cu dînsele genele-i umede
La focul stelelor ce ies din nori.

Apoi iar repede zboară, s-avîntură
Ca raza stelelor tremurători ;
Fuge, alunecă ca arătările,
C-aurea serilor pe crinișori.

Pletele-i galbene cad răsfățîndu-se
În sărutările lunei bălăi ;
Fața-i e palidă ; umbra durerilor
Stîns-a pe chipul ei orice văpăi.

Dar forma chipului fermecă. Fidias
N-a tăiat marmura mai grațios.
Păru-i ce seamănă spicele grîului
Coapte acopere sînu-i frumos.

Geana ei copere, plină de grație,
Ochii ce-n pajiște i se prevăd ;
Gura ei fragedă, mică și rumănă,
Mărgăritarele las de se văd.



Un văl alb rărișor, care pe margine
Artele-Albaniei flori a-nfirat,
Copere creștetu-i ; iar căpătăile
În voia vîntului zbor ne-ncetat..."

Dar calu-mi repede ciulă urechele,
Tremură, sforăie, sare cotind.
Mîndra-mi se sparie... căci luna-n negură
Pere, și umbrele trec dănțuind.

Murgul cu furie zboară, s-avîntură,
Frica îl aripă, dîndu-i puteri ;
Fuge ca inima celui ce sufere
Spre țărmul viselor dulcei plăceri.

Apoi s-astîmpără... Ne-auzim vorbele.
Dar... norii scapără..., stelele per...
Vîntul desfășură coamele cîmpului,
Șterge făcliile ce-ard sus pe cer...

— „Urmă-ți istoria, zise ea, mîndrule,
Fruntea subt buzele-mi dulce plecînd,
Mai ales nu uita morala cronicei
Di-nceput !" zise ea, drag surîzînd.

— „Sărutați, sărutați pîn' ce răsurile
Pe buze tinere încă-nfloresc.
Culegeți, culegeți florile anilor
Pînă ce mînile nu amorțesc.

Candela-mprăștie razele-i palide
Ici, colo-n camera doamnei lui Vlad,
Cînd ea desfășură lungi cosicioarele-i
Ca să s-astîmpere în al ei pat.

După cum cronica zice prin cîntece,
Ea fost-a tînără ; chipu-i frumos ;
Şi nebunatecă ca tinereţele
Ce despic undele vieţei voios.

Răsfăţînd pletele-i negre în spiculă
Unde cu graţie ea se uita,
Suspinînd şi uitînd că nu e singură
Cu drag în spiculă se săruta.

Mînile-i mîngîie ochii ce-n genele-i
Ca viorelele ard albăstrei,
Înclinînd buzele mîndre ca florile
Pe rătunzirile sînului ei.

Apoi ea caută patu-i cu graţie...
— «Dormi, tu ?» întreabă ea dulce zîmbind.
— «Nu, dulce îngere», zise în cameră
Doica, cu pletile lungi de argint.

— «Nici eu, doicuţa mea, nu ştiu ce-i pricina.
Gîndul mă turbură, somnu-a zburat...
Cîntă, o, draga mea, doinele-ţi tinere
Precum în leagănu-mi tu mi-ai cîntat.

Dulci erau nopţile cînd tu pe braţele-ţi
Sub sărutările-ţi m-adormeai lin !»
— «Dar astăzi ? începe, zise bătrîna ei,
Ascultă cîntecul unui străin :

Lîng-un rîuleţ
Brîu de cîmpuleţ,
Brîuleţ d-argint
Ce cură mugind,



Tristul călător
Se opreşte-n dor
Şi acolo plînge
Cu lacrimi de sînge ;
Plînge fără seamă
Şi pe moarte cheamă.
Iată, măre, iată !
Moartea i s-arată
Cu perii zburliţi
De lacrămi stropiţi,
De şerpi împletiţi ;
Naltă şi uscată,
De boale urmată, —
Boale furioase,
Boale gălbicioase,
Din aripi plesnind,
Ca iesme rînjind :
— Iată-m-am venit,
Voinicel iubit !
Puţintei în lume
Cheamă al meu nume.
Care-i dorul tău
Atita de rău ?
— Moarte ! sînt străin,
Curmă al meu chin !
— Ştii cine sînt eu,
Voinicelul meu ?
Al meu sărutat
Este îngheţat,
Vorba-mi fioroasă,
Mîna-mi sîngeroasă...
Cine a intrat
Într-al meu palat
Nu a mai ieşit,
Nu a mai simţit,
A purupe-a stat
Mut şi nemişcat.
— Cine a intrat
Într-al tău palat
Nu a mai ieşit,
Nu a mai simţit,

A purupe-a stat
Mut și nemișcat,
Dar nu ești mai rea
Decît vieața mea !
Nici o bucurie
Nu-mi mai rîde mie.
— Ah ! de este-așa,
Vin-, inima mea !
Sărbătoare-așteaptă,
Morții se deșteaptă.
Iat-o cade, nea !
Vin-, inima mea !
Astfel ei vorbesc,
Boalele răcnesc,
Saltă, să-nvîrtesc,
Din aripi bătînd
Împregiur săltînd,
Asupră-i sărind,
Ca iesme rînjind.»

— «Tristu-ți-i cîntecul, o, măicușoarea mea !
Nu știi tu cîntecul fetei de crai
Cu cosiți galbine, pe care soarele,
Zilele, nopțile, sta fără grai

Sărutînd pletele-i ?... Apoi cum stelele,
Umbrele plînsu-s-au la Dumnezeu
Să zică soarelui să lase căile
Unde-ndrăgindu-se șede mereu !

Ș-apoi cum Dumnezeu fata făcutu-mi-au
Răsură... Cum de-atunci necontenit
Cînd iese soarele bea lăcrămioarele
Floarei cei rumene ce a iubit.

Dar tu cînți boalele... Dragi îmi sînt zilele
Și sărbătorile, doicuța mea !



Vrere-aș ca florile dulci tinerețelor
Pururea zilele-mi a-mi cununa !

Și-n flori, în cîntice, danțuri și rîsete
Să cure zilele fără dureri,
Bete ca fluturii de fumul crinilor
Legănați pe-aripa dulcelor seri !

. . . . . . . . . . . . . .

Danțuri și cîntice !... Ah ! ce am zis ?
Mîne sînt nună eu... Nu știi paftalele,
Rochia, salbele ce mi-a trimis ?

Mîne, doicuța mea, mîndră eu face-m-oi,
Toate femeile a-nnebuni !
Ah ! de ce Țepeluș nu e cum inima-mi
Vrere-ar ?... O, draga mea ! cum l-aș iubi !

Dar fața-i galbănă, doică ! mă sparie ;
Sub sărutările-i reci, tremur eu
Ș-unde cad buzele-i parcă las petele
Sîngelui prăzilor pe capul meu !...»

Candela fumegă ; razele-i searbede
Gioacă pe pletele ei cătinel,
Arătînd genile-i, unde o lacrimă
Arde și picură încetinel.

Ușa se clatină... Umbra bărbatului
Pare. — «Ești singură ? zice intrînd.
Doică, mergi ! lasă-ne singuri în cameră,»
Mai zise Țepeluș înaintînd.

Iesă. — «O, doamna mea, inima-mi sîngeră,
Căci tu mi-eşti tînără ; dar ce pot eu ?
Scoală-te, scoală-te ! ş-ascultă-mi vorbele
Şi hotărîrile, îngerul meu !»

Modestă, rumănă, plină de graţie,
Coperind umerii cu părul ei,
Lîngă bărbată-său merge ea timidă
Ca căprioarele stînd între lei.

— «Spune, stăpînul meu, ori cununiile
Astă duminică nu se mai fac ?
Nu-i aşa ? Inima-mi a gîcit veştile
Ce-mi dai, şi carele, zău, că nu-mi plac.»

— «Astă duminică... face-s-or nunţile.
Lume şi cîntece, flori cîte vrei ;
Fi-vor de toatele ; numai că oaspeţii
Vor avea straiele negre pe ei.

Cîntece ? Sunetul cel lung de clopote.
Şi cununi, florile fără miros...
Doamnă, închină-te, căci iată zorile,
Ca să laşi zilele aice jos !»

— «Ce zici, o, domnul meu ! nu-nţăleg vorbele-ţi..»
— «Doamnă, închină-te ! tu vei muri !...»
— «Domnul meu, vorbele-ţi turbură sufletu-mi...
Cu-astfel de zicere nu mai glumi !...»

— «Glumă ? Dar crede-mă, nu sînt glumi vorbele-mi.»
Zice şi repede scoate-un pahar
Unde amestecă cu apă turbure
Sucul veninului celui amar.



— «Bea, bea, căci zorile colo se rumenă
Ş-ochii-ţi nu trebuie a le vedea !»
— «Ori glumeşti, ori visezi, ori că-mi per minţile.»
Zise şi genile-i şi le ştergea.

— «Bea !», strigă Ţepeluş. Ochii lui scînteie,
Fruntea lui fumegă... «Bea !» repeta.
Doamna se turbură, cade la poalele-i ;
Plînge şi plînsetul o îneca.

Sînul ei palpită, coama-i se scutură
Ca torent falnic pe umerii săi,
Vede că mînile morţei culege-vor
Florile tinere a zilelor ei ;

Şi-n cursul zilelor ce-ncleştă mînile !
Astfel torentele pe-oameni răpind,
Ei acăţ mînile d-ierbele ţărmului,
Dar viaţa lunecă şi cad perind.

Luna şi candela varsă în cameră
Palide flacăre ce răsfăţa
Genele-i, pletele-i, sînu-i şi umerii
Ce-uita că copere cu coama sa.

Plînsul în flacără cură pe faţa ei,
Unde, cînd zîmbetul cel graţios
Speranţa seamănă ; cînd iar abaterea
Florile palide vărs dureros.

Ea, la picioarele domnului, lacrimă.
Roagă ca zilele ei a-i cruţa.
Şi mîndre graţiile, deschizînd buzele-i,
Pleacă genunchele, rog lîngă ea...

— «Să mor, o, domnul meu ! dar eu sînt tînără ;
Anii-mi se numără cu-optsprece flori ;
Zilele-mi murmură, line ca freamătul
Ierbii cîmpiilor în vîntișori !

Soarele n-a-nflorit mugurul zilelor
Mele... Stăpînul meu, de ce să mor ?
Ceriul e limpede !... Mîndre sînt stelele !
Viața-mi nu-ntunecă razele lor.

Șerpele, hiarele încă se bucură
De focul soarelui cel strălucit...
Pentru ce trebuie eu să mor, domnul meu ?
Zilele-mi, sufletu-mi nu-s de-osîndit !...

Doamne ! stăpînul meu, nu-mi lua zilele !
Ah ! Vieața-i limpede !... Voi să trăiesc !
De focul soarelui, de roua cîmpului,
De raza stelelor să mă răpesc !»

— «Bea !» zice Țepeluș, fără să-l turbure
Plînsul și rugele consoartei lui.
«Bea ! căci vin zorile și tu nu trebuie
Să le vezi, doamna mea, încă îți spui !»

— «Ce sînt greșelele-mi ?» zise ea-n lacrime
Și la picioarele lui se tîra.
Mîna lui palidă, poalele, talpele,
Cu-ale ei lacrime, ea le scălda.

— «Ce-ți sînt greșelele ?» zise ei barbarul,
Rîzînd cu hohote. «Ce ai greșit ?
Voi să mori... Iată-le. Dreptul ce buzele-ți
Cheamă să le-apere este amuțit,



Lîngă vointele-mi, lîngă puterile-mi.
Și cine-l caută este nebun !
Caută, caută fața pămîntului :
Cel mai rău sfîșie pe cel mai bun,

Cel tare pe cel slab, după voințele-i.
Cine îl apără ? Unde-i Dumnezeu,
Seau cel drept ce ziceai, ca să vă apere ?
Dreptul e voia mea. Totul sînt eu.

Însă gătește-te, fă-ți rugăciunele,
Căci iată zorile, trebui să mori,
Seau de nu și de vrei a-ți cruța zilele
Și a pleca de-aici pînă în zori

Oriunde mințile pașii tăi duce-vor ;
Scrie cu sîngele-ți pe aste tăbliți
Că ai dat unui rob tînăra-ți inimă ;
Și așa amîndoi voi să fugiți.»

Doamna s-a rădicat ; fața-i se-nflacără ;
Ochii ei fulgeră. Inima sa
Saltă și vorbele-i cură din buzele-i
Mîndre ca flacăra ce-o însufla.

— «Dragi îmi sînt zilele ; însă nu zilele
Ce trăiesc oamenii rușinător.
Nu, decît să trăiesc rușinînd numele-mi,
Astfel mai bine voi astăzi să mor.

Dragi îmi sînt zilele, însă, de trebuie
A muri, știu să mor, cum am trăit.
Vezi ? Mor, și temerea nu-mi saltă inima.
Fețele-mi, domnul meu, nu s-au pălit.

Fie ca zilele-ţi moartea să secere
Fără ca inima-ţi a tremura !...
Dar nu crez... eşti fricos... temerea singură
Pune cuţitele-n inima ta !»

Zice şi mîna sa vesel ia repede,
Soarbe-al veninului suc arzător.
— «O, zile tinere ! Soare, voi, stelelor,
Paseri, voi, florilor ! vă sărut... mor !

Doamne ! Îngroapă-mă cu pompă falnică
În zile vesele de sărbători,
Să vază oamenii că am fost tînără...
Să plîngă ! Junele s-arunce flori !

Focul în inimă m-arde, o, domnul meu !
Să mă-ngropi într-un cîmp verde-nflorit.
Ah ! ce dor ! acolo !... să ascult nopţile
Al păsărelelor cîntec iubit !»

Dar mîna galbănă a morţei mîngîie
Genele-i umede, păru-i bogat ;
Culegînd rozele din fetişoarele-i,
Pe-o raz-a stelelor ea a zburat.

Anii ei scursu-s-au astfel ca freamătul
Dulci sărutărilor celor d-amor...
Şi nici o lacrimă n-a vărsat nimine,
N-a vărsat nimine lacrimi de dor !"

Atunce mîndra mea, ştergîndu-şi plioapele
De lăcrimioarele-i ce cădea-n vînt,
Cu amor suspină şi zice-n lacrime :
— „Ce răi sînt oamenii pe-acest pămînt !"



Zice şi braţele-i ca două aripe
D-înger pe talie-mi le mlădia
Şi-n sînu-mi feţele-i albe şi fragede,
Ca crinul cîmpului, le ascundea.

Luna şi stelele se învăliseră
Ici, colo-n negură. Şărpii de foc
Fuge, alunecă... Bubuie repede...
Arătînd umbrele ce zbor şi joc.

Vîntul se-naripă... geme ici, dincolo,
Leagănă arborii, ierburi şi flori,
Cînd gioacă-n pletele mîndrei cei tinere,
Sărutînd feţele-i dulci rumeori,

Cînd turbînd, de pe cal vra să ne-avînture
Şi pe aripele-i a mi-o răpi.
Dar ea, ca iedere încleştînd braţele-i
De a mea talie, nu va a şti.

Calul meu repede fuge pe mirişte ;
Zgomotul norilor l-a speriat.
Fuge şi coamele-i fîlfîie falnice,
Ochii lui scînteie... Zboară turbat.

Fulgerul scapără. Faţa pămîntului
Se-neacă de lumini... Repede iar
Îi urma trăsnetul... Îrjie, uruie,
Bubuie, turuie şi ţipă chiar.

Cade şi-n spaţiu-i ici, colo îrjie,
Cade-nainte-ne într-un copac.
Calul se sperie, fuge ca fulgerul.
Norii se turbură şi se desfac,

Revărsînd ne-ncetat apă şi flacără.
Undele spintecă aeru-apos
Ce strivit lunecă asupra pămîntului ;
Undele spumegă, cad furios

Şi izbind aerul, şuieră, vîjîie.
Scaldă cîmpiile, curg volvorînd.
S-adun ici, dincolo, se vărs cu murmură,
Florile văilor, tot, înecînd.

Calu-mi în voile-i fuge şi sfarămă
Ploaia şi aerul, umbrele-n joc.
Iar noi dînd calului frînile, feţele
Ne-uscăm l-a buzelor pară de foc.

El se avîntură, zboară, se clatină,
Apoi deodată iar sforăie stînd.
Colo sînt casele-mi... Coborînd repede
Calul se leagănă... crapă căzînd.

III

Aici aflarăm portul cel dulce-al dezmierdărei.
Maria era udă de ploaie. Semăna
Venusa graţioasă ieşind din sînul mărei,
Seau un boboc de roză ce-n rouă se-nvolta.

De ce sub sărutarea-i arzîndă ş-amoroasă,
De multă fericire, eu oare n-am murit ?
Vai ! am trăit, o, Doamne ! pe gura ei mieroasă
Să văz cît sărutatu-i a fost de otrăvit !

Trei luni de voluptate, de-amor, de fericire
Fu visul cel mai dulce ce viaţa mi-a-mbătat.
Dar visul luă zborul şi în a mea trezire
Cătînd în lături, singur mă văd şi întristat.



Căci într-o dimineaţă, plecînd la vînătoare
Cu unii din amicii-mi, ah ! cine-ar fi crezut !
Maria,-al vieţei mele frumos şi dulce soare,
Ei bine ! dispăruse şi nu o-am mai văzut.

Dar mai tîrziu ingrata îmi scrise una dată :
„Mi se urîse foarte la ţară unde-am stat.
Muream de neastîmpăr ca să mai fac o dată
Pe cal călătorie, cum tu m-ai învăţat.

Şi calul tău murise... Dar iată că îmi vine
Un cavaler şi-mi zice : Ce cal voinic am eu !
M-am dus cu el îndată, precum m-am dus cu tine.
Dar fă şi tu ca mine... Adio, dragul meu."

## RÎUL VIEȚEI

### LA D-RA E... D...

I

Pe acele maluri verzi și rîzătoare
Unde rîul vieței cură-etern ușor,
Unde se îmbarcă junele fecioare.
Pentru viitor,
Unde mii de vise pleacă peste valuri
Toate c-un vîslaș,
Iată că s-arată p-ale undei maluri
O fecioară blondă ca un îngeraș.

Vine, să s-avînte p-unda adormită,
Cu a sa mîndreață, cu-ai săi anișori.
Aura-i codiță cade împletită
În voioase flori.
Trei vîslași mai sprinteni înainte-i sare
Spre a o primi ;
Cu sfială fata la a lor chemare
Lasă-a ei priivire a se rătăci.

„Vin' ! îi zice unul, mîndră copiliță !
Vasu-mi e d-ivoariu, stratul de atlaz ;
Cinci voinici înturnă într-a mea luntriță
Vîsle de topaz !
Roabele spăla-vor genunchele tale
Cu lacrima lor ;



Cînd vom trece rîul, toți vor sta în cale
Căutînd cu dor !"

„Vino, zice-al doile, tinerică fată !
Cine întră-n vasu-mi nu va mai muri
La picioare lumea va vedea plecată
Și-l va pizmui !
Zilele la zile, ani la ani vor spune
Numele-i vestit.
Viitoru-i țese trainice cunune ;
Va-nsufla și frică și va fi iubit !"

„Vino, zice-al treilea, floare de cîmpie !
Vasul meu e simplu, mic, nălucitor ;
Cînd vom trece-n cale, nime n-o să știe,
O, al meu amor !
Dar a mea iubire arde ca un soare :
Eu te voi iubi.
Te voi crește-n sînu-mi, ca p-o mîndră floare ;
Din a mea suflare eu te voi hrăni !

Cît aceste valuri de amor răpite,
Sta-vor p-a lor cale și te vor privi,
Paseri, flori și vînturi, stele aurite,
Te vor pizmui !"
Tînăra copilă stă și se gîndește ;
Apoi bucuroasă mînușiț-a dat
Celui mai din urmă, celui ce-o iubește
Și pe rîul vieții dulce-a lunecat.

II

Ceialți doi plecară cu-alte călătoare
Care preferară în loc de amor
Glorie, avere, vise-amăgitoare
Ca junețea lor.

Pe voioasa undă toți se avîntară
Dulce legănați ;
Dar colo, mai colo toți se-nfiorară,
Căci de vijelie fură-ntîmpinați.

Vînturile suflă, aerul se crapă ;
Aburii în unde cad și se topesc ;
Valul se înalță, ca un munte d-aur ;
Toți se rătăcesc !
Iar cînd aste vînturi turbide tăcură
Și-apa s-a-mblînzit,
Numai barca fetei cu cosiț-aură
Despica pîrîul vieții liniștit !

# CIOBANUL

## I

Mai în gios de stînă,
Lîngă o fîntînă,
Cîțiva ciobănei
Vorbeau între ei :
— „Bădiță, bădiță,
Zice baciul Niță,
Dă-mi a ta fetiță,
Cu sîn albișor
Ca un crinișor,
Cu păr gălbeor,
Să-mi fie soție...
Mult mi-i dragă mie !"
— „Eu că ți-o voi da,
Zice baciul Preda,
Dacă vei ierna
Sus în munticel
Singur, singurel,
Pînă a-nverzi
Codru și-a-nflori ;
Pînă vom veni
Eu și mîndra ta
A mi te lua."

## II

Pe un pisc tăcut
De vînturi bătut,
Tristul ciobănel
Șede singurel,

Tot cătînd spre văi
Să vadă pe-ai săi.
— „Draga de luniță,
Mîndra sălbuliță,
De cinci ori luci
De cînd sînt aci ;
Gheața s-a topit ;
Codrul a-nfrunzit ;
Apa s-a sfîrșit ;
Ei n-au mai venit !

Oițe, oițe,
Cu plete plăvițe,
Ca niște fetițe !
Și voi, cînii mei,
Blînzi ca niște miei,
Tari ca niște lei !

Și tu, Mărioară,
Floare bălăioară,
Zîna florilor
Visul zorilor !
Și tu, maica mea !
Nu mă-ți mai vedea !

Crivăț, crivăcior,
De o fi să mor,
Pe-acest colțișor,
Să aduni cu drag
Subt un verde fag
De prin colțișoare
A mele-osișoare !

Iar voi, lăcrămioare,
Ce rîdeți în soare,



Să mi le udați,
Să mi le scăldați !

Stele, florișoare
Ce-ardeți lucitoare
În cosița serii
Cînd sînt limpezi cerii,
Voi, să-mi fiți, drăguțe,
Mîndre candeluțe !

Iar voi, vîntuleți,
Seara să plîngeți
În brazii măreți !"

III

Astfel cîntă el,
Tristul ciobănel ;
Iar pe coasta lată
Iată că s-arată
Albele oițe
Cu plete plăvițe ;
Și-ai săi cînișori
Ce-alerg lătrători
Înaintea sa
A se bucura ;
Și-a lui mîndruliță
Cu flori în cosiță,
Cu flori gălbioare
Ca raze de soare.

El cînd mi-o văzu,
Inima-i bătu,
Atîta de tare,
Încît cade, moare ;

Cade, se doboară
Gios pe costișoară ;
Cade pînă-n vale
Și-ntîlnește-n cale
Oițele sale
Și-ai săi cînișori
Ce-alerg lătrători.
Ele mi-l zăresc
Și mi-l ocolesc ;
Plîng și se jălesc
Cît brazii se-nclin,
Apele suspin ;
Văile mugesc,
Munții se clătesc,
Vulturii se strîng,
Cu lacrime plîng ;
Soarele de dor
Se ascunde-n nor.

# POEZIILE VECHI ȘI NOI ALE D-LUI DIMITRIE BOLINTINEANU

1855

## CORNUL

Noaptea cu încetul vălu-şi întindea,
Iar trăsura noastră pe un deal suia.
Suspinînd, o fată, dulce creatură,
Mă-nsoţea în cale pînă la trăsură.
Pe străine ţărmuri avînd a pleca,
Unde nici un suflet nu mă aştepta,
Ea era plăcută ca o fericire
Şi purta în suflet tînără iubire.

Pe-ale ei cosiţe luna se juca.
O rouă de lacrămi ochii-i rîura.
Un corn în departe s-auzea pe stîncă
Răsunînd în noapte cu-ntristare-adîncă.
— „Sunetul acesta cînd vei auzi
În străinătate unde tu vei fi,
Cel puţin atunce cugetă la mine !"
Zise drăguliţa revărsînd suspine.

Zece ani trecură. Toate s-au schimbat.
Anii mei în lacrămi mi s-au întristat.
Nu mă mai cunoaşte dulcea mea iubită.
În streine braţe ea e fericită !

Dar cînd sună cornul, nu ştiu ce simţ eu,
Că un rîu de lacrimi udă sînul meu !

1846

## [ELEGIE]

— O, inimă-ntristată ! Ce dor adînc te-ncinge ?
Regreți tu vro dorință ce nu s-a împlinit ?
Făclia tinereței de lacrime se stinge
Cu-al viselor de aur hor vesel și-nflorit ?

Regreți acele bunuri deșerte, peritoare,
Ce plînge-aice-n lume tot sufletul de jos ?
O tînără făptură, o inim-arzătoare
Ce s-au uitat în sînul mormîntului umbros ?

— Orice dorinți frumoase, nu fură împlinite
Și dulcea tinerețe cu visele-a zburat.
Nimic din cele bunuri de muritor dorite,
Acel ce dede viață, nu, nouă nu ne-a dat !

Dar nu plîng tinerețea în suferinți trecută,
Nici bunurile vieței ce oamenii doresc.
Durerea ce port este amară și tăcută,
Căci îmi răspund prin ură acei ce eu iubesc !



## LA D-LA F.C.

### I

Cunoașteți voi o floare ce pe-al vieței plai
Păstrează pînă astăzi profumul ei din rai ?
Ea, pentru care cîntă frumoasa biulbiulică
Și fluturul de aur aripile rădică ?
Cunoașteți voi fecioara cu gene de eben,
Frumoasă ca lumina splendidului eden ?

### II

O, tu, ce frumusețea-ți poetică, divină,
Exală fermec dulce ca fumul de pe flori !
Ești tu o-nchipuire, o rază de lumină
Perdută din cosița rîzîndei aurori ?

Din hora înflorită a viselor de îngeri
Tu poate te-ai perdut !
Și pe pămîntul nostru de doruri și de plîngeri
Cu dulcile surîderi la noi te-ai abătut ?

Oricare ți-e natura, divină, peritoare,
Tu vii pe-acest pămînt
Și răspîndești profumul juneței răpitoare ;
Tu vii ca roua dulce ce trece pe-un mormînt !

Ah ! Vino și-ncunună a bardului cîntare
Cu crinii frumuseți-ți ce ne arunci din cer
Mai dulci ca dimineața ce fără încetare
Se scură dupe sînul rîzîndei primăveri !...

## SUVENIRE DE CĂLĂTORIE

Într-o dimineață, zi de primăvară,
Eu umblam pe-o vale în streină țară.

Dintr-un nor de aur soarele ieșea
Ș-ale nopții lacrămi de pe flori ștergea.

Nu ștergea el însă lacrămile mele,
Anii mei atunce mi-erau poveri grele.

Spre descurajare eu înaintam
Și scîrbit de toate în mormînt căta.m.

Deodată însă ochii mei văzură
Gotici monumente sus pe o măgură.

Mă urcai pe coastă. La poartă stătui
Și o mănăstire în curte văzui.

Domnea într-aceste monumente sfinte
O tăcere-adîncă ca cea de morminte.

Spre aceste locuri am înaintat
Și într-o capelă apoi am intrat.



Auzii d-odată orga plîngătoare
Intonînd armonii dulci și rugătoare.

La aceste cînturi sufletu-mi săltă
Ș-o rouă de lacrămi pe sînu-mi cură.

Pentru că un suflet zdrobit de-ntristare
Se deșteaptă încă de-o dulce cîntare.

O femeie jună, cu păr auros,
Lîngă o madonă ruga călduros.

P-ale sale fețe albe, gălbioare,
Cura în tăcere două lăcrămioare.

Ea era un înger tînăr, dulce, blînd
Și intra în lume lacrime vărsînd.

Pasurile mele nu le-auzi încă,
Atît rugăciunea îi era adîncă.

Ce compătimire mie mi-a-nsuflat
Cînd din rugăciune o am turburat.

Și c-o vorbă blîndă căutînd la sine :
— „Pentru ce verși lacrimi și adînci suspine ?

Cîmpul vieții tale-i semănat cu flori ;
Pentru tine viața are sărbători,

Apele murmură, paserea cîntare
Și amorul dulce, dulce sărutare !“

— „Anii mei sînt tineri, dar s-au întristat
Ca acele roze care s-au uscat !

Nu mai sînt în lume plăceri pentru mine
Și surîsu-mi dulce s-a stins în suspine.

Astfel bucuria poate reveni,
Însă al meu suflet nu-l va-ntineri.

Astfel pe o floare de se vestejește
Poate cădea roua, dar n-o-nveselește.

Steaua vieței mele pe nori a trecut.
Familie, țară, eu tot am perdut !"

Mai în toată lumea am călătorit,
Dar cel înger dulce nu l-am re-ntîlnit.

Însă ea adesea în somnu-mi apare
Cu acele vorbe pline de-ntristare :

„Steaua vieței mele pe nori a trecut,
Familie, țară, eu tot am perdut !"

## FLUTURELUL

Într-o vale lată
Cu flori semănată,
Trece-un fluturel
Mic și sprintenel.
Iată, se oprește,
Stă, se odihnește ;
Vede-o viorea,
Merge lîngă ea.
— „Viorică, lică,
De-ai fi bunicică,
Cît ești frumușică,
Tu m-ai ospăta
În foița ta !"
— „Du-te, fluturel,
Mîndru, mititel,
Cu-aripă pestriță,
Cu puf pe guriță,
Flutur răsfățat,
De flori sărutat !
Căci mi-i săruta
Cu gurița ta.
N-am credință-n tine ;
N-am credință-n mine,
Căci mi-ești frumușel
Ca un îngerel."
— „Viorică, lică,
Lasă-mă ! Mi-e frică !

Vîntu-o să mugească
Ș-o să mă răpească.
Cît sînt de frumos
Sînt și de fricos.
Voi fi înțelept
Culcat p-al tău pept.
Nici nu voi sufla,
Nu te-oi săruta
Și voi fi tăcut,
Împetrit și mut.
Iar de vrei mai bine,
Voi vorbi cu tine
Și voi spune ție
Dalbă istorie
Ce nime nu știe.

Dă-mi, o, viorică,
Bună, frumușică,
Loc în sînul tău,
Căci e ceasul rău :
Morții s-au trezit,
Din gropi au ieșit,
P-aici au sosit !
Ielele pornesc,
Saltă, dănțuiesc.
Mi-e frică de mor
De zgomotul lor."

— „Dacă este-așea,
Vino, zise ea,
Șireată ce-era !
Vino pe-al meu pept,
Dar fii înțelept
Și îmi spune mie
D-albă istorie
Ce nimeni nu știe !"



Floarea a-primit
Fluturul aurit.

— „Viorică, lică,
Lică, mititică,
Dă-mi un sărutat
Că-s de ploi udat
Și voi spune ție
Acea istorie
Ce nime n-o știe."
Cu un sărutat
Ea mi l-a uscat.

— „Mîndră răsurică.
Fost-a o fetică ;
Soarele-ntr-o zi
Trecînd o-ntîlni
Pe un verde plai.
Fata cea de crai
El că mi-o văzu
Și aci stătu ;
Aci se opri
Cît nu trebui,
A-mi o căuta,
A-mi o săruta
Pe a ei guriță,
Pe a ei cosiță,
Răpit de iubire
Și de fericire.
Cerul supărat
P-acest împărat
Că a-ntîrziat,
Schimbă pe fetică
Într-o păsărică.
D-atunci, surățică,
Mîndra răsurică,
Cînd se-nalță soare
Plînge-n frunzișoare.

Iat-o istorie
Ce nime n-o știe."

Astfel a vorbit
Fluturul aurit
Cu-aripă pestriță,
Cu puf pe guriță,
De flori răsfățat,
De flori sărutat.

## MOARTEA LUI MIHAI VITEAZUL

*Lui C. Negri*

Pe cîmpia Turzii, pe un verde plai,
Tabără oștirea marelui Mihai.
Acolo, în cortu-i, domnul se gîndește :
Fericirea țării inima-i răpește.
Are-o presimțire ce l-a turburat
Și pe mîna-i mîndră capul a plecat.
În deșert speranța inima-i răsfață ;
Lacrămile udă gînditoarea-i față.
Înaintea celor ce îl ocolea,
Cu o mantă d-aur el se ascundea.
Către căpitanii ce îl încungioară :
— „Dragii mei ! Iertați-mi astă lăcrămioară !
E o slăbiciune de care roșesc
Toți cîți au un suflet tare, bărbătesc.
Însă sînt minute cînd natura cere
De la cel mai tare partea-i de durere...
Astăzi poci să număr mai la nouă ani
De cînd noi ne batem cu atîți dușmani.
Este-adevărat, am făcut, în lume,
Neamului acesta cel mai mare nume.
Însă, ce-i mărirea, fără de folos ?
Ceea ce-i în noapte focul mincinos !
Singură mărirea nu-i destulătoare,
Nu voi foc de stele, ci voi foc de soare.
Cîte mii de inimi moartea n-a-nghețat ?
Și în cîte case dorul n-a intrat ?
Țara este-n lacrămi și se pustiește.
Floarea tinerimei cîmpul învălește.

Şi în raza slavii unde strălucim,
Văz, pe nesimţite noi ne mistuim !
Astăzi lupta noastră orice luptă curmă ;
Ea va fi lovirea cea mai de pe urmă.
Astăzi este timpul ca să isprăvim.
Sau români ne perdem, sau români trăim !"

Asfel le vorbeşte... Dar doi soli sosiră,
Doi trimişi al Bastei. Capii toţi ieşiră.

— „Basta vă trimite ? Spuneţi ce doreşte !
Basta, iară Basta !... nu mai isprăveşte !"
— „Ce doreşte ? zice unul din călăi,
Basta porunceşte la vasalii săi !"
— „Să porneşti îndată banda ta în ţară !"
Îi răspunse celalt cu o vorb-amară.
— „Mergeţi, zise domnul, l-al vostru stăpîn !
Spuneţi-i că nu e încă un român
Care să dea arma pîn-a nu se bate !
De-i bărbat, aice vie a combate !"
— „Este timp !..." şopteşte un ucigător.
Celalt trage iute paloşul uşor
Şi c-o lovitură repede şi tare
Îl implîntă-n sînul eroului mare.
Căpitanii iute sar, mi-l înconjor,
Dar Mihai le zice : „Fraţilor, eu mor...
Spuneţi doamnei mele să nu se mîhnească
Şi-n iubirea ţărei fiii mei să-i crească.
Cînd vor fi în vîrstă, să le spuie ea
Că nu voi răzbună pentru moartea mea ;
Numai pentru ţară şi neatîrnare
Sînul lor să simţă sînta răzbunare !
Iară voi, tovarăşi, mie îmi juraţi
Niciodată mîna cu strein să daţi !"



La aceste vorbe cade-ntr-al său sînge.
Toat-a lui oştire cu durere-l plînge.
Apele pe cale stau şi se opresc ;
Paserile-n aer triste ciripesc.
Moartea cu-a ei mînă faţa lui atinge ;
Inima-i îngheaţă, vorba i se stinge.
Iar viaţa-i mîndră zboară către nori,
Ca mirosul dulce unei stinse flori.

## BENCHETUL

### I

În pulbere de aur se culcă mîndrul soare
Şi cupele bogate răsun în sărbătoare.
Aici se-mbăt voinicii de vin şi de amor,
În ochii unor mîndre citind ursita lor.

Dar domnul ia paharul şi strigă-n gura mare :
— „Să stingem în plăcere a vieţei întristare,
Căci anii noştri-n lume ca fumul se resip
Şi orice fericire e scrisă pe nisip.

Culegeţi dar, culegeţi, în dimineaţa vieţei
Acele flori născute pe sînul frumuseţei !
Căci ele sînt plăpînde ca vis amăgitor,
Ca vinul acest dulce ce trece rîzător.

Ah ! Viaţa este scurtă ca timpul dimineţei
Şi ani cu plete albe urmează tinereţei.
Ei ni se par departe, dar iată, au sosit...
O, dulce tinereţe, de ce m-ai părăsit ?

O, mîndră, mîna-ţi albă să toarne-n cupă-mi vin
Şi lasă pe-a ta gură să-nec al meu suspin !
Ascunşi de ochii lumei în lunga ta cosiţă,
Să mă îmbăt de focul ce arde-a ta guriţă.



Ah ! Lasă-mă pe sînu-ţi rotund şi albişor,
Plîngînd a mea durere, într-un suspin să mor !"
Aşa vorbeşte domnul şi capu-i se abate
Pe sînul frumuseţei cu plete lungi, bogate.

Iar sub arzînda-i buză, al ei chipşor bălai
S-aprinde ca o roză în soarele de mai.
Dar iată, măre, iată că un ostaş s-arată ;
De pulbere şi vînturi i-e faţa sărutată.

E mîndr-a lui armură, statura-i e făloasă
Şi coama lui din cască se varsă vînturoasă.
Îndată ce apare, toţi tac şi îl privesc
Şi mîndrele s-ascunde în plete şi roşesc.

### II

— „Hoardele barbare-neacă cîmpiile,
Spaima-nainte-le zboară ţipînd !
          Sila şi lacrima,
          Moartea şi flacăra,
Pasul barbarilor urmă gemînd !
Şi pe cînd cetele, înfruntînd oştile,
Relele luptelor cearcă mereu,
          Voi, daţi plăcerilor,
          Daţi desfătărilor,
N-auziţi gemătul neamului greu ?"

### III

El zice. Ruşinea, ca juna fecioară
Ce goal-ar fi prinsă, roşeşte şi zboară.

IV

Domnul românilor, roşu în feţele-i,
Zboară cu cetele cele uşori.
        Tropotul cailor,
        Zgomotul armelor
Turbură cîntecul paserii-n flori ;
Spintecă aerul, zboară ca umbrele ;
Luna, ici, dincolo, iese din nori,
        Luminînd cetele,
        Sărutînd pletele,
Sărutînd feţele, armele lor.

# VISUL LUI ŞTEFAN CEL MARE

Seara răspîndeşte umbrele-i uşoare.
Şi melancolia trece gînditoare.

Dar Ştefan cel Mare, rătăcit prin văi,
Dintr-un corn de aur cheamă bravii săi.

Inima-i zdrobită ca a lui oştire ;
Ţara-i întristată ca a lui gîndire !

Pe un colţ de peatră şeade el în dor ;
Vîntul suflă păru-i lung, fluturător.

Pentru-ntîia oară inima lui plînge !
Ochii lui revarsă picături de sînge.

Acolo dă capul somnului mijind
Ce-i închide ochii cu-aripa-i d-argint.

Iată că-i apare o fecioară jună,
Ale cării plete strălucesc la lună,

Negre şi bogate sub cununi de flori ;
Ochii ei asupră-i cad pătrunzători ;

Cad ca două raze, dulci și călduroase,
Mîna ei atinge coamele-i undoase.

— „Ce ? Eroul mare, umbra a grăit,
Însuși el suspină și s-a îndoit ?

Înțăleg fricosul ce ascuns lovește,
Robul ce sărută jugul ce-l strivește ;

Dar un suflet mare, suflet de bărbat,
Nu-nțeleg, o, Ștefan, cum s-a întristat !

Mergi pe a ta cale, nu sta niciodată !
Urmă datoria care ți-e lăsată !

Orice-mpiedicare, stavili, vor peri ;
Cu-orice-mpiedicare țar-a ta va fi !"

Pe un nor de aur zboară ea cu fală ;
Un parfum de roze pasul ei exală.

Ștefan se deșteaptă, șterge fața sa,
Unde-o lăcrimioară dulce se scura.

Luna argintoasă rîde printre nori,
Dulcea filomelă cîntă între flori ;

Iar la focul lunei, cînd mi se deșteaptă,
Vede-a lui oștire care îl așteaptă.

Vede căpitanii ce îl înconjor
În tăcerea nopței le vorbește lor :



— „Fraților de arme, fala românească !
Dacă o să peară țara părintească,

Dacă-n cartea soartei este însemnat
A peri poporul cel mai lăudat,

Cel puțin atuncea peară vitejește
Remușcînd toiagul care îl lovește,

Ca un ager șarpe ce lovit și-nvins,
Caută să muște cel ce l-a atins !

Astfel e românul, și-n a lui cădere
Cine îl rănește, după dînsul pere !

Astfel e românul, astfel să perim,
Și-n căderea noastră chiar să ne mărim !"

Mii de glasuri strigă... Luna bucuroasă
Dintr-un nor de aburi pare mai voioasă ;

Stelele de aur mai cu foc lucesc
Și-n adîncul nopții văile mugesc :

— „Astfel e românul, astfel să perim,
Și-n căderea noastră chiar să ne mărim !"

## CAVALERUL ȘI FLUTURUL

I

O albă fecioară, pe vale de munte
La rece pîriu,
Adapă fugaru-i cu stemă pe frunte,
Cu aur pe frîu.

O rouă de lacrămi scînteie în față,
Pe roze și crini ;
Cosița-i rîzîndă, săltînd se răsfață
De austrul lin.

Cu ochii în unde ce trece spumoasă
Visează tăcînd,
Iar calu-i privește pe doamna-i frumoasă
Ce-o vede plîngînd.

E timpul cînd ziua și umbrele mute
Pe piscuri se joc,
Iar văile-noată în valuri tăcute
De umbră și foc.

Atunce din umbre o umbră s-arată,
Un june ostaș ;
El pleacă genuchii-i, la timida fată
Cătînd drăgălaș.



— „O, albă regină ! tu ești grațioasă
Ca visul din zori
Ce scutură dulce pe-o frunte umbroasă
Aripa-i de flori !

Cînd ochii-mi văzură la cea dintîi oară
Al tău chip frumos,
Mi-erai cunoscută, o, dulce fecioară !
O, vis grațios !

Cu hora de vise, voios legănată
Pe caru-nflorit
Să ștergi de plîns ochii-mi, mai mult de o dată
La mine-ai venit.

Ca-n visele-acele, o ! vino, mă-mbată
Și azi de amor !“
El zice și fața-i de lacrămi rouată
Exprim-al său dor.

L-aceste cuvinte, fecioara uimită
Roși tinerel.
Distractă, răsfață cu mîna-nflorită
Al ei călușel.

— „Nu... nu... niciodată !“... ea zice ș-ușoară
Pe cal s-arunca,
Iar calu-i prin noapte cu vultur ce zboară
Voios înota.

II

— „Stăpîne ! Știu toate secretele tele !“
Îi zice zburînd
Un flutur de aur cu mici aripele,
Gingaș și plăpînd.

„Pe-o roză-nflorită aproape de tine
Dormeam legănat,
Cînd vorbele tele trerupte-n suspine
Din somn m-a sculat.

Ea nu te iubește, sărmane streine !
Dar trebui să mori !
Mai bine o uită... Fă, frate, ca mine
Cu dulcile flori !

Poți încă să afli atîte fecioare
Cu sînii de crin.
Se perde din lume acela ce moare,
Sărmane strein !

Dar poate, sărmane, ea însuși răspunde
La tînăru-ți dor !
Adesea femeia iubește ș-ascunde
Simțirea-i de-amor.

Oprește dar doru-ți ! Aproape de sine
Eu merg a pîndi.
Pe dulcea ei față, pe-ale ei suspine
Voi ști a ceti.

III

Stăpîne ! te scoală și du-te îndată
Căci ești așteptat.
Vezi : gura mea-i încă cu drag profumată
De-al ei sărutat !



La dragul tău nume, răsuri tinerele
Pe frunte-i pășteau.
Vezi ș-aripa-mi udă de dulci lăcrimele
Ce-n gene-i ardeau !

Dar vino cu mine. În valea-nflorită
E albul ei cort !“
Iar tînărul tace — la vestea dorită —
Căci el era mort !

## ȚEPEȘ ȘI SOLII

Temerea domnește peste București ;
Popolul îneacă curțile domnești ;
Căci doi soli veniră de la-mpărăție
Și aduc lui Țepeș ștreang și mazilie.
Toți boierii țării veseli i-nsoțesc
Și cu pompă mare spre palat pornesc.
Țepeș îi primește într-a sa mîndrie.
Solii-naintează... — „Doamne, pace ție !
Însă încetează de a mai domni.
Sau te pregătește astăzi a muri !"
La aceste vorbe toți sunt în unire
Și toți trage pala spre a lui lovire.
— „Ce ? Și voi, răspunde domnul turburat,
Cu dușmanii țării moarte mi-ați jurat ?
Ascultați, voi, care mai aveți simțire
De români și lacrimi în nenorocire !
Viață și domnie le nesocotesc :
Ale mele lupte vouă-o dovedesc ;
Însă țiu la țară, țiu la neatîrnare ;
Țiu ca să-mi fac neamul lăudat și mare !
Am fost foarte aspru, și-ale mele mîini
Au vărsat atîta sînge de români !
Dar al vostru sînge ce mi se tînjește,
Îl plătea cu lacrimi cel ce vă vorbește.

În mijlocul celor ce mă-nconjurau.
Și pe o coroană țara lor trădau,



Nu puteam într-altfel face eu unire,
Ca să scap românii de a lor robire.
Dară, brațu-acesta este sîngerat,
Însă-ai țărei dușmani nu l-au cumpărat !"

La aceste vorbe, ceata ostășească
Strigă cu poporul : „Țepeș să trăiască !"
Speriați, boierii prin ferestre scap ;
Iar pe soli îi bate cu piroane-n cap.

## BUJORUL

— „Frumușică copiliță,
Cu dulci stele în cosiță,
Fii-mi mie drăguliță,
Căci de cînd tu ai venit
Din locașu-ți înflorit
Niciodată n-ai iubit.
Să te fac nemuritoare
Prin cîntări desfătătoare,
Prin iubiri răsfățătoare !“

— „Nu se poate, voinicele,
Să dau floarea vieții mele
Pentru cîntecele tele.
Să am inimă de dat,
Buze dulci de sărutat,
Aș alege-un împărat !“

Astfel zice, apoi zboară
Ca o stea ce se coboară,
Iar voinicul făr' noroc
Varsă lacrime de foc
Pîn' ce dreptul ursitor
Îl preface în izvor,



Iar pe fata făr-amor
O preface în bujor,
Floare mîndră, răpitoare,
Însă nemirositoare.

De-atunci, cîte fetișoare
Au un suflet uricios,
Se fac toate florioare,
Florioare făr' miros.

## GIULFIDAN

### Cîntul întîi

I

ALI

„Două ierni albiră două ori pămîntul
De cînd, o, tambură, tu ai amuţit!
Astfel cum la soare s-a închis mormîntul,
S-a închis la viaţă sufletu-mi zdrobit!

Căci de-atunce neagra umbr-a răzbunărei,
Ori în care parte pasul mi-am purtat,
Pînă şi în sinul dulce-al dezmierdărei
Vine şi îmi strigă : tu eşti ruşinat!

Am uitat pe lume orice datorie,
Patrie, şi lege, oameni, lume, cer...
M-am făcut... Dar cine poate ca să ştie
Fără să mă mustre ?... însuşi ienicer!

Şi cu toate-acestea ea-mi era iubită !...
Niciodată fiii marelui proroc
N-au simţit această patimă cumplită,
Care-mi arde viaţa cu atîta foc!

Ea era frumoasă !... Coama-i unditoare
Semăna cu norul aurit d-o stea...
Ca o dimineaţă-n rochia-i de splendoare
Ea în frumuseţe dulce strălucea.



Unde-ţi este-amorul, dragă păsărică,
Ce creşteai la umbra mîndrului harem ?
Unde eşti tu însuţi, dalbă floricică,
Ce păstrai profumul dulcelui Edem ?

Aurul atras-a gîndurile tele
Pînă în haremul marelui vizir,
Unde arzi ca steaua serilor prin stele,
Tînără dorinţă cu aripi de fir!

Tremură acuma !... Neagra răzbunare
Chiar în astă-noapte se va arăta !...
Fraţii mei de arme stau în aşteptare ;
Moartea îmi surîde... Trebui a pleca.

Fraţii mei de sînge şi de o credinţă
Carii pentru aur m-aţi nedreptăţit!
Veţi cădea-n robie şi în suferinţă,
Umiliţi d-aceia ce-aţi despreţuit!

Trista moliciune la a voastră poartă
Va pleca în lacrămi capu-i abătut ;
Orişice simţire nobilă-a fi moartă
Într-al vostru suflet rece şi căzut !"

II

Ascultaţi ! Ce huiet trece în furtună ?
Nu-i aceasta hora morţilor fricoşi ?
Vîntul ţipă-n fumii ; tunetul răsună ;
Şerpi de foc congioară norii fumegoşi.

Azrael [1] se plînge între cimitire ;
Ginii [2] uzi de ploaie tremură la porţi ;
Mii de spaime zboară şi o nălucire
Rîde pe locaşul trist al celor morţi.

Chiparisul geme și se îndoiește
Încărcat de ploaie, legănat de vînt ;
Însătat, pe-o groapă un strigoi jălește,
Morții rădic capul din al lor mormînt.

Moartea despletită, palidă, ușoară,
Printre vijelie se aruncă-n zbor ;
Iar pe unde trece, buha cobitoare,
Țipă — seau un cine dup-un vînător.

Pasere a morței ! Ce vestești tu oare ?
O nenorocire, nu mă îndoiesc ;
Cîntu-ți are dorul celuia ce moare,
Ironia celor ce-i desprețuiesc.

Ești amica noastră, tu, ce-nsufli frică,
Chinurile noastre de le prevestești ?
Nu, tu nu ești nouă mesageră-amică,
Căci tu rîzi de oameni și-i desprețuiești !

III

Cine e sumețul ce s-aruncă-n valuri
Pe la Cornul d-Aur de la Scutari,
Cînd furtuna varsă undele pe maluri ?
Nu e ienicerul cel viteaz, Ali ?

Mîne răzbunarea-i o să se-mplinească,
Căci orice în lume are un sfîrșit ;
Însă ea va-nchide, făr' să lecuiască,
Rana ce străbate sufletu-i zdrobit.

În deșert un tigru plin de răutate
Rumpe vînătorul ce l-a săgetat,
Căci el poartă-n sînu-i fierul ce străbate ;
Și cu răzbunarea nu e vindecat !



El ieși din sînul undelor spumate,
Merge l-adunarea de la Hat-meidan [3]
Unde ia comîndul cetelor turbate
Și toți strigă moarte blîndei Giulfidan.

**Cîntul al doilea**

I

Vijălia trece ; cerul strălucește,
D-ale sale stele dulce curonat,
Numai dorul nostru nu se răsipește ;
Orice zi în lacrimi ni s-a arătat.

Noi sîntem ca cele flori necunoscute
Ce se nasc la umbra unui trist mormînt,
Unde fără soare se trec nevăzute
Și nesărutate de al zilei vînt.

Totul naște liber ș-omul tot robește.
De-ar fi fost putință el ar fi robit
Însuși diadema care strălucește
P-orizonu-albastru cu-aur înflorit !

Ce sînt bune-aceste petre prețioase,
Stelele acestui luxuros harem ?
Aste locuințe scumpe și pompoase
Ce rechem splendoarea dulcelui Edem ?

Ce se folosește paserea robită
Dacă lanțu-i este d-aur seau de fier ?
Ceea ce voiește inima-i rănită
Este libertatea de-a zbura la cer !

Astfel stau de vorbă pînă să se culce
Sclavele-n haremul marelui vizir,
Unde c-ochii-n lacrimi cheamă somnul dulce,
Legănate-n haine mîndre de porfir.

II

Însă cine curmă lina lor vorbire :
— „Ce s-aude-afară ?“ zice Giulfidan.
Și o sclavă dulce ca o fericire
Cată pe fereastră către Hat-meidan.

Lingă favorita șeade o fecioară,
Soră cu vizirul, alba Sefiea,
Și înclină capul ca o florișoară
Peste favorita ce o mîngîia.

Dar vedeți alături, blînda favorită !
În maturitatea frumuseței ei
Pare ca o roză bine înflorită
Surîzînd voioasă lîngă bobocei.

Cît e de suavă prima sărutare
Ce-a picat din buza unei dulci feciori ;
Cît de voluptoasă floarea ce tresare
Sub o sărutare de zefiri ușori ;

Cît sînt de splendide, vii, strălucitoare,
Stelele în fundul dulcelui eter ;
Cît de dulci și magici ochii-unei fecioare
Care-n rugăciune se înalț la cer ;

Încă nu egală rara frumuseță
Întru care arde blonda Giulfidan,
Fantasmă părută, vis de tinereță
Ce înșală dulce sufletul uman !

— „Ianicerii ! strigă sclava tinerică.
Ianicerii-n piața de la Hat-meidan !“
Zice și-ngenunche palidă de frică,
Sărutînd piciorul blondei Giulfidan.



III

Dar Ali în capul cetelor pîșește
Ca un vînt ce-atrage valuri după el.
Ochii lui de sînge turburați lucește.
— „La vizir acasă !“ strigă un rebel.

Armia sosește ; poarta se dărîmă ;
Curțile se umple d-ieniceri armați.
Siabuș c-o gardă ce avea sub mînă
Apără haremul de acești turbați.

Anii curonase păru-i de ninsoare,
Fără să mlădie brațul lui de fier,
Fără să culeagă nici o dalbă floare
După vitejia astui ienicer.

Sîngele acelor ce îl încongioară
Cură ca o undă după pala sa.
Garda-l imitează. Orice glonte zboară
Un rebel sălbatec trebuie-a călca.

Pînă la trei sute din acești din urmă
Se abat pe pragul porței femeiești,
Însă totd-odată viața lui se curmă, —
Martir al onoarei cei cavalerești.

Ienicerii strigă, — poarta se abate ;
Toat-acea mulțime intră în harem.
Sclavele sfioase, goale jumătate,
Par ca niște dalbe hurii din Edem.

Dar Ali s-arată... Giulfidan pălește...
— „Spune-mi, niciodată tu nu m-ai iubit ?“
Giulfidan tresare... apoi îi zîmbește :
— „Totd-auna, zice, te-am disprețuit !“

— „Ieniceri, aici ! strigă cu turbare,
Pe aceste două să le dezbrăcați
Și cu pelea goală, fără încetare,
Astăzi toată ziua să le preumblați !“

Zice. Ienicerii le dezbracă-ndată
Și c-un bici le mînă vesel prin oraș.
De la o fereastră Ali a le cată
Cum le scot cu hohot din acel locaș.

La a lor vedere nimenea nu știe
Ce simțea ; dar fața lui se încreți
De un rîs satanic, cînd de bucurie,
Cînd de-amărăciune : el înnebuni !

## ANA ȘI ARAPUL

### I

Ei ! acel arap
Negru și buzat
Și cu solzi pe cap,
Ciupit de vărsat,
Unde-l vezi umblînd,
Nu mai poți rîzînd.

Șase galioane
La Brăila sus,
Marfă de cocoane
Pentru milioane
Turcii au adus.

Ana, jună floare
De la Filipei,
Vine rîzătoare
Ca o sărbătoare
La Brăila-n schei.

Iar acel arap
Negru și buzat
Și cu solzi pe cap,
Ciupit de vărsat,
Cu mustața roasă,
Zise : Ce frumoasă !

## II

Noaptea peste valuri
Se lăsa din zbor ;
Tristele cavaluri
Răsuna pe maluri
Cîntece de dor.

Ana tinerică
Ne-ncetat plîngea
Și-ntr-o luntricică
Dulcea frumușică
Dunărea trecea.

— „Ană, Anișoară,
Crinișor plăpînd,
Pasere ce zboară
Și subt aripioară
Pune capul blînd,

Rumenă fetiță
Ca un trandafir,
Cu mică guriță,
Cu lungă cosiță,
Cosiță de fir ;

O ! vino cu mine,
Sultană să-mi fii.
Am saraiuri pline
D-aur și rubine,
Roabe patru mii !“

Ana nu-i răspunse,
Însă se-nchină.
Luna-n nori s-ascunse,
Ceva se cufunse ;
Unda bolboră.



Iar acel arap
Negru și buzat
Și cu solzi pe cap,
Ciupit de vărsat,
Zise : Ce păcat !

## ORTANZA

I

Soarele se scaldă-n alba Propontide
Ca un glob de foc ;
Pe-ale mărei valuri, vesele, splendide,
Razele-i se joc
Şi în vii torente de-aur şi purpură
Varsă dulci culori
Ce se variază pe surfaţa-azură
Şi se sparg în flori.
Vasul meu pe mare, încărcat de vele,
Fuge legănat.
Mă-ntreceam cu delfini şi cu rîndunele
Pe Bosforul lat.
La o apă dulce [1] unde se adună
Albele femei,
Vasul nostru zboară, între soare, lună,
Umbre şi scîntei.
Dar caicul intră după lina mare
Într-un rîuşor
Repede ca viaţa, ca o sărutare
Dulce de amor.
Deodată ochii-mi văd pe o cîmpie
Pintre pomişori
Albe odalisce ce cu bucurie
Se perdeau prin flori.
Vasu-mi se opreşte. Eu cobor pe maluri
Pe sub chiparoşi,
Unde-o odaliscă îşi mira în valuri
Ochii ei focoşi.



Altele preurmă peste valea verde
Fluturii ce zbor
C-ale lor speranţe care-n plîns se perde
Şi ca dorul lor.
Altele-n talice pe-arcuri poleite
Trec cu-ai lor eunuci.
Prin iaşmac scînteie plete aurite
Şi-ochii lor cei dulci.
Mai văzui acolo nişte dragi fecioare.
Soarta le-a adus.
Una e frumoasă ca o fericire
Care-a încetat.
— „Vino de priveşte, zise cu zîmbire,
Un frumos păcat !“
Zice şi-mi arată o hanîmă albă
Pintre pomişori,
Care-n mînuşiţe împletea o salbă
De suave flori.
Eu văzui prin vălu-i albioara-i faţă
Ş-ochii lăcrămoşi,
Pletele-i rîzînde ce voios răsfaţă
Zefirii undoşi.
Eu văzui în ochii-i şi pe-a ei guriţă
Raiul voluptos,
Iar pe sînu-i fraged, plin de bucurie,
Mai văzusem eu
Viaţa, cum lucise în copilărie
Sufletului meu.

II

Luna varsă valuri limpezi, răsfăţate,
Peste rîuşor.
Ale noastre vase, vesel legănate,
Pe surfaţă zbor.
Sub caic cu şease vîsle auroase
Undele mugesc.
Trece hanîmica, cu gene frumoase.
Stau şi o privesc.
La lumina stelei, ea înclină dulce
Capul ei, visînd ;

Iar pe alba-i față lacrima străluce,
        Grațios picînd.
După noi aproape cele dragi fecioare
        Vin într-alt caic.
După rîu, în mare vasele ușoare
        Undele despic.
Ne-nturnăm în noapte pe a mărei față
        Cu-albii îngerași.
Latele lor plete ce-n vînt se răsfață
        Fîlfîie drăgălași.
Vesela Ortanza zise rîzătoare :
        — „Ești nerăbdător !
Vrei s-ajungi caicul ? Cauți poate-o floare,
        Floare de Bosfor ?“
Albele nebune rîseră voioase
        De uimirea mea.
Ale lunei valuri vii și argintoase
        Preste noi cădea.
Alba hanîmică ce înțelesese
        Cît a fost plăcut.
La lumina stelei întredeschisese
        Vălu-n flori cusut.
Vasul ei mai iute zboară peste unde,
        Undele spărgînd.
Pintre umbra serei cînd și cînd s-ascunde,
        Pare cînd și cînd.
Apoi stă pe valuri pînă ce sosește
        Vasul meu cel mic
Și îndată valul iară se zdrobește
        Sub al ei caic.
Dulce fericire !... Vasul meu atinge
        Vasul ei fugos.
Aurea-i desface vălul ce încinge
        Păru-i voluptos.
Fața-i dezvălită ce la lună luce
        Mi se arăta,
Sub a mea cătare ce-o sărută dulce
        Se împurpura.
Mîna-i mică smulge din a ei cosițe
        Două dalbe flori ;



Le sărută dulce cu a ei guriță
        De mai multe ori ;
Apoi mi le-aruncă cu neîngrijire,
        Fața înturnînd.
Iar caicu-i zbura ca o nălucire,
        Unda înspumînd.
— „Ah ! ce flori frumoase ! strig-acea fetică
        Ce atît iubesc !
Dați-mi mie una, cea mai mîndrulică,
        Vîslele s-opresc !“

III

Dar caicul zboară cu acea iubită
        Cînd noi ne oprim.
În deșert pe marea cu-aur înflorită
        Ochii rătăcim !
Luna se ascunde dup-un vîrf de stîncă ;
        Cerul se umbrea.
Ascultam în noapte... O tăcere-adîncă
        Peste tot domnea.
— „Unde vrei a merge ?“ caicciu-mi zice.
        — „Pot să ți-o spun eu ?
Oriunde mi-i duce, nu mai sînt ferice,
        Lopătarul meu !
Dum-acolo unde alba hanîmică
        Are-al ei harem,
Să mai văd în ochii și pe-a ei gurică
        Dulcele Edem !“
— „Cine o cunoaște ?“ zise cu dulceață
        Lopătarul meu.
— „Draga mea Ortanză ! oh, îți jur pe viață
        Și pe Dumnezeu !
Jur pe frumusețea-ți splendidă și dulce,
        Pe-ale ei comori,
Pe a ta privire ce în lacrimi luce,
        Pe-al tău sîn de flori !
Pentru fapta asta, perfidă fetiță,
        Îmi voi răzbuna
Și cu voluptate rumena-ți guriță
        O voi săruta !“

## CAICELANEE

*Lui G.S... poetul.*
*Omagiu de amicie și stimă.*

I

Vin', regina mea iubită !
Barca mea e aurită ;
Pintre celelalte vase
Ea lucește ca un crin.
Coardele sînt de mătase,
Velele-i sînt de satin.
Unde vrei eu te voi duce,
Dar ascultă, dragă dulce,
Pentru prețul muncei mele
Nu voi sceptru de-mpărat,
Nici coroana ta de stele,
Ci un fraged sărutat.

IV

— „Ici în barca mea voioasă
Vin-, o, tînără frumoasă,
Albă floare din Eden
Cu cosițe de eben."
— „Du-mă dulce lopătare
Unde stelele de foc
Cu o moale răsfățare,
Cu albastre flori se joc
Și în viața care zboară
Eu ți-oi fi o sorioară."

— „Te voi duce cu plăcere
Dacă tu-mi făgăduiești,



De acum, l-a mea vedere,
Să pleci ochii, să roșești."

Iar copila cea iubită
A roșit ca un grenat
Și sfioasă și uimită
Ochii-n sînu-i a plecat.

D-atunci alba copiliță
Cu ochi dulci și arzători
Și cu șire pe cosiță
De la sînu-i îmi dă flori.

V

COMPĂTIMIRE

— „Nici rara frumusetă ce inima-mi răpește,
Nici zilele ce zboară de cînd nu te-am zărit,
O, dulce Mehrubică, nimica nu gonește
Imaginea ta dragă din sufletu-mi rănit !

Căci tu ești idealul ce-am căutat pe lume,
Cu visele-nflorite în viață mi-ai părut
Și-n raza frumuseții-ți, în dulcele tău nume,
Și cerul, și pămîntul, și viața am perdut.

Tu ești, o, dulce fermec al visurilor mele,
Întîia și din urmă ființă ce ador
Și anii mei de-acuma pe lacrămile tele
O, dulce dragă, zbor !..."

Astfel peste lina mare,
În caicu-i fugător,
Cu o dulce suspinare
Cînt-un june trecător.

Dar colo pe-acele maluri,
Între verzii sicomori,
Unde-un chioșc se miră-n valuri
Între stele și-ntre flori,

O femeie se-ntrevede
Prin cafasu-i zugrăvit,
Ca o stea ce se prevede
Într-un rîu argintuit.

Ea îmi scoase din cosiță
Două flori ce sărută
Și cu alba-i mînușiță
În caic le aruncă.

X

Te înturnă, lopătare,
Pe Bosforul turburat,
Căci la draga mea chemare
Mîndra mea s-a arătat !

Iar tu, palidă lumină,
Învelește-ți fruntea-n nor !
Vînt, te scoală și dezbină
Valurile din Bosfor !

Valuri repezi și turbate,
Fruntea albă rădicați
Și-n abisele spumate
Barca noastră cufundați !



XI

Steaua serilor răsare
Și se leagănă pe mal.
Stăi, o, june lopătare,
Colo-n umbra celui mal.

Să văd alba hurioară,
Dulce floare din Eden,
Cu bălaie genișoară
Și cu ochii de eben,

Să văd aurul ce luce
Peste crețu-i perișor,
Singura comoară dulce,
Singur aur ce ador.

XIII

Colo unde se înclină
Sicomorul pe mormînt,
Într-a stelelor lumină,
Dulce legănat de vînt,

Unde-n linele serate
Se aude cîte-un val
Suspinînd cu voluptate
Sub umbrosul verde mal,

Acolo, o, lopătare,
Du-mă, du-mă, de-i putea,
Căci acolo cu-ntristare
Sub a morței legănare
Doarme dulce draga mea !

## LUI V. ALECSANDRI

Tu, din a cărui liră s-exală-etern şi lin
Un cînt suav şi dulce ca fumul dupe crin ;
Tu, ce cînd laşi pe harpă-ţi o mînă fugătoare,
Tragi graţiile-n horă şi joacă rîzătoare ;
Tu, ce încînţi cu fermec prin cîntul tău plăcut,
Vei spune mie oare, de ce tu ai tăcut ?

Am auzit că lira lăsînd-o la o parte,
În cîrmuirea ţărei ai fi luînd tu parte ;
Că părăsind eterul cu stele semănat,
În pulberea arhivei tu capul ai plecat,
Urmînd mulţimei lumei ce crede din vechime
Ca fără post nu este în viaţă nici un bine !
N-ar fi mai bine însă, înalte arhivar,
Decît să pui pe cale al patriei greu car,
La tine la moşie, prin văi desfătătoare,
S-arăţi a ta putere pe cerbi şi căprioare ?
Şi dacă nu eşti meşter la arma de vînat,
Să prinzi cu undişoara puicuţele din sat ?

Dar nu, iubite frate !... Tu ai o datorie
Frumoasă, sîntă, sacră, spre dulcea poezie...
De-aceea către ţălu-ţi nainte să te-avînţi.
Decît să fii ministru, mai bine e să cînţi.
Un cîntec ce exprimă o-naltă cugetare
Plăteşte-o lege nouă ce trece în uitare.
Ce-ţi pasă dacă unii într-altfel se gîndesc
În cercul de-ntunerec în care se găsesc !



Ia zborul tău în secoli cu muzele uşoare
Şi de ţărîn-arhivei te şterge pe picioare.
Ia lira ta de aur de roze semănată,
Ia-ţi fluierul d-ivoriu şi cîntă înc-o dată :
Îmbată-ne de fumul suavei poezii,
Pe cînd ambiţioşii visează la domnii !
Nu este nici un bine a fi în lume mare :
Înaltul arbor cade l-a vîntului suflare ;
În vîrful naltei stînce ce-şi perde fruntea-n nori
Nu nasc mai niciodată suave, mîndre flori.

1850

## PANDURUL

Mîndri-or fi stelele-n rai !
Mîndre florile pe plai !
Însă ca armele mele
Nu lucesc nici flori, nici stele !

Vin' la mine, voinicele,
Ca să-ți dau armele mele,
Arme mîndre de pandur,
Cu argint jur-împrejur.

Tu la brîu de le-i purta,
Seara colea vei afla
Și copila mîndruliță
Îți va da flori din cosiță,
Cugetări din inimioară,
Sărutări din gurișoară.

Cînd păgînu-n cale-o trece
Capul n-o să ți să plece,
Iar tătarii de-or veni,
De cumva de-ar întîlni,
S-or preface că adun
Flori în iarnă pe cătun.



*

Multă ploaie-n acest loc !
Dar nu-i ploaie ce rodește
Ci e ploaie ce-ofilește
Și din ochi se răspîndește
Tristă lacrimă de foc !

Cît cu ochiul se zărește,
Cît cu gîndul s-ocolește,
Unde românaș trăiește,
Măi copile, măi bădiță,
Țipă pruncu-n măiculiță.

*

Inima mi-e seacă,
Traiu-mi este greu,
Iar tu zaci în teacă
Iataganul meu !

Multă larmă s-auzit !
Nu-i pandurul ce-a venit
Ca un leu nebiruit,
Ci tătarul ce lovește
Capul ce se umilește !

Fraților, sculați cu toți,
Să scăpăm țara de hoți
Și în inimă streină,
Ce în pele de juvină,
Să-mi spăl pala de rugină !

Inima mi-e seacă,
Traiu-mi este greu.
Ieși acum din teacă
Iataganul meu !

## CAVALCADA

Aburii pe cer aleargă,
Luna se ascunde-n nor ;
Lasă caii-n pas să meargă,
Să-ți spui, dragă, al meu dor !
Lasă caii, mîndruliță,
Că de nu mă-i asculta,
Cîte flori ai pe guriță,
Toate le voi săruta !



## O GHICITOARE

### COPILIȚA

— „Ghici, al vieței mele soare !
Cîmpul se prevede oare
În cel cer cu stelișoare ?
Sau acele mîndre stele
Se prevăd în floricele ?
Ghici, o , dragul vieții mele.“

### POETUL

— „Ghici, copilă-ncîntătoare !
Raza se prevede oare
P-ale tale buzișoare ?
Sau micuța ta gurică
Se prevede-n răsurică ?
Ghici, o, dulce frumușică.“

## ANDREI SAU LUAREA NICOPOLULUI DE ROMÂNI

### Partea întîi

I

De ce plîngi tu oare, o, dulce Marie ?
Ce abur umbrește voioasa-ți junie ?
Uscatu-s-a roza ce ieri ai sădit
Și-n zîmbetu-ți tînăr azi a înflorit ?
Perdut-ai vro cruce de mărgăritare
Sau paserea verde cu mîndră cîntare ?
Văzut-ai vro fată c-un chip mai frumos,
C-un zîmbet mai tînăr, c-un păr mai undos ?
Copilă ! dar este în lume fetiță
C-o față mai dulce și mai drăguliță ;
Cu geană mai lungă pe verzi ochișori
Ce flacăra-și stinge în lungi lăcrimiori ?

II

Ca salbă de aur steluța zîmbește.
Ce fantasmă dulce în noapte albește
Și trece subt arbori cu pasuri ușori,
Călcînd în picioare plăpîndele flori ?
Ați zice-o suavă și blîndă părere
Ce-n vise de noapte apare-n tăcere.
E dulcea Marie ce-așteaptă p-Andrei,
Pe care-l iubește ca zilele ei.
Andrei se pornește, de astăzi, în lume,
Să-și facă, prin arme, avere și nume,
Căci poate Mariei să fie el drag ;
Dar lumea-i ciudată... Andrei e sărac.



Andrei se pornește, și cine nu știe
Cîți pleacă la arme, să nu mai revie ?

Spre seară, noi ziua mai mult prețuim ;
Cînd viața ne lasă, mai mult o dorim ;
Așa, o, durere ! l-a lor despărțire,
Nimic nu egală a fetii iubire.

În seara aceea era mai frumoasă
Decît totdeauna, nebună-amoroasă,
Vorbind, făr' să știe, ce-i vine în gînd.
Îl strînge pe sînu-i rîzînd și plîngînd ;
Și alba ei mînă cosița-i răsfață,
Înclină pe buze-i suava ei față ;
Suspină pe sînu-i,-necat de oftări,
'L-îneacă, -l-îmbată pe lungi sărutări.

— „Tu pleci, drăguliță ?... Vai ! nu mă iubești !..."
— „O, dulce Marie ! ce vorbă grăiești !
Frumoasă copilă ! vezi, cerul o știe !...
Dar tu ești, drăguță, a mea bucurie !
Ah ! dacă junie și viață iubesc,
Iubesc, pentru tine, o, nume ceresc !

În razele d-aur ce pică din soare,
Eu văz a ta față ; în roua pe floare,
Eu văz al tău zîmbet ; în vîntul cel blînd
Suflarea ta dulce auz eu trecînd ;
În cîntul mierliții, cereasca-ți cîntare ;
În freamătul florii, a ta sărutare !
Dar ce vei, Marie ? Vezi tu, de pornesc,
Mă duc ca să merit să-ți zic : te iubesc !"

— „Ah ! zise copila de plîns înecată.
Dar tu mergi la moarte !... o, tată ! o, tată !"

— „La moarte, Marie ? Nu, îngerul meu !
Nu-i moartea de care mă turbur azi eu ;
Căci moartea e dragă cînd cel ce se duce
E sigur să-l plîngă o inimă dulce ;
E-o moarte mai crudă, o, suflet curat...
E viața, e viața, cînd omu-i uitat !..."

— „O, mîndrul meu dulce ! să te îndoiești
De stelele d-aur ce tu le privești,
De privighetoarea ce cîntă-n cîmpie ;
Dar crede, dar crede în dulcea-ți Marie !"

Atunci păsărica lumina vestea.
— „Rămîi sănătoasă, o, inima mea !"
— „Ah ! dacă ursita așa risipește
Orice fericire ce-n viață-mi zîmbește,
Purcede ! îi zise copila cu dor ;
Dar cînd te-i întoarce, o, dulce amor !
În dar căuta-vei pe mîndra-ți iubită ;
Căci vîntul va geme pe piatra-i negrită !
În dar întreba-vei, o, dragă Andrei,
În dar întreba-vei de numele ei,
Căci florile vieței or să veștejească,
Și ochii-ți în lacrimi or să se topească !"

III

„Porunca e dată... Cînd dragile zori
Vor pune-n cosițe ghirlande de flori,
Vom trece pe gheață, și vechea cetate
În foc și în sînge, gemînd, să v-abate.
Mihai de oștire-i va fi mulțumit,
Orcum se va-ntoarce norocul cumplit ;
Căci ori cetățuia ne cade în mînă,
Sau toată oștirea se face țărînă !
Dar noaptea e lungă și gerul cumplit...
Să facem să sune paharu-aurit !



Căci cine ne-a zice, de azi într-o lună,
De azi pînă mîine, de-om fi împreună ?
Durerile noastre dar să le-mpăcăm
Și-ntîi, pentru țară, cu drag să-nchinăm !
E dulce, e dulce să moară neștine
Spre-a țărei scăpare, mărire și bine !
Ah, cerul aude ! Decît a peri
Pe pat de mătase, topiți din zi-n zi,
Și viața trîndavă cu lacrimi a plînge,
Mai bine peri-vom pe cîmpul de sînge,
În crîncene lupte sub fierul păgîn,
Cu armele-n mînă cum moare-un român !"

În chipul acesta, la focul cel mare,
Vorbeau căpitanii, lovind în pahare.

E greu. Lăcrimioara pe față curgînd,
Se schimbă-n ninsoare ; iar steaua trecînd
În aerul rece, voioasă și plină,
Îneacă cîmpia de dulce lumină.

E mijlocul nopței. În aeru-mbros
Tăcutele stele sclipesc mai voios,
Așa cît s-ar crede că-și dau o mișcare
Ca să se-ncălzească în frigul cel mare.
Ostașii la focuri spăl armele lor ;
Iar unii modulă un cîntec de dor ;
Un altul adoarme și lauri visează,
Un altul vorbește c-un cal ce nechează,
Un altul, din fluier, sunînd lîngă foc,
Privește alături alți zece ce joc.

IV

De ce, o, copilă cu păr gălbeor,
Cînd toți bucuriei dau inima lor,

Tu numai pleci capul şi, în suvenire,
Deştepţi, cu durere, o dulce gîndire ?
Mărire, copile, tu poate visezi ?
Dar ştii, o, sărmane, în ce zei tu crezi ?
Mărirea-i lumină ; iar cei ce-o adoară
Sunt fluturi de aur ce nopţi o-mpresoară.
Vezi colo-n lumină acei fluturei ?
Per toţi cîţi s-avîntă în flacăra ei !

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Andrei ! Unde este a ta bucurie ?
Ţi-aduci tu aminte de dulcea Marie ?
Ţi-e dragă ea încă ?... În dar te fereşti,
Vezi tu, l-acest nume, te schimbi şi roşeşti !

V

Blînd, noaptea închide stufoasele-i gene
Pe ochii-i de aur şi trece alene.
În vechea cetate tot pare-adormit ;
Abia cîteodată, neferul, trezit,
Ici, colo, pe ziduri, şezînd la veghere,
Precurmă prin glasu-i a nopţii tăcere.

Cu toate acestea, se fac pregătiri
Să-nfrunte în ziuă ghiaurele-oştiri ;
Dar mute ca moartea ce fără durere
Se-ntinde cu-ncetul p-o viaţă ce pere.

Dar paşa cetăţii, d-ai săi conjurat,
În somnul cel dulce era cufundat.
El nu se gîndeşte la lupta ce vine :
Mai multe mii pale lucesc lîngă sine ;
Şaizeci ani de viaţă război a urmat ;
Cu al armelor geamăt atît s-a dedat,
Că trebuie-a crede că-n pace, tăcere,
El nu întîlneşte aceeaşi plăcere :



Aşa şi vulturul pe piscul uscat,
De tunet, de crivăţ, de ploi îngînat,
Ţintînd orizonul ce-n foc se-nveleşte,
Mai dulce se-mbată, mai lesne-aromeşte.

Ca viţ-amoroasă p-un arbor uscat,
Pe sînu-i o sclavă căpşoru-a plecat.
Vedeţi favorita, cît e de frumoasă ?
Văzînd-o, aţi zice o floare voioasă
Născută alături d-un trunchi veştejit,
Ce-opreşte să vază un soare iubit.
Ea doarme tăcută, uşor coperită
De coama-i bogată, căzînd despletită,
Şi de o maramă de albă răţea
Ce pare o pată alături de ea.
Ea doarme... Suflarea-i atît e de blîndă,
Că fără parfumul ce sînu-i răspîndă,
Aţi crede că viaţa-i, ca fumul de crin,
S-a stins într-un tînăr şi dulce suspin.
Dormi ! Ce-ţi pasă ţie de lupta ce vine ?
Înalţă-se aburi de plîns şi suspine !
Înece-se cîmpul în sînge-omenesc !
Ce-ţi pasă, ce-ţi pasă, imagin ceresc ?
Aşa fluturelul, cînd vîntul mugeşte,
Cînd ploaia se varsă, cînd norul trăsneşte,
S-ascunde în floare, şi-acolo, răpit
D-amor, el adoarme voios, fericit.

VI

Dar cine-i fecioara cu peri castanii,
Cu gene bogate, cu ochi verzi şi vii
Ce arde în lacrimi, sprincene rătunde
A căror codiţe în păru-i s-ascunde,
Pe mica-i guriţă un zîmbet senin
S-arată şi pere gonit d-un suspin ?
Ah ! cine-i fecioara a cării mîndreţe
E dulce ca visul voioasei juneţe ?

E care-o femeie sau înger d-amor
Ce plînge pe oameni și lungul lor dor ?
Oricine-i fecioara, nimic mai frumos,
Nimica mai fraged, mai drag, amoros
Și iarăși nimica ca mîndra-i junie
Nu are un fermec de melancolie !
O floare suavă născută în zi
Să-și lase mirosul și-n sear-a peri :
Un dulce imagin ce-n vise divine,
Poetice, trece-necată-n suspine !

E fiica lui pașa. — Ea șade alene ;
O lacrimă lină îi pică în gene ;
Iar mîna ei mică, pe frunte-i trecînd,
Părea că gonește un cîrd dulce, blînd
De tinere vise... Sorbită-n gîndire,
Prin lacrima-i lină, se-ngîn-o zîmbire.

Pe creștetu-i, părul udat d-al ei plîns
În ace de aur cu grație-i strîns.
O candelă arde ; fumînda-i vultoare
Se varsă pe fața frumoasei fecioare.
În casă s-exală un mîndru miros
De lemne d-aloes, ce arde frumos,
Și într-o cățuie de aur turnată,
Apururea pune a Istrului fată.

Pereții odăii aci se-nvălesc
În scumpe covoare pe care lucesc
Cîmpii roditoare, dumbrăvi înverzite
De dafini și chitri cu roade aurite.

. . . . . . . . . . . . . . .

Aproape de fată, la poalele ei,
O tînără roabă cu ochi frumușei
Stă ca să mîngîie frumoasa-i stăpînă ;
Deci ia mandolina, și coarda suspină
În mînele sale micuțe-albișori,
Ca vîntul cel dulce ce trece pe flori.



„Sărutarea se deșteaptă
Tremurînd pe buza mea ;
Ea pe tine te așteaptă,
Unde ești, lumina mea ?

Tu ești tinerețea gîndurilor mele ;
Anii tăi întunec focul dulcei stele ;
În lumina feții-ți zorile pălesc ;
Lîng-a ta iubire, pere-orice iubire ;
Soarele e rece lîng-a ta zîmbire :
Îngerii din ceruri chiar te pizmuiesc !

Buza mea e dulce ca un foc de miere :
Sînul tău albește ca un crin în sere ;
Trandafiri pe buze-mi vecinic înfloresc ;
Mirtul nu miroase ca a mea suflare ;
Lacrimile-mi pică ca mărgăritare ;
Lasă la picioare-ți să le răspîndesc !

Călduroase lăcrămioare
Cură lin din geana mea ;
Unde ești, al vieții-mi soare ?
Unde ești, inima mea !“
Așa cîntă roaba, dar dulcea-i cîntare
Adaog-a fetii ascunsă-ntristare.

— „Bulbulă ! Bulbulă ! Tu ai un secret ?“
Îi zice aceasta ce p-albul ei pept
C-o buză-amoroasă îi dă sărutare.
„Ah ! nu te ascunde ! Această schimbare,
Aceste lungi lacrimi, vezi tu, te-au vîndut...
Subt alba ta mînă tambur-a tăcut
De cîteva zile... Tu nu ieși din casă ;
Și viața ta dulce cu somnul te lasă !
Tu nu mai acoperi în dragi sărbători
Cosița ta mîndră cu petre și flori !

Nimic nu-ți mai place, și-n visele tele
Aflînd mulțămire, reverși lăcrimele !
O, dulce Bulbulă ! de ce-mi tăinuiești
Durerile tale ? Nu mă mai iubești ?
Vai ! unde sînt încă acele dragi zile,
Cînd una și alta, voioase copile,
Dorințele noastre cu drag le spuneam
Și una de alta nimic n-ascundeam ?..."
Bulbula, răpită de-o vie gîndire,
N-aude nimica... străină șoptire !...
Ascultă ce zice !... „O, sufletul meu !
De ce nu sînt oare o pasere eu,
Să zbor spre acela ce inima-mi cere,
Să-l văd înc-o dată, să mor de plăcere !"

Atuncea un zîmbet ferice și lin
Trecu p-a sa frunte gonit d-un suspin.

— „În ce loc porți gîndul, frumoasă fetiță ?
Ce vorbe șoptește micuța-ți guriță
Și nimene n-aude ? Căci orice-i șopti,
Nu poate să fie, vezi tu, Bulbuli,
O rugă de noapte... Ah ! teme-te foarte !
Ce zici tu, copilă, te-ar duce la moarte,
S-auză urechea eunucului rău !
Căci nu este crimă ce-n sufletul tău
Se rostogolește ; o crimă-i iertată ;
Tu poți a ucide, tu poți totd-odată
Urî cu putere... dar nu a iubi,
Și amorul în sînu-ți s-a-nfipt, Bulbuli !

Dar cine-i acela ce ochii vreodată
Prin vălu-ți, fetică, putu să străbată ?
Chipșorul ți-e vergin de orice cătat
Ca gîndul ce încă nu s-a exprimat...
Ah ! cine-i acela, ființa cerească !
Urmează el oare credința turcească ?



E timariotul al căruia fier
Lucește-n batalii ca fulgeru-n cer ?
Zaimul cel june a cărui albețe
Întunecă crinul în prima-i junețe ?
Un bei sau un pașă, un șef, un spahiu,
Și cum, pînă astăzi, el încă e viu ?
Nu ; crima ta este de trei ori mai mare ;
Femeia adultă tot are scăpare ;
Dar tu, vai ! nimica nu e pe pămînt
Să nu te-osîndească îndată-n mormînt !
Căci... cine-o să crează ? O crimă cumplită !
Nu ; moartea n-ajunge să fii osîndită !"

VII

Bulbula iubește un june străin,
Un om făr' de lege, un cîne creștin !
Ieșind la plimbare cu sclavele sale,
Bulbula-ntîlnise ghiauri p-a sa cale.
Ca roabă, voinicii o poartă cu ei
În tabăra noastră la hatmanu-Andrei.
Acesta, nu numai îi dă libertate,
Ba încă dă ordin s-o ducă-n cetate.
D-atuncea, în lacrimi se scurg ochii ei ;
D-atuncea iubește pe junele-Andrei.

Ca robul ce zace în neagra-nchisoare
Și lasă departe gîndirea-i să zboare
La cei ce iubește și pot a-l uita,
Așa Bulbulica la el cugeta.

„O, vînturi ! o, vînturi cu line-aripèle !
Duceți către dînsul suspinele mele !
Iar voi, nori ce treceți subt vesela stea,
Departe, departe, duceți viața mea !"
Dar vorbele fetii rămîn spînzurate
Pe buzele-i ca niște bobițe rouate
P-o mică răsură cînd ploaia a stat :
Căci tunul, de luptă semnalul a dat.

## PARTEA A DOUA

### I

Voios aurora în aer zîmbind,
Punea flori de aur în păru-i d-argint.

Cu razele zilei Ali se trezește.
S-ucigă toți robii ghiauri, poruncește.

„La arme ! la arme ! zaimi, iurucleri !
Voi, timarioții, azapi, ieniceri !
La arme ! la arme !... Iar voi, ulemale,
Rugați pentru șahul și oștile sale !
'Nainte, delii !... Să bată, să bată,
Aici tembelicul !... Ghiaurul s-arată !...
Să arză fitilul ! Topciii la loc !
O dată, de două, a treia ori, foc !..."

Alarma se dete, toți zbor l-apărare ;
Bătrînii și junii, cel slab și cel tare.
Femeia cu pruncii rămîne plîngînd ;
Iar spaima, pe strade, aleargă țipînd.

### II

Războiul, strig unii, dar e barbarie !
Nu numai atîta, ci chiar nebunie ;
Cu toate acestea oricare război
Își are o țintă : sau ca să despoi,
Sau să se păstreze aceea ce are ;
Un mijloc s-ajungem un țel oarecare.
Dar ce folosește că tunul e mut,
Că pala adoarme, că flint-a tăcut ?
Prin alte mijloace noi tot ne slujim
S-ajungem la țelul ce-atîta dorim !
Mijloace mai barbari căci ele s-arată
Subt masca iubirei ce Iuda odată



Luă să înșele p-al său Dumnezeu,
Și alții, în urmă, luară mereu :
Să peară războiul, căci e barbarie :
Dar peară înainte acea lăcomie
Ce, cînd nu armează pe oameni ca fiare,
Împarte veninul printr-o sărutare !...

. . . . . . . . . . . . . . .

Mii ani se scurară, și această-omenire
Nu s-aflã pe drumu-i de înaintire.

. . . . . . . . . . . . . . .

Războiul, îmi place să cred că odată
O să înceteze ; dar cînd ? cu ce plată ?
Cu jertfe, cum zise un vechi ateneu,
Cu jertfe, demni numai de un Dumnezeu.

. . . . . . . . . . . . . . .

### III

Ca cele nisipuri ce în vijălii
La poale de dealuri se strîng în pustii,
Așa și românii s-avînt spre cetate ;
Iar boambele roșii înuntru s-abate
Și unde se lasă, ard, stric, înspăimînt,
Și fiece casă o schimb în mormînt.
Ca gemete d-oameni ce-n mări furiate
Se-nec în mugirea de vînturi turbate,
În vuietul crîncen al bombii de foc,
Orice-altă strigare se-neacă pe loc.

O ploaie de gloanțe în vînt vîjîiește :
Îneacă pandurii, ninsoarea roșește.

Dar cine-i acela ce s-a ridicat
Pe poarta cetății, și ce a strigat ?
Apare și pere ca o nălucire !...
Ah ! poarta se crapă !... A noastră oștire
Aleargă acolo și află p-Andrei
Ce poarta deschide și intră cu ei.

O spaimă adîncă aleargă-n cetate ;
Aci musulmanii vin toți a combate.
O luptă amară... mii săbii lucesc,
Și locul se-neacă de sînge-omenesc.
Acolo bătrînii, copii și neveste
Cu petre și apă arunc în fereste.
Un Dan spatarul, călare trecînd,
În dreapta și-n stînga pe trupuri călcînd,
Un june turc, falnic, aci-l întîlnește
Și, vrînd să-l lovească, pe cal îl rănește.
Viteazul răspunde, iar mîndrul osman
S-abate subt brațul spatarului Dan.
Cadîna îl vede și, de la fereste,
Ochește !... Spătarul căzu făr' de veste.
Românii văd glonțul de unde-a venit,
Turbați, la femeie mai mulți s-au suit :
Ca leii-n mînie o sfîșiu îndată ;
Iar casa-ntr-o clipă căzu sfărămată.

În capu-unei strade stă pașa cu-ai săi
O mie, din cei buni mai falnici flăcăi.
O ceată de roșii aci se oprește ;
Andrei, cu mîndrie în frunte-i pășește.
O ageră luptă începe-ntre ei ;
Din pala tăioasă se varsă scîntei ;
Iar sîngele cură și flinta trăsnește,
Și calul turbează, voinicul răcnește.
La piepturi se luptă, se strîng, se lovesc :
Cu dinții se sfîșiu, cu pumni se izbesc !



Doi fii la o parte se lupt lîngă-un tată ;
E pașa. În sînge-i e pala muiată.
Odin căpitanul aleargă spre el.
Subt brațul său cade un fiu tinerel.
Bătrînul său tată geme cu turbare...
Dar oastea română se face mai mare,
Îneacă tot locul... Și pașa cu dor,
S-avîntă-nainte pe calu-i ușor.
Fugind armăsaru-i mai colo s-abate
Lovit de un glonte ce coasta-i străbate.
Bătrînul coboară, aci adăstînd
Cu sabia-n mînă să moară luptînd.
Dar hatmanul Udrea acolo sosește ;
Rădică baltacul, pe pașă lovește ;
Acesta se-nclină, iar pîn-a muri
Ursita voise amar a privi
Căzînd lîngă dînsul, în prima junie,
Doi fii în morminte și-o fată-n robie.

Îndată ce cade bătrînul Ali,
Oștirea turcească începe-a fugi.

Ici calul înfige potcoave ușoare
În fruntea și-n peptul acelui ce moare,
Și care,-n durere-i, ca șarpe călcat,
Piciorul ce-l calcă, scrîșnind, a mușcat.
Un alt cal, mai colo, vărsînd cavalerul,
Al cărui braț falnic tăiatu-l-a fierul,
În voia-i turbată ici, colo-alerga,
Și o mînă tăiată de frîu se-nclește.

Ici unu-n ninsoare dă zilele sale ;
Iar altul, din fugă-ntîlnindu-l pe cale,
Se-mpiedică, cade și alții sosesc,
Și toți se răstoarnă și se-nvălmășesc.
Iar alții, dînd arme, își cer iertăciune ;
Un altul preferă, decît a depune

Jos armele sale și a se preda,
Să-și spintece sînul cu sabia sa.

IV

Andrei, către-acestea, mergea mai-nainte.
Pe cale, Bulbula îi vine în minte ;
Se teme de soarta ce-ar fi-ncercînd ;
Deci, către seraiu-i pornește zburînd.

Seraiul e-n flăcări. Soldații-n turbare,
Ard, surpă și taie mai tot ce le-apare.
Acolo aflară frumoase femei
Ce, fără gîlceavă, le-mpart între ei.
Cadîne sfioase, plîngînde, gingașe,
Cu față-albișoară și mult drăgălașe,
A căror picioare nu au fost călcat
Decît pe covorul de flori semănat ;
A cărora buze micuțe, rumeoare,
Abia sărutase o rază de soare,
Acum, prin ninsoare, prin sînge-omenesc,
Aleargă desculțe, și plîng, și roșesc ;
De ger înghețate, de spaimă uimite,
În brațul oștirei leșin despletite !
Andrei se arată în mijlocul lor.
— „Ce ? Nu mă-nșel oare ? le zice cu dor.
Un șarpe nu mușcă pe cît îi dai pace ;
Nu sîntem mai barbari, căci ce rău ne face
Aceste ființe !... Tovarășii mei !
Cruțați slăbiciunea acestor femei !"

V

O, tu, ce poeții, în vise cerești,
Îți dară coroana mîndreții-omenești ;
Iar tu, spre răsplată, reverși p-a lor liră
Parfumul juniei ce drag îi inspiră !
O, tu, ce noi nu știm de unde-ți iei zborul,
De naști ca o roză cînd suflă amorul,



De vii ca un zîmbet ce o ziuliță
Ne lasă să pice din mîndra-i guriță !
O, tu, ce suflarea-ți exală miros,
Ce-neacă parfumul de crin grațios !
O, tu, ce privirea-ți lumina îmbie,
Pălind primăvara la dulcea-ți junie !
O, tu, ce suspinul ai tînăr și lin
Ca vîntul de seară ce suflă pe crin !
Femeie ! femeie ! de unde vii oare ?
Din cer sau din iaduri, din umbră, din soare ?
Tu naști, o, femeie, pe tristul pămînt,
Ca floarea ce crește pe negrul mormînt !
Nimic nu-i mai tînăr c-a ta tinerețe,
Nimica mai dulce c-a ta frumusețe !
Precum statuarul antic s-amoră
D-o Venere mîndră ce mîna-i săpă,
Așa C[reatorul] l-a ta săvîrșire,
Zîmbi de plăcere, d-amor, fericire !
Dar spune, o, fermec al vieții-omenești !
La ce zeitate fatală slujești,
Și care se joacă cu inima-ți blîndă
Ca crivățul toamnei cu unda plăpîndă ?
O, dulce ființă ! o, chip îngeresc !
Tu ești, o, femeie, un flutur ceresc,
Ce după o floare pe alta s-avîntă
Și ceea ce luce mai mult, o încîntă !

VI

Acel ce se duce, se uită îndată ;
E zisă cam proastă, dar adevărată ;
Și trebuie-un suflet ce-n lume e rar
Să nu bea-al uitării prea rece pahar.
Vai ! omul nu este și nici n-o să fie
Cum visul juneții adesea-l descrie !
Mai mare durere e-atunci cînd perdem
Iluzia dulce în care credem !
Oricine va zice aceea ce-i vine ;
Dar viața aceasta nu este un bine !
Întreabă pe-acela ce a suferit
Și vede cu lacrimi, perind ce-a iubit !

Nu, nu, viața este o grea-îndatorință
De gemete, plîngeri și de suferință ;
Iar dacă vrodată ferice gustăm,
E, ca suferința mai crud să-ncercăm.

Andrei era însă o rară ființă ;
O inimă plină d-amor și credință,
Gîndind ca fecioara ce în juni ochișori
Se-mbată de toate, de vise, de flori.
Maria-i ocupă gîndirea-i senină ;
Ea e pentru dînsul virtutea divină,
Și nu-i vine-n minte să-l poată uita
Acea ce domnește în inima sa.
Această uitare ar stinge îndată
A lui tinerețe de vise-mbătată.

## VII

Andrei, către-acestea bogat, fericit,
Avînd și un nume ce-n gloate rostit,
Acel ce-l aude, se întoarce, șoptește,
Se duce-n Moldova la cea ce iubește.

Andrei p-a sa cale era însoțit
D-un june rob negru de care-i iubit,
Cu care împarte a lui întristare,
A lui bucurie, a lui nerăbdare.

## VIII

Dar seara se-nalță tăcută din văi ;
Andrei e-n pămîntul părinților săi,
Prin umbrele nopții, el vede-n departe
Lumini jucătoare în vechea-i cetate,
Cu albile-i turnuri pe care se joc
A lunii-argintoase cosițe de foc.



## IX

E timpul acela cînd steaua cerească
Privește în față planeta lumească ;
Cînd apele cură în lungi lăcrămiori !
Cînd paserea cîntă speranța în flori ;
Cînd totul re-nvie și însuflețește,
Și inima zboară la orice dorește.
Cîrsteiul ce-n rouă voios se scălda,
Ici, colo, prin tufe, pîrîu-ngîna ;
Iar ceru-mbrăcase cămașă cusută
Cu flori aurite... O aură mută,
Purtînd pe aripă-i parfumul de flori,
Îmbată ai serii tăcuți călători.

Andrei întîlnește o dulce plăcere
Și totdeodată o vie durere,
Văzînd tîrgușorul în care-a născut.
Nainte să intre, la porți a stătut.
O lacrimă dulce pe fața-i coboară
Și gîndu-i aleargă la-acea ce adoară.

El intră-n cetate... Ajunge acasă.
Bătrîna lui mumă ședea lîngă masă ;
Ea nu îl cunoaște pîn' nu i-a vorbit.
— „Vin' ! zise bătrîna, o, fiu preaiubit !
Căci întîrziesem aicea-n viață,
Să văz înc-o dată drăguța ta față !"

## X

Tăcerea și umbra domnesc în cetate ;
Iar stradele d-oameni erau deșertate ;
Abia cîteodată, cîte-un trecător
Lăsa să s-auză un zgomot ușor.
Doi inși trec p-o stradă... Ici, colo s-arată
O mare ogradă c-o casă-ntristată,

Pe care mulţime de umbre trecea
De cîte ori luna din abur ieşea.
Asupra cetăţii se-nalţ tristătoare
Vechi turnuri cu formă înspăimîntătoare.
Ca geniuri triste cetatea domnesc.
L-a lor tinereţe se par că gîndesc.
Aici cucuveaua, în noapte, cobeşte ;
Poporul, pe ziduri, adesea zăreşte
Fantasme uşoare ici, colo trecînd
Ce-n noaptea adîncă s-aud suspinînd.

Andrei, la aceste vederi cunoscute,
Şi-aduce aminte minute plăcute
Din copilărie, iar tînăru-i dor
Îi smulge din ochii-i un plîns arzător.

Aproape de casa Mariei străbate
Şi-opreşte cu mîna al său sîn ce bate.

XI

Ce muzică dulce eu am auzit ?
Ce mare lumină în ochi mi-a izbit ?
Ah ! poate că moartea a stins al ei nume !
Sau ce va să zică aci acea lume ?...
„Vai ! dacă ursita aşa risipeşte
Orice bucurie în viaţă-mi zîmbeşte,
Purcede !-i zise Maria cu dor,
Dar cînd te-i întoarce, o, dulce amor !
În dar căuta-vei pe dulcea-ţi iubită :
Căci vîntul va geme pe piatra-i negrită !"

Aşa gîndea mîndrul, cu temere stînd
Şi multele focuri din casă cătînd.

. . . . . . . . . . . . . . . .

Andrei, prin fereastă, înuntru-a privit...
Ce vede el oare ? căci a-ngălbinit !



Ce vede el oare ? Făclii numeroase
Răvarsă o undă de raze voioase
Ce-n specoli răsfrînte, lumin îndoios
Şi fac să străluce în părul undos
Al junelor dame şi tineri fecioare,
Ca nişte rîzînde şi dulci lăcrămioare,
Cununi de brilante, de roze şi crini,
Şi zîmbetul dulce acestor vergini.

Aci tinerimea, nebună-amoroasă,
S-avîntă în danţuri săltînd graţioasă,
Şi-uitînd orice chinuri ce ani înconjor,
Pe sînul plăcerii, descarc viaţa lor.

În ochii-i atuncea Maria s-arată
Voioasă, rîzîndă, de flori coronată.
Alături stă mîndru-i şi tînăr bărbat,
Subt draga-i privire cu drag fermecat ;
Nimic nu umbreşte a sa fericire,
Andrei nu mai vine-n a sa suvenire.
Ea nu îl mai crede aici pe pămînt ;
P-acest vis d-o noapte s-a-nchis un mormînt,
Pe care frumoasa copilă lăsase
Gîndirea din urmă şi-ndată-l uitase,
Precum pe mormîntul a tot ce-a-ncetat
O ultimă floare să caz-am lăsat.
Andrei, la această fatală vedere,
Crezu că încearcă un vis de durere.
El perde d-odată pe cea ce iubea
Mai mult decît viaţa. Ah ! inima sa
Era generoasă, şi-această lovire
Putea s-o primească cu indiferire,
Ca multele jertfe ce-n viaţ-a făcut
De tot ce dorise de cînd s-a născut !
Dar el avea încă credinţă-n iubire
Ca cea mai din urmă a sa fericire,
Încît, pentru dînsul, în lume a fi
Era, de acuma, a crede,-a iubi...

Așadar ideea c-amorul în lume,
Ca alte dragi vise, nu fu decît nume,
În inima-i jună atît a lovit,
Cît părul pe capu-i d-odată-a albit.

XII

El intră în sală pe cînd se-ncepu
O horă voioasă... Maria-l văzu.
Andrei lîngă dînsa se prinde îndată ;
A ei mînă-n mînă-i era înghețată.
— „Marie ! Marie ! de ce m-ai vîndut ?"
— „Ce zici ?... Niciodată eu nu te-am văzut !"
Răspunse mireasa... Andrei se uimește ;
S-abate și moartea îndată-l răpește.

XIII

La Iași, pe o stradă trecea un convoi
De juni, cu cai ageri. Un car cu doi boi,
Cu coarne-aurite, urma acea turmă ;
Mulțime de popol mergea mai pe urmă.

Flăcăii descarcă pistoalele lor,
Și caii se spariu, nechează și zbor.

Lăute, cimpoaie, în aer răsună ;
Iar lumea, pe poduri, din ce-n ce s-adună.
În car e Maria cu nunele mari ;
Aproape de ele mai mulți lăutari.

. . . . . . . . . . . . . . . .

Cu toate acestea, nuntașii s-opresc ;
Un mort p-alor cale, aci întîlnesc.



Naintea acelui ce pleacă din viață,
Acela ce vine, înclin-a sa față.

Nuntașii fac cale, se strîng, se abat,
Și lasă să treacă al mortului pat.

Cu toate acestea, în zgomotul mare
Al nunții, se-neacă funebra cîntare.

Un june rob negru coșciugul urma,
Tăcut ca durerea, și lacrimi vărsa.

Pe lîngă mireasă convoiul pornește.
Maria, din caru-i, pe mort îl privește ;
Dar repede-ntoarce atunci ochii ei,
Căci ea cunoscuse în mort pe Andrei.

XIV

Într-una din zile, într-o sărbătoare,
O ceată de tineri și june fecioare,
Mergînd la mormîntu-i, aflară aci
P-arap făr' de viață... Era Bulbuli.

## SAFIRA

### I

În pulbere de stele eterul s-a-nvălit,
Iar alba lor regină cu părul aurit
Se-nalță pintre umbre pe stînca fortunată
Ca vesela speranță pe inima-ntristată.
Dar luna poleită și stelele pălesc
În razele ce varsă castelul boieresc !
Acolo se serbează un rîzător festin ;
Mulțimele de oaspeți în cupe varsă vin
Și-nchină pentru țară și pentru adunare :
Safira se cunună în surle și-n fanfare !

Așa în cursul nopței ei toți se-nveselesc.
Dar tînăra mireasă, cu chipul îngeresc,
Coboară în grădină sub lesele-nflorite
Și stelele-i sărută cosițele-aurite,
Și razele de lună, albaștrii ochișori
Se-nalță către ceruri rouați de lăcrămiori.
Ea plînge, ș-alba-i mînă deșiră din cosițe
Cununa de mireasă cu aurele vițe.

Safira se mărită, dar nu cu-al ei iubit
Ce prin frumoase fapte în lume-a strălucit,
Ci cu un om cu-avere și inimă-njosită !
De-aceea ea își smulge cununa-i înflorită !
Dar mîndrul vieței sale nu a mai repărut.
Se spune că acesta din țară a trecut
Și are să se-ntoarcă cu oaste tătărească
A umili odată trufia părințească.



### II

Dar colo, mai colo, departe în noapte,
S-aude o șoptă, un tropot de cai.
        La surdele șoapte
Pandurul lipește urechea pe plai

Și zice soției să-nșale fugarul,
Să-i dea baltagul și șaua de fier
        Căci vine tătarul
În număr mai mare ca stelele-n cer.

Iar șopta cu încetul se face mai mare
Și codrii răsună de-un tropot întins.
        S-aude o strigare
Și pulberea lată pre văi s-a destins.

Pandurii, sub arme, trimit să vestească
La nuntă pre copiii ce încă închin.
        Mîna voinicească
Abia mai rădică paharul cu vin.

Tătarii ! repetă oricare suflare.
În văile-ascunse cei mulți se-nvălesc.
        'Nainte călare
Ajunge un june cu coif romănesc.

Urdia s-oprește pe valea-nflorită.
O albă copilă cu ochii de cer,
        Cu coam-aurită,
Veni la voinicul cu zale de fier.

Voioasă, ușoară, la raza de lună,
S-aruncă pre calul acelui voinic
        Și toți împreună
Cu caii lor falnici ei noaptea despic.

III

O lumină slabă pîntre umbra deasă
Luce cînd şi cînd
Ş-a pustietăţei tristă cîntăreaţă
Turbură tăcerea pre castel ţipînd.

Oaspeţii s-adună într-o sală lată.
Spaima răsipeşte fumul rîzător.
Trebui să se bată
Sau să se retragă pre la locul lor ?

Astfel se întreabă socrii şi ostaşii
Stînd înspăimîntaţi.
Astfel se întreabă şi mai toţi nuntaşii
Vor ca să se ducă dup-acei turbaţi.

Însă cînd aflară că acele cete
Au răpit mireasa, falnicul bătrîn,
Tata dulcei fete,
A sărit pe arme ca un vechi român.

Toţi nuntaşii pleacă ; caii lor nechează
Şi prin umbră zbor
Ca o vijelie ce se depărtează
Şi s-aude încă gemătu-i uşor.

IV

Sub nişte stînci perdute în umbre şi în nori
Se-ntinde-o vale verde cu rîuri şi cu flori.
Acolo se zăreşte oştirea tătărească ;
Acolo lasă caii să joace şi să pască.



Dar colo pintre lese cu rămuri înflorite
O tînără fecioară cu gene poleite.
Înclină alba-i frunte pe-a unui brav ostaş
Şi mîna sa se joacă în păru-i drăgălaş.
În aria albastră înoată luna plină
Şi varsă preste cîmpuri pîraie de lumină.
— „Ştii tu, o, dulce mire, de nu ai fi venit,
Frumoasa ta drăguţă în rîu ar fi perit !“
— „Ce zici tu, o, dulce fermec ! Să mori ? ah ! ce gîndire !...
Nu-mi turbura, o, dragă, cereasca-mi fericire
Cu vorbe-atît de triste... Auzi tu, dulcea mea ?“
Iar tînăra Safira cu drag îi surîdea.
— „Dar nu era mai bine, ah ! spune-mi, dragă, mie,
Să peară frumuseţe, şi viaţă, şi junie,
Decît să dau la altul a inimei comori
Şi tînăra grădină din sînul meu de flori ?
Apoi ziceam în sine-mi : Lupescu mă va plînge
În toată viaţa, poate, cu lacrime de sînge !
Aceasta-îmi da tărie... Ce zici tu, dragul meu ?
O, viaţa vieţei mele ! M-ai plînge să mor eu ?“
— „N-ar plînge ; dar muri-va acel ce te iubeşte,
Căci tu eşti primăvara ce viaţa-i înfloreşte.“
— „Da ?“ zice ea voioasă. — „Ah ! lasă, dulcea mea,
A săruta pe ochii-ţi o dulce viorea !“
— „Nu voi, o, drăguliţă !“ copila îi răspunde
Şi-n mîni şi în cosiţe ea faţa îşi ascunde.
— „În ziua nunţei noastre... auzi tu, mîndrul meu ?“
Ea zice şi prin plete priveşte dragul său
Şi rîde, şi îl mustră, şi iară se-nvăleşte,
Şi iară pintre păru-i de aur îl priveşte,
Ca soarele de vară ce se ascunde-n nor
Şi iar, şi iar s-arată voios şi plin de dor.
Dar el sărută păru-i ; ea trage-a sa cosiţă
Şi lasă dezvălită suava ei guriţă.

Iar stelele scînteie în flacările lor
Şi varsă preste rîuri un brîu strălucitor.
Frumoasa cîntăreaţă acestor verzi deşerte
Revarsă-n sînul nopţei plăcutele-i concerte.

Iar fluturul cel dulce pre patul său de flori
Își scutură de rouă pestrițele-aripiori.

V

Ce tropote răsună colo în depărtare ?
Tătarii se rădică ca valuri preste mare.
Fugarii nalță capul și coamele în vînt
Și bat cu ne-ncetare al văilor pămînt.

— „La arme !“ strig mîrzacii și trîmbița răsună.
Tătarii se-narmează și caii își înstrună.

— „Ai noștri ne preurmă, o, dulcea mea frumoasă !
Tu ai să vezi aice o luptă sîngeroasă...
Sub lesele-nflorite, vin-,îngere dorit !...
Și nu ai nici o frică de mîndrul tău iubit !“
— „Nu, nu ! Eu viu cu tine la moarte și la viață !“
— „Ascultă pe-al tău mire, o, fermec de dulceață !
Căci brațul tău ca crinul plăpînd și drăgălaș,
S-a frînge sub baltacul fierosului ostaș...“
— „Ei bine !... stau acolo ; dar spune-mi, dragă, mie,
De ce acuma lacrămi să verși îți vine ție ?
Ori crezi că niciodată tu n-o să mă mai vezi ?
Ah ! spune, spune-mi mie... Tu taci și lăcrămezi ?“
— „Îmi plînge al meu suflet ce trebui să se bată
Cu frații mei de-un sînge și poate cu-al tău tată...“
— „Atunce nu se poate tătarii să-i lăsăm
Și amîndoi cu caii în noapte să plecăm ?“
— „Nu, nu, o, dulce înger, căci lor mi-am dat cuvîntul
Și trebui să-mi țin vorba chiar de-ar peri pămîntul !“

VI

El zice și s-aruncă pre calul său nebun.
Îndată dalbe spade pre capete răsun
Și munții repetează strigările turbate,
Și sîngele se varsă în rîuri spumegate.



În pulbere și-n aburi, și munți, și cîmpuri per ;
Și stelele albinde se turbur în eter.

Lupescu se aruncă în flacări trăsnitoare.
Din paloșul său cură al vieței dulce soare.
Tătarii îl urmează, în flacăre, turbați ;
Se luptă cu tărie de lei întărîtați.
Dar oastea românească rezistă ca o stîncă,
Sub care în furtună și-n noaptea cea adîncă
Cu furie turbată mii valuri se lovesc
Și iară mugitoare se-ntorn și se zdrobesc.

Dar coama dimineței de roze semănată,
Prin umbre și prin aburi vitejilor s-arată.
Atunci tătarii zboară învinși și biruiți
Cu umbrele învinse de crinii auriți.

VII

Lupescu se întoarnă la dulcea sa iubită,
Ea șede gînditoare sub leasa înflorită.
Pe fața ei se scură suave lăcrămiori
Și rîur-ale feței amăgitoare flori.
Iar vîntul îi răsfață cosițele-i undoase
Ce-ngînă brîul zilei de roze auroase.

— „O, dulcea vieței mele ! de moarte sunt rănit !
Îi zice cu durere frumosul ei iubit.
Încalecă pe calu-mi... n-ai frică, el te-a duce
Prin umbră și lumină, la maica mea cea dulce.“
— „De tine niciodată eu nu m-oi despărți...
Și daca lași tu viață, cu tine voi muri !“
Ea zice și deșiră cămașa sa cea albă
Și vițe din cosițe-i să lege rana-i dalbă.
— „O, dulcea mea Safiro ! În dar te ostenești !...

Eu mor !... Te las curată ca florile cerești...
Ah ! coiful mă apasă !... Pe sînul tău cel dulce
Îmi lasă fruntea-mi rece pe crinii lui să culce !...
Tu poți să fii ferice... Tu poți să te măriți !..."

Dar tînăra fecioară cu perii auriți
Ia paloșul din sînul voinicului ce moare
Și, pătrunzîndu-și peptul, se stinge ca o floare !

1853

## SORICA

### I

— „Cu orice mijloace, la draga bălaie,
La mîndra Sorică eu voi să cobor.
Bărbatul ei june e dus la bataie.
Să-mi aducă calul îndată să zbor !"

Așa a zis Mihnea și robii se-nchină,
Și calul cel negru sosește în joc,
Iar steaua de aur voioasă și plină
Încinge cîmpia cu brîu-i de foc.
Treizeci de catane cu coame-mpletite
Încalecă noaptea, pre domn însoțesc,
Iar caii lor ageri prin văi înflorite,
Prin umbre, prin raze, mereu tropăiesc.
Iar armele dalbe lumină la lună
Și coamele mîndre în aure zbor.
Pe unde îmi calcă, cîmpia răsună
De arme, de aramă, de tropătul lor.
Acei ce ascultă aceste lungi șoapte,
Sub stîncele negre s-ascund spăimîntați,
Crezînd că-i o turmă de zmei ce în noapte
Aleargă în lume pe cai ne-nfrînați,
Iar lupul sălbatec prin vechi cimitire
Scobește mormînturi de foame urlînd,
Și buha ce-aude a lui tînguire
Pe negre biserici răspunde țipînd.

Dar colo-n grădina cu flori profumate
O pasere dragă modul-al ei dor
Și fluturul serei pe raze rouate
La cîntecu-i dulce se-mbată d-amor.
Acolo Sorica cu ochi de văpaie,
Cu flori împletește cosițele ei
Ș-așteaptă pe soțu-i ce-i dus la bataie
De-o lună mai bine cu oamenii sei.

La luna ce varsă lumină plăcută
Și-ncinge cîmpia cu brîuri d-argint,
Sorica se uită pe valea tăcută,
Pe soțul ei dulce să-l vadă viind.
Prin inimă, spirit, mîndrețe, virtute,
Prin tot ce recheamă idealu-omenesc,
Ce nouă zîmbește în vise plăcute,
Sorica formează acel tip ceresc.
Îi pare c-aude o șoptă perdută
Ce-ngînă departe un rîu plîngător.
Ascultă, și șopta în noaptea tăcută
Se face cît colo un tropot ușor.
Ea vede departe pe vesela vale
O ceată de umbre din umbră ieșind
Și-ncetul cu-ncetul și coifuri și zale
Sub razele lunei ea vede lucind.

II

Cine-i cavalerul ce se-întroduce
Într-această curte cu treizeci voinici,
La Sorica dulce
Ce împărățește la castel aici ?
— „Pace ! pace ție, jună mîndruliță !"
Strig-acel ostaș.
Rumenă și albă ca o garofiță
Ea surîde dulce mîndrului drumaș.



„În aceste cîmpuri fără de cărare,
În puterea nopței noi ne-am rătăcit.
Dă-ne ospătare
Și ne iartă nouă căci am îndrăznit !"

III

Este miazănoapte. Tînăra Sorică
Pînă să se culce în genuchi ruga.
Rouă tinerică
Albele ei gene dulce rîura.

— „Însă cine bate la această poartă ?
Soțul meu iubit !...
Striga juna soață... Mulțumesc, o, soartă,
Căci tu niciodată nu m-ai părăsit !"

Sare să deschidă, veselă, ușoară.
Pe rotunzii umeri semănați de crini,
Neagra-i cosicioară
Tremură la raza slabelor lumini.

Mihnea se arată... Sorica pălește.
— „Nu te speria !
Zice cu blîndeță. Cela ce domnește
Vine la picioare-ți, o, Sorica mea!

Sceptru și coroană, inimă și nume
Îți închină ție, fermec răpitor,
Ce aici în lume
Ai venit pe-aripa viselor de-amor !

Cu o vorbă viața, zilele frumoase
Poți să le zdrobești
Și sub ale tale buze călduroase
Totdeodată, dragă, poți să le-nflorești.

Ah ! de cînd în lume ochii-mi te văzură
Dulce ca lumina unui arc ceresc,
Visele tăcură
Ș-ale mele zile zborul lor opresc !"

— „Măria-sa uită că sînt măritată
C-un june ostaș ?"
Zice și pe fața dulce înrozată
Lacrimile sale cură drăgălaș.

— „Nu-mi vorbi de-acestea !... Domnul îi răspunde.
Soțul tău te uită, sau că a perit
Cine știe unde !
Oastea tătărască oastea-mi a zdrobit...

Vin'la fericire, albă drăguliță,
Fermec aurit !
Cu zîmbirea dulce dup-a ta guriță
Vino de îmbată sufletu-mi răpit !

Țara cu morminte, sînge și durere
O voi semăna.
Însă tu, o, dulce fermec de plăcere,
Pe-ale ei ruine nu îmi vei scăpa !"

La aceste vorbe, timidă, sfioasă,
Cade în genuche lăcrămînd amar.
Roagă călduroasă,
Dar nimic n-atinge pe acest barbar.

De-o gîndire sîntă pare inspirată ;
Nu mai plînge ea
Și pe fața-i albă, încă înrouată,
O zîmbire dulce vine a părea.



— „Măria-ta, doamne, ce încredințare
Poți să-mi dai că mîine nu mă vei uita ?
Căci de întristare,
Cînd vei fi uitată, viața voi lăsa !...

Te iubesc eu însumi, însă sînt soție...
Ah ! cît s-a luptat
Inima-mi cu-această sfîntă datorie
Care legea lumei pentru noi a dat !..."

— „Vezi, o, mîndruliță, de ce-ascunzi tu mie
Inima ta dulce ? ...Ah ! sînt fericit !
Moartea chiar să vie,
Voi muri ferice dacă sînt iubit !..."

— „Domnul vieței mele, lasă-m-a mă duce
În cămara mea,
Ca să-mi peptăn părul !" — „Du-te, înger dulce !
Dar, o, mîndruliță, nu întîrzia !"

Iată, zice-n sine, ce e o femeie !...
Dar ce-mi pasă mie, dacă sunt iubit ?
Pear-orice idee !
Viața este dulce, eu sunt fericit !...

Dar Sorica intră. Ea e coperită
Într-un văl undos.
— „Domnul meu, privește dulcea ta iubită !"
Și lasă pe dînsul capul ei frumos.

El rădică vălul ca să o privească.
Însă se retrage, pare-nspăimîntat.
Fața ei cerească
Palidă ca moartea lui s-a arătat.

— „M-ai ucis, îi zise trista copiliță.
Am băut venin !"
Vorba i se stinge pe a sa guriță
Și din sînu-i viața zboară pe-un suspin.

Astăzi vîntul geme într-această casă
Unde fericirea a împărățit.
Cupele sînt mute pe deșarta masă.
Paiajenu-ntinde firu-i învechit.

1853

## PROFIRA

### I

— „Pe Neajlov la vale tătarul a călcat,
Iar tu, o, Caloiene[1], de cînd te-ai însurat,
Treci viața-n moliciune ; uitarea învălește
Și armele-ți ș-un nume ce nu mai strălucește !
Deșteaptă-te, nepoate, din letargia ta,
Și hai cu noi pe dușmani din țar-a alunga !"

Așa vorbeau Voineștii cu plete de ninsoare ;
Așa vorbeau moșnenii cu vorbe rugătoare
Lui Caloian viteazul ce șade-n Bolintin
Și nu mai va să știe de turc, nici de creștin.

— „Ce zici tu, mîndruță ?" — „Ce pot a spune eu ?
Dar cred c-ai face bine să pleci, o, dragul meu !"
— „Să plec, și tu, Profiro !... Dar te gîndește bine !
Sub care priveghere te voi lăsa pre tine ?"
— „De tine despărțită, o, dragă soțior,
Voi trece nopți și zile în lacrămi și în dor.
Dar totodată, mîndră de tînărul meu mire,
În lacrămile mele afla-voi mulțumire !..."
— „Eu cugetam din contra, că ai să mă oprești !
O, dulcea mea Profiră, tu nu mă mai iubești !"
— „Ce spui tu, drăguliță ? O, doamne, ce gîndire !"
Ea zice și dulci lacrămi de dulce fericire
În rîuri argintoase pe față-i se înșir.
Cu păru-i și cu vălu-i cusut cu flori de fir,

Ea șterge plînsu-i dulce și, dulce răsfățată,
Bărbatului ce plînsu-i răpește și îmbată,
Surîde și îi zice cu glasu-i îngeresc :
— „Voi să te duci la oaste, fiindcă te iubesc !"
Și, rumenind, ascunde frumoasa-i fețișoară,
De lacrime rouată, în mîna-i albișoară.

— „Ei ! plînsul iar lucește în dulcii-ți ochișori ?
Drăguța mea Profiro, tu vrei să mă omori ?"
El zice și cu vorbe de dulce desfătare
Pe sînul mîndrei sale îi fur-o sărutare.
Dar juna Profiriță cătarea a-nturnat
Și-n lacrămi înecată, afară a zburat.

II

În aria albastră lumină luna plină
Și-neacă lunca verde în valuri de lumină.

Dar cine sînt voinicii cu arme coperiți
Ce zboară pintre umbre cu caii reuniți ?

Din satul Bolintin și satele vecine
S-adună patru sute călări și pedestrime.

Și comandați cu fală de douăzeci moșneni,
Iau drumul către Argeș și trec la Ogrăzeni.

Voinicii merg-nainte ; pe urmă se zărește
Cercel și Beldimanii ce arma-i tinerește ;

Postelnicul Căpriță cu zece vînători
Ce poartă la pistoale mănuchiuri dragi de flori.



Dar pintre ei se vede o copiliță jună :
Pe armele ei dalbe se joacă flori de lună
Și pletele-i norate pe sînu-i rîuresc
Prin umbre și prin roze, cînd caii tropăiesc.

— „Nu... ochii nu mă-nșală !... E mîndra mea soție !...
Dați armele îndată !... Intrați în erghelie
Să-mi înșăoați fugarul ce nu cunoaște șea !...
La moarte și la viață să zbor cu mîndra mea !..."

El strigă și armează, și calul său sălbatic
S-avîntă pintre umbre ca geniul fantastic.

El merge către Argeș prin luncile cu flori ;
Dar podul trece apa cu bravii luptători.
Atunci el se aruncă în apele profunde
Și calul său înoată ca șearpele prin unde.

III

Pădurile răsună de tropote-însutite.
Mîrzacii se deșteaptă de lesele-înflorite.
Bătaia colo-ncepe, în capul unui lac,
Iar paloșele sună pe hîrci și pe baltac
Și flintele răvarsă o ploaie trăsnitoare
Prin umbra ce domnește pre lumea peritoare.

Dar Caloian, ca vultur ce rumpe-nfuriat
Cu ghearăle și ciocul balaurul turbat,
Se luptă cu tătarii ; iar calu-i ce turbează,
Cu dinții, cu piciorul lovește și nechează.

— „Stăi, mîndre Caloiene, și-mi dă Profira ta,
De vrei să scapi cu viața !..." — „Profira nu ți-oi da,
Dar oi lua eu roabă să dau Profirei mele
Mîrzaca ta cea albă cu ochi de viorele !..."

Așa vorbesc voinicii și-n săbii se lovesc
Și armele lor dalbe răsună, scînteiesc.
Dar cine este cela ce se rostogolește
Și de pe calu-i cade în lacul ce roșește ?
Mîrzacul cel mai mare !... Tătarii speriați
Mîrzacele își lasă cu ochii lăcrămați
Și fug în umbra nopței ca pasări rătăcite
Cînd geme vijălia prin lesele-nflorite.

A doua zi moșnenii trimis-au lui Mihai
Stindarde, robi și roabe, și două sute cai.
Iar domnul tuturora dă daruri meritate
Și Profiriței cruce cu petre nestimate.

1853

## TUDORA

### I

— „Ce dorinți tăcute inima-ți conjoară,
Dulce soțior ?
Astă una dată pentru-ntîia oară
Lîng-a ta Tudoră tu ești gînditor !"

— „Mă duceam cu gîndul l-ai mei bravi ce-așteaptă
Spre a-i comanda,
Cînd a ta vorbire dulce mă deșteaptă
Și gonește visul ce mă fermeca !"

Astfel zice banul consuratei sale.
Însă i-a ascuns
Sub aceste vorbe foarte naturale
Cugetele triste care l-au pătruns.

Udrea este sigur că a lui soție,
Cît va viețui,
Are să respecte a sa datorie
Și pe ale sale patimi va domni.

Însă prin amorul ce-are pentru-onoare
Și cuvîntul dat,
Iar nu prin iubirea dulce, arzătoare,
Ce-albele lui plete nu iau însuflat.

Astfel de gîndire vine de răpește
Vechiul luptător
Și din geana-i albă cînd și cînd lucește
La lumina lampei lacrime de dor.

Juna lui soție șeade întristată
Lîng-al ei bărbat.
O maramă albă cu-aur semănată
Îi învălește păru-i răsfățat

Care-n unda lină și întunecată
Curge pe-al ei sîn,
Florile de umbră din cosița-i lată
Crinii dupe fața-i drăguleți îngîn.

Ochii ard ca două picături de mare
Ce le-au aurit,
Soarele cel dulce cu o sărutare
Pe gurița-i coace fragul bălsămit.

— „Lupta ! Lupta ! zise alba Tudorică,
E rivala mea !
Căci tu prea adese, tristă, singurică
Pe a ta soție o lași pentru ea !"

La aceste vorbe dulci și plîngătoare,
Spuse cu amor,
Ea lăsă să cure două lăcrimioare.
Iar pe fruntea Udrei se lăți un nor.

— „Ce zici tu, Tudoro ? Te gîndește bine :
De nu m-aș lupta,
Țara ta, tu însuți, cel mai dulce bine,
În robia crudă pradă ați pica".



— „Ai cuvînt, răspunse tînăra soție.
Eu nu m-am gîndit.
Nu băga de seamă... o copilărie !..."
Și-i sărută părul în rezbel albit.

II

Dar cine-s cavalerii în zale îmbrăcați
Ce zbor în sînul nopței pe cai focoși, turbați ?
Sub razele de lună ici, colo se arată,
Prin umbrele tăcute se perd iar deodată
Și la castelul Udrei deodată se opresc
Cu caii lor sălbateci ce-n late spume-albesc.
— „Deschideți, strigă unul, și dați-ne-ospătare !
Tătarii ne preurmă în număr foarte mare.
Eu sînt Buzescu Preda, iar cel mîndru voinic,
Cu pletele-aurite, e frate-meu cel mic."

III

Abia cu banul Udrea ei vorbele-au schimbat
Și trîmbița fatală în turn a răsunat.
— „Tătarii !" strigă unul și alții repetează,
Și alții cu-nfocare spre luptă se-narmează.
Atuncea luna plină din cerul înflorit
În pulbere ascunde al ei disc aurit,
Iar aerul răsună de țipete turbate
Și mii de cai înoată în umbre-ntunecate.

IV

Tătarii înconjoară castelul boieresc.
Buzeștii dupe turnuri bataia cîrmuiesc.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Iar căpitanul Udrea, uitînd că e rănit,
Îmbracă armătura-i și coiful aurit.

. . . . . . . . . . . . . . .

În pulbere, în flacări viteji şi caii per
Şi armele răsună pe paveze de fier.

V

Deodată luna plină din pulbere răsare
Şi mîngîie românii c-o dulce sărutare.
Atunce toţi tătarii, zdrobiţi şi alungaţi,
Lăsînd mulţi morţi pe vale fugiră-nspăimîntaţi.

VI

Pe cîmpul de bataie, prin sînge şi prin flori,
La focul stelei dulce ce trece pintre nori.
O umbră rătăcită din cînd în cînd apare,
Din cînd în cînd se perde c-o dulce suspinare.

Acesta este-un june şi mîndru cavaler,
Cu ochii dulci ca faţa seninului eter,
Cu plete lungi şi negre ce cad în răsfăţare
L-a vînturilor serei suavă sărutare.
Pe faţa-i întristată dulci lacrimi rîuresc
Şi armele-i frumoase la stele strălucesc.

Un gemăt de durere în vale îl opreşte.
El stă, ascultă plînsul, se pleacă şi priveşte
Un vechi ostaş ce moare în sînge răsturnat.
— „El este !“ strigă umbra cu părul negurat.
A doua zi, prin morţii din valea înflorită
Zăcea bătrînul Udrea pe-o brazdă înverzită
Ş-alături o femeie schimbată-n cavaler,
Cu ochii dulci ca smalţul seninului eter.

# MELODII ROMÂNE

1858

## FOST-AI TU FRUMOASĂ, TU, PATRIA MEA !

Ca frumoasă, dulce şi plăcută roză,
Ce voios surîde rumenelor zori,
Ca fluture d-aur ce, venind din flori
C-un torent de raze, dulce se repoză
Pe ghirlanda verde printre sărbători ;

Ca vergina jună care, la festine,
În antice timpuri candidă părea,
Semănînd pe cale florile divine
Viselor poetici-graţioase, line ;
Fost-ai tu frumoasă, tu, patria mea !

Ca torente turburi ce prin nopţi fatale
Rîură gemînde, spumă furios
Şi prin stînci sălbateci se doboară jos,
Fiii tăi din munte coborau spre vale,
Cu paloşe mîndre, cu suflet voios.

Ale tele fiice ca vise ce luce
Şi prin nopţi de chinuri amăgesc uşor,
Neputînd la luptă calul a conduce,
Răvărsau prin inimi inima lor dulce
Plină de virtute şi de sînt amor !

Astăzi tot slăbeşte, se preface, piere !
Cel ce cunoscuse strălucirea ta,
Astăzi să te vază, tristă decădere,
Inima-i ar geme ruptă de durere,
Ochii săi în lacrimi i s-ar îneca !

Aţi văzut voi roza care se-mlădie,
Conservînd ferice frumuseţea sa ;
Dar pe care viaţa nu mai revifie,
Nu-i mai dă coloare, frăgezime vie,
Fermecele sale cu care-ncînta !

Asfel străluceşte rara-i frumuseţe
Ce pe toţi încîntă, fermec înzeit !
Dar perit-a viaţa care dă juneţe,
Inima, voinţa, dalba tinereţe,
Tot e veştejit !

Nu chemaţi acele suflete sublime
Ce păştea cu falǎ, vechiul, dalb pămînt !
Nu poci a răspunde decît prin suspine ;
Inima-mi se rupe cugetînd în mine
Şi plîngînd dulci zile care nu mai sînt !

## ÎN TIMPURI DE CĂDERE

În timpuri de cădere, de lacrimi şi de dor,
În splendide festine,
Mai mulţi, uitînd al ţării preadulce, sînt amor,
Cătau prin dezmierdare să-mbete viaţa lor,
Să-nece-a lor ruşine.

În muzică şi danţuri să scură timpul lin
Şi viaţa lor zîmbeşte ;
La mesele molateci cu fericire-nchin
În dalba sănătate tiranului strein
Ce ţara le robeşte !

Dar cînd se stinge focul nebunei desfătări,
Şi pacea lor se stinse !
Mesenii varsă lacrimi, eterne suspinări,
Căci lanţul ce trecuse pe sînul dulcei ţări
Pe braţul lor se-ntinse.

Oh ! cine poate spune cît ei au suferit
Robiţi aici în lume ? !
Perit-au sub lovirea chiar celor ce-au dorit,
Şi nimeni niciodată d-atunci n-a mai şoptit
Al lor odios nume !

## FECIOARA DACIEI

I

Plîngeți crinul tînăr, ce mutat de vînt,
Naște lîngă piatra tristului mormînt !

II

Abia se formă foile,
A morței mînă rece
Pe fruntea sa cea tînără
Cu răsfățare trece.

Își perde frăgezimile
Și splendida coloare ;
Îngheață, piere repede
Surîsu-i, dulcea floare.

În darn înturnă fețele
Cătînd la raza vieții,
La sărutarea soarelui,
La roua dimineței ;

La grațioase aure
Ce-l lasă-n întristare
Și nu-i rejună zilele
Cu dulcea lor suflare.



În line horuri fluturii
Plutesc pe lîngă sine,
Dar nu-i culege lacrima
Cu sărutări divine.

Iar vermile mormîntului
Al său crud mire pare ;
Îi soarbe restul zilelor
Cu rece sărutare.

III

Asfel este soarta verginei Daciei !
Vine cununată de fermec ceresc,
Dar abia cu roze grațiile pletesc,
Florile juniei,

Și plăpînda-i frunte se pleacă pe dor.
Sufletul ei perde cerescul tezaur
Cum perd flutureii grațiosul aur
Din aripa lor.

Omul cu frumoasă, nobilă gîndire,
Nu culege dulce sărutarea sa ;
Sufletele sclave, fără de mărire,
Viață, poezie, crud îi vor seca.

## ȘI FLORILE PLĂPÎNDE DIN CÎMPURILE NOASTRE

Și florile plăpînde din cîmpurile noastre,
Născute pe mormîntul vitejilor străbuni,
Sînt mult mai rîzătoare ca sufletele voastre,
O, frații mei cei buni!

Oh! sufletele voastre sînt întristate foarte!
La vechea strălucire sînteți nepăsători;
La cîntece fatale de doliu și de moarte,
Cătați ascultători!

Eu vă respect durerea ce viața vă-nconjoară;
Cu voi, întotd-auna vărs lacrime chiar eu.
Dar lacrimile-alină durerea voastră oară,
O, mare Dumnezeu!

Adeseaori un popol ce cade sub durere,
Durerele-i amare lui însuși e dator!
Să plîngă cel ce pierde speranță și putere,
Ce merită-al său dor!

Dar inima ce-i plină de viață, de mărire,
La moarte și la doruri privește cu dispreț!
Așa făcea pe timpul de fală, fericire,
Românul cel măreț.



În inimile voastre de ce nu poci eu oare
Să vărs căldura sacră ce-ncinge sînul meu?
Atunci ați trece viața cum trece-o sărbătoare,
Înalte Dumnezeu!

O, frați d-o suferință, d-o țară, d-o durere,
Se cade ca proscrisul ce voi ați blestemat
S-atingă sînul vostru cu flori de mîngîiere,
El, cel nemîngîiat!...

## HARPA POETULUI ROMÂN

I

Asfel cum în seară murmur aurele
Prin cosița d-aur unei dulci vergini,
Răspîndeam odată cînții mei divini
 Prin coardele mele !

Stelele prin aer cursul lor opreau.
În voioasă horă grațiile frumoase
 Surîzînd veneau
Să sărute dulce coardele-mi voioase.

Iar atunci cînd coarda răsuna fălos
Rechemînd în lume timpul glorios,
 Fiii României
Cu eroici arme se-nvesteau voios.
Neamicii țărei intrau în mormînturi,
Pulberați ca norii de turbate vînturi.

II

Dar azi albește pulberea
Pe coardele-mi sonoare
Ce sub suflarea grației
Scot cînturi răpitoare.



Căci, pentru cine coardele
Vor da cînturi suave,
Cînd frunțile sînt palide
Și sufletele sclave ?

În patria vitejilor
Azi cel ce locuiește,
La patrie, la glorie
Cu dor nu mai gîndește !

## BUCIUMUL ȘI FLUIERUL

### BUCIUMUL

În darn moduli, o, fluiere,
Cîntări de fală pline,
Căci moartea naște-n suflete
Ca viermi în flori divine.

A fost un timp de glorie ;
Azi pere sub durere ;
O suvenire tulbure
Prin noapte luce, pere.

Ca visele plăcerilor,
A căror umbre line
Plutesc în sînul dorului,
În ziua care vine.

S-a stins în umbra timpului !
Fatala moliciune
Prepară luptătorilor
Molatece cunune.

### FLUIERUL

Cugetări amare ! duceți negrul zbor
Sufletelor slabe ce s-abat de dor ;
Însă voi, speranțe dulci și tinerele,
Împletiți cu roze cîntecele mele !



Inima română
N-a perdut junețea cea viețuitoare,
Nici viteaza-i mînă,
De plăceri molateci, n-a slăbit sub soare.

### BUCIUMUL

Nu-mi mai vorbiți de patrie,
Căci plînsul mă supune :
În mijlocul plăcerilor
Întristă tristu-i nume.

Plăpînda, blîndă pasere
Cînd cade sub prinsoare
Își mușcă fierul lanțului
Și bate-n aripioare.

Și fiicele Carpaților,
Gingașele căprițe,
Cînd cad în prada lupilor,
Se apăr din cornițe,

Dar frații-mi n-au virtuțile
Nici astor dulci ființe :
Plecați, se pleacă timpului
Și lungei suferințe.

### FLUIERUL

Totd-auna-n lacrimi nu s-or risipi
Inimile june,
Mîine cavalerul pe fugar în spume
Pe cîmpul de lupte mîndru va porni ;
Paloșul cel splendid va luci cu fală
Pe coifuri de fier ;
Știrea triumfală
Gloria română va purta la cer.

Dincolo de noapte, zorile lumină ;
Dincolo de doruri, viaţa luce lină ;
Numai ochii celor ce de moarte-s plini
Nu pot să pătrunză dulcele-i lumini.

### BUCIUMUL

Văzut-am iarna luncile
Uscate, tristătoare,
Dar azi cu flori dulci, magice,
Se coper rîzătoare.

Văzut-am fruntea verginei
Pălită, durerată,
Dar azi cu dulce purpură
I-e faţa semănată.

Dar zilele, dar secolii,
Sub care totul pere,
Nu schimbă, dulce fluiere,
A ţărei grea durere !

Pămînt al suferinţelor !
Te pleacă şi suspină,
Căci pentru tine soarele
În negură declină !

Iar tu, gingaşe fluiere,
'Mpletit cu flori divine,
Precurmă melodiile
De tinereţe pline !

În darn mai cînţi ; accentele-ţi
D-amor şi libertate,
În inimile morţilor,
Cum crezi că pot străbate ?



Aşa cereasca pasere
Modulă pe morminte,
Dar nu mai mişcă sufletul
Acelui ce nu simte.

Azi sufletul românului
E rece ca pămîntul
Cînd iarna-nghează fluviul :
Mai mult e ca mormîntul !

Pămîntu-n timpii rozelor
Cu dulci flori se-ncunună
Şi, sub lovirea fierului,
Mormintele răsună ;

Iar tu, frumoasă patrie,
Rămîi în amorţire
Cînd tinerele cîntece
Te cheamă la mărire !

### FLUIERUL

Ţară ! şterge-acele triste lăcrimicri
Dupe faţa jună !
Împleteşte părul cu fragile flori,
Vechea ta cunună.
Căci soseşte ziua cea de sărbătoare,
Ziua nunţei tele cu mărirea ta !
Să nu te găsească stînd îndoitoare,
Stînd a lăcrima,
Mirele tău dulce ca cerescul soare !

### BUCIUMUL

În nici un timp plăcerile
Din sărbători voioase,
Pe frunţile fecioarelor
N-au pus flori mai frumoase !

Răsună, sună cupele
Și hora saltă lină,
Copiii țărei bravilor!

. . . . . . . . . . .

Ascunde-ți capul, pasere,
Plîngînd sub aripele!
Veliți-vă-n nori frunțile,
Voi, minunate stele!

Voi, rîuri dulci, secați-vă
Torentele suave!
Să nu mai ude buzele.

. . . . . . . . . . .

În patria vitejilor

. . . . . . . . . .

M-apasă viața ș-aerul
Și sufletu-mi slăbește!

Îți las, frumoasă patrie,
Eternă salutare.
Nu voi
S-am tot o mormîntare!

### FLUIERUL

Cînd să fii o stană rece mărmurată,
Dulce țara mea!
Din a noastră viață jună și-nfocată
Te vom re-nvia!

Viața ta-i a noastră, viață, sînge, nume...
Iar amoru-ți tînăr ne reține-n lume;
Pentru tine moartea drag vom înfrunta!
Pînă ce m-or sparge, dulce voi cînta!



## AVUȘI TU ZILE MÎNDRE

### I

Avuși tu zile mîndre cînd fruntea ta curată
De laurii măriei lucit-a-ncununată.
A bucuriei rază pe fața ta năștea
Și spada de batalii în mînă-ți strălucea,
Iar harpele poetici, prin sărbători voioase,
Spuneau a ta mărire și fapte glorioase.
Copiii tăi, o, țară, cu drag te dezmierdau.
De dulcea-ți amicie streinii s-onorau.
Atunci și fiii nobili erau stimați în lume,
Iar fiicele-ți frumoase purtau mai dulce nume,
Căci într-acele timpuri, o. țara mea, la noi
Femeile române nășteau, creșteau eroi!

### II

Dar brațul tău azi cade și corpul tău slăbește.
Azi, inima supusă, de tine se-ndoiește,
Iar zilele-ți voioase d-acuma s-au umbrit.
E moartă bucuria pe sînul tău zdrobit!
Plîngi, patrie română, cu lacrime de sînge,
Cu sufletul în moarte, suspină și te plînge,
Căci floarea vieței tele de doruri s-a fănat,
Sub umbra cea de lacrimi ce-n lume-ai revărsat!
Tăcerea de morminte zdrobitul sîn coprinde.
Pe numele tău splendid uitarea se întinde.
Copiii tăi cei vitrigi se-mbată toți d-amor,

Cînd lacrimele tele ca rîuri se strecor,
Cînd sub loviri cumplite tot corpul tău tresare,
Cînd... te fărâmă sub cruda-i apăsare,
Cînd umilința crudă coboară capul tău,
Cînd visele frumoase se schimbă toate-n rău !
Pe fața ta ce verde, mulți oameni rătăcesc,
Dar inimile-s moarte : nimica nu doresc,
Nimica decît umbra sub care se strecoară,
Ca paserele nopței ce-n noapte vor să moară...
Plîngi, patrie de doruri, cu lacrime de sînge !
Cu sufletul în moarte, suspină și te plînge !

III

Dar, prin aceste lacrimi durerile îmbuni !
Nu ! lacrimele-s date plăpîndei slăbiciuni.
Aceste mîndre lacrimi, o, patrie dorită,
Sînt viața ta ce fuge, sînt inima zdrobită !
Complîngerile tele răsun ca la mormînt
Și fruntea ta se-ndoaie ca crinul dulce-n vînt.
Speranța nu mai luce prin lacrimele tele.
Durerea te hrănește din crudele-ndoiele.
Dar floarea de speranță ce stinge crudu-ți dor
Răsare poate dulce departe-n fiitor ?
Ce muritor cunoaște misterele divine
Și fericiri ce soarta păstrează pentru tine !
Toți fiii României nu sînt ai vieței sclavi.
Pămîntul bărbăției mai poate naște bravi.
Deci cugetele-ți toate ce te-narmară, foarte,
Nu s-ar cădea să fie de doliu și de moarte.
Oh ! nimeni n-are dreptul nicicum a-ți disputa
Pe fiitor cea parte din fericirea ta !

1853



## LA DANUBIU

O, rîu de timpuri mîndre, Danubiu maiestos !
Tu ne rechemi cu falǎ trecutul glorios
Cum un bătrîn ce timpul îl uită să răpească
Recheamă celor tineri mărirea strămoșească !
Dar rechemînd virtutea străbunilor eroi,
În timpuri de cădere, cît dor deștepți în noi !

II

În aurora timpului,
În zile mai senine,
Nu cunoscuseși fiarele
Popoarelor streine.

Pe malurile fragede
Creșteau flori parfumate,
Eroi și blînde vergine,
De grații cununate.

Iar undele cu vasele
Se-ncununau voioase
Ca valurile cîmpului
Cu flori primăvăroase.

Cînd armele streinilor
Tunau p-a ta cîmpie,
În vijelia luptelor
Tu tresărea-i c-urgie.

Sub undele sălbatece
Sorbeai tu hoarde rele ;
Cu sînge, cu cadavere
Curau undele tele.

Atunci și fiii patriei
Strigau cu flăcărare :
„A noastră-i vechea Dunăre
Și dalba-i apărare !"

III

P-ale tele valuri azi ca altădată,
Cresc flăcăi, fecioare, flori frumoase cresc,
Dar flăcăii pleacă fruntea durerată,
Verginele varsă lacrimă-nfocată,
Florile născute se și veștejesc.

Vasele se leagăn peste valuri, line,
Dar cu fericire nu le poci vedea,
Căci aceste vase toate sînt streine
Și tot pare-n lacrimi la vederea mea !

Astăzi ca-n vechime, cînd p-aceste maluri
Armele streine tună cînd și cînd,
Tu tresări pe patu-ți, volvori spumegînd,
Sînge și cadaveri rîuri printre valuri.

Dar prin toate-aceste feluri de popoare
Ce pe lata-ți față cînd și cînd combat,
Fiii României în deșert îi cat,
În deșert îi cheamă vocea cea d-onoare.
1854



## LA UN NOR

Nor ce treci făr' de țintire !
Eu ca tine sînt strein ;
Tu verși ploaie și mugire,
Eu vărs lacrimi și suspin.

Tu dorești întinsa mare
Dintru care te-ai născut ;
Eu suspin cu nerăbdare
Dupe țara ce-am perdut.

Prin eterul cu flori d-aur
Tu ferice rătăcești,
Poți să verși al tău tezaur
Pe tărîmul ce dorești.

Eu în locuri tot streine
Număr anii ce grăbesc ;
Nu poci face nici un bine,
Țărei mele ce doresc.

De vei merge colo-n țară,
Spune celor ce-i vedea
Că-n durere crud,-amară
Se consumă viața mea.

Iar nu spune trista ştire
Dragei mele, fraged crin,
Ei să-i spui că-n fericire
Viaţa-mi fuge, dulce, lin !

## ÎN ŢĂRI STREINE ŞI-AU SCUTURAT

În ţări streine şi-au scuturat
Anii mei tineri florile june ;
Ochii cu lacrimi d-amărăciune
Zilele toate le-au salutat !

În darn speranţa viselor line
Mi-arată cupa cu dezmierdări,
Aceste roze de desfătări,
Pălesc în umbra ţărei streine.

Sufletu-mi cade zdrobit de dor,
Şi-a rănii plantă vindecătoare
Nu se va naşte l-al vieţei soare
Nici chiar în noaptea din viitor.

Viermele rupt-a la rădăcină
Floarea ce cade către pămînt,
Şi s-o renască pe-al ei mormînt,
Nu mai e-n viaţă nici o lumină.

# LEGENDE SAU BASNE NAŢIONALE ÎN VERSURI

1858

## ŞIR'TE MĂRGĂRITE

(Înşiră-te mărgăritare)

Mii de candele lucesc
La palatu-mpărătesc,
Căci să face clacă mare
Spre-a-nşira mărgăritare.
Dintre cei ce sînt veniţi,
Alţii nu-s mai străluciţi,
Mai frumoşi, mai răpitori
Ca doi tineri frăţiori :
Părul lor în undă lină
'Noată dulce sub lumină
Ca pîrîul fugător
Sub un soare lucitor.

Fiecine istoriseşte
Istoria ce doreşte,
Iar cînd toţi au săvîrşit,
Copilaşii au vorbit :
— „Două june surioare,
Dulci ca razele de soare,
Pe sub lesele-nflorite
Torc mătăsuri aurite,
Şir'te mărgărite !

Iar pe drumul lăturat
Trece fiul de-mpărat.

— „Doamne, fă-mă-a ta mireasă,
Fă-mă-a ta femeie-aleasă
Şi-oi aduce ţie-n dar
Vase cu mărgăritar !"

Asfel zice sora mare,
Cu trufie şi-ngîmfare.

— „Fă-mă, doamne, nevestică,
Zice sora cea mai mică,
Şi-ţi voi face doi feciori,
C-ale părului meu flori !"

— „Tu să fii a mea mireasă...
Dulce, mîndră-mpărătească !"
Nouă luni, de nouă ori
Străluciră printre nori,
Iar cînd fuse-a noua ori,
Doamna naşte doi feciori

Cu cosiţele-aurite...
Şir-te-mărgărite !
Şi cu-atîta cît vorbea,
Mărgărelul se-nşirea.

Iară soru-sa cea mare
Cugetînd spre răzbunare,
Aducînd doi arăpei,
I-au ascuns în patul ei.

Iar pe-acei frumoşi feciori,
Drăgălaşi ca două flori,
Îi îngroapă prin grădină,
Lîng-o veştedă tulpină.



Din copiii bălăiori
Răsărit-au brădiori ;
Dar cînd stelele voioase,
Flori din aer auroase,

Încunună coama serii,
Cînd sînt dulci şi limpezi cerii,
Cei doi brădiori ce cresc
Între dînşii-aşa vorbesc :

— „Dormi, tu, dulce fraţior ?
Căci eu cerc un aspru dor
De măicuţa mult iubită
Ce se plînge părăsită."

— „Nu dorm, căci am auzit
Viersul maicăi mult dorit,
Ea ne cheamă plîngătoare
Colea-n umeda-nchisoare."

### VIERSUL MUMEI

„Lanţurile greu mă-ncing,
Ochii lăcrimînd se sting :
Dar să văz pe copilaşi
Bălăiori şi drăgălaşi,
Stinge-s-ar a mea-ntristare
Într-o dulce sărutare !

Unde sînteţi, dragii mei,
Plăpînziori şi mititei ?
Spuneţi, mîndre florioare,
Cin'vă scaldă-n lăcrimioare ?
Cin'vă leagă-n cîntări ?
Cin'v-adoarme-n sărutări ?"

## COPILAȘII

„Seara primăverei caldă
Cu dulci lacrime ne scaldă ;
Austrul ne-adoarme lin
În duiosul lui suspin,
Iar a nopței stea tăcută
Cu dulci raze ne sărută.

Dar noi nu mai adormim
De cînd plînsul ți-auzim,
Maica noastră, nu mai plînge,
Plînsu-ți inima ne frînge !"

Sora mare-era mireasă
Dalbă, mîndră-mpărătească.

Sora mare tot aude
Și cu-aceste gînduri crude :
— „Împărate, zise ea,
Daca mîne n-ăi tăia
Cei doi brazi ce fruntea-nclină
Pe fereastra din grădină,
Casa ta voi părăsi
Și-n deșerturi voi fugi."

Doamna zice și pe loc
Brădiorii cad în foc ;
Dar prin iarba ce-a-nflorită
Și de rouă poleită,
P-un tapet de ghiocei,
Iată c-au sărit scîntei,
Și scînteile rouate
Și de soare sărutate
Se schimbară-n doi feciori
Drăgălași ca două flori.



— „Noi sîntem cei doi feciori
Cu cosițele-aurite...
Șir'te mărgărite !"

Mărgărelul, cît vorbea,
Singur iute se-nșirea.

Iară cînd a fost numit
Cu măicuța ce-au vorbit,
Cele mărgăritărele
S-au schimbat în lăcrimele.

Împăratu-a cunoscut
Copilașii ce-au perdut,
P-a lor maică doritoare
El o scoate din prinsoare.
Însă soața-i vinovată,
Între doi fugari lăsată,
În deșerturi a plecat...
Soarele s-a-mbucurat.

## CĂPRIȚA DE AUR

În nori cinși cu roze și cu-aur curat
Se culcă ferice al vieții-mpărat.
Dar fiul de rege pe calu-i ce zboară
Gonește-o căpriță, plăpîndă și ușoară,
Cu cornii auriți.

Ea fuge-n pădure și cel ce-o preurmă,
Lăsîndu-și fugarul, pe jos o mai urmă
Sub arbori frunziți.

Iar fiicele nopței pe lume cobor
Și-nvăluie toate cu pletele lor.

O slabă femeie cu seci oseminte,
Cu fețe zbîrcite, păru lui nainte
Și-așa i-a vorbit :

— „Te-nturnă,-mpărate, căci mîndra căpriță
A fost mai nainte frumoasă domniță
Cu păr aurit.

Un zmeu se răpise de chipu-i dorit,
Dar juna fecioară l-a desprețuit.



Atunci el îi schimbă popoarele sale
În arbori ce formă dumbrava din vale,
Dumbrava de chin.

Domnița frumoasă cu plete leite
Se schimbă-n căpriță cu coarne-aurite,
Frumoase strein !

Acum, e căpriță cît ziua lucește
Și dulce fecioară cît noaptea domnește.

Acolo-i castelul în care petrece.
Dar cîți o preurmă, sub paloșu-i rece
Ca spicul s-abat.

Streine, te-nturnă spre locuri mai bune !
Să mori cînd ești mîndru, puternic și june,
E mare păcat !"

— „Fii bună și-mi spune, ce poci ca să fac,
Turbatele-i gînduri în flori să prefac ?"

— „Te du de găsește, sub plopul ce plînge,
Fugaru-i ce-adapă cu tînărul sînge
De fii de-mpărați !

El poate să-ți spuie misterile sale...
Dar tot e mai bine să pleci p-a ta cale,
Spre junii tăi frați !"

Ea zice. Streinul voios mulțumi.
Spre plopul ce plînge, prin noapte porni.

— „Tu, care-ntreci vîntul prin marea-ţi iuteţe
Şi-ntuneci lumina cu-a ta frumuseţe,
Al soarelui fiu !

O, cal dalb, mă-nvaţă ce poci face doare
Să capăt amorul capriţei-fecioare,
Îmi spune, să ştiu !“

Dar calul nichează. Săpatele stînci
Răvarsă prin noapte răsunete-adînci.

— „Ascultă, streine, cu faţă mult albă !
Ea doarme cu mîna pe sabia-i dalbă
Şi cu-ochii deschişi.

Acel ce-ar ajunge să-i dea sărutare
Cînd este-adormită, va face schimbare
În sorţii închişi.

Dar ochii fecioarei lucesc înfocaţi
Şi cei ce s-apropiu, se-ntorc spăimîntaţi.
Tu du-te, sărută, şi nu te-ndoieşte,
Căci ochiu-i nu vede, deşi străluceşte,
Frumos călător.

Odată ce buza-ţi de frunte-i v-atinge,
Magia fatală pe loc se va stinge
Ca visul de dor.“

Streinul pătrunde prin vechiul castel.
A morţei tăcere domneşte prin el.
Iar steaua durerei, tăcută şi plină,
Ieşind de sub neguri, revarsă lumină
Pe tristul palat.



Ici, colo prin curte zac oase-aruncate,
Zac oase de tineri ce-n nopţi furtunate
Azil au cătat.

Pe patu-i molatec domniţa dormea,
Cu sabia-n mînă şi cu ochii privea
Ca valuri de raze ce splendidul soare
Răsfrînge voioase p-a zilei ninsoare,
Ce parcă-o pătrund.

Cosiţele-i late cădeau despletite
În valuri dulci d-aur, voios răsipite
Pe sînu-i rătund.

Pe rozele buzei ce per şi-nfloresc,
Cuvinte-ntrerupte, ca fluturi plutesc,
Pe feţele-i albe cu sînge picate,
O rouă de lacrimi tăcută s-abate
În cursul umbrit.

Ca valul sub focul cerescului soare,
Sub mantia-i d-aur al său sîn tresare
De vise răpit.

— „O, rară minune“, streinu-a strigat,
Văzînd-o dormindă pe fragedu-i pat.

El pasă spre patu-i şi cît naintează
Ai fetei ochi seamăn mai mult că veghează,
Mai mult vii se par.

Guriţa-i se mişcă şi va să vorbească :
— „Oh ! nimeni în lume n-o să mai ghicească
Misterul amar !“

Streinul cu frică se pleacă pe pat
Și pune pe buze-i un lung sărutat.

Fecioara se scoală și zice-ntristat :
— „D-acuma magia va fi fărămată,
Tu scapi viața mea,
Dar cine-n va spune să fie mai bine ?..."
Îi zice fecioara necată-n suspine —
Și dulce plîngea.

— „D-ai fi tu ferice cu sufletul meu,
Trăiește, fecioară, căci el este-al tău."

## ZIORINA

Armia de țară de trei zile bate,
Arde și fărâmă streinii-n cetate.

Prin pulberea deasă vine-un cal ușor.
Asfel trece-un vultur învelit în nor.
Către domn se-ndreaptă... Cavalerul sare...
E Ziorina, fiica-i, dulce la cătare.

Ea rădică coifu-i ; păru-i grațios,
Ca lung fluviu d-aur se revarsă-n jos,
Pe sub gene-i scîntei două lăcrimele
Cum sub nori lumină două dalbe stele,
Și rîuritoare, p-al ei chip senin,
Cad din roză-n roză și din crin în crin.
Bunul domn o mustră pentru ce să vie
Să-și expuie viața... Să se-nturne-o-nvie.
Rara-i frumusețe reunea, răpiți,
Împrejuru-i bravii cei mai străluciți.
Ea pricepe lesne cît era dorită.
Despre-a lor simțire grațios profită.
Smulge de la sînu-i o plăpîndă floare
Umedă d-a sale line lăcrămioare
Și cu niște termeni dulci și răpitori
Ea vorbește-ntr-asfel cătră-adoratori :
— „Cine va purcede dup-această floare,
Udă de suspine și de lăcrimioare,
Îi voi da, pe viață și pe Dumnezeu,
Mîna și junețea sufletului meu !"

Zice, — aruncă floarea dincolo-n cetate,
Dincolo de șanțuri unde tunul bate.
Zece bravi s-aruncă după floarea sa
Și-ncă-o mie d-alții primilor urma.

Asfel ei intrară prin cetatea tare,
Asfel se-ncepuse falnica-i luare.

După multe zile, domnul generos
Șade cu Ziorina sub un cort luxos.
El întreabă bravii care din ei doare
Au cules pe șanțuri o frumoasă floare,
Ca să vie-ndată, fiica lui să-i dea.
Nimeni nu răspunde ; nimeni nu venea.
Un bătrîn acolo la vederi apare.
Merge spre domniță, zice cu-ntristare :
— „Iată-această floare — ce viteaz frumos
Dete pentru tine și-a murit voios !"
Dup-aceste vorbe, fata, gînditoare,
Cu-ale sale lacrimi scaldă-această floare.

## ȘTEFAN CEL TÎNĂR ȘI DOAMNĂ-SA

Ștefan stă la masă, zi de sărbătoare.
Doamna lîngă dînsul șade gînditoare.
Genele-i noroase caută pe jos,
Iar pe mînă-i pleacă capul ei frumos.
Umbrele durerei coper-a sa față,
Cum pe cerul splendid trece-un nor de ceață.

— „Astăzi, zice domnul, zece mii ucig.
Ordinele-s date... Furcile se-nfig !"
Doamna se-nfioară, fruntea-i se-nnmbrește.
În profunde gînduri mintea-i rătăcește.
— „Cît de dulce vinul rîde-n cupa mea !
Doamne, pentru tine, tu cu mine bea !"

Domnul ia paharul și cu doamna-nchină.
Cupele răsună ; fruntea lor lumină.
— „Doamne, multe rele faci p-acest pămînt,
Multe prăzi și-ucideri fără de cuvînt..."
Zice. Domnu-aruncă cupa p-a sa față.
Sîngele pe frunte-i rîură și-ngheață.
Doamna-și șterge roua și cătînd la cer :
— „Astăzi orice crime printr-o crimă per !
Doamne ! roagă cerul... Ești înveninat !"
Domnul sub durere-i cade săgetat.
Tremură, pălește... Viața-i mai apune
Și zdrobit de doru-i aste vorbe spune :
— „Chiar pe soțu-ți tînăr ai înveninat !"
— „Zece mii, de moarte, moartea-ți a scăpat !"

## DROMICHETE

Lisimac închină toată-oștirea sa
Ce-n tărîmul dacic soarta delăsa.
Și, bînd apă, zice-necat de suspine :
— „Zei prea buni ! Ce rele răvărsați pe mine !
Dintr-un mare rege pe pămîntul meu,
În streine locuri astăzi rob sînt eu !“

Dacii, dupe datini, cer să-omoare prinșii ;
Însă Dromichete vine printre dînșii
Și-asfel le vorbește : — „Dacii mei stimați,
De vom da noi morței p-ăști streini bărbați,
Frații lor veni-vor cu-oaste mult mai mare
În pămîntul nostru pentru răzbunare.
Daca, dimpotrivă, viața le-am cruța,
Amicie lungă ne vor conserva.“
Regele vorbește. Popolul consimte.
Regii *se sărută,* cu mîndre cuvinte.
Dacii cheamă prinșii la splendide mese
Unde vase d-aur și bucate-alese,
Vinuri generoase pe meseni răpesc
Printr-un lux ce fermecă-ochiul omenesc.
Însă l-alte mese dacii-atunci s-așează
Și din vase simple, simplu hospătează.
Lisimac nu știe pentru ce cuvînt
Cu-ndoite moduri, două mese sînt.
Crede că barbarii vor să-i învenine.
Dromichet precepe și cu vorbe line :



— „Nu luați aminte chipul cum mîncăm.
Noi cunoaștem luxul, dar nu-l praticăm.
El dă nevoințe cari-aduc în viață
Griji ce schimbă-n lacrimi orișice dulceață.
Cu simplicitatea, prin streine țări
Nu cătăm prin arme prăzi și răzbunări.
Însă de ne-alungă Dumnezei și țară,
Moartea pentru-aceste nu ne pare-amară.
Ne-apărăm cu suflet, devenim heroi,
Căci nevrînd rău altor, nu-l vrem pentru noi !“

# BĂTĂLIILE ROMÂNILOR

(FAPTE ISTORICE)

1859

## ANA-DOAMNA

I

Sufletul lui Carol, regele maghiar,
De dorinți trufașe se îmbată-amar,
Dar cea mai fatală ce-a putut să fie
E ca să supuie dalba Românie.
Exaltat de dorul care l-a răpit,
Cheamă cavalerii și-asfel le-a vorbit :
— „Viețuiește-un popol dincolo-n Carpați,
Popol de mari fapte și de rari bărbați.
Asfel cum un arbor lîngă casă crește
Și, crescînd, lumina soarelui oprește,
Asfel astă-dată, pe al nostru sîn,
Crește și va crește popolul român.
Să surpăm stejarul într-a lui junie
Și să spargem cuibul cel de bărbăție.
Să-njugăm la carul cel triumfător
Căpitanii ageri și pe domul lor !
Să stingem, prin lanțuri și prin împilare,
Focul său de viață, de neatîrnare,
Pînă să roșească d-a se mai gîndi
Fericit și liber pe pămînt a fi !..."
Asfel zice Carol, iar maghiarii-aprinși
Jură să zdrobească șoimii cei ne-nvinși.

II

Carol intră-n țară, asuprește foarte ;
Unde calcă, lasă lacrimi, doliu, moarte !
Asfel se preface cel mai mîndru loc.
Unde trece, arde un torent de foc.

III

Domnul și boierii șed în lata sală —
Toți bătrîni ce poartă părul alb cu fală.
În acele timpuri un boier român
Se stima pe-atîta cît era bătrîn,
Căci pe cît în vîrstă el înaintase
În mai multe lupte încă se-nsemnase.
Solii de la Carol dau regala carte.
Despre cele scrise domnului fac parte :
„Daca Severinul încă nu predai
Și vasal de astăzi mie nu te dai,
Cu oștire mare voi veni la tine
Să te pui în lanțuri pentru-a ta rușine !"
Iată cum răspunde domnul generos :
— „Ce dureri apasă sufletul frumos,
Cît, uitînd cu totul regala mărire,
Se coboară asfel prin a lui gîndire ?
Inimile zboară către bucurie,
Dar mai iute încă zboară spre mînie ;
Iar cel ce domnește popoli pe pămînt,
Își lumină calea numai de cuvînt.
Un domn să mărește prin înțelepciune.
Patimile-n sînu-i vin din slăbiciune !
Orice domn se află patimii robit,
L-al mărirei templu nu va fi primit.
Voi lua-n vedere toate cîte-mi scrie ;
Pîn-atunci, voi mergeți, fiți-mi ospeți mie,
În răpaos fraged inimile dați
Și cît viața-i tristă, de puteți, uitați !"

IV

Cum se face noapte, domnul în tăcere,
Cheamă cavalerii și consiliu cere :
— „Voi, boieri de țară ! Ce vom face oare
Să nu pierdem pacea binefăcătoare ?
Carol, sub pretexte, fără de cuvînt,
Cată să robească ast frumos pămînt !"



Unul dintre dînșii și acel mai june
Cu mărinimie aste vorbe spune :
— „Doamne ! Două chipuri, două drumuri sînt...
Amîndouă rele pentru-acest pămînt...
Unul este lupta, perdere făloasă ;
Celalt este pacea, viață rușinoasă !
Însă pentru mine, d-ar fi să doresc,
Aș alege chipul cel mai vitejesc,
Căci mai dulce-mi pare moartea cu mărire
Decît cu rușine trista viețuire !"

— „Ale tale vorbe, Basarab a zis,
Îmi îmbată dulce sufletul închis.
Ele mă răsfață ca visări plăcute
De copilărie, de mulți ani perdute,
Pe atunci cînd viața luce fără nor,
Ochiul fără lacrămi, gîndul fără dor !
Zici ca să ne batem, să perim cu fală ?
Oh ! Vedeți ce dulce sufletul se-nșală !
Celor slabi în lume dat-a Dumnezeu
Mintea să se lupte cu tiranul rău.
Oastea ne lipsește și ne vor supune...
Să batem tiranii prin înțelepciune !
Să le dăm ce cere, dar p-al lor cuvînt
C-or ieși îndată din acest pămînt...
Mai tîrziu, cu timpul, oști mai mari vom strînge
Și-al lor jug cu fală și folos vom frînge !"
Asfel le vorbește domnul cel mintos.
Cei mai mulți suscris-au actul rușinos.

V

Ana, jună doamnă, printre dînșii vine,
Ca dorința dulce printre vise line.
Ea desface vălu-i : raze de mîndrețe,
Prin flori de junie, îi lucesc pe fețe.
Căutatu-i dulce, dar umbrit de dor
Ca un foc de soare o vedem prin nor.

Zeul ce înspiră frageda junie
Cu frumoase gînduri de mărinimie,
Varsă-n fața-i dulce foc dumnezeiesc,
Iar în vorbă-i grații ce pe toți răpesc.

Iată cum vorbește : — „Mîna voastră scrie
Pentru țara voastră moarte și robie.
Însă mîna voastră nu s-a veștejit,
Inimile-n lacrimi nu vi s-au topit !
Nu ! Căci peste toate mintea omenească
În faptele noastre trebui să domnească !
Dar sub vorba minței, mîndre domnitor,
Oamenii îmbracă slăbiciunea lor !
Doamne ! Voi, mai-marii capi ai țărei noastre !
Căutați în fundul inimilor voastre
Cugetări și lacrimi pentru-acest pămînt
Ca flori rătăcite pe un vechi mormînt !
Rupeți legătura care ne supune
Și prepară țărei ani d-amărăciune."
Zice. Două lacrimi genele-i stropesc
Și ca roua lină p-al ei chip lucesc.

Sub aceste vorbe cu care-i răspunde,
Bucuria-i dulce domnul îi ascunde :
— „Tu, ce jos în lume fraged am iubit,
Suflete prea gingaș, mie prea dorit,
O, femeie rară ! Dulcea ursitoare
Nu ți-a dat în parte griji apăsătoare,
Ci prin frumusețe și-ani desfătători,
Lacrimile noastre să le schimbi în flori.
Lasă-ne dar nouă grijile streine
Și petrece-n casă zile dulci și line !"

Timpuri de virtute și de fapte mari !
Suflete străbune, nobile și rari !
Ați trecut ca frunza ce de vînt răpită,
Lîngă tristul arbor cade veștejită.
Dar stejarul mîndru încă se-nvelește



Cu cununa-i verde care ne răpește.
Iar tu, Românie, totul ce dorești,
Tot ce perzi odată, nu mai dobîndești !
Să cătăm în noaptea timpurilor stinse
Faptele sublime, numele ne-nvinse !
Căci tot ce mai poate, sub al nostru dor,
Să ne mai consoale, e lumina lor.
Asfel sub povara vîrstii ce-l zdrobește,
Cu trecutu-i dulce, cel bătrîn trăiește,
Și încins în lanțuri, robul cel strein
Anii libertăței cîntă dulce, lin.

VI

Într-o sală mare, cu lumini puține,
Intră căpitanii, nobilă junime.
Nu sînt de părerea sfatului domnesc :
Actul de-nchinare îl desprețuiesc.
Vor ca să lovească armia maghiară
Și să spele pata ce-ar pica pe țară.
La lumini de candeli ce se-ngîn ușor,
Ana-doamna vine în mijlocul lor.
Ochii săi se lasă peste adunare,
Străbătuți de dalbă, nobilă-nfocare.
Păru-i spice d-aur din togă scăpînd,
Sînu-i alb ca crinul îi sărută blînd.
Generoasa doamnă asfel le vorbește :
— „Știți că totd-auna, cela ce domnește
Are mari răspunderi, mari împedicări,
Și-n înțelepciune cată cugetări.
Domnu-nchină țara ca s-o mîntuiască
D-armia streină ce va s-o robească.
Așteptînd să vie timpul priicios,
Asfel, prin furtună un pilot mintos
Strînge pretutindeni vălurile sale
Și cu vijelia merge p-a lui cale.
Însă numai domnul e răspunzător
La streini de faptă-i ; nu al său popor.
Să spălăm noi hula ce ne-apasă foarte,
Printr-o generoasă și frumoasă moarte !

Să lovim streinii, prin strimtori adînci !...
Să-mbătăm de sînge vulturii din stînci !“
Asfel zice doamna. Căpitanii vor
Şi toţi jur să moară pentru ţara lor.

VII

Oştile maghiare ţara părăsesc.
Dar ieşind, pe cale pradă şi robesc.
Prada şi robia nu sînt rănitoare
Ca aceste vorbe crude, rîzătoare :
„O, români, ascundeţi armele-ostăşeşti
Şi-mbrăcaţi d-acuma rochii femeieşti !
Ca acel ce vine să vă războiască,
A vă cere-n luptă, să nu se josească !“

VIII

Dar a lor trufie repede-a perit.
Printre stînci românii, iată-i, au sosit !...
Săgeţile pleacă, aerul străbate,
P-armia streină rîură turbate...
Soarele păleşte... Gemete adînci,
Surde, ne-nţelese trec din stînci în stînci.
Coiful se despică ; inima slăbeşte ;
Pe hîrcile goale, sabia loveşte ;
Sîngele se varsă pe sînge-nchegat...
Sufletele zboară... Cerul s-a-nnorat.
Caii nichezează şi turbează foarte ;
Oamenii se-mbată de sînge şi moarte.
Mulţi s-apuc la luptă şi-n turbarea lor,
C-unghii şi cu gura se fărîm, s-omor.

Asfel cum s-arată dupe vijelie
Arbori, flori şi ierburi rupte pe cîmpie,
Arme şi cadaveri d-oameni şi de cai,
În grămezi ici, colo stau zăcînd pe plai.



Carol schimbă portu-i... Scapă cu ruşine ;
Dar puţini îl urmă, puţini fug cu sine.

Multe zile rîul sînge-a răvărsat
Şi-ale lor cadavre le-au împrăştiat.
Multe nopţi vulturul ce pe stîncă plînge,
S-a hrănit cu carne, s-a-mbătat de sînge !
Pînă-n timpii noştri, coifuri ostăşeşti,
Paloşe şi pinteni, prin stînci mai găseşti.

IX

P-o măgură verde muzicile sună,
Căpitanii tineri cu respect s-adună
Lîngă căpitanul june, înfocat,
Ce-ntr-această luptă mîndru-a comandat.
Căpitanu-aruncă coifu-apăsător :
Părul p-al său umăr cade rîzător.

## CETATEA ALBĂ (AKERMAN)

Știți voi cîte valuri se rădic pe mare
Cînd o vijelie suflă cu turbare ?
Asfel sînt la număr mîndrii musulmani
Ce-apără cetatea sclavă de mulți ani !

Într-un fluviu d-aur, soarele lucește
Și pe coifuri, arme, focu-i strălucește.
Ștefan stă sub cortu-i împletit cu fir ;
Cetele Moldovei lîngă el deșir.
Pasă dorobanii cei cu coapse late,
Cu sclipoase coifuri în argint lucrate.
Îi urmez panțirii ce pe cai în spume,
Ca ușoare vînturi, lunecă prin lume.
Călărașii țărei pe vînoși fugari,
Îmbrăcați în zale ca bătrîni stejari.
Între toți curtenii pasă cu mîndrețe,
În vesminte d-aur, cu frumoase fețe.
Apoi toporanii de săcuri armați
Și codrenii ageri și de toți stimați,
Zișí și peptul țărei, căci aveau chemare
S-apere Moldova de oștiri tătare.
Dupe dînșii pasă sprinteni vînători
Renumiți în lupte ca săgetători.
Și tunarii țărei toți în negre poarte,
Pestrițate-n roșu, crud simbol de moarte.



Mai veneau în urmă oști de mercenari,
Cei cu fruntea mică, ce se zic tătari.
Unguri lați în spete, cu mustăți stufoase,
Leși cu părul galben, cu cerbice groase,
Apoi tighinenii și-alți republicani
Pasă mai de laturi cu-ai lor căpitani.
Ei erau vasalii lui Ștefan cel Mare
Și veneau la luptă dup-a lui chemare.
Cetele române rîur în cîmpii
Ca rîuri de ploaie după vijelii.

Cu Ștefan sub cortu-i capii toți s-adună
Ca să rînduiască lupta împreună.
Unul d-între dînșii vorba a luat :
— „Armia turcească crește ne-ncetat.
Dunărea tresare, geme sub povară
Și cu ne-ncetare varsă oști în țară.
Nu ar fi mai bine, mare domnitor,
Să-așteptăm să vie noul ajutor ?"
Ștefan îi răspunde cu vorbire lină :
— „Oastea noastră-i bravă, chiar de-ar fi puțină.
Lupul singur numai, știți aceasta voi,
E d-ajuns să spargă turme mari de oi.
Focul dupe fumu-i nu poți socoti ;
Sufletul cu trupul nu poți potrivi ;
Bărbăția sîntă care ne mărește,
Numărului mare locul împlinește.
Mulțimele-neacă numărul cel mic ;
Sufletele însă mai mult le rîdic.
Asfel vijelia fumul sparge-ndată,
Dar mai mult aprinde flacăra-i turbată !"
Dorobanii pleacă. Soarele din nor
Se răsfrînge splendid pe peptarul lor.
Viile răsfrîngeri ce-n metal se-ngînă,
Turbură, orbește armia păgînă.
Lăncile pe pepturi lunecă ușor
Sau răstoarnă bravii dupe caii lor.
Sabia în coifuri intră sau se frînge ;
Armele lucioase se roșesc de sînge.

Sîngele se varsă... Paloşul de fier
Se înfinge-n carne pînă la mîner.
Caii calcă leşuri, se încruntă foarte,
Oamenii se-mbată de turbata moarte.
Turcii iau de fuga... pasă spre cetate.
Poarta se deschide oştii fărîmate.
Însă fugătorii, cu cei ce-i alung,
Cu spedele-n spate, totd-odată-ajung.

Cum pe faţa mării, după o furtună,
Valuri lîngă valuri luptă împreună,
Asfel în cetate prin adînci strimtori,
Mestecaţi se luptă vinşi şi vingători.
Strigăte de-nvingeri, de plîngeri durere
Se înalţă în aer... Soarele repere.

Pe o lată piaţă, printre fum şi sînge,
Armia lui Ştefan mai ales se strînge.
Acolo-i saraiul. Paşa, cu puţini,
Apără haremul necat de creştini.
Ştefan îşi repede calul alb de spume,
Dintr-o gură-n alta trece mîndru-i nume.
S-a luat saraiul. Sabie şi foc,
Pradă şi urgie fulger acest loc.

Cum prin vijelie sună felurite
Vînturile nopţei, printre stînci trăsnite,
Ploile muginde, tunetele-adînci,
Rîurile turburi ce cobor din stînci,
Asfel se înalţă sunetele d-arme,
Strigătele d-oameni, crîncenele-alarme.
Locul de cadavre este semănat,
Sîngele torente gîlgîie turbat.
Calul, la vederea leşurilor moarte,
Sforăie, răsaltă, se-nspăimîntă foarte ;
A derăpănărei umbră l-a lovit...
Omul singur vede, pare fericit !
În derăpănare sufletu-i se-mbată.
În oroarea morţei gloria sa cată.



O femeie turcă printre cete pasă...
Merge către Ştefan ; în genuchi se lasă,
Îşi rădică vălul : ochii lăcrămaţi
D-o durere mare par împovăraţi.
Pe bălaia-i coamă flori apar voios
Cum luceşte p-aur smalţul graţios
Şi cum crinii tineri printre raze-albesc,
Prin buzele-i rumeni dinţii strălucesc.
Asfel cum lumina soarelui văratec
Aureşte faţa lacului molatec,
Căutarea vie noată voluptos
În azuru-i dulce, candid, languros,
Sub albeaţa dulce dupe juna-i faţă
Rîur delicate valuri de roşaţă,
Ca dorinţi frumoase prin vis virginal,
Ca buchet de roze prin vas de cristal.

Ştefan, cu mirare, calul său opreşte,
Crede-un vis ferice, care-l amăgeşte.
— „Cum în dalbe lupte tu eşti curajos,
Doamne ! dupe luptă, fii mărinimos !“
Ştefan se gîndeşte. C-o mişcare face
Omul de s-alină, armele de tace.

## MILIŢA

Mircea cere oaste regelui maghiar
Să coprinză ţara, autoritate,
Şi promite drepturi de vasalitate
Cu tribut sau dar.
Regele consimte. Mircea vine-n ţară.
Lovenţ este duce p-armia maghiară.
Pretutindeni ţara se-nveleşte-n dor
Unde se răvarsă rîndurile lor.
Asfel unde trece crivăţul tomnatec
Frunzele pălesc,
Florile se pleacă p-al lor pat molatec
Şi cu-al morţei doliu toate se-nvelesc,
Căci erau la număr oştile maghiare
Cîte viaţa noastră grele doruri are.
Într-această luptă, domnu-ambiţios
E-nsoţit de fiica-i, suflet graţios.
Două caractere diferite foarte,
Cum contrastă viaţa cu fioroasa moarte.
Miliţa aude faptele amari
Ce revarsă-n ţară barbarii maghiari.
Sufletul ei tînăr suferă-n tăcere,
Ochii săi revarsă lacrimi de durere.
Lasă cortu-i, pasă cu doi scutieri
Către capul oştii, printre cavaleri.
Ochii-i ard în flacări dulci şi tinerele,
Cum lucesc în soare două micşunele.
Frumuseţi şi graţii, maiestate, dor,
Se certau plăcute pe locaşul lor.



Părul ei ce scapă din suave vele
Cade-n valuri d-aur, bătuţi d-aurele.
— „Mare căpitane, oare voi veniţi
Cu armele-n mînă să vă războiţi ?
Sau veniţi s-ucideţi femeile blînde
Ale căror arme-s lacrime arzînde ?
Ale tele cete pradă şi omor
Ori în care parte calcă pasul lor !“
Asfel îi vorbeşte juna frumuseţe
Şi pudoarea varsă purpură pe feţe.
Vorbele-i frumoase pe toţi au pătruns.
Lovenţ căpitanul asfel a răspuns :
— „Nobilă fecioară ! Ale mărei valuri
Fac mai mare zgomot cînd ajung la maluri.
Asfel aste cete ce cu noi se-mpac,
Unde-ajung la margini mai mult zgomot fac.
Eu voi pune ordin astor aspre rele.
Jur să taie cerul firul vieţei mele !“
Fata mulţumeşte, iese surîzînd,
Bucuria luce pe chipul ei blînd.

— „Focul, cruda moarte cază p-astă ţară.
Pîn' la cel din urmă fiii ţărei peară !“
Asfel căpitanul zice către-ai săi.
Asfel calcă vorba ungurii cei răi.

Dan şi cu românii vine cu turbare,
Cade fără veste-n ordele maghiare.
Spedele se-nalţă, fulgeră, lovesc,
Oameni cu-oameni luptă, cai cu cai s-izbesc.
Cum pe rîu se varsă mii de creţuri line,
Tresărînd sub focul stelelor divine,
Asfel se zăreşte la vărsat de zori,
Pe cîmpia lată, bravii luptători.
Către cerul splendid se rădică-un nor :
Pare că-i e umbra sufletelor lor,
Celor ce las vieaţa ! Corpurile mute,
Văduve de viaţă, rînduri sînt căzute.

Mircea merge-n frunte p-un fugar spumat
Ce înalță capul ca șarpe turbat.
Ori pe unde Mircea caută să treacă.
Cetele române pare că se pleacă.
Mînile-ostenite sabia scăpau,
Cei mai mulți spre fugă cugetu-ndreptau.
Mircea șovăiește, cade, geme, moare,
C-o săgeată-nfiptă într-o subțioare.
Lovenț ia de știre despre moartea sa.
O dorință vie sufletu-i mișca.
Tronul României cu Milița dulce,
Printr-al luptei sînge grațios îi luce.
Urmă bătălia. Dar p-un dalb fugar
Vine către dînsul un ostaș maghiar.
Îi împlîntă-n sînu-i sabia d-odată.
Lovenț recunoaște Milița, schimbată.
Cade în țărînă ; geme greul lut...
Oastea lui dă fuga... Soarele-a părut.

Dan * adună capii într-o sărbătoare.
Acolo Milița pare răpitoare.
Dar pe păru-i poartă doliu de mormînt
Și pe alba-i față roze nu mai sînt.
— „Iată, strigă domnul, dîndu-i mîndra mînă,
Cine-a scos din lanțuri patria română !
Fii a mea soție !“ Fata, drăgălaș,
Într-o mănăstire cere-un sînt lăcaș.

* Dan. Domnul țărei cel legitim care sprijinea lupta *(n.a.)*.



## ROVINA

Cu degetile d-aur, fragedele zori
Iar deschid spre lacrimi ochii muritori.
Dar sub cort cu cerge, tot cu fir mîndrite,
Mircea sta cu capii armiei dorite.
Părul lui străluce ca fuiorul alb,
Scapă valuri late de sub coiful dalb.
Fața lui lumină de trăsuri frumoase,
Sub trăite zile grele, furtunoase,
El rădică fruntea făr-a suferi.
Vocea lui răsună fără-a osteni.

Domnul le vorbește. Soarele s-arată.
Dulcile răpaos pe streini îmbată.
Ei sînt mulți la număr, dar înfemeiați.
Au venit la luptă de răpiri chemați
Și dorința pradii e căzută foarte,
Rar înalță omul pîn' să-o cate-n moarte.
— „Pentru țara noastră însă noi murim !
În amoru-i tînăr inima mărim !
Cît n-or fi românii un popor de sclavi,
Demni de tot disprețul popolilor bravi,
Cît roși-vor încă jugul crud să poarte,
Cît a lor mărire or căta prin moarte,
N-o călca streinul într-acest pămînt
Fără să găsească chiar al său mormînt.
Cel ce nu se luptă pentru-al țării bine
Nu merită vieața decît spre rușine !

Dar va fi, din contra, martor Dumnezeu !
Inima îmi spune și român sînt eu !"
Zice, sună-n bucium. Sub alt cort el pasă.
Vede pe-a lui doamnă și-ntristată-o lasă.

Acolo se vede doamna și-a lui fiie
Dulce și frumoasă ca o bucurie,
Albă, purpurată, cu peri aurori
Semănați cu lacrămi, ale morței flori.
Pe gurița-i mică, fraged zmeurită,
Sărutarea pare încă adormită !
Iar pe fruntea-i trece umbra unui chin
Și pe braț i-o pleacă ca pe-un moale crin.
— „Fiica mea cea dulce ! doamna-mumă spune,
Să-nălțăm la ceruri sînta rugăciune !
De va perde domnul lupta, viața sa,
În robie crudă noi ne vom pleca.
Dar robia noastră fi-va dezonoare,
Moartea cea mai aspră, mai degrădătoare...
Între două rele, moartea nu-i mai rea.
Pentru-al nostru suflet, roagă fiica mea !"
Strigăte de-nvingeri s-aud depărtat...
Paloșul pe fiică muma a-nălțat !
În amoru-i straniu doamna e sublimă.
Fiica, tremurîndă, capul ei înclină...
Palidă, perdută, lacrămi strălucesc
P-ale sale fețe... fermec îngeresc !
Altă știre vine... Paloșul coboară
Și sărută dulce juna-i fetioară.

Mircea cu românii pe streini a stins.
Moartea lor e crudă... Baiazid învins.

## SÎN-PETRU

Lacrămile tele, durerosu-ți chin,
Nu-ți vin, dulce țară, de la cel strein.
Însuți tu, frumoasă și-ntristată țară,
Îți urzești o viață crudă și amară !
În trecute timpuri de mai multe ori
Au cercat să-ți smulgă cununa de flori.
Dar atunci cu suflet și cu arma-n mînă
Ți-apărai copiii, patrie română.
Azi spre moliciune capul tău înclini,
Viața-ți dintr-o cupă bei cu cei streini !

Batori sub cortu-i, la măreață masă,
În plăceri molateci sufletu-i își lasă.
Așteptînd să vie marele Șerban,
Iată cum vorbește ungurul tiran :
— „Da-voi robi o sută cărui mi-ar aduce
Mort sau viu valahul ce se zice duce.
Pîn-atunci aduceți la masă să pui
Cele două roabe, soața, fiica lui !"
Asfel le vorbește... Roabele s-aduce.
Fața lor în doruri și în lacrămi luce.
Una este soața domnului român.
Dorul și mărirea pe față-i se-ngîn.
Fiie-sei tiranul vălul i-a deschis.
Îi zărește fața, dulce, magic vis !
Asfel fragul rupe vălu-i de foioare
Și roșește dulce printre lăcrimioare.

— „Stați cu noi la masă și-nchinați cu mine
Pentru fărămarea cetelor streine !“
Batori le zise... Doamna lui Șerban
Cu-ochii plini de lacrimi cată la tiran :
— „Tu înfrunți femeia în nefericire...
Astei fapte, doamne, cum poci da numire ?
Roabe, vieața noastră poți a ne răpi.
Înfrunta-vei însă, fără-a te josi ?
Nu-i mai crudă moartea decît o fruntare !
Daca al tău suflet astăzi nu mai are
Flacări generoase ce pe om măresc
Și cu însuși zeii îl asemuiesc,
Ne înfruntă-n voie ; însă totd-odată
Curmă viața noastră lacrămilor dată.“
Asfel zice doamna... Buciumele sun
Căci Șerban sosește... Toți la cîmp s-adun.

Trîmbițele sună, dau al luptei semn,
La banchetul morței pe eroi îndemn.
Un fior sălbatec pe ostași încinge,
Fața lor pălește, spaima îi atinge.
Bătălia-ncepe... Cetele pășesc.
Ambele avangarde crîncen se lovesc.
De săgeți ce zboară, cerul se umbrește
Și-ntr-un văl de sînge soarele roșește.
Cum un vas pe mare tremură, mugește
Cînd în sînu-i fraged flacăra răzbește,
Tremură pămîntul, bubuie ușor,
Sub a lor călcare, sub furia lor.

Ungurii se varsă ca turbate unde
Ce pe văi coboară, printre nopți profunde.
Seclerii ne-neacă. Spartă,-nnăbușită,
Avangarda noastră fuge răsipită,
Pune în dezordin armia cea mare.
Domnul se-nfioară. Singura scăpare
A patriei sale în izbîndă sta.
Hotărî cu viața, țara a scăpa.



Pe un cal în spume el înaintează
Și cu-aceste vorbe îi îmbărbătează :
— „Frații mei, ori spaima vă coprinde foarte ?
Un român nu fuge d-o măreață moarte.
Numai prin curagiu-i se alege-un brav,
Se cunoaște-un nobil dintr-un mîrșav sclav !
De străbunii voștri, de al lor sînt nume
N-ați avut cuvîntul să roșiți în lume.
Pentru ce veți oare fiii voștri noi
Să se rușineze d-astăzi pentru voi ?“
Zice. Toți se-nturnă, caută să peară
Pentr-un nume mîndru, pentru sînta țară.

Ei, ce mai-nainte toți au fost pălit,
D-a lor slăbiciune, iată-i, au roșit.
Arma se realță... Lovituri turbate
Sună pe hîrci goale, coifuri fărămate.
Cum a verei ploaie rîură p-un lan,
Cum mii de ciocane sun p-un nicovan,
Geme spada noastră... Românii ce mor
Se abat pe valul leșurilor lor.
Cu strigări sălbateci, vaietele-amare
De răniți s-amestec fără de-ncetare.
Armele streine, pepturile lor
Nu mai pot s-oprească al furiei zbor.
Asfel cînd un fluviu se turbură, crește,
Stavilele-i slabe repede zdrobește,
Ungurii se pleacă, se consol amar,
Blestemînd cu lacrimi domnul lor maghiar.
Batori prin fugă își croiește cale.
Zece mii de unguri zac pe lata vale.

# MOLDAVII LA MARIENBURG

Țară de durere! care muritor
Poate să te vază suspinînd sub dor
Și gîndind la fala-ți veche, vitejască,
Ochii săi în lacrămi să nu se topească?
Capul tău se pleacă, fața ți-a pălit,
Florile din păru-ți toate-au veștejit
Și-n a ta cădere ce te-apasă foarte
Fața ta surîde cugetînd la moarte.
Asfel cel ce geme, sub dureri zdrobit,
Cugetînd să moară, pare fericit!
Și cu toate-acestea, o, patria mea,
Ziua morței tele noi nu-o vom vedea.
Faptele străbune, ca divine stele,
Vor luci prin noapte pasurile tele!
Sîngele ce-un popol varsă în trecut,
Pentru neatîrnare, nu va fi perdut.
Țară, uită-acele gînduri dureroase
Și așteaptă zile fragede, frumoase!
În focul mărirei timpului trecut
Scaldă al tău suflet trist și abătut!

Iagel salută zorile
Și cheamă juna-i fiie
Ce tristă-mparte grijele
Cu dînsu-n bătălie.
Sărută coama-i vergină.
Se-narmă, coiful luce.
Spre cîmpul cruciaților
Cu cetele-i se duce.



Mai în sus de cortu-i, cu damele sale
Juna principesă se plimba pe vale.
Razele de soare se-mpletesc ușor
Cu-aurul cel splendid din cosița lor.
Dar frumoasa grupă vede niște cete,
Cruciați în zale și pe cai cu plete,
Ce cu bărbăție vin spre locul lor,
Cum spre fericire inimile zbor.
Însă, iată, trece armia moldavă,
Patru sute oameni, călărime bravă,
Dată de Moldova ca un ajutor
Regelui Lehii neobositor.
Capul lor e june. Soarele străluce
Și pe coifu-i splendid se răsfrînge dulce.
Junele fecioare timide, sfioase,
Cheamă căpitanul cetei cei frumoase.
Căpitanul vine și, descălecînd,
Asfel zice doamnei, un genuchi plecînd:
— „Fiii de Moldova, nobilă fecioară,
Ca să-ți scape viața sînt voioși să moară!"
La aceste vorbe un surîs senin
Pe-nrozata-i față să răvarsă lin:
— „Noi vom fi spre tine recunoscătoare."
Zice și roșește... Pare gînditoare.
Coama ei se varsă, valuri unduioase,
P-al ei sîn d-albastru, cu vine-azuroase.
Pe divina-i față s-amestecă încă
Dulcea-i voluptate, și cu spaim-adîncă,
Și prin lăcrămioare ea surîde blînd
Ca un crin ce-n rouă îl vedem născînd.
Asfel în dulci jocuri cînd amantul strînge
Timida amantă, ea surîde, plînge.

Cum doi nori se luptă pe sălbateci stînci,
Fulgeră și tună, pînă-n văi adînci,
Asfel e lovirea cetelor turbate...
Bubuie surfața luncilor călcate.
Dar moldavii sprinteni turnă caii, zbor.
Cruciații urmă pasurile lor.

Cei dintîi la tufe, toţi descălicară.
Între două lese... lupta-ncepe-amară.
D-acolo moldavii cu peri lungi şi creţi,
Varsă pe mulţime ploaie de săgeţi.
Cum sub arbori pică fructe-n vijelie,
Asfel cruciatul cade pe cîmpie.
Undele de sînge rîur şi s-alin ;
Pe-nchegate valuri, alte valuri vin.

Cîţi mai scap, dau fuga, prinşi de spaimă-adîncă,
Iar moldavii-ncalec şi-i resecer încă.

La domniţa jună capul lor mergea.
Cu recunoştinţă fata-i surîdea.
Regele-i oferă săbii în avute ;
Iar domniţa jună, mîna să-i sărute.

## CAHUL

Stelele de aur prin eter luceau.
Turcii şi moldavii printre flori dormeau.
Ionaşcu trece noaptea în veghere ;
Îşi adapă dulce sufletu-n durere,
Apoi zice-n sine : „Slabe muritor !
Nu-i destul că soarta te-a supus la dor,
Pentru ce chiar însuţi îţi urzeşti în lume
Altă suferinţă care te supune ?
Viaţa şi mărirea, fericiri lumeşti,
Vine-o zi în care tu le părăseşti,
Iar a ta ţărînă viermilor e dată
Cît de dalbă fie fala ce te-mbată !"

Cheamă capii oştii şi-astfel le-a vorbit :
— „Voi, cozaci ce-n lupte dalbe m-aţi servit !
Voi, feciori din ţară ce, venind în lume,
V-au scăldat cu lacrămi ale voastre mume,
A sosit momentul jugul să zdrobim...
Sau prin mîndra moarte să ne nemurim !
Puţin timp în lume un erou trăieşte,
Dar în scurta viaţă secoli vieţuieşte !
Căci de dulce fală trece cununat
Şi, murind, în urmă-i nu va fi uitat.
Cel dintîi muri-voi pentru-al ţărei bine !
Cel dintîi lovi-voi cu-a mea călărime !"
Zice. Dar sub cortu-i iată a părut
Doamna lui maghiară, ca un vis plăcut.

Coama-i poleită de raze de soare,
P-albu-i sîn revarsă valuri rîzătoare.
Chipul ei cel palid prevestește-un rău.
Ce,-necat, se luptă cu sufletul său.
Însă cu mărire ea atunci vorbește,
Vorba-n dulci suspine i se răspîndește :
— „Doamne, cu călării tu să nu te duci !
Capul lor pe aur te-a vîndut la turci.
I-a lăsat să intre fără-mpotrivire
Și ți-a scris că-i numai o prea mică-oștire,
Cînd p-această țară se vărsau mereu.
Ești trădat de moarte, o, stăpînul meu !“
Asfel zice doamna. Lacrimi, dulci roșețe
Înecau atuncea palidele-i fețe...
Domnul către hatman caută mirat.
Iar acest din urmă pare turburat,
Tremură, pălește, temerea-și ascunde,
Apoi nalță glasul și-asfel îi răspunde :
— „Ale mele fapte par bănuitoare ;
Dar, o, mîndre doamne, nu sînt trădătoare.
Timpul vă va spune într-al meu favor.
Cel dintîi în luptă merge-voi să mor !“
Zice și se-nclină. Domnul aprobează.
Acuzatul iese. Ochii îl urmează.
Cu-a lui călărime pleacă într-un zbor
Către turcii falnici... și se-nchină lor.

Domnul dă semnalul, buciumile sun.
În treizeci pătrate, bravii lui se pun.
Turcii pun în frunte cetele-nchinate,
Dar cu focuri crude le trăsnesc în spate.
Domnul dă un ordin către vînători
Ca să-ndrepte focul peste trădători.
Între două focuri, cu-a lui călărime,
Trădătorul hatman piere cu rușine.
Cu virtute rară moldovenii mor !
Turcii se-nspăimîntă de nepăsul lor.
Cu-ai lor cai s-aruncă repezi pe pătrate
Ce ca stînci de piatră stau nestrămutate.



Desperați descalic, se tîrăsc pe mîini,
Mușcă de picioare pedeștrii români.
De trei ori moldavii, turcii îmbrînciră,
Dar tătarii ageri ajutor sosiră.
Cum spumoase valuri ce pe mări pornesc,
Află vînt contrariu, stau, se zguduiesc,
Apoi iar se-nturnă repezi, spumegate,
Asfel se-nturnară cetele turbate.
Toți restrînși, p-ai noștri, repede cobor,
Îi strivesc prin număr și prin focul lor.
Calul și piciorul nu mai pot să calce
Decît pe cadaveri... Cîmpu-n sînge zace.
Brațele-amorțite spedele scăpau.
Cei armați nu cată, nu știu unde dau.
O furtună crudă repede-a-nceput !...
Pulberea-i udată, tunurile-amut.
Domnul, cu durere, către-ai săi vorbește :
— „Omul și natura, tot ne părăsește.
Nu mai e scăpare, noi am fost trădați !...
Cel puțin muri-vom ca niște bărbați !
Și prin moartea noastră dalbă, vitejească,
S-arătăm că neamul demn e să trăiască !
Lupta ce se pierde cu-acest chip sublim
Este-o biruință ! Frații mei, murim !“
Zice și s-aruncă cu stindardu-n mînă
Într-o mare ceată d-armie păgînă.
Cei mai bravi îl urmă, iar pe calea lor
Turcii rînduri, rînduri cad zdrobiți și mor.

Noaptea pune termen într-a lor zdrobire.
Domnul se retrage cu puțină-oștire.
După niște șanțuri toți se grămădesc
Și se bat trei zile pînă flămînzesc.
Pașa lor propune lupta să încete,
Cu cuvînt ca viața, țara să respecte.
Pe coranul sacru jură șapte ori.
Ionașcu merge la apăsători.
Dar abia creștinii locul lor prădară
Și-ntre cai pe domnul, turcii îl legară.

Caii fără frîne zboară pe cîmpii,
Fug ca două pasări printre vijelii.
O turbare crudă pe creştini conjoară.
După cum jurară, caută să moară :
Întru prin turcime, moartea căutînd.
Pîn'la cel din urmă s-abat omorînd.

Stinsu-s-a lumina gloriei moldave !
Plîngi, o, tristă ţară, sufletele brave
Ce-au picat în luptă pentru-al tău amor !
Plîngi cu plîns de moarte pe mormîntul lor !
Rîul peste vale cură sîngerat ;
Cîmpul de torente de sînge-i scăldat,
Nu mai poate-înghite valul cel de sînge
Ce pe valuri negre necurmat se frînge.
Valea-i despoiată d-ale sale flori ;
Pasările-oprit-au imnii răpitori,
Numai corbu-ntună cînturi întristate.
Vînturile nopţii, printre tufi uscate,
Prin mugiri duioase răsunau cu dor
Ca suspinul dulce sufletelor lor.
Sabia streină trece peste ţară ;
Pentru fiii ţărei viaţa-i o povară !
Cei bătrîni cu lacrămi roagă pe cei juni
Să le curme viaţa ; şi demnele mumi
Pe feciori îndeamnă la rezbel să sară,
Îşi fărîmă pieptul, arătînd să moară.
O, streini ce-n ţară dulce v-aţi umbrit,
Nu-i destul că soarbeţi sîngele-i dorit,
Dar purtaţi în ţară alţi streini c-urgie.
Oh ! blestemul nostru peste voi să fie !
Să n-aveţi în viaţă ţară să doriţi !
Peste faţa lumii să vă răspîndiţi !
Să cădeţi sub lanţuri barbare, streine,
Şi de soarta voastră să n-aveţi ruşine !
Iar voi, fii de ţară, voi, ce vă lăsaţi
Ca să vă-amăgească streinii-nsetaţi,
Ce vă soarbe hrana, traiul şi junie,
De trei ori blestemul peste voi să fie !

## SOLII LUI ŢEPEŞ LA MOHAMET

Mohamet ascultă, iar trimisu-i spune :
— „Tu doreşti, prin arme, ţara a supune,
Robi a ne reduce ? Sufletu-ţi fugos
Numai prin batalii poate fi voios.

Sunetul de arme, gemetele-amare
Popolilor lumei ce-i încarci de heare,
Singure împacă sufletu-ţi turbat.
Asfel fiul stîncei seamănă-n păcat,
Numai cînd prin noapte, printre vijelie,
Apa, vîntul, norii urlă cu urgie !
Dar gîndit-ai oare daca poţi să ţii
Sub a ta putere ţările ce-mbii ?
Căci aceste locuri de cînd sînt sub soare
Au sorbit torente d-armii şi popoare.
Împărate mîndre ! pe cît te măreşti,
Tot p-atît te fărămi, tot p-atît slăbeşti.
Pe cel mai nalt arbor crivăţul abate !
Un stejar a creşte cearcă greutate.
În mulţi ani se face, dar într-un minut
Vijelia bate, arboru-a căzut.

Vei putea tu ţine sub a ta putere
Toate aste locuri fără-ngreuiere ?
Paserea protege puii mititei
Cîţi pot să-nvelească aripile ei ;

Dar pe cîți aripa-i mică nu-nvelește
Sînt lăsați furtunei, uleu-i răpește.
Candela răvarsă razele-i de foc
Ce pătrund în umbră pînă la un loc ;
Dar trecînd de cercu-i noaptea deasă-ascunde
Negrele-i mistere ; raza-i n-o pătrunde.
Aste țări stropite de sînge de bravi,
Rugin lesne lanțul popolilor sclavi !

Vrei a trece rîul ce te ține-n cale,
Făr'să cerci nainte valurile sale ?
Dar aceste valuri, de mai multe ori,
Au plecat trufia multor călători !

Astăzi poți învinge căci ai mare-armie ;
Dar ce-ți sigurează stabilă domnie ?
Poți să ții în țară cîte cete sînt ?
Poți să șezi chiar însuți într-acest pămînt ?
Nu ! Tu treieri lumea fără încetare.
Țara noastră-i mică, sufletul tău mare.
Mîne te vei duce cu oștirea ta :
Mîne din robie ne vom deștepta.

Vrînd să pleci sub jugu-ți aste țări creștine,
Tu ne-arunci în sînul limbilor vecine !
Mare împărate ! Trage-te d-aici
Și ne recunoaște drepturile-antici !

Numai prin aceasta poate ca să fie,
Între turci și țară, pace, omenie.
Pace, omenie nu vor fi, nu sînt
Între robi și tirani, jos p-acest pămînt !"

Și-mpăratul zice : — „Noi, cu arma-n mînă
Nu putem învinge nația română.
Drepturile țărei să le respectăm,
Ca-n streine brațe să n-o aruncăm !"

## FECIOARA DE LA PRUT

Bogdan întîlnește în dumbrava lată,
Rătăcind sub arbori, un bătrîn c-o fată.
Cel bătrîn pe capu-i poartă păr d-argint.
Sub trei răni deschise umblă suferind.
Fata pare-n doru-i ca o sărbătoare
Ce străluce-n umbra grijii trecătoare.
Valuri dulci de purpur neacă-ai fetii crini,
Ochii-i de durere și de plîns sînt plini.
Părul ei cel galben albu-i sîn sărută
Și-asfel sărutîndu-l, fața-i împrumută.

— „Doamne ! Țara pere... Bine ai venit !"
Zice... Dar sub doru-i cade... a murit.
Fiie-sa-l susține... Doru-i nu vorbește,
În torent de lacrimi nu se răspîndește,
Dar cu suflet mare asfel a vorbit :
— „Mi-au ucis tătarii mîndrul meu iubit !
Astăzi, iată, piere chiar al meu părinte !
Peste toată țara seamănă morminte !
Dar voi nu combateți, nu sînteți români !
Aruncați mai bine armele din mîni !"

Zice. Dar tătarii p-acolo-nnorară.
Domnul va să fugă prin păduri de țară.
Fata smulge arcul unui luptător
Și-n tătari s-aruncă cu sufletu-n dor.

La această faptă ei se ruşinară
Şi-nturnînd toţi caii, spre tătari plecară.
Iar tătarul fuge. Domnul stă mirat :
Nu-nţelege fuga cum s-a întîmplat.

O fecioară blondă către dînsul pare
Şi-i aruncă capul hanului cel mare.

## BĂTĂLIA DE LA VARNA

Generalii pasă sub un cort creştin
Unde-n cursul nopţei lung consiliu ţin.
Acolo se vede regele Lehiei,
Huniad eroul ţărei Unguriei,
Mari prelaţi ai papii, tineri cavaleri,
Vlad al României cu mai mulţi boieri,
Căci creştinii popoli din vecinătate,
Îndemnaţi de papa, turcii vor a bate.

Ladislav acolo cel întîi vorbeşte :
— „Reuşita dalbă mie îmi zîmbeşte,
Dar doresc să-mi spuneţi daca-mpărtăşiţi
Dulcile-mi speranţe, consilieri iubiţi !
Căci credinţa vie trebui să domnească
În orice-ntreprinde mintea omenească.
Cele mai deşarte lucruri care sînt
Ea le-nvieţuieşte jos p-acest pămînt.
Ea ne poartă-n viaţă, cum lumina dulce
Printre căi ascunse paşii ne conduce.
Ea bucură viaţa, cum dulcile flori
Împletesc cununa cea de sărbători !“

Huniad ia vorba : — „Preamăreţe sire !
Capul meu răspunde despre reuşire !
Sufletele noastre nu s-au îndoit
Şi credinţa dulce le-a dumnezeit.

Nimene nu poate dimpotrivă-a zice
Dintre generalii ce se află aice !“
Asfel zice bravul. Toţi se bucurau.
Domnul şi boierii singuri ascultau.
Regele întreabă : — „Doamne, ce durere
Inima-ţi înclină asfel spre tăcere ?“
Vlad atunci răspunde celor adunaţi :
— „Eu sînt de părere luptă să nu daţi !
După multe păsuri şi cercare vană,
Mi-este cunoscută spada musulmană.
Voi duceţi în luptă prea puţini ostaşi ;
La vînat sultanul duce-atîţi arcaşi.
Dar s-aveţi oştire mult mai numeroasă,
Iarna ce soseşte nu e priincioasă.
Sire, preoţi, nobili ! Astăzi, m-ascultaţi !
Ar fi mult mai bine să vă înturnaţi
Şi la primăvară, cu mari oşti creştine,
Să-ncepeţi răzbelul pentru-al lumei bine.“

Regele răspunde : — „Noi vom fi puţini,
Dar avem speranţa pusă în creştini.
Grecii, oşti alese nouă ne-mprumută.
Flota genoveză credem că ne-ajută.“

Vlad răspunde încă regelui aşa :
— „Între greci credinţa nu puteţi lăsa.
Grecii sînt slabi foarte, ca să nu vă-nşale !
Robi ai fericirei cei materiale,
Genovezii încă nu se cumpănesc
Între fala dalbă şi-aurul turcesc.
Să nu cereţi fapte nobile, mărite,
Limbilor ce-s date speculii josite !
Inimile voastre cată generos ;
Dar tot ce-i din inimi poate fi frumos ?
Inima ce simte fără-nţelepciune,
Simte dimpotriva lucrurilor bune !“

Huniad se scoală, strigă contra sa.
Cu focoasă vorbă ce vorbeşte-aşa :



— „Ungurul nu fuge dinaintea morţii !
Tu, române doamne, ţii pe dreptul Porţii.
Tu trădezi creştinii, cuvîntînd aşa !“
Cu virtute-antică domnul asculta.

Lupta se decide. Vlad, l-a lui plecare,
Regelui Lehiei zice cu-ntristare :
— „Daca soarta, sire, mintea ţi-a-nvelit,
Ca să te zdrobească, fie ce-ai voit !
Plec ; dar las cu tine ceata românească,
Fiul meu să-ţi serve şi să te dorească.
Îţi mai las, o, sire, doi pagi credincioşi
Şi doi cai ca vîntul ageri şi fugoşi !“
Şi-arătîndu-i caii, îi mai zice : — „Sire !
Iată-a ta scăpare la nefericire !“

Turcii dau năvală, sparg, ucid amar.
Furia lor n-are pace nici hotar.
Asfel într-o turmă lupii cînd coboară,
Fără de repaos, sparg, fărîm, omoară.

Huniad cu mîndra ceată de români
Cade printre dînşii... vin la pepturi, mîni,
Întră pîn'la corturi unde-n pace lină
Amurat răsfaţă fruntea lui senină.
Se spăimîntă... fuge... însă, ruşinat,
Se înturnă ; cade pe creştini, turbat.
Întră-n nişte cete... De departe vede
Regele cel tînăr... Calul său repede...
Îl răneşte-n frunte... Regele-a căzut...
Un spahiu retează capul său plăcut.
Armia creştină fuge spăimîntată.
Huniad el însuşi, viaţa-n fugă cată.
Preoţii ce-l urmă, rechem dureros
Vorbele-nţelepte domnului mintos :
— „Inima ce simte fără-nţelepciune,
Simte dimpotriva lucrurilor bune !“

## DOUĂ LUPTE

I

Luna se înalță palidă și plină,
Varsă peste taberi rîuri de lumină.
Somnul dulce plană pe combătători.
Miriade pasări ciripesc prin flori.
Apele le-ngînă ; caii-n nerăbdare
Varsă-n sînul nopței lungă nichezare.
Ionașcu singur e neliniștit.
Ochii săi se-nturnă către răsărit,
Apoi dă semnalul... Bravii săi s-adună...
Pleacă să combată duși de blonda lună.
Se duceau moldavii bărbătați de dor,
Ca setoase paseri ce la rîuri zbor.

II

Ziorele se varsă. Pașa se trezește ;
Cheamă capii oștii și-asfel le vorbește :
— „Voi, credința noastră, voi, preanobili fii ;
Ieniceri de frunte, voi, siimeni, spahii !
Vă puneți sub arme ! Trîmbițile sune !
Vulturii și corbii turme să s-adune !
Soarele pălească pe umbrosul cer !
Arma intre-n cărnuri pînă la mîner !
Calul să turbeze în frîul ce-l strînge !
Din dușmani să muște și să-noate-n sînge !
Cum o vijelie risipește-un nor,
Spulberați îndată rîndurile lor !
Sabia să cază peste ei c-urgie !
Viața lor și-avere ale voastre fie !“



Asfel zice pașa. Toți se pun la rînd.
Semiluna-n aer plană fluturînd.
Dar pe altă parte Ionașcu vine,
Pune spre bătaie cetele creștine.
Intră printre rînduri pe un cal nebun
Ce varsă pe nasuri flacără și fum.
Aurele leagăn coama-i jucătoare ;
Coiful său lucește, coperit de soare ;
Maiestatea luce p-al său chip umbrit
Și, privind ostașii, asfel le-a vorbit :
— „Turcii calcă țara, cată s-o robească...
Dar nu-i încă ruptă spada vitejească !
Inima Moldovei încă n-a slăbit :
Sîngele prin brațe-i nu a putrezit.
Cei streini nu calcă țara vitejească
Sabie și moarte fără să-ntîlnească.
Aste multe cete ce ne înconjor,
Pot să scalde țara cu sîngele lor !
Încă-o datorie ! Încă-o luptă nouă !
Biruința dalbă ne surîde nouă,
Căci această țară nu e scrisă-n cer
Printre țări robite ce prin secoli per !“
Asfel zise domnul. Toți se-nverșunesc.
Ambele avangarde iute se lovesc.

Armele-otomane cad și se făramă
P-ale noastre coifuri, zale, pepți d-aramă.
Asfel cum s-arată p-o hîrtie aprinsă
Ce-n cenușe trece pîn-a nu fi stinsă,
Scînteioase raze ce lucesc și mor,
Ne-ncetat per turcii sub armele lor.

Hatmanul Sfircioschi sparge totd-odată,
La Tighina, altă numeroasă-armată...
Treizeci de stindarde domnul saluta
Și privind trimisul sîngerat, zicea :
— „Fii iertat, o sînge ! de vei naște-odată,
Patrie română, mare, lăudată.“

## MIHAI ÎN TRANSILVANIA

Batori Andrea, domnul de Ardeal,
Lui Mihai îi scrie : „Credincios vasal,
Să te scoli cu fiii-ţi şi să vii la mine
Ca să capeţi pace, graţie şi bine !"

Iar Mihai răspunde : „Fac precum tu vei.
Voi veni la tine cu toţi fiii mei !"
Zice şi purcede cu oştiri de ţară,
Hotărît să-nvingă sau măreţ să piară.

Ca născînzii fluturi ce rup vălul lor
Şi p-aripiori d-aur ies, se cerc în zbor,
Zorile fărâmă valurile-umbroase
Şi se vărs în aer dulci şi auroase.

Dar Mihai vorbeşte : — „Jugul cel de dor
Spartu-s-a sub braţul cel triumfător ;
Dar creştinii popoli din această ţară,
Mai amare lanţuri astăzi ne prepară.
Astăzi vingătorii din Călugăreni
Au ajuns să fie sclavi la ungureni.
Eu urăsc în viaţă orice tiranie,
Ori de ce natură, ori de unde vie !
Vie de la cela ce se zice rău,
Ce ne pleacă fruntea sub paloşul său ;



Vie de la cela ce din amăgire
Ne vorbeşte nouă despre fericire !
Ea degrabă asfel sufletu-omenesc,
Cît să fie liberi oamenii roşesc.
Azi o zi frumoasă pentru noi luceşte.
Sub aceste arme lumea vă priveşte !
Umbrele străbune din mormîntul lor
Vă surîde dulce într-un sînt amor.
Zilele ascunse în viitorime
Vă-mpletesc cunune, fragede, sublime ;
Ţara vă admiră... Juni, bătrîni, femei,
Pentru voi să roagă, o, vitejii mei.
Junile fecioare, inimi delicate,
Pentru voi răvarsă lacrime curate.
Printr-o dalbă luptă, azi vă străluciţi !
Meritaţi amorul ţărei ce doriţi.
Nu luaţi aminte vorbele de fală
Şi cu care însuşi ungurii se-nşală !
Sub aceste vorbe de deşertăciune
Ast popor ascunde trista-i slăbiciune.
Asfel cum pe faţa celor care mor,
Mincinoase roze rîură uşor."
Zice, dă sămnalul. Trumbetele sun ;
Tabăra se mişcă... Cetele s-adun.
Avangarda noastră spre vrăjmaşi porneşte.
Cum pe căi perdute cel ce rătăceşte
Aflā-un rîu, s-opreşte şi cu gîndul său
Măsură puterea-i cu fatalul rău,
Apoi cu tărie se aruncă-n valuri,
Îndreptîndu-şi mersul dincolo, la maluri,
Asfel şi românii pe unguri văzînd,
Stau, a lor putere măsură în gînd,
Apoi cu virtute către ei coboară,
Hotărîţi să-nvingă sau, de nu, să moară.

Rîndul se răreşte. Fîlfîiesc stindarde,
Strălucesc la soare săbii, alebarde ;
Dar stindarde, arme s-amestec, s-unesc ;
Armele se nalţă, fulgeră, lovesc.

Aerul răsună de strigări turbate,
Deturnări de arme, vaiete cruntate.
Duruiri de care, tropăte de cai
Ce cu vierşunare se cobor pe plai.
Pedestrimea noastră un minut se frînge.
Dar Mihai soseşte... Pe fugari restrînge.

— „O, viteji ! Ce faceţi ? Unde mergeţi voi ?
Nu-i p-acolo drumul dalbilor eroi !
Calea ce luat-aţi la fricoşi convine,
Merge la robie, merge la ruşine !
Iată calea voastră, printre neamici.
Cîţi sînt bravi, să vie, să-i vedem aici !
Cei fricoşi să fugă, precum se dezbină
Ruşinea d-onoare, umbra de lumină !"

Vorbele lui cheamă pe ostaşi la loc
Şi le-aprinde sînul de eroic foc.
Domnul ţărei însuşi merge-n fruntea lor,
Cu sabia-mînă, mai zicînd cu dor :
— „Mergeţi, daţi de ştire la părinţii voştri,
Că pe cînd din luptă au fugit ai noştri,
Mihai prin mulţime moartea căuta !"
Aste mîndre vorbe, mai mult îi mişca,
Cum un fulger splendid ne-ncetat loveşte
Pe bizara-i cale lucruri ce-ntîlneşte,
Fără să s-oprească dupe ce-a lovit,
Asfel domnul nostru trece neprivit,
Sparge tot ce poate pe fatala-i cale,
Fără să-şi oprească pasurile sale.

Ungurii perdură semeţia lor ;
Cel fugar atacă pe cel vingător.

Pe sinistra cale ce Mihai îşi face,
Şire de cadaveri-n lac de sînge zace.



Au turbat românii ! Ungurii slăbesc...
Ale nopţei umbre lupta învelesc.
Valea-i coperită d-arme fărămate,
De cadavre d-oameni rupte, demembrate.
Colo mortul zace peste cel rănit
Şi învingătorul peste biruit.
Caii ce-nainte, ca vînturi turbate
Străbăteau vîrtejul furiei turbate,
Abătuţi de moarte zac înţărînaţi,
Lîngă cavalerii morţi sau fărămaţi.

Şopta se măreşte, apoi scade, piere.
Fremet de turbare, plîngeri de durere,
Gemete profunde, crude văitări
Ce se schimbă, leşin, prin lungi suspinări,
Peste tot se-nalţă, cresc şi scad de tot
Şi tăcerea tristă cade peste tot.
Armele de luptă ce la mîndru soare
Fermecau vederea prin a lor splendoare,
Pline sînt de sînge cu colb închegat ;
Ochiul nu le vede decît întristat.

Cardinalul fuge cu puţini flăcăi ;
Iar în fugă piere, junghiat de-ai săi.

## DOMNUL IONAȘCU

Ionașcu-adună capii la senat.
Cu durere-n suflet el a cuvîntat :
— „Poarta cere darea d-astăzi îndoită ;
Dar Moldova noastră cade mai zdrobită ;
Însă nu-i acesta lucrul cel mai rău ;
Dar cu asta țara perde dreptul său.
Drepturile sale sînt tot ce-i rămîne,
Sînt tot fiitorul țărilor române.
Toată fața țării fiilor moldavi
E stropită nobil cu sînge de bravi.
Cum au fost părinții, fiii n-au să fie ?
Și-au uscat ei oare sufletu-n sclavie ?
Voi, fruntașii țării, ce sub arme-albiți,
Din trecuta fală, dulce vă hrăniți.
Preoți, sînți apostoli de creștinitate,
Nobilați durerea țării ce s-abate !
Misia cerească cum o să-mpliniți,
Cînd creștinii popoli vor cădea robiți ?
Tu, junime vie și mărinimoasă,
Tu, ce-n orice locuri înima-ți frumoasă
Rîură mari gînduri printre muritori,
Cum o primăvară varsă dalbe flori,
Vei vedea tu oare cetele streine
Fărămînd cu moarte țările creștine,
Fără să se rupă sufletu-ți de dor,
Fără să se-nalțe brațu-ți vingător ?“
Asfel zice domnul mîndru-aplaudat.
Sufletul lui Ștefan pe toți s-a vărsat.
Domnul cu poporul jură ca să piară,
Pe tărîmul luptei, pentru sînta țară.



## COPĂCENII

### I

Plîngi, frumoasă țară, lacrime de sînge !
Plîngi, precum durerea ne-ncetat se plînge,
Căci amărăciunea ce te-a-ncungiurat.
Sufletul tău fraged crud a fărîmat !
Fiii tăi cei vitrigi fost-au pentru tine
Mai amari ca vîrful săbiei streine !
Ei te dară sclavă la tiranii tăi —
Tu bătuși trei secoli pe nemicii răi ;
Dar putuși învinge dalba tinerețe
Ce simțeau spre fiii-ți plini de frumusețe ?
Le lăsași tu capul cel încununat.
Ei ți-au smuls cununa, la streini a dat.
Îi lăsași să joace cu-armele sublime
Ș-ai tăi fii le dară hordelor streine.
Plîngi, ș-ascunde plînsul, să nu dezvelești
Rușinoasa faptă celor ce iubești.

### II

Intră prin Moldova mii de turci, tătari,
Domnul cu muntenii și făloși maghiari.
Domnul României scrie lui Dumbravă :
„Nu venim a bate țara noastră bravă,
Ci să scoatem domnul cel nelegiuit
Ce-naintea Porții s-a disprețuit.
Vin'de te închină domnului ce vine,
Cărui toată țara să-i dorească bine.“

III

Falnicul Dumbravă pe boieri chema
Şi citind scrisoarea le vorbeşte-aşa :
— „Iată-acum cu totul ţara sub sclavie !
Dar ce-mi face viaţa şi mai crudă mie
E să văz românul astăzi trădător
Aducînd streinii contra ţării lor !
Cîţi din voi au încă sufletele pline
De mărirea veche, vie după mine !“

IV

Soarele se-nalţă sub un cer senin.
Peste patru taberi varsă raze lin.
Dar sub cort, la masă, cei mai mari s-adună...
Muzicile joacă, cupele răsună.
Acolo se vede pentru prima ori
Domni români să-nchine pentru-apăsători,
Căci din timpu-acela suflete-înjosite
Apăreau pe tronul ţărei strălucite.

Oastea lui Dumbravă peste cîmp senin
Vine către corturi... Ambii domni închin !
Vine, dar loveşte pe convivi la masă.
Domnii, cu teroare, mese, corturi lasă.
Ionaşcu vine. Din trei părţi de loc
El loveşte turcii şi-i trăsneşte-n foc.
Apoi cade p-unguri, fărîmă c-urgie,
Cei mai mulţi, de moarte, scapă prin robie.



## LUAREA HOTINULUI

I

Serascherul vede cetele moldave,
Oştile muntene, tinere şi brave.
Dar a lor splendoare turbură mai rău
Fala musulmană şi sufletul său.
El tînjeşte domnii pentru ce să vie
În coprinsul luptei cu puţină-armie.
Petricei răspunde pentru-ai lui moldavi :
— „Sînt puţini la număr, însă toţi sînt bravi.“
Paşa se mînie, c-un hanger loveşte
Domnul peste faţă — fruntea lui roşeşte.

II

Pe dorminda frunte vechiului Hotin
Luna plină varsă valuri d-aur lin.
Dar sub cortu-i mîndru serascherul cheamă
Capii ordii sale şi le cere seamă.
Pe lucioase stofe paşii s-aşezau ;
Numai domnii noştri pe picioare stau.
Serascheru-arată planurile sale.
Paşii toţi se-nchină şi găsesc cu cale.
Apoi cere vorba domnilor români
Şi-asfel le vorbeşte : — „Ce tăceţi, voi, cîini ?“
Domnul României astfel îi răspunde :
— „Umbrele ştiinţei pînă-a nu pătrunde
Este nevoinţă garde să-nşiraţi
Căci în somn molatic turcii toţi sînt daţi.“

Paşa se mînie şi mînia-i creşte,
Cu măciuca d-aur el pe domn loveşte.
Ambii domni atuncea cortu-a părăsit ;
Dorul ce-i pătrunde gîndul le-a mărit.

Petricei vorbeşte mîndrelor armate :
— „Ţările române sînt azi înherate.
Cela care-aude hulă şi-ntristare
Şi mai pleacă fruntea, suflet nobil n-are.
Sufletu-i merită să fie-umilit
Şi decît ruşinea mult mai înjosit.“
Zice. Căpitanii jură răzbunare.
La poloni, românii trec cu mic, cu mare.

III

Leşii se coboară, turcii se trezesc.
Armele răsună, văile mugesc.
Petricei deschide porţile pe dată.
Leşii intră,-atacă, lupta-i verşunată.

Ziorile revarsă peste luptători,
Peste morţi, pe sînge, luminoase flori.
Petricei, în frunte, p-al său cal răzbeşte.
Vede seraschierul... capul îi răpeşte.



## VORNICUL DUMITRU

Paşa din Silistra cu Hatif unit,
Vor s-apuce ţara cu oştiri d-elit.
Vornicul Dumitru înainte iese
Cu treizeci de tunuri şi cu oşti alese.
Pune-n care tunuri învelite-n lemn
Şi le duce-n taberi sub al păcii semn.
Scrie că le duce birul de la ţară.
Paşii le primiră şi se bucurară.
Dar cînd aste care printre turci intrau,
Oştile române mai pe jos veneau.
Lăzile se farăm. Tunurile pline
Fulgeră d-odată cetele streine.
Turcii se-nspăimîntă şi se risipesc,
Iar românii ageri, ager îi cosesc.

## MIHAI LA VIDIN

Domnul merge-n frunte luminat mereu
De lumina dalbă sufletului său.
Nimeni nu mai poate domnului să urme.
Căpitanii roagă pasul să-și înturne.
Cîțiva turci văzîndu-l repede-l atacă.
Mîndrele lui arme furia-i împacă.
Unul dintre dînșii care mai trăiește
Își ridică lancea. Domnul se sfiește.
El apucă lancea cu-ambele lui mîini
Așteptînd s-ajungă bravii lui români.
Amîndoi cu mîna cruda lance țin.
Turcii către dînșii cu turbare vin.
Dar ca două valuri pe mări furtunoase
Iată vin Buzeștii cu săbiile scoase.
Ei ucig streinul și pe domn îl scap
Și toți trei s-aruncă în al oștii cap.



## COROBA

Într-a nopței pace ei sărbătoresc
Pînă cînd în aer stelele albesc.
Dar atunci în sala cea de sărbătoare
Coperit de rane un ostaș apare :
— „Hanul cu tătarii vin p-acest pămînt
Și îl schimbă-n doliu și în trist mormînt !"

Asfel zice bravul și sub răni s-abate.
Domnul îl sărută și cu bunătate
Zice : — „Mergi d-alină nobilul tău chin
P-al meu pat molatec în repaos lin !"

Danțul urmă cursu-i ; muzicile sună.
Ștefănică-vodă dănțuie c-o jună.
— „Dulce copiliță ! Ștefan îi zicea,
Vrei să-ți dau coroana și cu viața mea ?"
— „De voiești, o, doamne, dulce să-mi fii mie,
Lasă desfătarea, mergi la bătălie !"

Domnul stă pe gînduri, pare rușinat.
Cheamă căpitanii... Toți a-ncălecat.
Zboară la Coroba, pe tătari lovește,
Îi fărîmă crîncen și pe mulți robește.
D-acolo se-nturnă către mîndra sa
Și cu-a lui coroană îi dă mîna sa.

## LUPTA ÎNTRE ROMÂNI

Ștefănică-vodă intră-n Românie.
Radul, domnul țărei, cum aude-i scrie :
„Fiul meu cel tînăr, ce păs furtunos
Turburat-a oare sufletu-ți frumos,
Cît să tacă glasul sîngelui frăției
Și să calci cu moarte fiii României ?
Șerpii între dînșii încă nu s-omor,
Nu-nvenin cu moarte cei din neamul lor.
Pentru ce românii, fii ai ceeași mume,
Mult mai rău ca șerpii face-vor în lume ?
Bărbăția-i mîndră cînd un crud strein
Poartă în sînul țării moarte, pradă, chin,
Căci atunci pe popol dalba-i rază luce
Ș-ale sale bunuri le revarsă dulce !
Astăzi șase popoli țara ne-mpresor,
Către noi cu moarte și robie vor !...
Numai prin unire vom scăpa de soartă,
Iar prin dezghinare țara noastră-i moartă.
Dar tu vrei prin arme ca să ne fărami
Și, zdrobindu-ți frații, servi ai tăi tirani."

Astfel Radul scrie vorbe dulci și line.
P-a lui față cură lacrime divine.
Apoi merge-n cortul domnului bătrîn
Care îi deschide sînul de român.



## SIRETUL

I

„Viața, orice bunuri într-această lume
Dăm cu fericire pentru-al țărei nume.
Toate sînt plăpînde pe acest pămînt ;
Numai bărbăția trece de mormînt.
Bărbăția noastră pe strein încîntă...
Limbele vecine bine ne cuvîntă.
La numele nostru toți se-nturnă blînd
Și privesc românul de mărire-arzînd.
Din vrăjmașul sînge, cu-armele sublime
Scris-am dreptul țării în viitorime.
Iată ce ne face voioși să luptăm,
Pentru țara noastră zilele să dăm."

Asfel este cîntul celor care mor
Și vestește fala sufletelor lor.

II

Leahul strică pacea și prin țări robește.
Rareș cheamă capii și-astfel le vorbește :
— „Scris-am prin solie răilor streini
Să nu calce pacea, dulce la creștini...
Iată cum solіră : Pacea nu-i călcată,
Numai mintea voastră este turburată.
Aste vorbe-s bune pentru staturi mari,
Între două nații libere și tari...
Nu pot să le zică o vasală țară
Ce de-atîtea oare am supus la heară."

La aceste vorbe toți se inimau ;
Toți spre răzbunare brațul își armau.

III

Pe Siret la vale Petru Rareș pasă.
Capii leși cu toții stau fălos la masă.
Siguri de izbîndă, împletesc cu flori
Cupele de aur printre sărbători.
Ați văzut lăcuste ce-n noroase droaie
Se strecor în aer ca un nor de ploaie,
Ce-și precurmă zborul și cobor din nori
Unde văd o vale cu frumoase flori,
Apoi fără veste, crude și flămînde,
Mistuiesc îndată plantele plăpînde,
Ierburile-amare care le displac,
Coadele tăioase ce căzute zac ?
Astfel și moldavii trec, s-opresc d-odată,
Sparge a Lehiei tabără armată.



## GLUBAVII

I

Ce îți folosește, scumpă Românie,
Dulcea-ți frumusețe, rara-ți bogăție,
Anii tinereții ce te înconjor,
Cînd tu ești robită, sîntul meu amor !
Vai ! aceste bunuri, țara mea creștină,
Servă să răpească inima streină
Și să facă doru-ți mai nesuferit,
Cugetînd la fiii-ți ce s-au risipit !
Fruntea ta se-nclină ca o dulce floare
Ce se veștejește fără foc de soare,
Dar nu ești ursită ca să veștejești,
Țara mea cea dulce, fără să trăiești...
Vin-întîi la viață... Fiii tăi s-adună...
Armăsarul strigă... Armele răsună...
Spulberă cu moarte pe apăsători...
Cinge-ți înc-o dată fruntea ta cu flori !

II

Țara n-are capăt... Mulți ambițioși
Se certau pe tronul vechilor strămoși.
Dar sultanul face pașalîc din țară
Și trimite-oștire turcă și tătară.
Cîți aveau în inimi sînge românesc,
La perirea țării uită ce doresc.
Cei mai mari ai țării strig în adunare :
— „Astăzi se fărîmă sînta neatîrnare

Ce părinții noștri, printre timpi de dor,
Le-au păstrat prin lupte, cu sîngele lor.
D-astăzi tot românul va trăi-n sclavie
Și va trece viața fără bucurie.
Plînge-va sub lanțuri palid ș-abătut
Și strein în locul unde s-a născut.
Peste tronul țării suflete mîrșave
Vor domni spre hula națiunii sclave.
Dar decît o viață veștedă d-amar,
Plină de-njosire fără de hotar,
Pentru nobili inimi moartea-i mai dorită,
Moartea cu mărire celor bravi iubită.
S-apărăm prin arme țara ce dorim
Și cu-a noastră viață noi s-o-nviețuim !“
Astfel strig d-odată fiii cei de țară
Și domnind pe Radu toți făloși s-armară.

La Glubavi devale turcii sînt trăsniți
Și s-abat ca frunza cîmpilor cosiți.

## CLEJANII

Cinci columni de flacări coperite-n fum,
Din cinci părți de lume peste țări detun.
Turcii și tătarii cad amar pe țară
Ca turbate rîuri după ploi de vară.
Sunetele d-arme, tropote de cai,
Uruiri de care trec în jos pe plai.
Strigăte de falǎ, plîngeri de durere,
De la cel ce-nvinge, de la cel ce piere,
Peste fața țării repede cobor,
Dintr-un munte într-altu, leșină și mor.
Unde calcă turcii tot s-atristă foarte,
Totul ia coloarea de mormînt, de moarte.
Pe bărbați înțeapă... Junele fecioare
Cu-anii lor cei fragezi pierd a lor onoare.
Mumele cu corpul coper pruncii lor
Și-n această luptă cu durere mor.

Radu cheamă capii ș-astfel le vorbește :
— „Mehmet-bei c-oștire țara ne robește,
Dar cît al meu sînge nu va putrezi,
Fruntea-mi în sclavie nu voi umili.
Lanțu-ncinge corpul cînd inima cade,
Cînd nu mai roșește ca să se degrade !
Cel ce poartă jugul e de lanțuri demn ;
Al oricărei crime lanțul e un semn.
Dar a noastră țară pe viitorime
N-are să roșească d-a noastră rușine.

Cel ce geme-n lanțuri, martur Dumnezeu !
Nu-i din fiii țării, nu-i din neamul meu !“
Căpitanii jură cu solemnitate
Viața lor să deie pentru libertate.
Cetele române se re-mbărbătesc,
Cu-arme și tărie pe streini trăsnesc.
Sîngele se varsă... C-orice lovitură
Naște-un val de sînge ce pe sînge cură,
Albele turbane pică, se desfac...
Pe pămînt, în rînduri, musulmanii zac.
Sunetul trompetei nu le dă mișcare.
Caii fără frîne-i calcă sub picioare ;
Cîți se pun să fugă nu scap de mormînt,
Fug ca nori de ploaie fulgerați de vînt,
Strălucitul soare scutură de ceață
Pletele-i lungi d-aur, luminoasa-i față,
Cum flăcăul tînăr scutură ușor
Părul lui cel galben și rîurător.

## ȚUȚORA

Către domnul Petru tînăra sa fată
Într-o zi purcede tristă, dolorată.
Își ridică vălul cu aur țesut.
Ca o auroră chipu-i a părut.
Ochii-umbriți de gene rîur lacrimi line,
Rîură tezauri de grații divine.
Vorba-i ca murmura aurei ușori
Printre rozioare, delicate flori.
Părul ei ce noaptea fața-i împrumută,
În ridente bucle sînul ei sărută.

— „O, mărețe doamne, fii ascultător.
Au venit cazacii, prad, robesc, omor.
Fii cu bunăvoie pentru-această țară !
Scoală-te și sparge ceata lor barbară !“
— „Fiică, nu deschide sînu-ți frăgior
Grijilor ce farăm omul peritor.
Inima fecioarei sub dureri s-abate
Ca sfioasa floare prin furtuni turbate.
Cel ce-ți dete viața ție ți-a lăsat
Lumea cu dulci raze, unde necurmat
Grijile-ncunună cugetele line
Cu florile d-aur viselor senine.
Te îmbată dulce de cerești visări
Și ne lasă nouă negrele vegheri !“
— „Dar cînd omul uită drepturile-i sînte,
Nu-i iertat femeii să-i aducă-aminte ?“

Zice : ochii pleacă dulci și lăcrimați,
Domnul îi sărută perii săi curați
Și cu dalbe lacrimi : —! O, preadulce fiie !
Îi vorbește domnul ; Voia ta să fie !“

De trei ori din ceruri rumenele ziori
Au deschis spre lacrimi ochii muritori.
Dar a treia dată lupta se precurmă.
Inemicul fuge și moldavii-i urmă.
Taie și fărîmă pe cazaci cu dor,
Prinde în robie pe hatmanul lor.

## CORNUL LUI SAS

### I

Încetează, țară dulce și iubită,
A spera mai bună, mai frumoasă-ursită,
Pe cît timp în viață nu vei căuta.
În trufașe lupte, fericirea ta !
Lanțu-ncinge numai brațe nearmate,
Slabe de robie și de lașetate.
Dar a ta ursită, o, patria mea,
A peri-n uitare, scrisă nu erea !
Misia-ți în lume fuse glorioasă...
Pentru ce pleci capul, țara mea frumoasă ?
Este încă timpul ; moartea n-a coprins
Tot sufletu-ți nobil de durere stins.
În a vieței carte, zile de putere
Poți să afli încă, țară de durere !
Scaldă al tău suflet în al vieței foc,
Între popoli liberi ia-ți mărețul loc !

### II

Oștile polone pe Cornul lui Sas,
Cu trufie mare tăbărînd, au mas,
D-acolo Potoski domnului dă știre :
„Noi avem pe țară drept de moștenire,
Cîștigat prin moartea vechilor eroi.
În pămîntu-acesta noi sîntem la noi !“
Astfel scrie leahul îngîmfat de fală
Și-n plăceri molatici inima-și înșală.
Asfel scrie leahul ; dar acest popor
Nu plecase încă inima sub dor.

Domnul se rădică cu a lui oştime
Şi, lovind, zdrobeşte oştile streine.

Armia polonă laurii-au perdut.
Unii leşi s-aruncă şi se-neacă-n Prut ;
Alţii scap prin fugă ş-alţii prin robie.
Iar moldavii taie... strig cu ironie :
„Ce luaţi d-a fuga, strănepoţi d-eroi,
În pămîntu-acesta nu sînteţi la voi !“

Şase mii, în luptă, din poloni picară ;
Pe Potoski-l duce coperit de fiare.

## PETRU ŞCHIOPUL

Petre strînge capii cei mai renumiţi
Şi cu dor le zice : — „Fraţii mei doriţi !
Alte dări streine Poarta-mi cere mie ;
Calcă dreptul ţărei şi ne dă-n robie.
Noi n-avem putere să ne-mpotrivim,
Înarmaţi cu chipul dupe cum dorim,
Căci e stinsă ţara, cetele-s perite
Prin atîtea lupte lungi şi strălucite.
Dar eu nu voi încă ţara-mi să robesc
Şi d-acum nainte tronul părăsesc !“
Au răspuns boierii : — „Domnul ce-a să vie.
Asculta-va turcii, măcar cine fie.
Noi vom pune banii pentru ţara ta,
Numai de la tronu-ţi nu te depărta !“
Petre le răspunde : — „Mulţi au ca să fie,
Cu-njosite datini, demni fii de sclavie,
Pentru care fala şi-al ţării amor
Nu le mai înalţă sufletele lor,
Care-nclină capul numai să trăiască,
Care-şi vînd chiar ţara numai să domnească.
Însă pe domnie ţara nu-mi vînd eu,
Nu ucid eu pacea sufletului meu !“
Asfel zice domnul. Toţi se întristară.
Petru lasă tronul, avuţie, ţară.

## GHERGHIȚA

Pe o vale-ntinsă, luna du prin nori
Varsă valuri d-aur peste luptători.
Unii-n somnul dulce sufletele lasă,
Alții-nșală timpul bînd voioși la masă,
Alții-nfrînă caii, spăl armele lor
Sau revarsă-n noapte doine dulci de dor.

Dar Vlăduță-vodă stă sub cort și spune
Vorbe de mirare doamnei sale june :
— „Fiecine cată tronul domnitor
Și streinu-i face mînă d-ajutor.
Poate că să-nvingem armia maghiară,
Însă vom aduce pacea dulce-n țară ?
Noi neavînd putere, turcii-ntărîtăm
Și cu chipu-acesta țara o trădăm !“

Zice... Cum un șarpe ce, călcat, se-naltă,
Doamna, turburoasă, capul său realță.
Arde-n frumusețe, viață și mînie,
Ca un arc în ceruri printre vijelie !...
Ochii-i plini de lacrămi și langor ceresc,
Într-un rîu de patimi se re-nviețuiesc :
— „Cînd al nostru suflet înrobit se-nchină,
Orice cuget nobil ni se pare crimă.
Forța sufletească, foc dumnezeiesc,
Să nu se măsoare pe lut omenesc !



Vulturii ce-atacă tauri cu turbare
Măsură curagiul cu-a lor turmă mare ?
Tu-ți ascunzi cu-aceasta slăbiciunea ta ;
Moartea nu se cade spaima ție a-ți da !
Cela ce de moarte se codește foarte,
Poartă-n al său suflet semn amar de moarte.
Asfel muritorul ce-anii grei insult,
La numirea morții tremură mai mult.
Să dorească viața robul ce roșește,
Cînd să fie liber inima-i gîndește !
Cei bravi nu vor viața cînd pe muritori
Ea nu varsă dulce drăgălașe ziori !
Fenixul, se zice, cînd îmbătrînește,
Se-nconjoară-n flacări și se-ntinerește.
Asfel nasc românii chiar prin moartea lor,
Căci ei sînt din neamul celor ce nu mor.“

Zice. Cerul nopții luce sub lumină.
De discursul doamnei, domnul se-ndivină.
Dă semnal de luptă... bate pe maghiar
Și cu moarte-l sparge pînă la hotar.

## CONSILIUL SECRET

La senat s-adună capii cei mai bravi,
Soli germani, soli unguri, deputați moldavi,
Preoți venerabili cu păstorul mare,
Nobilă junime plină de-nfocare.
Dar Mihai cu fața nobilată-n dor,
Cel întîi se scoală și le zice lor :
— „Astăzi turcii calcă drepturile sînte,
Schimbă viața-n moarte, țările-n morminte.
D-astăzi peste fața dalbelor cîmpii
Pe ruine-naltă splendide geamii.
Cîmpul schimbă fața și se-mbracă-n doliu ;
Dupe dînșii urmă flacări, moarte, spoliu.
Prin altare sînte vasele zdrobesc ;
Intră prin familii, pe copii turcesc ;
Mume și fecioare rușinos insultă ;
De nici o putere barbarii n-ascultă.
Suflete-njosite ce-n lume trăiesc
Ca să rușineze neamul omenesc,
În această țară calea lor arată
Și de dorul țării fierbîntat se-mbată.
Neamul nostru pere ; dar ce e mai rău,
Cade cu rușine pe mormîntul său !
D-astăzi înainte numai cu arma în mînă
Va scăpa de moarte patria română.
Între viața sclavă ș-un mormînt fălos
Nu-ntîrzie-un suflet nobil, generos.
Asfel totd-auna țara liberară
Vechi eroi ce-n falã se glorificară.



Inima lor mare să vieze-n noi !
Să perim sub arme ca străbunii-eroi !“

Astfel zice domnul. Un boier răspunde :
— „Dorul țării noastre sufletu-mi pătrunde.
Vorbele-ți sînt mîndre, dulce mă răpesc
Din amare gînduri unde rătăcesc !
Dar, înalte doamne ! mult ar fi mai bine
Să-mblînzim pe hearã prin cuvinte line.
Țara-i obosită ca un trist mormînt
Aur, arme, brațe, doamne, nu mai sînt.
Apărarea noastră, cît de dalbă fie,
Ar scorni pe țară zile lungi d-urgie.
Inimile noastre zboară călduros
Peste-al bărbăției zid alunecos,
Dar înțelepciunea caută-a ne duce
Prin furtuni turbate către țelul dulce.“
Zice. Dar eroul asfel a vorbit :
— „Înțeleaptă-mi pare vorba ce-ai grăit,
Dar de-nțelepciunea robului ce-n fiare
Tremură să piarză zilele-i amare.
Poate-al țării tele nobil, sînt amor
A putut să-ți facă gînd îndoitor ?
Este-nchisă calea pacea dulce-a cere.
Turcii pleacă fruntea numai la putere ;
În lumina minței orbi sînt ochii lor ;
Singuri își prepară negru venitor.
Frica d-a ne perde pare slab prepus.
Nimeni cu-arma-n mînă țara n-a supus.
Ne-nvoirea noastră, setea de domnie
Inimilor sclave, datu-ne-a-n sclavie.
Frații de Moldova, dalbi, leali eroi,
Gintele vecine vor veni cu noi.
Dar de-am fi chiar singuri, încă-ar fi mai bine
Să murim cu falã decît cu rușine !“

Capul legei noastre cere-a cuvînta.
Flacără divină luce-n fața sa :

— „Legea ni se calcă, ţara se robeşte
Ş-armia română tot mai vieţuieşte.“
Zice şi realţă braţu său în sus,
Arătînd p-o cruce chipul lui Isus :
— „Crist muri pe cruce pentru-umanitate
Şi prin moarte dete lumei libertate.
Nu-i creştin acela ce nu ştie-a da,
Pentru-al ţărei bine, pacea, viaţa sa !
Dincolo de moarte radios străluce
Soarele mărirei eroilor, dulce.
Ochii-nţelepciunei, cei de moarte plini,
Nu pot să pătrunză dulcele-i lumini.
Astfel este omul ce-njosirea-abate :
Tremură să moară pentru libertate.
Dar poporul nostru, nobil, generos,
Rupe cu-a lui viaţă lanţul ruşinos.“
Astfel le vorbeşte. Domnul oaste strînge,
Luptă mare-ncepe, pe barbari înfrînge.

## ŞERBĂNEŞTI

Cînd vedea-vom încă un erou român !...
Secolii se scură... fearele rămîn...
Nici o zi n-aduce a ţărei mărire ;
Viaţa noastră trece fără strălucire.
La gîndiri de fală, sufletul, căzut,
Tremură ca sclavul ce s-a abătut.
Jugul pentru dînsul s-a făcut un bine.
Viaţa în robie nu mai e ruşine !
Şi cu toate astea, o, pămînt iubit,
La mai mîndre zile tu ai fost ursit.
Daca poţi tu încă să mai simţi, o, ţară,
Cînturi de mari fapte ce te-ncununară
Şi să verşi tu încă lacrimi de mîndrie,
Iată-un cîntec încă, tristă Românie.

II

P-un gonaci în spume, Manta cel bătrîn
Trece sub vedere corpul său român.
Peste barba-i albă, pletele-argintoase,
Razele de soare scînteiesc voioase.
Apoi generalul, mîndru d-ai lui ani,
Zice-aceste vorbe către căpitani :
— „Sabia streină pleacă frunţi plecate ;
Cînd inima-i slabă, braţele-s legate.
Mulţi roşeau în viaţă mîndru-a mai gîndi
În străbuna ţară fericiţi a fi ;

Căci robia lungă sufletu-njosește
Tot atît cît corpul dureros zdrobește !
Cît sub arme dalbe popolul a stat,
Chiar la zile rele fost-a respectat.
Numai cu-arma-n mînă d-azi românu-n lume
Va putea fi liber și fălos în nume.
Vulturul cel mîndru căruia s-a smuls
Aripile, zace de dureri pătruns,
Dar cînd crește aripa-i, își apucă zborul,
Sparge cu mîndrie vînturile, norul.
Asfel și românul astăzi rearmat,
Locul său în lume liber și-a luat."

Cum în vijelie frunza cea stricată
Zace pe sub arbori tristă, răsturnată,
Se dobor streinii peste cîmpul lat.
Mustafa dă fuga de puțini urmat.

## MUSTAFA-PAȘA

Soarele-apusese. Lupta tot urma ;
Dar împinși, românii, spatele-nturna.
Iar Mihai Viteazul la ai săi cuvîntă :
— „Un român de moarte nu se înspăimîntă.
Ce vor face oare slabele femei,
Dacă voi dați dosul, o, vitejii mei."
Zice și soldații, rușinați, se-nturnă...
Domnul pasă-n frunte ; toți cu fală-l urmă.
Vede comandantul Mustafa-pașa,
Prin bravură cată lupt-a precurma.
Chiar ca semizeii din antichitate,
El îl cheamă-n luptă și fălos combate.
Oștile-n mirare privesc și s-adun.
Caii lor resaltă, armele răsun.
Se fărîm pe zale făr' să verse sînge.
Domnul schimbă-ndată spada-i ce se frînge.
Pașa trage-atuncea paloșul tăios.
Fierul sparge zaua domnului frumos.
Pașa se doboară supt o lovitură
Și cu viața perde sîngele pe gură.
Turcii cu dizordin repede s-avînt.
Cei mai mulți dintr-înșii aflu-al lor mormînt.

## CĂLUGĂRENII

### I

În umbrosul spațiu se revarsă zori.
Turcii dorm p-o coastă însmălțată-n flori.
Dar oștenii noștri și cu domnul june
Către cer înălță sîntă rugăciune.
Domnul cheamă capii și-asfel le-a vorbit :
— „Voi, cu care-n viață crud am suferit,
V-aduceți aminte vechea vitejie !
Umbrele străbune, astăzi cu mîndrie
Vă privesc sub arme p-ăst *fălos pămînt*.
Azi mărirea veche iese din mormînt.
Nu vă fie teamă despre-a lor mulțime,
Ce de vitejie fuge cu rușine !
Asfel cum un arbor crește mai frumos
Cînd abați din ramuri cele de prisos,
Asfel și poporul pentru-a fi ferice
Trebuie să facă dalbe sacrifice.
Astăzi toată lumea către cer se-nchină
Să triumfe mîndru cauza creștină.
Daca vom învinge pe apăsători,
Dorurile țării s-or preface-n flori,
Soarele măriei va luci d-aice
Peste venitorul patriei ferice.
Daca ne vor bate, d-astăzi pe pămînt
N-om avea scăpare nici chiar în mormînt.
Limbile streine, cu disprețuire
Pe români numi-vor în nefericire.
Următorii noștri, abătuți de dor,
Vor roși de viața părinților lor.



Însă vom învinge... Cu săbiile-n mînă
N-a supus streinul patria română.
Ceea ce nu speră, nu-i demn să merite
Fructele speranței cele dobîndite.“
Zice. Toți de fală seamănă-mbătați.
Domnul trece podul cu puțini armați.
Patru pași de frunte cearcă să-i poprească,
Dar românii treier armia turcească.
Asfel mîndrii vulturi către vînturi zboară,
Despicînd curentul care-i împresoară.
Precum două rîuri peste cîmpul lat
Se-ntîlnesc adesea pe comunul pat,
Astfel se-mpreună, rîură, se frînge
Al ambelor armii spumegosul sînge.
Ei pătrund la corturi... Într-a lor iuțime
Se înturnă. Tunul bate cu asprime.
Pe tot frontul oștii lupta s-a întins ;
Peste tot turbarea sufletele-a-ncins.
Inima română însă nu răcește :
Dorul biruinței o însuflețește.
Turci mai mulți s-adună... prin români fac cale.
Oastea noastră perde tunurile sale.
Ca torent ce cură după vijelii.
Află bariere peste lungi cîmpii,
Își oprește cursul, geme, se lățește,
Apoi cum abate lanțul ce-l oprește.
Fuge peste luncă, gros spumînd, turbat,
Urlă, greu îneacă cîmpul depărtat.
Astfel otomanii se revărs nainte,
Oripeunde calcă, seamănă morminte,
De creștine corpuri luncile-s velite ;
Brațele sunt rupte ș-armele zdrobite.
Însă pretutindeni bravii ce s-abat,
Sprijină cu peptul vîntul cel turbat.
Dar Mihai așteaptă corpu-ajutător...
Va veni-nainte de perirea lor ?
Soarele-i aproape sceptrul a-și depune.
Domnul îngenunche, face rugăciune :
— „Doamne, ce-ești în ceruri, blînd, ascultător,
Fii cu bunătate pentru-al tău popor.

Iar de cere soarta prada sa cu-asprime,
Cruță astă țară și lovește-n mine !“

II

Ajutorul vine !... Domnu-a-ncălecat...
Smulge o secure de la un soldat.
Cum un vultur cade peste păsărele,
Le fărîmă-n gheare și-aripile-i grele,
Astfel cade domnul peste-un corp osman.
Vede de departe pașa Caraiman,
Ce cu cel mai tare cere a combate.
Sabia-i lucește... mulți creștini abate.
Între alte prade vede trei copii,
Frați d-același sînge, juni frumoși și vii.
Fiecare-n luptă pe păgîn îl cheamă
Și combat cu dînsul fără nici o teamă.
Însă tineri încă, junii frățiori
Sub a lui secure cad ca trei dulci flori.
Caraiman cu calul peste dînșii pasă,
Dar Mihai sosește, vede crudul pașă :
— „Nu-i curagi cu pruncii a te măsura.
D-ești voinic, cu mine vin-a te lupta !“
Astfel zice domnul și spre pașă zboară.
Pașa ține-n dreapta sabia-i ușoară,
Iar în mîna stîngă ține steagul sînt
Ce se desfășoară legănat de vînt.
Caii lor în salturi zboară și s-opresc.
Armele, lovite, scîntei și lucesc.
Lupta este scurtă. Sub o lovitură
Pașa cade, varsă sîngele pe gură.
Dar Mihai răpește steagul cel vestit
Și l-ai săi se-nturnă fără-a fi rănit.
Cînd se-naltă-un suflet mai presus de lut,
Temerile morții rușinos amut.
Sabia română scînteie p-aramă.
Kirali din tunuri pe nemici sfărâmă.
Avangarda turcă fuge rușinos,
Calcă p-ienicerii ce combat fălos.



Cei mai mulți dintr-înșii către pod s-adună,
Se strivesc, perd șartul ; arma noastră-i tună.
Iar în amețeală singuri se-ntr-omor,
Se strivesc sub arme și sub caii lor.
Mulți, de crudă spaimă, se aruncă-n apă,
Însă nici acolo zilele nu-și scapă ;
Apa mocirloasă îi reține în fund ;
Cîți silesc să scape, încă se cufund.
Agonia-i crudă ; moartea-i rușinoasă.
Plini de tină-noată-n unda mocirloasă...
Trei mari pași s-aruncă și prin apă mor.
Chiar Sinan vizirul cearcă soarta lor.
Un spahiu îl scapă, dar pe coasta lată
Armia turcească fuge sfărămată.
Astfel se zărește peste-un moșoroi,
Alergînd furnice dupe repezi ploi.

O, Sinan ! trufia-ți ce se face oare ?
S-a topit cu roua sub al zilei soare !
Oștile-ți făloase repede-au perit
Ca florile d-aur dintr-un vis dorit !

Cum în capul turmei taurul purcede,
Domnul înaintea cetelor se vede.
Calul din ardoare-i pare-nflăcărat,
Sîngele din spada-i cură ne-ncetat.
Hasan-pașa ține încă-n apărare.
Asfel prin furtună vechiul trunchi apare
Înfruntînd cu peptul vîntul furios,
Dintre pomișorii care cad pe jos.
Domnu-nvită pașa pept la pept să vie,
Dar Hasan dă dosul prins d-a lui urgie.
Sîngele desfundă lutul cel uscat.
De turbane, d-arme cîmpul e-ncărcat.
Leșurile rînduri zac în lac de sînge...
Corbu-n nerăbdare de plăcere plînge.
Noaptea scapă restul turcilor învinși.
Ei s-ascund prin tufe de spaimă coprinși.

## BĂTĂLIA PE GHEAŢĂ

Mihai, domnul ţărei, de soldaţi urmat,
Trece prin Turcia Danubu-ngheţat.
Turcii mulţi pe gheaţă repede s-adună ;
Lupta-ncepe crudă ş-armele răsună ;
Nichezarea-ngînă strigătu-omenesc ;
Îngheţate vînturi suflă şi mugesc ;
Crivăţul cu neaua bate turcii-n faţă ;
Mîinele lor p-arme se lipesc, îngheaţă ;
Caii fără cîrmă fug oriunde vor,
Poartă cu dizordin cavalerii lor...
Arma nu mai poate să reverse sînge ;
Ei se muşc cu dinţii, unul p-altul strînge.
Valuri de ninsoare rîură din cer ;
Gheaţa se cufundă ; luptătorii per
Şi-n urgia crudă toţi dispută foarte
Locul de bătaie, patul lor de moarte.
Către-aceasta turcii se răresc amar.
Cei mai mulţi sub gheaţă repede dispar,
Iar Mihai cu bravii trece mai nainte
Şi Rusciucul schimbă-n doliu şi morminte.



## MOVILA LUI RĂZVAN

Fiii de Moldova într-o zi s-adun
Ş-ale ţărei rele astfel le expun :
— „Ungurii cu leşii se dispută iară
Cine-a pune domnii în această ţară.
Fiii ţărei noastre încă n-au murit
Ş-a lor ţară, drepturi d-astăzi s-au robit.
Leahul cere ţara ca o moştenire ;
Ungurul trimite pe Răzvan c-oştire ;
Numai noi, moldavii, încă n-am vorbit !
Dar cînd moldoveanu va fi înjosit
Cît să nu roşască de a sa ruşine,
Încă-o să-mi aleagă pe tirani mai bine !
Însuşi noi acuma domnul să numim
Şi cu arma-n mînă ca bravi să murim !
Astfel strigă ţara suspinînd sub silă
Şi alege-ndată domnu-i pre Movilă.
Apoi către unguri domnul a solit :
„Drepturile ţării ce le-aţi nimicit
Sunt a ei avere, viaţă,-onoare, nume
Şi cu-al nostru sînge le-am păstrat în lume.
Vă duceţi din ţară sau vă aruncaţi
Masca creştinească ce pe frunţi purtaţi,
Căci creştini în vorbe, faptele vă-s rele...
Hearele păgîne nu-s atît de grele !
Ne siliţi cu turcii armele s-unim
Şi poloni, şi unguri să vă nimicim !“

Cu oștiri de țară domnul a plecat
Ș-a-ntîlnit pe unguri la Areni la sat.
Domnul îngenuche, face rugăciune,
Apoi dă semnalul muzicei să sune.
Lupta este aspră ; fieru-n cărni se frînge,
Cîmpul se îneacă într-un lac de sînge.
Ungurii se pleacă, seamănă învinși.
Moldovenii-i urmă de turbare-aprinși.
Ungurii iau fuga, moldavii-i gonesc,
Îi omoară,-i prinde sau îi risipesc.

## BRAHA CĂPITANUL

Noi te lăsăm, o, patrie,
O, țară de suspine !
Vom trece viața-n lacrime,
Înstreinați de tine !

Sub greutatea lanțului
Al nostru braț s-abate ;
Prin mărăcini picioarele
Se-mlădiu sîngerate.

Și cînd ne las puterile,
Cînd inima slăbește,
Sub lovitura biciului
Virtutea noastră crește.

Dar dorurile corpului
Uităm cu toți îndată
Cînd umbra dulce-a patriei
Prin lacrămi ni s-arată.

Astfel cînt moldavii de tătari robiți,
Astfel cînt pe cale abătuți, zdrobiți.
Întîlniră cete ruse și române
Ce-au scăpat din spada hoardelor păgîne.
Dar moldavii cată robii-a libera...

Capu-oștirii ruse le vorbește-așa :
— „De-ți lovi tătarii dupe cum vă place,
Are să se strice noua noastră pace.“
— „Cum nu ne vom bate, doamne, cînd zărim
În robie soațe, fiice ce dorim ?“
Astfel strig românii și pe lîngă dînșii
Ordele turbate văd trecînd cu prinșii.
Braha stă, privește... O femeie trece
Cu picioare goale, noată-n huma rece,
Cu vesminte rupte, perii revărsați,
Brațele sub lanțuri, ochii-i lăcrămați.
Tinerica prinsă către dînsul cată.
Strigă cu durere, cade leșinată.
Braha recunoaște pe soția sa.
Își cheamă vitejii, p-al său cal zbura.
Sare peste rînduri, fărîmă ș-ucide.
Rușii nu cutează calea-i a închide.
Apoi dă năvală și fărîmă amar,
Pîn' la cea din urmă vieață de tătar.
Liberă toți prinșii și p-a lui consoartă
O primește-n brațe ; însă, vai ! e moartă !...

## MĂRIREA LUI MIHAI

Din trei țări române, cei mai mari s-adună
Și cu trei coroane pe Mihai cunună.
La prea mîndre mese căpitanii-nchin
Pentru sănătatea regelui creștin.
Dulcele speranțe ce pe toți conjoară,
Împletesc cu roze timpul care zboară.
Mîna verginală, fragedă ca crin,
Atrăgea din harpe sunetul divin,
Iar accentul vocei cei armonioase
Se-ntuna cu-aceste vorbe grațioase :

> „Tu, reunire splendidă,
> De minte, de tărie,
> D-amor ; cerească glorie !
> Sublimă armonie !
> Ce-n coama dalbă-a zorilor
> Verși valuri auroase
> Și pe gurița verginei
> Pui roze grațioase,
> Unește d-astăzi țările
> C-o singură cunună !
> Protege-a noastră patrie
> Și domnul ce-o rejună !
> Ascultă rugăciunile-i,
> Vezi lacrămile-i line
> Ce zbor cu fumul florilor,
> Prin spațiu, către tine !“

Asfel cîntă hora junelor vergine.
Dar Mihai revarsă lacrime divine.

II

Domnul trece noaptea singur în veghere.
Inima-i răpită fuge spre durere,
Pînă somnul dulce cu-aripa-i d-eben
Vine de-i îmbată sufletul său demn.
Printre vise vede o fantasmă dulce.
Fața-i ca lumina florilor străluce,
Ca torent sub soare rîură-ai săi peri ;
Ochii-i plini de lacrămi seamăn rupți din ceri.
Vălu-i alb ca crinul grațios se-ndoaie,
Brîu-i strălucește c-arcul cel de ploaie.
Ea vorbește... — „Cerul binevoitor
Preursește țării splendid viitor ;
Însă tu peri-vei fără bucurie,
Cei streini preda-vor țările c-urgie,
Ce prin ani de chinuri să vă curățiți :
Suferința-naltă popolii robiți :
Fierul vechi prin flacări asfel tinerește."
Zice și dispare... Domnul se trezește.



## PETRU ȘI ASAN

Împăratul Anghel șade în palat,
De mai-marii țărei mîndru-nconjurat.
Printre capii oștei întră doi streini,
Doi români din Mezii, mîndri ca doi crini !
— „Împărate-doamne ! Ia-ne în oștire,
Dar ne lasă-a noastră veche moștenire !"
— „Nu voi pune-n oaste doi români barbari.
De vă place lupta, mergeți la bulgari !"
— „Împărate doamne ! Nu se cade ție
Asfel de mustrare cu-asfel de mînie !"

Anghel trage-o palmă fratelui primar.
El înclină capul, însă geme-amar.

P-o măgură neagră cei doi frați s-adună ;
Jură să nu moară fără de răzbună...

După-a lor chemare, mezii și bulgarii
Se cobor din munte sub cei frați primari.
Sate și ținuturi celor doi se-nchină.
Tremură, pălește fala bizantină.
Anghel pasă însă spre răsculători.
Cei doi frați vorbiră către luptători :
— „Pînă cînd românul capul o să plece
Umilit sub jugul tiraniei grece ?

Cela ce dă viața, printr-un magic vis
Îngerul său dulce nouă a trimis
Și ne-a zis : purcedeți cu îndemînare
Și vă bateți mîndru pentru neatîrnare !
Domnul tutulora asfel a voit.
Nu sînteți poporul Domnului iubit ?
Grecii, prin mîndrie și prin necredință,
A perdut amorul de la providință.
Domnul ne trimite în acest război...
Credeți întru dînsul și va fi cu voi."

Asfel ei vorbiră către luptători.
Și atacă p-Anghel prin adînci strimtori.
Cum din munți se varsă, urlă cu urgie,
Undele de ploaie dupe vijelie,
Se cobor românii spre vrăjmași în văi...
Anghel perde lupta și soldații săi
Și abia c-o sută de viteji, prin apă
Roșie de sînge, împăratul scapă.

# NEMESIS

## SATIRE POLITICE

1861

# DOUĂ TOMPATERE :
# COCONUL BĂNICĂ ŞI COCONUL NOTREŢ

## COCONUL NOTREŢ

Aşa, Bănică dragă, s-a isprăvit boierul,
Ca varza dupe Paşte cînd i se trece lerul !
Nu însemnezi nimica, şi încă te gonesc !
Ca iepuri în pîrloage, pe noi ne huiduiesc ;
Căci astăzi libertonii la toţi ne-au pus mănuşa.
La ministerul ţării ni se închise uşa.
La alte slujbuliţe nici nu e de gîndit !
Cu leafa mori de foame ; cîştigul e oprit,
Deşi ar fi mijloace, căci de nu curge, pică.
Dar, frate, ministerul nu va să-ţi dea nimică.
De mergi la un ministru, te caută semeţ :
— „Ce vei ?" — „Cu plăcăciune, sînt vornicul Notreţ".
— „Am cunoscut nainte p-al dumitale tată,
Un om şi jumătate, era la... Dar d-odată :
Boierule ! ce vorbe ! Ori vii în acest loc
Ca-n timpurile voastre să-ţi baţi de mine joc ?
Azi sîntem d-opotrivă... Boierii cei din ţară
Toţi pe aici trecură... Fă bine şi te cară !"
— „Mă iartă ! Ce se-ntîmplă ? Nu înţeleg deloc !
Viu să te rog de-o slujbă !" Dar el se face foc
Şi cheamă dorobanţul să-mi dea pliroforie.
Acesta îmi vorbeşte : — „Marghiloman... Agie..."

Te duci apoi la consoli ; dar şi ei te privesc
Ca pe cei morţi ce-n viaţă d-odată se zăresc.
„*Convenţia e sîntă !*" E toată vorba lor !
Poftim, mă rog ! Streinii ei înşuşi nu ne vor !

Streinii te ajută pe cît tu ai putere ;
D-o perzi, o strici la ceafă ; politica o cere.
Noi am rămas în țară bătuți și alungați,
Ca generalii noștri și care n-au soldați !
Ei ne înturnă dosul, la libertoni ne lasă,
Ne dă pe uși afară și șed cu ei la masă.

Bănică ! mă ascultă, e timpul rău de tot :
Ca mîne o s-ajungem cu haina ruptă-n cot !
Ce fac ai noștri-afară ? Ori cînilor tai frunză
De nu se mai arată Convenția s-o tunză ?
Isterico îmi vine cînd mă gîndesc ce-am fost,
Și astăzi d-opotrivă mă văz cu orice prost !
Cînd văz toți momularii, isnafuri leșinate,
Că îmi rădică nasul și ei la libertate !...

BĂNICĂ

Te liniștește, frate, vezi, lumea e o roată,
Și timpul o întoarce... În scurt, ce o să poată ?
N-auzi în toată țara ce gogomanii spun
Că timpul boieriei era cu mult mai bun ?
O nație dorește guvernul ce nu are.

Tot marafetul este că crează fiecare
Că astăzi au românii regimul nou-născut
Cînd legile sînt încă tot cele din trecut.
Și asfel să urască în legile trecute
Pe cele liberale ce sunt necunoscute.

Convenția ne cere judecători pe viață.
Ba să poftești ! îi scoate în orice dimineață.
Convenția voiește să nu îți calce locul ;
Te umflă, nu îți cată de ce îți e cojocul.
Ea face d-opotrivă pe mare și pe mic.
Dar le mănînci la ceafă de ești un biet calic :



Se bate ca în timpul pe cînd era brezaia
Și zic că nu e lege a-nlocui bătaia.

Trecutul dar trăiește sub nume de prezent,
Regimul nou, — cînd este leit Regulament.
Așadar libertatea, la mare și la mic,
S-a arătat în țară cu capul sub işlic.
Acestea, măi Notrețe, pe cei bătrîni îi scapă,
Pe cînd pe ei cu-ncetul din zi în zi îi sapă.
Ca mîne toți românii schimba-vor al lor glas,
Sătui de libertatea ce le-a ieșit pe nas.
Și asfel starea nouă și oameni noi cu nume
Muri-vor înainte d-a fi născut în lume.

NOTREȚ

Așa o fi, Bănică, politica *farsi ;*
Dar de aceste-adîncuri noi nu putem a ști.

Și chiar d-a fi să fie, eu pînă atunci slăbesc
Făr' de chiverniseală, ca un cățel nemțesc.

BĂNICĂ

Răbdare ! Cu răbdare se capătă vînatul.

NOTREȚ

Răbdare ! Căci nu-i alta... ni s-a vărsat *păsatul.*
Dar pîn' s-o-ntoarce roata, vom fi în lume jos ?
Văz roata că începe a se-nturna pe dos !
Ce fac la Adunare nepotul Bărbucică ?
Și doctorul Arsuică, pelticul de Costică ?
Ce-mi face lipoveanul ? Tompaterache gros ?
Ce face oaia albă ? Ce face filaplos ?

Ce-mi face căldărușă ? și alți conservatori
Ce spun că sînt ai noștri aprinși apărători ?
Nimic ! Spre ministere îmi pare că visează...
Spre viț-prezedenție nu vezi cum se-ndreptează ?

Crezînd că *domnitorul* va cere minister
La vițe-prezidentul cel *catafto boier !*

Eu nu voi înfrățire... Voi starea noastră veche !
Convenția, nebunii să-i dea jos de ureche !

## LUI ION GHICA

Vei spune oare nouă, o, mare diplomat,
Secretul ce te face atît de minunat ?
Cît cei mai mulți să crează că tot ce e de țară
Prin tine se urzește înuntru și afară ?
Urmînd a lor credință, ziarele tu scrii,
Tu pui în Adunare atîtea vijelii,
Tu cumperi scriitorii ca să te maltrateze,
Tu ai făcut Craiova ca să se revolteze
C-o singură scrisoare l-ai tăi alegători,
Cum strigă Pascalache în stilul său de flori.

Tu tulburași Bolgradul și prin a lui predare
Ai născocit un ducă cît Dunărea de mare.

Se zice că ții lanțul politicei drăcești
Ce pleacă de la mîna miniștrilor rusești
La consolul Rusii, ce îl trimite iară
Lui Mavru, și d-acilea îl iei și-l dai în țară
Prin Zane, Steriade, Golescu, Bălăceanu,
Pandurului Magheru și lui Bolintineanu,
Ce-l dau lui Ionică, apoi lui Ionescu
Ce-l trece lui Melic, Nicolae Golescu,
Ce-l dă lui Brătianu și-acesta lui Roset
Ce prin Boliac îl pune poporului pe pept.

Ideea minunată ! Tot ce-a putut a cerne
*Bătrînul ambe sexe,* în treisprezece ierne.
Se zice că e mare ambițiunea ta,
Că poți cu două vorbe pămîntu-a frămînta.
Puterile garante pe degete le-ntorci
Și cu a lor chiar mînă, tu țării zile torci.
Așadar cum se face cînd inima îți cere
Să guste mere acre, de nu ești la putere ?
De nu ești nici ministru cum alții mulți au fost
Ce nimine în țară nu le-a știut de rost.

— „Dar nu ! va zice încă cel ce cu toți *se-nnoadă,*
A ta ambițiune nu e să fii la coadă. *
Ea zboară mai departe și chiar de minister ;
Ar vrea să-nlocuiască pe Savaot în cer !"

Voi, care credeți toate ce sînt și ce nu sînt,
Secretul astui lucru se aflā-n ast cuvînt :
*„Cîți nu ne-ntinde mîna, conspiră ; deci, să piară !"*
Aceasta e deviza partidelor în țară.

Urmînd acestor zise, toți oamenii conspir,
Toți către, către, către, ca candidați aspir !
Toți sînt vînduți ! La cine ? Pe cît ? Și cînd ? Și care ?
Dar cine va răspunde la astă întrebare ?
Urmînd acestor zise, toți, țara au trădat.
Onest nu mai e nimini, nici cel ce-a criticat.
Și țara românească de toți la toți vîndută,
Căta să fie astăzi robită la o sută.
Acolo sîntem astăzi guvern și guvernați,
Și roșii, tompatere, și blînzii moderați,
De la *cavaz-bașaua* ce toți i-arată dosul
Și pîn' la Vornicică ce-i zic și plicticosul.
A ne huli-mpreună, mai multe cete-a face,
Și inimicul țării surîde, căci îi place.
Aceasta va să zică a fi mari patrioți !
A rîde unul d-altul și diavolul de toți !

* Autorul art. din *Naționalul* (n.a.).

## LUI PETRE M...

Ce dracu ții atîta să iei un minister ?
Toți oamenii se miră ! E oare vrun mister ?
Ai patima *puterii,* această tristă boală
Ce umblă pretutindeni prostituată, goală ?
Îți place la locașu-ți să vie mulți români
Să se închine ție cu capetele-n mîni ?
Îți place pe la baluri, la nunți și la paradă
Să porți o uniformă ca vechea Baba-Radă ?
Și toți să-ți zică : — „Iată ministru... vă uitați ?"
Îți place s-ai acasă lipcani sau dorobanți ?
Te-ndeamnă balabusta să cauți astă cale ?
Să facă să turbeze cochetele-i rivale ?
Să aibă avantagiul la teatru și la bal,
*Cavaz-bașa* să-i tragă cupeu-n carnaval,
Lăsînd pe alte dame de frig să se scrîncească,
Cu tot evghenismosul și vița boierească ?
Îți place oare leafa ce s-a mărit cu totul ?
Prozaice-ntreprinderi în care să vîri botul ?
Să poți a-ți face case, a cumpăra moșii ?
La noi nu-ntreabă nimini de unde-ai bogății !
Să fii bogat aice e tot ce se dorește.
Dar cum ? de unde ? ce fel ? poporul nu gîndește !
Tot ceea ce se cere e să nu fii sărac
Chiar de-i purta de nasu-ți cercei de coji de rac.
Ce-mi vei răspunde oare ? Ieri, *Panu,* un boier,
A zis : „Eu voi, măi frate, să iau un minister,
Căci de doi ani încoace mai toți m-au părăsit
Și-n curte-mi iarba verde în cale-a răsărit"

Dar tu, vei zice alfel, vei zice bunioară
Că nu vrei ; însă țara nu poți să-o lași să moară ;
Că faci un sacrificiu și vanitatea ta
Cu merit patriotic voiești a deghiza.
Dar tu ce strigi asupra celor de la putere,
D-ai fi ministru mîne, vei fi mai cu veghere ?
A fi un bun ministru, se cade-a fi născut
Spre-a fi, se cere încă să fii și chiar crescut,
S-ai spiritul de cîrmă ; prin mare socotire
Să-ntîmpini orice rele, orice nemulțumire ;
Să faci ca să te teamă, făcîndu-te iubit,
Să nu ai slăbiciune, să nu ai favorit,
Să nu ai frate, rudă, nimic să nu te-ncline
Și legea să se puie mai sus și decît tine.

Cu tunul și cu pușca tiranii cîrmuiesc ;
Dar cînd nu mergi cu țara, ostașii se răcesc.
Toleră orice critici ; dă presii libertate
Să critice guvernul, de n-ai nimic pe spate.
N-ai să te temi de nimeni : guvernu vinovat
Să teme în gazete să fie discutat.

De vor huli, ce-ți pasă ? Ești bun ? Poporul știe
Și cade sub disprețu-i acel ce calomnie.
De lasă să se-nșele, atunci acel popor
E o adunătură, și-acele cîrduri mor.

Cînd omul este liber să spuie ce voiește,
Spuind, a lui mînie prin spuse se sfîrșește.
Cînd este dimpotrivă, cînd presa este-n jug,
Se formă conspirații și ai să pui de plug.
Dar tu, venind la cîrmă, alminterea vei face :
Întîi fonctionarii cu totul vei preface,
Căci spiritul de clică la tine e mai viu
Decît convicțiunea... Se cheamă că te știu ?



Cei scoși, lăsați pe drumuri, s-or pune să hulească
Guvernul ; ei au rude, amici să-i însoțească ;
Opunerea începe și pe acest trist hău,
La ochii tăi sînt una cel bun și cu cel rău.

Hoția și betiza sînt bine-aprețuite
Cu spiritul de clică cînd se prezint unite.

Ei vor căta s-abuze, și tu-i vei tolera
Și vei lua sistemul croit de Vilara,
Și ocupat de certe, n-ai să lucrezi nimic,
Și-ți vei cloci cu sila lucrările-n ișlic.

Vei fi urît de oameni, privit ca un tiran,
Dar ce îți pasă ? Zică-ți măcar și pehlivan,
Destul să umpli punga, să-ți faci averi și nume,
Să te cunoască țara, să fii ceva în lume.
Opinia e moartă de la un timp p-aici.
Perzîndu-ți ministerul, te-ntorci iar la calici,
Faci opozițiune, te dai cu liberalii,
Și iară te rădică pe capul lor bacalii.
Căci lumea e o gîscă, și tu ești un vulpoi ;
Tip de perfecțiune al noului ciocoi,
Ce între apa veche și între apa nouă,
Se puse să-și clocească pestrițele lui ouă.

## LUI C. A. ROSETTI

Redactorul *Românului*

Avem o socoteală acum de răfuit.
Ia spune tu, ce-n viață atît ai suferit,
În țara ta sărmană și-n țări mai depărtate,
Aci în închisoare, aci în libertate,
Cu fruntea ta zbîrcită pe carte înclinat
Să afli cum se scapă un popol subjugat,
Zdrobit de preveghere, lipsit de bucurie,
În luptă cu-ndoiala și cruda sărăcie,
Ajuns-ai tu la scopul ce ți-ai închipuit ?
Acest popor e liber și tu ești mulțumit ?
Neapărat, Congresul ne-a dat o șartă nouă
Și legi și instituții ca o cerească rouă.
D-atunci sînt zile multe și popolul român
Se bucură de ele ca fericit stăpîn,
Iar tu, cu mulțumire, pe lauri meritate,
Te înconjori de stimă și de prosperitate ?

Acestea îți scrisesem cînd un amic ce-mi vine
Citește cele scrise și-mi zice : „Vai de mine !

Conventia în țară nu dete încă roadă
Și Rusetache trage pe diavolul de coadă.

Nebunii bat cetatea și cei mai înțelepți
O iau în stăpînire, au zis niște poeți.



Aceasta este soarta acelor ce lucrează
Și fericiți cînd capul din gît nu le retează !

De ești și tu d-aceia din patruzeci și opt,
Te cară ! Pentru tine plăcinta nu s-a copt !

Trecutul este tare : îl vei vedea îndată
Pe fața unor oameni de urma lui pătată.

Cu instituții nouă și oameni învechiți
Nu este nici o pace : rămîn nepocăiți.

Conventia ea însuși îi varsă-n Adunare.
Aici se face legea și trebuie-așteptare.

Vor trece ani cu zeciuri și păru-ți va albi
Și legile propuse nu se vor mai găti.

Dar pîn-atuncea timpul secrete multe are,
Tot se supune-n lume la moarte și schimbare“.

Aceste știri îmi dete amicul susnumit.
La cele dintîi vorbe crezui c-a-nnebunit ;

Dar el sfîrși zicîndu-mi să înțeleg cuvîntul,
De unde vine ploaia, de unde bate vîntul.

Tu, ce te afli-n țară, nu poți acum să-mi spui
De sînt întemeiate pripăstiile lui ?

Că-n țară libertatea nu dete încă roadă
Și tu, bătrîne-amice, pe dracul tragi de coadă ?

## ȘTIRI DIN IAD

În iaduri stau pe jețuri demonii rînduiți
Cu șeapte coarne-n frunte făloși împodobiți.
Satan era cu dînșii și asfel le vorbește :

— „Românii se deșteaptă ; Europa le zîmbește ;
Eu voi această țară să cază în mormînt.
Dar cum ? Aceasta este ce face-al meu cuvînt.
De unde vine viața ? De la streini îi vine,
Căci astăzi ea nu face decît copii prin sine.
Streinii dat-au țării în urmă legi mai noi ;
Să nu se puie-n țară aceste legi eu voi.
Ca asfel toți streinii să crează c-astă țară
E moartă și s-o lase cu-ncetul ca să piară.

Așa decret eu vouă ; acum să vă duceți
Și să găsiți bătrînii ce să numesc *raci-fierți*.
Ei sînt amicii noștri și maisteri în cabale...
Le spuneți gîndul nostru. Și-acuma, bună cale !"
Așa vorbi satana și demonii s-avînt,
Țipînd, plesnind prin aer, se lasă pe pămînt.
Doi ani se învîrtiră pe marea capitală,
Orașe de județe, cu cinste și cu fală.
Cînd fu doi ani aproape, demonii se adun
Și lui satan în parte acest raport supun :
„Urmînd a ta voință, zburarăm grăbitori
Și am găsit bătrînii veliți conservatori.



N-avurăm noi nevoie de propagand-a face :
Erau făcuți la dînsa așa cum ție-ți place.
Ba încă ei ne dară idei ce n-am știut,
Ce de la *Ambe sexe* ne-au zis că au avut :
Să indispuie țara spre starea actuală
Făcînd pe toți să crează (și oamenii se-nșală !)
C-or să plătească biruri de cîni și de motani,
De boi, de rațe, gîște, găină și curcani,
De ouă, lapte, pîne, de prunci, de pălărie,
De car, de plug, de apă, de dinți și cine știe...
Să fi văzut nerozii ce-acolo mișuiesc
Cum înghițeau minciuna ce racii răspîndesc !
Ei au și altă armă. E spaima ce să face
Stăpînilor de sate că au să mi-i dezbrace.
Apare și-o gazetă, *Român proprietar,*
De un amic ce n-are para în buzunar.
E vechiul *Ambe sexe,* ce-n fiecare vară
Cu o idee nouă la alt stăpîn se cară.
La cele decretate de maiestatea ta,
Șeicul c-ochi de sticlă a cuvîntat așa :
Vom face și desface și vom păstra trecutul,
Regulamentul țării, boierii și cu cnutul.
Miniștrii de acuma ce vor executa
Vor pune dupe spate ce noi vom decreta.
Tot ce se face-n țară afară se aude
Și crez c-o să ne-ntoarcem la epoca lui Lude.
Atuncea toți bătrînii l-au binecuvîntat
Și sufletele nouă de bună voie-au dat.
Erau bătrîni cu titruri de domni făr' de domnie
Căci în acele locuri se află o manie
De titruri, decorații, coroane pe trăsuri,
Pe cărți de vizitare, cu lei cu șapte guri
Și *De,* ce pun nainte de-ntunecate nume,
S-arate că sînt nobili de șapte zile-n lume.
Aceasta ne flatează, căci vor neapărat
Să semene cu dracii în tot ce-au cornurat.
Erau dar Lipoveanu. Codiță, Spasmosdache,
Deli-Zorzop cel falnic și junele Burtache,
Șeicul Căldărușcă ce-ncalecă pă băț
Cînd luna este plină, flotilă prin la hăț.

Pe lîngă ei aflarăm *proprietarii mici,*
Cu vechiul *Ambe sexe,* o ceată de mojici !
Ce sub pretinsul nume de mici proprietari
Vor să apuce hoituri de la acei mai mari.
Atît de bine lucrul acum se potrivește,
Cît nici o cîrmuire aici nu mulțumește !
Și cei de o credință cu noul d-azi regim
Lucrează mai fierbinte să-l dea în cap teslim.
În scurt, tot merge asfel încît și mic și mare
Lucrează să aducă bătrîna, tristă stare.
Ne este însă frică de *frații căuzași,*
Să nu ne dea pe față, să fim noi păgubași !
Dar grație *cenzurii* ce ministerul le pune,
Credem că o să trecem și astă-amărăciune."
Așa vorbiră dracii. Toți *ura* au strigat
Și iadul pînă-n fundu-i voios a răsunat.

## SPIRITUL MEU

### MIE

Și ție, o, sărmane, ți-a pus acum pe sîn,
Ca să te recunoască, cașet-unui stăpîn ?
Sau, în limbagi de curte, o decorațiune
Ce rimă foarte bine cu vorba-NCHINĂCIUNE.
Ieri încă tu fuși liber ca cerbul pe Bucegi ;
Rîdeai de decorații, de curtezani, de regi,
Și cei ce te-auziră ziceau cu bucurie :
„Acest bărbat de stimă un Brutus o să fie !"
Dar astăzi porți pe peptu-ți o cruce sau o stea
Și semeni ca o birjă cu numărul pe ea.
Dar spune, frățioare, în care bătălie
Ai cîștigat tu steaua ce ți se dete ție ?
Ce fapte mari făcut-ai la domni și la-mpărați ?
Învins-ai în Siria pe druzii cei turbați ?
Făcut-ai împrumutul în țara franțozească
Să scape de nevoie nemenia turcească ?
Ori te-ai bătut pe mare d-aicea la Bosfor
Cu peștii cei cu spadă ce pe alți pești omor ?
Sau te-ai rugat la ușa înaltelor rețele
Să cază și pe tine o stea din alte stele ?
Oricum se face lucrul, tu azi ești decorat,
Cu stele și panglice ca Peneș-împărat !
O uniformă numai să-ți copere spinarea,
Și-i semăna cu totul cu vechiul Dulcamarea.
Grăbește, ieși în lume, la teatru și la bal,
Gătit în decorații — sîntem și-n carnaval.
N-ai temere de critici ! Cei ce bîrfesc n-o are
Și pizma îi îndeamnă să rîză de oricare ;

Dar ia să aibă dreptul de a se decora
Că însuşi pe halaturi panglica ar purta.
Sînt alţii ce au dreptul să poarte cruci şi stele,
Dar n-au curagi s-o facă ; sînt frageţi în curele.
Noi le purtăm pe toate, căci numai noi avem
Curagiul şi tăria credinţii ce credem !
În adevăr, a pune pe pepturi ce se pune,
E un curagi prea mare, ce nu se poate spune !
Tu-nalţă capul bine... ia aer de boier,
La vizite pe cartă te scrie cavaler ;
Preschimbă al tău nume c-un *de*, ce-n frunte vine,
Aceasta e la modă şi-arată nobilime.
Atunci ca brotăcelul în zbor te vei mări
Şi deputat în patru judeţe vei fi.

## ROMÂNII DE ASTĂZI

În timpii vechi românii de toţi erau stimaţi,
Dar laurii de stimă au fost şi meritaţi.
Atunci un cuib de oameni cu armele în mînă
Au apărat pămîntul cu inimă română.
Atunci cei mari ai ţării dau ale lor averi
Spre dalba ei scăpare. Chiar slabele muieri
P-altarul sînt al ţării puneau cu bucurie
Cerceii din ureche, unica bogăţie.
Azi, cînd streinul calcă acest pămînt de dor,
Mulţi zboară să se puie smeriţi la coada lor.
Streinul care-i vede şi care-i umileşte
D-a lor neruşinare el însuşi se roşeşte !
Morala este tristă, principi-anticreştine :
„*Să sacrifice ţara spre-al lor în parte bine !*"
Corupţia lovit-a tot cu acea suflare
Pe mari şi mici, o apă sînt toţi în nepăsare !
Boierul plînge timpul cînd ţara lui era
O vacă ce cu lapte pe el îndestula.
El vede cu durere abuzul cum îi scapă
Şi cum o altă clasă din zi în zi îl sapă.
Dar şi această clasă ce fuse pînă ieri
Servilă şi tîrîtă, plecată la boieri,
E tot atît de rece şi fără de amoare
La interesul ţării ca clasa care moare.
Neguţătorii strigă că vor mai bine a fi,
Dar uită, vai ! ei însuşi a se-mbunătăţi.
Vor drepturi, dar îşi uită că orice drept să fie
Ce-o clasă dobîndeşte, impune datorie.

Țăranii, mulțumită regimului trecut,
Cum este-al lui calibru, așa i-a și făcut.
Cei mulți voiesc să aibă o țară umilită
De cel ce se rădică, călcată și zdrobită.
Așa cei orbi ce nu știu că soarele lumină,
Nici nu doresc să vază splendoarea lui senină.
Dar unde mergem oare cu relele ce sînt ?
O cale este numai : ea duce la mormînt.
Dar ne vor zice nouă bătrînii-ntărîtați :
„Noi sîntem vechi în țară, deci noi sîntem chemați !"
Să ni se ierte-a spune că ce numiți vechime,
Atît e de săracă în acțiuni de bine,
Cît este-nsultătoare bătrînului devis
*Nobleța-ndatorează*, ce pentru voi e vis.
Să mori spre-al țării bine nobleța îndatoară.
Acela este nobil, ce moare pentru țară !
De moarte creștinească voi toți aici muriți,
De friguri, de lungoare voi pe saltea periți !
Campaniile voastre au fost, cum Domnul dete,
Cu rușii și cu nemții în baluri și banchete.
Din tot regimul vostru nu ați lăsat nimic
Spre suvenirea voastră decît un vechi işlic !
Amoarea-n țara voastră putu să fie adîncă ;
Ocaziunea însă nu vi se-arată încă
Și asfel așteptînd-o, la fiece doi ani
Schimbați stăpînii voștri cînd ruși, cînd otomani,
Ieșindu-le-nainte cu capetele-n mîni
Să arătați că-n țară nu mai trăiesc români !
În nația română voi nu aveți credință,
Și nici simțiți în viață această trebuință !
Ce este oare țara ? *Bani, posturi și onori !*
Laponia, să dea aceste trei comori,
Devine țara voastră ; dar țara românească
Să nu mai aibă lapte ca să vă îmbuibească,
Voi veți pleca din țară ca paseri de prădat
Ce pleacă dintr-o vale cînd nu au de mîncat.
Moștenitori ai celor ce din Fanar plecară,
Săraci ca niște iepuri și-aci se-ndestulară,
Ce cugete înalte puturăți moșteni,
Decît căzuta artă de a vă umili ?



Devizul ce luarăți și care vi se cade
E : *capul ce se pleacă sub sabie nu cade !*
Cînd domnul Mavrogheni la Cozia plecă,
Să bată cu germanii, la lupta-i vă chemă,
Vă zise să vă duceți cu el la bătălie
Să scape-o parte-a țării de aspra lor robie.
Răspunserăți că portul, binișe și ciacșiri
Nu iartă spre a merge la luptă cu oștiri !...
El dete-atuncea rangul ce-avuse fiecare
La caii lor ce-n luptă purced cu nepăsare.

Iar voi, ce după dînșii cu pas la pas veniți
Și p-ale lor ruine să vă-nălțați gîndiți,
Precum din frămitura ce ei vă aruncară
La ușa lor crescurăți, formîndu-vă în țară.
Boieri de-a doua clasă, ce patrie strigați !
Dar ce virtuți aduceți ? Ce merite vă dați ?
Ce simtimente-nalte ? Ce nobile simțiri ?
Ce fapte, cunoștințe ? Ce fragede gîndiri
Aduceți, ca să facă să meritați mai bine
A pune steagul vostru pe vechile ruine ?
Voi sînteți tot atîta de putrezi și scăzuți !
N-aveți nici politeța ce-avură cei căzuți.
Un sintiment de pizmă pe voi vă revoltează ;
Robi înavuți, stăpînii pe voi vă micșorează
Și neputînd cu dînșii la mese să ședeți,
Voi căutați să cază și locul să le-aveți !

. . . . . . . . . . . . . . . . .

Cu vechii tompatere, voi mîna voastră dați,
Livreaua voastră veche mai bine îmbrăcați !
Căci popolul va zice : „Port a șerbiei glugă ;
Dar voi aveți gîndirea și inima de slugă !"
Voi, negutători din țară cu mari pretenţiuni
De patrioți, vă credeți doar fără slăbiciuni ?
Patriotismul vostru îndată ce atinge
La bani, la sacrificii, îndată focu-și stinge.

Să vie oști streine pămîntul a călca
Și drepturile țării amar a viola,
Voi veți gîndi îndată că o să-aveți vînzare
Și veți uita și țară și drepturi care are !
Veți binele să vie, fă-a contribui,
Privilegiați voi înșuși voiți acum a fi !
Condiția rurală, sistemul cel trecut
Cu dulcea tiranie și grațiosul cnut,
Cu-amoarea părintească a celor mari, unite,
Au coborît poporul la starea cea de vite !
El a perdut credința chiar în ființa sa !
A patriei amoare nu poate a-l mișca,
Și cum să fie alfel cînd anii se urmează,
Cînd legile se schimbă și el nu profitează ?
Vai ! Și cu toate astea un sintiment frumos
Mai lesne se găsește la popolul de jos !
Dar ne vor zice unii : „De este cum ne zici,
E moartă România, nimic nu este-aici !"
Acolo unde-i răul și binele trăiește.
În toate aste clase ce răul bîntuiește,
Deși-n minoritate, dar ici și colo sînt
Bărbații demni de stimă cu dor d-al lor pămînt.
Acolo este țara : într-înșii viitorul.
Amici ! Luați aminte ! Să nu le-oprească zborul !

## SPĂTARUL GURCUIȚĂ CĂTRE NEPOTUL COSTACHE

Cu multă sănătate, nepoate Costichior,
În țările streine în care am să mor,
Știu exafna, din spuse, că oaia rătăcită
S-a-ntors la vechea turmă, nu numai pocăită,
Dar ne aduse nouă idei ce ăi bătrîni
Nu cutezară încă să spuie la români !

Așa te voi, băiete, iar nu ca pirul rău :
Să fii blînd ca porumbul cu cei de felul tău.
Cu cei d-a doua clasă, serdarul și băcanul,
Fii mîndru, te înalță, te umflă ca curcanul.
Te pleacă la cel mare, de vei ca și cel prost
Să se închine ție. Așa vei da de rost !

Căci capul ce se pleacă de sabie nu moare !
Pe cînd aveau în țară toți capul la picioare,
De multă-nchinăciune, ce timpuri dulci erau !
Atuncea revoluții în țară nu ieșeau ;
Din viață liniștită boierii groși la ceafă
Trăgea la fire d-aur, nevrînd a ști de leafă.

Atunci lipsea gazeta ce azi te face măr.
Bătrînul *Carcalechi* se da mai după păr ;
Așa precum am zice acum *Naționalul*,
În care boierismul își joacă mîndru calul.

Lipsea și Adunarea cu deputați poznași,
Comisia Centrală ast lude-n Călărași.
Aveam divanul nostru ce fără bănuială
Paravlepsea cu pace oricare socoteală.
Lipseau și libertonii viteji de tot la grai ;
Bătaia, sărăcuța, ea e născută-n rai !
Luam pe bonjuristul și ți-l trînteam afară.
O vorbă, și gîrbaciul se așeza la scară.
Să-l fi văzut la urmă smerit și tapinos !
Atuncea momularii umblau smeriți pe jos,
Cum lor li se cuvine, cum bine lor le șade,
Și noi toți în carîte, cum nouă ni se cade.
Auz că scot gazetă proprietarii mici !
Falanga, bre ! la scară așterne-mi pe calici !
Dar daca al meu suflet avea stinahorie ?
La totul ce se-ntîmplă, azi simte bucurie,
Știind că la calemul ce metaherisești,
Feciorii cei de nobili frumos îi ocrotești.
Acum să viu la tine ; dar știu de mai-nainte
Că o să dai în lături bătrînele-mi cuvinte.
Mă ! înțelegeți lumea și fiți cum este ea !
Ai scăpătat : nici apă tu n-ai după ce bea.
Dar ai o slujbă mare, cu statul cît un tom
De grămătici cu sevas, și poți să te faci om.
Nu asculta nebunii ce par că-o să ia Malta !
A zice este una, a face este alta ;
Fă, apoi strigă tare, cît poți și cît voiești.
Așa se-obicinuiește aici la București.
Dar spune, mă băiete, sub ce guvern vrodată
Acela ce hrăpește s-a dat la judecată ?
Și astăzi sub regimul, cum voi îi ziceți, nou,
S-a osîndit acela ce a furat un ou.
Dar cine cere mită la cel nenorocit,
Și cine fură statul, cînd s-a mai osîndit ?
Dovadă cere legea ; dovezi ? Ba să poftească
Acel ce mă pîrește, de poate, dovedească !
Guvernul ce voiește să fie sprijinit
Să ia sistemul nostru din practica ieșit.
Să lase frîul slobod în Țara Românească
La toți cu ce se poate ca să agonisească ;



De nu va face asfel, el va cădea în bot.
Căci asfel e merchezul, sărace patriot ;
Îl prinzi cu-ocaua mică, să-i dai un post mai mare.
Acela-i om de treabă... să-i dai încuragiare.
Acel ce nu hrăpește, nu este omul tău :
I-e capul plin de fumuri, visează libertău.

## LA NĂSTASE H...

Credințele politici, convicție, părere,
La unii sînt mijloace s-ajungă la putere,
Și-ndată ce pă gîtu-i se află agățați,
Adio, Mondo! Uită principii profesați!
Așa sînt parveniții, șireții ce trafică
Cu sîntele principe ce p-oameni îi rădică.

Ei seamănă în lume cu fierul poleit:
Cum se-ntrebuințează, îndată s-a roșit.

De trei ori la alegeri de tine *ei* nu vrură;
Căzuși, rămași la toate cu degetul în gură.
Ei și-aduceau aminte de timpul *poliglot,*
Cînd cu vrășmașii țării te sărutai în bot.
Erai plecat la toate guvernelor trecute;
Erai cu capu-n mînă la ușile știute
A celor mari din țară... Erai un biet nimic,
Crescînd a ta credință într-un bătrîn işlic.

Dar lumea uită lesne și omul, și păcatul,
Și-alegătorii-ți dară și votul și mandatul.
Căci din nenorocire aici se uită tot.
În cumpănă e una șiret și patriot.
Nu se uzează nimini: te dai c-o coterie
Și ieși curat ca rufa dintr-o spălătorie.



Uitași că fruntea-ți este bătută de pămînt:
Pe sînul libertății luași îndată vînt;
Proudon, Barbes și Kossuth sînt palizi lîngă tine,
Amar acelor oameni ce se gîndeau ca mine!
Tu îi tratai îndată de oameni din trecut,
De trădători de țară... și azi cum ai căzut!...
Îți aruncă în gură o fleică oarecare,
Și întorseși îndată cojocul pe spinare.

Acuma persecuții, nedrepte asupriri,
Și triste violații, despotice gîndiri,
Tîrîri pe două labe, josire, viclenie
Cum este vechea lege la noua ciocoie,
Uitări de libertate, de bune cuviinți,
De lege, omenie, de nobile credinți,
Sînt tristele efecte ce-n urmă se făcură,
Cînd fleica cîrmuirii ți se-aruncă în gură.

Dar tu surîzi la toate și zici: „Nu voi să știu!
Să mi se stingă steaua, *lipscanii* mă re-nviu.

M-apuc de opoziții cu vreo coterie,
Și iară mă rădică a omului prostie.
Ca mîne în gazete m-oi pune a striga:
Că legea e călcată, și toți m-or aplauda.

Iar cel ce nu-și mai schimbă unica sa credință,
Își va usca ca crucea smerita sa ființă.
Căci arta nu consistă-a face tumbe bine:
Ci să le știi a face atunci cînd timpul vine.

Cîți nu se află-n țară mai grațioși *tumbari?*
Dar nu pot să ajungă a fi nici plăpomari.
Eu singur am secretul ce-l știu de la trei bei,
Ce-i înșelai de-a rîndul, prin drăcușorii mei."

La toate tu ai dreptul, căci asfel este țara.
Așa a fost și satul în care Dulcamara
Făcea ce vrea să facă ; dar fie între noi,
*Va rîde mult mai bine acel ce rîde-apoi.*

*Urciorul, multe zile te duci cu el la apă ;*
*Dar vine-o zi în care se sparge sau îți scapă.*

Streinii vie mîne în țară la români,
Le vei ieși nainte cu capul tău în mîni.

Bătrînii să se-ntoarcă de astăzi la putere,
Vei apuca ișlicul acestor tompatere.
Dar vie teroriștii ? Cocarde cît un mac
Se va zări îndată pe peptul tău de rac.

Chiar d-ar veni puterea la NECUVÎNTĂTOARE,
Tu ai umbla îndată pe patru chiar picioare.

Acesta e secretul cu care te fălești,
E cunoscut atîta aici în București !

## SOLICITORII

Ce este țara noastră ? Nu este lucru mare.
Va fi d-aici nainte ; dar trebuie răbdare.
Ea are multe rane ce bîntuie la noi,
Gunoaie, tină, broaște și sumă de ciocoi.

Gunoaie, tină, broaște cu timpul vor dispare
Prin grija ce Orăscu cu nemțișorii are.
Dar cetele din urmă, acești solicitori,
De posturi de tot felul nevolnici amatori,
Veți ști a-mi spune mie cum vor putea să piară
Cînd numărul lor crește din zi în zi în țară ?
În timpul de mărire, de glorie română,
Cînd guverna dreptatea cu cnutul într-o mînă,
În sînul fericirei acelor trei domnii
Ici, colo încălțate cu trei căimăcămii,
Ca stelele cu coadă, acești funcționari
Se bucurau de drepturi de nobili mici și mari.
Gratificații, ranguri, cîștiguri pe la spate,
De sistema bătrînă de voie tolerate,
Le da un loc în lume, în scurt erau ceva,
Căci ceilalți în țară nimic nu însemna.
Dar astăzi ? Alte timpuri. Comerciul prosperează,
Agricultura țărei se-ntinde, se formează,
Pămîntul are-n sînu-i tezauri nesfîrșiți,
N-avem decît a-l sparge să fim înavuțiți,
Cînd foncțiile publici sunt astăzi o robie
Ce viața veștejește cu tristă sărăcie.

Aicea toţi se-nturnă, boieri, burghezi, ţărani,
Sînt două mii de posturi şi-o sută mii hapcani.

Aici e rana ţării, d-aici tot răul vine.
Împacă, de se poate, această golănime!
S-a dus acele timpuri cînd Domnul cu cinci pîni
A săturat o dată cinci mii de jidovi spîni.
Cu două mii de posturi ce poţi întîi a face?
D-aici nici o domnie în ţară nu mai place.
Ideile înalte la unii pe pămînt
În trebuinţa vieţii de multe ori le sînt.
Oriunde ochiul cade pe strade şi pe pieţe,
În teatru, cafenele, vezi palidele feţe
Acestor turmi flămînde de paraponisiţi
Şi nimeni nu cunoaşte de cine sînt hrăniţi.

Te duci la un ministru, îi afli stînd la scară,
O sută, două sute... Miniştrii-i dă afară.
La curte de se-ntîmplă să ai un cunoscut,
Sau un ministru... află, te calcă neştiut,
Se roagă cu persoana de dînsul să vorbeşti,
Promite avantage, te fac ca să roşeşti.
Voieşti a-i da afară... îţi cere o scrisoare
La Vasilache. — „Ce fel? Să-ţi dau recomandare,
Cînd pentru-ntîia oară în viaţă-mi te-am zărit?"
Se ruşinează, pleacă. A doua zi, a venit!...

Cu ministerul încă cînd nu eşti tocmai bine,
Te lasă toţi, te-jură şi se ascund de tine.
De nu mai eşti ministru, toţi casa-ţi părăsesc.
Ai şanse d-a ajunge, au un miros cîinesc:
Îţi vine cu toptanul, te laudă şi-njură
Pe cei de la putere ce crede că se scură.
A doua zi aceia de-au mai rămas în loc,
Adio, fug cu toţii, cătînd al lor noroc.
Ei fac opiniunea, fac ploaie, timp senin,
Şi viaţa lor se scură în lipsă şi în chin.



Cînd grecul şi germanul ce vin săraci în ţară
Cu bragă şi chibrite, dar cu tărie rară,
În zece ani de zile devin milionari
Şi rîd de pămîntenii boieri, funcţionari,
Ce, lene sau ruşine, ca dînşii să muncească,
Nu să roşesc prin case ca să cerşetorească.
Dă unuia o pîne, cel mai cu gură rea,
Ce strigă tiranie şi faci din el ce-i vrea,
Oriunde merge zice de bine ministerul,
Căci astăzi e în pîne şi s-a schimbat boierul.
Dar scoate-l şi îndată începe of şi vah,
Credinţele politici la el vin din stomah.
Tot astfel fac miniştrii! Cît s-află la putere,
Ideea libertăţei slăbeşte, apoi piere.
Tot merge bine-n ţară; cei nemulţumitori
Sînt de profesiune fatali conspiratori!
Dar mîne facă tumba şi-apoi să vezi schimbare
Şi opoziţiune la sînta Adunare.
Cu asfel de condiţii ce este de dorit?
Nevoia o să-nveţe pe omul rătăcit.

## LUI ŞTEFAN GOLESCU PREŞEDINTE AL COMISIUNII CENTRALE

Tăcerea învelește Comisia Centrală.
De șase luni trecute nimic nu se exală.
Am crede că se duce la Polul Boreal
Să caute unirea și votu-electoral.
Am crede multe lucruri... mă iartă a ți-o zice,
De n-ai fi tu și alții cu *ei*, o, veche-amice !
Dar spune-mi tu ce singur la post rămîi mereu
Precum rămîne-n locu-i bătrînul Penteleu,
Cînd progresiștii-avură aici majoritate,
Cum dar conservatorii o dară dupe spate ?
Căci am văzut proiectul rural, bătrîn tipic,
Cu multă plecăciune ieșind dintr-un ișlic.

Vai ! și cu toate astea conservatorii-aice
Îl află încă tare și caută să-l strice !
Spun că dreptacii voștri, aicea adunați,
Umblau tiptil, de frică să fie zgîriați.
Dar legea de alegeri ce-acolo este dată
Se va întoarce nouă fecioară și curată ?
Unirea e bolnavă... Voi, ce-o reprezintați,
Ce faceți să-i dați viață ? La timp să-o ridicați ?
Voi sînteți la hotare și-aveți de misiune
Să le-nnodați în margini cum inima vă spune.
Dar, din nenorocire, se vede că lucrați
Ca soața lui Ulyse : ce ziua înnodați,
Pe noapte se deznoadă ! Se vede că la voi
Pe la Focșani, în noapte se află mulți strigoi !



Azi țările unite atît sînt desfăcute
Cît cele din Moldova aici sînt cunoscute
Prin foile din Franța, sau cele de Turin !
„Doi ochi într-o lumină !" Îți place ? Deci, poftim !

Căimăcămia Manu, Băleanu înainte
Avînd pe Brăiloiu mentor al lor fierbinte,
Provincele unite oprise a se scri.
Azi nu sîntem acolo ; dar mă aștept a fi
Pe cît voi la Centrală perdeți majoritaua
Și litra e mai mare decît ar fi ocaua.

Aveați mai înainte un drept chiar de cenzură
Asupra cîrmuirii... Voi ați tăcut din gură !
Se vede că Congresul a anulat ast drept ?
Sau că guvernul merge ca untdelemn pe pept ?
Bucureștenii noștri, aști anarhiști tirani,
Vă zic d-un timp încoace „Pașale de Focșani !"
Nu este vina voastră, știm, bunule române,
Știm cît vă bateți capul cu cetele bătrîne,
Aceste vechi ruine ce strică chiar căzînd :
Fărâmă ce e tînăr, ce-i fraged și născînd !

## LUI I. I. PALĂ

Se zice că ministru te-a dat din pîne-afară
Căci cu indiferință și cutezanță rară
Ai achitat pîrîtul ce-i zice Radion
La un proces de presă ce face mare zvon.

De ați făcut voi bine sau rău, o țiu în mine.
Dar ce-a făcut ministru, d-o fi așa, nu-i bine !
Un magistrat e culpeș pe supozițiuni ?
Se dă în judecată la alte secțiuni ;
Aci s-arată culpa și de se dovedește,
La munci de legi prescrise atunci se osîndește.

Ministrul nu e jude, nici judele ministru,
Cum Nistrul nu e Prutul, nici Prutul nu e Nistru.

Convenția trimite sărmanii muritori
La dulcii, naturalii ai lor judecători,
Nu domnului ministru ! De n-ar fi fost cum este,
Ministrul ar fi jude și judele o beste.

Iubitul meu ministru ! Cînd peste școli ai fost,
Cînd Nae Crețulescu da țării al ei rost,
Cînd îi plăcu din pîne ca să te dea afară,
Căci combăteai guvernul cu dibăcie rară,



Cereai în gura mare, cu dureros lament,
De funcțiile publici un nou regulament.
Cereai, cu alte vorbe, o lege de dreptate
Și în magistratură inamobilitate.
Cum cazi acuma însuți tot în același hău
Ce combăteai odată ca cel mai mare rău ?
În loc să scoți din postu-i pe mititelul Pală,
Mai bine judecății îl dai să-i dea țesală.
Dar poate îmi vei zice că cel mai nalt canal
Dînd o sentință contra acelui tribunal,
Condamnă totd-odată p-acei judecători
Ce-au achitat pe Radu la pălării cu flori.

Am cinste și onoare că asfel de ar merge
Sentințele primare ce-apelativa șterge
Și care sînt destule, ar cere negreșit
Să cază tribunalul ce alfel a gîndit.

O, tu, al *Dîmboviții* vechi colaborator,
De cînd cu caimacamii și cu molitva lor !
Nu te abate !... Asfel se-ntîmplă cîteodată :
La fapta bună vine urgia drept răsplată.
Dar crede-mă că însuși cel ce te-a aruncat,
Pe tine-n al său suflet mai mult azi te-a stimat
Decît p-acele corpuri de inimă sărace
În care interesul ce va cu ele face.

## VORNICUL ALECACHE CĂTRE NOI

Iadul 1861, fevruarie 28

Mă-nchin azi dumitale cu dragoste frățească,
Cucoane Dumitrache din Țara Românească !
Sînt mai trei ani de zile de cînd nu ți-am mai scris,
De la căimăcămia ce tot a compromis.
*Alecu-vodă Ghica* să tragă tot păcatul,
Căci el făcu atuncea să cază candidatul.
S-aude multă ceartă în țară pe la voi,
Se zice că născură un fel de oameni noi,
Ce, sub pretinsul nume de liberali, făcură
Ca să doriți sistemul acelor ce căzură ! *
În casă mosafirii să-ntîmpin dupe port ;
Dar sînt conduși din casă pe cum ei duhul port.
Sînt curios să aflu ce soi de trăitoare
Sînt aste tefaricuri ce a ieșit la soare !
Știu că în țara unde ai fost catatrecsit,
În pînișoară bună tu ai prohorisit,
Că ai hatîr mai sevas la cei de la putere
Și umbli cum acuma politica o cere.
Dar am să-ți zic... nu-mi place cum vă chivernisiți !
Căci iar prin piiticale umblați s-oblăduiți,
Strigați : *la lege nouă se cere oameni noi !*
Dar cei noi care ziceți oari nu se fac ciocoi ?
Luați sistemul nostru a cărui practica
E chiar oglinda lumii de *o hrăni și-a da.*
În orice om în lume trei lucruri se arată :
Un *șarpe,* moașa *Eva,* și-*Adam* al nostru tată.

---

* Mai răi decît bătrînii ? E mare ast cuvînt !
Îi știu și pe aceia ce poame d-oameni sînt *(n.a.).*



Nainte d-orice lege pe oameni cîntăriți,
Căci legea se lărgește cît știți să o lărgiți.
Vă trebuie dar oameni a minuna Evropa,
Să zică fiecărui : „*Na popa ! Nu e popa !*“
Aleși tot pe sprinceană, ciapcîni, iabrași, levinți,
Ce, cînd sărut icoana, apuc rubiaua-n dinți.
Haracter, procopseală sunt vorbe de nebuni
Ce zice cel ce are în capu-i gărgăuni.
Lumină-arată drumul ; dar nu-ți dă și tărie
Ca să-l străbați în lungu-i, oricît de scurt să fie.
Feriți-vă de omul ce nu-i prea învățat !
El e ca cele flacări ce nu lumin curat
Și fac cu-a lor vulvoare să vezi pe drumul tău,
Decît în întunerec de zece ori mai rău.
Mijloacele de cîrmă ce de la voi s-așteaptă
Sînt să alegeți oameni ce lapte storc din piatră.
P-aceia îi alegeți și dați-le mijloc
Din pielea țării voastre să-și facă lor cojoc ;
Iar cînd sfeterisește vreunul oarecare,
Închideți-vă ochii, grăbiți a-i da iertare.
Cu troposul acesta, cu dînsul faci ce-i vrea.
Te sprijină la toate, îi scrii în *Iecpaia.*
Un lucru rău văz însă : a pune-n pușcărie
Pe cei ce la gazete s-a apucat să scrie.
Cînd generalul Budberg aici a guvernat,
Nici unul pentru scrise n-a fost întemnițat.
Nu este dar politic ca voi, naționalii,
Să v-arătați Evropii mai aspri ca muscalii.
Cu cel ce te înjugă, nu fi așa de rău !
Te judecă pe tine ca pe vrăjmașul tău !
Lăsați să vă înjure, căci *cînele ce latră,*
A zis o paremie, *nu mușcă niciodată.*
Acela mușcă numai ce mușcă pe furiș,
Și cu acela faceți mai mult aliș-veriș !
Auz o mie vorbe și fapte nu văz două !
Găini ce cîntă seara, a doua zi nu ouă.
Vai ! De doi ani încoace voi tot cutcurigați
Și încă nu începeți legi nouă să ouați.
Vă bateți prea mult capul de patimi de persoane
Pe niște ministere ce n-aduc nici plocoane !

Și lucrurile țării trec sub saltea mereu,
Căci asfel este legea : *scoală, să șez eu !*
Auz că unii strigă că româneasca țară
Nu e făcută încă constituționară
Și că ar fi mai bine merchezul absolut
Ce ne aduce-aminte din timpul cel cu cnut !
De unde știi acesta ? Căci între noi să fie,
Regimu-elefterii e încă ca să vie.
Căci legile de astăzi sînt cele din trecut,
Să fie orice lege : nu este de temut.
O lege se întinde cum e a ta plăcere ;
Dar oameni s-o întinză acesta i se cere.
Dar mai întîi de toate la tine să gîndești
Și cată din trebșoară să te chiverisești.
Căci află de la mine : cel ce nimic nu are
Va fi privit în lume ca musca pe spinare.
Căci în această lume toți, și oricine fie,
Se șterge pe picioare pe biata sărăcie.
Chiar cei ce toată ziua de cinste îți vorbesc,
Îi vor întoarce dosul... Cînd alții se hrănesc,
Vor fi cinstiți de oameni căci și-au făcut avere,
Chemați de noua șartă și chiar la ministere.
Nu o luați prea iute cu legi ce au să vie !
Căci duhul ca ceasornic se cade ca să fie,
Nu ca să umble iute, ci numai regulat,
Și de veți face alfel, tot lucrul ați stricat !
Nu vă mîndriți ; mîndria e o monedă lată,
P-al cării dos basețea e scrisă totd-odată.
Se face multe încă la voi în țară-aici.
Ascultă-o istorie, apoi te rog să-mi zici.
În timpul meu cel falnic era o Adunare,
Alegeri, opoziții și însuși apărare.
Dorind o Adunare de oameni mai supuși,
Chemai pe... ce îți pasă ? — „Să faci cum știi acuși
Ca să alegi la *Vlașca* pe cel ce-n astă țară
S-a osebit de alții printr-o prostie rară.
Dar altul să nu fie oplos și nătăfleț !..."
El merse dar la Giurgiu, întreabă în județ
De cel mai prost ce este... Pe X îl arătară ;
Pe X dar cu-nlesnire îndată-l deputară.



Vai ! Cine-ar crede oare că X... cel neslovneț,
Ministrul d-azi îl puse prefect la un județ !
Ce-ți mai răcești dar ca gura să vorbești, o mie ?
Căci lumea totdeuna ciudată o să fie.
Cînd alții mai cu minte, vîrînd în guri protap,
Pe aur și mătase vor pune al lor cap.
Aceasta e o crimă ! Guvernul să nu-l dați
Decît la cei cu tropos și pesecheri curați.
Spre pildă, la alegeri, zapcii, judecători,
Ispravnici, toți schimbați-i și fiți nepăsători,
Dar căutați a pune în locul lor bătrîni,
Din vechea noastră tagmă apelpisiți ceapcîni,
Căci lumea e o roată și aferim să fie
Acelui ce s-o-ntoarcă cu marafeturi știe :

> „*Budunia* ciarcî felec
> Eș colan cevirene"

Și sînt al dumitale de bine voitor,
Eu vornicu Alecache...

# CLERUL

Să facem mulțumire regimului trecut !
Moravele antice și ele au căzut.
Religia e slabă sau a rămas un nume ;
Morala generală gonită azi din lume,
Un popol ce nu crede în mîndrul viitor,
E destinat să piară necunoscut, în dor.
E mort sau mortăciune, sau și mai rău ca toate,
Căci mai rău decît moartea e cînd el zice : „poate !"
La popoli ca aceia miniștrii să-ndoiesc
De viitorul țării pe care o servesc ;
Un magistrat nu crede dreptatea că-i un bine
Și poate să o vînză acelui ce-i convine ;
Un preot din altare își face un bazar.
Cînd omul se-ndoiește de un princip primar,
Nimica nu mai crede, căci nu mai înțelege
Nimic aici în lume : aceasta e o lege.
Din cauza căderii religii la noi,
O, preoți ! o, călugări ! nu sînteți înșuși voi ?
O tristă neștiință, o crudă nepăsare,
Unite c-o ciudată și veștedă purtare,
Au ajutat să facă pe om nepăsător,
Strein acestui sacru și îngeresc amor !
Ce faceți voi în lume ? Amorul omenirii,
Al binelui, al păcii, dreptății, înfrățirii,
Al țării, al măririi, spuneți-mi, voi veniți
În inimile noastre cu drag să le sădiți ?
Veniți să ștergeți fruntea de griji apăsătoare
Acelui ce-n durere s-abate, geme, moare ?



Ca să ne dați curagiul adesea a muri
Sau în această țară a geme și-a trăi,
Căci pentru mulți să cere tărie să trăiască
Mai mult decît să moară în Țara Românească !
„Bîrfire și păcate ! ! ! Idei de eretici
Ce țările păgîne au aruncat aici !
Noi ne rugăm cu plată și cerem plată mare :
E misiunea noastră p-a zilelor cărare.
Sînt școale pentru oameni să-i facă fericiți ;
Poliția veghează să fie înfrățiți ;
Spitalul să primească pe cei făr' de putere ;
Bogatul să ajute pe cela care piere ;
Și rudele mîngîie pe cel ce s-a-ntristat.
De e stein, să piară ; n-are nimic de dat !
Amorul pentru țară ? Nebun e cel ce-l are.
El ne-a stricat *humetul* din vechea noastră stare.
Cu orișice mijloace a face bani voim.
În lux și-n desfătare ne place să trăim !"
Cu asfel de condiții poporul vă urăște ;
Nesocotința-n sînu-i cu îndoiala paște.
Perdeți ce-avurăți sacru, și iată-vă priviți
Ca *ciocli* ce îngroapă, ca salahori plătiți.
Acela ce urmează a regulii morală
Pe care n-o aplică, pe cineva înșală ;
El este ca plugarul ce ară ne-ncetat,
Și care-n arătură nimic n-a semănat.
În adunarea țării de drept pe voi vă cheamă ;
Dar ce profită țara ? Ce dor luați în seamă ?
Trei-patru umbre negre ce mute stau pe loc,
Cu care retrograzii cum vor așa le joc !
Ei se atîrn de coada partidei retrograde
Sperînd să le păstreze merchezul lor ce cade.
Palate strălucite, cupele, cai frumoși
Și servi trași în mătase cu bărbi și mustăcioși,
Crist n-a avut în lume. Și ucenicii săi,
Cu cîrja sărăciii mergeau la cei mai răi
Și cu cuvîntul numai, prin pace îngerească,
Ei învățau pe oameni să spere, să iubească.
Cînd cei răi către dînșii cu rău se-ntărîtau,
Ei, plini de fericire, chiar moartea o luau.

Dar voi căutați în lume să adunați avere,
Ca prin avere încă să mergeți la putere.
E vorba pentru țară ? Voi înapoi vă dați
Cînd nu e de luare, ci este ca să dați.
Copacii nalți, mari rîuri și oamenii de bine
Nu nasc ei pentru dînșii ; ci ca să facă bine.
Nici arte, nici științe, în patria română,
Literatură, nu vreți ca să le dați o mînă.

. . . . . . . . . . . . . . . . .

Așa cît omul simplu se-ntreabă cu mirare
Ce scop călugăria aici în țară are ?
Și bunul-simț ce-ncinge și însuși pe țărani
Răspunde cu durere : *„Ca să adune bani"*.
Dar nu a fost tot asfel în timpii bătrînești.
Atunci domnea puterea credinții creștinești.
Prin sînta influință a clerului putinte,
Un preot altădată era un bun părinte
Al țării și al celor sărmani și izgoniți.
Prin ei mergeau la lupte românii cei măriți ;
Prin ei creștinătatea și patria română
Rămas-au neînvinse de furia păgînă.
Dar timpul nu mai este și clerul a căzut,
De chiar a lui putere cu furie bătut.
Vă plîngeți că vă alungă în Țara Românească ?
Dar voi ce faceți oare ca ea să vă iubească ?
Noi nu urîm nici templul, nici cei ce-i serv cu dor ;
Voim să se înalțe la misiunea lor ;
Să strălucească-n lume prin cugetări sublime,
Iubire d-omenire, de țară și de bine.
Ca asfel să aducă folos mîngîitor
În loc să stăvilească al fericirii zbor.
Atunci *ei* n-ar mai strînge al aurului praf
Ca cînd ar vrea s-arate că cerul e zaraf.
Căci iau de martor cerul ! *Ei* nu au misiune
În Țara Românească avere să adune,
Nici splendide palate ca să le locuiască,
Nici caii lor cu tină pe oameni să stropească,
Nici să protege răul în oameni de nimic
Și din doctrina sîntă să facă un trafic.

## BANUL FLENDERIȚĂ ȘI NEMESIS

Dialog

### BANUL FLENDERIȚĂ

Așadar, cetățene, azi sînt amenințate
Principii egalității și sînta libertate.
Ei vor să-ntoarcă timpul de datine barbari
A fi în posturi nalte numai boierii mari.
Și numai ei să aibă drept fără datorie,
Cu privilegiuri, ranguri și cu ighemonie.
Dar asta nu se poate ! Iau martur cel din cer !
Decît Regulamentul, mai bine voi să per !
Sînt *liberal*, sînt *roșu, socialist* din fire !
Jos dar Regulamentul cu oarba-i asuprire !
Țăranilor moșie le dau... a fi halal...
Trăiască *libertatea ! sufragiu-universal !*
Noi sîntem *viitorul*... destulă tiranie !
Azi eu sînt Garibaldi și voi o Românie !
Din Tisa pîn' la mare, din Gurgu la Hotin,
Unirea și unirea cu principe strein !

### NEMESIS

Se poate, arhon bane, și nu e de mirare ;
Dar știu o vorbă veche, să fie cu iertare :
*Cînd diavolul se face călugăr la un schit,*
*Aruncă-ți cămilafca și fugi, căci ești topit !*
Să nu faci azi ca lupul ce-n pielea cea de oaie
Vorbea pe placul turmii, să poată s-o jupoaie !
Dar află, din minutul ce voi ați deveni
Amici ai libertății, eu absolut voi fi.

Absolutismul nostru ar fi mai democrat
Decît democrația ce voi ați proclamat.
Eu am păcat a crede că *lupul schimbă perii,*
*Nu însă și năravul.* Așa sînt și boierii.
Ieri încă sub regimul cu bici și asupriri,
Făcurăți să roșească pe bași și pe mudiri,
Cu sistema bătrînă cu care v-ați surpat ;
Azi, aruncînd benișul. iei fracul lui Marat.
Azi marfa ce se trece e, vai ! democrația !
Și-o puneți înainte să atrageți simpatia
Ca mijloc să ajungeți, poporul înșelînd,
La starea dinainte ce bate-al vostru gînd.
La anul una mie opt sute patruzeci
Și opt, veneam în țară cu alții douăzeci,
Români din Principate : atunci Europa toată
Să facă revoluții crezu că o să poată.
Era cu noi, pe vasul ce cobora aci,
Un exaltat... nu-ți pese ce nume poate fi !
El ne cînta zi-noapte un marș de libertate :
*„Aidem să punem capul ciocoilor la spate !“*
Și alte lucruri triste ce, zău, mă dezgusta !
Așa cum spre exemplu îmi cînți și dumneata.
— „Nu cînți cu noi ? îmi zise odată patriotul.
Îți place starea veche ? Ești retrograd cu totul !“
Opt-nouă luni la urmă aprinsul democrat
Era domn pe o țară... iar eu ?... eu exilat !
Așadar, arhon bane ! nu-ți mai preface capul !
Nu-ți perde nici săpunul ca să albești arapul !

BANUL FLENDERIȚĂ

Căci eu am fost odată boier protipendat,
Nu mi se crede oare să fiu azi democrat ?
Acel ce recunoaște că a făcut greșeli
Arată că e astăzi mai înțelept ca ieri.
Îmi recunosc greșala și caut îndreptare ;
Voi țara să cîștige a sa neatîrnare.
Viu astăzi la alegeri, s-alegem democrați.
Noi sîntem democrații și toți cu toții frați !



Să învelim trecutul sub o perdea de fier ;
Eu nu am pete-n viață... și mîna voastră cer !

NEMESIS

De nu ai pete-n viață, cu-atîta e mai rău ;
O pată-i mai văzută cînd află locul său
P-o stofă mai lucioasă, mai albă, mai curată.
Și alianța voastră cu noi ar fi o pată.
Primim în templul nostru pe cei ce se căiesc ;
Combatem împreună pe cei ce rătăcesc.
Dar nu schimbăm credința, cum voi cătați a face.
Noi vom peri cu dînsa, orce ursită-ar face.

## LA ADUNAREA ELECTIVĂ

Sărmană Adunare ! murişi cu chiloman,
Cătînd să-nghiţi miniştrii şi pe Marghiloman !
Se vede că stomahu-ţi el însuşi nu prieşte
Această demîncare ce face de plesneşte !
Pe ministerul Ghica îl mistuişi pe plac,
Căci carnea boierească e cadaif-caimac ;
Dar victima din urmă, de viţă mai plecată,
Căta s-o laşi să fie mai bine fezandată.
În anul ce se duse voi toate aţi votat ;
O dată la miniştri genuchii n-aţi plecat
Şi vă făcu de bună ! Se zice că vă pasă ?
Nu vi s-a dat nici caii să vă-nturnaţi acasă !
Poftim de mai votează lefi, posturi, cai de drum
La deputaţi ! Periră, cum piere-al nopţii fum !
În viaţa ta cea scurtă, făcuşi şi tu păcate,
Din care cel mai mare e cînd ai pus la spate
Protestele făcute d-un frate căuzaş,
Asupra *ordonanţii* pe presă în oraş. *
Nu te gîndişi tu oare că în acea măsură
Se ascundea ideea să-ţi puie frîu-n gură ?
Cum poate-n Adunare să fie libertate
Cînd voi loviţi în presă aceeaşi facultate ?
Crezuşi că Orăşanul ţi se jertfi plocon
Căci te lovi pe tine la ighemonicon ?
Vă deteră pe bete cînd rădicarăţi glasul
A spune că ministru tăiase legii nasul.

---

* C. A. Rosetti (n.a.)



Aceasta îi arată că nu e iscuzar,
Căci îţi făcu în ţară un nume popular.
Să fi închis calemul cînd s-a votat să vie
În Ţara Românească germana colonie.
El ar fi fost d-asupra şi voi aţi fi picat !
Dar n-a făcut nimica, şi voi aţi profitat.
Închise Adunarea cînd dînsa, o, mirare !
Respinse nişte acte numite arbitrare !
Căci sînt căderi ce servă de punturi de plecare,
Ca cela care cade să ajungă şi mai tare.
Căci deşi zic miniştrii că aţi păţit ruşine,
Dar ce vreţi ? pentru public voi sînteţi puşi mai bine.
Miniştrii cu aceasta ştiţi ce au reuşit ?
Să învieze morţii, morţi ce au putrezit !
Şi să le dea în ţară o rolă oarecare
De liberali la care ei merite nu are ;
Să vezi un tompatera ce pînă ieri striga :
„Mai bine moscoviţii, decît să fie-aşa !"
Şi cu dispreţuire călca pe legi, dreptate,
Ameninţînd cu cnutul oricare libertate,
Făcîndu-se acuma revoluţionari
Ce-ntrec prin aroganţă pe roşii cei mai mari,
Vorbind de libertate, de drepturi, de mărire,
Făcînd să li se crează că au acea simţire,
Aşa cît nătărăii să zică cu amor :
*Mai buni erau boierii cu iecpaiaua lor !*
Se poate la alegeri a se întoarce roata,
Că nu poţi face reguli cu ce voieşte gloata.
Virtutea în tot timpul nu poate menagea
Favoarea omenească cu simplitatea sa
Şi viciul, ce toate le pune în mişcare,
E mai actif, mai iute, mai dulce lustru are.
Ia spuneţi, în aceste proteste aşezate
Că s-a călcat în ţară şi legi şi libertate,
Puţină pasiune, măcar cît pui piper
În supă, nu vă-mpinse spre blîndul minister ?
*Naţionalul* strigă că tot ce faceţi voi
E pe tipica veche : *„Sculaţi, să şedem noi."*
Această foaie este curata veritate
Precum conservatorii sînt numai libertate.

A face în mînie, faci ca vîslașul rău
Ce-n aspra vijelie rădică valul său.
Așa făcuși tu asfel, și barca legănată
Cu mijloc, stîngă, dreaptă, se răsturnă îndată.
Ieri iată ce îmi zise un negustor de grîu :
„Strigoii cu miniștrii jucau cu toți de brîu
Și unii cum și alții făcuseră tocmeală
Să nu voteze actul ce cere socoteală.
Dar cînd fatalitatea voiește a peri,
Nu poți scăpa, ce-i face și ce-i zice, ce-i gîndi.
Miniștrii s-arătară la teatru-n uniformă
Și iacă pizma vine... tot ia o altă formă,
Cătară să-i dărîme din al puterii hor,
Cu gîndul să-i dezbrace de uniforma lor."

# CENZURA NOUĂ

*D-lui G. Costaforu*

Auz că tipografii, ai presii campioni,
Printr-o măsură nouă s-au așezat spioni,
Căci li se dete ordin să ducă la agie
Ce li se dă să facă și nimenea să știe ? *
Și cine face-aceasta ? Acel ce cu cuartirul
Impus lui Ferichidi a sprijinit martirul,
Scriind lui Rusetache : „Ilustre-apărător
Al drepturilor sînte ce are un popor !
Vai ! Oamenii se schimbă de astăzi pînă mîne
Îndată ce ursita îi pune într-o pîne !
În anul cel din urmă redactorul bătrîn
Scria cu-amărăciune în *Curier român*
În contra... cine-ar crede !... alesului cel mare !
Gazeta se suprimă și bucuria-i tare...
Azi tot acest redactor se cheamă la ospăț,
Se face mare efor și iată-l prins în hăț !
Văzurăm alții pacinici, fiind la ministere
Și-n opozițiune, căzînd de la putere ;
Dar mîne iar să-i cheme la cîrmă sau favor,
Că bate la falangă convicțiunea lor !
De multe ori o masă, o vorbă, o zîmbire,
Asti Brutuși mari se-nturnă cît faceți o clipire.
Vom spune-aici pe nume pe toți cîți s-au schimbat
Îndată ce favoarea pe gură le-a picat ?
Ar fi prea mare lista și poate-am însemna
Redactori de gazete mai vechi, mai trufanda,
Redactori de reviste, miniștri, avocați
Și Brutuși puși la pensii, foncționari înalți.

*) De va fi adevărat ? *(n.a.)*.

Mai mulți ce astăzi cîntă că țara-i fericită,
Că mîine ne va zice că e nenorocită
Și mulți ce cîntă astăzi că țara merge rău,
Ca mîine ne va spune că merge-n gîndul său !
Că presa românească a cam făcut păcate,
E faptă dovedită, și eu îți dau dreptate.
Dar iară cine poate cu piatra s-o lovească ?
Și care este clica sau clasa românească
Ce de aprinse patimi nu s-au înrîurit ?
Voi chiar sînteți afară de zborul lor cumplit ?
Românul știe lucrul și cu nesocotință
Privește scriitorii găsiți de rea-credință.
Pe lîngă aste rele și binele a fost :
Căci unde este răul și bunul are rost.
Oricare este răul ce presa ar produce,
Mai mare este bunul ce-n lume ea aduce.
Cum poate ști guvernul abuzuri și hrăpiri
Ce-ar face împiegații civili și de oștiri,
Cînd biciul stă asupră-i ca să-i închiză gura ?
Cînd din a ei cenușă ar răsări cenzura ?
Ai zis în Adunare că domnu-a ordonat
Să ia măsuri cu presa, să fie-adevărat ?
Dar de doi ani încoace au fost cinci ministere,
Nici unul nu aduse cenzura la putere.
De ce în timpii-aceia, al țării noastre domn
Nu condamnă tiparul la pace și la somn ?
Și tocmai azi se face, cînd sunteți la putere ?
Aceasta dovedește că nu-i a sa părere.
Părerea sa se știe, a spus-o și o știm,
Întreaga libertate să cugetăm, să scrim,
E dar părerea voastră, miniștri raportori,
Și prin urmare singuri sînteți răspunzători.
Dar veți mai zice poate că nu puteți lăsa
Societatea voastră nebunii a călca ?
La care voi răspunde : „Sînt legi și tribunale
Și mulți la închisoare prin el apucă cale."
Destul era aceasta, aci să fi stătut.
Nu turburați pîrîul din care ați băut !
Frumoasa modestie nu-i ceea ce se păstrează
Pe cînd lingușitorii elogi îți îndreptează,



Dar ceea ce rămîne nepăsătoare, lină,
Cînd prin atacuri aspre un altul te-nvenină.
Cum flacăra din torță se-nalță ne-ncetat,
Oricum acel ce-o ține poziția i-a dat,
Și omul drept încerce oricare greutate,
Întumă-a lui gîndire la bine și dreptate.
Și nu uita că omul cu cît se va mări,
Cu-atîta al său suflet mai mare cată-a fi,
Căci funcțiile nalte sînt stînci pe care-n zile
Se urcă acvili mîndre și recile reptile.

## PREOTUL GRIGORI MUSCELEANU

Ieri te numi egumen în locul lui Ruvin
Și astăzi te poftește să-i lași al lui cămin !
Aceasta-n orice limbă s-explică pe curat
Că el e demn de stimă și tu ești vinovat.
Hai... treacă și aceasta... căci este de natură
Să-ncurageze clerul l-a binelui cultură !
Exemplul o să serve la cei ce răul fac.
Morala e sublimă și toți cu ea se-mpac.
Dar iată, știi prea bine, că timpul nu mai este
Cînd să făceau abuzuri ; aveai d-aceasta veste...
De ce ai dat tu leafă acelui falnic bei
Pe fiecare lună, mai la o mie lei,
Ca să te protegeze ? De ce ai pus securea
Și contra ordonanții tu ai tăiat pădurea ?
Cît fuși silit la strafuri te puseră-n gazetă
Și îți trimise-acasă de două ori anchetă !
Cînd face omul asfel, ce poci ca să mai zic ?
Îmi vine să-mi vîr capul sub un bătrîn işlic !
Dar lasă astăzi morții ca să îngroape morții !
La viitorul țării întoarce-ți mîndru sorții !
Abuzul, nedreptatea, ciocoii tot le-ntorc.
Oprește bucuriii în inimă-ți un loc.
Trecutul, viitorul au fața învălită ;
Dar unul poartă vălul de văduvă zbîrcită
Și celalt de fecioară... Poți dară a spera.
Întoarce căutarea la bucuria ta.
Cel drept, de cade pradă, dreptatea triumfează.
A provedinții mînă pe muritori veghează.



Trecutul cu-ai lui preoți deși se mai ivește,
Dar e ca umbra nopții, cînd noaptea se sfîrșește.
Mîngîie-te, părinte, cînd nedreptăți încerci !
Nenorocirea este s-o faci, iar nu s-o-ncerci.
Dar spune-mi mie, popo, ce drac ți-a pus în minte
Pe popii de biserici să-i puneți înainte ?
Să superi cu aceasta pe reverința sa
Și toată bărbăria din neagra iecpaia ?
Te-ai revoltat în contra bătrînelor canoane
A cărora doctrină stă numai în plocoane ;
Ai rădicat stindardul acestui nou regim
Și vei să apuci Tîrșorul din mîna lui Ruvim ?
Hei, popo ! Vei să afli în lume-mbrățișare,
Să-ți faci pozițiune și stare peste stare ?
Învață înainte *cu lupii a urla,*
Că alfel fie-ți știre că ei te vor mînca.
Căci află de la mine acest turcesc mansup :
*Mai bine cazi în gheară de leu decît de lup.*

## ADVOCAȚII

*D-lui C. A. advocat*

Așa sînt două feluri, la noi, de avocați ;
Sînt unii cu diplome, doctori, licențiați,
Și alții fără carte, făcuți pe practicale
De cînd vestitul Deciul domnea-n anaforale.
Aceștia din urmă sînt lîngă ceilalți
Cum sînt și *lăutarii* pe lîngă *muzicanți.*
Acei dintîi sînt nobili și se așez cu fală
Pe lîngă ministere cu ordinea legală.
Aspiră la putere, la nume, la averi,
Să urce pe ruina căzuților boieri.
De mînă cu artiștii, cu medicii, bancherii,
Cu toată burghezia ce a învins boierii.
Acei ce n-au diplome sînt din natura lor
*De oameni fără carte,* plecați mai spre popor,
*Beși-buzuci* de frunte, în opozițiune,
Știu pravila ca apa și pe de rost a spune.
Nu caut ministere și altora le las ;
La Curtea de *casații* nu poartă al lor pas.
Ei o privesc ca vulpea și zic cu nepăsare
Că strugurul acela nu-i bun de demîncare.
Tu, ce pe toată ziua minuni aici ne faci,
Ești între cei cu carte sau ești între ciutaci ?
Dar spune-mi cum se face, în astă săptămînă,
Tu, care n-ai din Franța *batalama* la mînă,
Ca să cîștigi procesul perdut d-atîtea ori
De deligenți, cu statul și vechii-antreprenori ?
Un stat ce află dreptu-i la curți și tribunale,
Zău ! pentru-ntîia dată văz astă nouă cale !...



Un stat cîștigă dreptu-i ?... În care timp trăim ?
Om fără de diplomă ! Cu tine noi perim !
Ce este oare statul ? Un nume, ficțiune ;
El poate ca să piarză... nu simte-amărăciune,
Pe cînd *antreprenorii* sînt foarte *pozitivi*
Deși-ai lor cai de poștă ar fi cam *negativi*
Ce-ai cîștigat tu însuți ? O sută, două sute
De galbeni... Iată totul : o ploscă la o bute.
Cu asfel de principii toți liberalii per...
Om fără de diplomă și fără minister !
Tu pierzi, ei perd și statul nu are diliginți.
*Cărute brașovene,* cu caii transparinți,
Cu hamurile d-ață ce noată în noroaie
În lipsă de șosele și poduri prin zăvoaie,
Acesta e cîștigul ce țării ai făcut.
La toți, dar, pasagerii să fie cunoscut,
Cînd vor simți pe cale în aste brașovene
Necazuri, zdruncinare, așa să te blesteme :
„Cum n-ajungem la poștă, pe ploaie sau pe ger,
Așa să n-ajungeți însuți să iei un minister !“

# LEGENDE NOI

CU NOTE DIN CRONICELE ROMÂNILOR

1862

## MÎNIA LUI ŞTEFAN

Ştefan al Moldovei la Vaslui soseşte.
Cheamă pe miniştri, asfel le vorbeşte :
— „Morţi eraţi în viaţă şi v-am înviat !
Cu a ţărei cîrmă cinste vi s-a dat.
Să vă fac plăcerea fără mărginire,
Am lipsit pe rude de a mea iubire,
Am jerfit prietini şi ostaşii mei
Ce-au lucrat cu ţara la mărirea ei ;

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Numai să domnească pacea p-ast pămînt
Şi să poci a zice : pentru toţi domn sînt !

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

La mărinimia care am avut
Pentru toţi, răspundeţi, ce fel aţi făcut ?
Voi priimirăţi cîrma ca să o slăbiţi !
Apăraţi coroana ca s-o umiliţi !
Ca să cază domnul, aţi voit să piară
Cu neatîrnarea-i sînta noastră ţară.
Aţi cătat mărirea, cinstea să-i luaţi,
La streini hulită s-o îngenucheaţi !...

Căci a ei mărire dată-n al meu nume,
Mici și fără merit vă făcea în lume.
Neputînd să mergeți unde sîntem noi,
Ați voit să cază domnul pîn' la voi.
Dar Ștefan cel Mare încă viețuiește !...
O, arcași ! îmi spuneți, țara ce dorește ?“
„Moarte !“ strig-arcașii... Sălile răsun...
Trei miniștri mîndri capul lor răpun.

## APRODUL PURICE

S-aprinsese-n luptă Hroit cel tiran.
Cînd s-abate calul marelui Ștefan,
Purice-i oferă calul său îndată.
Domnul nu ajunge scara rădicată.
— „Doamne ! Moviliță mă voi face eu,
Ca să poți să-ncaleci după gîtul meu !
Zice și se pleacă. Ștefan, fără muncă,
Prin mijlocu-acesta pe fugar s-aruncă.
— „Purice, sărace ! De voi cîștiga,
În movilă-naltă eu te voi schimba.
Omul este mare, nu prin al său nume,
Naștere, avere, ci prin fapte bune ;
Faptele sînt nobili, nu țărîna sa
Ce deopotrivă viermii-o vor mînca.

. . . . . . . . . . . . . . . . .

Și acum, Movilă, aidi a ne lupta !
Căci urmașii noștri nu ne-or semăna !
Mulți români chiar astăzi la streini aleargă
Și prin ei așteaptă țara ca să meargă.
Și cum vrei ca viața la ei a afla,
Cînd tu nu o afli în inima ta !
Cel strein nu-ți face niciodată bine
Fără să cîștige drepturi peste tine.
Nu zic c-o să piară neamul românesc ;
Dar sînt timpi în care popolii slăbesc ;
Cum sînt ani în care pomul ce rodește,
Nu dă nici o roadă, deși înflorește.

Popolii se pleacă cînd mai-marii lor
În descurajare cu inima mor !...
Cînd sînt robi ei înșiși l-a lor slăbiciune,
Cum vor face liber un popor în lume ?
Popolul acela este ca sfîrșit,
Este cel din urmă : e la robi robit.
Căci întotd-auna un popor se face
Mare ori nemernic, celor mari cum place.
Și să știi, aproade, că vor trece ani
Pînă să mai vie Dragoși și Ștefani !"
Zice, pleacă, învinge. Hroit se umilă.
Purice aprodul s-a făcut Movilă.

## COPILUL DIN CASĂ

Trage cu săgeata scutierul mare ;
Unde-atinge face poarta de intrare.
Un copil din casă apoi a venit,
Turla se clădește unde a lovit.
Domnul Ștefan trage : unde-atinge, face
Biserica Putnei ce-ntre dealuri zace.
Alt copil din casă a-ntrecut pe domn,
A atins în dealul ce-l chemau Sion.
Însă domnul Ștefan zice cu asprime :
— „Un copil din casă m-a rămas pe mine !
Umilit de dînsul, domn nu mai poci fi ;
Ori eu las domnia, sau el va muri !"

Un bătrîn îi zice : — „Domnii din vechime
Ar fi dat lui cinste, căci a tras mai bine.
Doamne al Moldovei, tu l-ai pizmuit,
Domnul pîn' la șerbu-i azi s-a coborît !
Daca dai tu morții cei cu hărnicie,
Cu acei nemernici ce-ar putea să fie ?
Vrei să fii domn mare printre cei mai tari ?
Pe supuși-nainte fă-i să fie mari !
Farul cît de luciu, focul lui dispare,
Daca nu se pune p-o nălțime mare.
La o curte unde meritu-i gonit,
Moartea și căderea scara i-au suit.
Daca prin războaie domnul este tare,
Numai prin dreptate va ajunge mare."

Ștefan se gîndește, apoi a vorbit :
— „O, bătrîn cu minte, bine ai grăit !
Să se ierte dară cel copil din casă
Și de azi să șează la domneasca masă.

Mulți vrăjmași au domnii, însă cel mai rău
Este chiar mînia sufletului său.“

## PETRU RAREȘ

Rareș l-ai săi zice : — „Marele sultan
A jurat să nu-mi dea tronul moldovan
Pînă nu va trece de trei ori călare
Peste mine... Spuneți, asta cum vă pare ?“
Un bătrîn îi zice : — „N-a jurat deloc ;
Va să te-umilească cu acest mijloc“.
— „Să mă umilească ? Asta nu mă-amînă...
Mîne-oi fi în țară și cu arma-n mînă !“
— „Mîne-i fi în țară, cel bătrîn i-a spus ;
Însă nu sub arme, ci ca domn supus.
La streini domnia cela ce o cere
Dă dovezi că n-are viață și putere.
Tu ai fost odată domn neatîrnat,
Căci ai fost de țară pus și apărat.
Azi te pune turcul ; azi nu mai domnești.
Dintre toți românii singur tu rob ești.
Nu poți să fii alfel fără de trădare ;
Și ea nu e arma sufletului mare.
De-i primi domnia c-umilința ta,
Iară c-umilință tu o vei lăsa.
Mulți au zis ca tine pîn' la tron să vie ;
Ș-apoi toți căzură sub a lui robie ;
Tronul are lanțu-i ce-i mai greu de spart
Decît cel ce domnii la supuși împart.
Unul e de aur, celalt de-acioaie ;
Unu-abate trupul, celalt gîndul moaie.
Rareș, daca asfel domnu-i umilit,
Ce va fi poporul ? Oare ai gîndit ?

Ori mai jos ca tine el o să coboare,
Ori tu vei ajunge l-ale lui picioare.
Nu primi domnia și rămîi supus,
Dar cu suflet mîndru și cu fruntea sus."

Rareș nu ascultă. Merge domn în țară,
Și domnia-i scurtă, viața-i e amară.

## BARNOSCHI-DOMNUL

O, săracă țară ! Turcii cei mai răi
Judecă și-omoară domnii mari ai tăi !
Încă azi Barnoschi, domn cu nume mare,
La serai purcede între turci călare !
Sala e întinsă ; sfatul numeros,
Chiar sultanu-ascultă prin cafas umbros.
— „Iată omul !" zice satrazanul mare.
Toți privesc la dînsul prinși de admirare.
— „E-nțeles cu leșii țara să predea,
Astă carte spune împotriva sea."
— „Cer să se ucigă el și toți ai săi !"
A mai zis vezirul marilor călăi.
Dar mufti răspunde : — „Capul daca pere,
Gloatele reintră în a lor tăcere."
— „Moară ! strigă pașii — este osîndit !"

— „Voi mă dați la moarte, domnul a vorbit.
Voi muri cu fală, cum românul moare
Pentru țara sîntă ! Nu-s român eu oare ?
Nu voi să mă apăr, căci nu voi să dau
Turcilor în țară drepturi ce ei n-au.
Dreptul vă lipsește... Patria română
N-a învins-o nimeni cu armele-n mînă !
Ea plătește vouă să o apărați ;
Nu ca să o spargeți, nu să-o-ngenuncheați.
Mîndri de puterea cea materială,
Peste țară drepturi vă luați cu fală.

Dar acea putere fără de cuvînt
E ca vasul mîndru părăsit la vînt.
Dumnezeu răpește sînta cugetare
Popolilor barbari supuși la pierzare."
— „Moarte !" strigă pașii. Domnul jos pe piață,
Cu virtute rară, perde a lui viață.
Dar cînd cade capul, calul său ce-l port
Nichează, tresare, apoi cade mort...
Turcii se-nspăimîntă. Ei și-aduc aminte
Ale lui Barnoschi agere cuvinte.

## MIHAI ȘI UCIGĂTORUL

În cetatea Clujul, într-un vechi palat,
Stă Mihai Viteazul rege coronat.
Ungurii, românii, sașii i se-nchină :
Dacia revarsă vechea sa lumină,
Dar atunci s-aduce capul lui Andrei *
Ce fugind din luptă fu ucis d-ai săi.
Ucigașul pare ; crima îl mîndrește ;
Lauda mulțimii încă o mărește.
Capul se expune. Domnul, gînditor,
Cu aceste vorbe varsă al său dor :

— „Crima cînd se face chiar spre-al nostru bine,
Ea rămîne crimă, merită asprime,
Cela ce o iartă este vinovat
Pe cît cel ce-o face este degradat.
Cela ce în umbră pe vrăjmaș omoară.
Dumnezeu și omul insultînd, coboară.
Piară ucigașul ! Voi înmormîntați
Pe acest om mare și onoare-i dați !"

Ucigașul piere. Și cu pompă mare
Batori primește sînta mormîntare.

* Cardinalul Andrei Batori *(n.a.)*.

# Addenda

# „CÎNTAREA ROMÂNIEI“ DE N. BĂLCESCU TRADUSĂ ÎN VERSURI DE D. BOLINTINEANU

1858

I

Lacrimele tele, dorul tău cel greu
Au pătruns pe Domnul Dumnezeul meu,
Patrie-adorată !
Nu-i destul căzută și zdrobită-n dor !
Văduvă de fiii plini de dalb amor,
Plînge delăsată,
Cum femeia jună cu păr despletit
Plînge pe mormîntul soțului iubit.

II

Ce țară mai poetică,
Mai dulce decît tine,
Își coperă cosițele
Cu flori așa divine !

Voioase-ți sînt colinele,
Cu plante parfumate !
Umbroase-ți sînt pădurile
Pe față-ți semănate !

Lucios, albastru, limpede
E cerul feței tele,
Ce luce-n dulce pulbere
De gălbioare stele !

Trufaș se-nalță stîncele-ți
Sub acvila ce zboară,
Iar rîurile-ți splendide
Ca brîuri te-nconjoară.

În nopțile-ți dulci, magice,
Auzu-ntinerește ;
În zilele-ți poetice
Vederea se răpește.

De ce dar, dulce patrie !
Surîzi cu-amărăciune ?
Îmi spune mie grijele-ți
O, țară dulce, spune !....

III

Cîmpiile române de dalbe flori lucesc,
Dar nu sînt flori plăpînde ce virgina răpesc ;
Sînt turme numeroase, sînt zestrea țării mele
Ce coperă pămîntul ca pulbere de stele.
Cu prețioși tezauri natura te-a dotat !
Cu fructe de plăcere, cu flori de dezmierdat,
Cu grîne d-aurite, cu carmene divine...
De ce pe fața-ți dulce curg lacrimele-ți line ?

IV

Vechea Dunăre, bătută
De străbunii cavaleri,
Îți aduce mari averi
Și picioarele-ți sărută.

Rîurele-ți răpitoare
Și torenții spumegoși
Prin mugiri desfătătoare,
Laud-anii-ți glorioși.



Cartea vieții-ți aurită
Cu luciosul tău trecut
Viitoru-ți e plăcut :
De ce fruntea-ți e-nvălită ?

V

Corpu-ți cade-n slăbiciune !
Ca crinul cel fraged ce cade pălit.
Spaima spiritu-ți răpune.
În cartea destinei ce dor ai citit ?
Aerul s-a turburat
Și vîntul cald bate cu crudă teroare ;
Îngerul perirei ți s-au arătat
Căci nopțile tele sînt reci și arzătoare,
Visele-ți sînt negurate.
Ca valuri pe lacuri în vîntul turbat
Fruntea-ți luce și s-abate.
Ce chinuri amare tu vezi depărtat ?

VI

Ori pe care parte căutarea pică,
Popoli peste popoli frunțile ridică !
Dalba cugetare, spirit înzeit
Ce crează-n viață
Și credința caldă care a-nviețuit,
Varsă raze d-aur peste-a lumei ceață.
Lumea veche cade pe derăpănări ;
Dulcea libertate,
Soare-etern și splendid cu cerești visări,
Morțile combate !

VII

Ereai frumoasă, țară, pe cînd puteai chema
La glorioase lupte măreț oștirea ta !

Le fărâma lovirea de peptul tău cel tare
Și norii pulberoși
Se răvărsau prin aer, sub agera călcare
Eroilor frumoși !
Trufașa stelă-a zilei roșea cu neîncetare ;
Ca vulturii cei repezi zburau ai tăi feciori,
Ca taurii sălbateci ereau cutezători !
Azi cînd ți-aduci aminte de splendida-ți putere,
Pleci ochii plini de lacrămi spre gînduri de durere !

VIII

Slăbit-a fierul peptului
Și mîna-ți slabă cade ;
În mijlocul eroilor
Azi moliciunea șade.

IX

De mult... nainte... soarele-ți
Lucea voios pe lume,
Cum luce fața splendidă
Flăcăului cel june.

Cîmpii cu coame fragede
De munți încununate,
Ereau locașul turmelor
Pe fată-ți semănate.

În umbrele dumbrăvilor
Curau voios pîraie
Ce se luptau cu florile
Și grînele bălaie.

În coama verde-a cîmpului
Frumoasa libertate,



Suavă, blondă vergină
Cu pletele-aurate ;

Cu fața dulce, splendidă,
Cu brîu ceresc încinsă,
Juca cu arcul bravilor,
Cu coarda lui destinsă.

Atunci tot omul zilele
Trecea cu fericire ;
El nu-și pleca cerbicele
Sub barbar-asuprire ;

La sînul dulce-al patriei,
Toți fiii-aveau d-umbrire ;
Treceau frumoase zilele
Cu vise de mărire.

Iar cînd veneau durerile
De bătrînețe, moarte,
Ziceau : „Trăit-am zilele !"
Și veseli fost-au foarte.

X

Dar d-odată cerul se-nvălește-n nori ;
Pulberea se-naltă peste cîmpii-n flori.
Aerul răsună... Prin întunecime
Gemetul aleargă... Ca durerea vine.
Turmele se spariu cum prin nopți d-amar
Tremură cînd lupii primprejur apar ;
Caii sforăi, nechez. Strigăte de dor
Se confund cu glasul celui vingător
Și ne spun cînd viață, cînd perire-amară...
Doamne-al bunătății, cruță-această țară !

Vînturile suflă... Norii se zdrobesc...
Printre nori d-odată luncile lucesc !
Învestite-n fieruri, oștile s-arată.
Pavaza lucioasă geme sub săgeată,
Paloșile crunte cărnuri vii tăiau,
Pepturile goale paloșilor stau.
Cetele trufașe sabiei se-nchină...
Inima slăbește... patria suspină...
Patria-i robită !... stați viteji bărbați !...
Arcul iar se-ntinde... se lovesc turbați.
Pavăza se rupe... pepturile-s față...
Coifurile-s sparte... totul pere-n ceață.

XI

Departe pe cîmpuri zac arcuri zdrobite.
Ca muntele mare se-ntinde-un mormînt.
Și splendide flacări de flori poleite
Se-nalță d-odată pe cer, pe pămînt.
Se fac sacrifice... Stăpînii și sclavii
Cu toți în genunche, dînd mîna se-nșir.
O, țară-a dureri, în care cresc bravii !
Re-ncinge cu roze cosița-ți de fir !
Altar al rodirei deșertelor late,
Cu crivățul rece tu fuși pe pămînt ;
Din aste-alianțe de sînge-nudate,
Nou popol se naște pe-ntinsul mormînt.

XII

Cetăți și sate reînfloresc ;
Peste morminte, peste ruine,
Ca frunza verii, dalbă mulțime
D-oameni pe fața țării nasc, cresc.
Pămîntu-mbracă mantă-aurită ;
Sînu-i se sparge, rîură-averi ;
Zilele pasă dulci în plăceri,
Sub libertatea c-ordin unită.



Paloșul luptei zace-aruncat ;
Muma surîde pruncilor dulce !
Fruntea bătrînă se-ntinde, luce,
Legile drepte i-a-mbucurat.
Legea ce n-are pentru vro treaptă,
Pentru-o partidă dulce favor ;
Crude dizgrații pentru popor.
P-a vieței cale popolu-ndreaptă.
Junii cu calde lacrămi ziceau
Către bătrînii dalbi în mîndrie :
„Laudă dulce vouă să fie !"
Și cu ferice se-mbrățișau.

XIII

Fruntea ta p-atuncea, patrie dorită !
Nu plecai tu tristă către cei streini.
Surîdeai ca leul ce furnic-agită,
Cînd ziceau streini de trufie plini :
„Să legăm în lanțuri marele popor,
Să zdrobim a țării viață și junețe !
Ale tele fiice, dulci în frumusețe,
Să ne-mplete viața cu-anii dulci ai lor !"
Surîdeai tu mîndră și cu-o lovitură
Pulberai mulțimea dup-al tău pămînt.
Ei picau ca norul ce pe cîmpuri cură,
    Risipit de vînt.
Dar atunci românul apăra cu-amor
    Libertate, avere ;
Numai cel venetic și cel trădător
Cu streinii dat-a mîna cu plăcere.

XIV

Austrul turbat detună ;
Cerul turbure-a pălit ;
Fața cîmpului răsună ;
Rîurile s-au umbrit.

Patru flacări, lungi columne,
Saltă coperite-n fum,
Despre patru părţi de lume ;
Ca furtuna, zboară, tun.

Caii nichez pe cîmpie ;
Turme mari pe văi mugesc ;
Care durui cu urgie,
Mii de strigăte nasc, cresc.

Limbele sînt mestecate,
Oamenii nu se-nţeleg ;
Popolii ca rîuri late
Vin, se varsă, se releg.

Gemete sfîşiitoare
Trec prin aer ne-ncetat ;
Pre popoare cad popoare ;
Oameni p-oameni au picat.

Dezolaţia pîşeşte
Înainte-n, urma lor ;
Legea-n sabie domneşte,
Dreptu-n spoliu şi-n omor.

Noaptea cu fatale-erese,
Popolii i-au coperit ;
Luncile torente dese,
Rîură necontenit.

Focul mistuie pe dată
Ce din săbii a scăpat ;
Moartea seceră turbată ;
Popolii s-au zdruncinat.



Din această crud-urgie
Naşte-un monstru fioros,
Naşte palida sclavie,
Cade p-oameni furios.

XV

Dreptul, libertatea nu per niciodată ;
Rîul îşi revarsă apa-i furiată,
Dar se reîntumă către patul său :
Astfel lumea vine după drumul rău.

XVI

Tu, frumoasă ţară, printre vijelie,
 Cît ai suferit.
Lava coperise frageda-ţi cîmpie ;
Valurile turburi, fără de sfîrşit,
De turbate neamuri, toate peste tine
 S-aruncau gemînd.
Îţi răpiră fiii ce cu dulci suspine
 Te chemau cîntînd ;
Rătăciţi prin lume, cu-a lor limbă dulce,
 Cu-al lor dor prea viu,
Le ziceau bătrînii : „Colo unde luce
 Soarele mai viu,
Unde rîuri limpezi, unde cîmpul verde,
Unde-n grîul d-aur roza fruntea-şi perde,
Acolo-i pămîntul care noi dorim...
Acolo ne duceţi dulce să murim...“
Astfel cînt bătrînii ; lacrime sublime
P-a lor faţă tristă cură dulci şi line.

XVII

Mai caută repaosul
O, patrie dorită !
De pulberea bătăilor
Ţi-e fruntea coperită.

Fuși liberă ca pasărea ;
Dar azi un popol mare,
La libertatea-ți vergină
Rîvnit-a cu-nfocare.

Ascute-ți splendid paloșul !
Întinde-ți arcul, țară !
Căci cerul încă fulgeră
Și lupta fi-v-amară.

Popoarele legatu-s-au
Să șteargă-al tău dalb nume
Din cartea mîndră-a gloriei
Ce-ai scris cu sînge-n lume.

## XVIII

Crivățul scutură coamele cerului,
Pare d-o negură spre răsărit ;
Crește, se-ntunecă, fulgeră, bubuie,
Peste tot spațiul s-a răspîndit.
Viscolul repede suflă pe negure,
Norul se scutură, cade ploios ;
Bate cîmpiile, spumă, se rîură,
Rîul ca mările crește spumos ;
Neacă livezile. Spaima se-naripă,
Zboară pe creștetul lumei în dor.
Tronul și legile pică prin pulbere
Și libertățile repede mor.

## XIX

Pentru ce salți, Ister, zeitate-antică,
Undele-ți se umflă... Spumă se ridică.
Un turban apare... Calul african
Sforăie și mușcă frîul otoman.



## XX

Maestoasele palate
Și biserici se zdrobesc
Și pe rîuri aruncate
Pretutindene plutesc.

## XXI

Deșertul crunt se-ntinde pe cîmpul românesc,
Iar codrii cu tărie se turbur, clocotesc.
Pe coastele rîzînde zac satele-n țărînă ;
Femeile se-mprăștiu cu pruncii lor de mînă.
O, patria mea dulce ! Ce doară s-a făcut
Eroii tăi cei tineri ce-n sînu-ți ai crescut ?
N-aud ei plînsu-ți fraged și crudele suspine
Bătrînilor în lacrămi și junelor vergine ?
Ca leii dalbi în lupte păreau feciorii tăi,
Dar astăzi se confundă necați de fiii răi !
Azi paloșele crunte, lăsate, se-nrugină,
Femeile durerea cu vorbe crude-alină.
„Amar de noi ! bărbații perd inimile lor !
Copiii în robie vor suferi cu dor !“
Iar mumele bătrîne zic încă cu mîndrie :
„Mișel e cel ce fuge de moarte la robie !“

## XXII

Vîjie viscolul... plîngeră buciumul,
    În depărtare.
Cad loviturile, tună pe paveze,
    Fără-ncetare.
Bravii se turbură... pică pe pulbere,
    Mor în durere ;
Sîngele rîură ; neacă livezile —
    Soarele pere.
Unde spumatice trec cu cadavere ;
    Arborii strică ;

Flacăra bubuie, fuge pe miriște —
Coama-i ridică.
Strigătul oștilor, sunetul armelor
Geme mai tare.
Unde-ți sînt ordele, mîndre și falnice,
Vizire mare ?
Vînturi contrarie sfarăm zăbalele
Ordei turbate
Și năvălirile, de peptul bravilor.
Fug spăimîntate.

XXIII

Cum în timp de coasă spicul zace-n crîng,
Oase peste oase,
Peste-o vale lată vînturile strîng
Albe și lucioase,
Petece zdrobite, aninate-n spini,
Ici, colo s-arată ;
Vîntul lin se mișcă... Vulturii-n senin
Zbor în turmă lată.
Omenești lăcașe nu se mai vedeau
P-ast tărîm de moarte ;
Ici, colea movile cîmpul încrețeau
Mari și triste foarte.
Și pe fiecare s-arăta vrun semn :
P-unele turbane ;
P-altele înfipte niște cruci de lemn.
Semne triste, vane !
Lîng-acea cîmpie se vedeau păduri
Printre crăci stufoase ;
S-auzeau departe plîngeri și murmuri,
Lungi și dureroase,
Ce păreau să fie sufletele lor
Cele chinuite.
Frunzele dumbrăvii suferea cu dor
De sînge stropite.



XXIV

Fără de fală, de libertate,
Ca floarea dulce te-ai gălbenit.
O zi tu-n viață te-ai odihnit,
Ca muncitorul care s-abate ;
Dar fiii-ți vitregi și trădători,
Care-ți sug ție sîngele dulce,
Ca viermii sucul rozei ce luce,
Cheamă streini asupritori.
Dînșii-ți luară spada din mînă ;
În lanțuri grele, greu te-au încins ;
Astfel mărirea noastră s-a stins,
Astfel s-abate fala română.

XXV

Stinsu-s-a frumoasa-ți viață
Și feciorii tăi cei bravi.
Domnii tăi sînt robi la sclavi,
Fala ta peri sub ceață.

XXVI

Pentru ce tresari, o, țară ?
Oare-o rază de trecut
Peste fruntea-ți a căzut ?
Nu... Tu cerci durere-amară !

XXVII

Mîndră prin bătălii spada-ți strălucea ;
Pe domnii și p-aur te-au vîndut pe tine
Fiii tăi cei vitregi ordelor streine...
Plîngi cu lacrămi calde, plîngi, patria mea !

### XXVIII

Neamurile rele ce te pizmuiau
Se legară cu trufie
Şi cu gînduri crude astfel şi ziceau :
„Ai să spargem cuibul cel de bărbăţie !"

Fumul urii tale ochii tăi orbi ;
Iar a ta putere,
D-al tău corp pilită, lesne se toci,
Merse spre cădere.

### XXIX

Liberă-nainte, astăzi eşti robită !
Tu fuseşi vitează şi astăzi eşti zdrobită
De-un fatal strein !
Fost-ai glorioasă şi astăzi defăimată ;
Inima ta-i moartă, faţa-ţi întristată,
Patrie de chin !
Putrezi sînt feciorii-ţi ! Inima şi sînge
Li s-au putrezit...
Pune vălul morţii, ţara mea, şi plînge,
Daca mîndru-ţi suflet astfel s-a-njosit !

### XXX

Eşti ca vasul ce-şi ia zborul
Fără cîrmă, fără port,
Şi vîslaşii răi ca dorul,
Printre rele stînci te port !

### XXXI

Viscoloase fură zilele trecute ;
Dar atunci românii fură dalbi şi tari ;
Corpuri, lucruri, sate pe pămînt căzute



Le călcau piciorul ordelor barbari ;
Dar din sînu-acelor viscole turbate.

S-auzea cuvîntul cel de libertate.
Moartea şi durerea şi-astăzi chiar domnesc ;
Însă nu mai este dulcea neatîrnare !
Şoptele ce-n aer azi se risipesc
Sînt strigări de chinuri şi de întristare.

### XXXII

Văzui mişcîndu-şi pletele
Flăcăi cu mîndre feţe
Şi fruntea lor creţindu-se
În prima tinereţe ;

Pe feţele fecioarelor
Pălind suava floare,
Şi popolul plăcerile
Chemînd consolătoare.

Streini sînt fiii patriei
În ţara lor dorită !
Amare le sînt zilele —
Căci ţara li-e robită !

Femeile cu lacrime
Pe cei fricoşi blesteamă !
Bătrînii cîntă cîntece
De doruri şi de teamă.

Perit-a cîntul verginei
De falǎ ş-armonie ;
S-aude numai plîngere
De pradă, tiranie !

Pe drumuri pasă oameni
Cu fețile-ntristate
Și c-ochii stinși de lacrime,
Cu frunțele-nclinate.

Dar colo-n lunca fragedă
Răsare-o dulce floare,
Ce-alină a noastre lacrime :
Speranța răpitoare !

# NOTE ȘI COMENTARII

# POEZII
# DE
# D. BOLINTINEANU
## atît cunoscute cît şi inedite
## 1865

În 1862, doi dintre scriitorii proeminenţi de la mijlocul secolului al XIX-lea, Dimitrie Bolintineanu şi Grigore Alexandrescu, s-au decis să-şi alcătuiască, fiecare în parte, o ediţie cuprinzătoare şi reprezentativă din creaţia lor lirică de pînă la acea dată. În presa vremii, intenţiile celor doi poeţi au fost aduse de îndată la cunoştinţa cititorilor, cu scopul de a le atrage interesul asupra acestor ediţii, lansîndu-se totodată liste de abonaţi, pentru a se asigura o cît mai largă difuzare a exemplarelor tipărite. Astfel, într-o notă intitulată *Despre literatură la noi*, apărută în *Românul*, an. VI. nr. 325, 21 noiembrie 1862, p. 1065, redacţia ziarului arăta că îşi face „datoria de a semnala atenţiunii publice, deşi nu în totul neşte nouă produceri, dară cel puţin două frumoase reproduceri", precizînd că e vorba de „retipărirea operilor poeţilor noştri Bolintineanu şi Gr. Alexandrescu". Nota din *Românul* se oprea mai întîi asupra operei poetice a lui Grigore Alexandrescu, relevîndu-i, succint, sensurile şi trăsăturile caracteristice, referindu-se apoi la opera şi personalitatea lui Dimitrie Bolintineanu. Pornind de la premisa că „operile sale sunt destul de bine cunoscute de români", comentariul ziarului exprima convingerea că „toţi şi-aduc aminte de duioasele, melodioasele versuri în cari d. Bolintineanu cînta simţimintele cele mari, patriotismul, virtutea, în cari se nara în tablourile vii, faptele eroilor noştri, legendele ce poporul făcu asupra lor". În încheiere, anunţînd că D. Bolintineanu „publică astăzi o ediţiune completă a tuturor operilor sale vechi şi a altor noi", alături de Grigore Alexandrescu, nota din *Românul* chema publicul cititor „a da ambilor noştri poeţi concursul şi susţinerea sa".

Un anunţ similar s-a publicat şi în *Buciumul*, an. I, nr. 1, 15 decembrie 1862, p. 3, în care se arăta că „doi poeţi eminenţi ai

noştri, doi autori clasici ai României, d.d. Grigorie Alexandrescu şi Dimitrie Bolintineanu, au pus sub tipar în cîte o ediţie completă scrierile lor de pînă astăzi. Bibliotecile noastre se vor înavuţi cu aceste două cărţi mari cari vor coprinde două geniuri diferite ce au binemeritat totdauna din partea patriei. Aceste două nume atît de iubite şi cu drept cuvînt stimate de către români sunt destul să figureze în capul acestor două cărţi spre recomandaţiunea lor." În finalul anunţului se preciza, cu un îndemn subînţeles, că „liste de subscrieri sunt depuse pe la toate librăriile şi administraţiunile ziarelor române".

Primul care a izbutit să-şi concretizeze intenţiile, într-o scurtă perioadă de timp, a fost Grigore Alexandrescu. Dispunînd probabil de condiţii materiale mai bune şi de un sprijin mai eficace, are satisfacţia de a-şi vedea apărută, în 1863, la Bucureşti, în Tipografia naţională a lui Ştefan Rassidescu, ediţia completă intitulată *Meditaţii, elegii, epistole, satire şi fabule.*

Ediţia poeziilor lui Dimitrie Bolintineanu a întîmpinat însă numeroase dificultăţi, care i-au întîrziat cîtiva ani apariţia. Fie din lipsa unor posibilităţi pecuniare, fie din insatisfacţia provocată de numărul prea mic de abonaţi la ediţia anunţată, poetul s-a văzut constrîns să renunţe la proiectul său, nu fără amărăciune, cum reiese din scrisoarea sa deschisă, datată „17 decembrie 1862" şi publicată în *Românul,* an. VI, nr. 353, 19 decembrie 1862, p. 1153. Mulţumind mai întîi redacţiei ziarului pentru că a avut „gingăşia a recomanda publicului subscrierea la tipărirea poeziilor subsemnatului", la ediţia ce urma să cuprindă „o serie de poezii lirice, elegii, balade, legende, ode, cîntece, melodii, macedone, libiene, apoi poeme şi opt drame din istoria românilor", Dimitrie Bolintineanu îşi exprima regretul să „de un an aproape, numai ţara legală prin deputaţii Camerei legislative au răspuns la acest apel, ceea ce nu a putut face nici jumătate din numărul trebuincios pentru tipărire". Cu mîhnire înăbuşită, declara că „această subscripţiune se anulează cu desăvîrşire", încercînd, printr-o disimulată autoironie, să-şi asume cauza insuccesului : „Nu avem a face nici o plîngere. Se înţelege negreşit că, dacă ţara nu a încurajat această întreprindere, vina este a autorului al cărui talent şi simţiminte par să nu fie la înălţimea gustului şi simţimintelor românilor în această nouă eră de progres."

Intervenţia lui Dimitrie Bolintineanu, avînd un evident sens de reproş moralizator, nu a rămas fără ecou. În presa timpului s-a



luat îndată atitudine în favoarea sa, în sprijinul tipăririi ediţiei. Situaţia critică în care se afla poetul, nevoit să-şi întrerupă publicarea poeziilor, a fost semnalată cu promptitudine în *Buciumul,* an. I, nr. 2, 1 ianuarie 1863, p. 4, la rubrica *Revista literară,* lansîndu-se din nou publicului cititor un apel cu vibraţii patetice, dar şi cu finalitate critică faţă de dezinteresul cu care unii au întîmpinat pregătirea ediţiei. Comentariul din *Buciumul* releva, la început, revirimentul produs în lirica românească de cei mai reprezentativi poeţi ai epocii respective, Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, Alexandru Donici, care „înălţară şi pişcară de mai multe ori cu frumoasele lor versuri inimile noastre". Se pleda apoi, la modul interogativ, pentru reunirea în volumele distincte a tuturor poeziilor acestora, spre a oferi cititorilor o lectură de profunzime şi, pe de altă parte, spre a facilita viitorilor cercetători posibilitatea studierii şi cunoaşterii complete a caracteristicilor liricii româneşti din acea epocă : „Dar pentru ce aceste schinteie de geniu, risipite pe foi volante, să nu se adune în flăcări, să nu se adune în cîte un întreg pe care să putem citi pagină cu pagină toate exalările acestor suflete mari, create spre a înnobila şi a corige inimile noastre printr-un suspin sau printr-un surîs ? Pentru ce aceşti poeţi ai unei singure epoce, contimporani, să nu imprime în cîte un volum, întregul lor risipit şi să caracterizeze mai bine, celor ce vor voi să studie o epocă întreagă a literaturii române ? Ne mîngîiem la anunţarea că d. Bolintineanu şi d. Gr. Alexandrescu au pus sub tipar operile lor întregi pînă astăzi". Argumentele invocate serveau la demonstrarea necesităţii tipăririi ediţiei lui D. Bolintineanu, arătîndu-se că sistarea acestei ediţii constituia o pierdere pentru literatura română, un motiv de îngrijorare şi mîhnire : „Durerea însă a fost mare cînd am aflat că d. Bolintineanu renunţă la tipărirea operelor sale şi mîhnirea a fost profundă cînd am aflat cauza acestei renunţări."

Cei ce rămăseseră impasibili faţă de listele de subscripţie pentru tipărirea ediţiei erau apostrofaţi şi mustraţi pe un ton liric dar ferm, incitîndu-i să-şi revizuiască atitudinea ce putea să pară vinovată faţă de destinul poetului : „Ce feliu ! Voi, toţi părinţi şi mume, cari vă mîndriţi, surîdeţi şi sunteţi fericiţi cînd ascultaţi pe pruncii voştri recitînd o baladă eroică, o elegie încîntătoare a poetului Bolintineanu, nu v-aţi crezut datori, nu v-aţi simţit culpabili cînd aţi aflat că poetul Bolintineanu, această pasăre măestră, ce încîntă căminul vostru, îşi trage de sub

tipar poeziile sale pentru că nu se găsesc destui subscriptori spre a se acoperi cheltuielile tiparului ? Şi cari sunt aceste cheltuieli ale tiparului ? Vreo două-trei sute de galbeni ! Ce feliu ? În toată România liberă, de cinci milioane de oameni, între toţi românii 14 milioane, nu s-a găsit un singur om, un singur părinte de familie, o singură mumă care să zică : pentru anul nou 1863 un franc mai puţin, o fustă mai puţin ; să facem cadou copilului nostru, inima, sufletul poetului român Bolintineanu şi să-i zicem : ţine minte bine, să spui copiilor tăi că părinţii ţi-au făcut cadou de anul nou 1863 cartea cea mare a geniului Bolintineanu." Dar nu numai virtualii cititori obişnuiţi erau apostrofaţi, ci şi cei care aveau misiunea să se dedice educaţiei publice, răspîndirii şi preţuirii literaturii române. Erau vizaţi în primul rînd profesorii, a căror nobilă datorie era aceea de a sădi în inima şi conştiinţa tineretului studios nu numai dragostea faţă de literatura naţională, ci şi sensurile patriotice conţinute în mesajul liric al lui D. Bolintineanu : „Trist lucru în adevăr că nici unul din junii noştri, şi ce zic, nici unul din profesorii noştri să nu anunţe, să nu deplîngă de pe catedra sa acest eveniment în literatura română." Interpelarea din *Buciumul* nu scutea nici forurile oficiale, îndeosebi Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice, care „risipeşte pe tot anul 120.000 lei fără să ştie nimeni cum şi pentru ce" şi care ar fi trebuit să ia decizia „să dăm o a 12-a parte din banii încuragierelor pe acest an spre a scăpa din naufragiu geniul unui autor clasic al României".

O pledoarie entuziastă în favoarea lui D. Bolintineanu întîlnim şi în *Aurora română*, an. I, nr. 2, 15/27 ianuarie 1863, p. 22. Dînd relaţii asupra conţinutului ediţiei, ziarul deplînge şi el faptul că „eminentul poet al naţiunii noastre" s-a văzut constrîns, din lipsă de abonaţi, să renunţe la proiectul său : „Foile de prenumeraţiune au ieşit aproape de un an însă, durere, la poeziile celui mai excelinte poet român se subscriseră atît de puţini, încît nu se acoperiră nici jumătatea spezelor de tipar." Reproducînd scrisoarea deschisă publicată de D. Bolintineanu în *Românul*, nota din *Aurora română* încheia cu acelaşi ton de reproş faţă de cei ce nu acordau suficient interes operei unuia dintre cei mai de seamă poeţi ai vremii : „Ce cuvinte modeste sunt aceste ! Cît de frumos exprimă ele nobleţea spiritului şi ablegarea poetului... Sărmanule poet ! de ce n-ai scris opurile tale frînceşte sau greceşte, atuncea te-ai bucura nesmintit de o îmbrăţişare mai călduroasă din partea multor fii ai României."

Faptul că ziarele amintite îşi extindeau reproşurile asupra tuturor categoriilor de cititori l-a determinat pe D. Bolintineanu să aducă unele clarificări necesare ale problemei în discuţie, printr-o nouă scrisoare deschisă, apărută în *Buciumul*, an. I, nr. 4, 9 ianuarie 1863, p. 4. La sesizarea editorului Christu Ioanin, care cunoştea bine, prin propria sa experienţă, interesul sau dezinteresul diverselor categorii de cititori faţă de operele scriitorilor noştri din acel timp, Dimitrie Bolintineanu precizează, în această nouă scrisoare, că cei ce trebuiau blamaţi nu erau cititorii simpli, oamenii obişnuiţi, preocupaţi continuu de propăşirea literelor româneşti, ci reprezentanţii claselor avute, înstrăinaţi de literatura naţională. Scrisoarea lui D. Bolintineanu era precedată de această notă din partea redacţiei : „Văzînd în într-un număr al *Românului* că d. Dimitrie Bolintineanu îşi trage de sub tipar ediţiunea completă a scrierilor sale din cauza lipsei de subscriptori trebuincioşi pentru acoperirea cheltuielilor acestei ediţiuni, indignaţi, noi am provocat simţimîntele naţionale în termeni ce s-au văzut în *Revista literară* din no. 2 al *Buciumului*. Acum d. Bolintineanu ne asigură că lucrul s-a trecut cu totul altfel de cum arătase ziarul *Românul*. Fericiţi că această culpă se aridică d-asupra naţiunii române, publicăm aci cele ce ne comunică d. Bolintineanu". În scrisoarea sa, poetul mulţumea, iarăşi, pentru „maniera graţioasă" în care ziarul susţinuse tipărirea poeziilor sale, însă aducea un element nou, o precizare care situa problema în discuţie într-o altă perspectivă. De data aceasta, D. Bolintineanu declara că, „voind a face o ediţie de lux", deci o ediţie mult mai costisitoare, „s-a făcut apel la clasa avută, care avea dreptul a răspunde sau a nu răspunde". El lua apărarea cititorilor obişnuiţi, care nu dispuneau de suficiente resurse financiare pentru cumpărarea unei ediţii de lux, arătînd totodată că aceştia erau cei mai devotaţi sprijinitori ai literaturii naţionale : „Pentru numele lui Dumnezeu, amice, faceţi osebire în ziariu de poporul român şi acei ce nu răspund la întreprinderi de literatură naţională, căci toate cărţile tipărite pînă astăzi s-au trecut în poporul român pînă la 1500 exemplare". Poetul aducea ca argument scrisoarea primită de la editorul Christu Ioanin, pe care o considera „atît o explicare pentru ce ediţiile de lux nu izbutesc, cum şi o dovadă de mare credinţă a unui fiu

din popor în poporul român". Scrisoarea lui Christu Ioanin, datată „3 ianuarie 1863", reprodusă în continuarea scrisorii lui D. Bolintineanu, lămurea pe deplin lucrurile, incriminînd nepăsarea protipendadei față de operele scriitorilor români și demonstrînd, convingător, că cititorii din masele populare erau cei mai devotați iubitori ai literaturii autohtone. „Domnule Dimitrie Bolintinene ! — îi scria Christu Ioanin. Am cetit în remarcabilul și eruditul ziariu *Buciumul* că listele de subscriere la poeziele dumitale le-ai fi retras. Nu mă prinde mirare, fiindcă de mai multe ori v-am înștiințat că edițiile de lux al căror cost este foarte ridicat și ai căror amatori sunt foarte puțini, după o lungă sperientă ce am făcut, nu au reușit. Dar dacă această ediție ar fi pentru popor, vă asigur că va reuși precum au reușit toate operile dumitale ce am editat și din care unele le-am trecut pînă la no. de 1500 exemplare. Domnul meu ! Să nu se facă nedreptățire poporului român, căci poporul citește românește, și pot zice că numai poporul citește.

Ca librar, cunosc pe amatorii de literatură română ; ei sunt numai în popor. Eu însumi m-am lăsat de multe ori a mă amăgi de frumoasa speranță că clasele avute vor contribui la literatura română ; astfel, cînd am voit a edita opere ce se adresa la capitaluri, am rămas cu ele în magazie ; cînd însă am editat opere române ce se adresa la popor, prin prețul lor, am reușit a le trece repede. O repet însă, numai poporul citește românește."

Christu Ioanin îi propune lui D. Bolintineanu să renunțe la ideea unei ediții de lux, oferindu-se să-i tipărească o ediție obișnuită, amîndoi avînd de cîștigat de pe urma acestui fapt : „Cît pentru operele dumitale, dacă această ediție s-ar tipări obicinuit, vă asigur că va reuși precum au reușit toate operele dumitale, rămîindu-mi și mie un profit. Pentru aceea, sigur fiind de o completă reușită, ca totdauna, mă ofer a edita eu toate poeziile dumitale vechi și noi, ba încă și cu o remunerație demnă de aceste opere, și sper, domnul meu, că nu-mi vei refuza propunerea ce vă fac și-mi veți da preferința ca cel mai vechi editor al scrierilor dumitale." Propunerea lui Christu Ioanin era, desigur, tentantă. Parțial, D. Bolintineanu va ține seama de ea. Ideea unei ediții de lux îl va obseda însă, în continuare.

Deși ziarele interveniseră activ în stimularea interesului cititorilor pentru ediția anunțată, realizarea acesteia a întîmpinat încă foarte mari obstacole. Se pare că sumele rezultate din înscrierile pe listele de abonați nu acopereau în suficientă măsură



cheltuielile de tipărire, publicarea ediției fiind amînată de la an la an. N-ar fi exclus ca însuși D. Bolintineanu să fi trenat apariția ediției, deoarece în această perioadă devine înalt demnitar de stat al Principatelor Române Unite și, cu modestia-i exemplară, ce l-a caracterizat întotdeauna, desigur că nu vroia să profite de poziția sa politică. La 12 octombrie 1863, prin decretul nr. 976, semnat de Alexandru Ioan Cuza, s-a format un nou guvern, sub președinția lui Mihail Kogălniceanu, guvern care avea să înscrie cel mai luminos moment din timpul Unirii, îndeplinind un rol hotărîtor, de însemnătate istorică, prin legile și reformele realizate. Din acest guvern a făcut parte și Dimitrie Bolintineanu, ocupînd importanta funcție de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, pînă la 29 iulie 1864, cînd, fără nici un motiv explicit, își dădu demisia. Peste cîteva luni îl vedem însă preocupat din nou de ediția sa. De data aceasta, pentru a-și vedea visul împlinit, se adresează chiar Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice, al cărui titular fusese, solicitînd un împrumut de 500 de galbeni, în vederea publicării ediției din poeziile sale vechi și noi, obligîndu-se să restituie suma respectivă sub formă de exemplare tipărite, care să fie distribuite ca premii școlare. Ministerul îi aprobă un împrumut de 1400 lei (Arhivele Statului, București, Ministerul Instrucțiunii Publice, 1864, dosar 418, f. 620).

Evident, împrumutul obținut a fost de bun augur. În primăvara anului următor, 1865, ediția vede, în sfîrșit, lumina tiparului, în două volume, purtînd titlul *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*. A apărut mai întîi o ediție obișnuită, la București, în Tipografia lucrătorilor asociați. La foarte scurt timp utilizîndu-se același zaț, dar schimbîndu-se calitatea hîrtiei și prezentarea grafică, apare mult dorita de poet ediție de lux, purtînd pe pagina de titlu mențiunea „Edițiunea a doua". Apariția ediției de lux a fost salutată cu entuziasm în presa vremii. De pildă, în *Trompeta Carpaților*, an. I, nr. 28, 10/22 iunie 1865, p. 109, se scria : „Literatura română își urmează, precum am mai zis-o, avîntul ei. Două volume de poezie ale dulcelui nostru poet Bolintineanu ieșiră de sub tiparul cel mai perfect pînă astăzi la noi, de sub tiparul Lucrătorilor asociați. Această edițiune este demnă de ceea ce conține, de poeziele Bolintineanului. Este, în adevăr, agreabil a citi o poezie suavă pe o hîrtie velino, frumos și exact tipărită." Întemeiată la începutul

anului 1865, de către Franz Göbl, Scarlat Walter și Petre Ispirescu, Tipografia lucrătorilor asociați a prezentat ediția de lux a poeziilor lui D. Bolintineanu la concursul de grafică din 1866, fiind premiată cu medalia de argint, cum ne informează Petre Ispirescu în *Jurnalul* său (cf. *Documente și manuscrise literare*, vol. II, alese, publicate, adnotate și comentate de Paul Cornea și Elena Piru, București, Editura Academiei R.S.R., 1969, p. 197).

Primul volum al ambelor ediții din 1865, absolut identice în conținutul lor, este dedicat de poet „Umbrelor ce au lăsat averi pentru instrucțiunea publică" și conține ciclurile *Florile Bosforului*, *Legende istorice* și *Basme*. Cel de al doilea volum, dedicat „Corpului profesoral din România", este alcătuit din ciclurile *Macedonele*, *Reverii* și *Diverse*.

## FLORILE BOSFORULUI

În perioada îndelungatului său exil politic de după revoluția de la 1848, Dimitrie Bolintineanu acționează mai întîi în Transilvania, îndreptîndu-se apoi spre Constantinopol. Peste cîteva luni, în toamna anului 1849, ajunge la Paris, unde rămîne pînă spre sfîrșitul anului 1851. De aici, la începutul lui 1852, se reîntoarce la Constantinopol. În notele finale din primul volum al ediției din 1865, redactate de D. Bolintineanu la modul impersonal, pare-se și cu contribuția altcuiva, se menționa că „autorul acestor poezii, expuls din țara sa în anul 1848, compromis în mișcarea politică de atunci, se duse în Transilvania, apoi la Constantinopol, de unde înaintă la Paris spre a-și urma studiile începute acolo în 1846 și întrerupte de revoluțiunea din februarie. Dupe o ședere de doi ani în Paris, se înturnă în Constantinopole." În capitala Turciei, poetul e găzduit de Ion Ghica, „în grațiosul său locaș pe Bosfor", cum va preciza ulterior, într-un articol publicat în *Dîmbovița*, an. I, nr. 1, 22 martie 1870, p. 10. În casa bunului său prieten, D. Bolintineanu e înconjurat de caldă afecțiune și prețuire, găsește înțelegere și alinare, dar mai ales o atmosferă prielnică preocupărilor sale literare.

La Constantinopol, poetul este impresionat de splendorile peisajului oriental, de farmecul fascinant al Bosforului, de savoarea specifică moravurilor și ținuturilor exotice. În *Note la volumul I* al ediției din 1865, D. Bolintineanu relata, cu încîntare: „Turcii numesc Bosforul: *Bogaz bogassi*. Prin acest canal Marea Neagră comunică cu Propontida sau Marea de Marmara. Lungimea lui este aproape 30 kilometre și lărgimea lui se schimbă de la patru la unul. Malurile acestui canal sunt celebre prin frumusețea lor pitorească, prin grădinele delicioase ce acoperă malurile și dealurile vecine și fac loc, între ele și marea, unor case, chioșchiuri, saraiuri cu formă orientală. Nu este nimic mai frumos în lume, ca sit, decît această strîmtoare. Natura aici are o calitate particulară, aceea de a nu obosi niciodată ochii ce o privesc. Varietatea infinită a tablourilor produce acest fenomen. Astfel, fiece minut aduce ceva nou sau în desemn, sau în colorile acestui tablou magic. Cerul, sub înrîurirea curintelor de aer ce-și comunică cele două mări, precum și malurile atît de variate în formele lor, grădinele, stîncile, văile contribuă la această luptă eternă între umbre și între raze, contribuă la nașterea marii varietăți."

La Babek, pe malul Bosforului, compune poezia *Rabié*, pe care o citește în ambianța plăcută din casa lui Ion Ghica. Soția acestuia, Sașa, „femeie cu educațiune și inteligință superioară", se arătă extrem de încîntată și „angajă pe poet a exploata frumusețile Bosforului", cum precizează însuși D. Bolintineanu în *Note la volumul I*. Poeziile pe care le scrie în acest timp, inspirate din splendorile naturii orientale și din realitățile caracteristice acestui mediu, învăluite adesea în mireasma legendei, impregnate de sentimentalismul și senzualismul specific oamenilor și întîmplărilor din zona pitorescului exotic, au constituit ciclul *Florile Bosforului*. Desigur, îndemnurile primite din partea soției lui Ion Ghica au avut și ele un rol stimulator, însă poetul nostru urma, în această direcție, o coordonată fundamentală a romantismului, îndeosebi a romantismului francez, pentru care Orientul devenise o nouă și tulburătoare sursă de inspirație.

Interesul scriitorilor europeni pentru realitățile Orientului începe să se manifeste tot mai accentuat în prima jumătate a secolului al XIX-lea, căpătînd o amploare deosebită sub auspiciile romantismului. Desigur, tentația Orientului se manifesta-se și mai înainte, însă izolat și fortuit, expresia literară a acestei tentații avînd mai mult aspectul unei galanterii exotice. De regulă, cei ce își alegeau subiecte din Orient nu-l văzuseră, inspirîndu-se îndeosebi din relatările și însemnările de călătorie

ale altora, informații bogate în acest sens oferindu-ne Pierre Martino în lucrarea *L'Orient dans la littérature française au XVII-e et XVIII-e siècle* (Paris, Hachette, 1906) și Jean-Marie Carré în voluminoasa sa exegeză *Voyageurs et écrivains français en Egypte* (Cairo, Imprimerie de L' Institut Français d' Archéologie Orientale, 1932). În secolul al XVIII-lea, motivele și pretextele orientale devin frecvente în literatura franceză. După ce publică *Lettres persanes*, în 1721, Montesquieu scrie romanul *Arsace et Isménie*, subintitulat „histoire orientale". Voltaire tratează și el subiecte orientale în piesele de teatru *Zaïre* (1732) și *Mohamet ou le Fanatisme* (1741). De asemenea, Le Sage dă la lumină multe comedii galante cu teme orientale, care lansează o adevărată modă de piese burlești, cum este *Les Trois sultanes* (1761) a lui Favart. O viziune nouă asupra Orientului, din perspectiva preromantismului, aduce Volney, prin *Voyage en Egypte et en Syrie* (1787) și apoi prin celebrele *Les Ruines* (1791).

Ca urmare a pătrunderii lui Napoleon în Egipt, orientalismul capătă o îndrumare oficială. În 1795 se înființează Ecole des langues orientales, „qui fit de l'orientalisme français une science officielle, et lui donne, en même temps que la dignité, des ressources et des instruments nouveaux. Son histoire véritable commence à cette date", precizează Pierre Martino în *L'Orient dans la littérature française au XVII-e et XVIII-e siècle* (p. 360). De asemenea, la 20 august 1798, Napoleon fondează L'Institut d'Egypte, însărcinat cu alcătuirea unei vaste enciclopedii despre țara piramidelor.

Interesul pentru Orient, constituit în aceste împrejurări, capătă un alt sens și o altă substanță, odată cu apariția romantismului. Scriitorii preferă îndepărtatele ținuturi exotice ca o reacție împotriva clasicismului cantonat în antichitatea grecolatină. De asemenea, spiritul lor învolburat, setea de evaziune, de peregrinare, atracția pentru zonele geografice necunoscute, acoperite de legendă și înmiresmate de întîmplări fabuloase, senzația tulburătoare a sentimentalismului și erotismului practicat în aceste zone îi îndeamnă să călătorească în Orient, să se inspire din realitățile lui, să-l cînte chiar fără a-l vedea. „Agités, inquiets, mélancoliques, souffrants d'un éternel ennui, emportés par leur imagination, ils se sentent l'âme vagabonde et éprouvent un besoin de dépaysement", spune Fernand Bassan în studiul *Chateaubriand, Lamartine, Nerval et Flaubert en Terre Sainte*, apă-



rut în *Revue des sciences humaines* (Paris, oct.-dec. 1965, fasc. 120, p. 493). Chateaubriand publică, în 1811, *L'Itinéraire de Paris à Jérusalem*. În 1835, în urma călătoriei întreprinse, Lamartine tipărește *Les Souvenirs, impressions, pensées et paysages pendant un voyage en Orient*. Iar în 1851, apare *Voyage en Orient* de Gérard de Nerval. Cel mai de seamă moment îl înscrie Victor Hugo, prin volumul de poezii *Les Orientales*, apărut în 1829, în prefața căruia scria : „On s'occupe aujourd'hui, et ce résultat est dû a mille cause qui toutes ont amené un progres, on s'occupe beaucoup plus d'Orient qu'on ne l'a jamais fait. Les études orientales n'ont jamais été poussées si avant... Jamais tant d'intelligences n'ont fouille à la fois ce grand abîme de l'Asie... Il résulte de tout cela que l'Orient, soint comme image, soit comme pensée, est devenu pour les intelligences autant que pour les imaginations une sorte de préoccupation générale à laquelle l'auteur de ce livre a obei peut-être à son insu." Victor Hugo și-a imaginat un Orient pe care nu-l văzuse, însă în versurile lui triumfă extraordinara sa putere de sugerare și evocare, darul său excepțional pentru culoare și pitoresc, o inepuizabilă fecunditate verbală, o virtuozitate ritmică fără egal. Victor Hugo prezintă Orientul voluptos, spre care se va simți atras și D. Bolintineanu.

Tentația Orientului a fost comună întregului romantism apusean, cu ecouri și în romantismul tardiv al literaturilor răsăritene. În Germania, semnalul îl dă Herder, prin preocupările sale în domeniul esteticii orientale, cum precizează René Gérard în *L'Orient et la pensée romantique allemande* (Nancy, Georges Thomas, 1963, p. 7). Ca manifestări specifice romantismului german, în această direcție, amintim *Divanul oriental-occidental* de Goethe, care a împrumutat din literatura Orientului strălucirea imaginilor și o senzualitate delicată, apoi volumul *Trandafirii Orientului* de Rukert, apărut în 1822, în care îl imită pe Hafiz, excelînd prin savoarea stilului și sonoritatea rimelor. Din literatura engleză e suficient să amintim ciclul „poemelor orientale" ale lui Byron, *Ghiaurul, Mireasa din Abydos, Asediul Corintului, Rătăcirile lui Childe Harold, Corsarul,* a căror acțiune se desfășoară adesea într-o natură luxuriantă, aducînd în scenă întîmplări dramatice, sentimente năvalnice, personaje stăpînite de iubiri mistuitoare, pătimașe, de neliniști devorante, totul proiectat pe cadrul fabulos al Orientului.

Ca poet crescut la școala romantismului european, îndeosebi francez, Dimitrie Bolintineanu nu putea rămîne străin față de

această importantă latură a noului curent literar. Asemenea altor scriitori români de la mijlocul secolului al XIX-lea, care făceau eforturi vizibile și nelipsite de rezultate meritorii, de a-și sincroniza creația cu marile literaturi europene, D. Bolintineanu și-a încercat puterile și în această direcție, cu mai mult sau mai puțin talent, potrivit posibilităților lui și ale liricii românești din acea epocă, propunîndu-și să cînte și el *Florile Bosforului.*

În literatura română, primele ecouri ale Orientului le întîlnim la Theodor Codrescu, în memorialul *O călătorie la Constantinopoli,* apărut la Iași, în 1844. O călătorie în capitala Imperiului Otoman întreprinde și Vasile Alecsandri, în 1845, consemnîndu-și impresiile într-o agendă rămasă mult timp nefructificată, comentată de G. Bogdan-Duică în studiul *Despre Vasile Alecsandri. Întîia călătorie la Constantinopole,* publicat în *Viața românească,* an. XIV, nr. 1, ianuarie 1922, p. 41. În urma acestei călătorii scrie însă poeziile *Pescarul Bosforului* și *Bosforul,* prevestind tematica și atmosfera din ciclul lui D. Bolintineanu. Demn de menționat este și faptul că, în *România literară* din 1855, Dimitrie Ralet publică *O scrisoare de pe Bosfor* și, în 1858, la Paris, memorialul *Suvenire și impresii de călătorie în România, Bulgaria, Constantinopole.*

Cel ce introduce în literatura română poezia de inspirație orientală, în consonanță cu lirica romantică europeană, este însă Dimitrie Bolintineanu. Însuși autorul *Florilor Bosforului* era conștient de noutatea pe care o aducea, ca poet romantic, în lirica românească din acel timp, încă tributară motivelor depășite ale clasicismului. În *Note la volumul I* al ediției din 1865, D. Bolintineanu sublinia : „Aceste poezii erau un lucru nou în literatura română ostenită pînă aici sub greutatea figurilor mitologice, ale zeilor și zeelor din Olimpul antic, și perzînd seva și flacăra sub săgețile unui Cupidon îmbătrînit și cu întristare uzat." Dimitrie Bolintineanu are meritul de a ne fi dat o imagine autentică asupra exoticului oriental. Poetul nostru l-a cunoscut direct, în perioada exilului, trăind în mijlocul lui timp de aproape șase ani. Istoria i-a obligat pe romanticii noștri să cunoască și să înțeleagă mult mai bine Orientul, în aspectele lui atît de caracteristice concentrate în capitala imperiului turc, dar și în răsfrîngerile și prelungirile pe care el le-a avut în viața socială, în moravurile publice și particulare, în mentalitatea unor categorii de oameni din țările românești, de-a lungul secolelor de



dominație a Porții Otomane, cu toate implicațiile ei. De aceea, versurile lui D. Bolintineanu din *Florile Bosforului* nu pot fi suspectate de convenționalism și artificialitate, cum de multe ori s-a întîmplat. Într-adevăr, poeziile din acest ciclu sînt de o pronunțată inegalitate, dar neîmplinirile și carențele unora dintre ele nu se datoresc faptului că D. Bolintineanu ar fi avut o imagine falsă asupra Orientului și ar fi zugrăvit scene, atitudini și sentimente neconforme cu realitatea. Nereușita unor poezii trebuie căutată în precaritatea unor mijloace de expresie artistică, sesizabilă nu numai la D. Bolintineanu, ci și la alți poeți de la mijlocul secolului trecut.

Poeziilor din acest ciclu li s-a recunoscut bogăția stilistică și imagistică, pitorescul senzațiilor, farmecul exotic, însă adesea în detrimentul acțiunii, al consistenței scenelor de viață evocate. Observația a făcut-o mai întîi Aron Densușianu, în studiul *Poeziele lui D. Bolintineanu,* inclus în volumul al doilea din *Cercetări literare* (Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1887, p. 325), unde arăta : „Această natură în care se petrece acțiunea poemelor a fost și fericită, dar și nefericită pînă la un punct pentru poet. Poetul își concentrează puterea mai mult în descrierea frumuseților Bosforului, trecînd iute, încondeind ușor și chiar negligind acțiunea, care este temeiul poemei. Pe lîngă aceasta, poetul dezvoltă în poeme atîta pompă de limbă, un atît de viu torent de versuri, încît toate acestea într-atîta vorbesc și răpesc pe cetitoriu, încît el nu poate să-și deie seama de ceea ce se petrece, de acțiune, și astfeli trece peste piesă fără să poată prinde și ține în minte dezvoltarea ei, ci alegîndu-se de cele mai multe ori cu sunetul nespus de dulce și melodios și cu expresiunile pline de roze și flori, cu un feli de miros îmbătătoriu ce curînd se risipește." În multe versuri din acest ciclu, D. Bolintineanu a izbutit să redea, în imagini autentice și inedite, farmecul peisajului oriental, atracția fascinantă a Bosforului, irizările mărilor care unesc Europa cu Asia, pitorescul unor ținuturi acoperite de legendă. Dar mai ales a relevat savoarea proprie stărilor afective, mireasma specifică sentimentalismului și senzualismului oamenilor și întîmplărilor din această zonă geografică și umană. Impresia vie de autenticitate, care cucerește sensibilitatea cititorului și-l transpune nemijlocit în interiorul cadrului zugrăvit, e asigurată prin variate mijloace, prin lexic, onomastică și toponimie, prin utilizarea unor cuvinte cu sonorități

aparte, prin expresii construite cu subtilitate din elemente caracteristice mediului, prin imagini care provoacă nuanțate senzații vizuale, acustice și tactile. Cele mai bune versuri din *Florile Bosforului* ne înfățișează Orientul voluptos, răsfrînt atît în peisaj cît și în sufletul omenesc. Poetul surprinde nuanțele fine ale coloritului, cu o adevărată pasiune cromatică, cu un evident simț al picturalului și al jocului imagistic. În studiul consacrat poetului, introdus în volumul *Cercetări de literatură română* (Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 85), D. Popovici releva că „nicăieri Bolintineanu n-a trăit mai intens decît aici voluptatea colorilor. În poezia lui, Bosforul apare ca o construcție în lumea mirajului, în care aceeași lumină prinde în jocul razelor sale cerul, pămîntul și marea", adăugînd : „Ființele se împărtășesc din coloarea și voluptatea peisajului, numele lor au sonorități picturale."

În acest decor mirific se petrec drame pasionale, mistuitoare, iubiri de intensă senzualitate, frenetice, pe care numai o sensibilitate romantică le-a putut înțelege în adevărata lor esență. În studiul *Metamorfoze ale liricii erotice*, din volumul colectiv *Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc* (București, Editura Academiei R.S.R., 1976, p. 118), Roxana Sorescu sublinia : „Cu Bolintineanu erosul pătimaș, misterios și exotic pătrunde în literatura română. Balada de dragoste, eventual într-un decor în consonanță cu sentimentele tăinuite sau exaltate ale personajelor, fusese cultivată întîmplător și înainte. Bolintineanu dă anecdotei romantic construite strălucirile decorului oriental, încărcate de sugestii muzicale. Poemele și baladele sale eliberează imaginația, în atingerea cu un Orient imaginat după cerințele lirice ale unei personalități dornice de mister. Dacă la predecesorii săi romantic era modul de expresie a sentimentului, căruia trebuia să-i presupunem un impuls real, la Bolintineanu evadarea în necunoscut, ridicarea unei lumi pe aspirațiile adînci ale sufletului caracterizează latura vizionară și fantastă a romantismului." Într-adevăr, personajele din *Florile Bosforului* sînt naturi pasionale, dăruite plăcerilor prezente, se cufundă în bucuria de-o clipă a erosului, disprețuind consecințele funeste care le amenință. S-ar putea spune că au o concepție epicureică, punînd în practică sensul lui *carpe diem*, însă ele reprezintă, în fond, senzualitatea pătimașă de esență orientală.



## ESMÉ

În *Note la volumul I* al ediției *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865, p. 294) se precizează că poezia s-a tipărit pentru prima dată în acest volum. Cifrele din interiorul poeziei aparțin autorului și trimit la notele finale, unde se dau următoarele explicații :

„1. *Ghiul*. Nume ce turcii dau rozii sau trandafirului.

2. *Nihor*. Unul din cele mai frumoase sate pe malul Bosforului, partea Europii. Turcește *Enikei, Sat-nou.*

3. *Ghiauri*. Nume ce musulmanii dau creștinilor în genere, este luat cînd în accepțiunea inofensivă ce desemnă un *necredincios*, adică pe cel ce nu este de religiunea lui Mahomet, și cînd iară ca un epitet injurios.

4. *Frenci*. Nume ce dau europenilor în genere și mai ales celor de viță latină. Grecii și armenii se servă deopotrivă cu acest cuvînt ca să desemne pe europeni.

5. *Iașmac*. Vălul cu care se acoperea femeile turce.

6. *Șam*. Bagdat.

7. *Fiica lui Osman*. Spre a desemna o turcă, Osman fiind fondatorul acestui imperiu.

8. *Feregeaua*. Mantilă sau un fel de domino, de diferite stofe și colori pe care femeile turce o pun pe d-asupra celoralte vestminte cînd ies la preîmblare. Această mantilă, deși de multe ori este purtată cu puțină grație, damelor elegante ce știu să o poarte le vine foarte bine.

9. *Kiahiul*. Toată partea vestmîntului ce coperă bustul femeii musulmane, sau peptul.

10. *Cerchez*. Un fel de tunică scurtă ce femeia turcă poartă pe d-asupra unei alte tunici numită *dalgali elec*. Este o tunică de preț mare și de formă circaziană pe care o pune în zile de sărbători.

11. *Dalga*. Altfel de tunică, ce înlocuiește, de multe ori cerchezul, este o tunică de stofă de mătase de Orient, cu ciucuri sau colți de fir sau de mătase.

12. *Selemie*. O stofă de mătase din Orient.

13. *Geanfez*. Stofă de mătase de Orient, foarte scumpă, din care se fac cei mai eleganți șalvari de femeie.

14. *Sîrmali-elec*. Iară o tunică scurtă cu sîrmă.

Femeile turce taie o parte din părul lor la tîmple și îl lasă de cade în bucle scurte. Celalt păr îl împletește în mai multe cosițioare, în lungime naturală, și, cînd sunt în casele lor, femeile turce îl lasă de cade pe spate astfel împletit ; cînd ies la preîmblare, ele rădică toate acele codițe pe creștetul capului unde le agață cu ace de diamant făcute înadins sau de alte pietre mai puțin prețioase, dupe averea și gustul lor."

Poezia *Esmé* a întrunit, în mod constant, aprecierile elogioase ale celor mai autorizați critici și istorici literari. Portretul realizat aici este de o seducătoare autenticitate, obținută prin introducerea subtilă a unor cuvinte și denumiri specifice orientale, de o remarcabilă plasticitate și expresivitate. În *Istoria literaturii române* (București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1941, p. 219), G. Călinescu releva că „mai exact pictoric, ca o piesă de muzeu, este portretul din *Esmé*, cu vocabular bine mozaicat, sonic și vizual." Asupra valorilor expresive ale cuvintelor și denumirilor specifice din această poezie insista și D. Popovici, arătînd că „lexicul lui Bolintineanu ajunge, în *Esmé*, pictură și sugestie" *(Dimitrie Bolintineanu*, în *Cercetări de literatură română,* Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 71). Viabilitatea valențelor plastice ale poeziei o confirmă și Ion Roman, în prefața la *Legende istorice* (București, Editura pentru literatură, 1965, p. XVIII), observînd că „Bolintineanu obține efecte picturale prin vocabular, toponimie și onomastică."

## GHIAURA

Publicată prima dată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite,* vol. I, București, Tipografia lucrătorilor asociați, 1865.

## RABIÉ

Cu titlul *Rebia și Atica* a apărut mai întîi în *Foiletonul Zimbrului,* nr. 31, 21 august 1855, p. 246. Cu acest titlu a fost inclusă în volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion,* București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855. În *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite,* vol I, București, Tipografia lu-



crătorilor asociați, 1865, poartă titlul *Rabié.* În notele finale din acest volum se dădeau următoarele explicații, corespunzătoare cifrelor din cuprinsul poeziei :

„1. Acesta este un sujet istoric.

*Kasseki-Rabié, Ghiulnus,* ceea ce va să zică *băutură de rouă a primăverii,* este numele sultanii ce figură în capătul acestii poeme. Era sultana favorită a lui Mohamet al IV-lea care, fermecat de frumusețea și inteligința ei superioară, îi lăsase în voie guvernul imperiului. Vezi *Istoria Turcii* de Hammer, viața lui Mahomet al IV-lea.

Această poezie fuse scrisă pe malul Bosforului, la Babek, în casa unuia din amicii autorului, d. Ion Ghica, asemenea expatriat, și care îi dase ospitalitate pentru cîtva timp în locuința să pe mare. Această poezie autorul o citi d-nei Sașii Ion Ghica, femeie cu educațiune și inteligință superioară. Această damă fuse încîntată și angajă pe poet a exploata frumusețile Bosforului, scriind o serie de poezii sub titlul de ***Florile Bosforului.***

2. *Lial.* Noaptea.

3. *Iscudar.* Scutari, o parte de oraș din Constantinopol situată pe malul Asii.

4. *Ilbahar.* Primăvara.

5. *Marmara.* Marea de Marmara sau vechea Propontide.

6. *Hadîn.* Eunuc. Negri însărcinați cu garda haremului turcesc.

7. *Cîslar-aga.* Șeful hadînilor sau eunucilor. Această foncțiune este foarte considerabilă în Turcia.

8. *Candili.* Un sat cu o pozițiune desfătătoare pe malul Bosforului în Asia.

9. *Almeia.* Nume ce se dă dănțuitoarelor.

10. *Bogazul.* Bosforul.

11. *Odalisce.* Femei din haremul sultanului. În ierarhia lor, ele sunt asupra halaicelor și în urma sultanelor.

12. *Hanîmă.* Damă turcă de considerație."

În *Note la volumul I* se mai explică încă două cuvinte, care nu figurează însă în cuprinsul poeziei : *„Biulbiuli.* Biulbiul, privigătoarea" și *„Chiparisi.* Un arbor frumos și verde ce se află în toate cimitirile turcești și care formează păduri, el începe a se arăta de la Varna înainte." Aceste cuvinte se întîlnesc într-o poezie următoare, *Leili.* Un cuvînt turcesc din poezia *Rabié,* nenumerotat în text, dar explicat în notele finale, este *„Hangear.* Cuțit ce turcii purtau mai nainte la brîu".

În studiul *Dimitrie Bolintineanu*, inclus în volumul *Cercetări de literatură română* (Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 85), D. Popovici observa că, deși poezia *Rabié* este „înecată în descrieri și în firele complicate ale unei intrigi de harem“, merită a fi apreciată pentru că „ridică la suprafață cîteva momente din descrierea frumuseții feminine, cum sînt acelea care ne arată pe baiaderă înainte de a începe dansul și în timpul dansului“.

## ALMELAIUR

A apărut mai întîi fără titlu, în ciclul *Caicelanee* din volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion*, București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855. Cu acest titlu a fost reluată în ediția din 1865.

Distingem aici o viziune specific romantică, de proveniență franceză. Cel ce se simte plutind în sferele paradisiace, împărtășind iubirea frumoasei Almelaiur, se adresează nopții ce îi învăluie cu farmecul ei : „O, noapte grațioasă, / Oprește zborul dulce...“ aproape cu aceleași celebre cuvinte din poezia *Le Lac* a lui Lamartine : „O, temps ! Suspends ton vol...“

## SĂRUTAREA

Publicată prima dată în ediția din 1865.

## LEILI

Inițial, în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion*, din 1855, purta titlul *Zeila*. La reluarea ei în ediția din 1865, poetul a modificat-o substanțial și a intitulat-o *Leili*.

Motivul de bază al poeziei are o sursă livrescă, după cum se precizează în *Note la volumul I* al ediției din 1865 : „Cronicele turce vorbesc de această tragedie. Dupe aceste cronici, Hammer însuși rapoartă faptul cu ocaziunea lui Kiupriuli și Mustafa II ;



istoria lui Joinnin și Jul-Van-Gaver, pag. 315, încă îl însemnează. Cu diferință că ei zic numai că Ali-bei sau Kiupriuli-Zadé, nepot al vestitului vizir Kiupriuli, fuse condemnat la moarte de Mustafa II și executat, cu toate că unchiul său fusese atunci atît de putinte. Crima lui a fost numai că a privit dulce la o sultană.“

Probabil dintr-o eroare de punere în pagină, două cuvinte din această poezie, *biulbiuli* și *chipariși*, fuseseră explicate în notele de la *Rabié*, cum am menționat mai sus. În textul din *Leili*, D. Bolintineanu face trimiteri la notele finale numai pentru următorii doi termeni :

„1. *Hurioara*. Huria. Spirit ideal, femeie ce locuiește în eden, d-o albețe strălucitoare, menită a desfăta pe cei drepți cu un amor ideal dupe moarte.

2. *Halaica*. Sclavă a hanîmelor“.

Deși în textul ediției din 1865 nu se face nici o trimitere pentru *Namazul*, în notele finale se arată că e „rugăciunea către Dumnezeu pe care musulmanii trebuie a o face de cinci ori pe zi“.

În studiul *O reabilitare necesară : poezia lui D. Bolintineanu*, publicat în *Viața românească*, an. XXV, nr. 8, august 1972, p. 66, Mihai Zamfir releva că, prin poezia *Leili*, configurarea peisajului liric depășește simpla notație convențional-romantică, asistînd „pentru prima dată la apariția unui cadru fantastic : elemente aparent naturale se alătură în îmbinări savante, ziua și noaptea își unifică luminile într-o feerie de basm“.

## SUSPINUL BOSFORULUI

Publicată în ediția din 1865.

În text se face o singură trimitere la notele finale : „1. *Ai*. Luna.“ În *Note la volumul I* se mai dau însă următoarele lămuriri :

„*Pescarii în caice*. În toate serile, pe unele părți ale canalului se înșiră mulțime de caice de pescari și se pun la pîndă.

*Ca crinul din Tabor*. Crinul din muntele Taborului.

*Cafasul*. Un fel de jaluzie sau persienă de speteze de lemn, transparinte, zugrăfit cu fețe, care astupă ferestrele de la haremuri și prin care, din casă se vede afară, iar de afară nu se vede înuntru“.

## MEHRUBÉ

Apărută în volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion,* (1855). Reprodusă apoi în ediția din 1865.

În legătură cu subiectul acestei poezii, D. Bolintineanu preciza, în *Note la volumul I* : „La sărbătoarea Bairamului, după ceremonia de la giamie, sultanii primeau de la sultana validé, mumă, o fecioară jună și frumoasă, și zgomotul tunurilor vestea toată noaptea, capitalii, că sultanul se dezmiardă cu prada sa. Această datină barbară și rușinoasă nu mai există. În timpul cînd se trece sujetul poeziii acestia, sultana validé oferise fiului său o fecioară română, răpită de la Dunăre."

Deși în textul poeziei nu întîlnim nici o cifră de trimitere la notele finale, aici sînt explicate două cuvinte turcești : *„Legiver.* Azur" și *„Latif Iel.* Zefirul".

## O NOAPTE DE VARĂ

S-a publicat în ciclul *Caicelanee* (IX) din *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855). Cu acest titlu a fost reprodusă în ediția din 1865.

În *Note la volumul I,* pe marginea versului „Revarsă ici și colo torente de fosfor" se făcea următorul comentariu : „Cine a plutit noaptea pe mare știe că sub lovirile lopeții, printre spumă, se văd scîntei ca scînteiele focului : sunt scînteile fosforului ce există în apele mării". În studiul *Metamorfoze ale liricii erotice,* din volumul colectiv *Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc* (București, Editura Academiei R.S.R., 1976, p. 120), Roxana Sorescu remarca, pe bună dreptate, că poezia *O noapte de vară* se ridică mult peste nivelul edulcorărilor sentimental-lacrimogene din lirica erotică a epocii, atestînd faptul că D. Bolintineanu izbutea să creeze versuri de autentică vibrație estetică, atunci cînd utiliza cu sobrietate mijloacele de expresie : „Dacă nu plătește tribut locurilor comune ale vremii sale, cu adevărat mare este Bolintineanu atunci cînd știe să se oprească la sugestia lunii încremenite în fața dragostei, balada reducîndu-se la o succesiune de gesturi neretorizate, dar grele de evocări."



## CAIGIUL

Cu titlul *Barcarolă* a apărut în *Propășirea,* an. I, nr. 20, 28 mai 1844, p. 160.

Editată la Iași, cu începere din ianuarie 1844, de către Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica și Vasile Alecsandri, revista *Propășirea* era deschisă nu numai scriitorilor moldoveni, ci și celor din Muntenia și Transilvania, programul ei preconizînd înfăptuirea unității naționale. Dimitrie Bolintineanu își inaugurează colaborarea la *Propășirea* cu această poezie, prin intermediul lui Nicolae Bălcescu. La 14 martie 1844, N. Bălcescu îi scria lui Ion Ghica : „Iată îți trimiț o poezie de la Bolintineanu" (N. Bălcescu : *Opere,* vol. IV, Corespondență, ediție critică de G. Zane, București, Editura Academiei R.S.R., 1964, p. 52). Din *Propășirea,* poezia *Barcarolă* a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. VII, nr. 38, 18 septembrie 1844, p. 304.

Cu acest titlu a fost inclusă prima dată în volumul *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul,* București, În tipografia lui C. A. Rosetti & Vinterhalder, 1847. A fost reluată în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855), în ciclul *Caicelanee* (III). În ediția din 1865 a fost inclusă cu titlul schimbat în *Caigiul.* Poezia s-a bucurat de o bună apreciere din partea lui Titu Maiorescu. În studiul *Poezia română. Cercetare critică,* publicat inițial în *Convorbiri literare,* nr. 1—5, 7 și 8 din 1867, și retipărit, în același an, într-o broșură aparte, mentorul „Junimii" afirma că „foarte plastic în descrierile sale este Bolintineanu", argumentîndu-și ideea cu versuri din poezia *Caigiul* (cf. Titu Maiorescu : *Opere,* vol. I, ediție, note, variante, indice de Georgeta Rădulescu-Dulgheru și Domnica Filimon. Studiu introductiv de Eugen Todoran, București, Editura Minerva, 1978, p. 16).

## ODALISCA

Publicată prima dată în ediția din 1865.

În studiul *Bolintineanu și sonurile poeziei moderne,* din volumul *Scriitori moderni* (București, Editura pentru literatură, 1966, p. 21), I. Negoițescu demonstra convingător că în opera acestuia sînt prefigurate multe din particularitățile distincte ale

liricii românești de mai tîrziu. Astfel, în poezia *Odalisca* descoperea „deplina armonie a lui Macedonski" răsunînd „în versurile care cîntă erotica îmbătare, cu lumini scăldate în umbra mireșmelor, cu acele azururi glauce și suferințele de filtru voluptos".

## KÎZ-CULESI

În *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855), unde s-a tipărit prima dată, purta titlul *Siuadea*. A fost reluată în ediția din 1865 cu titlul *Kîz-Culesi*, explicat astfel în notele finale din primul volum al acestei ediții : „1. *Kîz-Culesi* sau Turnul fetii. Acest turn se află în apropiere de malul de la Scutari la intrarea în Bosfor din Marea de Marmara, pe o mică stîncă în fața apei. Turnul e zidit de bizantini. O tradițiune otomană spune că acest turn fu ridicat de un sultan ca să închiză acolo pe fiica sa și să o scape de mușcătura unui șearpe care trebuia să o muște neapărat la 15 ani ai vieții ei." În *Note la volumul I* se mai dau explicații despre „Allah. Dumnezeu" și „*Gun-agarmasi*. Zorile".

## FATA DE LA CANDILI

A făcut parte inițial din ciclul *Caicelanee* (VI), în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855). I s-a schimbat titlul în ediția din 1865.

## FURTUNA

Integrată în ciclul *Caicelanee* (VII) al ediției din 1855 și reluată cu titlul cunoscut în ediția din 1865. În ședința „Junimii" din 26 octombrie 1865, Titu Maiorescu citește din opera lui D. Bolintineanu, în vederea alcătuirii unei antologii de lirică românească, selectînd, printre altele, și poezia *Furtuna* (cf. I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, București, „Bucovina", 1933, vol. IV, p. 431). Aceste poezii au fost utilizate de Titu Maiorescu în studiul *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*, publicat în *Convorbiri literare*, nr. 1—5, 7 și 8 din 1867, cu titlul



*Poezia română. Cercetare critică*, și retipărit, în același an, într-o broșură aparte, în anexele căreia se reproduceau și poeziile selectate.

## INSOLA PRINKIPO

Poezia s-a intitulat inițial *Elia* și a fost inclusă în ciclul *Caicelanee* (XIV) din *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855). Poetul i-a schimbat titlul în ediția din 1865.

În această insulă a Imperiului Otoman, Dimitrie Bolintineanu l-a cunoscut, în 1853, în timpul exilului său, pe E. C. Grenville Murray, viceconsulul britanic la Mitylene, cu care stabilește relații apropiate. Interesat de fenomenul literar românesc, atras de farmecul folclorului nostru, E. C. Grenville Murray traduce în proză, în limba engleză, doinele populare din culegerea lui Vasile Alecsandri, bucurîndu-se, în această frumoasă îndeletnicire, de sprijinul direct al lui D. Bolintineanu (cf. P. Grimm : *Cele dintîi traduceri englezești din literatura română*, în *Studii literare*, Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1943, vol. II, p. 226). Culegerea lui E. C. Grenville Murray, apărută la Londra, în 1854, se deschidea cu un substanțial studiu, în care făcea un scurt istoric al poporului român, vorbea admirativ despre poezia noastră populară, despre literatura română și reprezentanții ei din acel timp. Numeroasele date și prețioasele informații documentare utilizate în acest studiu i-au fost furnizate de D. Bolintineanu, după cum însuși E. C. Grenville Murray mărturisea : „I have now only to add a few words as to my own share in the present work. Some of the best of the Doine have been collected by M. Bolintineanu, who has assisted me with much curious information." Introducerea lui E. C. Grenville Murray era datată : „Prince's Island, Sept. 12, 1853".

## SÎNTA SOFIA

În *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea de G. Sion* (1855), unde a apărut prima dată, era intitulată *Umbra sîntei Sofii*. A fost reluată în ediția din 1865 cu titlul schimbat.

În notele finale din primul volum al ediției se precizează că „această poemă are un sujet istoric. Fu scrisă la Ghemlek în anul 1852".

## SCLAVELE ÎN VÎNZARE

Tipărită numai în ediția din 1865.

În articolul *Diminutivele și rima lui Dimitrie Bolintineanu*, publicat în *Adevărul literar și artistic*, an. XIX, nr. 897, 13 februarie 1938, p. 7, Barbu Lăzăreanu cita această poezie pentru imaginile și rimele ei bogate, „unele de-o îndrăzneală, am zice, argheziană, dacă nu mi s-ar socoti la rîndul lui atributul acesta drept o cutezanță cronologică".

În *Note la volumul I* al ediției din 1865 erau explicate expresiile și cuvintele numerotate în textul poeziei :

„1. *Copta din Misir.* În Egipt este un popor creștin care se cheamă coptes. Se crede că acest popor ar fi coborînd din adevărații egipteni ; dar aceasta nu este destul de dovedit.

2. *Șair.* Poet.
3. *Iemen.* O parte a Arabii.
4. *Ispahan.* Oraș în Persia.
5. *Beghir.* Cal.
6. *Guegua.* Femeie dintr-o seminție albaneză.
7. *Magiari.* Nume ce turcii dau galbenilor austriaci.
8. *Askeri.* Ostași.
9. *Palicari.* Voinici."

Mai sînt explicate încă două cuvinte, nenumerotate în textul poeziei : „*Fachiol.* Legătura capului a femeii creștine în Orient" și „*Anadol.* Asia Mică".

## GULFAR

În *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) apare sub titlul *Ghilfar.* A fost reluată în ediția din 1865 cu titlul ușor modificat.

În *Note la volumul I* se precizează că „această poemă are un sujet tras din istorie", indicîndu-se ca sursă de inspirație *Istoria Imperiului Otoman* de Hammer : „Sultan Selim fiind detronat de partida clerului și de ianiciari și aruncat în închisoare,



căci voise a regenera patria sa, Baraictar-pașa ce se afla la Rușciuc, amic devotat al lui Selim, luă hotărîrea de a restabili pe tron pe Selim. Puindu-se în capul unei mari armate, merse asupra Constantinopolului și bătu pe rebeli ; dar acești din urmă sugrumară pe Selim în închisoare. Tot această soartă avu și Mustafa. Dupe acest eveniment, Mahmud se urcă pe tron prin voința lui Baraictar-pașa. În recunoștința acestui serviciu, sultanul îl numi satrazan al său. Cîtva timp în urmă acest mare vizir uită datoriile către patria sa și se lăsă să cază cu totul într-o rușinoasă viață de moliciune. Nu se mai ocupă de trebile statului. Zilele și nopțile el le trecea lîngă o roabă frumoasă. Ianicerii se revoltară din nou, vizirul, văzînd că nu poate a-i învinge, se hotărî să moară cu roaba sa frumoasă pe care nu voia să o vază căzînd în mîna rebelilor. Puse el însuși focul la chioschiul în care se afla cu roaba frumoasă și arse împreună cu ea."

Anghel Demetriescu a emis ipoteza că această poezie „i-a servit de arhetip" lui M. Eminescu pentru *O călărie în zori* (cf. Anghel Demetriescu : *Mihai Eminescu*, în *Opere*, ediție îngrijită de Ovidiu Papadima, București, Fundația pentru literatură și artă, 1937, p. 229).

## SANDALUL

Apărută în ciclul *Caicelanee (VIII)* din *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) și reluată în ediția din 1865, în ale cărei note finale se preciza că *Sandal* este „nume ce turcii dau la un fel de barcă".

## ZIULÉ

Publicată numai în ediția din 1865.

## FATMÉ

Tipărită în ediția din 1865.

În *Note la volumul I* se arată că poezia are o bază reală : „Această tristă istorie este foarte cunoscută la Constantinopol.

Se zice că una din surorile sultanului Abdul Medjid, măritată dupe un pașă, născuse un prunc și găsise pruncul sugrumat în leagăn, că această perdere fu cauza morții tinerii mume și că înainte de a muri chemă pe sultanul și îl rugă a desființa barbara datină de a ucide copiii de parte bărbătească ce nasc în familia imperială ; că sultanul promise a o face și își ținu promisiunea."

## DORINȚA

Inclusă în ediția din 1865.

În textul poeziei nu întîlnim cifre de trimitere la notele finale pentru cuvintele : *„Talice.* O trăsură elegantă de lemn a femeilor turce." și *„Keat-hanea.* Loc de preîmblare numit și Apele-dulci din Europa. Acolo sultanul are un castel și o frumoasă grădină. Aici merge, în timpul primăverii, toată capitala, vinerea, în preîmblare. Vara nu mai merge nimeni în acest loc, din cauza miasmelor friguroase. Vara se duc la Apele-dulci din Asia pe Bosfor." În cuprinsul poeziei sînt numai trei trimiteri la notele finale :

„1. *Deniz.* Marea.
2. *Gearuri.* Șaluri.
3. *Șah-zade.* Fiu de sultan."

## MORMÎNTUL EI

Apărută în ediția din 1865.

## NU MAI ESTE

Publicată în ciclul *Caicelanee (XII)* din *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) și reluată, cu titlu de sine stătător, în ediția din 1865.

## APLEC OCHII

Tipărită în ediția din 1865.



## SINGURĂTATEA

Apărută în *Calendar geografic, istoric și literar pe 1861,* p. 45, și inclusă în ediția din 1865.

Într-un meritoriu studiu despre *Ficțiune, imagine și comparațiune* (București, Gutenberg, 1896, p. 36), Vasile D. Păun afirma că, în această poezie, D. Bolintineanu a fost influențat de „o elegie celebră de la poetul suedez Wallin". O interesantă apropiere între Bolintineanu și Eminescu a stabilit Mihai Zamfir, în judiciosul său studiu *O reabilitare necesară : poezia lui D. Bolintineanu,* apărut în *Viața românească,* an. XXV, nr. 8, august 1972, p. 70, relevînd, referitor la poezia *Singurătatea :* „Asemeni feciorului de împărat din superbul poem eminescian numit de G. Călinescu *Povestea magului călător în stele,* poetul meditativ Bolintineanu se autodefinește prin boala singurătății și a melancoliei. Însuși ritmul sună tulburător de asemănător cu cel al marelui poem eminescian, în aceeași cadențare somnolentă de alexandrini. Poetul îndrăgostit perpetuu de himeră reprezintă, în cazul lui Bolintineanu, o ipostază inedită."

## CERCHEZA

Apărută în ediția din 1865.

## EU VIU

Cu titlul *Cîntec* a apărut în *Curierul român,* an. XVIII, nr. 68, 24 august 1846, p. 270. A fost inclusă mai întîi în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XV, nr. 24, 14 iunie 1852, p. 96. Reluată, cu același titlu, în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) și apoi, cu titlul *Eu viu,* în ediția din 1865. Poezia a fost selectată de Titu Maiorescu pentru studiul său *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867* (cf. nota la poezia *Furtuna).*

## LA LUIZA

Inclusă în edițiile din 1855 și 1865.

Poezia cîntă „o damă polonă de o distincțiune superioară ce locuiește [în] Constantinopole ; d-na Luiza Gropler“, se precizează în notele finale ale ediției din 1865.

## HIAL

Apărută în ediția din 1855 și reluată în ediția din 1865, în aceasta menționîndu-se, în notele finale : „Turcii prin această vorbă înțeleg o fantasmă : *Idealul.* Ceea ce ține de idee, de spirit. Aceste versuri sunt scrise în anul 1852, la Bebek.“

## LEGIVERA

Publicată în ediția din 1865.

## SE SCALDĂ

Publicată în ediția din 1865.

## DILRUBAM

Tipărită în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) și reluată în ediția din 1865, unde se precizează, în notele finale, că poezia pornește de la o întîmplare reală : „Această dramă este adevărată. Toată Brusa cunoaște trista moarte a acestii femei. Acela care a ucis-o cu propria sa mînă este un mare dignitar.“ În notele finale se mai explică cuvintele : „*Șeic-islam.* Capul religiunii“ și „*Cavazi.* Dorobanți ai poliției.“

*Dilrubam,* împreună cu alte poezii ale lui D. Bolintineanu, a fost inclusă în *Rouman Anthology or Selections of Rouman poetry ancient and modern, being a collection of the national ballads of Moldavia and Wallachia, and of some of the works of the modern poets, in their original language, with an appendix,*



*containing translations of the poems,* alcătuită și tipărită de Henry Stanley la Hertford, „by Stephen Austin“, în 1856. Pe a doua pagină de titlu se scria și în limba franceză : *Fleurs de la Roumanie. Recueil de poésies roumaines anciennes & modernes.* Antologia cuprindea o selecție reprezentativă de poezii populare și din lirica lui Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu, Cezar Boliac, George Crețianu.

Henry Stanley fusese în Principatele Române în 1855, ca prim secretar al lui sir Henry Bulwer, comisarul britanic în Comisiunea europeană instituită prin Tratatul de la Paris, cu scopul de a supraveghea alegerile pentru divanurile ad-hoc (cf. Aurel Martin : *Contribuții la soarta, în Principate, a antologiei de poezie românească scoasă de Henry Stanley în 1856,* în vol. *Metonimii,* București, Editura Eminescu, 1974, p. 135).

La apariție, antologia lui Henry Stanley a fost recenzată elogios în *Albumul literariu,* nr. 3, februarie 1857, p. 7, unde, după prezentarea sumarului, se sublinia : „Celelalte flori sînt de la D. Bolintineanu, spirit delicat, suflet tînăr, peană spirituală, aci ușoară, aci profundă“. De asemenea, a fost comentată entuziast de George Crețianu, în *Concordia,* an. I, nr. 12, 20 martie 1857, p. 48 : „Suntem datori unui nobil strein cel mai frumos omagiu ce se putea face muzelor române. [...] Mi se pare că, chiar după ce a citit cineva capodoperile streine, poate încă citi cu plăcere doinele lui Alecsandri, cînturile Bolintineanului, fabulile Alexandrescului.“

Detalii în plus despre antologia lui Henry Stanley în P. Grimm : *Cele dintîi traduceri englezești din literatura română,* în *Studii literare,* vol. III, Sibiu, Tipografia Cartea Românească din Cluj, 1943, p. 226 ; E. D. Toppe : *The Roumanian Antologies of E. C. Grenville Murray and Henry Stanley,* în *Revue de littérature comparée,* trentième année, no. 3, 1956, p. 400 ; Mihail Bogdan : *„Miorița“ în englezește — acum 100 de ani,* în *Steaua,* an. VII, nr. 9, septembrie 1957, p. 114.

## TU DORMI

Apărută în ediția din 1865.

## BLESTEMUL DERVIŞULUI

Apărută în ediţia din 1865.

Poezia s-a bucurat de aprecierea lui G. Călinescu pentru blestemul „destul de viguros“ pe care-l conţine, „un fel de *Des Sangers Fluch* de Uhland“ *(Istoria literaturii române,* Bucureşti, Fundaţia regală pentru literatură şi artă, 1941, p. 219).

## NAIDÉ

Publicată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) şi reluată în ediţia din 1865, în care se releva sensul primei strofe: „Imanul ce cîntă sus pe minarelă de cinci ori pe zi zice vorbele în limba arabă, cu care începe această poemă“.

## HALALIA

Apărută în ediţia din 1865.

## UNDE MERGI ?

Cu titlul *Cîntec* s-a tipărit în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. XV, nr. 45—46, 22 noiembrie 1852, p. 184. Inclusă în ediţia din 1855 în ciclul *Cîntece (III)* şi în ediţia din 1865 cu titlul cunoscut.

## CHEAMĂ-MĂ

Apărută în ediţia din 1865.

## FATA POPII

Exilat la Paris, în urma participării sale la revoluţia din 1848, D. Bolintineanu îşi continuă cu asiduitate preocupările scriitoriceşti. La 6 octombrie 1851 îi expediază lui V. Alecsandri o scrisoare (Biblioteca Academiei R.S.R., ms. rom. 235, f. 118), însoţită de mai multe poezii, printre care şi *Fata popii,* cu menţiunea : „Pentru foaia viitoare din Moldova“, adică pentru revista *România literară,* al cărei prim număr a apărut în 1852, dar care a fost confiscat de cenzură, urmînd să reapară în 1855.

*Fata popii* s-a tipărit mai întîi în volumul *Cîntece şi plîngeri de D. Bolintineanul. Edate sub îngrijirea d. G. Sion,* Iaşi, Tipografia „Buciumului român“, 1852. Reluată în ediţiile din 1855 şi 1865.

În prefaţa sa la volumul *Legende istorice* (Bucureşti, Editura pentru literatură, 1965, p. XVIII), Ion Roman remarca, referitor la această poezie, că „unda de prospeţime şi de bărbăţie frustă pătrunde în versuri venind din cîntecul haiducesc“.

## O NOAPTE DE AMOR

Apărută în ediţia din 1865.

## LA O MICĂ FATĂ DE GREC

Apărută în ediţia din 1865.

## VERMELIUL

Apărută în ediţia din 1865.

## SUSPINUL

Apărută în ediţia din 1865.

## ÎNTOARCEREA

Apărută în ediţia din 1865.

ȚI-ADUCI AMINTE

Apărută în ediția din 1865.

ODĂ

Apărută în ediția din 1865.

LASĂ-MĂ

Apărută în ediția din 1865.

LA DOAMNA I.

Apărută în ediția din 1865.

LA VICTORIA Z.

Apărută în edițiile din 1855 și 1865.

## LEGENDE ISTORICE

Cultivarea legendei istorice a fost determinată în primul rînd de idealurile patriotice afirmate în epoca revoluției de la 1848 și a Unirii Principatelor Române. Reînvierea trecutului istoric, a gloriei străbune avea drept principal țel redeșteptarea conștiinței naționale, a demnității, unității și continuității neamului românesc pe aceste meleaguri, a dragostei de libertate perpetuate de-a lungul veacurilor de poporul nostru. Deosebit de semnificativ este faptul că balada și legenda istorică, împreună cu nuvela și romanul istoric românesc, își fac apariția, ca o condiționare nemijlocită, în aceeași perioadă în care în țările românești ia naștere un puternic curent de interes pentru istoria națională,



în aceeași perioadă în care, la noi, se inițiază și se fundamentează știința istoriei.

Eliberarea de modalitățile cronicărești și situarea istoriei în spiritul veacului al XIX-lea, al marilor lui idealuri patriotice, naționale și sociale se produce, la noi, după 1830. Este perioada în care germinează și se configurează distinct ideile programatice ale revoluției de la 1848, ale sublimelor dăruiri, și prin scris și prin faptă, pentru renașterea noastră națională, pentru redobîndirea drepturilor și libertăților legitime ale poporului român, pentru afirmarea demnității națiunii române și ridicarea ei pe o treaptă de egalitate cu celelalte națiuni europene. Toate aceste înălțătoare idealuri patriotice, naționale află un ecou puternic în conștiința scriitorilor noștri, se răsfrîng plenar în literatura română, determinînd o vie efervescență, un entuziast efort de a găsi cele mai eficiente mijloace pentru a contribui activ la înfăptuirea acestor idealuri. Un astfel de mijloc a fost și legenda istorică, adevăratul ei creator în literatura română fiind D. Bolintineanu.

Necesitatea de a reconstitui istoria poporului român, de a demonstra dăinuirea prin secoli a ființei noastre naționale și de a-i lumina perspectivele de viitor a fost relevată, inițial, de Florian Aaron, profesor la Colegiul „Sf. Sava", participant la revoluția de la 1848, în Transilvania, și apoi profesor de istoria universală la Universitatea din București. El poate fi considerat, pe bună dreptate, un fondator al științei noastre istorice, prin ampla sa lucrare, în trei volume, intitulată *Idee repede de istoria Prințipatului Țărei Românești,* apărută la București între anii 1835—1838. Într-o *Precuvîntare* la primul volum, prevestind concepția istorică a lui Mihail Kogălniceanu și Nicolae Bălcescu, Florian Aaron pleda cu pasiune pentru reînvierea trecutului național, argumenta ardent necesitatea fundamentării istoriei patriei, subliniind: „Într-însa, ca într-un hrisov sigur, sînt scrise cu slove de aur drepturile unei nații pentru începutul, numele și pămîntul său; într-însa se află deosebitele acele întîmplări și împrejurări care au dus nația în starea aceea de cultură sau de barbarie, de lumină sau de întunerec, de fericire sau de nefericire întru care se află; și tot printr-însa poate cineva să îndrăznească a pătrunde oarecum și în întunerecul viitorului și să s-apropie cu ideea de soarta ce așteaptă pe acea nație. Trebuința de o astfel de istorie este atît de pipăită și atît de netăgăduită, încît nația

fără istoria patriei este ca pierdută între celelalte nații, streină chiar în pămîntul său, necunoscătoare pe drumul pe care a umblat mai înainte și rătăcită în calea pe care a apucat acum."

Contribuția esențială în directivarea istoriei naționale au avut-o Mihail Kogălniceanu și Nicolae Bălcescu. În 1837, la Berlin, Mihail Kogălniceanu publică ampla lucrare *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens ;* în 1841 și 1845 editează, la Iași, *Arhiva românească ;* în noiembrie 1843 ține celebrul său *Cuvînt pentru deschiderea cursului de istoria națională în Academia Mihăileană,* iar în 1852 începe să editeze *Letopisețele Țării Moldovei.* În *Introducția* la *Arhiva românească* din 1841, Mihail Kogălniceanu afirma entuziast : „Trebuie să fim mîndri de vechea slavă a strămoșilor", adăugînd, în același spirit : „Istoria românească mai ales să ne fie cartea de căpetenie, să ne fie paladiul naționalității noastre." Memorabile și cu o putere de emoționare neperisabilă sînt și cuvintele lui M. Kogălniceanu la deschiderea cursului de istorie națională de la Academia Mihăileană, din 1843. Istoria patriei — spunea M. Kogălniceanu — „ne arată întîmplările, faptele strămoșilor noștri, care prin moștenire sînt și a noastre. Inima mi se bate cînd aud vorbind numele lui Alexandru cel Bun, lui Ștefan cel Mare, lui Mihai Viteazul ; dar, domnilor mei, și nu mă rușinez a vă zice că acești bărbați, pentru mine, sînt mai mult decît Alexandru cel Mare, decît Anibal, decît Cezar ; aceștia sînt eroii lumii, în loc că cei dintîi sînt eroii patriei mele. Pentru mine bătălia de la Războieni are mai mare interes decît lupta de la Termopile, și izbînzile de la Racova și de la Călugăreni îmi par mai strălucite decît acelea de la Maraton și Salamina, pentru că sînt cîștigate de români !"

Concomitent cu Mihail Kogălniceanu, interesul pentru istoria națională a fost susținut, cu pasionată abnegație, de Nicolae Bălcescu, în lucrări ca prospectul la *Magazin istoric pentru Dacia* din 1845, *Cuvînt preliminariu despre izvoarele istoriei românilor, Istoria românilor supt Mihai Voievod Viteazul* etc., la începutul căreia preciza scopul esențial al evocării istoriei naționale : „Moștenitori a drepturilor pentru păstrarea cărora părinții noștri au luptat atîta în veacurile trecute, fie ca aducerea-aminte a acelor timpuri eroice să deștepte în noi sentimentul datorinței ce avem d-a păstra și d-a mări pentru viitorime această prețioasă moștenire."



Puternicul curent de interes pentru istoria națională, pledoariile pentru fundamentarea științei noastre istorice s-au răsfrînt, în mod firesc și cu consecințe salutare, și în cîmpul literaturii române, aflată atunci în plină fază de dezvoltare și modernizare. După cum se știe, un rol important în crearea literaturii naționale, a unei literaturi originale, de inspirație autohtonă, l-a îndeplinit programul *Daciei literare* din 1840, datorat lui Mihail Kogălniceanu. Pledînd pentru „duhul național" în literatură, M. Kogălniceanu sublinia că un prim izvor de inspirație îl constituie istoria patriei și a poporului român. În spiritul *Daciei literare,* stimularea literaturii de inspirație istorică va constitui și unul din principalele puncte ale programului *Propășirii* din 1844. La punctul 3 din articolul-program se arăta că *Propășirea* va cuprinde „istoria națională sau priviri asupra analelor patriei, biografia celor mai însămnați români, înfățoșarea întîmplărilor celor mai slăvite, obiceiurile, prejudețile, ceremoniile, institutiile vechilor noștri strămoși".

Ca o consecință directă a orientării din ce în ce mai ample și mai accentuate către studiul istoriei naționale, literatura română inaugurează una din coordonatele ei fundamentale, și anume inspirația istorică. În lirică se cîntă mai întîi ruinele vechilor cetăți de scaun ale vitejilor voievozi români, văzute ca mărturii ale unui trecut de glorie și pilde date prezentului pentru reînvierea și perpetuarea faptelor de eroism ale străbunilor. Vasile Cârlova cîntă *Ruinurile Tîrgoviștei,* Ion Heliade Rădulescu compune *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei,* Grigore Alexandrescu scrie *Adio. La Tîrgoviște,* Alexandru Hrisoverghi închină o odă *Ruinelor Cetății Neamțu* etc. Evocarea trecutului istoric, în lirică, dobîndește un larg orizont, o diversificare tematică și, mai ales, o accentuare a semnificațiilor majore pe care le degajă faptele de odinioară ale românilor, prin poeziile lui Grigore Alexandrescu *(Umbra lui Mircea. La Cozia, Mormintele. La Drăgășani, Răsăritul lunii. La Tismana),* prin poemele lui V. Alecsandri *(Dan, căpitan de plai, Dumbrava Roșie)* și, cu deosebire, prin legendele istorice ale lui Dimitrie Bolintineanu.

Demn de reamintit este faptul că, în această epocă, cele mai de seamă realizări ale nuvelei românești, prin care, de fapt, se și fundamentează această specie epică în literatura noastră, sînt tocmai nuvelele de inspirație istorică. Adevăratul întemeietor al nuvelei românești și, totodată, al nuvelei istorice, este Constantin Negruzzi, cu *Alexandru Lăpușneanul,* precum și cu

nuvelele *Riga Poloniei și prințul Moldovei* și *Sobieţki și românii.* Desăvîrșirea nuvelei istorice o face A. Odobescu, prin *Mihnea-Vodă cel Rău* și *Doamna Chiajna.* Desigur, în direcția inițierii nuvelei istorice trebuie să-l amintim și pe Gheorghe Asachi, autorul a aproape zece scrieri de această factură (*Ruxandra Doamna, Svidrighelo, Elena Moldovei, Dragoș, Bogdan, Petru Rareș* etc.), care, dacă nu au mai întrunit sufragiile posterității, prin anemica lor valoare artistică, au avut totuși un rol pozitiv în declanșarea și întreținerea interesului pentru trecutul nostru istoric.

În ceea ce privește teatrul, o mare amploare cunoaște drama istorică. Încă din 1835, în comentariul său asupra piesei *Triizeci ani sau viața unui jucători de cărți,* tradusă după V. Ducange și M. Dinaux, Constantin Negruzzi își exprimase dorința de „a auzi pe ștenă limba patriei și a vide în locul lui Policinel și a lui Arlechin reprezentîndu-să virtuțile și eroiceștile fapte a Ștefanilor și a Alexandrilor". În afară de *Răzvan și Vidra* a lui B. P. Hasdeu, prima mare dramă istorică românească din secolul al XIX-lea, și de *Despot-Vodă* a lui Vasile Alecsandri, care consolidează și duce mai departe această nouă coordonată esențială a dramaturgiei românești, au existat multe alte piese și drame istorice, de mai modestă valoare, care au avut însă meritul de a fi nutrit permanent cultul pentru gloriosul nostru trecut istoric, ca pîrghie importantă în atmosfera de redeșteptare și afirmare națională a epocii de la 1848 și a Unirii Principatelor Române. Amintim, în acest sens, piesele *Mihul, o trăsătură din rezbelul lui Ștefan cel Mare cu Matei Corvin regele Ungariei* de N. Istrati, *Curtea lui Vasile-Vodă* de Al. Pelimon, *Moartea lui Mihai Viteazul la Turda* de Costache Halepliu, *Matei Basarab sau Dorobanții și seimenii* de G. Baronzi, *Grigore-Vodă, domnul Moldovei* de Al. Depărățeanu etc.

Ca un corolar al interesului tot mai accentuat pentru trecutul național, manifestat atît în direcția fundamentării științei noastre istorice, cît și în domeniul evocării literare a momentelor de glorie și eroism din vremile de odinioară, s-a născut și romanul istoric. Dintre primele, amintim *Logofătul Baptiste Veleli* de V. Alisandrescu (V. A. Urechiă), *Radu Buzescu* de Ioan Dumitrescu, *Petru Rareș, principele Moldovei* de Atanasie M. Marienescu etc.

În această efervescență de ansamblu a literaturii române din epoca respectivă, în direcția inspirației din trecutul național,



Dimitrie Bolintineanu inaugurează seria legendelor istorice, pe care Mihai Eminescu le considera, entuziast, drept „oglinzi de aur ale trecutului românesc" (*Repertoriul nostru teatral,* în *Familia* din 18/30 ianuarie 1870).

Privit în ansamblul peisajului literar românesc de la mijlocul secolului al XIX-lea, D. Bolintineanu are meritul principal de a fi fundamentat legenda istorică sau, cum mai era denumită în acea epocă, balada istorică. În cursul său de istoria literaturii române, *Epoca Alecsandri,* G. Ibrăileanu releva că „lucrul nou adus de Bolintineanu în literatura românească este balada (*Mircea cel Mare și solii, Mihai scăpînd stindardul* etc.). Pînă la el au fost numai încercări de baladă : Un fragment din *Umbra lui Mircea. La Cozia,* de Grigore Alexandrescu, apoi, are Alecsandri. Bolintineanu e însă creatorul baladei românești" (G. Ibrăileanu : *Opere,* ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, vol. VIII, București, Editura Minerva, 1979, p. 353). Originalitatea evidentă și contribuția esențială a lui D. Bolintineanu în domeniul baladei sau legendei istorice au fost recunoscute încă din ultimele decenii ale secolului trecut. În studiul *Poeziele lui D. Bolintineanu,* inclus în volumul al doilea de *Cercetări literare* (Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1887, p. 332), Aron Densușianu afirma, cu justețe, că „în nici o specie de poezie din cîte a cultivat, Bolintineanu nu este atît de original, n-a atins un succes atît de mare, ca în balade și cu deosebire în cele istorice-naționale. El este aici cu totul original." Aron Densușianu considera că meritul poetului are un dublu aspect, constînd în faptul că „a aplicat cel mai nimerit metru, căruia el cel dintîi i-a dat adevăratul lustru și valoare" și că „a revărsat totodată în aceste balade o deosebită atmosferă, care prin strălucirea și chiar parfumul ei te transportă cu totul în acele timpuri eroice, și încă de un eroism propriu trecutului și vieții specifice a poporului român".

Prin preocuparea constantă și majoră de a evoca trecutul național și cele mai luminoase figuri ale istoriei noastre, D. Bolintineanu s-a definit drept unul dintre cei mai reprezentativi poeți ai epocii sale, dăruit cu pasiune dezideratelor și aspirațiilor fundamentale ale vremii în care trăia, drept un poet însuflețit permanent de nobile sentimente patriotice. Într-o *Analiză critică,* publicată în *Literatorul,* an. III, nr. 8, august 1882, p. 452, Al. Macedonski îl considera pe D. Bolintineanu, pe bună

dreptate, un „poet eminamente național", un „poet care a știut să ne asemuiască cu geniul poporului", legendele sale istorice dobîndind o largă circulație în rîndurile tuturor categoriilor de cititori, care le-au prețuit și le-au asimilat ca elemente constitutive ale spiritului național. „Ori de cîteori Bolintineanu a scris cîte ceva cu raport la istoria țărei noastre, — observa Al. Macedonski — a cîntat ca un adevărat *troubadour* și versurile sale au pătruns pînă în inima națiunei noastre, încît, mai că se poate zice că poporul și le-a însușit, atît de populare au ajuns multe din poeziile ce a scris în acest gen." Ceea ce Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu, B. P. Hasdeu și alte spirite luminate din acel timp realizau prin scrierile lor istorice, D. Bolintineanu se străduia să realizeze prin poezie, în concordanță cu idealurile epocii sale. Dimitrie Bolintineanu „a fost poetul care a îmbrăcat în forme artistice ideile și tendințele tinerimei de pe la 1848", preciza I. Nădejde în *Istoria limbei și literaturii române* (Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1886, p. 466). Reconstituirea istorică pe care o întreprinde cu mijloace lirice este în esență o vastă alegorie, prin intermediul căreia își exprima crezul său pașoptist, idealurile sale consecvent patriotice. Inspirîndu-se din trecutul istoric al tuturor țărilor românești, D. Bolintineanu năzuia să țină mereu trează conștiința unității naționale. În acest sens, N. Iorga sublinia: „Nu se poate trece cu vederea folosul ce ieșea din amestecul necontenit între istoria unui principat și a celuilalt, din înfrățirea supt aceeași aureolă poetică a eroilor din amîndouă țările în care trăia și ducea cam aceeași viață, același neam. Nu i-ar fi fost îngăduit poate unui istoric — nici lui Kogălniceanu, nici lui Bălcescu — să prezinte viața întreagă a neamului într-un singur cadru; acest poet putea s-o facă însă în toată voia și cu toată căldura patriotică din sufletul său, lipsit de energie, dar atît de impresionabil" *(Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, București, Minerva, 1908, vol. II, p. 191). Evocînd episoade, momente și figuri semnificative din zbuciumata și eroica noastră istorie, poetul nu intenționa numai să realizeze o frescă a istoriei românilor, ci releva cu deosebire acele fapte, atitudini și sentimente cu profunde semnificații patriotice și naționale, pentru a le da drept exemplu contemporanilor săi, pentru a-i determina să urmeze pilda vitejiei și gloriei strămoșești, într-o epocă de hotărîtoare însemnătate, cum era epoca revoluției de la 1848 și a Unirii Principatelor Române. În evocarea *Bolintineanu*, publicată în *Literatură și artă română*, an. V, nr. 11—12, 25 septembrie — 25 octombrie 1901, p. 783, V. D. Păun argumenta că legendele istorice „au o valoare didactică națională, însă fără a-și pierde nimic din farmecul poetic, deoarece, la dînsul, cultul patriei întrece toate celelalte izvoare de inspirație". Totodată, V. D. Păun mărturisea: „Din ele am învățat să ne iubim trecutul într-o vreme cînd, pentru popor, singurii istorici erau încă numai poeții." Rolul instructiv-educativ, în sensul moralei patriotice, al legendelor istorice, l-a sesizat și N. Iorga, scriind: „Aceste versuri, întovărășite mai tîrziu și de muzică și cuprinzînd, dealtfel, ele însele atîta element muzical, răspîndeau între acei cari nu învățaseră în școală nimic despre trecutul țării și neamului, cunoștința oamenilor mari și a împrejurărilor însemnate de pe vremuri. Fiecare bucată aproape cuprindea în sine o morală" *(Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, vol. II, p. 190).



Legendele istorice ale lui D. Bolintineanu au avut un larg răsunet, s-au bucurat, de-a lungul timpului, de o aleasă prețuire, integrîndu-se organic în spiritualitatea națională, în conștiința patriotică a românilor. „În noi și fără să mai fim în stare să ne dăm seama, plutesc prea demult, dar cu temelii trainice, versurile lui Bolintineanu", atesta Lucian Blaga într-un medalion publicat în *Patria*, an. IV, nr. 166, 22 august 1922, p. 1. O mărturie similară depunea și Ion Pillat: „Înainte de a fi un mare poet, rămîne un mare român; și dacă valoarea estetică a poeziei sale e discutabilă, valoarea națională și patriotică a *Legendelor istorice* va îmbogăți multă vreme încă sufletul românesc" *(Un destin poetic: D. Bolintineanu*, în vol. *Tradiție și literatură*, București, Casa școalelor, 1943, p. 160). După opinia îndreptățită a lui Ion Pillat, perenitatea legendelor istorice s-a datorat mesajului pe care l-au transmis: „Aceste mici poeme, bătute în metal nobil, ne apar ca niște medalii antice, păstrînd, gravate pe ele cu liniile cele mai pure, profilul eroic și faptele mari ale trecutului nostru. Ele ne dau astfel mărturie și învățămînt despre străvechile virtuți ale neamului românesc. Ele îndeamnă iar pe nepoți să se înalțe la slava strămoșilor. Sentimentul ce le animă e romantic, dar versul lapidar e clasic. Sună sentențios și strîns ca o inscripție romană. Sună proverbial și profetic. Are pe alocurea o concentrare, o simplitate, o seninătate, o naivitate surprinzătoare, și, nu ne sfiim să spunem, homerică."

Valoarea neperisabilă a legendelor istorice, în sensul eticii patriotice, a fost confirmată şi de exegeţii contemporani. Definindu-l drept „poet esenţial romantic, navigînd între «cîntece» şi «plîngeri», adică între stările de relativă euforie şi cele de intenţie elegiacă, poposind cînd în una, cînd în alta, atras de motivele lirice în circulaţie şi de formule experimentate pe diverse meridiane europene", Aurel Martin argumentează că D. Bolintineanu „s-a impus memoriei în primul rînd prin latura patriotică a creaţiei sale", caracterizîndu-l „tentativa de a sublima dimensiuni structurale perene ale sufletului naţional, aşa cum îl vedeau revoluţionarii paşoptişti". Descifrînd actualitatea mesajului transmis de legendele istorice, Aurel Martin observă că „remarcabilă e nu cantonarea într-un trecut pilduitor şi deci educativ, ci configurarea, ca realitate metaistorică, a unui climat etic românesc care justifică, dincolo de atestatul documentar, caracterul neîntîmplător al atitudinilor, natura lor consubstanţială. Conferind evocării aer legendar, Bolintineanu îi descifrează astfel coordonate veşnic actuale. În fond, contează aici nu împrejurarea în sine, ci expresia prin care personajul devine memorabil, trăind adevăruri fundamentale. Nu aspectul epic, ci acela moral" *(Dimitrie Bolintineanu,* în vol. *Pro Patria,* Bucureşti, Editura militară, 1974, p. 58).

Uneori, posteritatea nu a înţeles în mod clar substanţa şi valenţele artistice ale legendelor istorice, neţinînd seama de faptul că în lirica lui D. Bolintineanu, ca şi în lirica oricărui poet autentic, există şi valori certe şi neîmpliniri. Sarabanda vicioasă a aprecierilor critice a început chiar din timpul vieţii scriitorului. Au fost, desigur, şi în acel timp, voci lucide, obiective, care au recunoscut meritele scriitorului, la justa lor valoare. Reamintim că, în 1867, în studiul *Poezia română. O cercetare critică,* Titu Maiorescu îl înscria pe autorul *Legendelor istorice,* pe bună dreptate, printre „poeţii adevăraţi", alături de Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu. Din păcate, aprecierile ditirambice şi elogiile scăpate de sub controlul raţiunii l-au copleşit pe poet în timpul vieţii sale. De pildă, în capitolul final al romanului său *Un boem român* (Bucureşti, Tipografia jurnalului „Naţionalul", 1860, p. 334), Pantazi Ghica, încercînd să prezinte un tablou al literaturii române din acel timp, nu ezita în a-l trece pe D. Bolintineanu printre marii creatori ai lumii : „Poeziile lui Bolintineanu sunt elegii încîntătoare ca ale lui Lamartine, sonate grave ca ale lui Beethoven, melodii dulci ca ale lui Schubert,



accente sublime ca ale lui Weber ; poeziile lui nu sunt versuri, sunt cîntece armonioase, răpesc inima şi gîndirea, şi le dă la un vis melancolic, la cugetări nesfîrşite ce se perd în dedalurile imaginaţiunei şi ale sensaţiunilor în care voluptatea are ceva divin, ce nu aparţine pămîntului." Evident, riposta nu a întîrziat, după moartea poetului, de la exagerarea meritelor trecîndu-se, fără discernămînt, la exagerarea carenţelor. Cea mai severă intervenţie a venit din partea lui N. Iorga. În studiul *Poezia lirică a lui Bolintineanu,* inclus în volumul al doilea de *Schiţe din literatura română* (Iaşi, Editura librăriei Fraţii Şaraga, 1894, p. 26), N. Iorga judecă legendele istorice cu neîntemeiată asprime, în termeni surprinzători de lejeri, ca „mintea anemică a lui Bolintineanu", „cordele de mahalagioaică", „colecţie completă a locurilor comune", „decoruri de carnaval" etc. Primul care dezaprobă energic opiniile mai puţin controlate ale lui N. Iorga este Raicu Ionescu-Rion, în amplul său comentariu *Înaintaşii lui Eminescu. D. Bolintineanu,* publicat în *Evenimentul literar,* an. I, nr. 35, 15 august 1894, p. 2, scriind : „În ale sale *Schiţe din literatura română,* dl. Iorga consacră un lung studiu liricii lui şi, după cît am putut înţelege, dintr-un ciclu de vorbe furtunoase şi de fraze sinistru de întunecoase, d-lui e un duşman foarte iritat al gloriei lui Bolintineanu. Şi acu îmi vuieşte capul de hodorogeala macabră a frazelor d-lui Iorga, care au ceva din vuietul tunetului şi de obscuritatea unei inscripţii chaldeice. Ştim numai atîta : Bolintineanu nu-i place nici d-sale, dar pentru ce, încă n-am putut pătrunde." Ulterior, N. Iorga şi-a modificat substanţial opiniile dn tinereţe asupra autorului *Legendelor istorice.*

Unii exegeţi ai operei lui D. Bolintineanu i-au reproşat că, în multe legende istorice, personajele evocate nu fac altceva decît să ţină discursuri. După părerea lui D. Popovici, poetul „nu era făcut să prindă ritmul interior al vieţii. Personajele sale se creează de la exterior prin acumulare de gesturi şi de colori, pe care poetul le orchestrează după legile unei mecanici simpliste. În ordinea aceasta, el a împrumutat cîteva din gesturile de ritual osianic, a împrumutat nenumărate banchete şi slăbiciunea nesfîrşitelor cuvîntări ; acţiunea lui epică se urzeşte în general în cursul unei cuvîntări şi se consumă fulgerător într-un final abreviat" *(Dimitrie Bolintineanu,* în *Cercetări de literatură română,* Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 71).

Există, într-adevăr, din punct de vedere compozițional, în ansamblul legendelor istorice, o anume mecanică, o manieră specifică a modului de a acționa al personajelor evocate, dar, după părerea noastră, nu aceasta e importantă în primul rînd. Important este de a sesiza dacă aceste discursuri sînt sau nu generatoare de emoții, dacă ne comunică sau nu un mesaj pozitiv. Citite atent, discursurile sînt, în fond, efuziuni lirice, cu sensuri profunde, ca tiradele din dramele istorice, caracterizate printr-o solemnitate gravă, cu vibrații prelungi. Mesajul patriotic și etic infuzat în aceste intervenții ale personajelor istorice nu este retoric, ostentativ, ci stă sub semnul unei tulburătoare sobrietăți, al unui patetism de autentică forță emoțională. Privindu-le prin această prismă, Șerban Cioculescu admitea că tocmai vibrația discursurilor a asigurat legendelor istorice o largă receptivitate : „Bolintineanu e un propagandist al ideii de libertate, pe alte căi decît Bălcescu și Hasdeu, dar cu scopuri convergente. Numai așa se explică frecvența discursurilor, care servesc ca un fel de uvertură ideologică simfoniei bătăliilor. Locul comun al virtuților, centrate pe axa pasiunii libertare, a electrizat generația de la 1848, care și-a recunoscut în poezia lui Bolintineanu crezul politic și național. Stereotipia cadrului, a discursului și a bătăliei, precum și facilitatea tehnică au folosit în vremea lor, asigurînd poeziilor popularitatea" (Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu : *Istoria literaturii române moderne,* București, Editura didactică și pedagogică, 1971, p. 102).

Comentatorii operei lui D. Bolintineanu au relevat că exprimarea aforistică e un element comun, fundamental al legendelor istorice. Prin versuri de o perfectă structură lapidară, poetul se adresa contemporanilor săi, în numele idealurilor patriotice, pentru a le menține trează conștiința națională, pentru a le insufla o fierbinte dragoste de țară și un înalt spirit de sacrificiu, dîndu-le pildă eroismul și demnitatea străbunilor. Nenumărate versuri au căpătat valoare în sine, sînt adevărate maxime, concentrează în ele sentințe, aforisme de adîncă semnificație etică și civică, viabile și astăzi. Ele se înscriu în sfera paremiologiei naționale, izvorăsc din însușirea organică a înțelepciunii poporului român, bazată pe o experiență acumulată în veacuri de zbuciumată și eroică istorie. În acest sens, D. Popovici observa că legenda istorică a lui D. Bolintineanu are „o valoare normativă și pentru potențarea acesteia ea recurge adeseori la formule sentențioase și la tonul insinuant al reproșului care stimulează" *(Op. cit.,* p. 70).



S-a relevat, de asemenea, că legendele istorice, ca și multe alte poezii ale lui D. Bolintineanu, excelează prin muzicalitate, prin forma lor cantabilă. „A doua însușire — adică întîia mare însușire, întîiul mare lucru pe care-l aduce Bolintineanu în literatură este muzicalitatea versului său, pe care n-o are Alexandrescu, de pildă, și nici chiar Alecsandri", preciza G. Ibrăileanu, adăugînd : „Muzica versului e hipnotică, ceea ce putem observa și la Eminescu, și acesta e mare lucru" *(Curs de istoria literaturii române. Epoca Alecsandri, ed. cit.,* vol. VIII, p. 354). Înzestrat cu un dezvoltat simț al efectelor sonore, știind să aleagă cuvîntul expresiv, în ciuda greutăților impuse de stadiul de dezvoltare al limbii noastre literare din acel timp, D. Bolintineanu a adus în literatura română de la mijlocul secolului trecut noi modalități poetice, o mare varietate în versificație, îmbogățind-o cu ritmuri noi. Ovid Densusianu recunoștea că „ceea ce a plăcut așa de mult unor admiratori ai lui Bolintineanu a fost fluiditatea versurilor lui, pentru că, incontestabil, avea o virtuozitate, simplă de multe ori, dar impresionantă" *(Evoluția estetică a limbei române,* în *Opere,* vol. III, ediție critică și comentarii de Valeriu Rusu, București, Editura Minerva, 1977, p. 465). Precedîndu-l pe Eminescu, D. Bolintineanu a modelat cuvintele în tipare de multe ori perfecte, extrăgîndu-le înțelesurile și nuanțele care depășeau concretivitatea și nuditatea lor. Cuvintele sînt turnate într-o cadență ritmică impecabilă, asigurînd versurilor o armonie fluidă, o perfectă simetrie sonoră. Dimitrie Bolintineanu, sublinia G. Călinescu, „este întîiul versificator român cu intuiția valorii acustice a cuvîntului, care caută cuvîntul pentru ceea ce sugerează dincolo de marginile lui noționale și face din vers o singură arie. Bolintineanu e auditiv și mecanic și asta duce mai aproape de poezia modernă" *(Istoria literaturii române,* p. 226).

De multe ori s-a făcut afirmația că legendele istorice ale lui D. Bolintineanu s-au demonetizat prin prea deasa lor recitare în școli, serbări etc. Credem că nu aceasta a determinat, în primul rînd, subestimarea poetului, ci modul mecanic, stereotip în care au fost recitate legendele istorice, denaturîndu-se caracterul muzical, cantabil al versurilor lor. Așa cum constata I. Negoițescu, „urmașii s-au obișnuit să vadă în Bolintineanu un stihuitor facil și desuet, adeseori chiar rizibil, ale cărui apologii istorice cu cinematică desfășurare se pretează de minune la parodie".

Din păcate, legendele istorice au fost parodiate chiar de către unii scriitori prestigioşi. Amintim că, sub pseudonimul Puang-Hon-ki, B. P. Hasdeu publică parodia *Favorita sau O noapte din februariu descrisă de D. Bolintineanu,* în *Satyrul,* an. I, nr. 3, 20 februarie 1866, p. 2 ; I. L. Caragiale scrie *Paşa din Silistra,* apărută în cadrul articolului *Cum scria Bolintineanu,* în *Luceafărul,* an. XI, nr. 14, 1 aprilie 1912, p. 279 ; iar G. Topîrceanu compune *Mihai Viteazul şi turcii,* publicată în *Viaţa românească,* an. X, nr. 1-2-3, ianuarie-februarie-martie 1916, p. 287 şi inclusă apoi în volumul *Parodii originale.* Aşa cum demonstrează tot I. Negoiţescu, parodiile după poeziile lui D. Bolintineanu trebuie privite ca manifestări incongruente, fortuite, făcute din spirit de amuzament, ele nereflectînd adevărata substanţă a liricii poetului. „Cine află răgazul de a se pierde în prea abundenta vegetaţie a versificărilor bolintinene — remarcă I. Negoiţescu — poate avea surpriza şi încîntarea să descopere la un moment dat în peregrinarea — sau mai bine zis explorarea — sa un ţărm însorit, scăldat de ape limpezi, în ale căror unde se oglindeşte cerul poeziei însăşi." Cu justeţe, I. Negoiţescu vede în D. Bolintineanu „un premergător al lui Eminescu" şi, totodată, „un precursor al lui Macedonski şi, în cele din urmă, pe iniţiatorul de forme, de *sonuri* poetice care aveau să se realizeze în celălalt veac, odată cu Ion Pillat, cu Mateiu Caragiale, cu Ion Barbu". Căci, argumentează criticul, „se întîmplă ca frumoase versuri, frînturi de poem ale lui Bolintineanu, să strălucească de o prospeţime şi de o candoare ce le îmbracă într-un smalţ mai pur decît al versurilor poeţilor rafinaţi dintre cele două războaie" (*Bolintineanu şi sonurile poeziei moderne,* în vol. *Scriitori moderni,* Bucureşti, Editura pentru literatură, 1966, p. 13).

Viabilitatea perenă a mesajului patriotic transmis de legendele istorice este confirmată şi de Eugen Simion : „Valoarea poemelor e dată de acele cîteva versuri memorabile despre libertate şi demnitate" pe care „le citim şi azi cu emoţie" (*Dimitrie Bolintineanu,* în vol. *Dimineaţa poeţilor,* Bucureşti, Cartea Românească, 1980, p. 171).

## CEA DE PE URMĂ NOAPTE A LUI MIHAI CEL MARE

Publicată în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. X, nr. 26, 30 iunie 1847, p. 212. Inclusă în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), unde este datată : „1846" şi *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865), aici nemaifiind datată. În schimb, în notele finale ale primului volum din această ediţie se precizează : „Ea este scrisă în 1846 la Paris". Totodată se menţionează că „D. Aman, un june pictor ce dă cele mai frumoase speranţe, a făcut un tablou din această legendă". Pornind probabil de la această informaţie, N. Iorga arăta că poezia „avu un mare răsunet şi inspiră un frumos desemn al lui Aman, pictorul epocei următoare, ce păstra cultul lui Bolintineanu" (*Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea,* Bucureşti, Minerva, 1908, vol. II, p. 189).

În *Note la volumul I* al ediţiei din 1865, confirmîndu-se un fapt caracteristic ciclului de *Legende istorice,* şi anume că „Mihai Viteazul, favoritul românilor din Valachia, fuse eroul ce poetul Dim. Bolintineanu cîntă mai cu simpatie", este evocată o iniţiativă interesantă luată de poet în perioada în care a deţinut funcţia de ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, dar nefinalizată de succesorul său. Dimitrie Bolintineanu „ceru de la Adunare un credit ca să se aducă capul lui Mihai Viteazul de la monastirea Dealul la Bucureşti, unde să i se facă un monument. Camera trecută votă de urginţă cu aplaude. Vedem însă cu destulă durere că următorii d-lui Bolintineanu la acel minister nu au executat acel vot naţional ! Se temură ei să nu supere susceptibilităţile inamicilor măririi trecute a românilor ? O, săracă, săracă Ţară Românească ! Tu eşti destinată a nu putea trăi decît de viaţa trecutului prin suvenire !"

Poezia *Cea de pe urmă noapte a lui Mihai cel Mare,* ca şi multe altele, infirmă opinia unor critici şi istorici literari că lui Dimitrie Bolintineanu i-ar fi lipsit conştiinţa artistică. Cel ce parcurge atent volumele poetului, în succesiunea lor cronologică, constată uşor netemeinicia acestei afirmaţii. Dacă ar fi fost lipsit de conştiinţă artistică, atunci n-ar mai fi fost animat de dorinţa de a-şi perfecţiona necontenit expresia poetică, nu şi-ar mai fi revizuit şi modificat niciodată versurile. Cercetînd modul în care D. Bolintineanu a transferat o seamă de poezii dintr-un volum într-altul, comparînd structura, substanţa şi forma acestor poezii, în diferitele lor variante, ne convingem lesne că poetul realiza aceste modificări, adesea esenţiale, sub impulsul unei

treze conştiinţe artistice. Numai un poet autentic, înzestrat cu o conştiinţă artistică, poate fi preocupat permanent de îmbunătăţirea versurilor sale, de aprofundarea ideilor şi sentimentelor exprimate, de lărgirea şi clarificarea viziunii, a mesajului pe care-l transmit, de perfecţionarea mijloacelor de expresie. În acest sens, comparaţia între versiunea iniţială a poeziei *Cea de pe urmă noapte a lui Mihai cel Mare*, a ediţiei din 1847, şi cea definitivă, a ediţiei din 1865, este concludentă. Această operaţie a întreprins-o C. Cruceru, în studiul *Despre stilul scrierilor lui D. Bolintineanu*, apărut în *Limbă şi literatură*, vol. X, 1965, p. 282, în care relevă: „Intervenţiile lui Bolintineanu depăşesc simpla intenţie de îngrijire a versului, atenţia lui se îndreaptă în sensul amplificării potenţialului artistic al cuvîntului, al sporirii forţei sale expresive. Aşa, de exemplu, în înlocuirea construcţiei *poartă lanţul*, din versurile apărute în ediţia de la 1847: «Cei ce *poartă lanţul* şi-a trăi mai vor / Merită să-l poarte spre ruşinea lor», prin *rabdă jugul*, în ediţia de la 1865: «Cei ce *rabdă jugul* şi-a trăi mai vor / Merită să-l poarte spre ruşinea lor», nu numai că contribuie la adîncirea contrastului dintre cele două propoziţii care alcătuiesc primul vers, însă justifică şi scoate în relief cu mai multă pregnanţă, concluzia din versul al doilea care dobîndeşte în felul acesta delimitări sigure de veritabilă sentinţă."

## PREDA BUZESCU

Publicată în *România literară*, an. I, nr. 3, 15 ianuarie 1855, p. 39. Inclusă în ediţiile din 1855 şi 1856.

Poezia a fost apreciată pentru plasticitatea şi dinamismul naraţiunii. Într-adevăr, D. Bolintineanu surprinde excelent manifestările exterioare, gestica, descrie în culori vii atmosfera, introduce detalii concrete şi semnificative, într-o desfăşurare rapidă. Lupta lui Preda Buzescu cu nepotul hanului tătărăsc e zugrăvită în versuri de mare concentrare epică, sugerînd vizual şi auditiv încleştarea forţelor, tensiunea dramatică răsfrîntă în ambianţa înconjurătoare şi în fizionomiile lor, zgomotul armelor. În studiul *Dimitrie Bolintineanu, între „plîngere" şi satiră*, din volumul *Confluenţe literare* (Bucureşti, Editura pentru literatură, 1966, p. 108), Cornel Regman insistă asupra acestei lupte „în înfăţişarea căreia poetul introduce elemente de fabulos popular, în vreme ce versul sugerează admirabil zăngănitul armelor şi ritmul tot mai accelerat al încleştării".



## MUMA LUI ŞTEFAN CEL MARE

Cu titlul *Ştefan cel Mare şi maica sa* a apărut mai întîi în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Bucovina*, an. II, nr. 23, 29 iulie 1849, p. 125. A fost reluată în ediţia din 1855, schimbîndu-i-se titlul în *Muma lui Ştefan cel Mare*, şi în ediţia din 1865, în ale cărei note finale sîntem informaţi că „din toate legendele istorice aceasta este aceea ce a putut să se coboare mai mult în populaţiune. Pusă în muzică, muzica singură a avut privilegiul să o introducă în coliba ţăranului şi să o tipărească în memoria sa, ceea ce nu poate face tiparul încă." Într-adevăr, prin intermediul melodiei, poezia a devenit extrem de cunoscută, fiind cîntată pretutindeni, multă vreme. În *Amintiri despre Costache Negri*, publicate în *Revista nouă*, an. II, nr. 11—12, decembrie 1889-ianuarie 1890, p. 444, A. Papadopol-Calimach menţiona că poezia lui D. Bolintineanu „se cînta odinioară de lăutari şi prin saloane, mai ales în Moldova". Se pare că muzica a fost compusă de Alexandru Flechtenmacher, deoarece la Cabinetul de stampe al Bibliotecii Academiei (cota III 3207) se află partitura ei, însă cu versurile traduse în limba germană: *Mutter Stephan's des Grossen. Gedich von Dimitrie Bolintineanu (Deutsch von A. Stern).* Bukarest, Druck u. Verlag J. Weiss.

Contemporanii poetului au preţuit în mod deosebit această poezie. I. A. Vaillant o traduce în limba franceză cu titlul *Etienne le Grand de Moldavie devant sa forteresse de Niamtz*, incluzînd-o în celebra sa antologie *Poésies de la langue d'or*, apărută la Paris, în 1851 (vezi şi N. Iorga: *Cea mai veche antologie românească în limba franceză*, în *Revista istorică*, an. XIII, nr. 1—3, ianuarie-martie 1927, p. 43). A fost apoi introdusă de Henry Stanley în *Rouman Anthology*, publicată la Hertford, în 1856 (vezi şi nota la poezia *Dilrubam* din ciclul *Florile Bosforului*). La noi, Titu Maiorescu a selectat-o pentru antologia „Junimii" (vezi nota la poezia *Furtuna* din ciclul *Florile Bosforului*).

Poezia *Muma lui Ştefan cel Mare* a fost judecată cu nedreaptă asprime de N. Iorga : „După ce ni se prezintă o execrabilă domniţă, pe a cărei faţă de păpuşă lipovenească *rozele* şi *crinii* se îmbină, ca de obicei, sîntem dureros impresionaţi cînd apar la miezul nopţii Ştefan cerşitorind la poartă, cu vorbele unui copil rătăcit, şi Elena-doamna prefăcută într-o megeră cu limba lungă" *(Poezia lirică a lui Bolintineanu*, în *Schiţe din literatura română*, vol. II, Iaşi, Editura librăriei Fraţii Şaraga, 1894, p. 33). Astăzi nu mai putem subscrie la opinia lui N. Iorga. Frumuseţea şi semnificaţia poeziei constau în momentul atît de dramatic al dialogului dintre domnitorul copleşit de dureri fizice şi morale şi neînduplecata sa mamă, în scena tulburătoare şi cu amplă rezonanţă a confruntării dintre două stări psihologice deopotrivă de intense. Versurile excelează prin solemnitate gravă, realizată cu economie de mijloace, printr-o desăvîrşită muzicalitate. Imaginile sînt precise şi pregnante, transpun ideea poetică direct, expresiile stilistice se disting printr-o remarcabilă amplitudine acustică, prin puterea de a sugera atmosfera nocturnă şi fiorul orelor tîrzii, pregătind cadrul adecvat unei întîmplări ieşite din comun. Rugămintea pe care Ştefan cel Mare o adresează mamei sale este străbătută de un autentic suflu uman, închide în ea amărăciune sufletească şi suferinţă fizică, relevînd un moment de dramatică depresiune din existenţa eroică a voievodului.

Trecerea de la rugămintea lui Ştefan cel Mare la răspunsul mamei sale e marcată discret şi sugestiv prin reacţia spontană, graţioasă şi firească a soţiei voievodului, concentrată într-un singur vers, însă elocvent pentru virtuozitatea poetului de a surprinde gestica personajelor, sub care intuim trăirile interioare. Desigur, mama domnitorului şi-a recunoscut fiul, însă răspunsul pe care i-l dă este o parabolă, are valoare simbolică. Substituirea aparentă, confundarea voită a lui Ştefan cel Mare cu un străin amplifică semnificaţiile majore ale răspunsului, ale atitudinii mamei sale. Viziunea poetului este subtilă. Apelînd la această substituire, evită respingerea dură a fiului de către mamă, într-un moment tragic, iar pe de altă parte creează climatul prielnic pentru ca replica severă a mamei să nu aibă nimic retoric, nimic exagerat, ci să fie cu adevărat generatoarea unui imbold patriotic.



## FERENTARUL

Publicată în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*, an. IX, nr. 49, 2 decembrie 1846, p. 391, cu menţiunea-dedicaţie : „Fragment dintr-un marş românesc vechi. D-lui I. Eliade". Inclusă în ediţiile din 1847, 1855 şi 1865. Aron Pumnul a reprodus-o în *Lepturariu rumânesc*, tom. IV, partea I, Viena, 1864, p. 411.

## FATA DE LA COZIA

Din Paris, unde s-a aflat la începutul exilului său politic de după revoluţia de la 1848, D. Bolintineanu îi expedia lui Vasile Alecsandri, la 6 octombrie 1851, mai multe poezii, printre care şi *Fata de la Cozia*, cu menţiunea : „Pentru foaia viitoare din Moldova" (Biblioteca Academiei R.S.R., ms. rom. 235, f. 118), adică pentru proiectata revistă *România literară*. Încă din toamna anului 1851, V. Alecsandri se dedicase cu pasiune pregătirii unei noi publicaţii literare, cu dorinţa de a reuni în paginile ei pe toţi scriitorii de talent, atît din Moldova, cît şi din Muntenia şi Transilvania, pentru a asigura astfel o dezvoltare armonioasă şi rodnică a literaturii române. Cu opt ani înainte de Unire, revista *România literară* simboliza şi preconiza, prin însuşi titlul ei, unitatea naţională. În ceea ce priveşte colaboratorii, Vasile Alecsandri s-a gîndit în primul rînd la bunii săi prieteni şi tovarăşi de idealuri, revoluţionarii de la 1848, în felul acesta putînd imprima revistei orientarea corespunzătoare necesităţilor şi aspiraţiilor fundamentale ale epocii. La 27 octombrie 1851 îi scria lui Ion Ghica, la Constantinopol : „Je pars dans quelques jours pour la Moldavie en emportant de Paris la ferme décision de fonder une feuille scientifique et littéraire. Je me suis mis déjà en quête d'articles et grâce à mes compatriotes poètes et prosateurs de Paris j'ai garni mon portefeuille assez rondement. Or, comme je ne saurais rien entreprendre sans t'en faire part, je m'empresse de te communiquer ce louable projet afin qu'il reçoive ta sanction accompagnée de plusieurs articles scientifiques" (cf. Nestor Camariano : *Primul număr al „României literare" din 1852 a lui Vasile Alecsandri*, în *Revista Fundaţiilor regale*, nr. 10, octombrie 1940, p. 132).

Primul număr al *României literare* a apărut în februarie 1852, dar a fost confiscat de cenzură. Timp de aproape un secol

s-a crezut că acest unic număr a dispărut cu desăvîrșire, toți istoricii literari care s-au referit la această chestiune bazîndu-se exclusiv pe informații adiacente (N. Cartojan : *O revistă literară în 1851*, în *Drum drept*, an. I, 1913, p. 141 ; I. Mirea : *Lupta pentru „România literară"*, în *Convorbiri literare*, an. LI, 1919, p. 382 ; N. Zaharia : *Vasile Alecsandri, viața și opera lui*, București, 1919, p. 42 ; G. Bogdan-Duică : *Vasile Alecsandri*, București, 1926 p. 165). Abia în 1940, Nestor Camariano a descoperit, într-o bibliotecă particulară, unicul număr din februarie 1852 al *României literare* (*loc. cit.*, p. 132). În acest număr, D. Bolintineanu a publicat, sub pseudonimul D. Valentin, începutul romanului *Manoil* și poezia *Fata de la Cozia*. Nicolae Bălcescu semnează, cu pseudonimul Conrad Albrecht, articolul *Răzvan-Vodă*. Numărul revistei a fost confiscat datorită tocmai scrierilor lui D. Bolintineanu și N. Bălcescu. Într-o scrisoare adresată lui A. Zane, la 2 iunie 1852, D. Bolintineanu îl înștiința : „Ți-am trimis o mică broșură din jurnalul ce s-a oprit la Moldova, din pricină că a scris într-însul Bălcescu supt numele de Conrad Albrecht și eu supt numele de Valentin" (cf. N. Cartojan : *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 465).

Poezia *Fata de la Cozia* a fost inclusă în edițiile din 1852, 1855 și 1865.

În *Note la volumul I* al ediției din 1865 se precizează că „această legendă fuse scrisă în Samos. Sujetul e tras dintr-o cronică bizantină". Henry Stanley a reprodus-o în *Rouman Anthology*, apărută la Hertford, în 1856 (vezi nota la poezia *Dilrubam* din ciclul *Florile Bosforului*).

Revizuindu-și opiniile din tinerețe, N. Iorga afirma că *Fata de la Cozia* „se ridică înspre culmile scăldate în aer limpede al adevăratei poezii" (*Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, vol. III, Vălenii de Munte, „Neamul românesc", 1909, p. 39).

## UN OSTAȘ ROMÂN ÎNCHIS PESTE DUNĂRE

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), cu titlul *Un prizonier român din închisoarea sa de pe malul Dunării la Nicopoli vede o porumbiță trecînd apa de la noi*. De aici a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XV, nr. 38, 1852, p. 152, cu titlul *Un prizonier român*. A fost reluată apoi în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855), cu titlul *Un ostaș român închis peste Dunăre*, și în ediția din 1865, cu același titlu. A fost inclusă de Henry Stanley în *Rouman Anthology*, apărută la Hertford, în 1856 (vezi nota la poezia *Dilrubam* din ciclul *Florile Bosforului*).



## MIRCEA LA BĂTAIE

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) și reluată în ediția din 1865.

## MIHAI SCĂPÎND STINDARDUL

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847). De aici a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XVI, nr.14, 8 aprilie 1853, p. 104. Reluată apoi în edițiile din 1855 și 1865.

G. Ibrăileanu aprecia că „e cea mai frumoasă baladă a lui Bolintineanu", conținînd „o siluetă admirabilă" (*Curs de istoria literaturii române moderne. Epoca Alecsandri*, în *Opere*, vol. VIII, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1979, p. 356). Într-adevăr, poezia atestă disponibilitatea lui D. Bolintineanu de a derula vertiginos acțiunea, reducînd compoziția la elementele absolut necesare, definitorii, comunicate direct, în esența lor, într-o succesiune dinamică. Secvențele au un ritm interior trepidant, se înlănțuie într-o gradație continuă, sugerînd admirabil temerara incursiune a lui Mihai Viteazul în tabăra adversă, salvarea stindardului și iuțeala fantomatică a galopului. Observăm în această poezie aceeași virtuozitate a poetului de a surprinde gestica și manifestările spontane, firești, cu ecouri vii în sensibilitatea cititorului. Finalul este revelator în acest sens, luminează dintr-odată tensiunea acumulată, o relaxează printr-un gest de mare naturalețe omenească, redînd convingător și emoționant comuniunea ce se stabilește între domnitor și calul credincios care l-a ajutat să-și împlinească o sfîntă misiune.

## MIRCEA CEL MARE ŞI SOLII

Apărută în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847). De aici a fost reprodusă în *Bucovina*, an. II, nr. 16, 27 mai 1849, p. 81. Reluată apoi în ediţiile din 1855 şi 1865. Aron Pumnul a inclus-o în *Lepturariu rumânesc*, tom. IV, partea I, Viena, 1864, p. 413, iar Titu Maiorescu a selectat-o pentru antologia „Junimii" (vezi nota la poezia *Furtuna* din ciclul *Florile Bosforului)*. În primul capitol din studiul *Poezia română. Cercetare critică (1867)*, discutînd despre „condiţiunea materială a poeziei", Titu Maiorescu emitea ideea că materialul poetului „se compune din imaginile reproduse ce ni le deşteaptă auzirea cuvintelor poetice", aducînd ca argument versurile lui D. Bolintineanu din poezia *Mircea cel Mare şi solii*. „Partea materială din ceea ce este frumos în această poezie — spunea Titu Maiorescu — sunt imaginile provocate în fantazia noastră prin cuvintele poetului : «Mircea încărcat de ani / ca un stejar ce-şi întinde braţe veştejite printre trestii, / ca un munte albit de ninsori de pe dealuri verzi» etc." *(Opere*, vol. I, ediţie critică, note, variante, indice de Georgeta Rădulescu-Dulgheru şi Domnica Filimon. Studiu introductiv de Eugen Todoran, Bucureşti, Editura Minerva, 1978, p. 10). Într-adevăr, una din calităţile esenţiale ale lui D. Bolintineanu constă în exprimarea metaforică şi mai ales aforistică. Portretizarea lui Mircea cel Bătrîn se realizează printr-o succesiune de metafore, comparaţii şi alegorii de fină substanţă poetică, sugerînd prin elemente contrastante prezenţa domnitorului de prestigioasă senectute în mijlocul forţelor tinere ale ţării. În acelaşi sens, N. Iorga admitea că D. Bolintineanu e „meşter în unele comparaţii ca acelea care deschid balada *Mircea şi solii" (Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea*, vol. II, Bucureşti, Minerva, 1908, p. 192).

## CĂPITANUL DE VÎNĂTORI

Apărută în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), cu titlul *Ceauşul de vînători*. Cu acelaşi titlu a fost reluată în ediţia din 1855. În ediţia din 1865 a fost inclusă cu titlul *Căpitanul de vînători.*



## MARIOARA

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855) şi reluată în ediţia din 1865. Titu Maiorescu a selectat-o pentru antologia „Junimii" (vezi nota la poezia *Furtuna* din ciclul *Florile Bosforului)*.

## DOAMNA LUI NEAGU

Publicată în *Ţăranul român*, an. I, nr. 25, 1862, p. 199. Inclusă mai întîi în volumul *Legende noi cu note din cronicele românilor*, Bucureşti, Tipografia lui Emanuel Poenescu, 1862, apoi în ediţia din 1865.

În notele finale ale acestei ediţii D. Bolintineanu preciza că personajul istoric evocat „este doamna lui Neagu care a zidit monastirea Curtea de Argeş, acest mic, dar rar şi unic monument al ţării noastre, în stil bizantin şi arab. El poate trece ca al treilea cap-d-operă printre monumentele Orientului de acest gen." În continuare, poetul îşi exprima, la modul polemic interogativ, nemulţumirea şi mîhnirea sa faţă de indiferenţa cu care reprezentanţii clerului şi ai oficialităţii vremii lăsau să se degradeze acest monument de artă, de valoare istorică : „Se zdrobeşte inima românului cînd vede acest monument, ce nu s-ar putea ridica astăzi cu zece milioane, ruinîndu-se ; şi cu toată marea avere a clerului, cu toate legatele înadins ale răposatului episcop de Argeş pentru a se repara, neluîndu-se nici o măsură pentru reparare ! Oare a murit în inima românilor orice simţiment pentru frumos, pentru mare, pentru artă, pînă a-l refuza chiar şi templului lui Dumnezeu ? Oare nu mai avem noi credinţă în viitorul ţării, ca să lăsăm ca monumentele ţării să se ruine ? Cine ne vede făcînd ceea ce facem ar crede neapărat că România are conştiinţa unei morţi apropiate şi nu mai cugetă decît a benchetui în ajunul perderii sele. O, generaţiune materialistă, mare va fi răspunderea ta înaintea lui Dumnezeu şi a viitorului !" În finalul notei, D. Bolintineanu dădea cîteva indicaţii asupra circulaţiei motivului folcloric transpus în poezia sa : „Este o legendă a lui Meşterul Manole apropiată la acest monument. Dar această legendă se povesteşte şi în Serbia apropiată la o biserică de acolo. Se mai sună şi în alte locuri ale Rumelii."

## CUPA LUI ŞTEFAN

Publicată în *Reforma*, an. IV, nr. 19, 1862, p. 73. Inclusă în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) şi în ediţia din 1865.

După cum se precizează în notele finale ale acestei ediţii, episodul istoric evocat a fost extras de D. Bolintineanu din *Letopiseţul Ţării Moldovei* al lui Ion Neculce, indicîndu-se „pag. 189, tom. 2", desigur ediţia lui Mihail Kogălniceanu, *Letopiseţile Moldovei*, apărută la Iaşi, în 1845. Legenda este narată de Ion Neculce în *O samă de cuvinte* (III). În notele finale ale ediţiei lui D. Bolintineanu din 1865, textul are unele prescurtări. Îl transcriem complet după ediţia îngrijită de acad. Iorgu Iordan: „Lăsat-au Ştefan-vodă cel Bun la mănăstirea Putna, după moartea lui, arcul lui şi un păhar, ce vorbiè călugării la mănăstire că este de iaspis, ce era în chipul marmurii albe şi al farfurii, ca să fie întru pomenire la sfînta mănăstire. Şi arcul l-au fost trăgînd cu vîrtej. Şi la vremea lui Constantin Cantemir-vodă, fiind răscoale, au vinit nişte căzaci cu leşi, cu moldoveni joimiri, vrînd ca să jecuiască ce ari găsi în mănăstire. Deci fiind un turnu cu bună tărie, nu putè să jecuiască. Deci au dzis călugărilor să dè turnul, că nu vor lua a mănăstirii nemică. Iar călugării, necredzînd, nu vrè să dè turnul. Iar acei căzaci cu leşi şi cu moldoveni îndată au aprinsu mănăstirea, iar călugării, vădzind că aprind mănăstirea, îndată au dat turnul. Atunce, îndată, avînd puşci de apă, acei căzaci, leşi şi moldoveni, au stînsu focul. Deci atunce au jecuit tot din turnu ce au fost a boieri şi a neguţitori, iar a mănăstirii n-au luat nemică, fără numai arcul lui Ştefan-vodă. Iar păharul au fost pănă la a triia domnie a lui Mihai Racoviţă-vodă. Şi scoţindu-l din turnu un egumen, pre anume Misail Chisiliţă, şi vrînd să se fălească, au băut la masă cu acel păhar a lui Ştefan-vodă, cu nişte slugi boiereşti, ce era zlotaşi. Şi bînd mult cu acel păhar, s-au îmbătat şi, fiind beţi, au stricat un lucru scumpu domnescu şi de minune ca acela" (Ion Neculce: *Letopiseţul Ţării Moldovei*, Bucureşti, Editura Minerva, 1975, p. 12).

În poezia sa, D. Bolintineanu dă legendei lui Ion Neculce un alt final, moralizator, în spiritul eticii şi demnităţii naţionale. După opinia lui Ion Roman, în acest final al poeziei lui D. Bolintineanu poate fi sesizată influenţa lui Goethe, cu motivul cupei regelui din Thule. Poetul nostru şi-a încheiat poezia „cu gestul patetic al monarhului din balada cîntată de Margareta în *Faust* [...]. Bătrînului rege din Thule, cupa îi amintea o dragoste de demult; egumenului, un trecut glorios sub un domnitor viteaz" (*Ecouri goetheene în cultura română*, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 59).

## SORA ANA

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) şi reluată în ediţia din 1865, în ale cărei note finale se arată că subiectul poeziei „este un fapt menţionat în cronicele ţărei".

## DANIEL SIHASTRU

Publicată în *Reforma*, an. IV, nr. 14, 1862, p. 53. Inclusă în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) şi reluată în ediţia din 1865, în ale cărei note finale se reproduce textul legendei lui Ion Neculce din *O samă de cuvinte*, care l-a inspirat pe D. Bolintineanu, după ediţia lui Mihail Kogălniceanu: „Ştefan-vodă mergînd de la Cetatea Neamţului în sus spre Moldova, a mers spre Voroneţ, unde trăia un părinte sihastru anume Daniel, şi bătînd Ştefan-vodă în uşa sihastrului să-i descuie, a răspuns sihastrul: să aştepte Ştefan-vodă afară pînă va isprăvi ruga, şi după ce şi-a isprăvit sihastru ruga, l-au chemat în chilie pe Ştefan-vodă şi s-au ispovedit Ştefan-vodă la dînsul, şi a întrebat Ştefan-vodă pe sihastru ce va mai face că nu poate să mai bată cu turcii. Închina-va ţara la turci au ba? Iar sihastru a zis să nu o închine că războiul este al lui, numai după ce va izbîndi, să facă o monastire acolo în numele Sfîntului George... Deci a şi purces Ştefan-vodă în sus pe la Cernăuţi şi pre la Hotin şi au strîns oaste fel de fel de oameni şi au purces în jos. Iar turcii, înţelegînd că va să vie Ştefan-vodă cu oaste în jos, au lăsat şi Cetatea Neamţului d-a o mai bate şi au început a fugi spre Dunăre, iar Ştefan a început a-i goni pînă îi trecu Dunărea."

Titu Maiorescu a selectat poezia pentru antologia „Junimii" (vezi nota la poezia *Furtuna* din ciclul *Florile Bosforului*), con-

siderînd-o, credem, o splendidă colecție de aforisme cu sens patriotic, transpuse într-o succesiune logică și gradată, înlănțuindu-se și motivîndu-se reciproc, fără nici o stridență retorică. Expresiile aforistice nu sînt apodictice, ci sînt construite cu subtilitate și nuanțare lirică, utilizînd cu precădere antinomiile, situațiile contrastante, punînd în lumină raportul dintre o circumstanță dată și reversul ei.

## FIASTRII

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și reluată în ediția din 1865, în ale cărei note finale se explică: „Fiastrii, fii vitregi, expresiune veche".

## ÎNTOARCEREA LUI MIHAI

Publicată în *Reforma,* an. IV, nr. 22, 1862, p. 85. Inclusă în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și în ediția din 1865, în ale cărei note finale se indică sursa documentară din care s-a inspirat D. Bolintineanu: „Această legendă este un fapt istoric povestit în cronica lui Șincai la viața lui Mihai".

## MIRON COSTIN

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și reluată în ediția din 1865.

În ambele ediții e reprodus pasajul respectiv din *Letopisețul Țării Moldovei* al lui Ion Neculce, pe care se bazează poezia lui D. Bolintineanu: „La veleatul 7200, în luna decembrie, Cantemir-vodă tăiat-a pre Miron Costin ce a fost logofăt mare și pe frate-său Velicico ce au fost vornic mare, dîndu-le vină că s-au ridicat pre domnie asupra lui; însă Miron logofătul nefiind în Iași în acea dată, ci la țară la un sat al lui, ce s-a fost tîmplat de i-au fost murit jupîneasa, ce vrînd să o astruce, iată a sosit și la el de la Cantemir-vodă armașul al doilea Racoviță, cu un steag de lefegii, ca să-l ducă la Iași, ci el se ruga să aibă păsuială pînă și-o îngropa jupîneasa, și să purceadă, și fiind așa iată



de sîrg a sosit Macri cu poruncă în ce loc îl va afla, acolo să-i taie capul, și după poruncă așa într-acelaș ceas i-a tăiat capul și l-a astrucat împreună cu jupîneasa lui."

## MONASTIREA PUTNA

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și reluată în ediția din 1865.

Subiectul poeziei a fost luat de D. Bolintineanu tot din *O samă de cuvinte* (XXVII), în ambele ediții reproducînd, în note, textul lui Ion Neculce: „Vasile-vodă aproape de mazîlie au greșit lui Dumnezeu că i s-a întunecat mintea spre lăcomie de au stricat monastirea Putna, gîndind că va găsi bani, și n-au găsit. Și s-a apucat să o facă din nou iarăși precum au fost; dar i-au luat Dumnezeu domnia și n-au izbutit."

Titu Maiorescu a selectat poezia pentru antologia „Junimii" (vezi nota la poezia *Furtuna* din ciclul *Florile Bosforului).*

## GHINEA GRECUL

Publicată în *Țăranul român,* an. I, nr. 23, 1862, p. 124. Reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XXV, nr. 27, 1862, p. 215, și în *Concordia* (Pesta), nr. 36, 18 mai 1862, p. 142. Inclusă în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și în ediția din 1865.

## ȘTEFĂNIȚĂ-DOMNUL

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și reluată în ediția din 1865.

## MIHAI LA PĂDURARUL

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862) și reluată în ediția din 1865.

## COZIA

Apărută în volumul *Bătăliile românilor*, Bucureşti, Tipografia naţională a lui I. Romanow et Comp., 1859, şi reluată în ediţia din **1865.**

## OGOGENII

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) şi reluată în ediţia din 1865.

## BOGDAN ÎN POLONIA

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) şi reluată în ediţia din 1865.

De data aceasta subiectul nu mai este luat de poet din Ion Neculce, ci din cronica lui Grigore Ureche, pasajul respectiv fiind reprodus în ambele ediţii : „După multe solii ce trimisese Bogdan-vodă la craiul leşesc pentru sora-sa Elisafta, pre care o au cerşut, şi văzînd că nu va să i-o dea, a socotit că are vreme să-şi răscumpere ruşinea sa despre craiul leşesc cu sînge nevinovat şi a început a strînge oaste. Bogdan-vodă a pripit cu oaste şi a trecut apa Nistrului vineri, iunie 29 şi a intrat la ruşi în Podolia, sîmbătă a sosit la Cameniţă şi de acolo a slobozit oastea să prade ţara... Deci arzînd şi prădînd ţara, a tras la Liov şi a bătut tîrgul şi puţin de nu l-a dobîndit şi spun că singur Bogdan-vodă a lovit cu suliţa în poarta Liovului, care semn se cunoaşte şi astăzi şi nici leşii nu-l tăgăduiesc..."

## NĂVALA LUI ŢEPEŞ

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) şi reluată în ediţia din 1865.

## APA BÎRSEI

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) şi reluată în ediţia din 1865.



## GROZEA VORNICUL

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) şi reluată în ediţia din 1865.

## MIHAI REVENIND DE LA DUNĂRE

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) şi reluată în ediţia din 1865.

## DOMNUL MAVROGHENI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## HAN-TĂTAR

Apărută în volumul *Legende sau basne naţionale în versuri*, Bucureşti, Librar-editor Christ. Ioanin et. Comp. Romanow, 1858, şi reluată în **ediţia din 1865.**

## ROSSANDRA

Cu titlul *Dochiţa* a apărut în *România literară*, an. I, nr. 13, 9 aprilie 1855, p. 162. Cu acelaşi titlu a fost inclusă în ediţia din 1855 şi apoi, cu titlul *Rossandra*, în ediţia din 1865.

Poezia nu s-a bucurat de aprecieri pozitive, mai ales pentru faptul că punea într-o lumină nefavorabilă figura lui Ştefan cel Mare. De pildă, Aron Densuşianu arăta că începutul poeziei „este foarte palid, molatic şi lungit", adăugînd : „Este adevărat că toate acestea s-ar părea că simbolizează moliciunea petrecerilor lui Ştefan, însă tocmai aceasta nu se uneşte în fond cu caracterul lui Ştefan şi cu atît mai puţin cu răpedea şi energica lui deşteptare, unde apare oarecum numai mişcîndu-se şi suflînd, şi pe inamic îl vedem deodată fugind în toate părţile" (*Poeziele lui*

D. *Bolintineanu*, în *Cercetări literare*, partea II, Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1887, p. 339).

## BÎRLAD

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) și reluată în ediția din 1865.

Subiectul este extras din cronica lui Grigore Ureche, pasajul respectiv fiind reprodus în notele ambelor ediții : „În anul 6983, sultanul Mehmet, înarmînd oaste 120.000 de oameni, și oaste tătărască și oaste muntenească, a trimis asupra lui Ștefan-vodă ; iară Ștefan avînd oaste gata 40 de mii moldoveni, 2000 leși și unguri, le-au ieșit înainte din sus de Văslui, la Podul Înalt, pre care i-a biruit pe Ștefan-vodă... așa i-a coprins pe turci o negură, cît nu se vedea unul cu altul, și Ștefan tocmise puțin oameni, despre lunca Bîrladului, ca să-i amăgească cu buciume și cu trîmbițe. Dînd semn de război, atuncea oastea turcească, întorcîndu-se la glasul buciumelor și împedecînd-o și apa și lunca și acoperind-o și negura, tăia și sfărăma ca să treacă, la glasul buciumelor ; iar din dos i-au lovit Ștefan-vodă cu oaste tocmită, în zece zile ale lui genarie... Ce așa turcii în desime tăindu-se, mulți au perit, și mulți prinseră vii pedestrime, ci pre aceia pre toți i-au tăiat, unde pre urmă movile de cei morți au strîns și mulți pași și sangiaci au perit... Și steaguri mai mult de o sută au luat... Mai scrie Ion Stricovschi, cart. 20... La o sută de mii de trupuri să fi căzut într-acel război... că a văzut cu ochii lui grămezile de oase, unde au fost acel război, viind din țara turcească în anul de la Christ 1575 etc."

Pe bună dreptate, I. Negoițescu apreciază această poezie pentru sonurile ei baladești, caracteristice lui D. Bolintineanu, subliniind : „În ritmul sprinten și gracil, ca mersul gazelelor întipărit pe nisip, ritm ce îi e atît de propriu, Bolintineanu redă cu egală dezinvoltură grandoarea și somptuozitatea baladescă" (*Bolintineanu și sonurile poeziei moderne*, în *vol. cit.*, p. 53).

## BAIA

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) și reluată în ediția din 1865.



## CODRU COSMINULUI

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859). De aici a fost reprodusă în *Dîmbovița*, an. II, nr. 12, 25 noiembrie 1859, p. 47, și apoi inclusă în ediția din 1865.

Așa cum se menționează în notele finale din primul volum al acestei ediții, D. Bolintineanu s-a inspirat din cronica lui Grigore Ureche.

Ion Pillat aprecia în mod deosebit „descrierea luptei din partea a treia din *Codru Cosminului*, cu versul său rupt, sfărîmat, colțuros, precipitat, ca înseși stîncile ce se prăbușesc de pe culmi peste polonii din văi" (*Un destin poetic : D. Bolintineanu*, în vol. *Tradiție și literatură*, București, Casa școalelor, 1943, p. 160).

## ȘTEFAN LA MOARTE

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859) și reluată în ediția din 1865.

## DUMBRAVA ROȘIE

Apărută în *Bătăliile românilor* (1859). De aici a fost reprodusă în *Dîmbovița*, an. I, nr. 8, 5 noiembrie 1858, p. 31, și apoi reluată în ediția din 1865.

## MARIA PUTOIANCA

Publicată în *Buciumul*, an. I, nr. 12, 9 februarie 1863, p. 47. Reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XXVI, nr. 5, 1863, p. 40, și în *Dîmbovița*, an. VI, nr. 65, 13/25 noiembrie 1864, p. 260. Inclusă în ediția din 1865, în ale cărei note finale, din primul volum, se precizează : „Era o jună română foarte vitează ce se bătu contra turcilor. Istoricul N. Bălcescu vorbește de acest fapt în istoria lui Mihai."

Pornind de la această poezie, Ion Pillat făcea cîteva observații interesante referitoare la prezența personajelor istorice feminine în lirica lui D. Bolintineanu și la viziunea inedită asupra acestora, servind ulterior drept model altor poeți reprezentativi

ai epocii : „Altă latură a *Legendelor istorice*, despre care ni se pare că nu s-a insistat destul, e felul cum ne apar în ele personagiile feminine. Printr-o curioasă inversare a rolurilor firești, Bolintineanu ne arată acolo cu precădere femei, dar mai ales fecioare (vezi : *Fata de la Cozia, Han-tătar, Maria Putoianca, Fecioara de la Prut* și altele), înzestrate cu un caracter oțelit, cu o voință și un curaj viril, care le fac să încingă paloșul, să îmbrace haina de zale și coiful războinicului, luînd parte activă și sîngeroasă la lupte [...]. Această concepție a femeii-erou, a fecioarei-voinic — cu suflet sălbatic și bărbătesc, dar cu o înfățișare fizică turburător de plăpîndă —, introdusă de Bolintineanu în poezia română, a găsit imitatori, la Alecsandri (în *Dan căpitan de plai*, tovarășul lui Ursan : Fulga, «voinicul ce poartă busuioc») și la B. P. Hasdeu (Magda lui Arbure)". Pe bună dreptate, Ion Pillat trage concluzia că „Bolintineanu și aici rămîne un precursor" *(op. cit.*, p. 160).

DRAGOMIR SAU CETATEA LUI RADU NEGRU

Publicată în *Dîmbovița*, an. VI, nr. 46, 30 august/1 septembrie 1864, p. 184. Inclusă în ediția din 1865.

MUMA LUI MIHAI

Publicată în *Buciumul*, an. I, nr. 8, 26 ianuarie 1863, p. 31. Inclusă în ediția din 1865.

*

Notele finale din primul volum al ediției din 1865, referitoare la ciclul de *Legende istorice*, se încheie cu această caracterizare de ansamblu, relevînd noutatea și originalitatea poeziilor respective în literatura română din acea epocă, marea lor popularitate și rolul pe care l-au îndeplinit în trezirea și afirmarea conștiinței naționale : „Aceste poezii de un gen cu totul nou în limba română fură gustate de români. Ele mai mult decît celelalte fuseră puse în muzică și cîntate de popor. Pentru că poporul găsi în ele o vînă națională, răsfrîngerea inimii lui năbușite de epocele de tiranie, de corupțiune și de degradare națională."



## BASME

Ca substanță și structură, poeziile grupate în ciclul *Basme* se înscriu în sfera baladei fantastice, D. Bolintineanu fiind adevăratul întemeietor al genului în literatura română.

Abordînd balada fantastică, încă din prima perioadă a activității sale literare, cu multe realizări remarcabile, D. Bolintineanu se încadra pe una din coordonatele fundamentale ale romantismului european, cu largi răsfrîngeri și în literatura română. Balada fantastică este un produs specific al romantismului, structural deosebită de balada evului mediu. Istoria literaturii universale a înregistrat două genuri de balade, balada sudică și balada nordică, aceasta din urmă stînd la baza celei romantice. Balada sudică își avea originea în lirica provensală, desemnînd, prin însăși etimologia și funcția ei, o poezie cu formă fixă, scurtă, care se cînta și dansa. Era alcătuită din trei sau cinci cuplete, cu un refren care se repeta după fiecare strofă, în versuri de 8 sau 10 silabe. În lucrarea *G. A. Bürger et les origines anglaises de la ballade littéraire en Allemagne* (Paris, Hachette, 1889, p. 14), G. Bonet Maury precizează : „En effet «ballar» en provençal, «ballare» en italien et «baller» dans l'ancien français signifient danser et spécialement danser des rondes. Les historiens de la littérature provençale nous enseignent que la «ballade» était une chanson destinée à faire danser une ronde. Elle consistait généralement en trois strophes et était précédée d'un thème, qui était ramené dans le refrain à la fin de chaque strophes. Ce refrain était parfois accompagné de gestes et d'une sorte de mimique exécutée par les danseurs ou les danseuses." Reprezentanții de seamă ai baladei sudice au fost François Villon, în secolul al XV-lea, și Clément Marot, în prima jumătate a secolului al XVI-lea, practicînd aceeași baladă scurtă, cu forme fixe. În studiul care însoțea ediția *Balladenbuch-chois de ballades allemandes* (Paris, Garnier, 18[illegible], p. VII), J. Kont sublinia : „La ballade de Villon et de Marot est un petit poème composé de trois strophes, de huit ou dix vers, où les mêmes rimes reviennent dans les trois couplets selon une ordre déterminee et ou chaque strophe finit par un refrain ; le poème se termine par un envoi formé d'un quatrain."

În secolul al XVII-lea, genul baladei sudice a căzut în desuetudine, a fost ridiculizat și discreditat îndeosebi de Boileau (*Art. poétique*, chant II) și Molière (*Les Femmes savantes*, acte III, scène V).

Spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, sub zorile romantismului, apare însă un nou gen de baladă — balada nordică —, mai întîi în Anglia, apoi în Germania, de unde se răspîndește și în Franța, iar de aici în răsăritul Europei. Balada nordică, fiind o emanație a romantismului, are o structură total liberă de orice formă fixă, se bazează pe o imaginație bogată și mai ales își trage seva inspirației din surse folclorice. În *Le Mouvement romantique* (Paris, Vuibert, 1923, p. 77), Paul van Tieghem relevă : „Un des traits dominants du romantisme, en Angleterre et en Allemagne, c'est la rupture avec la tradition érudite gréco-latine et le retour aux sources nationales de la poésie et du drame : mythologie celtique ou germanique, folklore, légendes epiques, chants populaires, contes populaires". Punctul de plecare al baladei nordice, ce va fertiliza balada romantică, se află în culegerea lui Thomas Percy, *Reliques of ancient English poetry*, apărută în 1765, care a înscris un moment deosebit de important, descoperind producția geniului popular, prin publicarea vestitelor balade engleze și scoțiene. Pe lîngă forma liberă, aceste balade aduceau elemente cu totul noi, atît de potrivite cu noua sensibilitate și viziune romantică, promovînd macabrul, miraculosul și fabulosul de esență folclorică, miturile legendare și superstițiile, localizînd acțiunile în spațiul național, cu personaje extrase din istoria proprie. Acestea devin și atributele caracteristice ale baladelor romantice engleze publicate de Chatterton, Wordsworth și Coleridge, Walter Scott, Southey.

Culegerea lui Thomas Percy a avut un puternic ecou și în Germania, unde e tradusă în 1767, deci la numai doi ani de la apariția ei. Baladele engleze dinamizează spiritele tinerilor reprezentanți ai mișcării „Sturm und Drang", predicînd întoarcerea la izvoarele poeziei populare. În această direcție, un moment de hotărîtoare însemnătate l-a înscris Herder, prin culegerea *Stimmen der Völker in Liedern*, apărută în 1779, orientînd poezia spre sursele naționale și folclorice ale mai multor popoare. Romanticii germani adaugă la atributele baladei nordice un element nou, esențial, care le este propriu, original, și anume elementul fantastic. Sintetizînd experiența romantismului european, în acest sens, Henri François Bauer sublinia, în studiul *Les Ballades de Victor Hugo* (Paris, Les Presses Modernes, 1935, p. 16) : „Le merveilleux féerique et le genre «sombre» ou «noir» caracterisaient la ballade anglo-écossaise. Les Allemands, de leur côté, auront un genre analogue, le «fantastique», qui leur sera réellement propre. Malgré les influences aglaises, la ballade romantique allemande demeure donc une création originale."



Întemeietorul baladei romantice germane și cel mai de seamă reprezentant al ei, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, este Bürger. El creează capodopera genului, balada *Lenore*, în 1774, excelînd în primul rînd prin introducerea elementului fantastic, supranatural, printr-o imaginație îndrăzneață, o vie spontaneitate, prin sensul muzical, cuceritor al versurilor. Balada romantică germană este continuată apoi și dezvoltată de Goethe, Uhland, Schiller, Wieland, caracterizîndu-se, în ansamblu, prin încordare dramatică, prin tensiune maximă și o mare forță emotivă.

Balada romantică franceză, pe care o va cunoaște nemijlocit Dimitrie Bolintineanu, ia naștere sub înrîurirea baladei romantice germane, la începutul secolului al XIX-lea. Încă din 1813, în cartea *De l'Allemagne*, M-me de Stael acordă un larg spațiu lui Bürger, Goethe și Schiller, elogiindu-i, recomandîndu-i poeților francezi de a-i lua drept model. O primă adaptare în limba franceză a baladei *Lenore* realizează S.A.D. de la Madelaine, în 1811. Caracterul fantastic și macabru al baladei lui Bürger a fost elementul cel mai important asimilat de romanticii francezi, corespunzînd stării lor de spirit, atmosferei specifice momentului respectiv, cum ne informează F. Baldensperger în studiul *La „Lenore" de Bürger dans la littérature française*, inclus în volumul *Etudes d'histoire littéraire* (Paris, Hachette, 1907, p. 151) : „outre une forme qui devoit paraître singulièrement neuve et dramatique, cette aventure du cavalier qui s'arrête à minuit sous les fenêtres de sa fiancée, le prend en croupe et l'entraîne en une galopade effrénée jusqu'au lointain cimetière où il se révèlle squelette, répondait bien aux prédilections du moment." Balada *Lenore* s-a bucurat de un larg răsunet în Franța, a fost tradusă de mai multe ori, cea mai valoroasă transpunere realizînd-o Gérard de Nerval. Evident, o înrîurire fertilă au exercitat și baladele lui Goethe și Schiller, traduse de numeroase ori în Franța, la începutul secolului al XIX-lea (cf. F. Baldensperger : *Goethe en France*, Paris, Hachette, 1904 ; Edmond Eggli : *Schiller et le romantisme français*, Paris, J. Gamber, 1927 ; Edmond Duméril :

*Lieds et ballades germaniques traduits en vers français*, Paris, H. Champion, 1934). În aceste împrejurări se afirmă balada romantică franceză, întemeietorul ei fiind Victor Hugo, care publică volumul *Odes et ballades*, în 1826, precizînd în prefață că acestea sînt „tableaux, rêves, scènes, récits, légendes superstitieuses, traditions populaires".

De bună seamă, baladele lui Victor Hugo au avut o largă audiență la poeții români din prima jumătate a veacului al XIX-lea, fiind traduse integral de Constantin Negruzzi, în 1845. În ceea ce-l privește pe Dimitrie Bolintineanu, ecoul cel mai puternic l-a avut asupra sa balada romantică germană, prin filieră franceză. Cavalcada nocturnă din *Mihnea și baba* descinde direct din balada *Lenore* a lui Bürger. Pe bună dreptate, G. Călinescu l-a definit pe Dimitrie Bolintineanu drept „un Bürger al nostru", subliniind : „Poeziile strînse sub titlul de *Basme* sunt propriu-zis niște balade în felul celor ale lui Bürger și Uhland, cu acțiunea într-un ev cețos sau fabulos, în general cavaleresc, conținînd un amestec de macabru, fantastic și supranatural, cînd nu tratează cel puțin desfășurarea unui destin întunecat. În aceste compuneri, înrîurirea germană este neîndoielnică, măcar mijlocit, ca și la Alecsandri, care va fi fost și el un model, dar Bolintineanu are meritul de a fi încercat să potrivească balada germanică la teritoriul dacic" *(Istoria literaturii române*, p. 221).

Ca formulă, decor, personaje și situații, balada fantastică a lui D. Bolintineanu se aseamănă cu balada fantastică germană, avînd aceeași înclinare spre sinistru, demonic și macabru. Cu toate acestea, baladele poetului nostru au un evident timbru particular, substanța fantastică avînd un pregnant caracter autohton, fiind extrasă din basme, legende, eresuri și mituri specifice solului nostru, care au asigurat o tratare în spirit național. Acest fapt l-a relevat cu pregnanță G. Dem. Teodorescu, arătînd că „în balade și basme ele știu păstra caracterul național, cu acea suavitate a vechimii credințelor, cu acel respect al bărbăteștilor datine și înclinațiuni ale românilor" *(Dumitru Bolintineanu*, în *Românul*, an. XVI, 21—22 august 1872, p. 702). În *Note la volumul I* al ediției din 1865, poetul însuși preciza că baladele sale au prelucrat motive care circulau oral și care erau pe cale de dispariție : „Basmele sunt niște fabule ce ne povesteau în copilărie doicile. Ele nu sunt scrise, nici cîntate ca cîntecele



de dor și cîntecele de tîlhari, ci sunt spuse. Aceste basme se perd în toate zilele."

D. Bolintineanu nu este nici primul și nici singurul scriitor român care a abordat balada fantastică, în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Spre deosebire însă de ceilalți poeți ai epocii sale, el este cel care a impus balada fantastică în literatura română, adevăratul ei creator. Pornind de la o legendă populară, Gh. Asachi adaptează motivul bürgerian din *Lenore* în balada ***Turnul lui But pe muntele Pion***, cu mijloace rudimentare. Iancu Văcărescu compune și el o baladă cu intenții fantastice, *Piaza* ***rea***, pe motive folclorice, dar lipsită de vibrație. Palide sînt și baladele lui Costache Stamati, ***Fiica lui Decebal*** *și Armin cîntărețul*, brodată pe tema dragostei dincolo de moarte, plasată într-un decor fantastic, într-o Dacie cu atmosferă germanică, și ***Dragoș I, domnul Moldovei***, în care aglomerează, fără echilibru, toată recuzita genului. Cele mai meritorii sînt baladele lui Vasile Alecsandri, ***Baba Cloanța, Biserica risipită, Strigoiul*** și *Noaptea* ***Sfîntului Andrei***, dar reprezintă piese izolate și întîmplătoare în ansamblul liricii sale.

În peisajul poetic românesc de la mijlocul secolului al XIX-lea, baladele fantastice ale lui D. Bolintineanu sînt cele mai importante și cele mai valoroase, atît din punct de vedere cantitativ, cît și din punct de vedere calitativ. Intrînd în sfera adevăratei poezii, ele și-au păstrat viabilitatea și în posteritate.

Pînă acum, baladele fantastice ale lui D. Bolintineanu au fost discutate global, fără a se distinge nuanțele care le apropie sau le separă pe unele de altele. Trebuie însă precizat că, după natura conținutului lor, ele se circumscriu în două zone diferite : unele aparțin fantasticului *macabru*, iar altele fantasticului *feeric*.

Cele mai realizate, în raport cu întreaga operă poetică a lui D. Bolintineanu, sînt baladele care cultivă fantasticul macabru, pe această coordonată poetul nostru tinzînd să se sincronizeze cu balada romantică de aceeași factură din literaturile apusene. Reușitele sale în această direcție se datoresc faptului că balada fantastică de tip macabru nu implică în mod necesar sondarea structurii intime a personajelor, ci pune accentul în primul rînd pe cadrul exterior, pe decor și, mai ales, pe atmosferă, pe modul în care această atmosferă e sugerată. „Dacă balada fantastică a lui Bolintineanu se realizează la un nivel artistic mai ridicat — relevă D. Popovici

—, explicaţia trebuie căutată în împrejurarea că motivarea acţiunii nu impunea pătrunderea psihologică a personajelor. Poetul sugerează sentimentul macabrului prin acumulări externe de material, în arhitectura căruia liniile de ordonare cad într-o mare măsură în domeniul vizual“ *(Dimitrie Bolintineanu,* în *Cercetări de literatură română,* Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 77). În ceea ce priveşte crearea şi sugerarea atmosferei macabre, D. Bolintineanu a dispus, incontestabil, de cele mai adecvate mijloace de expresie şi procedee stilistice. Demonicul şi macabrul se realizează vizual şi acustic, în imagini de frapantă plasticitate, prin ritm, sonoritate şi culoare, atingîndu-se treapta superioară a dinamismului epic.

Baladele fantastice de factură macabră ale lui D. Bolintineanu conţin elemente comune cu baladele romantice de aceeaşi factură din literaturile apusene. În afară de cadrul general, se mai pot distinge similitudini în ceea ce priveşte cavalcada nocturnă, întîlnită nu numai la Bürger, ci şi la Goethe, Hugo, Musset şi Théophile Gautier. De remarcat însă că unele elemente caracteristice baladei romantice de tip fantastic, prezente şi în baladele lui D. Bolintineanu, nu au o sursă strict livrescă, ci au fost extrase de poetul nostru din demonologia populară autohtonă, din folclorul românesc. De pildă, motivul strigoiului îl întîlnim în multe producţii populare, dintre care amintim *Săraca mamă (Poveşti ardeleneşti* de I. Pop-Reteganul), *Strigoii (Poveşti* de Elena D. Sevastos), *Un vis (Poveştile Banatului* de G. Cătană), *Voichiţa (Materiale folcloristice* de Gr. G. Tocilescu), *Dragul mamei Constandin (Cîntece, urări şi bocete ale poporului* de Al. Vasiliu), *Dragostea mortului (A fost odată* de I. E. Torouţiu) etc.

Îmbinînd echilibrat elementele fantastice livreşti, preluate din balada romantică apuseană, cu elemente şi motive caracteristice demonologiei populare autohtone, D. Bolintineanu a izbutit să creeze o serie de balade de incontestabilă valoare, care au înfruntat timpul, cum sînt *Mihnea şi baba, O noapte la morminte, Herol, Dochia, Umbra răzbunătoare, Făt-Frumos, Capul avarilor, Peştera muştelor* şi altele. Trăsăturile specifice baladei romantice de tip fantastic sînt evidente şi în baladele poetului nostru, însă poartă amprenta unei viziuni personale, a unei tratări de netăgăduită originalitate şi virtuozitate artistică. Baladele fantastice, remarcă D. Popovici, sînt „sondaje în lumea fantasmelor, în cursul cărora Bolintineanu a izbutit, în anumite momente, să prindă fiorul adevăratei poezii“ *(op. cit.,* p. 77).



## FATA DIN DAFIN

Apărută în *Legende sau basne naţionale în versuri,* nr. 1, Bucureşti, Librar-editor Christ. Ioannin et Comp. Romanov, 1858. Reluată în ediţia din 1865, în ale cărei note finale se menţiona: „Acest basm pare să aibă mai mult o origină orientală decît locală“.

## MIHNEA ŞI BABA

Publicată în *Curierul de ambe sexe,* periodul V, 1844—1846, p. 194. Reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. VIII, nr. 49, 3 decembrie 1845, p. 395, şi nr. 50, 10 decembrie 1845, p. 403. Inclusă mai întîi în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847). De aici a fost republicată în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. XVI, nr. 52, 30 decembrie 1853, p. 387. Introducînd-o în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), G. Sion i-a schimbat titlul în *Fermecătoarea.* În ediţia din 1865, D. Bolintineanu i-a restabilit titlul *Mihnea şi baba.*

La sfîrşitul anului 1858 a fost reprezentată, la Teatrul Naţional din Bucureşti, o dramă inspirată din balada lui D. Bolintineanu, cum ne informează o *Cronică interioară* apărută în *Dîmboviţa,* an. I, nr. 25, 3 ianuarie 1859, p. 99: „Teatrul Naţional a dat o reprezentaţie nouă, o dramă jumătate istorică şi jumătate fantastică. Autorul a tras sujetul din inspiraţia baladei d-lui Bolintineanu: *Mihnea şi baba.* Blestemul ce se zice de babă sînt chiar versurile d-lui Bolintineanu. Autorul nou a mai amestecat în acest sujet nişte idei streine.“ Drama a fost prezentată de Matei Millo (cf. Ioan Massoff: *Teatrul românesc,* vol. I, Bucureşti, Editura pentru literatură, 1961, p. 471).

Balada *Mihnea şi baba* a fost apreciată de G. Călinescu drept „capodopera întregii lirici a lui Bolintineanu“, prin care „poetul devine un Bürger, un Jukovski al nostru“ *(Istoria literaturii române,* p. 223). Într-adevăr, D. Bolintineanu a creat una dintre cele mai strălucite balade fantastice din literatura română, cu un meşteşug artistic uimitor şi pentru posibilităţile poetului, şi pentru nivelul liricii noastre din acea epocă. Întreaga baladă are o tensiune interioară gravă, profundă, o atmosferă străbătută de tulburătorul fior al lugubrului. După cum observa D. Popovici,

D. Bolintineanu „simte voluptatea ororii care face să vibreze straturile ancestrale ale conştiinţei omeneşti. Mai mult decît oriunde, faptul acesta se simte în *Mihnea şi baba*, poezie de un puternic suflu demonic şi de mari efecte onomatopeice" (*Dimitrie Bolintineanu*, în *Cercetări de literatură română*, Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 78). Senzaţia obsedantă a demonicului a fost remarcată şi de Al. Piru : „Asemenea lui Gérard de Nerval, Bolintineanu dispune de o excepţională capacitate de a exprima ca Saint-Saens în a sa dănţuire macabră, fantasticul plastic, asociind spectrelor stihiile, de data aceasta în metru iambic" (*Un romantic parnasian : D. Bolintineanu*, în *România literară*, an. II, nr. 14, 3 aprilie 1969, p. 12).

Abominabilul dans macabru al făpturilor malefice e descris de poet cu o mare economie de mijloace, în numai trei strofe, dar cu un remarcabil simţ al expresivităţii lexicului, în imagini de o mare concreteţe plastică, cu procedee prozodice de cel mai dens dinamism. În această baladă, subliniază Şerban Cioculescu, D. Bolintineanu „atinge treapta cea mai înaltă a dinamismului epic" (Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu : *Istoria literaturii române moderne*, Bucureşti,Editura didactică şi pedagogică, 1971, p. 107). Cu o viziune asemănătoare şi cu o succesiune mai trepidantă a imaginilor, care excelează prin uluitoarea asociere a detaliilor monstruoase, e descrisă şi cohorta infernală care-l urmăreşte pe Mihnea, dezlănţuirea halucinantă a acelor abstracţiuni din demonologia populară autohtonă, ce capătă, în versurile lui D. Bolintineanu, identităţi concrete, văzute la dimensiuni colosale. În acest sens, G. Călinescu releva în mod deosebit acea „sarabandă de duhuri, adică «danse macabre», notată cu un mare simţ al sonurilor hîrjiite, al dinamicei colosale şi noroase" (*Istoria literaturii române*, p. 224).

Versurile au fluidităţi generatoare de armonii, iar alternarea ingenioasă a ritmului asigură baladei o varietate sonoră de mare efect. Această baladă, menţiona Anghel Demetriescu, „ne pune în proeminenţă mai bine decît orcare alta măestria lui Bolintineanu de a mania limba românească, de a o încovoia după trebuinţele fantaziei sale, de a o face să alerge în exametre dactilice sau să salte în dimetre iambice catalectice, de a-i da toate intonările şi toate cadenţele" (*Dimitrie Bolintineanu*, în *Analele literare*, an. I, nr. 2, 15 ianuarie 1886, p. 85).

Blestemul babei curge sacadat, ameninţător, punînd pregnant în relief termenii antinomici. Toţi comentatorii operei lui D. Bolin-



tineanu au fost unanimi în aprecierea că imprecaţia este inegalabilă, de o mare forţă conceptuală, prevestind concreteţea dură a blestemelor lui Tudor Arghezi, excelînd prin aceeaşi desăvîrşită putere de asociere a elementelor suave şi macabre. Aron Densuşianu declara că „blestemul ce-l aruncă baba asupra lui Mihnea nu-mi aduc aminte să aibă păreche nici chiar în marile literaturi străine, cîte cunosc" (*Poeziele lui D. Bolintineanu*, în *Cercetări literare*, partea II, Iaşi, Editura librăriei Fraţii Şaraga, 1887, p. 336). De asemenea, N. Iorga aprecia „vestitul blestem, socotit, şi pe dreptate, ca un model al genului" (*Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea*, vol. II, Bucureşti, Minerva, 1908, p. 194). Iar D. Popovici conchidea că blestemul din poezia lui D. Bolintineanu „rămîne unul dintre momentele cele mai remarcabile în dezvoltarea imprecaţiunii în literatura română" (*op. cit.*, p. 79).

Tinzînd să se sincronizeze cu marii poeţi romantici ai vremii, în rîndurile cărora motivul din *Lenore* de Bürger dezlănţuise o adevărată frenezie a galopurilor fantastice, D. Bolintineanu izbuteşte şi el să introducă în lirica românească o cavalcadă rămasă inegalabilă. Remarcabilă la poetul nostru, spune G. Călinescu, este „virtuozitatea onomatopeică, uşurinţa de a acumula laolaltă, fără a face versul silnic, cu folosirea chiar a cacofoniei, toate zgomotele cu putinţă, tropotul, fîşiitul, sforăitul, hohotul, bubuirea, într-o febră nebună, cu o orchestraţie de tipul Berlioz, aproape genială" (*op. cit.*, p. 224).

În prima variantă, apărută în ediţia din 1847, balada conţinea o serie de versuri în plus, care diminuau însă substanţa fantasticului şi estompau sensurile lui enigmatice. În forma iniţială, finalul aducea 18 versuri în plus, într-un epilog în care poetul nara arderea vrăjitoarei pe rug, în centrul capitalei, şi risipirea ei în văzduh :

> Urla capitala de vorbe bizare.
> Un foc se făcuse în piaţa cea mare
> Ş-o sută de roşii aici au trecut.
> Poporul şi robii s-aduce să vază
> Cum Mihnea, boierii, aici o să-i arză.
> Tot omul de grije părea că-i bătut.
> Ura !... O femeie bătrînă, uscată,
> Cu lanţul de braţe, păru deodată.

Ura ! de al doilea poporul făcu.
Venise minutul cînd ziua declină.
O rază de soare plăcută şi lină,
Pe perii bătrînei d-argint apăru.

În flăcări de vie ea fu aruncată.
Tradiţia spune că baba, îndată
Ce focul o-ncinse, în aer zbură.
Şi toţi o văzură p-o stea luminoasă
Din regii în regii zburînd razioasă
Şi mult timp pe urmă aşa s-arătă.

D. Bolintineanu a sesizat însă că aceste versuri finale constituiau un balast pentru esenţa baladei, înlăturîndu-le în ediţia din 1865. Epilogul din forma iniţială aducea o localizare în timp şi spaţiu care restrîngea cadrul misterios al întîmplărilor supranaturale şi rarefia pînă la stingere ecourile terifiante ale cavalcadei, lăsînd cititorului impresia unui fapt divers din secolul al XVI-lea. Eliminînd epilogul, D. Bolintineanu nu a mai încorsetat balada în stricte delimitări istorice, ci i-a acordat o structură autentic romantică, transferînd anecdoticul într-o acută dramă demonică. Balada, în forma ultimă, din ediţia din 1865, se încheie admirabil, într-un moment de maximă încordare, cu o cădere bruscă de cortină, păstrînd cititorul în plină atmosferă fantastică.

Influenţa baladei *Lenore* de Bürger asupra lui D. Bolintineanu e sesizată de D. Popovici în „aceeaşi atmosferă lugubră, pentru redarea căreia poetul recurge la mijloacele cele mai variate, de la invocarea fiinţelor demonologiei populare pînă la acumulări de efecte acustice, pînă la o savantă variere a ritmului şi la inovaţiuni lexicale sub exigenţa accentului“ *(op. cit.,* p. 80). Cavalcada din *Mihnea şi baba* era considerată de G. Călinescu „o analiză a groazei nocturne şi un umor grotesc ce aminteşte călărirea din *Lenore* şi alergarea din *Der wilde Jäger,* cavalcada lui Faust şi Mefistofeles din celebra litografie a lui Delacroix“ *(op. cit.,* p. 224). Sugestia lui D. Popovici că în *Mihnea şi baba* se observă şi un ecou din *Noaptea valpurgică* a lui Goethe este acceptată şi de Ion Roman, cu un plus de argumentaţie : „Forma parţial dialogată, atmosfera tenebroasă în care răzbate corul vrăjitoarelor ce-şi evocă practicile şi farmaceutica stranie, chiar măsura şi ritmul variat al versurilor — aspecte



inexistente în *Lenore* — par a îndreptăţi ipoteza că la compunerea baladei fantastice a lui Bolintineanu au concurat şi reminiscenţe din lectura tragediei lui Goethe“ *(Ecouri goetheene în cultura română,* Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 55).

## DOAMNA şi SCUTIERUL

Apărută în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847). De aici a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. XV, nr. 35, 6 septembrie 1852, p. 140. În *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), G. Sion a introdus-o cu titlul *Scutierul.* La reluarea ei în ediţia din 1865, D. Bolintineanu i-a restabilit titlul *Doamna şi scutierul.*

## O NOAPTE LA MORMINTE

Publicată în ***Propăşirea,*** an. I, nr. 27, 16 iulie 1844, p. 215. Inclusă mai întîi în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847). De aici a fost reprodusă în *Jurnal de Galatz,* an. I, 1850, p. 395 şi în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. XV, nr. 11, 15 martie 1852, p. 44. Reluată apoi în ediţiile din 1855 şi 1865.

Asupra acestei balade s-au emis opinii diferite. Neintuind suficient de bine esenţa ei, Aron Densuşianu era de părere că „cele dintîi opt strofe în cari se descriu spaimele morţii sunt la înălţimea subiectului, încolo două-trei strofe bune şi restul fără valoare, lînged ca idee şi slab ca formă“ *(Poesiele lui D. Bolintineanu,* în *Cercetări literare,* partea II, Iaşi, Editura librăriei Fraţii Şaraga, 1887, p. 336). Ulterior, balada a fost apreciată elogios, pe bună dreptate, de cei mai autorizaţi comentatori. De pildă, G. Călinescu releva că ea conţine „peisagii zurgăvite cu un remarcabil simţ al sălbăticiei şi al zonelor alpine pierdute în ceţuri“ *(Istoria literaturii române,* p. 222). Atmosfera macabră ce serveşte drept prolog unor întîmplări supranaturale e sugerată cu densitate epică, în tonuri şi nuanţe înfiorate de un suflu sepulcral, cu simţul contrastelor şi cu o reală putere de asociere a elementelor terifiante. În această baladă, D. Popovici descoperea o „atmosferă apocaliptică de macabru şi halucinant“, „ges-

turi macabre, izolate în spațiu, dar pe care poetul le unește țesîndu-le în pînza aceleiași atmosfere de lunatism, în care o pulbere albă de oase omenești îmbracă pleoapele și buzele călătorului". Poezia, scria în continuare D. Popovici, „aduce unele puncte moarte în desfășurarea sentimentului, aduce unele clișee de expresie : cînd cineva spune, la acea dată, că luna este «regina nopților», de bună seamă nu culege o floare stilistică neculeasă înaintea lui. Dar pe deasupra tuturor acestora se închează o puternică atmosferă, în care glasul mortului ce-și caută mormîntul răsună lugubru" *(Dimitrie Bolintineanu,* în *Cercetări de literatură română,* Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 77). După opinia lui I. Negoițescu, versurile se remarcă prin sobrietate și dinamism, printr-o imagistică ce se derulează sacadat, subliniind că „mobilitatea imaginilor, în unduirea grăbită a ritmului, produce emoție" *(Bolintineanu și sonurile poeziei moderne,* în *Scriitori moderni,* București, Editura pentru literatură, 1966, p. 15).

## MOARTEA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## RADU-DOMNUL ȘI FATA DIN CASĂ

Cu titlul *Radu-vodă și fata* s-a publicat în *Curierul român,* an. XVIII, nr. 87, 12 noiembrie 1846, p. 348, de unde s-a reprodus în *Vestitorul românesc,* an. X, 1846, p. 364. Inclusă în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), cu titlul *Radu-domnul și fata din casă,* de aici fiind reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XV, nr. 27, 5 iulie 1852, p. 108. Reluată apoi în edițiile din 1855 și 1865.

Poezia lui D. Bolintineanu i-a sugerat lui N. D. Popescu subiectul romanului istoric *Radu al III-lea cel Frumos,* apărut in 1864, cum însuși mărturisește în prefață : „Sujetul acestui op este însăși legenda, mai ales balada d-lui Bolintineanu *Radu-vodă și fata*".

Faptul că balada lui D. Bolintineanu se bucura de o largă prețuire și răspîndire orală în masele de cititori, nemaiștiindu-se



chiar cine era autorul ei, l-a determinat pe George Barițiu să o asimileze producțiilor folclorice. În articolul *Cîntece poporane românești,* publicat în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XII, nr. 11, 12 decembrie 1849, p. 87, în care lua în discuție articolul lui V. Alecsandri *Poezia populară a românilor,* George Barițiu se întreba : „Să numim noi cîntecele poporane numai pe acelea care se află și se aud cîntîndu-se între opt milioane de români, din vechime, din buni de străbuni, fără să li se știe auctorii lor ? Seau că cîntece poporane, adecă proprietate bună și dreaptă a poporului, sînt și acelea ale căror compuitori poate fi și sînt chiar contimporani ai noștri, însă cîntecele lor fuseră primite preste tot, ele străbătură în sucul și măduva poporului ?" George Barițiu era de părere să fie incluse în sfera cîntecelor populare și versurile poeților culți devenite anonime prin circulație orală, intrate adînc în conștiința poporului, printre acestea înscriind și poezia lui D. Bolintineanu : „De aceea noi de parte-ne ținem și primim în colecțiunea cîntecelor poporane bucăți favorite ale poporului cum sînt : *Hora* cea cu flori în pălărie a lui Vasile Alecsandri, tipărită mai întîi în unul din almanacele Iașilor, *Fata din casă și Radu-vodă* a lui Dimitrie Bolintineanu, *Deșteaptă-te române* a lui Andrei Mureșanu și alte mai multe care de cîțiva ani încoace au pătruns la gustul și inima poporului."

## ZINA-DOAMNA

Apărută în ***Poeziile vechi și noi ale d-lui*** *Dimitrie Bolintineanu* (1855) și reluată în ediția din 1865.

## DOMNUL DE ROUĂ

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), poetul precizînd, într-o notă finală : „Sujetul acesta îl știu de la d. N. Ruso din Romanați. Mă asigură că locuitorii acestui județ îl cîntă încă în versuri foarte stricate. Locuitorii zic că *Domnul de rouă* ar fi fost Aurelian împăratul, născut în Transilvania ; și se dă cu bănuială că de acolo vine numele Lero-împărat, sau Lero-doamne ce se repetă în acest cîntec. Credința poporană este că drumul de peatră ce merge de la Dunăre

la Olt prin Caracal ar fi făcut de acel domn Lero ca să poată merge mai iute la amanta sa." Reluînd poezia în ediția din 1865, D. Bolintineanu redactează altfel nota explicativă : „Acest basm se cîntă în județul Romanați, sub altă formă. Domnul de rouă este numit Lero-doamne. Se crede că este o legendă încă din timpul colonilor romani."

În trecut, asupra acestei poezii s-au emis opinii mai puțin sau deloc favorabile. De pildă, Aron Densușianu era de părere că balada conține o „tradițiune populară de înaltă frumusețe", însă poetul „nu a putut revărsa în balada sa atmosfera eroică din timpul mitic în care se petrece acțiunea, ci i-a dat un aer cu totul modern și cam asemănătoriu cu moliciunea, dulceața orientală din *Florile Bosforului*" *(Poeziele lui D. Bolintineanu,* în *Cercetări literare,* partea II, Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1887, p. 337). La rîndul său, Ovid Densusianu considera că „nu găsim în această baladă decît vagi ecouri din inspirația populară" *(Evoluția estetică a limbei române,* în *Opere,* vol. III, ediție critică și comentarii de Valeriu Rusu, București, Editura Minerva, 1977, p. 472).

Întreprinzînd o lectură proaspătă, din perspectiva gustului estetic modern, Eugen Simion ajunge la concluzia că *Domnul de rouă* este „balada cea mai frumoasă a lui Bolintineanu", argumentînd : „Este o banalitate, dar o banalitate ce trebuie spusă, că poemul anunță prin simbolurile lui grave pe Eminescu și Ion Barbu (cel din *Riga Crypto și lapona Enigel).* Cu tot coșmarul de convenții («luna ca o sferă, dupe-o stîncă verde», «copila jună» cu părul *bălăior* ce trece «plaiul dalb» etc.), Bolintineanu figurează aici un mare mit poetic, acela din *Strigoii* și alte poeme plutonice. Lero-împărat iubește o scită «dulce ca un vis» și ursita rea i-a prezis că soarele dimineții, de-l va prinde, îl va risipi într-o *rouă dulce* [...]. Motivația lirică e discretă. Bolintineanu, atît de guraliv în alte poeme, nu introduce explicații inutile : o vagă sugestie despre existența nocturnă a lui Lero-împărat și cruzimea destinului, iubirea fatală între două ființe din tărîmuri diferite, dorința imprudentă a scitei de a forța o lege misterioasă și atît... Însă demonstrația lirică s-a făcut, mica tragedie este plină de semnificații vaste" *(Dimineața poeților,* București, Cartea Românească, 1980, p. 177).



## DOAMNA LUI NEGRU ȘI BARDUL

Cu titlul *Doamna lui Radu Negru și bardul* s-a publicat în *Curierul român,* an. XVIII, nr. 68, 24 august 1846, p. 269. Inclusă în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XV, nr. 18—19, 10 mai 1852, p. 75. Reluată apoi în edițiile din 1855 și 1865.

În studiul *Oscar of Alva de lord Byron, izvoare apusene și reflexe românești (Studii literare,* vol. III, 1944), Emil Turdeanu a demonstrat că motivul baladei lui D. Bolintineanu vine din *Blestemul bardului* al lui Uhland.

## N-AUDE, N-A VEDE, N-A GREUL PĂMÎNTULUI

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855), cu următoarea notă finală : „N-aude, n-a vede, n-a greul pămîntului : expresiuni populare care se explică astfeli : N-aude : se înțelege vulpea ; N-a vede, lupul ; N-a greul pămîntului, ursul." Reluată în ediția din 1865, fără nota finală.

## FĂT-FRUMOS

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855), cu următoarea notă explicativă : „Sujetul acesta este foarte cunoscut în basnele poporului ; mi s-a părut prea ingenios și sublim. Alegoria este așa : un om care dorește și din minutul ce dorința i se împlinește, moartea intră în inima sa, căci orice dorință împlinită încetează de a mai exista". Reluată în ediția din 1865, dar fără nota explicativă.

Pornind de la precizarea poetului, făcută în ediția din 1855, Ovid Densusianu excludea apropierea dintre balada lui D. Bolintineanu și motivul folcloric, susținînd că, „dacă facem o comparație între ceea ce a dat Bolintineanu și ceea ce era al poporului, nu găsim o derivare mai directă, nu găsim simțul artis-

tului care, plecînd de la inspirația poporului, alege elementele caracteristice transformîndu-le în inspirație cultă“ (*Evoluția estetică a limbei române*, în *Opere*, vol. III, ediție critică și comentarii de Valeru Rusu, București, Editura Minerva, 1977, p. 472). Criticii și istoricii literari contemporani au descoperit însă în balada lui D. Bolintineanu valențe artistice și simboluri de autentică profunzime poetică. În studiul *O reabilitare necesară : poezia lui D. Bolintineanu*, publicat în *Viața românească*, an. XXV, nr. 8, august 1972, p. 70, Mihai Zamfir îi recunoștea lui D. Bolintineanu meritul de a-i fi premers lui Eminescu, în această direcție, cu o simbolistică transfigurată în forme continuu viabile : „Figura lui Făt-Frumos, înainte de a ajunge personificarea reveriei romantice în basmul eminescian, era deja transformată de Bolintineanu în simbol al dragostei nefericite ; o iubire tragică și demonică, între iubita sacrificată inconștient și naivul Făt-Frumos, stă la baza baladei cu același nume. În schițarea figurii principale, reapar manierismele lui Bolintineanu, dar desenul rămîne de o deosebită puritate.“ Simbolurile din balada lui D. Bolintineanu sînt văzute de Eugen Simion din perspectivă romantică : „Poemul *Făt-Frumos* tratează, încă stîngaci, motivul înțelegerii cu moartea. Pătrunderea în palatul de sub stînca sumbră unde stă, ascunsă, fata *albă, dulce*, trădează o simbolistică gravă a trecerii dincolo de frontierele vieții. Aflăm, aici, mitul lui Orfeu, combinat cu alte simboluri romantice, poate și cu acela din *Faust*“ (*Dimineața poeților*, București, Editura Cartea Românească, 1980, p. 176).

DOMNUL TIGHINEI

Publicată în *Naționalul*, an. I, 1857, p. 24. Inclusă în *Legende sau basme naționale în versuri*, București, Librar-editor Christ. Ioannin et Comp. Romanow, 1858. Reluată în ediția din 1865, cu următoarea notă finală din vol I : „Înaintea fondațiunii principatului Moldovei, acest stat era despărțit în mai multe republici cu duci în capul lor. Bîrlad, Galați, Tighina erau din numărul acestor republici și negreșit este vorba aici de unul din acești duci totd-auna în luptă cu tătarii.“



SENESLAS

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865.

PEȘTERA MUȘTELOR

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865, în ale cărei note finale, din vol. I, se preciza : „Nu departe de Cîineni, în Carpați, în Valahia, este o peșteră care în timpul verii, la unele epoci, varsă valuri de muște. Pișcătura acestii muște este veninoasă și produce moarte asupra vitelor. Guvernul are totd-auna grijă de a astupa cu zid de piatră intrarea peșterii ca să oprească musca de a ieși. Către acestea cînd epoca revărsării lor ajunge, musca sparge zidul și iese. Poporul a inventat acest basm.“

Șerban Cioculescu apreciază această baladă îndeosebi pentru virtuozitățile ei metrice, pentru forța cu care dinamica interioară a versurilor creează atmosfera adecvată. Criticul remarcă „frecvența verbelor în succesiunea rapidă a propozițiilor simple, reduse uneori la predicat ; epitetele au fost înlăturate aproape cu desăvîrșire ; calul și călărețul de basm, în goana lor, nu mai deslușesc elementele peisajului cosmic ; printr-o fericită obiectivare a viziunii, poetul tîrăște înseși stihiile în cavalcada vertiginoasă“ (Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu : *Istoria literaturii române moderne*, Bucureșt, Editura didactică și pedagogică, 1971, p. 101).

HEROL

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865.

Preocupat de a releva contribuția majoră a lui D. Bolintineanu la dezvoltarea liricii românești din secolul al XIX-lea și la prefigurarea marilor teme eminesciene, Mihai Zamfir relevă că în această poezie „asistăm la o apariție care ne ajută să definim pe Bolintineanu drept promisiune autentică, drept presimțire armonică superioară a tărîmului fermecat pe care ni-l vor dezvălui *Mortua est, Strigoii* și *Mureșan*“ ale lui M. Eminescu

(O *reabilitare necesară : poezia lui D. Bolintineanu*, în *Viața românească*, an. XXV, nr. 8, august 1972, p. 70).

PAGIUL BĂTRÎN

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865.

CERBUL

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865.

UMBRA RĂZBUNĂTOARE

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865, cu următoarea precizare în notele finale din vol. I : „Această poezie pare a se raporta mai mult la un imperator de la Bizanț decît la un domn român".

În studiul *Oscar of Alva de lord Byron, izvoare apusene și reflexe românești* (în *Studii literare*, vol. III, Sibiu, 1944), Emil Turdeanu a identificat în acest „imperator de la Bizanț" pe Constantin al II-lea (641—668), care și-a ucis fratele pentru a fi sigur că nu-i va rîvni tronul. Afirmația lui Emil Turdeanu se bazează pe datele oferite de Charles Diehl în lucrarea *Choses et gens de Byzance* (Paris, 1926, p. 176), unde se precizează că împăratul Constantin al II-lea era stăpînit „d'hallucinations vengeresses, où il voyait sa victime lui apparaître et présenter à ses lèvres une coupe pleine de sang".

CAPUL AVARILOR

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865.

MUREȘUL ȘI ALUTA (OLTUL)

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858) și reluată în ediția din 1865, cu următoarea notă finală : „Acest



basm este cunoscut în Transilvania. Cele două rîuri, Mureșul și Aluta sau Oltul, aleargă peste un tărîm lung, nu departe unul de altul, și nu se pot împreuna. Poporul, prin acest basm, a crezut să explice cauza acestui fenomen."

DOCHIA

Publicată în *Albumul pelerinilor români* (Paris), foaia III, 30 iunie 1851, p. 2. Inclusă în *Cîntece și plîngeri* (1852) și apoi în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), în ambele ediții balada fiind prolixă, cu episoade parazitare, acordînd prioritate anecdoticului, printre elementele căruia se anula de fapt viziunea macabră. În forma inițială, balada istorisea căsătoria domnului cu o străină și moartea Dochiei din cauza durerii pricinuite de infidelitatea iubitului ei. Urma apoi dialogul nocturn, din camera nupțială a fostului logodnic, dintre acesta și Dochia, revenită sub formă de strigoi. După acest episod, se nara mai departe, detaliat, starea obsesivă a domnului sub puterea demonică a spectrului care-l vizita în fiecare miez de noapte și pieirea lui în brațele strigoiului, înconjurat de o cohortă de schelete, dezlănțuite într-un dans infernal.

La reluarea ei în ediția din 1865, balada a suferit modificări structurale, restrîngîndu-se la episodul cel mai dramatic, și anume la dialogul nocturn dintre strigoiul Dochiei și înspăimîntatul ei logodnic ce-și călcase jurămîntul. Prin eliminarea scenelor adiacente, balada a cîștigat în intensitate și sobrietate, sporindu-și puterea de sugerare și de emoționare prin suspensia enigmatică a întîmplărilor, prin vagul misterios al deznodămîntului și prin concentrarea maximă a atmosferei macabre în episodul cel mai semnificativ.

În studiul *„Lenore". O problemă de literatură comparată și folclor* (București, Cultura națională, 1929, p. 43), D. Caracostea a demonstrat că balada *Dochia* a lui D. Bolintineanu se înrudește cu balada *Lenore* a lui Bürger, fiind brodate pe același motiv al strigoiului, dar se deosebesc în semnificații. „De la smerenia religioasă din balada lui Bürger", observă D. Caracostea, în balada lui D. Bolintineanu „ajungem la revolta împotriva constrîngerilor ascetismului creștin". Concepția din care „a ieșit la noi basmul *Dochia* al lui Bolintineanu", apreciază D. Cara-

costea, în continuare, este concepţia asupra iubirii „care-şi afirmă drepturile ei împotriva hotarelor morţii şi mai presus de poruncile ascetice ale religiei", concepţie care, „prin latura ei de absolut, avea să fie larg recepţionată de romantici".

## MACEDONELE

La 11 iunie 1854, în timp ce se afla în exil, la Constantinopol, Dimitrie Bolintineanu întreprinde o călătorie la românii din Macedonia, al căror descendent era, pe linie paternă, tatăl său fiind originar din Ohrida. „Dacă Valahia fuse patria maicii mele, Macedonia fuse aceea a părintelui meu, limba lui fuse aceea a acestor români ; sîngele lui, sîngele lor ; sperantele şi suferinţele lui, sperantele şi suferinţele acestui milion de români", spunea poetul în *Călătorii la românii din Macedonia şi Muntele Athos sau Santa-Agora,* apărute în 1863. Tot aici îşi mărturisea scopul călătoriei întreprinse în vara anului 1854 : „Voiam să văd cu ochii dacă acest popor există, dacă păstrează limba, datinele sale" şi „cată să aibă conştiinţa naţionalităţii sale".

Ideea de a trimite pe cineva în ţinuturile cu locuitori de origine română, pentru a le menţine trează conştiinţa naţională, era o idee mai veche a lui Nicolae Bălcescu, din 1849. La 26 octombrie îi scria lui Ion Ghica : „Eu aveam hotărîre, viind de la Constantinopol, de a mă aşeza între cuţo-valahi, căci socot de neapărat a developa naţionalitatea într-acest avanpost al românismului. De ai putea trimite un om zdravăn acolo, ca să ne facă un raport asupra stării morale şi politice a lor, apoi am căuta o şcoală, şi să dăm de lucru la atîţia tineri ce mor de foame. Ar trebui ca trimisul tău să se ia acolo bine cu popii şi episcopii şi a căpăta fonduri pentru deschiderea unei şcoli" (N. Bălcescu : *Opere,* vol.VI. Corespondenţă. Ediţie critică de G. Zane, Bucureşti, Editura Academiei, 1964, p. 229). Ideea lui N. Bălcescu se materializează abia în vara anului 1854, prin grija şi sprijinul lui Ion Ghica, învestindu-l pe D. Bolintineanu cu această misiune. Pentru a obţine asentimentul Porţii Otomane, în favoarea trimiterii poetului printre aromâni, Ion Ghica făcea apel la Sadik-efendi, alias Mihail Czaykowski, general şi scriitor polon trecut la musulmani, căruia îi scria : „Indépendamment des



Principautés de Moldavie et de Valachie, il y a encore dans l'Empire plus de deux millions de Roumains qui habitent pour la plupart sous le nom de Coutzo-Vlahs (valaques boiteaux ou demi-valaques). Ils parlent le roumain et ont les mêmes moeurs et les mêmes habitudes que ceux des Principautés [...] Je compte y envoyer Mr. Bolintineano, un de nos poètes les plus en renom, homme sérieux et très propre à réveiller la nationalité de cette population et faire naître chez elle une tendance politique outre que celle des Grecs. Je n'ai pas voulu donner corps à mon idée sans vous en prévenir, afin que vous en informiez le gouvernement de la Porte, pour que plus tard on ne puisse pas ajouter foi à des interpretations calomnieuses que la malveillance ne manquera pas d'inventer. Je vous serai bien obligé si vous vouliez vous employer pour me faire obtenir une lettre de la Porte au nom de Mr. Bolintineano, pour les autorités de Janina et de Monastir" (cf. N. Georgescu-Tistu : *Ion Ghica scriitorul,* Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1935, p. 150).

Ca urmare a călătoriei în Macedonia, D. Bolintineanu compune ciclul de poezii *Macedonele* şi publică volumul de *Călătorii la românii din Macedonia şi Muntele Athos sau Santa-Agora,* în 1863. În poeziile din *Macedonele* încerca să reînvie idila şi pastorala. Desigur, nu se reîntorcea la idilele lui Teocrit şi la bucolicele lui Virgiliu, ci mai mult la convenţia arcadică din romanele pastorale, de tipul *Daphnis şi Chloe* de Longos, *Aminta* de Torquato Tasso, *Arcadia* de Sannazzaro, *Astrea* de D'Urfé, continuate în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de Gessner şi apoi de Florian, aceştia din urmă bucurîndu-se de o largă circulaţie în Principatele Române, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, prin numeroase traduceri. Privind lucrurile la suprafaţă, s-ar părea că D. Bolintineanu se detaşează de viziunea romantică, refugiindu-se într-o zonă estetică îndepărtată, încercînd o recrudescenţă a unor specii literare specifice clasicismului. Întoarcerea la idilă şi pastorală este însă aparentă. Din acestea, D. Bolintineanu preia doar pretextele, schemele formale, denumirile generice ale unor personaje, păstori, păstoriţe, oiţe etc. Adevărul este că, în aceste scheme formale ale idilei şi pastoralei, poetul toarnă un conţinut tot de factură romantică, însă, din păcate, apelează, de data aceasta, la rezidurile romantismului, la recuzita lui degradată, desuetă. În *Macedonele* întîlnim cîteva poezii ca *Românele din Cavaia,* care încîntă prin sonorităţile ei toponimice şi onomatopeice, sau *San-Marina,* evocare a trans-

humanței, dînd sentimentul spațiului în mișcare și senzația de eternitate, prin gravitatea unui ritual ce vine din vechime și prin integrarea istoriei în prezent. Cele mai multe poezii din *Macedonele* sînt însă viciate de un erotism minor, edulcorat, lipsit de finețe și de emotivitate lirică, înecat în dulcegării concupiscente. În general, poeziile din acest ciclu sînt departe de a da expresie realităților care le-au generat. În mod surprinzător, singurul care le-a elogiat a fost N. Iorga. În același studiu în care depreciază, pe nedrept, legendele istorice, N. Iorga face afirmația, la fel de neîntemeiată, că *Macedonele* „sînt, poate, cele mai bune bucăți ale poetului" *(Poezia lirică a lui Bolintineanu,* în *Schițe din literatura română,* vol. II, Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1894, p. 59). Adevărul este că atmosfera orientală, atît de bine intuită într-o serie de versuri din *Florile Bosforului,* integrate în aspirația către exotic a romantismului, este prelungită în mod nefiresc, deformat în *Macedonele,* este transferată într-o zonă geografică, etnică și umană neadecvată.

În această zonă, în care predomina austeritatea moravurilor, D. Bolintineanu a transplantat, artificial, senzualismul seraiurilor, lascivitatea orientală, convertind uneori voluptatea gingașă sau pasională a sentimentelor în senzații care frizează libidoul. Cu justețe, D. Popovici arăta că „aromâncele sale au împrumutat numeroase trăsături din haremul vecin", „se împărtășesc din plin din vieața somptuoasă a Orientului" și chiar atunci „cînd poetul subliniază cadrul rustic în care își fixează tabloul, el revarsă asupra întregului aceeași atmosferă voluptoasă și senzuală" *(Dimitrie Bolintineanu,* în *Cercetări de literatură română,* Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 83). În același sens, G. Călinescu observa că „pastoralele lui Bolintineanu sunt niște madrigale pierdute în dulcegării diminutivale și plate senzualități" *(Istoria literaturii române,* p. 220).

## ROMÂNELE DIN CAVAIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), cu precizarea în *Note la volumul al doilea :* „Românele macedone din partea Albanii încalecă ca bărbații, fac cavalcade lungi, singure, fără bărbați, în costumul lor pitoresc și armate. Autorul acestor versuri a văzut o cavalcadă de femei române trecînd ca săgeata pe lîngă dînsul."



Comentatorii operei lui D. Bolintineanu au recunoscut că savoarea acestei poezii constă în primul rînd în tehnica versului muzical, pe care poetul o stăpînea în chip desăvîrșit. Privindu-l sub acest aspect, ca precursor al poeților moderni, I. Negoițescu releva că D. Bolintineanu „prinde sonorități ce transformă onomatopeea într-un exercițiu mai subtil, pe urmele căruia va merge și Ion Barbu" *(Bolintineanu și sonurile poeziei moderne,* în *Scriitori moderni,* București, Editura pentru literatură, 1966, p. 53). Efectele muzicale obținute prin sonorități onomatopeice și toponimice, înfățișînd o galerie de portrete feminine în mișcare, al cărei dinamism interior se bazează cu deosebire pe relevarea trăsăturilor particulare contrastante, sînt remarcate și de Ion Roman : „Onomatopeele, alternanța savantă de vocale deschise și semisonuri sugerează galopul năvalnic al convoiului de amazoane" *(Prefață* la *Legende istorice,* București, Editura pentru literatură, 1965, p. XX).

## PĂSTORIȚA ȘI MIAUA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LUPTA ÎN PĂDURE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## COPĂCIARUL

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), cu următoarea explicație, în notele finale : „Românii din Macedonia dau acest nume acelor dintre ei care și-au uitat limba și s-au dezromânit. Este o expresiune de dispreț."

## FECIOARA DIN MILIA (AMERUL)

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LUPTA PĂSTORILOR

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), cu următoarea notă finală : „Nimic nu s-a schimbat de la Teocrite în datinele păstorilor. Lupta cîntecelor există încă ca altădată, și în limbagiul simplu și natural al păstorilor români adesea se vede expresiuni mai tot atît de ingenioase ca acele despre care Teocrite, Bion, Moscus se servă făcînd să vorbească păstorii."

## FECIOARA MARIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Asupra acestei poezii s-au emis opinii elogioase, precizîndu-se că nu are nici o infiltrație mistică. Astfel, G. Călinescu o considera „o icoană barocă dinamică, de coloarea cerii și a fildeșului vechi" (*Istoria literaturii române*, p. 221). Iar I. Negoițescu sublinia, în sens similar, că „imaginile și suflul poetic au nevinovăția picturii italiene din prerenaștere", conchizînd : „Această poezie, deloc programatică în sens religios, nu recurge la sacrul, la aura mistică a figurii, și redă doar neprihănirea, puritatea de vis a unei «dulci» apariții feminine" (*op. cit.*, p. 54).

## CÎNTECUL NUNȚII ÎN CASTARIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## SAN-MARINA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), precizîndu-se în notele finale din volumul al doilea : „Este un oraș locuit de români. În această piesă se află tablouri reale ale vieții păstorilor români."

Th. Capidan a afirmat că poezia *San-Marina* ar fi inspirată din lucrarea lui Pouqueville, *Voyage dans la Grèce*, apărută la



Paris, în 1820, în care se descrie și coborîrea păstorilor nomazi din ținutul Pindului la șes. Comparînd textele, Th. Capidan își propune să demonstreze că „mai toate momentele cele mai caracteristice din această poezie sunt luate din opera scriitorului francez", aducînd următoarele argumente : „Pouqueville, după ce descrie mișcările românilor nomazi din Pind și, în special, aceea a românilor «d'Avdèla, de Pèrivoli et de San-Marina, situés dans la chaîne macédonienne du Pinde», spune că plecarea la șes se face după ce mai întîi «les prêtres l'annoncent par des prières» și apoi «la population entière s'ébranle et se met en marche».

Aceeași idee este reprodusă și de Bolintineanu în strofa a cincea, cînd, după descrierea sărbătoarei de despărțire, se arată felul cum se face plecarea :

> Popii binecuvintează
> Și atunci toți s-au mișcat
> De plecare
> Către mare.

De aici înainte aproape în mai toate strofele ideea fundamentală este luată de la autorul francez, isprăvindu-se cu o comparație făcută între plecarea păstorilor aromâni în ținuturile mai calde și între aceea a cocoarelor :

> Astfel trece scurta vieață
> De străini neatîrnați,
> Ca cocorii
> Și ca norii

pe care autorul francez o redă prin : «Ainsi les cicognes, oiseaux voyageurs, s'éloignent de leurs aires..." (*Scrierile lui Dim. Bolintineanu despre Macedonia*, în *Omagiu lui I. Bianu*, București, Cultura națională, 1927, p. 9).

Indiferent dacă a fost sau nu inspirată din lucrarea lui Pouqueville, poezia *San-Marina* se impune prețuirii noastre prin deosebita ei expresivitate poetică. Meritul lui D. Bolintineanu este cu atît mai mare cu cît a izbutit să transfigureze artistic un motiv cunoscut pe cale livrescă, oferindu-ne o poezie ce impresionează și astăzi. *San-Marina* este o vibrantă evocare lirică a transhumanței păstorești, dînd sentimentul spațiului în mișcare și senzația de eternitate, prin gravitatea unui ritual ce vine din vechime și prin integrarea istoriei în prezent, cum observa D. Popovici : „Cu toate excrescențele parazitare din final, în care

poetul înțelege să schițeze un tablou general al aromânului și să se înduioșeze în eventualitatea că «oițele le mor», *San-Marina* se menține într-o atmosferă poetică puternică, în care gesturile au gravitatea unui ritual ancestral și în care timpul însuși îți dă impresia unei desfășurări atemporale, ceva care-l face să poarte cu sine nedisociate prezentul și istoria și care îmbracă personajele cu atributele permanenței" *(Dimitrie Bolintineanu*, în *Cercetări de literatură română*, Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 84). Într-un ritm alert e descrisă febra pregătirilor de plecare, într-un cadru sărbătoresc, succesiunea momentelor fiind transpusă sobru și echilibrat. Detaliile, succinte și concrete, redau admirabil imaginea de ansamblu a migrației, amalgam straniu și pitoresc de practici impuse de transhumanța în timp și spațiu, nuanțat emoțional prin relevarea discretă a legăturii umane dintre păstor și turmă, prin punctarea elementelor sonore caracteristice. *San-Marina*, sublinia G. Călinescu, „este o adevărată poezie a transhumanței, plină de sentimentul spațiului adînc, alpin, și al distanțelor, de învălmășeală și procesiune, de sunete izolate și ecouri, avînd un punct de aglomerare și unul de solitudine, sugerînd în final admirabil mișcarea arhaică și automatismul societății ciobănești" *(Istoria literaturii române*, p. 221).

## DORA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## IOANA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA OSPĂȚ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



## PĂSTORUL MURIND

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), cu următoarea notă finală: „Tandrețea păstorilor români macedoni pentru oile lor este proverbială. Ei iubesc oile ca pe copiii lor. Cînd oile le mor, ei sunt tot așa de nenorociți ca cînd le-ar fi murit copiii. Cînd oile sau mieii sînt lîncezi, ei le îndreptează vorbe răsfățătoare și tinere. De unde se și vede în cîntecele lor oile vorbind cu stăpînii lor."

## TESTAMENTUL UNUI PĂSTOR

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## AMANTELE CILII

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), poetul elogiind-o el însuși în notele finale: „Această poezie este cea mai frumoasă dintre *Macedone*".

## LA MORMÎNTUL CILII

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA BĂLȚAT

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

În *Note la volumul al doilea* se dădea următoarea explicație referitoare la înțelesul titlului poeziei: „Nume ce românii din Macedonia dau unor adunări de seara între dînșii, ceea ce în România noi chemăm *clacă*. Ei se adună în scopul de a lucra în comun pentru vreun nefericit; de multe ori pentru a face trusoul unei fete sărace ce are să se mărite. În aceste adunări, ei danță, cîntă sau spun basme, cinează."

Şerban Cioculescu remarca „susţinutul elan din această odeletă către zori, întrevăzute cu ochi somnoroşi şi cu sensibilitate erotică în care nota toropelii e mai sinceră decît lacrimile de rigoare" (Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu: *Istoria literaturii române moderne,* Editura didactică şi pedagogică, 1971, p. 103).

## LA O PĂSTORIŢĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## FLUTURUL ŞI FLOAREA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## CÎNTECELE GRAMOŞTENILOR. MOARTEA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## PĂRUL ALB

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## VISUL

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## LA OSPĂŢ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).



## CILIA CULCÎNDU-SE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

Mihai Zamfir apreciază că „portretul iubitei culcîndu-se este un desen de Renaştere", relevînd „aliteraţiile meşteşugite" şi „inspiraţia melodică" ce situează această poezie „aproape la nivelul postumelor erotice eminesciene de epocă berlineză" (*O reabilitare necesară: poezia lui D. Bolintineanu,* în *Viaţa românească,* an. XXV, nr. 8, august 1972, p. 69).

## ZI DE SĂRBĂTOARE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## LA O UMBRĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## LA O PĂSTORIŢĂ NECREDULĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## LA AGNESA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## ARMELE NOASTRE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

## AMORUL

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA O VIORICĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## CINE SUNT

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA O FEMEIE SÎNTĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## FEMEIA

Apărută în *Poezii de D. Bolntineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## SĂ NE BUCURĂM

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## GRIJA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



## LA ZIUȚA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## TILIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## ÎNȚELEPȚII NEBUNI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA O GRAMUȘTEANĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA PRIMĂVARĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## INSECTA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## DAC-AVEAM PUTERE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA TILIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA ACEEAȘI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## CÎT VA VIEȚUI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## TILIA, DULCE NUME

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## FATA DIN TURN

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri* (1858). Retipărită apoi în *Dîmbovița*, an. VI, nr. 34, 29 iunie/10 iulie 1864, p. 136, și reluată în ediția din 1865.

## BLESTEMUL PĂSTORULUI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## SFIICIUNEA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



## MARINA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## EDESSA

Cu titlul *La Edesa. Macedoneana I* s-a publicat în *Reforma*, an. V, nr. 15, 2 iunie 1862, p. 58. Inclusă în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), cu titlul *Edessa*.

Așa cum remarca D. Popovici, poezia *Edessa*, prin forma ei poetică, sugerează „puterea de expresie și amploarea ritmului eminescian", anticipează *Scrisorile*, îndeosebi prin interogațiile izvorîte dintr-o imaginație deschisă liber spre zone vaste. Axată pe tema *fortuna labilis*, poezia e mai mult o meditație în stil preromantic, „o precipitată regizare a istoriei, pe care o încheie, într-o imagine măreață, afirmația că moartea este singura lege ineluctabilă a omenirii" (*Dimitrie Bolintineanu*, în *Cercetări de literatură română*, Sibiu, Cartea Românească din Cluj, 1944, p. 84). În același sens, I. Negoițescu sublinia că poezia *Edessa* „anunță retorica lui Eminescu, în idealizarea trecutului" (*Bolintineanu și sonurile poeziei moderne*, în *Scriitori moderni*, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 19).

În *Note la volumul al doilea* al ediției din 1865, D. Bolintineanu făcea următoarele referiri la *Edessa*: „Vechea capitală a regatului lui Filip. Nu se mai vede aici decît urme de ruine. Locurile au o frumusețe rară. În timpul lui Carasus se numea Egé. Sub următorii acestuia se numi Edessa și astăzi are numele de Vodena, sau apoasa, vorbă slavonă."

În nota finală, D. Bolintineanu citează din Pouqueville, deci, fără să o spună, din lucrarea acestuia *Voyage dans la Grèce* (Paris, 1820), mărturisind indirect că s-a inspirat din descrierea Edessei întîlnită aici, reproducînd un pasaj edificator: „Cînd soarele strălucește, cascadele amestecă coloarea diafană a apelor lor cu verdeața arborilor ce a lor răcoare hrănește coasta mai perpendiculară a stîncii pe care înflorea altădată capitala primitivă a Macedonii. Închipuiți-vă o luncă de 15 leghe în toate simțurile,

ce are orizontele său pe mare ; acoperită de păduri, de sate, de rîuri pe ale căror maluri se văd arbori înşiraţi, lacul de lîngă Ienigé ce formează centrul, şi veţi avea o idee despre acest loc măreţ. Pe faţa culmii stîncii se varsă douăzeci de cascade ce se unesc în vale. Spre oriinte, din înălţimea unei coaste vecine cade o mare coloană de apă care, fără să atingă de stînca din care se aruncă, se afundă într-un abim ce ea şi-a făcut."

ZIOARA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

**REVERII**

În acest ciclu, D. Bolintineanu a grupat poezii cu tematică variată, îndeosebi cu caracter elegiac şi meditativ.

O FATĂ TÎNĂRĂ PE PATUL MORŢII

Cercetările de pînă acum au stabilit că Dimitrie Bolintineanu a debutat cu poezia *O fată tînără pe patul morţii,* în *Curierul de ambe sexe,* periodul IV, 1842—1844, nr. 10, p. 159, semnată T. Bolintineanu. Dificultatea, rămasă nerezolvată, a fost aceea de a preciza în care anume an din cel de-al patrulea „period", 1842—1844, a avut loc debutul. Unii au propus anul 1842, alţii 1843. *Curierul de ambe sexe,* deşi nu ne oferă elemente exacte, numerele nefiind datate, ne furnizează totuşi unele indicii, în baza cărora putem afirma că *O fată tînără pe patul morţii* a fost publicată în anul 1842. Pe frontispiciul gazetei se specifica : „Această foaie iese de două ori pe lună... Preţul este, pentru 24 numere, 24 lei." În periodul IV, 1842—1844, poezia lui D. Bolintineanu se află la începutul periodului, în numărul 10. Apărînd de două ori pe lună, putem conchide că numărul 10 al *Curierului de ambe sexe,* de la începutul periodului IV, corespunde datei de 15 mai 1842.



Ion Heliade Rădulescu i-a făcut tînărului poet o primire călduroasă, în paginile *Curierului de ambe sexe,* publicînd *O fată tînără pe patul morţii* cu următoarea recomandare : „Cîţi cunosc frumuseţile poeziei, acea legănată şi lină cadenţare, acel repaos regulat al semistihului, acele expresii şi asemănări răpitoare ce întineresc inima, căci, pe lîngă acestea după dreptate, mai cer şi o limbă de la poet, pot judica versurile d-lui Bolintineanu, acestui june necunoscut încă ca floricela împresurată în mijlocul unei lese, a-i saluta talentul, şi a aştepta de la dînsul opere vrednice de un veac mai ferice."

Poezia a fost inclusă mai întîi în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Bucovina,* an. II, nr. 12, 6 mai 1849, p. 65, *Jurnal de Galatz,* an. I, 1850, p. 384 şi *Foaie pentru minte, inimă şi literatură,* an. XV, nr. 22, 31 mai 1852, p. 88. Reluată apoi în ediţiile din 1855 şi 1865.

În literatura română a epocii, poezia lui D. Bolintineanu aducea un timbru nou, personal, o expresivitate inedită, originală, distingîndu-se şi prin fluiditatea versurilor, prin armonia lor interioară, printr-o „anume cadenţă retorică, remarcabilă pentru acea epocă de vorbire împiedicată", cum sublinia G. Călinescu (*Istoria literaturii române,* p. 217). Ecoul poeziei a fost atît de viu încît, la scurt timp după apariţie, a şi fost imitată, de I. Pîrvoroşanu, în poezia *Tînăra compătimindă,* publicată în *Vestitorul românesc* (an. VIII, 1844, p. 73). Mult gustată în epocă, poezia lui D. Bolintineanu a fost pusă pe muzică de Anton Pann şi publicată în *Calendar bogat pe anul* 1850, p. 71. Omagiindu-şi înaintaşii, în Epigonii, M. Eminescu îl definea pe Dimitrie Bolintineanu prin poezia *O fată tînără pe patul morţii :*

> Pe-un pat alb ca un linţoliu zace lebăda murindă,
> Zace palida vergină cu lungi gene, voce blîndă —
> Viaţa-i fu o primăvară, moartea-o părere de rău ;
> Iar poetul ei cel tînăr o privea cu îmbătare,
> Şi din liră curgeau note şi din ochi lacrimi amare
> Şi astfel Bolintineanu începu cîntecul său.

Ecoul pe care poezia de debut a lui D. Bolintineanu l-a avut în epocă e demonstrat şi de traducerile în limbi străine făcute chiar în acel timp. În notele finale din volumul al doilea al ediţiei din 1865 sîntem informaţi că poezia „se traduse în mai multe limbi. D. Théot o traduse în limba franceză". Despre acest

Théot ne dă o scurtă relație Anghel Demetriescu, în studiul *Dimitrie Bolintineanu,* publicat în *Analele literare,* an. I, nr. 2, 15 ianuarie 1886, p. 77, unde precizează că era „profesor distins de limba și literatura franceză în clasele complimentare ale colegiului «S-tu Sava» din București. Primele versiuni în engleză și franceză apar în *Rouman Anthology* a lui Henry Stanley, tipărită la Hertford, în 1856 (vezi nota la poezia *Dilrubam* din ciclul *Florile Bosforului).* O nouă traducere în limba engleză realizează Richard F. Burton, datînd-o „Santos, 1866, nov. 23", iar în limba italiană o transpune Marco Antonio Canini, în noiembrie 1857, ambele versiuni fiind publicate în *Albina Pindului,* an. I, nr. 4, 1 august 1868, p. 86, și apoi redescoperite și retipărite de Gh. Cardaș în *Adevărul literar și artistic,* an. IV, nr. 125, 15 aprilie 1923, p. 5.

Debutul lui D. Bolintineanu a atras atenția chiar și domnitorului Bibescu. Ocupînd în acel timp, un post de copist la Ministerul din Afară, adică la Ministerul de Externe, tînărul debutand „ceru un congediu să meargă la băi și domnul Bibescu confirmînd congediul cerut, dete rezoluțiunea cu mîna sa : «Văzînd speranțele mari ce dă acest june...»", cum mărturisește însuși poetul în notele finale din volumul al doilea al ediției din 1865. O mărturie în plus a prețuirii de care se bucură tînărul poet datează chiar din perioada debutului. În *Curierul românesc,* an. XV, nr. 51, 5 iulie 1843, p. 147, se publică o dare de seamă asupra solemnității înmînării premiilor școlarilor de la „Sf. Sava" care „s-au deosebit la examen", solemnitate desfășurată în prezența domnitorului Gheorghe Bibescu : „Apropiindu-se vremea mesei, m.s. a ieșit în salon și primind închinăciunile celor de față, deschise vorba că a citit din poeziile d-lui Cezar Boliac din care i-a plăcut *Corabia* și alte cîteva. Într-aceasta se deschise vorba și despre poeziile cele de curînd ieșite ale d-lui C. Rosetti. Este un june de talent, zise m.s., cu ce se ocupă acum ?

— Se prepară, răspunseră, a porni în Europa.

— Ce să facă ?

— Să învețe.

— Brava ! Are mijloace ?

— Nu prea multe.

— Ziceți-i să vie la mine ; voi să-i am cunoștința. Am auzit că între scriitorii secretariatului se mai află un june ce are multă dispoziție la poezie și am zis să mi-l facă cunoscut."



După cum se specifică într-o notă redacțională din subsolul paginii, junele ce avea „multă dispoziție la poezie" era Dimitrie Bolintineanu. Într-adevăr, la acea dată, tînărul debutant era „scriitor" la Secretariatul statului, în secția I „a pricinilor sudițești", adică a supușilor străini, la „masa II-a a translației românești", cum rezultă din „Înaltul Măriei-Sale lui Vo. Ofiț de subt no. 575, din 3 august", publicat în *Buletin. Gazetă oficială,* nr. 71, 6 august 1843, p. 282. Dimitrie Bolintineanu a deținut această funcție și în cuprinsul anului 1844, la sfîrșitul acestui an fiind avansat la rangul de pitar, prin decretul nr. 556, din 6 decembrie 1844, al domnitorului Gheorghe Bibescu, publicat în *Buletin. Gazetă oficială,* nr. 149, 8 decembrie 1844, p. 595.

Poezia *O fată tînără pe patul morții* era în consonanță cu lirica romantică elegiacă. Și Vasile Alecsandri, în perioada începuturilor sale literare, scrisese în limba franceză poezia *La Jeunne fille,* în care deplîngea moartea tinerei Alphonsine Théolinde Cot, fiica unuia dintre profesorii săi din Paris, pe care însă nu o cunoscuse. La D. Bolintineanu, idilismul arcadian era convertit în convenționalismul romantic elegiac. Anghel Demetriescu considera poezia de debut a lui D. Bolintineanu „inspirată d-a dreptul de *La Jeune captive* a lui André Chénier" *(Dimitrie Bolintineanu,* în *Analele literare,* an. I, nr. 2, 15 ianuarie 1886, p. 78). Mai moderat, Vasile D. Păun susținea că tînărul debutant „imită pe departe" poezia *La Jeune captive* a lui André Chénier *(Fictiune, imagine și comparațiune,* București, Gutenberg, 1896, p. 35). În ampla sa exegeză *L'Influence des romantiques français sur la poésie roumaine* (Paris, Librairie ancienne Honoré Champion, 1909, p. 205), N. I. Apostolescu compara poezia lui D. Bolintineanu cu aceea a lui André Chénier și conchidea că între ele există mari deosebiri, reducînd astfel rolul influenței poetului francez asupra tînărului poet român : „Il y a des différences essentielles entre l'ode de Chénier et l'élégie de Bolintineanu. Toute la vie débordante, toute la saine beauté de la jeune captive qui semble avoir vécu dans la Grèce antique sont étrangères à la pâle jeune fille alitée chez laquelle on ne voit que le désir de vivre encore, l'appel désespéré de la créature qui se noie et qui s'accroche à la plus petite branche à portée de sa main. Il n'y a pas chez Bolintineanu la révolte de l'être qui se sent heureux de vivre et qui pourtant voit ses jours menacés par une force extérieure, injuste et brutale ; il y a la mélancolie

d'une femme faible, malade, à peu près mourante, qui a quelquefois des pensées égoistes et indique à la mort d'autres hommes, qui sont malheureux." Privind poezia de debut a lui D. Bolintineanu prin prisma romantismului elegiac și melancolic al epocii, N. I. Apostolescu admitea o înrîurire mai generală exercitată asupra tînărului nostru poet de *Les Méditations* ale lui Lamartine.

O opinie diferită a avut Charles Drouhet, în studiul *Izvoarele de inspirație din poezia „O fată tînără pe patul morții" a lui Bolintineanu* (București, Tipografia profesională, 1913), în care aducea argumente plauzibile în sprijinul ideii că în poezia de debut a poetului nostru se pot descifra unele ecouri din André Chénier și Lamartine, însă înrudirea esențială o are cu poezia *La Chute des feuilles* a lui Millevoye. Argumentul principal a lui Charles Drouhet era acela că, în strofa finală a poeziei lui D. Bolintineanu :

Ca frunza ce cade pe toamnă cînd ninge
Suflată de vînturi aici pe pămînt,
Ah ! Juna mea viață acuma se stinge
Și anii mei tineri apun în mormînt !

se poate distinge un ecou al comparației cu frunza veștejită și purtată de vîntul toamnei, în jurul căreia gravitează întreaga elegie a lui Millevoye :

Et dans chaque feuille qui tombe
Je lis un présage de mort...
...De sa froide haleine
Un vent funeste m'a touché.

În altă ordine de idei, G. Călinescu admitea că tema luată de D. Bolintineanu de la André Chénier venea de la Parny, de la poezia acestuia *Vers sur la mort d'une jeunne fille*, în care însă tînăra nu se lamentează, ci „moare suav", cu „un surîs" *(Scriitori străini*, București, Editura pentru literatură universală, 1967, p. 364).

Înrudită mai mult sau mai puțin cu lirica romantică franceză, în care tema elegiacă a morții unei tinere fete avea o largă circulație, poezia de debut a lui D. Bolintineanu a produs o vie senzație în epocă, ecourile ei dăinuind multă vreme. Poezia, sublinia Anghel Demetriescu, „cuprindea o notă nouă pentru lirica noastră : o delicatețe de simțimînt, o nuanțare fină de emoțiuni,



o voluptate galeșă ce nu apare la nici unul din predecesorii săi..." *(loc. cit.*, p. 78). După opinia lui D. Popovici, poezia lui D. Bolintineanu izvora din sensibilitatea sa proprie, în consonanță cu elegia și melancolia romantică a epocii, dominată de vibrațiile lamartiniene, era expresia unei viziuni originale și nu poate fi confundată nici cu *La Jeune captive* a lui André Chénier, nici cu *La Chute des feuilles* a lui Millevoye : „Note izolate se pot identifica și într-una și într-alta, ceea ce ne face să credem că elegia lui Bolintineanu n-a luat naștere sub influența strînsă și exclusivă a unui text, ci că ea a izvorît dintr-un climat sufletesc de tristeți elementare". Poezia, adaugă D. Popovici, a fost pe placul „unei generați care se lăsase cucerită de tristețea elegiei lamartiniene" *(op. cit.*, p. 81).

G. Ibrăileanu asemăna *Mortua est* a lui Eminescu cu *O fată tînără pe patul morții*, „al cărei ritm dealtfel îl și are și care ni se pare un ultim ecou al influenței lui Bolintineanu asupra lui Eminescu" *(„Postumele" lui Eminesnu*, în *Opere*, vol. I, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1974, p. 211).

## VIZIUNILE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## CĂLĂTORUL ȘI SUFLETUL

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XV, nr. 47-48, 13 decembrie 1852, p. 196. Reluată apoi în edițiile din 1855 și 1865.

## CÎNTECE DIN EXIL

Publicată în *România literară*, an. I, nr. 17, 7 mai 1855, p. 210, cu titlul *La românii exilați*. Inclusă mai întîi în volumul *Melodii române*, București, Imprimeria C. A. Rosetti, 1858, și apoi

în ediția din 1865 cu titlul *Cîntece din exil*. Fără să consulte volumele lui D. Bolintineanu, B. Iorgulescu o retipărește în *Literatură și artă română*, an. IV, nr. 11-12, 25 septembrie — 25 octombrie 1901, p. 786, ca inedită, cu următoarea notiță : „Această poezie a fost scrisă de Dimitrie Bolintineanu cînd era dus în exil și a fost imprimată în foi volante de Radu Golescu ; una din aceste foi a fost dată de Radu Golescu tatei, după care am copiat-o eu".

După înfrîngerea revoluției din 1848, destinul lui Dimitrie Bolintineanu urmează, timp de aproape zece ani, o traiectorie zbuciumată, adesea dramatică. Poetul va purta, cu durere, stigmatul proscrisului, izgonit din patria pe care nu va înceta niciodată să o iubească cu ardoare, va fi supus permanent suferințelor morale și fizice ale exilului, dar fără să abdice vreodată de la țelurile sublime ale luptei pentru dreptatea și libertatea poporului român.

Această lungă și frămîntată perioadă din existența lui D. Bolintineanu începe în ziua de 13 septembrie 1848, cînd oștile otomane vin cu poruncă de la sultan să înăbușe prin forță ridicarea Țării Românești la demnitatea țărilor independente și prospere. La vestea că trupele turcești, comandate de Omer-pașa, și-au instalat tabăra la Cotroceni, masele populare din București, conduse de fruntașii revoluției, ies în întîmpinarea acestora, într-o demonstrație pașnică, pentru a se opune unei intervenții armate în desfășurarea evenimentelor interne. Se formă atunci o deputăție care merse în cortul lui Fuad-efendi, comisarul Porții Otomane în Țara Românească, pentru tratative. Deputăția era alcătuită în primul rînd din fruntașii revoluției. „Între acești deputați mă aflam și eu", precizează D. Bolintineanu în *Călătorii pe Dunăre și în Bulgaria*. Dar, din nenorocire, membrii deputăției sînt arestați, printre ei fiind și poetul. Fuad-efendi și caimacamul C. Cantacuzino semnează decretul pentru exilarea capilor revoluției, publicîndu-l în *Buletinul Ofițial al Principatului Țării Românești*, nr. 42, 25 septembrie 1848, D. Bolintineanu fiind al treisprezecelea pe lista celor proscriși.

Pornind pe drumul exilului D. Bolintineanu era stăpînit de o profundă durere sufletească. Dar, ca întotdeauna, nu soarta propriei sale persoane îl îndurera, ci soarta patriei, pentru binele căreia era hotărît să se sacrifice. Din această stare de spirit a izvorît poezia *Cîntece din exil*.



## SCOPUL OMULUI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA LAMPA MEA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865). Ion Roman o consideră o „emoționantă mărturie de credință", anticipînd poezia *Poetul* a lui George Coșbuc „prin patosul cu care afirmă comunitatea desăvîrșită dintre năzuințele poetului și fericirea patriei" *(Dimitrie Bolintineanu*, București, Editura tineretului, 1962, p. 213).

## ÎNGERII LA RUGĂCIUNE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## UMBREI SORU-MEI CATERINA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), fiind datată : „11 iuniu 1863".

Dimitrie Bolintineanu a avut un frate mai mic, care muri devreme, și o soră mai mare, Ecaterina. Aceasta s-a căsătorit cu Atanasie (Tănase) Bolintineanu, coborîtor dintr-o familie cu același nume, fiul paharnicului Dinu Bolintineanu (cf. N. Petrașcu : *Dimitrie Bolintineanu*, București, „Bucovina", 1932, p. 11). În timpul revoluției din 1848, numele lui Atanasie Bolintineanu figurează în caseta primelor numere din *Poporul suveran*, ca fondator al acestei gazete, alături de St. Bolintineanu, T. Piscupescu și C. Mănciulescu. În 1857 avea rangul de pitar, cum rezultă din *Lista proprietarilor din districtul Ilfov care nu s-au prezentat spre a se înscrie în listele electorale* (cf. *Documente privind Unirea Principatelor*, București, Editura Academiei R.S.R., 1961, p. 417). În 1859 locuia în București, făcînd abonamente printre cunoștințele sale la *Marea bibliotecă clasică universală*, pe care o inițiase Dimitrie Bolintineanu și care consemna acest fapt

la sfîrşitul volumului său *Bătăliile românilor,* apărut în acel an, în *Lista d-lor abonaţi.* A murit la începutul anului 1862, iar peste un an şi ceva, în iunie 1863, îşi sfîrşi viaţa şi Ecaterina. La înmormîntarea ei, arhimandritul Iosif Naniescu ţinu un discurs, reprodus în *Buciumul,* an. I, nr. 50, 20 iunie 1863, p. 199, în care spunea : „După ce a fost însoţită prin lege cu răposatul întru fericire domnul Atanasie Bolintineanu, cu care a trăit mai mulţi ani de viaţă plăcută, şi pe care l-a perdut acum un an şi jumătate aproape ; acum, pe cînd se străduia a chivernisi cu onoare casa şi-a creşte cu învăţătură şi cu principie de bună moralitate pe copiii săi, obiectul amorului său ce i-a fost rămas de la preaiubitul său consorte, neîmpăcata moarte veni ca s-a răpească din braţele acestor orfani copii, ce rămîn astăzi fără de mumă, precum erau fără părinte, în vîrsta cea mai fragedă ; veni, zic, de a răpi din braţele unui frate şi a unor cumnaţi iubiţi, ce i-a avut întocmai ca şi pe nişte fraţi.“

În tot timpul vieţii sale, Dimitrie Bolintineanu s-a simţit legat de sora sa prin profunde şi trainice fibre sufleteşti, la ea aflînd sprijin şi alinare în momentele de grea cumpănă. Spre sfîrşitul anului 1851, în timpul exilului la Paris, D. Bolintineanu intenţionează să se întoarcă în ţară. La 15 noiembrie era la Orşova, de unde ajunge la Cladova. Oprindu-se apoi la Rusciuc, îşi întrerupe călătoria, cu speranţa că o va putea reîntîlni pe sora sa Ecaterina, cum precizează în *Călătorii pe Dunăre şi în Bulgaria :* „Căzusem într-un fel de melancolie ce mă veştejea cu repeziciune. Într-acest han mă pusei să scriu soră-mei Caterina, chemînd-o să vie acolo să o văz, căci de la anul 1848 nu-i auzisem vocea decît prin scrisori stropite cu lacrimi. Priimii răspuns că are să vie. [...] Timpul trecea şi soru-mea nu venea. După o lună de aşteptare, sosi în fine răspuns că guvernămîntul se împotrivea să o lase să vie acolo ; această împotrivire era născută, nu este îndoială, din ura acelui guvernămînt pentru oamenii de la 1848 ; căci cine poate lesne înţelege că, de ar fi venit soră-mea la mine, nu s-ar fi periculat liniştea publică în ţară. Nefericită naţie, sărmană Românie ! Fiii tăi ce naşti şi hrăneşti cu sîngele tău sînt de multe ori mai răi decît streinii, pentru tine !“

Prelungindu-i-se exilul, la Constantinopol, D. Bolintineanu era copleşit de dorul sorei sale, folosind toate mijloacele ca să o revadă. De pildă, la 2 iunie 1852 îi scria lui A. Zane : „Mîine plec la Mehadia cu orice preţ, voind a întîlni pe soru-mea“ (cf.



N. Cartojan : *D. Bolintineanu. Scrisori din exil,* în *Neamul românesc literar,* an. I. nr. 6, 1 iunie 1909, p. 464).

După reîntoarcerea sa în ţară, ajungînd la Bucureşti, D. Bolintineanu nu se poate acomoda uşor, după o lipsă de aproape zece ani. Lumea i se pare cu totul schimbată, moravurile decăzute, protipendada coruptă. Poetul rămăsese un candid îndrăgostit de idealuri nobile, anii exilului făcînd din el un solitar, trăind mai mult într-o lume a sa lăuntrică. Singurele momente de mulţumire i le procura ambianţa din familia sorei sale, care-i amenajase o cameră specială în locuinţa ei din Bolintinul din Vale. La 12 decembrie 1857, poetul îi scria soţiei lui A. Zane : „Sora mea stă la Bolintin, cu soţul ei. Acolo am odaia mea, şi mă voi duce să stau acolo cîtva timp“. Iar la 24 aprilie 1858 îi scria din nou soţiei lui A. Zane : „Continuu să mă plictisesc în oraşul Bucureşti, şi, cînd plictiseala depăşeşte limitele răbdării, plec îndată la Bolintin“ (cf. N. Cartojan : *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil,* în *Neamul românesc literar,* an. III, nr. 19, 22 mai 1911, p. 290).

## PALATUL DOMNILOR

Publicată în *Concordia,* an. I, nr. 28, 15 mai 1857, p. 112, cu titlul *Palatul domnilor români,* de unde a fost reprodusă în *Telegraful român,* nr. 43, 1 iunie 1857, p. 172. Cu titlul *Palatul domnilor* a fost inclusă în *Melodii române* (1858) şi reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

La începutul anului 1857, intervenţiile în sprijinul întoarcerii exilaţilor de la 1848 devin numeroase şi din ce în ce mai categorice. Se iniţiază chiar o acţiune deschisă în presa vremii, curajoasă, toţi semnatarii pledoariilor vorbind în numele opiniei publice, relevînd necesitatea prezenţei în patrie a celor ce i se dovediseră devotaţi şi în afara hotarelor ei. Într-un articol publicat în *Concordia,* an. I, nr. 6, 23 februarie 1857, p. 2, C. A. Cretzulescu afirma lapidar că „întoarcerea exilaţilor, precum vedem, este dorită de toată lumea“. Aceştia, se spunea mai departe în articol „au dat dovadă de un bun-simţ practic, care îi onoară şi care arată că cauza naţională are numai de cîştigat cu întoarcerea lor“. Într-un alt articol, publicat în *Concordia,* an. I, nr. 23,

27 aprilie 1857, p. 89, deziderotul era şi mai accentuat : „Intrarea emigraţilor ar fi o măsură de o bună şi dreaptă politică în aceste zile de regenerare naţională. Inimile noastre sîngerează cu atît mai mult văzînd că porţile patriei stau încă închise pentru persoane cu un caracter onorabil... Sperăm că guvernul, care în această privinţă s-a arătat insuflat de o părintească binevoinţă, va stărui spre a se rădica fără întîrziere orice împedicare, şi a face ca familiele să poată îmbrăţişa pe fii şi fraţii lor despărţiţi de dulcele sîn al patriei de nouă ani de zile."

În acţiunea desfăşurată în favoarea întoarcerii exilaţilor s-au făcut şi intervenţii care îl priveau direct pe Dimitrie Bolintineanu Articolul *Dorul de patrie,* publicat în *Concordia,* an. I, nr. 16, 30 martie 1857, p. 61, era consacrat în întregime poetului, argumentat cu propria sa operă : „Un om al căruia amor patriotic s-a tradus prin versurile cele mai elegante şi mai armonioase cu care se află înzestrată literatura română fu aruncat de luptele partidelor afară din sînul patriei. În îndelungatul său timp de pelerinagiu pe tărîmuri streine, a publicat un uvragiu intitulat *Călătorii în Palestina şi Egipt.* Deschizînd această carte, nu poate citi cineva o pagină făr-a vedea că ea a fost dictată de acea sete divină cu care se nutresc inimele cele devotate ţărei lor. Citind lamentarea ce poetul român adresează României din fundul Egiptului, pe ruinele monastirei Sîntului George, şi pe care nu ne putem opri d-a o transmite aici cititorilor noştri, ne întrebăm cu durere, oare pentru ce amorul ţărei să fie o cauză de nenorocire pentru cei înzestraţi cu dorul d-a cînta faptele patriei şi regenerarea poporului ?" Şi după ce transcrie pasajul din însemnările de călătorie ale lui D. Bolintineanu, articolul din *Concordia* încheia astfel : „A ţine pe aceşti bărbaţi într-un aşa de îndelungat chin este o osîndă care nu se poate împăca cu nici un principiu de umanitate şi echitate."

Dimitrie Bolintineanu acţionează şi el însuşi pentru a se reîntoarce în patrie. Din Constantinopol, unde aştepta acest moment fericit, trimite poeziile *Odă la România* şi *Tu erai frumoasă, o, patria mea,* care apar în *Concordia,* an. I, nr. 27, 11 mai 1857, p. 107, cu următoarea notă din partea redacţiei : „Amicul nostru Bolintineanu trimite de la Constantinopole cîteva poezii noi din care publicăm deocamdată pe cele următoare. Cînd vedem un bărbat cu un aşa de frumos talent suspinînd în streinătate, nu putem decît a ne revolta în contra unor combinări politice care ţin departe de ţară pe unii din cei mai aleşi ai



săi fii. Ce argument mai puternic în favorul intrării emigraţilor decît capacitatea şi talentele celor mai mulţi din ei ?"

Tot din Constantinopol, D. Bolintineanu trimite şi poezia *Palatul domnilor români.*

## EXILATUL

Publicată în *Concordia,* an. I, nr. 28, 15 mai 1857, p. 112. Inclusă în *Melodii române* (1858) şi *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865). În această ultimă ediţie, poetul a modificat structural textul apărut în *Concordia,* pe care îl reproducem mai jos :

O muzică divină răsună-n sărbători :<br>
Fecioara împleteşte cosiţele-i cu flori ;<br>
O dulce dezmerdare lumină p-orice faţă ;<br>
Cu vise dulci speranţa tot sufletul răsfaţă ;<br>
Iar tu, cu ochii-n lacrimi, strein neconsolat,<br>
În sărbătoarea noastră tu singur eşti tăcut...<br>
— Nu voi dar dezmerdarea acestor sărbători,<br>
Nici candide fecioare cu sînul lor de flori ;<br>
Daţi patriei mărirea şi unirea ce îi place<br>
Şi lacrimele mele în flori se vor preface.

## LA PATRIE

Publicată în *Concordia,* an. I, nr. 27, 11 mai 1857, p. 107, cu titlul *Odă la România* (vezi nota la poezia *Palatul domnilor).* Inclusă în *Melodii române* (1858) şi *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît şi inedite* (1865).

Cu puţin timp înainte de apariţia volumului *Melodii române,* C. A. Rosetti obţine de la D. Bolintineanu poezia *La patrie,* pe care o publică în *Românul,* an. II, nr. 44, 6/18 iunie 1858, p. 175, însoţită de o notă în care se spunea : „Subt acest titlu va ieşi în săptămîna viitoare o carte cu noi poezii de D. Bolintineanu. Mulţumiţi că suntem cei dintîi a anunţa ieşirea acestei cărţi, avem şi fericirea d-a fi dobîndit voia de la d. Bolintineanu a rupe o floricică din buchetul poeziilor sale spre a o da cititorilor ziarului *Românul.* Ziserăm că suntem fericiţi a putea publica această poezie fiindcă suntem siguri că nu este nici un român

ai căruia ochi nu va stropi cu o lacrimă florica ce le-nfățișăm astăzi." La apariția volumului *Melodii române,* C. A. Rosetti îl comentează în *Românul,* an. II, nr. 49, 23 iunie/5 iulie 1858, p. 194, revenind asupra poeziei *La patrie :* „Subt frumosul titlu de *Melodii române* a ieșit acum de subt tipar o culegere de poezii de D. Bolintineanu, din care am publicat una în nr. 44 întitulată *La patrie.* Am făgăduit că vom reveni asupra acestei poezii, și iacă-ne împlinindu-ne făgăduiala. [...] Nu știm în care an și pe ce tărîmuri era poetul nostru cînd a scris această poezie, dar știm că niciodată prunc n-a putut cere cu mai multă iubire sînul maicei sale ; și este învederat că coardele lirei sale au răsunat în acele minute subt suflarea de dor și de suspine a patriei." După ce rezumă conținutul poeziei și-i relevă semnificațiile, C. A. Rosetti conchide că D. Bolintineanu „ne spuse care este rana inimei sale și ne arată că tot se mai află din cînd în cînd cîte o inimă ce-n minutele cînd o străpunge durerea, mai scoate cîte un țipăt spre a ne dovedi că ea încă este vie."

## NU MAI VOI CONSOLAȚIUNE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Poezia reprezintă una dintre mărturiile elocvente ale influenței lui D. Bolintineanu asupra lui M. Eminescu, cum au demonstrat Anghel Demetriescu, în 1903, în studiul *Mihai Eminescu* (cf. *Opere,* ediție îngrijită de Ovidiu Papadima, București, Fundația pentru literatură și artă, 1937, p. 229) și G. Ibrăileanu, în *„Postumele" lui Eminescu,* din 1908 (cf. *Opere,* vol I, ediție critică de Rodica Rotaru și Al. Piru, prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1974, p. 207). Problema a fost reluată de St. Cazimir, în articolul *Bolintineanu și Eminescu,* publicat în *România literară,* an. V, nr. 32, 3 august 1972, p. 15, unde scria, referitor la poezia *Nu mai voi consolațiune :* „Ceva din timbrul și din temele meditației eminesciene de la *Mortua est* la *Împărat și proletar,* se străvede limpede în aceste versuri. Că Eminescu a zăbovit asupra lor e un lucru neîndoielnic : formula «le naște spre-a muri» va fi reluată în *Luceafărul* («Căci toți se nasc spre a muri», iar întrebarea dezamăgită a lui Bolintineanu — «Dreptatea nu fu oare aici decît un nume ?... — va sugera replica de tinerească superbie : «Dreptatea, libertatea nu sunt numai un nume, / Ci-aevea s-au serbat» *(Junii corupți).*"



## PLÎNGERILE POETULUI ROMÂN

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XVI, nr. 15, 15 aprilie 1853, p. 112. Inclusă apoi în edițiile din 1855 și 1865.

## FERICIREA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## MOARTEA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## UN TÎNĂR ROMÂN MURIND ÎN STRĂINĂTATE

Publicată în *Curierul român,* an. XVIII, nr. 86, 9 noiembrie 1846, p. 344, cu titlul *Un june murind în streinătate.* Reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. IX, nr. 48, 25 noiembrie 1846, p. 383. Inclusă în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), cu titlul *Un tînăr român murind în streinătate,* și apoi în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu. Edate sub îngrijirea d. G. Sion* (1855), cu titlul *Un june român mort în Paris,* datată „1845". La reluarea ei în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), i se restabilește titlul *Un tînăr român murind în streinătate* și i se elimină datarea.

Poezia prezintă un interes deosebit pentru precizarea datei plecării lui D. Bolintineanu la studii, în capitala Franței. Dincolo de rigoarea reclamată de exactitatea istorico-literară, precizarea acestei date oferă posibilitatea de a cunoaște atmosfera în care s-a aflat tînărul poet român la Collège de France, ce cursuri a audiat, ce influență au exercitat asupra sa agitațiile revoluționare din jurul iluștrilor profesori Jules Michelet, Edgar Quinet și Adam Mickiewicz, din anii 1845—1847, activitatea depusă în

cadrul Societății Studenților Români din Paris etc., toate acestea constituind cea mai importantă perioadă din existența poetului înainte de 1848, perioada adevăratei sale formări spirituale și morale.

Bizar este că această dată a fost vehiculată confuz încă din timpul vieții lui D. Bolintineanu, chiar de către unii din contemporanii săi apropiați, comentatorii și biografii ulteriori preluînd-o cu aceeași incertitudine. În *Biografiea oamenilor mari scrisă de un om mic* (Paris, 1859, p. 37), I. G. Valentineanu afirmă, pentru prima dată, că D. Bolintineanu a plecat în Franța, în vederea completării studiilor, în anul 1847. Aceeași dată este susținută apoi de Aron Pumnul în *Lepturariu rumânesc* (tom. IV, partea I ,Viena, 1864, p. 406) și de Iosif Vulcan în *Panteonul român, portretele și biografiele celebrităților române* (Pesta, 1869, p. 97), iar după moartea lui D. Bolintineanu, de către Vasile Gr. Popu, în *Conspect asupra literaturii române și literaților ei de la început și pînă astăzi în ordine cronologică* (București, Tipografia Alessandru A. Grecescu, 1875, p. 124), de George Popescu în cea dintîi prezentare monografică a poetului, *Dimitriu Bolintineanu, viața și operile sale* (București, Noua tipografie a laboratorilor români, 1876, p. 6), de G. Sion în prefața ediției de *Poezii* de D. Bolintineanu (București, Socec, 1877, p. VII), precum și de Ioan Lăzăriciu în *Istoria literaturii române* (ediția a II-a, Sibiu, W. Krafft, 1892, p. 133).

O opinie cu totul izolată a făcut N. Petrașcu, în monografia *Dimitrie Bolintineanu* (București, „Bucovina", 1932, p. 15), afirmînd, iarăși fără nici o probă, că poetul a plecat la Paris în 1844.

Cei mai mulți biografi și exegeți ai lui Dimitrie Bolintineanu au indicat însă anul 1845. Această dată a fost pusă în circulație de Anghel Demetriescu, în studiul *Dimitrie Bolintineanu*, publicat în *Analele literare*, an. I, nr. 2, 15 ianuarie 1886, p. 67. Comentariile mai recente consimt că anul plecării poetului la Paris ar fi tot 1845.

Anghel Demetriescu susținea că anul 1845 „rezultă în modul cel mai neîndoios" din poezia lui D. Bolintineanu *Un june român mort în Paris*, datată în acest an în ediția din 1855, îngrijită de G. Sion.

Confruntările de date pe care le-am întreprins ne-au condus însă la concluzia că D. Bolintineanu a plecat la Paris nu în 1847, nici în 1844 și nici în 1845, ci în anul 1846. Mai întîi



e de precizat că datarea poeziei *Un june român mort în Paris* cu anul 1845 aparține exclusiv fanteziei lui G. Sion. Peste zece ani, cînd poetul își editează, sub directa sa supraveghere, ediția *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), în notele finale redactate de el însuși precizează : „Autorul acestor poezii, expuls din țara sa în anul 1848, compromis în mișcarea politică de atunci, se duse în Transilvania, apoi la Constantinopol, de unde înaintă la Paris, spre a-și urma studiile începute acolo în 1846 și întrerupte de revoluțiunea din februariu".

Convingerea că D. Bolintineanu a plecat la Paris în 1846 se bazează pe următorul argument, furnizat în mod real de poezia *Un tînăr român murind în străinătate*. Apărută în *Curierul român* din 9 noiembrie 1846, după cum am menționat mai sus, poezia era însoțită de următoarea notă a lui P. Teulescu, în care se arăta că tînărul român decedat la Paris era „Mihail Goga, elev trimis în anul 1840 cu cheltuiala școalelor ca să studieze la Berlin științele naturale. După ce a urmat aci cu destul succes, în anul trecut merse la facultățile Parisului și la aprilie 1846 a murit. Poetul Bolintineanu a voit cu atît mai mult să cînte memoria acestui june, cu cît geniul său promitea un tezaur de inteligență." Data morții și înmormîntării lui Mihail Goga, la Paris, este atestată și de C. A. Rosetti, în *Note intime*, în ziua de 18/30 aprilie 1846 (*Note intime* 1844—1859. Adnotate și publicate de Vintilă C. A. Rosetti, București, Tipografia lucrătorilor asociați, vol. I, 1902, p. 115). Deci, D. Bolintineanu nu putuse să scrie poezia în 1845, cum o datase G. Sion, pentru motivul foarte clar că Mihail Goga a murit la Paris în aprilie 1846.

În sprijinul datei de 1846 concură și alte elemente documentare și istorico-literare indubitabile. Astfel, poezia lui D. Bolintineanu *O noapte pe malul Dunării*, apărută în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. IX, nr. 47, 18 noiembrie 1846, p. 376, era însoțită de o altă notă lămuritoare a lui P. Teulescu, în care se spunea : „Sunt cîteva luni de cînd junele poet Bolintineanu, abandonat la amorul studiului, s-a dus ca să-și orneze geniul cu roze din facultățile de instrucție ale Parisului..." Deci, în noiembrie 1846, P. Teulescu informa că de la plecarea lui D. Bolintineanu la Paris trecuseră doar „cîteva luni". La 19 februarie 1846, Asociația pentru înaintarea literaturii românești ține, în București, o ședință în care alege încă opt membri noi. Procesul-verbal al acestei ședințe, aflat în manuscris la Biblioteca Aca-

demiei (ms. rom. 4633, f. 4), poartă și semnătura autografă a lui D. Bolintineanu, ceea ce demonstrează fără nici un dubiu că, la 19 februarie 1846, el încă se afla la București. În *Subscripția Asociației literare pe anul al 2-lea, de la 1 martie 1846 și pînă la 1 martie 1847,* reprodusă în colecția de documente *Anul 1848 în Principatele Române* (București, Carol Göbl, 1902, tom. I, p. 58), D. Bolintineanu nu mai figurează printre cotizanți. Iar în *Lista de subscriptorii Societății Studenților Români din Paris,* reprodusă de asemenea în colecția de documente *Anul 1848 în Principatele Române* (tom. I, p. 82), în care se menționează cît a cotizat lunar fiecare membru al Societății, începînd din decembrie 1845 și pînă în februarie 1848, D. Bolintineanu apare pentru prima dată în luna august 1846.

Așadar, în baza argumentelor de mai sus, putem conchide că D. Bolintineanu a plecat la Paris în anul 1846, în intervalul de timp dintre 19 februarie, cînd încă se afla la București și semna procesul-verbal amintit, și aprilie 1846, cînd scrie, la moartea lui Mihail Goga, poezia *Un tînăr român murind în străinătate.*

### PROSCRISUL

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847) și reluată în edițiile din 1855 și 1865.

Aron Pumnul a reprodus-o în *Lepturariu rumânesc,* tom. IV, partea I, Viena, 1864, p. 410.

### ELEGIE

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XV, nr. 20, 17 mai 1852, p. 80. Inclusă apoi în edițiile din 1855 și 1865.

### ELEGIE LA O TÎNĂRĂ FATĂ

Publicată în *Propășirea,* an. I, nr. 2, 16 ianuarie 1844, p. 16, cu titlul *La o vergură.* Inclusă mai întîi în *Colecție din poeziile*



*domnului D. Bolintineanul* (1847), apoi în edițiile din 1855 și 1865. A fost pusă pe muzică de I. Valerian și publicată în *Dorul, culegere de cînturi naționale și populare,* ediția a IV-a, București, Librăria Bălăceanu & Wartha, 1862, p. 46.

### DEȘERTUL

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### MORȚII

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### FECIOARA

Publicată în *Propășirea,* an. I, nr. 7, 20 februarie 1844, p. 56, cu titlul *Vergura,* semnată Tachi Bolintineanu. Inclusă mai întîi în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), cu titlul *Fecioara (Elegie),* de unde a fost reprodusă în *Jurnal de Galatz,* an. I, 1850, p. 392, și în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XV, nr. 23, 7 iunie 1852, p. 92. Reluată apoi în edițiile din 1855 și 1865.

### O CUGETARE

Apărută în *Melodii române* (1858) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### O PATIMĂ

Publicată în *Curierul român,* an. XVIII, nr. 68, 24 august 1846, p. 270, cu titlul *Cîntec.* Inclusă în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), cu titlul *O patimă,* și apoi în edițiile din 1855 și 1865.

## CÎNTEC

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XV, nr. 47—48, 13 decembrie 1852, p. 196. Inclusă apoi în edițiile din 1855 și 1865.

Poezia, observa I. Negoițescu, „se remarcă prin simplitatea destul de neobișnuită la Bolintineanu și sună delicat, în planul sentimentului, deschizînd cerul meridional și odată cu el zările luminii macedonskiene" *(Bolintineanu și sonurile poeziei moderne,* în *Scriitori moderni,* București, Editura pentru literatură, 1966, p. 17).

## MUMA TÎNĂRĂ

Apărută în *Melodii române* (1858) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## INVOCAȚIE

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847). De aici a fost reprodusă în *Bucovina,* an. II. nr. 15, 18 mai 1849, p. 69, însoțită de următoarea notă din partea redacției : „Extras din poeziile D. Bolintineanu, tipărite în București, 1847. Talentul românului poet, ale lui însămnate merite pentru renașterea poeziei naționale, nu mai puțin și luminatul patriotism ce avu prilej a desfășura în încunjurările în care patria sa se află în anul trecut, ne punea îndatorire a înfățoșa publicului pentru de cînd în cînd cîtiva din productele ce onoară geniul pomenitului poet, așa precum am făcut-o și în no. 12 a foei noastre." În nr. 12 se reprodusese poezia *O fată tînără pe patul morții.*

În ediția din 1855 a fost inclusă cu titlul *Invocare.* La reluarea ei în ediția din 1865 i s-a restabilit titlul *Invocație.*

## CÎNTICE ȘI SĂRUTĂRI

Publicată în *Curierul român,* an. XVIII, nr. 98, 31 decembrie 1846, p. 392. Inclusă mai întîi în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Jurnal de Galatz,* an. I, 1850, p. 397. Reluată în edițiile din 1855 și 1865.



## LA O RONDURELĂ

Publicată în *România viitoare* (Paris), an. I, 1850, p. 63, cu titlul *La o pasere trecătoare.* Reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XIII, nr. 19, 4 decembrie 1850, p. 152, cu același titlu. În *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) a fost inclusă cu titlul *La o rîndunică.* Reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865) cu titlul modificat *La o rondurelă.*

Poezia a fost compusă la Paris, unde poetul se afla în prima perioadă a exilului de după revoluția din 1848. Inițial se intitula *La o pasere de pasagiu,* cum atestă manuscrisul păstrat în Biblioteca Academiei R. S.R. (ms. rom. 3349, f. 85). La 9 octombrie 1850 o expedia, alături de poeziile *Sărbătoarea exilatului, De ce sunt tăcut* și *Răsura (Roza),* lui A. Hurmuzaki, pentru gazeta *Bucovina,* împreună cu această scrisoare : „Domnul meu, După făgăduiala ce v-am dat de a vă trimite cînd și cînd cîte o poezie spre a o tipări în gazeta domniii-voastre [...], am onoarea a vă saluta, trimițîndu-vă totdeodată aceste neînsemnătoare versuri. Ele n-au alt merit decît că vin din inima întristată a unui român."

În această perioadă are loc pregătirea revistei *România viitoare,* al cărei prim număr apare, la Paris, în noiembrie 1850, sub conducerea și îndrumarea directă a lui N. Bălcescu. Dar, încă de la începutul anului, D. Bolintineanu intenționa să scoată și el o publicație. La 10 ianuarie 1850, poetul îl informa pe Ion Ghica : „Eu ași fi început jurnalul, dar n-am bani. Catargiul mi-a scris că M-me Roznovano are de gînd să-mi trimită 600 fr. pentru acest jurnal ; dacă se va ține de vorbă, voi începe lucrul" (Biblioteca Academiei R.S.R., coresp. inv. 80305). Cunoscînd și preocuparea lui N. Bălcescu de a edita un organ al emigrației, Ion Ghica nu era de părere de a se diviza forțele în două publicații diferite. De aceea, la 24 septembrie 1850, îi scria lui N. Bălcescu : „De ce nu te înțelegi cu Bolintineanu, ca să nu se facă decît un jurnal, iar nu două ?" (cf. N. Cartojan : *Scrisori inedite de la N. Bălcescu și Ion Ghica,* București, Cooperația, 1913,

p. 45). Poetul rămîne însă constant în intenția sa. Poate așa se explică de ce proclamația *Popolului român*, din fruntea primului număr al *României viitoare*, scrisă de N. Bălcescu, nu e semnată și de Dimitrie Bolintineanu. Cu toate acestea, poetul nu putea rămîne străin de spiritul acestei proclamații, în care se spunea: „Doi ani trecură de cînd, printr-o trădare mișelească, smulși din sînul popolului, lipsiți de dulcea căldură a soarelui patriei, zacem, suferind pe pămîntul strein, pe pămîntul exilului. Dar niciodată inima noastră nu se simte mai dureros frămîntată decît în minutele acelea, cînd imaginația pe aripile sale ne strămută în mijlocul acelui popol mare și bun, pe care l-am iubit, căruia am slujit cu credință și de la care, o mărturisim cu mîndrie, c-am priimit dovezi netăgăduite de dragoste, căci sprijinul și ajutorul lui nu ne-au lipsit, oricînd în lucrările, în întreprinderile noastre a socotit că vede un semn de rîvna noastră pentru binele obștesc; niciodată, zicem, inima noastră nu sîngerează mai mult decît cînd în fiecare suflare a vîntului ce trece peste Carpații noștri și ajunge pînă la noi, auzim un suspin, un răcnet al suferințelor țării... Fraților români! Niciodată încrederea în viitorul României, una, mare și nedespărțită, nu a ieșit din inima noastră."

Că Dimitrie Bolintineanu nu a rămas străin de spiritul proclamației și nu s-a detașat de eforturile compatrioților săi o demonstrează faptul că, în *România viitoare*, el e prezent cu poezia *La o pasere trecătoare*, intitulată mai tîrziu *La o rondurelă*.

Poezia a fost inclusă de Henry Stanley în *Rouman Anthology*, apărută la Hertfort, în 1856 (vezi nota la poezia *Dilrubam* din ciclul *Florile Bosforului*).

## ZIUA BUNĂ LA ȚARĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## TIMPUL

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



## LA ȘTEFAN GOLESCU

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Ștefan Golescu a jucat un rol hotărîtor în trimiterea lui D. Bolintineanu la studii, în capitala Franței. Versiunea de circumstanță lansată la plecarea tînărului poet la Paris era aceea a unei burse de studii oferită de Asociația literară. În realitate, trimiterea lui D. Bolintineanu la Paris s-a datorat inițiativei lăudabile a lui Ștefan Golescu și A. C. Golescu-Albu, care s-au străduit să realizeze o subscripție colectivă, cu condiția ca beneficiarul să nu afle cine au fost generoșii săi protectori. Abia mai tîrziu a devenit cunoscut acest lucru, însuși D. Bolintineanu menționînd, în notele finale ale ediției din 1865, că a plecat la studii prin contribuția lui Ștefan Golescu și A. C. Golescu-Albu, „cu condițiune ca autorul să nu știe niciodată cine au fost suscriptorii". Aceeași precizare este făcută, aproape identic, și într-un articol publicat în *Albina Pindului*, an. I, nr. 4, 1 august 1868, p. 85.

Demersurile făcute pentru obținerea unei sume satisfăcătoare, care să asigure existența tînărului poet la Paris, ne-au devenit cunoscute, în bună măsură, dintr-o scrisoare a lui A. C. Golescu-Albu către Ștefan Golescu. Din ea rezultă că cei doi Golești se preocupau în egală măsură și de un alt tînăr de talent, viitorul pictor I. D. Negulici (participant la revoluția din 1848 și mort în exil, la Constantinopol, în 1851), în strădania acestuia de a edita un *Magazin pitoresc*, după modelul periodicului ilustrat *Le Magasin pittoresque*, scos de Edouard Charton, în 1833. Reproducem un pasaj edificator din scrisoarea lui A. C. Golescu-Albu către Ștefan Golescu: „Le prince Ghyka (et cela s'adresse à Nicolas) c'est engagé en ce qui touche Bolintineano pour la somme de 50 ducats par an et cela pendant trois années. Voici, Nicolas, ses propres paroles: «Venez voir par vous-mêmes, tenez, je viens de noter dans mon porte-feuille 50 ducats par an pour le compte de Bolintineano, afin qu'il puisse faire ses études à Paris, et 50 autres ducats pour Negoulith pour l'aider dans son entreprise du *Magasin pittoresque*; je lui en parlerai dans ma première lettre que je lui écrirai. Faites en autant...» Voilà donc 50 ducats de bien sûr. Philippesco (Vulpoi) c'est aussi engagé de l'aider; de combien, il ne nous en a rien dit, mais

il nous a promis de signer une somme respectable [...]. Barkanesco m'a promis à Saïzon de souscrire pour la somme de 12 ducats par an ; je crois qu'en éveillant et flattant un petit peu son amour-propre tu parviendras facilement à lui arracher le nombre rond de 20 ducats ; essaie toutefois. [...] Enfin Ottetelechano s'angage, de plus, de faire la proposition à son ami Michalesco et m'assure d'avance du succes. En leur disant donc que Bolintineano n'a rien à espérer de ce côté-là, qu'il a tenté cette voie sans le moindre succès et que maintenant toute la réussite de cette bonne oeuvre dépendait d'eux suivant qu'ils débourseraient ou non cette somme, je crois que tu parviendras facilement à les determiner au sacrifice annuel de 80 ducats. De la sorte, Bolintineano aura 220 ducats par an ; c'est tout ce qu'il lui faut, avec de l'ecconomie et de l'ordre" (cf. George Fotino : *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești,* București, Imprimeria națională, 1939, vol. II, p. 123).

Se pare că, la Paris, gloria de poet cu care D. Bolintineanu începuse să se aureoleze l-a sustras, la un moment dat, de la preocupările de studiu, împingîndu-l chiar la o viață de boem. Desigur, acest fapt nu era de natură să-i mulțumească pe protectorii săi. La 12/24 septembrie 1847, Nicolae C. Golescu îi scria, din Viena, lui Ștefan Golescu : „Tous ceux de mes connaissances qui sont revenus de Paris me disent que ces Mrs. les valaques ne font rien, excepté deux ou trois. Bolintineano est du nombre de ceux qui ne travaillent pas. Il s'amuse à courir dans les rues et à jouer aux cartes chez Mitika Ghyka, où la plupart de ces messieurs se rassemblent" (cf. George Fotino : *op. cit.*, p. 164). Mustrat, probabil, de susținătorii săi, D. Bolintineanu își revizuiește atitudinea, schimbîndu-se în bine. După cîtva timp, Al. G. Golescu-Arăpilă îi scria, din Paris, lui Ștefan Golescu, informîndu-l cu satisfacție : „Je t'envoie ici la lettre de Bolintineano ; il a beaucoup changé en bien" (cf. George Fotino : *op. cit.*, p. 170).

Nu peste mult timp, Ștefan Golescu și A. C. Golescu-Albu îl vor simți pe D. Bolintineanu alături de ei, în timpul revoluției din 1848, vor împărți împreună pîinea amară a exilului, iar apoi, după înfăptuirea Unirii, în guvernul prezidat de Ștefan Golescu va intra și cel ce se bucurase de generoasa lui solicitudine.



LA CONSTANTIN NEGRI

Publicată în *Albumul pelerinilor români* (Paris), foaia II, 30 mai 1851, p. 1. Inclusă în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

MIREASA MORMÎNTULUI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

LA UN ORB

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

LA UN AMIC SĂRAC

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

LA UN MARTIR

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

LA UN SCHELET

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

LA FLORI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA UITARE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA ROMÂNI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA PIRAMIDE

Apărută mai întîi în cadrul relatărilor din volumul *Călătorii în Palestina și Egipt*, Iași, Tipografia „Buciumului român", 1856. Reluată apoi, ca poezie de sine stătătoare, în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Șt. Cazimir a stabilit o filiație directă între *La piramide* a lui D. Bolintineanu și *Memento mori* de M. Eminescu : „Meditație pe tema «fortuna labilis», compunerea lui Bolintineanu evocă succesiv pe cuceritorii Egiptului — Cambise, Alexandru cel Mare, «ordiile păgîne», — partea finală fiind dedicată lui Napoleon : «Orice putere, suflet, și viață, și tărie, / Voință, libertate, adîncă energie, / *O zi într-un om singur, unic s-au concentrat*» (s.n.). După cum se știe, Eminescu va încheia și el «panorama deșertăciunilor» prin evocarea lui Napoleon : «Dar puteri neliniștite, ce trăiesc în adîncime, / Ar vrea țărmul să-l evadă, să înece cu mărime / Lumea. *Ele se concentră în suflarea unui om*» (s.n.)" *Bolintineanu și Eminescu*, în *România literară*, an. V, nr. 32, 3 august 1972, p. 15).

## LA ȚARĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA ROMÂNIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



## LA PIZMĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA UN AVUT

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA UNIRE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA UN POET

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA AVERE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA CILIA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## CLAVECINUL

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA BĂILE CLEOPATREI

Apărută în cadrul relatărilor din volumul *Călătorii în Palestina și Egipt,* Iași, Tipografia „Buciumul român", 1856. Inclusă ca poezie independentă în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Poezia lui D. Bolintineanu, axată pe motivul „fortuna labilis" sau „vanitas vanitatum et omnia vanitas", se încadrează în sfera meditației romantice în fața ruinelor, inaugurată de Volney prin celebrul volum *Les Ruines au Méditations sur la révolution des empires,* apărut la Geneva, în 1791, cu largi ecouri în literatura europeană. În literatura română, tema ruinelor a fost ilustrată prin *Ruinurile Tîrgoviștei* de Vasile Cârlova, *Adio. La Tîrgoviște* de Grigore Alexandrescu, *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei* de Ion Heliade Rădulescu, *Ruinele cetății Neamțu* de Al. Hrisoverghi, *O noapte pe ruinele cetății Neamțu* de M. Cuciuran, *Meditație pe ruinele cetățuiei Neamțul,* în proză, de N. Istrati, *O noapte pe ruinele Severinului* de G. Miculescu, *Turris Vestae* de G. Baronzi, *O noapte pe ruinele Tîrgoviștei,* „tablou într-un act cu versuri", de Petru Grădișteanu, *O noapte pe ruinele Sucevei* de Romulus Scriban etc. (cf. Antoaneta Macovei : *Motivul ruinelor în lirica românească din prima jumătate a secolului al XIX-lea,* în *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza" din Iași,* secțiunea III, literatură, tom. XV, 1969 ; Mihai Vornicu : *Despre poezia ruinelor,* în volumul colectiv *Structuri tematice și retorico-stilistice în romantismul românesc (1830—1870),* București, Editura Academiei R.S.R., 1976, p. 31 și urm.).

D. Bolintineanu a scris și o viață romanțată, *Cleopatra, regina Egiptului,* București, Tipografia C. A. Rosetti, 1870.

## ODĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## O UMBRĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



## UN REGRES

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA...
## (CE DISTANȚĂ INFINITĂ !...)

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA...
## (CÎND O FLOARE ÎN DURERE...)

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## FECIOARA DIMINEȚII

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LA O NĂLUCIRE IUBITĂ

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852). Reluată în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Poezia s-a bucurat de aprecieri elogioase. Aron Densușianu scria entuziast : „Ideea atît de simplă față cu perderea cea mai mare, căci ea era «îngerul vieții», desfășurată atît de scurt și atît de rotund, făcu strălucirea acestui diamant" *(Poeziele lui D. Bolintineanu,* în *Cercetări literare,* partea II, Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1887, p. 298). Chiar și N. Iorga, atît de sever cu lirica lui D. Bolintineanu, recunoaște că poezia conține „versuri pline de o cinstită și curată evlavie" *(Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea,* vol. III, Vălenii de Munte, „Neamul românesc", 1909, p. 38).

## LA ZIUA ANIVERSALĂ

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852). Reluată în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

Poezia constituie elementul istorico-literar fundamental cu care putem preciza anul nașterii lui D. Bolintineanu, incert și controversat pînă acum.

Încă din timpul vieții poetului s-a propus ca dată a nașterii sale anul 1826. Cea dintîi mențiune a acestui an o întîlnim în lucrarea lui I. G. Valentineanu, *Biografiea oamenilor mari de un om mic* (Paris, 1859, p. 37). De la acesta au preluat-o Aron Pumnul, în *Lepturariu rumânesc* (tom. IV, partea I, Viena, 1864, p. 406), și Iosif Vulcan, în *Panteonul român, portretele și biografiele celebrităților române* (Pesta, 1869, p. 99).

După moartea lui D. Bolintineanu, anul 1826 a fost susținut, în continuare, de Vasile Gr. Popu, în *Conspect asupra literaturii române și literaților ei de la început și pînă astăzi în ordine cronologică* (București, Tipografia Alecsandru A. Grecescu, 1875, vol. I, p. 124), de George Popescu, în *Dimitriu Bolintineanu, viața și operile sale* (București, Noua tipografie a laboratorilor români, 1876, p. 3), apoi de I. Nădejde, în *Istoria limbei și literaturei române* (Iași, Editura librăriei Frații Șaraga, 1886, p. 465), de Ioan Lăzăriciu, în *Istoria literaturii române* (ed. II, Sibiu, W. Krafft, 1892, p. 133).

O singură dată a fost propus anul 1823, și anume de către P. Chițiu, în *Dimitrie Bolintineanu* (Craiova, Tipo-litografia națională Ralian și Ignat Samitca, 1886, p. 9), cu precizarea că această dată i-a fost comunicată de vărul poetului, I. Bolintineanu.

Pentru anul 1824 a pledat Ion Roman, în biografia romanțată *Dimitrie Bolintineanu*, apărută în 1962.

Data care a fost oarecum oficializată în istoria literaturii române este anul 1819. Această dată a fost pusă în circulație de Anghel Demetriescu, în studiul *Dimitrie Bolintineanu*, publicat în *Analele literare*, an. I, nr. 2, 15 ianuarie 1886, p. 69. De atunci încoace, aproape toți cei ce au scris despre Dimitrie Bolintineanu, inclusiv principalii săi exegeți, consimt că anul nașterii poetului este 1819. În studiul *D. Bolintineanu*, apărut în *Steaua*, nr. 11 și 12, noiembrie și decembrie 1958, și nr. 3, martie 1959,



care reprezintă forma revizuită și completată a capitolului respectiv din *Istoria literaturii române*, G. Călinescu admite tot anul 1819.

După părerea noastră, nici una din datele enumerate mai sus nu este cea reală. Convingerea noastră e că Dimitrie Bolintineanu s-a născut în 1825.

În lipsa unui act oficial, trebuie să luăm în considerare în primul rînd propriile mărturii ale scriitorului. Astfel, într-o scrisoare adresată lui G. Sion, la 6 iunie 1856, D. Bolintineanu preciza : „Află că sunt de treizeci și unu de ani și trei luni și jumătate“ (cf. N. Cartojan : *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909, p. 471). Printr-un calcul aritmetic se poate deduce așadar că autorul *Legendelor istorice* s-a născut în anul 1825, prin luna februarie. Această dată este însă contrazisă de poet în ziarul său *Dîmbovița*, an. II, nr. 2, 21 octombrie 1859, p. 6, în care întîlnim notița următoare : „Redactorul nu s-a schimbat, este tot cel vechi, D. Bolintineanu, din satul Bolintinul din Vale, de ani 35, de lege creștină ortodoxă...“ Din această notiță ar rezulta că poetul s-a născut în 1824. Dacă ne bazăm însă pe declarația din scrisoarea către G. Sion, din care reiese că s-a născut în 1825, prin februarie, înseamnă că în octombrie 1859, cînd publica notița din *Dîmbovița*, D. Bolintineanu era în vîrstă de 34 de ani și 8 luni, ceea ce l-a determinat, probabil, să nu mai acorde atenție unei diferențe de 4 luni și să declare cifra rotundă de 35 de ani.

Propunînd ca dată a nașterii anul 1819, Anghel Demetriescu se baza pe următorul argument. În volumul *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu*, apărut sub îngrijirea lui G. Sion, în 1855, în timp ce poetul era în exil, se află poezia *La ziua aniversală*, datată 1845, care începe cu aceste două versuri :

> Douăzeci și șase astăzi au bătut
> Ani ai vieții mele ce-n dar au trecut.

Anghel Demetriescu scădea 26 din 1845 și conchidea că D. Bolintineanu s-a născut în 1819. După opinia noastră și potrivit unor noi fapte de istorie literară pe care le vom expune mai jos, G. Sion a datat poezia *La ziua aniversală* cu anul 1845 în mod eronat.

Adevărul este că poezia *La ziua aniversală*, în care D. Bolintineanu își preciza vîrsta de 26 ani, a fost scrisă la Paris, în

timpul exilului, în 1851. De aici rezultă, iarăşi printr-un calcul aritmetic, că poetul s-a născut în 1825, dată ce corespunde şi declaraţiei din scrisoarea ce o va adresa, cîţiva ani mai tîrziu, la 6 iunie 1856, lui G. Sion. Din manuscrisul 3349, f. 85, aflat azi în Biblioteca Academiei R.S.R., constatăm că, la 9 octombrie 1850, din Paris, D. Bolintineanu îi trimite lui A. Hurmuzaki, pentru gazeta *Bucovina,* poeziile *La o pasere de pasagiu, Sărbătoarea exilatului, De ce sunt tăcut* şi *Răsura,* însoţite de o scrisoare. Ceea ce mă reţine atenţia cu deosebire este poezia *Sărbătoarea exilatului,* din care cităm :

Zi aniversală, te salut în chin,
Te salut în lacrimi p-ăst pămînt strein !
Astăzi l-a mea masă nimeni nu s-adună,
Harpa este moartă, cupa nu mai sună.
Oaspeţii cei veseli poate nu mai sînt,
Pe a lor ţărînă sufl-al iernii vînt,
Casa mea se surpă, cade în tăcere,
Poarta-i pe ţîţîne geme cu durere,
Paserile nopţii pe-nvelişu-i cînt,
Iarba creşte verde pe coperămînt.
Cînele ce latră acolo cu teamă
În tăcerea nopţii în deşert mă cheamă !
Cînd se va întoarce tînăru-i stăpîn,
Nu-l va recunoaşte, căci va fi bătrîn,
Căci exilul stinge mîndra tinereţe...
Zi aniversală — tu mă afli-n chin,
În exil şi-n lacrimi, pe pămînt strein.

Poezia *Sărbătoarea exilatului* este însă reluată, sub o formă mult modificată, dar şi cu unele versuri transpuse identic, peste un an de zile, în 1851, în poezia cu titlul *La ziua aniversală,* în care poetul îşi precizează etatea de 26 de ani :

Douăzeci şi şase astăzi au bătut
Ani ai vieţii mele ce-n dar au trecut !
Zi aniversală ! Zi de bucurie
Ce-aşteptam atîta într-a mea junie !
Ce-mi vesteşti tu oare pe acest pămînt,
Dulce fericire sau al meu mormînt ?
Cînd veneai odată, zi de bucurie,
Cîte dulci dorinţe n-aduceai tu mie !



Cîte mîni iubite mîna-mi nu strîngea !
Cupa unui frate cupa mea lovea ;
Ochii unei mume, plini de lăcrămioare,
Mă cătau pe mine ca pe-o dulce floare !
Astăzi eu sînt singur, pe strein pămînt ;
Maica mea iubită doarme în mormînt ;
Oaspeţii în preajmă-mi nu se mai adun ;
Cupele, la masa-mi, vai ! nu mai răsun !
Casa părintească cade la pămînt ;
Iarba verde creşte pe coperămînt ;
Paserea de noapte geme fără seamă ;
Cînele, în lanţuri, cînd şi cînd mă cheamă ;
Cînd se va întoarce tînăru-i stăpîn,
Nu-l va mai cunoaşte, căci va fi bătrîn.
Cînd se va întoarce-n casa părintească,
Ochii săi în lacrimi or să se topească !
Zi aniversală, ce-mi aduci tu mie,
Lacrimi şi mormîntul ? dulce bucurie ?
Dulce bucurie ? o, deşert cuvînt !...

Poezia *La ziua aniversală* a fost scrisă în 1851. La 6 octombrie 1851 D. Bolintineanu o expedia, din Paris, lui Vasile Alecsandri, împreună cu alte poezii şi cu o scrisoare explicativă. Scrisoarea lui D. Bolintineanu către V. Alecsandri, precum şi manuscrisul autograf al poeziei *La ziua aniversală* se află în Biblioteca Academiei R.S.R., la cota Ms. rom. 235, f. 118, f. 133.

Să recapitulăm. La 9 octombrie 1850 D. Bolintineanu îi trimite lui A. Hurmuzaki poezia *Sărbătoarea exilatului.* Peste un an, la 6 octombrie 1851, îi expediază lui V. Alecsandri poezia *La ziua aniversală,* în care reia motivul şi unele versuri din *Sărbătoarea exilatului.* Aşadar, poezia *La ziua aniversală* nu a fost scrisă în 1845, cum credeau G. Sion şi Anghel Demetriescu, ci în 1851. Dacă ar fi fost scrisă în 1845, cînd poetul nici nu plecase la Paris, pentru studii, ar fi introdus-o, neapărat, în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul,* volum apărut în 1847 şi cuprinzînd întreaga sa producţie poetică de pînă atunci. Din precizarea, în primele două versuri ale acestei poezii, scrisă în 1851, că aniversează vîrsta de 26 de ani, rezultă că D. Bolintineanu s-a născut în anul 1825.

## DIVERSE

Ultimul ciclu al ediției de *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*, din 1865, cuprinde, după cum se indică și în titlu, poezii cu o tematică variată.

### PORTRETUL EI

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### SINGUR

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### LA DUMNEZEU

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### MIHAI ȘI CĂLĂUL

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### HOȚII

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### ZIUA ONOMASTICĂ

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



### VIAȚA

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### LA DREPTUL CELUI MAI TARE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### LA ISUS PE CRUCE

Apărută în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### PANDURUL BĂTRÎN

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### IELELE

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

### COPILUL

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XVI, nr. 25, 24 iunie 1853, p. 192. Reluată apoi în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## CÎNTEC NAȚIONAL

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XV, nr. 27, 5 iulie 1852, p. 108. Reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## CÎNTEC

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## PLOPUL

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XVI, nr. 24, 17 iunie 1853, p. 180. Reluată apoi în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).

## LĂUTARUL

Publicată în *Calendar istoric și literar pe 1859*, p. 155. Inclusă în *Poezii de D. Bolintineanu attî cunoscute cît și inedite* (1865).

Ion Roman e de părere că, în această poezie, „Bolintineanu repovestește, fără vreun efort de românizare a cadrului, *Blestemul bardului* de Uhland“ (*Ecouri goetheene în cultura română*, București, Editura Minerva, 1980, p. 55).

## LA O DAMĂ ROMÂNĂ

Publicată în *Albumul pelerinilor români* (Paris), foaia I, 15 aprilie 1851, p. 3. Inclusă în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și reluată în *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865).



Șerban Cioculescu observa că „satira nu-i prilejuiește poetului decît o norocoasă prevestire a timbrului eminescian“ (Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu : *Istoria literaturii române moderne*, București, Editura didactică și pedagogică, 1971, p. 107).

# *DIN ALTE VOLUME*

## COLECȚIE DIN POEZIILE DOMNULUI D. BOLINTINEANUL

1847

În timp ce D. Bolintineanu se afla la Paris, pentru studii, apare primul său volum, *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul*. Tipărite cu fondurile Asociației literare, București, în tipografia lui C. A. Rosetti & Vinterhalder, 1847.

La începutul anului 1845, Societatea literară se transformase în Asociația literară a României, cunoscută în epocă și sub denumirea prescurtată Asociația literară. La această transformare, dirijată de N. Bălcescu, a contribuit și D. Bolintineanu. Procesul-verbal de constituire, din 14 februarie 1845, aflat astăzi în Biblioteca Academiei R.S.R., la cota ms. rom. 4633, f. 20, este redactat de N. Bălcescu și semnat de D. Bolintineanu, Ion Ghica, A. T. Laurian, I. Voinescu II, A. G. Golescu, D. Brătianu, C. A. Rosetti, I. E. Florescu, Cezar Boliac, Ștefan Golescu, C. S. Filipescu. Scopul principal al Asociației literare era promovarea literaturii naționale și răspîndirea ei pe întreg teritoriul locuit de români. În primul articol din statut se prevedea : „Se întocmește în București o societate sub numirea de *Asociație pentru înaintarea literaturei*, al cărui scop va fi răspîndirea cunoștințelor și mai cu osebire a celor elementare, înaintarea literaturei curat zise și încuragiarea autorilor și traducătorilor cărților care ar contribui la aceasta. Iar mijloacele ei pentru împlinirea acestui scop vor fi : înlesnirea tipărirei cărților, vînzarea lor cu prețul cel mai scăzut și încuragiarea autorilor sau traducătorilor“ (cf. Vintilă C. A. Rosetti : *Societatea literară din 1845—1848*, în *Românul literar*, seria II-a, nr. 7, 21 martie 1893, p. 196).

În cadrul Asociației literare, cel ce s-a ocupat îndeaproape de tipărirea primului volum al lui D. Bolintineanu a fost Ion Ghica. Din Paris, la 22 mai 1847, poetul îi scria acestuia : „Mulțămesc de cîte faci pentru primirea și tipărirea poeziilor mele de către comitet" (Biblioteca Academiei R.S.R., coresp. inv. 80301).

Volumul se deschidea cu următoarea *Prefață :*

„Iată o colecție de poezii, tot ce am făcut într-o vîrstă încă tînără, încă copil, ca să zic așa ; inspirații tinere și melancolice ; dar puțin solide, și încă mai puțin a fi privite ca niște opere de care avem trebuință într-acest timp, cînd naționalitatea română se deșteaptă ca o auroră după o lungă noapte ; — inspirații, zic, ale copilăriei la care acum țiu foarte puțin și pe care nu le-aș fi reprodus fără îndemnul prietenilor mei. De aceea orice critică ar fi de prisos." Referindu-se la această ușoară și, în fond, scuzabilă falsă modestie, frecventă la scriitorii tineri tentați să capteze bunăvoința cititorilor și a criticii, Șerban Cioculescu observa că „precauția era de prisos, deoarece culegerea îl reprezenta, la acea dată, în mai toate laturile lui" (Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu : *Istoria literaturii române moderne,* București, Editura didactică și pedagogică, 1971, p. 100). Într-adevăr, primul volum de versuri al lui D. Bolintineanu ilustrează toate direcțiile pe care va evolua lirica sa, reprezentînd în egală măsură elegia, cîntecul și „plîngerea", balada fantastică, basmul versificat, legenda istorică și cîntecul patriotic. „Apariția în 1847 a *Colecției din poeziile domnului D. Bolintineanul,* volumul său de debut, — subliniază Cornel Regman —, constituie o dată importantă în literatura epocii, iar pentru istoria literaturii noastre, momentul afirmării viguroase a unui scriitor care va exercita de-acum înainte o influență pozitivă asupra opiniei publice de la noi și asupra scriitorilor și artiștilor vremii. Și desigur că elementul nou, inovator îl formează în volumul acesta (precum și în celelalte două ce-i vor urma : *Cîntece și plîngeri,* 1852, *Poeziile vechi și noi,* 1855), prezența legendelor istorice și a cîntecului patriotic și într-o oarecare măsură a basmului, față de care lirica de imitație și de reminiscențe livrești, anacreontică ori sumbru romantică, deține calitativ și cantitativ un loc secundar. Totodată, cu acest prim volum, Bolintineanu așază temelia principalelor compartimente ale poeziei sale, peste care apoi va clădi neobosit toată viața. Sînt reprezentate aici deopotrivă legenda istorică, cîntecul și «plîngerea» patriotică, basmul și balada fantastică și chiar acea specie de elegie reflexivă, progresistă ca intenție, ce



se întîlnește printre «reveriile» de mai tîrziu ale poetului" *(Dimitrie Bolintineanu, între „plîngere" și satiră,* în *Confluențe literare,* București, Editura pentru literatură, 1966, p. 104).

Prefața lui D. Bolintineanu la primul său volum de versuri reflectă, concis, spiritul ideilor noi ale epocii, care începuseră să schimbe optica asupra poeziei, atribuindu-i o nobilă misiune, patriotică, națională și socială, relevă că poetul era conștient de momentul social-politic și cultural național în care apărea volumul său. Deși nici mai tîrziu nu va renunța la unele din poeziile de început, scrise în ton elegiac-sentimental, e de reținut faptul că D. Bolintineanu considera, la vremea apariției întîiului său volum, că aceste poezii nu concordau cu spiritul vremii, cu momentul atît de important al încordării tuturor eforturilor pentru ridicarea țărilor românești la treapta demnității și civilizației europene, momentului istoric în care „naționalitatea română se deșteaptă ca o auroră după o lungă noapte". Dimitrie Bolintineanu era vizibil înrîurit de noua concepție asupra poeziei, născută în acea epocă de vie efervescență patriotică și de renaștere națională, concepție care investea poezia cu o misiune activă, transformatoare. Formularea teoretică a acestei concepții o întîlnim, de pildă, în articolul *Poezia* de Cezar Boliac, publicat în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* nr. 27, 1 iulie 1846 și următoarele, reprodus apoi ca prefață la volumul *Poezii noi,* apărut în 1847, deci în același an cu volumul lui D. Bolintineanu. După Cezar Boliac, poezia avea un rol determinant în transformarea mentalității oamenilor și a structurii societății, trebuia să devină un mijloc de acțiune, să capete un caracter militant : „Poezia, ca o tutelă eternă a omenirii, trebuie să-și reformeze cu totul mijloacele cele vechi... Ea trebuie să fie numai filosofică, socială. umană și politică... Este timpul ca poezia să se ocupe, să puie în mișcare toate resorturile sale la o prefacere întreagă, la o reformă totală de conștiință : schimbare a tuturor ideilor ce a avut pînă acum și are astăzi omul despre lume. Să cerceteze cu de-amănuntul izvoarele inegalității în societate și să nimicească toate formele și reformele sociale, politice și religioase, prefăcînd acea iubire numai teoretică de libertate și egalitate în libertate și egalitate practică și actuală."

Scriitorii din generația pașoptistă și-au desfășurat o bună parte sau întreaga lor activitate creatoare sub semnul convingerii ferme că poetul, și în general artistul, este chemat să îndeplinească în viața țării un rol de primă însemnătate. Chiar dacă

nu a fost preocupat de dezbaterea ei accentuată, această concepție a mărturisit-o și Grigore Alexandrescu, în prefața volumului *Suvenire și impresii. Epistole și fabule*, apărut tot în 1847, in care spunea: „Eu sunt din numărul acelora care cred că poezia, pe lîngă neapărata condiție de a plăcea, condiție a existenței sale, este datoare să exprime trebuințele soțietății și să deștepte simțimente frumoase și nobile".

La apariție, *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* a avut un viu ecou, s-a bucurat de aprecieri elogioase atît în țară, cît și în străinătate. Astfel, în octombrie 1847 Dimitrie Brătianu ține o cuvîntare, în cadrul Societății Studenților Români din Paris, în care, făcînd o trecere în revistă a stărilor de lucruri din Principate și a progreselor literaturii române, mărturisea, la un moment dat: „Ador strofele eroice ale Bolintineanului" (cf. *Anul 1848 în Principatele Române*, București, Carol Göbl, 1902, vol. I, p. 71). De aceeași prețuire se bucurau versurile lui D. Bolintineanu și din partea unor filo-români din Franța. În articolul *La Moldo-Valachie et le mouvement roumain*, apărut în *Revue des deux mondes* din ianuarie 1848, H. Desprez enumera pe D. Bolintineanu printre cei care dăduseră „des gracieux essais de lyrisme".

Cu excepția a trei poezii, toate celelalte din cuprinsul primului volum al lui D. Bolintineanu au fost reluate în volumele sale ulterioare. Cele trei poezii lăsate în acest prim volum, reproduse de noi în corpul ediției, sînt următoarele:

### CÎNTEC
### (COLO-N VALEA ÎNFLORITĂ)

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Dolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XV, nr. 23, 7 iunie 1852, p. 92.

### PUTEREA CÎNTECULUI (BALADĂ)

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Dolintineanul* (1847). Partea care conține povestea spusă de cîntăreț, începînd cu versul „Un domn odată avea soție", a fost reluată independentă și retipărită, cu ușoare modificări, sub titlul *Nedreptatea*, în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).



### CÎNTEC
### (ZBOARĂ, ZBOARĂ PORUMBIȚĂ)

Apărută în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847).

## CÎNTECE ȘI PLÎNGERI
### 1852

În vara anului 1852, în perioada exilului la Constantinopol, D. Bolintineanu întreprinde o călătorie în Transilvania, stînd cîtva timp la Mehadia. Așa cum rezultă dintr-o scrisoare adresată lui A. Zane, la 2 iunie 1852, călătoria avea un dublu scop. Mai întîi: „Mîine plec la Mehadia, cu orice preț, voind a întîlni pe soru-mea". Iar apoi: „Dacă m-a lăsa să șed în Transilvania, am să tipăresc manuscrisele ce le tîrăsc după mine ca pe copiii mei" (cf. N. Cartojan: *D. Bolintineanu. Scrisori din exil*, în *Neamul românesc literar*, an. I, nr. 6, 1 iunie 1909 p. 465). În Transilvania nu izbutește să tipărească nimic. Probabil însă că, prin intermediul sorei sale, Ecaterina, îi transmite lui G. Sion manuscrisul volumului *Cîntece și plîngeri*. Dealtfel, G. Sion își amintea: „Bolintineanu mi-a trimis prima colecțiune a poeziilor lui, netipărite încă, cu rugăminte ca să fac ceva cu ele, spre a-i trimite un ajutor pecuniar. M-am pus de le-am tipărit într-o mie exemplare, cu propriile mele mijloace, și, după trei luni de la apariția lor, n-am mai avut un exemplar" *(Suvenire contimpurane*, București, Minerva, 1915, p. 391). Afirmația lui G. Sion că a tipărit volumul cu propriile sale mijloace pare a nu corespunde adevărului, cheltuielile fiind acoperite prin subscripție publică, după cum precizează I. G. Valentineanu în *Biografiea oamenilor mari scrisă de un om mic* (Paris, 1859, p. 38): „La 1852 se deschise o subscripție în Moldova spre a imprima o colecțiune din operile sale".

E vorba deci de volumul *Cîntece și plîngeri. Edate sub îngrijirea d. G. Sion,* Iași, Tipografia „Buciumului român", 1852.

D. Bolintineanu a fost nemulțumit de modul în care G. Sion i-a editat poeziile, permițîndu-și o serie de modificări în textul lor. Acest fapt l-a constatat și Lazăr Șăineanu, scriind : „În ediținea făcută de Sion, Iași, 1852, sub titlul *Cîntece și plîngeri*, editorul și-a permis, în lipsa poetului din țară, o serie de modificări și omiteri dintre cele mai arbitrare, care alterează adesea cugetarea însăși" *(Autori români moderni,* ediția a III-a, Craiova, Institutul de editură Ralian și Ignat Samitca, 1895, p. 325). La reluarea poeziilor din acest volum în ediția apărută sub directa sa supraveghere, *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite,* în 1865, poetul a restabilit textul autentic al versurilor sale.

Cu toate alterările datorate lui G. Sion, volumul *Cîntece și plîngeri* a adus acorduri noi în lirica vremii, a înscris o etapă nouă în creația poetică a lui D. Bolintineanu. Faptul a fost pus în evidență de Raicu Ionescu-Rion, care scria : „În plîngerile și cîntecele sale, Bolintineanu adusese ceva nou pentru timpul lui : notele plîngătoare în genul lui Lamartine. Elegiile duioase către Dumnezeu, meditațiile filosofice asupra vieții, iubirea vagă și mistică pentru țărmii tot așa de vagi și fantastici ai Orientului, admirația aproape extatică pentru acest sălbatec și fioros Orient — au fost, la vremea lor, ceva nou în literatura noastră" *(Înaintașii lui Eminescu. D. Bolintineanu,* în *Evenimentul literar,* an. I, nr. 34, 8 august 1894, p. 1).

Cu excepția a trei poezii, toate celelalte din cuprinsul acestui volum au fost reluate în volumele ulterioare. Cele trei poezii lăsate de D. Bolintineanu în *Cîntece și plîngeri,* reproduse de noi în corpul ediției, sînt următoarele :

## O NOAPTE PE CAL

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852). Partea care conține cîntecul străinului a fost reluată de sine stătătoare, sub titlul *Străinul,* în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

N. Iorga aprecia că poezia *O noapte pe cal* conține „multe versuri interesante" *(Istoria literaturii române în veacul al XIX-lea,* vol. II, București, Minerva, 1908, p. 192). Iar G. Călinescu afirma că poezia „e un amestec de Musset cu Bürger, în stilul de badinerie din *Namouna și Mardoche" (Istoria literaturii române,* p. 224).



## RÎUL VIEȚII

Publicată în *Zimbrul,* an. II, nr. 47, 10 decembrie 1851, p. 175. Inclusă în *Cîntece și plîngeri* (1852).

## CIOBANUL

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852).

## POEZIILE VECHI ȘI NOI ALE D-LUI DIMITRIE BOLINTINEANU

**1855**

Apariția volumului *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu, Edate sub îngrijirea d. G. Sion,* București, Tipografia bisericească din St. Mitropolie, 1855, era anunțată astfel, la rubrica de *Bibliografie,* în *Foiletonul Zimbrului,* nr. 25, 10 iulie 1855, p. 200 : „Numele autorului le recomandă destul publicului cetitor, ca să nu fie de lipsă de a i se recomanda ale sale frumoase scrieri".

Volumul cuprinde ciclurile *Elegii, Balade, Florile Bosforului, Caicelanee, Epistole, Cîntece* și *Poeme,* însumînd întreaga creație lirică a lui D. Bolintineanu de pînă la acea dată. Drept prefață avea o *Epistolă amicului G. Sion,* semnată de tînărul și inteligentul critic literar al acelei vremi, Radu Ionescu, datată : „București, 1855, mai 1" :

„Amice !

Cată să-ți fim recunoscători de îngrijirea ce ai avut pentru tipărirea acestor poezii. Poate mai mult decît totdeauna se simțea lipsa d-o sferă adevărată de poezii, în care multe inimi simțitoare să afle un eco și multe suflete întristate o consolare. Trăim în niște timpuri în care numai zgomotul armelor, fumul sîngelui

și cabinetele diplomatice, ăst nou labirint, ocupă spiritele noastre. Știi însă că sunt multe suflete delicate care, prin natura lor, au oroare de război ; ele voiesc să ducă o viață mai senină, să afle o lume mai fericită, cum a creat-o visele lor, și acolo să trăiască cu frumosul ideal la care ele aspir. Apoi, afară de acestea, niciodată n-a răsărit ca acum mai mulți făcători de versuri. Iată o vorbă ce-mi va atrage ura a mai multor autori ; dar este un adevăr : pe toată ziua răsar la rimători, înșirători de vorbe fără sens, și nu știu cine i-a semnat ; ce știu este că sunt departe d-a fi poeți : nici armonie, nici simtiment, nici idei. Mă consol însă că nu vor crește mult și vor vedea cît sunt de mici îndată ce-i vor ajunge razele unei adevărate poezii. Iată, amice, pentru ce cată să-ți fim recunoscători ; ne-ai împlinit aceste două dorințe prin tipărirea poeziilor d. Bolintineanu.

Ce să zic despre poeziile sale ? Ce e frumos nu se poate defini. Adevărata poezie n-a avut și nu va avea niciodată o definiție dreaptă. Deschiză oricine această carte și va vedea apărîndu-i, prin nori diafani, creațiunile cele mai ideale de vergine frumoase, de spirite răpitoare, de fantasme surîzînde, ce șterg lacrima unui infortunat și îndulcesc somnul său, de flori ce-și înalț profumul pe aripele rouate ale serii, de murmura voluptoasă produsă de sărutatul a doi amanți fericiți și cîte alte creațiuni plăcute ! E poetul imaginațiunii, unei imaginațiuni ușoare, pline de farmec, care totdeauna ne surîde și ne poartă numai prin flori pline de parfum, prin văi încîntătoare, prin cîmpii cerești, unde totul este plăcere și amor. Să nu căutăm poezia care cîntă epopeea inimii, și acele pasiuni mari care sfîșiu inima stingînd într-însa orice speranță, nici acea mută desperare ce aruncă în versurile sale un suflet zdrobit cînd vede mizeriile ce apasă omenirea ; să nu căutăm pe Prometeu care nu va înceta niciodată să se revolte în contra destinului orb.

Aceste poezii revărs în inimă o rază de speranță care alină durerile noastre. Nimic nu e mai dulce decît speranța ; aceasta e singurul bine ce mîngîie încă tristul nostru suflet. Cine nu speră în viața sa ? Sau realizarea unei nobile dorințe, sau amorul unei copile, sau fericirea patriii sale, amorul cel mai sînt ? Și aceste poezii umple inima d-o speranță dulce, și în ce lume frumoasă, în ce lume ideală ele ne transport ! Poetul zboară din floare în floare și le ia parfumul ; din stea în stea și le ia razele strălucitoare ; el vede luna și ia melancolica sa lumină, zărește



o copilă frumoasă și culege crinii și rozele dupe fața ei ; cînd roua cade, el strînge mărgăritarele dupe flori ; cînd aude paserile cîntînd, el răpește notele lor armonioase. Adună tot ce e mai frumos sub cer și din toate acestea formează în lumea sa ideală o atmosferă de lumină și armonie, de mărgăritare și parfume. Ce regiuni pline de magie în care rătăcesc copile d-o frumusețe cerească și spirite aeriane, care fac cortegiul muzei poetului !

În multe din poeziile sale domnește o melancolie tristă, care ne face să cugetăm la existența noastră ; căci cine din noi n-a simțit în sufletul său născîndu-se idei triste, văzînd că toamna florile își pierd parfumul și se usuc, arborii îngălbenesc și se dezbrac de podoaba frunzelor, și apoi s-a gîndit la zilele sale și l-atîtea ființi iubite care au intrat de timpuriu în toamna vieții ?

Pentru întîia oară în limba noastră vedem în aceste poezii poeme orientale. Și ce bine sunt exprimate formele încîntătoare, scenele pline de poezie, florile cele mai plăcute, parfumele cele mai suave și toată poezia ce formează caracterul principal al Orientului, adevărata țară a poetului ! Numai aci poetul poate să desfășure toată avuția imaginațiunii sale. Cine n-a auzit d-această țară unde totul este poezie, unde cresc florile cele mai strălucitoare, unde cînt paserile cele mai armonioase, unde femeile, închipuiri cerești, respir numai amor ! Cu ce farmec ne descrie serile din Orient ! a vedea în răsfrîngerea razelor soarelui că toate iau o viață nouă ; apele strălucesc ca unde de cristal ; florile, sărutate și de raze și de aurele serii, las a se înălța sufletul lor de parfumul ce-l prinde prin haremuri mii de frumuseți. Și cînd luna revarsă melancolica sa lumină, cu ce farmec rozele își dezvolt strălucirea lor, și cu ce armonie Biulbiuli, această pasere a Orientului, cîntă frumusețile patriei sale ! Și nopțile petrecute pe Bosfor ! acele murmure ușoare ce produc caicele cînd despică undele apei la lumina lunii din boschetele vecine și sunetul unui instrument cu care amantul cheamă pe dulcea sa iubită !

Într-una din aceste poeme orientale, *Hial*, ce idee frumoasă a exprimat poetul ! Sunt momente în care sufletul nostru simte trebuința a ieși din această lume de mizerii, și, ca un fluture pe care flacăra îl atrage, el se aruncă în infinit. Viața noastră este un lung exil în care întîlnim numai suferințe ; aci toate iluziile se pierd, toate visele se nimicesc și n-aflăm decît neantul. Sufletul nostru obosit voiește cîteodată să-și ia zborul din astă realitate, din astă închisoare tristă, ca să mai revază idea-

lul, patria sa cerească, care îi dă fericirea pentru cîteva momente.

Cînd în cînturile sale poetul își aduce aminte de patria sa, cu ce foc o descrie voind să deștepte în inime amorul și devotamentul ! Și cine nu trebuie să simță inima sa bătînd cînd vorbește de patrie, adevărata noastră mumă ? Cine nu trebuie să fie mișcat uitîndu-se la această țară frumoasă, la această țară, lăcașul vitejiii, al frumuseții și al poeziii ? La această țară, plină de suvenirele a tot ce avem mai scump și mai iubit...

Dar îmi propusesem, amice, a-ți face o epistolă în care să te anunț despre terminarea tipăririi acestor poezii și a ieșit cu totul altceva. Am avut însă a vorbi de frumos, și frumosul adeseaori te rătăcește. Și, iată, era p-aci să uit a-ți vorbi de ceva interesant. În aceste poezii s-a priimit *u* scurt și mă tem să nu reclame iar. Bietul *u* scurt, ființă nesimțitoare, prin ajutorul atîtor ființe simțitoare intră în viața publică reclamînd neîncetat ! Cine știe, poate prin îndemnul lui *u* scurt și oamenii cei scurți vor reclama de la soartă sau să-i facă mai înalți, sau să-i lase în întuneric, cum a cerut sărmanul *u* scurt.

Priimește, amice, îmbrățișările mele și scuză-mă de aceste multe distracțiuni. Distracțiuni de poet."

Volumul de *Poezii vechi și noi* a atras interesul și prețuirea contemporanilor lui D. Bolintineanu, cum rezultă din prefața lui Radu Ionescu. În același sens, Iosif Vulcan menționa că „această publicațiune asigură renumele poetului pentru totdeuna și în scurt numele lui deveni cunoscut nu numai în patria sa, ci și în țări străine" (*Panteonul român, portretele și biografiele celebrităților române,* Pesta, 1869, p. 100).

Numai D. Bolintineanu n-a fost mulțumit de modul în care i-au apărut volumul de poezii, „edate sub îngrijirea d. G. Sion", în 1855, și *Călătorii în Palestina și Egipt,* în 1856, pe cînd se afla în exil. La întoarcerea sa în țară, în toamna anului 1857, poposește mai întîi la Iași, unde constată, cu amărăciune, că cei ce se ocupaseră de tipărirea volumelor sale, și în primul rînd G. Sion, abuzaseră fără jenă, cheltuind sumele încasate prin subscripție publică, ba mai mult, scoțîndu-l și dator. La 24 octombrie 1857 îi scria lui A. Zane : „Vei ști numai că cărțile mele tipărite s-au vîndut toate, și banii s-au mîncat de frații după aici. Numai cu Sion nu știu cum să fac, căci este cam rău văzut de toți și cam la o parte. Au fost aici oameni care au adunat bani de la public



și de la cîteva persoane cu care am vorbit, ca să tipărească poeziile și călătoria mea. De la unul a luat 100, de la alții, 50, 40, 30, 60 etc. și cu toate acestea cheltuiala tiparului s-a pus la socoteală mie" (cf. N. Cartojan : *Scrisori ale lui D. Bolintineanu după întoarcerea din exil,* în *Neamul românesc literar,* an. III, nr. 3, 30 ianuarie 1911, p. 45).

Desigur, D. Bolintineanu a fost nemulțumit nu numai de modul în care G. Sion a cheltuit sumele încasate, ci mai ales de intervențiile arbitrare în textul poeziilor sale. Să luăm cîteva exemple edificatoare. Confruntînd unele poezii apărute în *Colecție din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855) și *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite* (1865), constatăm că, în volumul din 1855, G. Sion a modificat și a denaturat unele versuri și strofe ale poeziilor apărute în volumul din 1847, iar D. Bolintineanu le-a restabilit forma inițială în ediția din 1865. Astfel, la poezia *O fată tînără pe patul morții,* ultimul vers din strofa a treia avea următoarea formă în volumul din 1847 :

Pe patu-mi de moarte d-odat-am căzut.

În volumul din 1855, G. Sion l-a modificat :

Pe patul durerii deodat-am căzut.

În ediția din 1865, D. Bolintineanu revine la forma inițială :

Pe patu-mi de moarte deodat-am căzut.

La poezia *Fecioara,* prima strofă avea următoarea formă în volumul din 1847 :

Plîngeam pe sînu-i fraged un plîns d-amărăciune
Și lacrimi înfocate pe frunte-mi se scura,
Căci tînăra vergină șoptea o rugăciune
Suavă ca amorul ce-n sînu-i palpita.

În volumul din 1855, G. Sion o desfigurează :

Plîngeam pe sînu-i tînăr un plîns de-amărăciune
Și lacrămile mele în plînsu-i se-ngîna,
Iar tînăra copilă șoptea o rugăciune
Mai tristă decît lampa ce-abia mai fumega.

În ediția din 1865, D. Bolintineanu redă forma autentică, identică celei din volumul din 1847.

La poezia *Un tînăr român murind în străinătate,* G. Sion a eliminat strofa a doua, în volumul din 1855, D. Bolintineanu

reintroducînd-o în ediţia din 1865. Titlul admirabilei poezii *Mihnea şi baba*, apărută în volumul din 1847, a fost înlocuit de G. Sion cu *Fermecătoarea*, în volumul din 1855. În ediţia din 1865, D. Bolintineanu a revenit la titlul iniţial. Exemplele s-ar putea înmulţi.

Un număr de 26 de poezii din *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* nu au mai fost reluate în volumele sale ulterioare. Pentru a oferi posibilitatea cunoaşterii complete a operei poetice a lui D. Bolintineanu, reproducem în ediţia noastră 24 de poezii. Celelalte două, nereproduse, sînt părţi izolate din poezii apărute în volumele anterioare, incluse în ediţia noastră. Astfel, poezia *Nedreptatea* e un fragment din *Puterea cîntecului*, din volumul apărut în 1847. Iar poezia *Străinul* reia un episod din *O noapte pe cal*, din volumul apărut în 1852 (vezi şi notele la poeziile respective).

## CORNUL

Apărută în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*, an. XV, nr. 23, 7 iunie 1852, p. 92. Reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

Aron Densuşianu era de părere că „această plîngere nu numai îţi înduioşează inima prin simţirea naturală şi adîncă, dar totodată-ţi desfătează imaginaţiunea prin modul atît de nou de a-ţi exprima durerea şi prin mişcarea vie ce se revarsă peste toată icoana“ (*Poeziile lui D. Bolintineanu*, în *Cercetări literare*, partea II, Iaşi, Editura librăriei Fraţii Şaraga, 1887, p. 219).

## [ELEGIE]

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## LA D-LA F.C.

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).



## SUVENIRE DE CĂLĂTORIE

Apărută în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847), de unde a fost reprodusă în *Jurnal de Galatz*, an. I, 1850, p. 375, şi în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*, an. XV, nr. 45—46, 22 noiembrie 1852, p. 184. Reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## FLUTURELUL

Publicată în *Zimbrul*, an. II, nr. 54, 7 ianuarie 1852, p. 203. Inclusă în *Cîntece şi plîngeri* (1852) şi reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## MOARTEA LUI MIHAI VITEAZUL

Apărută în *Cîntece şi plîngeri* (1852) şi reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

Într-o *Critică literară*, publicată în *Albumul literariu*, nr. 5, mai 1857, p. 12, Bossueceanu, conducătorul gazetei, scria: „D. Alecsandri şi d. Bolintineanu sunt poeţii de excelenţă ai acestei poezii pastorale şi oricînd ne vorbesc de o floare, de amorul naiv al unei ţărăncuţe sunt admirabili: pana lor revarsă profume şi farmec pe paginile scrise. Oricînd însă părăsesc aceste subiecte simple spre a trata altele de o altă specie de poezie, cum a făcut d. Bolintineanu cu *Moartea lui Mihai Viteazul*, ei cad, căci aci nu mai e treaba penei armonioase a poetului pastoral, ci a penei forte a poetului epic, a coloristului sever, a pateticului tragic.“

## BENCHETUL

Publicată în *Zimbrul*, an. II, nr. 49, 17 decembrie 1851, p. 183. Inclusă în *Cîntece şi plîngeri* (1852) şi reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## VISUL LUI ŞTEFAN CEL MARE

Publicată în *Albumul pelerinilor români* (Paris), foaia III, 30 iunie 1851, p. 1. Inclusă în *Cîntece şi plîngeri* (1852) şi reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## CAVALERUL ŞI FLUTURUL

Publicată în *România literară*, an. I, nr. 7, 13 februarie 1855, p. 91. Inclusă în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## ŢEPEŞ ŞI SOLII

Apărută în *Cîntece şi plîngeri* (1852), de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*, an. XVI nr. 16, 22 aprilie 1853, p. 120. Reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## BUJORUL

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## GIULFIDAN

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), cu următoarele note finale ;

„1. Azral : geniul mormintelor.

2. Dginii : nişte fiinţe fantastice.

3. Toţi istoricii vorbesc de această întîmplare. Joinnin în istoria sa zice : «Siavouch-pacha assiegé par cette milice qui l'avait elevé elle même à la dignité de grand vézir, fut tué à la porte de son harem, qu'il défendit jusqu'à son dernier soupir. Plus de 300 assaillants périrent en fureur blessés. On vit alors un spectacle affreux qui souleva l'indignation générale des musulmans, si jaloux de leurs femmes : les soldats violèrent l'asile sacré du



harem, trainérent dans la rue les victimes de leur licence», etc. Hammer zice, vorbind de sultanul Suleiman II : două femei, soţia şi sora vizirului, fură purtate goale prin cetate şi le tăiară nasurile."

## ANA şi ARAPUL

Publicată în *Foaie pentru minte, inimă şi literatură*, an. X, nr. 12, 24 martie 1847, p. 100. Inclusă în *Colecţie din poeziile domnului D. Bolintineanul* (1847) şi reluată în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## ORTANZA

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855), cu următoarea notă finală : „Apele-dulci cunoscute, cele din Europa, despre care este vorba aci, sub numele de *cheat-hane*, este o preumblare frumoasă aproape de Constantinopole, pe marginile unui rîu cu apă dulce ce se varsă în mare. Acolo, în toate vinerile femeile turce se duc şi răsuflă aerul curat. Străinii, creştinii, bărbaţi şi femei, pot să circule prin grupele acele de femei între care sînt de toate clasele societăţii musulmane. În sărbătorile acele se răpesc ochii călătorului prin diversitatea costumelor, frumuseţea femeilor şi noutatea lucrului."

## CAICELANEE

Apărute în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## LUI V. ALECSANDRI

Apărută în *Poeziile vechi şi noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

Şerban Cioculescu apreciază elogios această poezie, avînd convingerea că poetul „ar fi reuşit mai bine în epistolă ; singu-

rul specimen închinat lui V. Alecsandri, cînd cu numirea sa ca director al Arhivelor Statului, în care-și mustră prietenul de părăsirea Muzei, este în întregime admirabil; dacă ar fi continuat în acest gen, ar fi dat epistolei noastre un nivel poetic neatins de nimeni“ (Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu: *Istoria literaturii române moderne,* București, Editura didactică și pedagogică, 1971, p. 108).

## PANDURUL

Publicată în *Albumul pelerinilor români* (Paris), foaia I, 15 aprilie 1851, p. 4. Reprodusă în *Foiletonul Zimbrului,* an. IV, nr. 28, 31 iulie 1855, p. 224, și în *Foaie pentru minte, inimă și literatură,* an. XVIII, nr. 40, 28 septembrie 1855, p. 224. Inclusă în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## CAVALCADA

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852) și reluată în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## O GHICITOARE

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852) și reluată în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## ANDREI SAU LUAREA NICOPOLULUI DE ROMÂNI

Apărută în *Cîntece și plîngeri* (1852) și reluată în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

G. Călinescu preciza că poema „împrumută din istorie numai figura hatmanului Udrea, care bătu Nicopolul sub Mihai Viteazul. Restul, adică aproape tot, e fantezie“ *(Istoria literaturii române,* p. 227). Într-adevăr, în poemă se urmărește doar senzaționalul ieftin, în maniera romanului foiletonistic, intriga fiind construită pe coincidențe bizare, travestiuri, momente de exaltare,



scene lacrimogene. Însuși D. Bolintineanu era conștient că scrierea sa este minoră, lucrată în grabă, superficial, fără a mai fi revăzută, mărturisindu-i lui V. Alecsandri, într-o scrisoare trimisă din Paris la 6 octombrie 1851, reprodusă atît în ediția din 1852, cît și în aceea din 1855:

„Poetul meu!

Înainte de vestita bătălie de la Călugăreni, unde armia românească se încunună de o falā nemuritoare, Mihai Viteazul trimise două mii de români, subt comanda hatmanului Udrea, să bată Nicopolul; oștirea noastră trecu pe gheață Dunărea, înconjură și, în mai puțin de șeapte ceasuri, luă cetatea cu asalt.

Iată istoria.

Doamna mea muză luă sujetul acesta și, în cîteva nopți de nesomn, născu această poemă.

Făcută în trei-patru nopți, va trăi trei-patru zile. Cu toate acestea, trei-patru zile de viață, în comparație cu o eternitate de moarte, tot este ceva, și iată pentru ce te rog să o tipărești.

Cît pentru cuvintele ce mă siliră să ți-o dedic ție, sînt mai multe: unul este recunoștința pentru grațioasele și armonioasele tale versuri ce mă mîngîie în singurătatea exilului meu; altul, pentru că poema mea îmi pare slabă; și prin urmare, are trebuință de protecția numelui tău într-acea frumoasă Moldovă unde sînt cunoscut mai puțin decît autorul lui Arghir. O să mă întrebi de ce este slabă? Sînt leneș, mai întîi de toate celelalte, leneș ca un derviș; apoi ce vrei? nu este rău să lase cineva întîia inspirație astfel cum vine...

Ți-am trimis mai multe versuri cu destinație de a vedea lumina tiparului. Asemenea comisioane sînt cam ciudate cînd versurile sînt stihuri, ca să mă slujesc de o veche expresie; dar ce vrei, poetul meu? este și vina ta: tu nu mai scrii nimic! ...Dacă ne vei priva încă de plăcerea de a te citi, îți făgăduiesc că te voi face eu a scri, căci am de gînd a-ți trimite cu cel dintîi balon, șase tomuri de stihuri, afară de proză.“

## SAFIRA

Publicată în *Foiletonul Zimbrului,* nr. 26, 17 iulie 1855, p. 206. Inclusă în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## SORICA

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## PROFIRA

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

## TUDORA

Apărută în *Poeziile vechi și noi ale d-lui Dimitrie Bolintineanu* (1855).

# MELODII ROMÂNE

1858

Volumul *Melodii române*, București, Imprimeria C. A. Rosetti, 1858, a apărut la sfîrșitul lunii iunie a acestui an, cum ne informează recenzia lui C. A. Rosetti, publicată în *Românul*, an. II, nr. 49, 23 iunie/5 iulie 1858, p. 194 : „Subt frumosul titlu de *Melodii române* a ieșit acum de subt tipar o culegere de poezii de D. Bolintineanu..." (vezi și nota de la poezia *La patrie*). Poeziile din acest volum au un caracter dominant patriotic, exteriorizînd sentimentele și starea de spirit a poetului față de realitățile și problemele majore întîlnite în țară după întoarcerea sa din exil. În recenzia amintită, C. A. Rosetti releva că poeziile din *Melodii române* „sunt pentru noi testamentul inimei României, ele ne arată suspinele și speranțele ei, dagherotipia stării noastre sociale și fulgerile prin care întrevedem viitorul".

După încheierea Tratatului de la Paris, la 30 martie 1856, în urma războiului Crimeii, Principatele Române intră într-o nouă fază de dezvoltare. Ieșind de sub protectoratul țarist, rămîn numai sub suzeranitatea Porții Otomane, asigurate de garanția marilor puteri europene. În fiecare principat urma să se convoace cîte un divan ad-hoc, cu reprezentanți din toate clasele sociale, iar dorințele exprimate în acele divanuri aveau să fie examinate de marile puteri și consemnate într-o Convenție, ce se va încheia tot la Paris, la 7/19 august 1858. Pînă la semnarea Convenției, țările românești erau conduse de un caimacam (locțiitor de domn). Problema fundamentală pusă după Tratatul de la Paris era însă Unirea Principatelor Române. Lupta pentru unitatea națională capătă în această perioadă o largă amploare, o sporită intensitate, dinamizînd toate forțele patriotice, redeșteptînd conștiințele, stimulînd energiile creatoare, pentru a servi propășirea țării, pe multiple planuri. Este o perioadă de adevărată regenerare națională, de avînt patriotic, luminată de nobilul ideal al unității tuturor românilor, de ridicare pe noi trepte de civilizație.

În această perioadă, cînd se impunea cu necesitate o acțiune unitară a tuturor forțelor patriotice, a tuturor spiritelor luminate și inimilor devotate propășirii naționale, începe să fie din ce în ce mai viu și mai categoric exprimată dorința de a li se acorda exilaților de la 1848 libertatea de a se întoarce în țară. Toți cei angrenați în entuziastul efort de regenerare națională erau conștienți că exilații de la 1848, care timp de aproape zece ani, în condiții grele, nu încetaseră a trudi pentru binele patriei, erau cei mai indicați să stimuleze și să fortifice, prin devotamentul, clarviziunea și abnegația lor, lupta cu perspective atît de luminoase.

În vara anului 1857, demersurile pentru întoarcerea exilaților capătă forme organizate, mobilizînd întreaga opinie publică, apelîndu-se direct la ocîrmuire sau la reprezentanții puterilor garante. La 8 iunie 1857, beizadea Grigore Ghica, Grigore Filipescu, membri ai Înaltei Curți, Arion, șef de secție la Departamentul Justiției, și bancherul Polihroniade prezintă caimacamului o petiție cu mai multe mii de semnături, prin care reclamau libertatea exilaților de a reveni în patrie, în momentul atît de important al regenerării naționale, după Tratatul de la Paris, cînd se punea cu acuitate problema Unirii țărilor românești și a reorganizării națiunii române pe baze moderne. „În ajunul unei ere nouă ce se deschide pentru nația noastră, — se spunea în petiție — românii simt trebuința d-a o inaugura prin concordie. Ei vin să ceară de la Înălțimea-Voastră reîntoarcerea exilaților, ca o consfințire de uitarea trecutului, ca un semn că toți

voiesc binele comun lăsînd orice spirit de partid. Opt ani de exil i-au apucat; familiile lor sufăr de aceasta, noi suntem pe lîngă Înălţimea-Voastră interpreţii durerii şi dorinţelor lor.

Către aceste ne zicem: că oricare ar fi mersul cu care faptele lor s-a preţuit, nimeni nu poate tăgădui că n-au fost inspiraţi de amorul pentru ţară; că Tratatul de la Paris a realizat mai multe din lucrurile pentru cari ei au suferit; că toţi sunt cuprinşi de art. V al Tratatului care acordă tuturor amnistie, mai cu seamă prin făgăduielile solemne ale Congresului, că ţara va fi consultată într-o întreagă libertate, cu o dreptate nepărtinitoare.

Spre a fonda noua sa destinaţie, Patria are trebuinţă de luminele şi patriotismul tuturor fiilor săi. O singură excluşie am privit-o ca un semn de nenorocire. Să reintre dară fraţii noştri exilaţi!" *(Lui C. A. Rosetti,* 1916, p. 279).

Caimacamul refuză însă această petiţie. Apropiindu-se alegerile, care, conform Tratatului de la Paris, urmau să desemneze divanurile ad-hoc, cu reprezentanţii tuturor claselor sociale, trebuia acţionat energic şi rapid, partida naţională avînd mari speranţe în prestigiul, patriotismul şi devotamentul fruntaşilor de la 1848, aflaţi încă în exil. De aceea, îndată ce caimacamul refuză să dea ascultare opiniei publice, se înaintează o nouă petiţie, la 10 iunie 1857, către Comisiunea Europeană din Bucureşti, în care se spunea: „O petiţie, acoperită de semnăturile a mai multor sute de oameni onorabili, aparţinînd tuturor claselor societăţii, a fost remisă excelenţei-sale prinţului-caimacam. Obiectul acestei petiţiuni este de a cere repatrierea exilaţilor din 1848, pentru a putea lua parte şi ei la alegerile generale, cari vor hotărî de soarta patriei.

Alteţa-Sa caimacamul n-a crezut de cuviinţă a primi acea petiţiune. Totuşi, cererea era conformă cu spiritul Tratatului de la Paris, care vrea ca toate opiniunile şi toate interesele să fie admise a concura la libera exprimare a dorinţelor ţărei" *(Lui C. A. Rosetti,* p. 280).

Noua petiţie avu un ecou favorabil. Prin intermediul Comisiunii Europene, Poarta Otomană dădu, în sfîrşit, decretul prin care se permitea intrarea în ţară a exilaţilor. Exprimînd satisfacţia opiniei publice, într-un articol publicat în *Anunţătorul român,* an. IV, nr. 44, 29 iunie 1857, p. 1, C. I. Bădulescu spunea: „Această noutate, răspîndindu-se în tot oraşul nostru, fu priimită



de toţi cu plăcere, mulţumind din tot sufletul unor asemenea măsuri. Nici unul din fiii României nu va avea dar în viitor să plîngă în ţări străine neputinţa de a intra în patria sa, şi astfel vor fi toţi faţă la solemna zi ce se pregăteşte pentru regenerarea patriei lor!"

Dimitrie Bolintineanu părăseşte Constantinopolul în ziua de 20 septembrie 1857. Reîntors în patrie, scrie mult, scrie necontenit, străduindu-se să răspundă prin scrisul său năzuinţelor majore ale perioadei respective, de adevărată redeşteptare şi regenerare naţională, pregătitoare a marelui act istoric al Unirii.

Volumul *Melodii române* este adecvat momentului istoric, poeziile din cuprinsul lui (mai vechi sau mai noi) fiind infuzate de suflu patriotic. „Activitatea publicistică a lui Bolintineanu după întoarcerea în ţară — relevă Ion Roman — denotă o orientare patriotică fermă. Felul în care şi-a alcătuit culegerea de poezii *Melodii române* e foarte grăitor în sensul acesta. Fără excepţie, versurile din volum sînt străbătute de iubirea de patrie. Autorul face loc şi unor elegii scrise în exil — *Cîntece din exil, În ţări streine ş-au scuturat...* şi altele, în care proscrisul îşi cîntă nefericirea personală. Dar chiar în asemenea elegii, suferinţa poetului trece pe un plan secundar faţă de aceea a patriei [...]. Paralelismul trecut eroic-prezent decăzut e un lait-motiv al *Melodiilor române.* Repetăm, poeziile din acest volum nu au fost compuse, toate, în 1857—1858; unele sînt mai vechi. Volumul are totuşi o unitate uimitoare, ceea ce îi conferă valoarea unui act determinat de împrejurările din vremea în care a apărut" *(Dimitrie Bolintineanu,* Editura tineretului, 1962, p. 145).

Următoarele zece poezii din *Melodii române* nu au mai fost reluate de poet în volumele sale ulterioare:

## FOST-AI TU FRUMOASĂ, TU, PATRIA MEA

Publicată în *Concordia,* an. I, nr. 27, 11 mai 1857, p. 107, cu titlul *Tu erai frumoasă, o, patria mea.* Inclusă în *Melodii române* (1858).

## ÎN TIMPURI DE CĂDERE

Apărută în *Melodii române* (1858).

FECIOARA DACIEI

Apărută în *Melodii române* (1858).

ȘI FLORILE PLĂPÎNDE DIN CÎMPURILE NOASTRE

Apărută în *Melodii române* (1858).

HARPA POETULUI ROMÂN

Apărută în *Melodii române* (1858).

BUCIUMUL ȘI FLUIERUL

Publicată în *Albumul pelerinilor români* (Paris), foaia I, 15 aprilie 1851, p. 3. Reprodusă în *România literară*, an. I, nr. 27, 16 iulie 1855, p. 320, și apoi în *Românul*, an. I, nr. 4, 19/31 august 1857, p. 4. Inclusă în *Melodii române* (1858).

AVUȘI TU ZILE MÎNDRE

Apărută în *Melodii române* (1858).

LA DANUBIU

Apărută în *Melodii române* (1858).

LA UN NOR

Apărută în *Melodii române* (1858).

ÎN ȚĂRI STREINE Ș-AU SCUTURAT

Apărută în *Melodii române* (1858).



## LEGENDE SAU BASNE NAȚIONALE ÎN VERSURI

1858

Concomitent cu *Melodii române* apare volumul *Legende sau basne naționale în versuri*, București, Librar-editor Christ. Ioannin et Comp. Romanow, 1858.

În *Anunțătorul român*, an. V, nr. 30, 16 aprilie 1858, p. 4, se publică următoarea înștiințare, din partea editorilor :

„Se anunță cu plăcere că în curînd va ieși de sub tipar o mare colecțiune, în mai multe broșuri, de *Legende sau basne naționale în versuri* de d. Dimitrie Bolintineanu.

Această operă nu este ceea ce se zice o colecțiune de cîntece poporane ; acele cîntece se află în gura popolului și a lăutarilor ce le cîntă, însoțindu-se de sunetul vioarei sau al tamburei, și care sînt totdauna în versuri. D. V. Alecsandri a publicat o mare colecțiune de acest fel de cîntece numite și *Doine*. Colecțiunea ce voim a publica este formată de legende sau basne tradiționale cu care bunele noastre au legănat copilăria noastră. Toate aceste legende se spun în proză. Pentru aceea ele primesc mare prefacere, atît în idei, cît și în formă, după talentul sau caprițul acelui care le spune.

D. Dimitrie Bolintineanu a adunat o număroasă cătățime d-acest fel de legende cărora le dă astăzi o formă poetică și unora din ele o idee morală.

Aceste legende trebuie să fie văzute ca una din petrele prețioase ale tezaurului național și trase din întunerecul în care nepăsarea le condamnase să peară."

La sfîrșitul înștiințării se menționa : „Această colecțiune va ieși în 16 broșuri". Nu au apărut însă decît două broșuri. La începutul primei broșuri era reprodusă întocmai, cu titlul de *Prefață*, înștiințarea publicată de editori în *Anunțătorul român*.

În volumele sale ulterioare, D. Bolintineanu nu a mai reluat, din broșura nr. 1, poezia *Șir'te mărgărite*, iar din broșura nr. 2 poeziile *Căprița de aur, Ziorina, Ștefan cel Tînăr și doamnă-sa* și *Dromichete*.

ȘIR'TE MĂRGĂRITE

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri*, I, (1858).

CĂPRIȚA DE AUR

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri*, II, (1858).

ZIORINA

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri*, II, (1858).

ȘTEFAN CEL TÎNĂR ȘI DOAMNĂ-SA

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri*, II, (1858).

DROMICHETE

Apărută în *Legende sau basne naționale în versuri*, II, (1858).

## BĂTĂLIILE ROMÂNILOR (FAPTE ISTORICE)

1859

În vara anului 1858, dăruindu-se unei activități febrile, D. Bolintineanu își propune să inițieze o bibliotecă clasică, o suită de ediții din operele reprezentative ale literaturii universale și române, distribuite cititorilor prin abonament. La 28 august 1858 îi comunica lui G. Sion : „Eu am tipărit o programă, un proiect de o bibliotecă clasică, am găsit un capital. Vezi programa, îmi pare rău că nu ești aici. Îmi trec timpul alergînd după abonați, căci deși este capital, dar concursul abonaților tot este necesar" (cf. Ștefan Meteș : *Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi*, Cluj, Pallas, 1939, p. 20). În această direcție, D. Bolintineanu continua o preocupare mai veche a cărturarilor noștri. În 1821, Zaharia Carcalechi scosese, la Buda, *Biblioteca românească*. În 1830, Stanciu Căpățîneanu inaugură *Biblioteca desfătătoare și plină de învățătură*, declarînd că voia să tipărească, printre altele, *Mărimea romanilor* de Montesquieu, *Zadig sau Ursitoarele* de Voltaire, *Contractul social* de Jean-Jacques Rousseau, *Ruinele* de Volney etc. Tot în 1830, Ion Heliade Rădulescu dădu la lumină *Adaosul literar* la *Curierul românesc*, în mai multe volume, în care publică traduceri din Marmontel, Levizac, Lamartine, precum și *Nopțile* lui Young în tălmăcirea lui Simion Marcovici. La scurt timp, Ion Heliade Rădulescu a inițiat o nouă *Colecție de autori clasici*, în care a introdus traduceri din Homer, Alfieri, Byron, Hugo, Rousseau. În 1843, continuînd preocupările în acest domeniu, autorul *Sburătorului* lansează o *Chemare către folos, facere de bine și glorie*, tot pentru alcătuirea unei biblioteci de literatură universală, dar rămîne fără ecou. Peste cîțiva ani, reveni cu o altă *Chemare*, publicată în *Curierul românesc*, nr. 26, 25 martie 1846, în care spunea : „A înțelege o nație mai multe limbi este mai anevoie ; a se traduce mai mulți și varii autori într-o limbă este mai cu putință ; și aceasta din urmă și-a propus jos-însemnatul, cugetînd a da națiunii un început de *Bibliotecă universală*. Într-însa se vor coprinde cei mai remarcabili autori antici și moderni, ale căror scrieri au contribuit spre împlinirea faptei mari a civilizațiunii, spre formarea minții și inimii umane, spre perfecția omului." În același an, pictorul I. D. Negulici publică în *Curierul românesc*, nr. 98, 27 decembrie 1846, un *Plan de o mică bibliotecă universală*, avînd drept model pe Aimé Martin, profesor de literatură la Ecole polytechnique din Paris, director al Bibliotecii Sainte-Geneviève, care inițiase, în 1836, *Le Panthéon littéraire*, o vastă bibliotecă de literatură universală. Același model îi servise și lui Ion Heliade Rădulescu.

Abia în 1858, un nou proiect de *Bibliotecă clasică universală* este lansat de Dimitrie Bolintineanu și editorul Christu Ioannin. Din „vechii greci" își propuneau să traducă *Iliada* și *Odiseea* de Homer, „Descrierea asupra dacilor sau geților după timpul cînd Dariu trecu cu oștiri Dunărea la noi" de Herodot, *Republica* lui Platon, precum și operele lui Tucidide, Anacreon și Safo. Din scriitorii latini erau prevăzuți Virgiliu, Cicero, Juvenal, Ovidiu. Literaturile europene erau reprezentate prin Shakespeare, Byron, Jean-Jacques Rousseau, La Bruyère, Victor Hugo, Lamartine, Musset, Goethe, Schiller, Bürger, Klopstock, Dante, Tasso, Manzoni, Machiaveli etc. De asemenea, își mai propuneau să publice „cîntice poporane, colecții de poezii lirice de mai mulți autori români, călătorii în Principate și în țări străine", teatru original, scrieri și documente istorice, precum și „scrierile din toate limbile, vechi și noi, ce au raport cu țările românilor", apoi un „mare

dicționar istoric și geografic despre lucrurile românilor, încă din timpii antici și pînă astăzi", elaborat de A. Zane (cf. *Dîmbovița*, an. I, nr. 7, 1 noiembrie 1858, p. 28).

Din acest vast proiect al *Bibliotecii clasice universale*, D. Bolintineanu nu a putut realiza decît două cărți, și anume, volumul său de versuri *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, București, Tipografia națională a lui I. Romanow et Comp., 1859, și *Istoria lui Herodote*, Cartea I, București, Tipografia națională a lui I. Romanow et Comp., 1859.

Poate că nerealizarea acestui proiect s-a datorat și faptului că, îndată după Unire, D. Bolintineanu e absorbit din ce în ce mai mult de activitatea politică, numărîndu-se printre cei mai apropiați și mai devotați sfetnici ai domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

Volumul *Bătăliile românilor (Fapte istorice)* a apărut în primăvara anului 1859, cum ne informează o *Înștiințare* publicată în *Dîmbovița*, an. I, nr. 62, 20 mai 1859, p. 250 : „Cel dintîi volum al *Bibliotecii clasice universale*, pe luna întîi și împărțit în două broșuri, a ieșit de sub tipar. El cuprinde *Bătăliile românilor (Fapte istorice)* în versuri de d. D. Bolintineanu și o parte din *Istoria lui Herodote*. În viitoarea săptămînă se va trimite la abonați, care vor binevoi să plătească cu a lui priimire pătrarul abonamentului."

Următoarele poezii din *Bătăliile românilor (Fapte istorice)* nu au mai fost reluate de D. Bolintineanu în volumele sale ulterioare :

ANA-DOAMNA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859). Reprodusă în *Dîmbovița*, an. I, nr. 87, 15 august 1859, p. 354.

CETATEA ALBĂ (AKERMAN)

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

MILIȚA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).



ROVINA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

SÎN-PETRU

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

MOLDAVII LA MARIENBURG

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

CAHUL

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

SOLII LUI ȚEPEȘ LA MAHOMET

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

FECIOARA DE LA PRUT

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

BĂTĂLIA DE LA VARNA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

DOUĂ LUPTE

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

MIHAI ÎN TRANSILVANIA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

DOMNUL IONAȘCU

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

COPĂCENII

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

LUAREA HOTINULUI

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

VORNICUL DUMITRU

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

MIHAI LA VIDIN

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

CORABA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

LUPTA ÎNTRE ROMÂNI

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

SIRETUL

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

GLUBAVII

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).



CLEJANII

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

ȚUȚORA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

CORNUL LUI SAS

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

PETRU ȘCHIOPUL

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

GHERGHIȚA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

CONSILIUL SECRET

Publicată în *Dîmbovița*, an. I, nr. 33, 31 ianuarie 1859, p. 132, cu titlul *Sfatul de taină*. Inclusă în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

ȘERBĂNEȘTI

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

MUSTAFA-PAȘA

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

## CĂLUGĂRENII

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

## BĂTĂLIA PE GHEAŢĂ

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

## MOVILA LUI RĂZVAN

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

## BRAHA CĂPITANUL

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

## MĂRIREA LUI MIHAI

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

## PETRU ŞI ASAN

Apărută în *Bătăliile românilor (Fapte istorice)*, (1859).

# NEMESIS. SATIRE POLITICE

**1861**

În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, D. Bolintineanu se manifestă plenar atît pe plan politic, cît şi pe plan literar, creaţia sa din această perioadă fiind, în mare măsură, un corolar al activităţii sale civice. Cu o intensitate din ce în ce mai mare, într-un ritm febril, care adesea sparge şi anulează cadrele



exigenţei artistice, poetul se diversifică în mai toate sectoarele publicistice, abordează tot mai multe genuri şi specii literare, dar, din păcate, nu întotdeauna cu fericite rezultate.

D. Bolintineanu făcea, pe bună dreptate, o delimitare între modul de a acţiona al lui Cuza şi cel al persoanelor politice din componenţa guvernului şi a Camerei deputaţilor, declarîndu-se în mod deschis adversar al reprezentanţilor boierimii conservatoare şi reacţionare. Pentru a-şi exterioriza atitudinea faţă de aceştia, apelează şi la modalităţile literare, cea mai adecvată, în acest sens, fiind satira versificată. Înainte de a deveni ministru de Externe, în cabinetul lui Ştefan Golescu, în 1861, poetul tipăreşte două „cartile" de satire politice, punîndu-le numele zeiţei răzbunării, *Nemesis*, Bucureşti, Imprimeria naţionalaă, 1861, semnate cu iniţialele D.B.S.

Spre deosebire de înaintaşii şi contemporanii săi, D. Bolintineanu transferă raza de acţiune a satirei de la problemele morale la viaţa publică, în special politică, realizînd o bogată galerie de figuri şi reprezentanţi ai unor grupuri sociale (moşieri, clerici, politicieni, boieri retrograzi, liberali demagogi etc.), care îşi disputau poziţiile cele mai profitabile în instabilitatea politică din acea vreme. În *Nemesis* dezvăluia fizionomia arivistului politic, lipsit de orice scrupule, în goană după un fotoliu ministerial, blama falsul patriotism, exprima regretul că idealurile de la 1848 nu mai erau urmate cu consecvenţă, viza corupţia clerului, atitudinea antinaţională a boierilor retrograzi din Camera deputaţilor, inactivitatea Comisiei Centrale de la Focşani şi subordonarea ei intereselor boierimii etc.

Recenzînd *Nemesis* în *Revista Carpaţilor*, an. II, 15 februarie 1861, p. 240, G. Sion se arăta la început binevoitor : „Abstracţiune făcînd de partea versificaţiunei, în artea scrisului autoriul poate fi de model : frazile acele măiestrite, promptitudinea expresiunilor, articulaturele acele fericite, concluziunile acele bine meditate sînt caracterele unui adevărat poet". După aceste aprecieri de complezenţă, G. Sion judeca satirele cu severitate, nu fără a se contrazice, reproşîndu-le mai întîi carenţele de versificaţie : „Singurul defect ce un artist pretenţios ar putea imputa autoriului este uniformitatea ritmului care aduce oarecare monotonie". Argumentele nu sînt însă convingătoare : „Versurile ce merg tot cîte o pereche lungi şi alta scurte, avînd fiecare rînd o rimă care de îndată este urmată de soţia sa ca doi colibri

neseparabili, silesc pe lector a-şi modela vocea pe un singur diapazon şi a se fatiga dacă n-ar voi să întrerupă lectura sa". Neintuind semnificaţia unor cuvinte şi expresii de origine turcă sau greacă, introduse de poet cu rol ironic, pentru a caracteriza mai sugestiv culoarea locală şi fizionomia personajelor satirizate, G. Sion considera ca defect capital mixtura lexicală : „Este permis negreşit unui scriitor satiric să se serve cu proverbe, cu glume şi cu expresiuni de ironie ; dar, pare-mi-se, nu este permis a abuza de limbă pînă la licenţă. Ajunge cineva de nu mai ştie cum să cualifice progresul limbei noastre, cînd vede un scriitoriu eminința întrebuinţînd atît de mare mulţime de cuvinte locali cari desfigurează cu totul literatura română." În notă, G. Sion dădea ca exemple : tompatere, pliroforie, isnafuri, filaplos, cataftó, farsi, ecsafna, parablepsia, sevas, calam etc. şi apoi conchidea : „Moldovenii sau ardelenii, cetîndu-le, negreşit că vor strînge din umere, fără să le poată înţelege".

Poate că atitudinea negativă a lui G. Sion era determinată de animozităţile intervenite între el şi D. Bolintineanu, nemulţumit de modul în care autorul recenziei îi editase volumele de poezii în perioada cînd era exilat. Simulînd că nu ştie cine era autorul satirelor din *Nemesis*, semnate cu iniţialele D.B.S., G. Sion îşi intensifica atacul : „Este el oare un om mare, atît ca autoriu, cît şi ca politic, şi a voit să vază mai întîi impresiunile opiniunei publice pentru ca pe urmă să se arate măreţ între noi ? Este el oare vreun mizantrop, carele fuge de popularitate şi se teme să nu-l ameţească lumea cu complimentele, sau să nu facă din el un stindard politic ?" Uitînd parcă cele afirmate protocolar la începutul recenziei, G. Sion îşi dezlănţuia critica, arătînd că a citit „dintr-un capăt pînă la altul, de mai multe ori, cu multă atenţiune, şi nu mi-am putut da seama despre cugetările, tendinţele, filosofia sau scopul autoriului", considerînd că acesta „ne refuză ideile sale cele înalte, nu ne arată calea de urmat, nu ne face morală, nu ne mişcă inimile, nu ne zguduie mintea".

Că G. Sion ştia cine se ascunde sub aceste iniţiale, o dovedeşte faptul că într-un alt articol al său, *Pleiada poeţilor români*, publicat în *Revista Carpaţilor*, an. II, 15 septembrie 1861, p. 341, preciza numele lui D. Bolintineanu, însă îşi menţinea opinia negativă despre *Nemesis*, scriind : „Bolintineanu a dat multe frumuseţe literaturei noastre. Dar acest geniu, în cele de pe urmă, sătul de gloria Parnasului, s-a coborît pe jos ca să caute mizeriile noastre : *Nemesis !*"



O judecată mai obiectivă asupra satirelor din *Nemesis* întîlnim în articolul lui G. Creţianu *Mişcarea literară din 1861 în ţările române*, publicat în *Revista română*, 1861, p. 846. Iniţial, G. Creţianu justifica abordarea satirei politice de către D. Bolintineanu, ca o necesitate impusă de realităţile din acel timp : „Dar iată unul care ne-a legănat de atîtea ori în cele mai suave cîntări şi care astă-dată s-a încercat a mania stilul aspru al satirei politice. Ideea era norocită : nici un timp n-a fost mai avut decît al nostru în învăţăminte de tot felul ; pentru observator, poet sau moralist, este o mină nesecată ; cîte ambiţii, cîte amoruri proprii puse în joc, cîte promisiuni pompoase care nu se îndeplinesc ; cîte intrigi, cîte minciuni, cîte dezerţiuni ; cîţi eroi de-mprejurare, care ies azi la lumină spre a fi uitaţi mîne ; cîţi oameni de stat, diplomaţi, politici care se îmflă ca broasca din fabulă, spre a face pe alţii să creadă ceea ce nu cred ei înşişi, că sunt oameni mari ; azi revoluţionari, mîne conservatori, poimîne Dumnezeu mai ştie ce ; apărători ai familiei care duc o vieaţă imorală, apărători ai proprietăţii care n-au o palmă de pămînt sau ale căror proprietăţi sunt ipotecate pentru îndoita lor valoare ; comedieni de tot felul, minunate tipuri pentru satiră. D. Bolintineanu, în cele două broşuri ce ne-a dat, sub titlul de *Nemesis*, a desemnat unile din aceste tipuri, a flagelat unile din viciurile epocei noastre." Sub aspect literar, artistic, satirele nu întruneau însă aprecierile lui G. Creţianu : „Mărturisim însă că n-a fost totd-auna norocit în inspiraţiile sale, că cele mai multe sunt lipsite de acea sare atică care face mai cu seamă meritul unei bune satire, că nu au fineţa şi corecţia ce suntem în drept a pretinde de la un poet de distincţie ca domnia-sa. Sperăm că autorul atîtor suave melodii, bardul care a cîntat pe lira sa armonioasă *Faptele eroilor români*, va dota, în anul 1862, literatura noastră cu opere mai demne de muza sa."

Nici una din satirele cuprinse în *Nemesis* nu a mai fost reluată de D. Bolintineanu în volumele sale ulterioare.

## DOUĂ TOMPATERE : COCONUL BĂNICĂ ŞI COCONUL NOTREŢ

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### LUI ION GHICA

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### LUI PETRE M...

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### LUI C. A. ROSETTI, REDACTORUL „ROMÂNULUI“

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### ŞTIRI DIN IAD

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### SPIRITUL MEU

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### ROMÂNII DE ASTĂZI

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### SPĂTARUL GURGUIŢĂ CĂTRE NEPOTUL COSTACHE

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### LA NĂSTASE H...

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### SOLICITORII

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).



### LUI ŞTEFAN GOLESCU, PREŞEDINTE AL COMISIUNII CENTRALE

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### LUI I. I. PALĂ

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### VORNICUL ALECACHE CĂTRE NOI

Apărută în *Nemesis*, I, (1861).

### CLERUL

Apărută în *Nemesis*, II, (1861).

### BANUL FLENDERIŢĂ ŞI NEMESIS

Apărută în *Nemesis*, II, (1861).

### LA ADUNAREA ELECTIVĂ

Apărută în *Nemesis*, II, (1861).

### CENZURA NOUĂ, D-LUI G. COSTAFORU

Apărută în *Nemesis*, II, (1861).

### PREOTUL GRIGORI MUSCELEANU

Apărută în *Nemesis*, II, (1861).

## ADVOCAȚII

Apărută în *Nemesis*, II, (1861).

## LEGENDE NOI CU NOTE DIN CRONICELE ROMÂNILOR

1862

După Unirea Principatelor Române, la 12 mai 1861 se formează un nou guvern, sub președinția lui Ștefan Golescu. Din acest guvern face parte și D. Bolintineanu, ca ministru secretar de stat la Departamentul trebilor străine și ad-interim la Departamentul controlului (cf. *Monitorul, jurnal oficial al Țărei Românești*, nr. 105, 13 mai 1861, p. 417). Guvernul lui Ștefan Golescu nu s-a putut menține însă nici măcar două luni. La 24 iunie 1861 își înaintează demisia, care e acceptată la 11 iulie 1861. La 12 iulie e instalat alt guvern, prezidat de Dimitrie Ghica, din care D. Bolintineanu nu mai face parte.

La numai cîteva zile după demisia cabinetului lui Ștefan Golescu, Alexandru Ioan Cuza îl numește pe D. Bolintineanu comisar al Țării Românești în Comisiunea riverană permanentă a Dunării, prin decretul nr. 363, din 16 iulie 1861 (cf. *Monitorul, jurnal oficial al Țărei Românești*, nr. 157, 18 iulie 1861, p. 624). Cînd se deschide Conferința puterilor garante, la 13/25 septembrie 1861, la Constantinopol, Al. I. Cuza îl trimite pe D. Bolintineanu ca reprezentant personal al său, pentru a-l ține la curent cu mersul lucrărilor și totodată pentru a fi util acțiunilor întreprinse de Costache Negri.

În cuprinsul anului 1862, poetul nu se mai manifestă însă public, pe plan politic. Nemaiavînd nici o funcție oficială, o duce destul de greu. La 10/12 august 1862, Costache Negri îi trimitea, din Constantinopol, prin Baligot de Beyne, secretarul lui Cuza, suma de 100 de galbeni, ca ajutor prietenesc (Biblioteca Academiei R.S.R., Arhiva Cuza, mapa I, f. 321). În această perioadă, D. Bolintineanu se dedică iarăși preocupărilor sale literare, tipărind volumul *Legende noi cu note din cronicele românilor*, București, Tipografia lui Emanuel Poenescu, 1862. Așa



cum am arătat la începutul capitolului de *Note și comentarii*, poetul începe, în 1862, să-și pregătească ediția completă a versurilor sale, care va apărea abia în 1865, în două volume, cu titlul *Poezii de D. Bolintineanu atît cunoscute cît și inedite*.

Următoarele poezii din *Legende noi cu note din cronicele românilor* nu au mai fost reluate de D. Bolintineanu în volumele sale ulterioare :

### MÎNIA LUI ȘTEFAN

Publicată în *Reforma*, an. IV, nr. 18, 1862, p. 69, de unde a fost reprodusă în *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, an. XXV, nr. 9, 1862, p. 72. Inclusă în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862). Reprodusă apoi în *Familia*, an. VIII, nr. 6, 6/18 februarie 1872, p. 69.

În notele volumului din 1862 se menționa, ca sursă a inspirației, *Domnii Țării Moldovei și viața lor* de Grigore Ureche, din ediția *Letopisețele Țării Moldovei*, scoasă de M. Kogălniceanu, la Iași, în 1852, reproducîndu-se următorul pasaj : „În anul 6979 genarie 16, au tăiat Ștefan-vodă pre Negrilă paharnicul, și pre Alecse stolnicul, și pre Isaia vornicul, în tîrgul Vasluiului".

### APRODUL PURICE

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862). După cum se indică și în notele volumului, subiectul a fost luată din *O samă de cuvinte* (V) de Ion Neculce. Același subiect l-a tratat mai întîi Constantin Negruzzi, în *Aprodul Purice*, anecdot istoric, Eși, Tipografia „Albinei", 1837.

### COPILUL DIN CASĂ

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862). În notele volumului, D. Bolintineanu dă un citat din *O samă de cuvinte* (III) de Ion Neculce, referitor la această legendă.

PETRU RAREȘ

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862). Nu se menționează nici o sursă documentară.

BARNOSCHI-DOMNUL

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862). Subiectul este preluat tot din *O samă de cuvinte* (XXIII) de Ion Neculce.

MIHAI ȘI UCIGĂTORUL

Apărută în *Legende noi cu note din cronicele românilor* (1862). Nu se indică sursa documentară.

## *ADDENDA*

## „CÎNTAREA ROMÂNIEI" DE N. BĂLCESCU, TRADUSĂ ÎN VERSURI DE D. BOLINTINEANU

**1858**

Cu titlul *Cugetări trase din „Cîntarea României", puse în versuri de D. Bolintineanu* s-a publicat mai întîi în *Concordia*, an. I, nr. 38, 26 iunie 1857, p. 151; nr. 39, 1 iulie 1857, p. 155; nr. 40, 3 iulie 1857, p. 160; nr. 41, 8 iulie 1857, p. 163. Prelucrarea lui D. Bolintineanu era însoțită de un articol redacțional, în care se arăta că ea constituie „o parafrază în versuri a sublimei *Cîntări a României*, scrisă în proză de regretatul nostru istoric N. Bălcescu". Restul articolului era dedicat biografiei lui Nicolae Bălcescu.

În volum apare cu titlul *„Cîntarea României" de N. Bălcescu, tradusă în versuri de D. Bolintineanu*, București, Librăria nouă Socec et Comp., 1858. Titlul din *Concordia* e menținut în interior, la începutul textului. Drept prefață, volumul reproducea articolul redacțional din acest ziar.



Nu e locul aici să reconstituim întreaga discuție purtată mai bine de un secol asupra paternității acestei opere fundamentale a literaturii române clasice. Sintetizînd aceste discuții, Al. Dima a demonstrat convingător, după părerea noastră, că ea aparține lui Alecu Russo, în monografia pe care i-a închinat-o în 1957.

Cu toate că D. Bolintineanu a putut cunoaște versiunea *Cîntării României* publicată de către V. Alecsandri în *România literară* din 1855, cu mențiunea că aparține lui Alecu Russo, totuși el a preferat să versifice varianta apărută în *România viitoare*, în 1850, la Paris, cu precuvîntarea lui Nicolae Bălcescu.

Varianta versificată de D. Bolintineanu s-a retipărit numai în 1935, la Rîmnicu-Sărat, de către Stelian Cucu. În prefața acestuia se arăta că, în cele 32 de strofe ale poemului versificat, D. Bolintineanu a parafrazat versetele într-un stil personal, diferit de tonul grav și sobru al originalului, imprimîndu-i ritmul alert, adesea zglobiu al liricii sale. De asemenea, se releva că poetul a introdus uneori o tentă sentimentală, în neconcordanță cu timbrul patetic, elegiac al *Cîntării României*, apelînd și la neologisme distonante, care alterează structura arhaică a poemului în proză, ca, de pildă, „prețioși tezauri", „carmene divine", „dalb" sau: „Frumoasă libertate, / Suavă, blondă, vergină / Cu pletele-aurate".

Cu titlu informativ menționăm că o altă „adaptare în versuri" a *Cîntării României* a fost făcută în 1919, de actorul ieșean State Dragomir.

TEODOR VÂRGOLICI

# CUPRINSUL

POEZII DE D. BOLINTINEANU
atît cunoscute cît şi inedite
1865

MELODII ROMÂNE

1858



LEGENDE SAU BASNE NAŢIONALE ÎN VERSURI

1858







BĂTĂLIILE ROMÂNILOR (FAPTE ISTORICE)

1859

NEMESIS. SATIRE POLITICE

1861





LEGENDE NOI CU NOTE DIN CRONICELE ROMÂNILOR

1862



ADDENDA

„CÎNTAREA ROMÂNIEI“ DE N. BĂLCESCU. TRADUSĂ ÎN VERSURI DE D. BOLINTINEANU